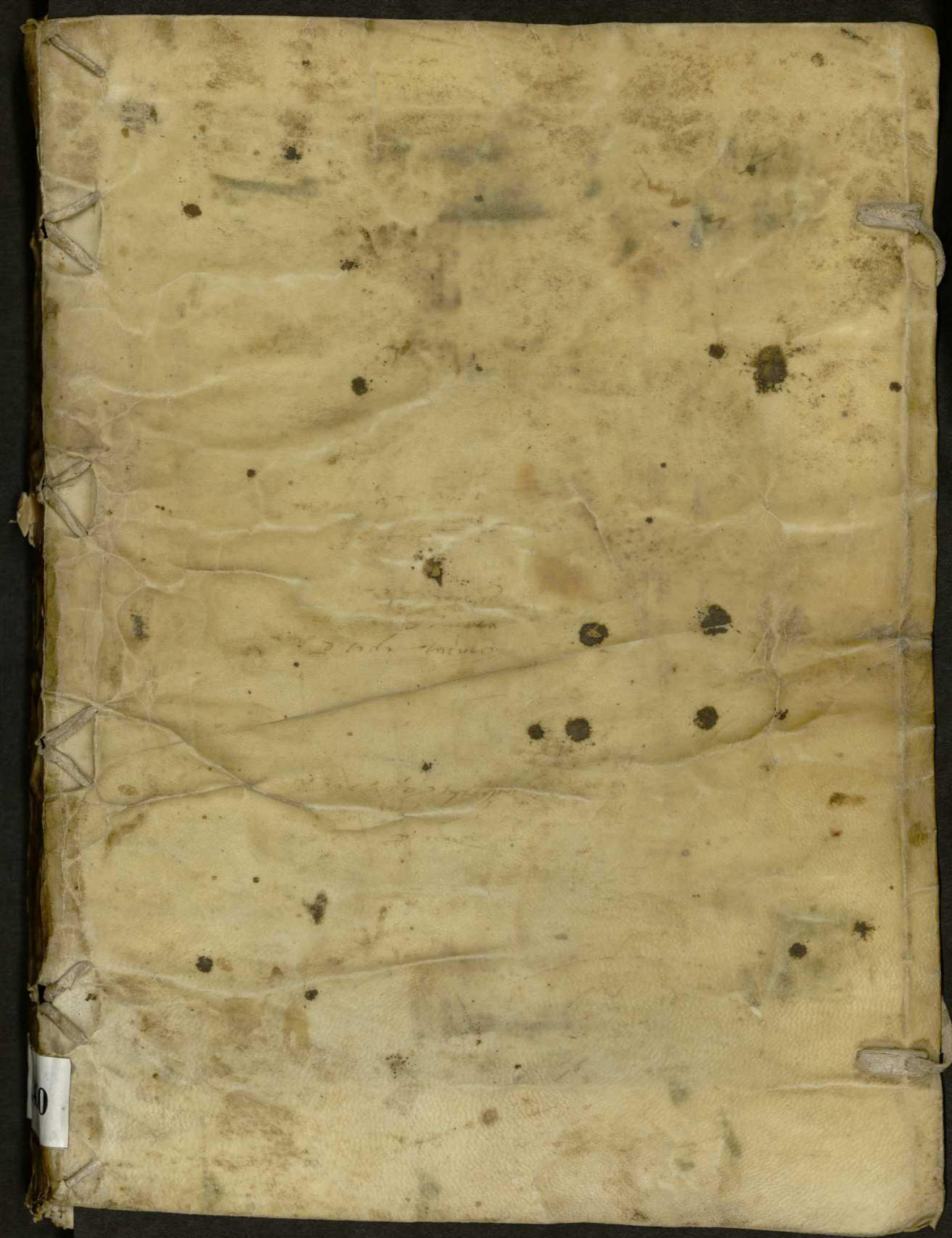

9420

5/29

for rem conuq

respondco vi: l: cetti

no: deo relenunur fi

ra li/

De iurjurando

det variationem. ut dicta. l. quotiens. et habetis expedias;
hanc. l. satis difficilem apud iuvenes et c.

Iurandum

Per iuramentum pignus libetatur: exceptio per petra etiam pene petitionem parat: ideoq; solutum per ignozantiam repetitur. Et circa. l. labeo unum verbum: nunquid in principio. bec. l. q; intelligi q; nuncius interuenisset: glo. nostra interlinearis dicit q; sic: cum dicit p. nuncius: et sequitur. Dual. et Bar. duplici ratione. Prima q; si nuncius alioquin esset dubitable. Secunda ratione: q; iuramentum procedit ex consensu: et ex conuentione. ut. l. qui iurasse. s. vit. s. e. sed ea que consensu fiunt: inter abfentes considerantur nuncius vel epistolam. ut. l. consensu. j. de act. et ob. et. l. labeo. s. de pac. io. et c. Et ex hoc dicit Bar. bona esse practiam ut abfentis statatur dilatio: et postea p. nuncium sibi notificetur: et valebit. Et ibi aut videtur in primo responso non esse necessarium per ter. qui dicit. Et ignozantia: si enim nuncius interueniens exigeretur: non diceret ignozantia: q; si esset nuncius nunq; ignozans esset: et ideo dixit glo. in v. Ignozant. tempore facite gratie: et sic gl. sentit nuncius interueniens non esse necessarius. Probo vobis hoc esse verum: Iuramentum delatio: est conuictio sub condicione cocepta si iurauerit. ut. l. si quis cum de iure. s. e. statim videtis: sed si per eum cui debet impleri conditio futurus est obligari quominus impleretur: et sic quominus iuratur: habetur pro prestito. ut. l. remittit. s. e. gl. aud aut q; fiet p. eius cuius inter est conditio: non impleri: et consequenter q; habeatur implera conditio: illud non defiderat presentiam vel consensum vtriusq; partis: ar. in. l. cessus. s. i. s. de ar. et l. in iure civil. de reg. iur. et. l. labeo. j. de pben. emp. et sic conditio habetur pro implera et iuramentum pro prestito. Et his apparet non obfistere contraria: Primo q; iuramentum defiderat in ipsa delatione et susceptione iuramenti postq; susceptionem conditionem pro implera: s; forem eorum q;

Hay 8 de Lagar
1603

cum simplex iuramentum: interpretationem et declarationem accipere: sic et in sententia olimus in. l. si preces. j. de penis. et in. l. de eius cause. in pñ. et quod ibi nō. j. de suspec. rito. Secundo notabitis iuramentum simplex delatum et prestitum: in dubio intelligi prestitum in toto: quod vobis allegant in glo. in. l. duobus. s. i. s. eo. Tres forma sunt op. due in glo. et alia extra glo. Et id si. glo. super verbo. Apparet hic de iure quidem generali et publico non posset iurari: ut in contrario. l. si. de iur. et fac. igno. de iure autē pñato alicuius persone: puta an actio competat sibi vel non: de hoc posset iurari: Sed op. et. iij. nunc q; imo videtur q; in obsecro non debuit sic responderi: ut hic: sed debuit respondere repetendum eum esse qui iurauerit: ut iuramenti cam apertius declararet. ut. l. duobus. s. si ei quis. s. e. Sed. ij. Bar. q; ibi agebatur ex alia causa q; esset iuratum cum ibi fuisse de iudicio fuisse ad hoc. s. e. l. Si actor. hic autem loquitur quando ex eadem causa: postea agebatur de qua iuratum fuit. Non placet Dec. solutio: q; non habet rationem varietatis. Nos ergo dicatis: ut videtis vobis contra illum. s. in si. Ergo autem et quarto forma bo vobis dubitationem: imo videtur q; exceptio dubia: et probatio dubia non releuat excipientem probare debent. ut. l. non hoc. C. unde legit. et c. in presentia. extra de proba. huius ergo iuramentum a pupillo prestitum potest intelligi q; non interuenit: ergo non debet iurare fidei iussorem: q; debet liquide et concludenter probare et clare: quia dubia probatio non releuat. Et non dicat quis q; illud iuramentum in dubio sit delatum super toto: q; illud de quo conuenit: quare intelligatur super toto delatum. Et cogitabitis: si quis interrogauerit post exitum: dicam ei ut de materia deservendi. Et interrogatus dixit q; hoc: ideo est: q; primo verborum obligatio imponat: ut super toto iuratum videatur: et negatio non oportere dari: abnegat omnem substantiam obligationis: nec esset verum simplex dare: non oportere si naturaliter esset obligatus: nec pactus gratum esse putamus: cum verisimiliter donatus: a causa in dubio non presumant. Et ita videtur: et probabitur: ideo releuantur si

*Quod est in potestate et quod aliqua q; inuoluntate genere pñi
q; expressa in genere nec expressa et quat una necessaria et expressa
in genere contingens et quat una contingens*

*ar. de iur. iur. pñi
pñi de iur. iur. pñi
pñi de iur. iur. pñi*

De in litem iurando

In sententia iudicis que habetur pro veritate. vt. l. res indi-
cata. j. de reg. in. que habetur pro solu. vt vidistis notatum
in. l. iurandum quod ex conventionione. §. pupillus. §. eo.
ideoq; sicut solutio fideiussois prodesse reo: ita et senten-
tia argumentum in. l. duobus. §. i. §. e. lex aut aduersus. et
glo. sua loquitur in sententia arbitri que non habetur pro
veritate: que non cedit in locum solutionis: sed ei siue sit
equa: siue iniqua pendum est: metu pene: non autem eius
auctoritate pendendum est: vt. l. dicim proferre. §. stari. §. de
arbi. et. C. eo. si. l. i. non aut existit conditio stipulationis pe-
nalis cum arbitri vetuit peti a fideiussore si petatur a reo:
cum fideiussois non interfit: ibi ergo consideratur virtus
stipulationis: non sententia. Per eundem modum ride-
bitis ad. l. i. rem ra. ba. q; ibi loquitur in sua lata contra
falsum procuratorem que quo ad omni nulla est. Sed ipsi
reo consultatur tantum per cautiones rati cuius conditio co-
similiter non existit: sicut statim dicit vobis in stipulatione
penali de non petendo. ¶ Nec ob. l. denudiasse. §. vlt. et
l. adulter. §. si eo tempore. j. de adulte. per quas Bar. mo-
uetur: vbi sententia lata pro adulterio non prodest adulte-
ro: nec econtra: q; ibi in penis maleficio: vbi solutio vni-
us ex criminosis: ceteris nequaquam proficit. vt. l. si quis id. §. vl.
et cum. l. se. §. de iurisd. om. indi. inter eos enim nulla est so-
lucitas. vt. j. de fideiuss. l. si quis a reo. §. si fideiussois aut
solutio prodest alteri. l. reo: ita loquitur hic: sic mihi vide-
fesse dicendum ad defensionem dicitur: cuius sententia mani-
fesse probatur per istum tex. Raphael fulgositus.

¶ De in litem iurando. Rubrica.

¶ Nec materia semper visa fuit mihi extranea: et in qua
neq; studiosus auditor vnquam clarus extitit: nec doctor leges
vsq; adhuc conquirit. Et continua Rubrica: vt hic ha-
beas in glo. et c. Ad cuius finem adde vel. §. de iuramento
litis principalis decisio: hic de lris extimatorio: quod et
ipsum potest dici decisio: huius dubij: siue articuli qui
interfit actoris: vel quanti ea res sit que petitur. vt. j. e. l. vi
deamus. in si. in prin. ibi quin iudicio quod inter ipso ac-
ceptum est: finis eiusmodi possit adhiberi cum glo. sua et c.

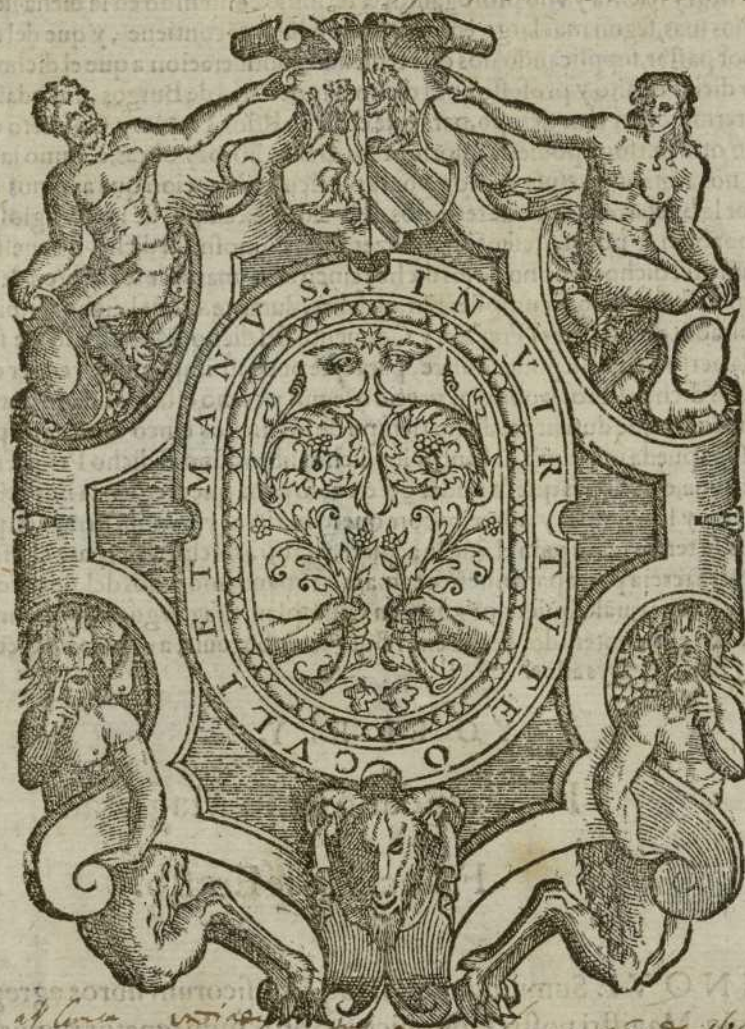
l. ij. C. de conso. eiusdem lris. et l. si ab arbitro. in si. §. qui
satisfada. cogant. ¶ Et sic in re iam facta: vt sequitur in glo.
¶ In ea. glo. dum dicit. Et fideiussores non tenentur
fideiussores intelligi oportet de iudicio soluendo: vt sit ali-
qua dubitatio: fideiussores aut de iudicio fuit lata sententia
liberantur: et ideo in eis non prederet. vt. l. grece. §. et post
litent. j. de fideiuss. ¶ In ea. ibi. De fideiuss. l. si. hoc idem
glo. notant in. l. siue. §. qui satisfada. co. ad si. glo. et per. e. l. si.
Sed iudicio meo. l. illa si. nihil facit ad propositum per glo.
q; ibi dicit contumaciam stipulatoris non obesse reo: et si
fideiussores ipsius promissoris: non aut tractat an rei mo-
ra ob sit fideiussores suis: vbi dicitur q; sic: sine tractetur
de obligatione obseruanda. vt. l. mora. et in. l. si feruum. §.
nunc videamus. j. de verbo. ob. sine tractetur de ea augen-
da. vt. l. centus capic. j. de eo quod cer. loco. et l. quero. in
prin. j. loca. et concludit. ¶ Item hoc videtur expresse con-
tra. l. iudicatum solui. j. in. sol. Sed vt saluetur: eam sic intel-
ligit Bar. q; hic loquitur in actione arbitraria: vbi dicit se
runtur sententia. Prima de re restituenda: et etus nomine
fideiussores iudicatum solui bene tenentur. Secunda propter
contumaciam non parentis iudici in extimatione quanti
actor iurauerit: et huius nomine non tenentur fideiussores
iudicatum solui: si ea que habentur in. l. qui restituere. §.
de rei ven. et in. l. si cum exceptione. §. hec actio. §. q; me.
can. parum erit enim cantum actori si istam sententiam: et
cum et secunda sententia potius agatur q; ex prima. ¶ Itē:
sunt qui putant etiam in arbitrariis vna tū ferri sententia
quod soleo deferri in dicto. §. hec actio. verum sic transeus
doc. q; tamen huiusmodi due positiones exemptione tran-
seunt cum difficultate: placet mihi sequens positio dū dicit
Item pone. j. ibi. §. legato. illud exemplum mihi satis plz
dum tamen reformetur ibi casus q; lis penderet: nec vni-
us aut iudicatum: vt huc. l. conueniat. ¶ Ad si. e. vel tercio ex
glo. et doc. tractabit de sumptibus lris qui pro quantita-
te rei petite prestandi sunt: q; salaria statuntur iudicibus
et aduocatis vt executoribus si quantitates petitam: vt in
§. tripli. Insi. de actio. et l. non ignorat. C. de fruc. et li. ex
pen. ¶ Et etiam propter iurisdictionem iudicis qui possit et
tanta quantitate cognoscere: vel non possit: q; interdum et
non sit constitutus potest. ¶ De iurisd. om. indi. l. si per

in litem iurando. i. quilibet duorum. nuper, nullus duorum
alter aliquis duorum
in iurando. aliquis duorum qui libet dno disputat
alter in iurando. aliquis duorum aliquis non dno

❧ R E V E R E N D I P A-
tris Dominici Soto Segobiensis,
Theologi, ordinis Prædicatorum,
Summulæ.

S V M M V L A R V M A E D I T I O T E R-
tia, nunc denuò in Summulistarum gratiam
ab innumeris diligenter repur-
gata mendis.

Comencaronse en esta villa de Salamanca a imprimir en la casa de la Santa Cruz el dia de 15 de Mayo de 1578.

Comencaronse en esta villa de Salamanca a imprimir en la casa de la Santa Cruz el dia de 15 de Mayo de 1578.
Cum Priuilegio.

S A L M A N T I C A E,
In ædibus Andreæ à Portonarijs, Cath.M. Typógraphi.
M. D. L X V I I I.

Esta tassado en 200. maravedis.

Cas. 74

EL REY.

PO R quanto por parte de vos Fray Iuan de Salinas, Prouincial de la orden de Sancto Domingo, en la Prouincia de Castilla, nos ha sido fecha relacion que nos dimos licencia y facultad a Fray Domingo de Soto, hijo professo del Monesterio de Sant Pablo de la ciudad de Burgos, Maestro en sancta Theologia, y Cathedratico que fue de la Vniuersidad de Salamanca, ya defunto para que por cierto tiempo, el y no otra persona pudiesse imprimir o vender los libros de Iure Iusticia, y el Quarto de las Sentencias, y otras obras con que cada pliego de molde de la dicha impressiõ vendiesse a cierto precio y no mas, y despues a pedimiento y supplicacion del Prior Frayles y Conuento del Monesterio de Sant Pablo de Burgos por cedula nuestra, fecha a veynte y siete de Mayo, del año passado, de mil y quinientos y sesenta y vno prorogamos el termino contenido en la dicha licencia, por otros cinco años mas, segun mas largo en las dichas cedulas se contiene, y que del dicho tiempo resta poco por passár, supplicando nos que teniendo consideracion a que el dicho Fray Domingo era como dicho es hijo y professo en el dicho Monesterio de Burgos, mandassemos prorogar el dicho termino por mas tiempo, para que el dicho Prior, Frayles y Conuento del dicho Monesterio, y no otra persona pudiesse imprimir los dichos libros y obras, o como la nuestra merced fuesse. Y nos acatando lo suso dicho y por la particular deuocion que auemos al dicho Monesterio, y por la buena relacion que tenemos de la vida y exemplo de los Religiosos del lo auemostenido por bien. Y por la presente por hazer bien y limosna al dicho Monesterio prorogamos y alargamos el dicho termino de los dichos cinco años mas, que se cuenten desde el dia que el dicho termino se cumplio, o cumpliere en adelante, durante el qual dicho termino damos licencia y facultad al dicho Prior, Frayles, y Conuento del dicho Monesterio de sant Pablo de Burgos, o a la persona que su poder ouiere, para que puedan imprimir y vender en estos nuestros Reynos los dichos libros y obras, al precio o segun y como esta mandado por las dichas cedulas. Y mandamos que durante el dicho tiempo de los dichos cinco años desta prorogacion, ninguna persona pueda imprimir ni vender los dichos libros, sino el dicho Prior, Frayles, y Conuento o la persona, o personas que su poder ouieren, so pena que pierdan la impressiõ que hiziere o vendiere, y los moldes y aparejos con que lo hiziere, y mas incurra en pena de diez mil maravedis, la tercia parte para el que lo acusare, y la otra tercia parte, para el Iuez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para nuestra camara. Y mandamos a los del nuestro consejo y a otras justicias y juezes qualesquier que guarden y cumplan y fagan guardar y cumplir esta nuestra cedula, y lo en ella contenido. Fecha en el Bosque de Segouia, a quatro de Octubre de mil y quinientos y sesenta y seys años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.

Francisco de Erasso.

QVINQVE Summularum, octoq; Physicorum libros egregij, doctissimiq; Magistri nostri Dominici de Soto, mihi senatus regius examinãdos misit: quos cum vidissem, omni erroris nota, quauis ve suspitione, liberos iudicaui. Vnde cum nihil sit, quod pijs auribus, offendiculum præster: liberè excudi valët. Madriti, apud Sacræ triadis Cœnobiũ, nonis Februarij. Anno. 1566.

Frater Ioannes de la Vega.

PROOEMIUM FRATRIS DOMINICI

Soto Segobienſis in ſecundam æditionem
ſummularum.

IS PVERI, SENES, RVDIMENTIS, IN
quam, dialecticis, veluti puerilibus nuci-
bus, manum ite-
rum admo-
uemus. Non quidem adeò ſenes: ſed tamen
id ætatis, quando ſtudijs grauioribus prouecti, ſœliciorẽ
Theologiæ fœtum parturiebamur: ſanè quòd eam ſacul-
tatem in hac florentiſſima Salmanticiſum Academia, publico ſtipen-
dio, anno iam ſeptimo, nec inſœliciter, proſitemur. At verò cùm aſſiduũ
atq; adeò improbis amicorum flagitationibus, tum in primis iuſſu maio-
rum, coacti ſumus particulam ſtudiorum dialecticorum vſui impertiri.
Enimuero cùm res dialectica his retrò annis triginta eò ſophiſmatum ex-
tra proprias lineas prolapſa fuerit, vt non modò adoleſcentibus terribilis
iam eſſet, atq; adeò inaccessibilis: verùm cūctis ludibrio etiã opprobrioq;
haberetur, factum eſt, vt principes academiæ ſuis illam gymnafijs, veluti
barbaricum quoddam monſtrum, exploſerint, ac proſus eiecerint, cùm
tamen eſſet potiùs, velut frondosa arbor, amputãda, non extirpanda. Vti-
le enim ſemper fuit, vt nè quid nimis, &, in vitium ducit culpæ fuga, ſi cæ-
ret arte. Atqui, vt eſt per ſe euidentiffimum, quàm ſit dialectica cæteris ſciẽ-
tijs adeundis neceſſaria, ita nec inſicias ire, niſi pertinaciſſimus, poteſt, dia-
lecticam Ariſtotelis, ſi nondum contextum accipias, ad rudem iuuentu-
tem erudiendam inſtituendamq; nõ eſſe ſatis. Nam, præterquam q; phra-
ſis ipſa aſpera eſt, ac durior, quàm pro iuuenum captu, non abundè ſuffi-
cit inuenibus exercendis, tum vel maximè ſi Theologiæ ſciẽtiarumq; tra-
dendarum optimus is modus ſit, quem ſcholastici per quæſtiones exco-
gitarunt, quod re vera, neq; oſores iſti ſcholasticorum inſiciari poſſunt.
Vt enim Hieronymi, Auguſtini, aliorumq; id genus doctõrum lectio ap-
primè ſit, poſt ſacram paginam neceſſaria: tamẽ nudã ex illis perſpicuãq;
veritatem eruere, niſi per quæſtiones diſputando, neutiquam poſſumus.
Cuius rei, vel præclara Pariſiorum academia, atq; adeò, quæ apud nos ſi-
mia eius eſt, Complutenſis, multis retrò annis, magno nobis ſunt experi-
mento. Quas velut matres (nã hoc nomine dignos cenſebate eos Ariſtides,
vnde diſciplinarum cultum contingit haurire) ſumma religione ſemper
ſuſcipiã. Neq; alijs Mercurio primos ſtudiorũ meorũ vnquã fructus offe-
rã. Sed & noſtræ hæ ſcholæ Salmãticenſes, iã olim vtròq; iure toto orbe il-
luſtriſſimæ, qui poſt rẽ dialecticã artesq; liberales omni cura & diligentia
colẽdas cẽſuere, iã inde, cū Medicinæ, tũ præſertim ſacræ Theologiæ, aug-
mẽtũ, nec pœnitẽdũ quidẽ, ſuſceperũt, Quibus proinde vniuerſitatibus

PROOEMIUM.

vehementē ego timeo, si modò pergūt exercitiū dialēcticæ, ac naturalis philosophiæ, quæstionarioſq̃, quos vocāt, authores, se prorsus relegare, nè tã de iacturâ incōmodūq̃ experti, in pristinū rursus barathrū sophismatum relabātur, is nanq̃ est humani impetus ingenij, qui vix sese in medio contineat. Huic ergo malo occurrere putabāt, qui me in hoc propositum inuexerūt. Vidētur enim huiusmodi facultates eò præsertim in tantam tricarum, ac sophismatum barbariæ processisse, q̃ hac tēpestate in iuuenum manus inciderint, inter quos nos quoq̃ olim temporī inseruiuimus. Et enim, cū primus ad philosophiā aggressus in Dialēctica fiat, vsu proinde venit, vt iuuenes, modò valeāt ingenio, illuc summo impetu ferantur atq̃, vt est in illa ætate ingeniorum luxuries, folijs ampliūs, quàm fructibus exuberent. Et, quod fons malorum origoq̃ fuerat, quicquid iuuenū quilibet fortē excogitasset, naçta Chalcographorū opportunitate, impressioni mandare festinabāt, quod tamen si nonū pressissent in annū, indignū certē iudicassent, vt eiusmodi ænijſ, ac tricis alios exerceat, vexarent q̃. Hisce rationibus mecū illi expostulabāt, vt qui iā nūc de illis facultatibus maturiūs cēferet possem, Summulas primū retractarē, mox ad Logicā Aristotelis, ac demū ad Philosophiā procederem. Vnde, si modò res pro opinione succederet, nō infimē literarū studiosis cōsultum iri sperabāt, quibus nos ergo suasibus adducti, arūdines cū sene illo Græco, inter pueros lufuri, resumimus. Vbi id solū mihi, quod Photioni illi Atheniēsi cōsiderādū est, nèpe quid nō dicā: Quid, inquàm, eorū quæ in priorī æditione Summularū ante decē annos cōgesserā, omittere, ac recidere possim. Nec tamen quo rē facilem dilucidamq̃ reddamus, locos omnes difficiles, si modò fuerint necessarij, declinabimus: imò verò nōnullas dialēcticorum captiunculas, paucāq̃ sophismata, ad iuuenum exercitiū intermiscibimus: quando fieri nequit aliter, vt ad disputandū in alijs scientijs apti fiant, euadantq̃ instructi. Vt enim nulla ars est, aut scientia quæ suos non habeat scopos: ita neque dialēcticam adeò quis peruiam existimet, quæ nullo negotio adiri possit. Nec quosdam rursus latinissimos dialēticos imitabimur, qui paucis ex Cicerone desumptis exemplis, putant Dialētico negotio fecisse satis. Latius enim Dialēcticam patere volumus, quàm Ciceronianis: quippe cū citra eloquētiā Ciceronis possit quispiam Philosophiā conari. Ad hunc igitur modum stylum temperabimus, vt nec barbarē, nec tamen è medio Latio accersitis verbis dicamus. Faxit Deus, cuius respectu solius prouinciā tam nobis ingratā subimus, diuino eius numine aspiremur, vt (quòdin gloriā eius cedat) fœliciter nobis opera hæc nostra cadat.

I

AE D I T I O T E R T I A

S V M M V L A R V M F R A T R I S D O M I

nici Soto Segobienfis, Ordinis Prædicatorum,
artium, ac sacrae Theologiae magi-
stri, nuper recognita.

L I B E R P R I M V S D E

T E R M I N O.

1^a ff.
2^a ff.
3^a ff.
4^a ff.
PHIL O S O-
phiam obeuntibus
dialectica est: quæ in
ipso statim vestibulo
se se primum of-
fert: sanè, quæ ad cæteras omnes
scientias viam sternit. Est nanque
dialectica, vt nomē præfert, ars di-
sputandi: quam nimirum viam per
uestigandæ veritatis nobis natura
muniuit. Atqui in triplici opere in-
tellectus posita est, simplicium ap-
præhensione, compositione, diuisione
neq; & ratiocinatione. Primum au-
tem, atq; adeo indiuiduum elemē-
tum quod ad rem pertinet, Diale-
ctica est, quam grammatici dictio-
nem vocant, nos verò (vt neoterico-
rum vsui hoc nomen demus) dica-
mus terminū. A quo perinde exor-
diri operæ pretium est.

Lectio vnica.

No. i.

Summularum opus retractatu-
rus mecū identidē considerauī, qua maxime
ratione Dialecticæ studiosis melius consule-
rem. Quod eandem tūc optimè actum iri con-
icio, si definitiones, diuisiones, & omnino ne-
cessarias regulas, in compendium rodegere,
quod si lubet, textus nuncupatione præno-
tetur, vt iuuenum quisque modico negotio
memoria retinere possit, quæ dialecticorum
vsui sunt penitus necessaria. In quo textu

post primum librum de termino, de quo Pe-
trus Hispanus nihil meminit, quā minimè
fieri poterit, ab eius textu deuiabimus, præter
quā quod nonnullos locos rescindere, non
nullos verò aut mutare, aut certè limare erit
operæ pretium. Et quia dum breuis esse labo-
ro, obscurus fio, suā cuique textui interpreta-
tionem & disputationem subiiciemus. To-
tum autem opus hoc Summularum in libros
quinque duximus distribuendum. Quorum
primus est de termino. Alter verò de catego-
rica enunciatione & proprietatibus terminorū
eius. Tertius de oppositione & de moda-
libus & cōuersione propositionum, & de pro-
positione hypothetica. Quartus de proposi-
tione exponibili. Quintus denique de syllo-
gismo. Atque adeo in calce extra numerum,
pauca verba de obligationibus & insolubili-
bus, importunissimè etiam sophistis concede-
mus. Nec tamen id nobis vitio dandum est,
quod partitionē Petri Hispani nō sequimur.
Enimvero tractatus eius secundū ac tertium
prædicabilem, & prædicamentorū, non cen-
semus adeo necessarios summulistis: quippe
qui perspicuè satis à Porphyrio, & ab Aristote-
le traditi sunt. Quemadmodū quintus, sex-
tusque tractatus, qui de locis & fallaciis inscri-
buntur: nō sunt iam in vsu Summulistarum,
propterea quod copiosè sunt apud Aristote-
lem in topicis & elenchis. Eos igitur solos li-
bros impendimus nos Summulistis, qui sunt
omnino exercitio iuuenum necessarij, vt in-
structi disputandi, ad logicam Aristotelis com-
modius procedant. At verò septimum tracta-
tum de paruis logicalibus aptius nos, & com-
modius in secundo libro, sanè ante tractatum
oppositionum collocauimus. An ne opus id
nobis sit frequentius admonere, atque adeo
obtestari, boni consulant interpretes nostri
ea penitus rudibus iuuenibus explicare, quæ
hic nos illis apponimus. Nam si quæ consul-
tō missa fecimus, illi ex priori additione huc

A 3 acesse-

Liber primus.

accesserint, inanis fuerit noster labor. Multa enim fuerint digna scitu, quæ tamen humeris iuuenum non sunt paria.

No. 2.

1. Propositio.

2. Propositio.

Dialectica.

In hoc ergo primo libro, cui titulus est, de termino, sunt capita decem. In quo hoc primo, quod vice prologi totius operis esse duximus, quatuor sunt propositiones, quibus auditores beneuolos, attentosque redimus, atque dociles. Prima propositio est, quod Dialectica est prima omnium scientiarum, atque adeo, quod ceteris scientiis peruestigandis aditum præbet. Membrum primum attetionem captat, nam esse primam, quandam præfert excellentiam. In altero vero comparatur beneuolentia, nam quod viam aperiat ad alias scientias, primum habet utilitatis. Est autem dialectica prima scientiarum, non quidem dignitate, sed acquisitione. Vt enim author est Aristoteles in procemio de anima, dignitatem scientiæ metimur, aut penes nobilitatem obiecti, aut penes certitudinem procedendi. Primo modo Theologia est dignissima & inter naturalia metaphysica, altero vero modo præstans scientiæ mathematicæ. At dialectica est prima acquisitione, quia grammatica non est scientia necessaria, nisi per accidens ob peritiam lingue, qua scientiæ traduntur: illa saltem grammatica, quæ tradit verborum significantias. Grammatica siquidem regularis, quatenus habet rationem scientiæ dialecticam nimirum præsupponit. Secunda propositio textus, est ad manifestandum priorem, nempe quod dialectica est ars seu scientia disputandi, quæ nostrapte natura est nobis via inquirendi scientias. Et enim homo rationalis naturæ, cui proinde proprium est veritatem disputando ratiocinandoque indagare. Dialectica verò est, quæ docet in omnibus scientiis probabiliter disputare. Vnde Aristoteles. 1. Physi. text. 8. contra negantes, inquit, principia alicuius scientiæ non est disputandum in illa scientia, sed hoc pertinet ad aliam scientiam, vel ad communem scientiam, id est, ad metaphysicam, vel ad dialecticam, ut exponit commentator. Præterea dialectica docet definire, & diuidere, qui sunt modi sciendi & procedendi in scientiis. Quare Aristoteles. 2. Metaphy. text. 15. absurdum est, inquit, simul querere scientiam, & modum sciendi. Vbi commentator, Logica, inquit, est omnis scientiæ modus. Colligitur ergo dialecticam esse primam omnium, quia est scientia disputandi. Sed, quod attinet ad nominis interpretationem, Dialectica, non dicitur à *δια* & *λόγος*, ut vult Petrus Hispanus. Nam *δια*, per, y, p̄sylō non est græcū, sed *δύω*,

quod est duo: ex quo tamē, & *λόγος* nusquam Græcè reperitur cōpositio illa. Dicitur ergo, à *διαλέσθαι*, quod est disputo, vel differo, ex *δια*, præpositione, & *λέσθαι*. Vnde à tertia persona, singularis præteriti passivi *διέλεσθαι* expūcto augmēto, formatur dialectica, quod est disputatoria scientia. Et ideo non per, y, p̄sylō, sed per iota scribitur. Et quāquā duo hæc nomina Logica & Dialectica, pro eodē accipiantur, tamē Logica dicitur à *λόγος*, quod est ratio, vel sermo, & ideo tantum valet sicut scientia rationalis, vel scientia sermocinalis. Et secundum hanc secundam significationem extenditur ad significandum, & rhetoricā & poeticā, sed secundum primam cōuertitur cū dialectica, nisi quod Logica, dicitur generaliter ab omni opere rationis, & dialectica à perfectissimo opere, quod est differere vel disputare. Cuius nominis Plato fertur fuisse primus author. Hæc. q. 1. procemiali super prædicabilia latius habes explicata. Tertia propositio textus est, quod Dialectica versatur in triplici opere intellectus. Vbi iam auditores incipiunt fieri dociles, cum audiūt materiā circa quam versatur Dialectica. Est enim in intellectu primū simplex apprehensio rerum, mox ex simplicibus cōponitur propositio, postremò ex propositionibus constituitur syllogismus. Tamen si Aristoteles. 3. de Ani. text. 21. non expresserit nisi duo opera intellectus, scilicet, in diuisibilibus intellectionem, & compositionem intellectionum. Doctores verò subleuant secundum membrum, iuxta doctrinam eiusdem Aristoteles, qui primò in prædicamentis tractauit de simplicibus prædicatis, mox in libro Peri. de Enunciatione, ac demū in libro priorum, & reliquis libris de syllogismo, & omnino de ratiocinatione. Vltima propositio textus conducit pariter ad docilitatem audientium, dum insinuat ordinem procedendi, nempe, quod primum elementum considerationis Dialecticæ est, dictio, vel terminus. Vbi considerandum est, quod cum Aristoteles à libro Prædicamentorum, exordium sumpserit dialecticæ, visum est postmodum Porphyrio, librum prædicabilium, velut introductionis modo, ante librum prædicamentorum iacere. Deinde Petrus Hispanus, considerans dialecticam Aristotelis, rudibus inuenibus esse aditu difficilem, tractatus Summularum singularibus libris Aristotelis, velut introductorios, accommodauit. Quos vocauit Summulas, instar summæ Arithmeticæ, quasi quod in illis complexus fuerit libros Aristotelis. Postremò commentatores Petri Hispani adhuc nouissi

2. quantitas.
q. 2. c. 23
et h. 12 c. 2
ubi inquit dicitur
dialectica in
triplici operibus
intellectus.

3. Propositio.

4. Propositio.

inuenitur neque aliud est dictum in con
terminum non dicitur. qui non dicitur
quantum in est terminum sed ex
propositio, instar ut naturalis, quæ terminus
in se affectat finis. s. ex terminis ita. 2.

notissimum principium principiorum com-
muni sunt, tractatum terminorum, ut vel in
hoc intelligas nunquā principiū non esse dif-
ficile: sanē cū principium ipsum inuenire
sit difficilimū atque omni laude dignum. At
postquā iam vsu receptus est consentaneū
duximus à libro terminorum incipere, eò
vel maximè, quòd necessarium iudicamus,
terminos omnes, quibus velut proprijs instru-
mentis, vtuntur Dialectici, statim in foribus
Dialecticæ præscribi debere. Et cū Petrus
Hispanus à sono fuerit exorsus, nos tamen il-
lum sermonē philosophiæ naturali relinqui-
mus, cuius est tractare de voce, in quantum est
res quædam naturalis: Dialectici enim nego-
cium peculiare, est tractare de vocibus, quate-
nus sunt significatiuæ. Ob idq; nec literæ nec
syllabæ inquantū conficiunt dictionem, per-
tinent ad Dialecticum, sed ad grammaticum
potius. Primam ergo lineam, vnde proficiscē-
dum est Dialectico, statuimus vocem signifi-
catiuam, quam grāmatici dictionem, neoteri-
ci verò Dialectici iam terminum vocāt. At vi-
debitur forsan nonnullis, inchoandum nobis
potius fuisse à modo sciēdi, vt fecimus in prio-
ri æditione, vbi interpretandum fuisset, quid
sit definitio, quid diuissio, & argumētatio, qui
sunt modi sciendi, id est, modi tradendi scien-
tias. Nam si authore Aristotele, absurdum est
simul quærere scientiam & modum sciendi,
absurdius videtur tradere prius sciētiam quā
modū sciendi. His verum tamen respōdemus
non fuisse possibile exordium aliquod sumē-
re, quod nō præsupponeret aliquid mutuatū
ex alia materia, quemadmodum inter decla-
randum naturam definitionis, dicēdum erat
de genere, & differentia, qui sunt termini ali-
bi declarandi. Quocirca operæ pretium duxi-
mus, nō peruertere ordinem, quem docet Ari-
sto. i. Physi. tex. i. nēpe vt à simplicioribus pro-
cedamus. Nam modi illi sciēdi sunt orationes
quædam. De quibus proinde potius dicemus
libro secundo de oratione.

Caput. II.

Erminusergo, est vox si
gnificatiua ad placitum

Ex qua simplex confici-
tur propositio, vt homo : vnde si-
gnificare, generaliter dictū est po-
tentix cognoscitiuæ aliquid repræ-
sentare. Et signum est quod poten-
tiæ cognoscitiuæ aliquid represen-

tat. Quod est duplex naturale, &
 naturaliter representet, vt vestigiū:
 & ad placitum, quod representat
 ex instituto, vt vox, homo. Atque
 adeò significare apud dialecticum
 est rem per vocem secundum pla-
 citum representare.

Lectio prima.

In hoc textu sunt primò tres defini-
tiones, mox vna diuisio bimēbris, ac postre-
mò quarta definitio huius, quòd est significa-
re apud dialecticum. At quia significare, est
forma & ratio per quam voces sunt termini,
atque adeò cuius causa veniunt in considera-
tionē dialecticā, inde inchoandum nobis est.

Significare ergo dupliciter accipitur, & generaliter vt conuenit tā vocibus, quā lignis, quæ nō sunt termini, & specialiter, vt dicitur solū de vocibus & terminis, & vtraque significatio est propria. Significare ergo generaliter, dictum est, potētia cognoscitiuæ aliquid repræsentare. v.g. Sonitus campanæ, dū pulsatur, significat nobis lectionem, quia eā repræsentat, id est, præsenrē facit intellectui. Et hæc vox Iesus, eadem ratione significat Christum liberatōrē nostrum, quia dum auditur, eū nobis in mentē reuocat. Nomine potētia cognoscitiuæ cōprehendimus intellectu, & sensus, etiā brutorum, sanē quibus sunt sua propria signa: equi enim, dū signū tubæ datur ad prēliū, mox sese hinnitu stimulant ad pugnā. Atqui cū dicimus, aliquid, intelligimus generaliter, vel aliqua, vel aliquāliter, vt cōprehendamus nomina pluralis numeri, & syncategoremata, vt homines, omnis, bene. Nec dignæ sunt huiusmodi quæquiliæ, quibus definitiones onerentur, maximē quæ sub vna voce doctrinaliter intelligantur.

Sim maximum
vinanthum sibi
est concessum per
uocem ad placitum
representare

Significa
re dupli-
citer.

ask assigne in
 fist in aise
 20 perian,

idest potentiam
agressivam in
electam q̄ ang
li et homines totius
presant et potentia
agressivam in
sibam quoniam
non homines verum
etiam et beata ipsa
presant.

At quamuis sit per se euidentissi-
mum, nō tamē cessant Summulistæ perco-
ri, quid nā sit representare. Et respondent, q
est facere cognoscere aliquid. Vbi notādum
est q quadrifariā potest aliqua res facere co-
gnoscere se, vel aliam, effectiue, obiectiue, for-
maliter, & instrumentaliter. Exempli gratia.
Cū video imaginē Imperatoris, imago ipsa
est causa obiectiua cognitionis quæ mouet vi-
sum, visus verō est causa efficiens, & notitia vi-
sua ab vtroque producta, est causa formalis:
sed respectu notitiæ, quæ recordor Impera-
toris, imago illa est instrumētum. Quemadmo-

Repræsen
tare.

Quadruplex cau-
sa cogni-
tionis.

A 4 dum

Dermius gest. ^{Ligne} King (C)
center point crystalline

Liber primus.

Obiectum
triplex.

dum vox, homo, est instrumentū significandi homines. Hinc sequitur alia diuisio obiecti. Est enim triplex obiectū, motiuum tantū, terminatiuū tantū, & terminatiuū simul. Motiuum tantū est, quod mouet potentia ad formandū notitiā, non sui, sed alterius representatiuā, vt imago respectu notitiā Imperatoris. Terminatiuū tantū, est res cognita per notitiā ab alio obiecto distincto productam, vt imperator respectu eiusdē notitiā. Motiuum & terminatiuū simul est, quod mouet potentiam ad formandum notitiam sui ipsius, vt imago respectu suā propriā notitiā. Ex his quæ vera sunt, colliguntur isti quatuor esse modos representandi, & significandi: scilicet, effectiue, obiectiue, formaliter, & instrumentaliter, quia putat idem esse representare, & significare, quod facere cognoscere. At vero primò non potest salua verborum proprietate sustineri vt illa tria idem polleant, latius enim extenditur facere cognoscere, q̄ representare, & representare quā significare. Et inde coepit res Dialectica labare dū pro suo quisque placito coeperunt abuti terminis. Nam intellectus produciens notitiam Petri tanquā causa efficiens, & similiter Deus ad illam producendam effectiue concurrens nullo modo dicuntur Petrum significare nec representare, quia illud non faciunt tāquam signum Petri. Et significare aliquid idem est, quod esse signum illius. Nec etiam dicuntur Petrum representare, quia representare est rem presentem facere, tanquā signū aut obiectum, sicut imago, quia est signum rei, dicitur illam presentem facere, & per consequens representare. Et lapis dicitur representare se, quia tanquam obiectum motiuum & terminatiuum facit se potentia presentem. Item secundò neque quando res obicitur potentia, & producit notitiam sui, censenda est significare se licet presentet se, quia nihil est signum sui, nec per consequens significat se, vt docet Augustinus. 2. de doctrina christiana capit. 1. dicens: Signum est res, quæ præter speciem quam ingerit sensibus aliquid aliud facit in cognitionem venire: vt vestigium pulueri impressum est signum animalis, & fumus signū ignis. Ex his ergo omnibus colligitur, quod facere cognoscere cōtingit quadrupliciter, effectiue, obiectiue, formaliter, & instrumentaliter. Representare tamen tripliciter obiectiue, formaliter, & instrumentaliter. Sed significare tantū dupliciter, formaliter, & instrumentaliter. Et per consequens quod illa tria non sunt idem, sed habeant se sicut

superius, & inferius. Sed est notandum quod significare, seu representare formaliter, est esse potentia formalem notitiam, vel ex seipso, & non mediante alio representare. Significare autem instrumentaliter est, quando res, præ existente cognitione sui, aliud à se representat, vt vestigium significat animal quod transiit, & risus lætitiā: & ly homo, hominem. Vnde vt res aliqua representet aliam instrumentaliter, duæ notitiæ requiruntur. Primò, notitia ipsius instrumenti, & deinde notitia significationis: vbi gratia, vt hæc scriptura, homo, actu significet mihi homines, primò requiritur, vt videam illam, quare cæco nihil representaret, sicut nec vox representat surdo. Secundò requiritur, vt sciam impositionem eius, & ideo nihil representat Græco. Est ergo intelligenda definitio textus hoc modo. Significare est representare aliquid aliud à se, vel aliqua alia &c. Vt excludamus obiectum, quod quatenus representat se, non significat. At non sunt huiusmodi nanijs intrinsecæ definitiones, ne illas monstruosas reddamus, quorundam more, qui tot particulas inculcant in definitione, quot sunt solutiones argumentorum. Representare autem obiectiue est seipsum præsentem facere in ratione obiecti, vt quælibet res mundi quando obicitur potentia dicitur seipsam representare. Est tamen hic vnum valde notandum, quod secundum sententiam Augustini deficientis signum modo dicto, non solum lapis non significat, sed nec notitia ipsa propriè est signum obiecti, & ideo nec propriè est dicenda significare, sed est potius ipsa significatio, vt forma qua res significatur, quare iuxta propriam significationem verbi, nihil representat, aut significat formaliter. Et quia significare, & esse signum idem sunt, & signum secundum Augustinū est illud, quod instrumentaliter significat: Nihilominus, ne tam longè abiiciamus modum loquendi scholarum, concedimus duos modos significandi, scilicet formaliter, & instrumentaliter. Et dicimus, Augustinum tantū loquutum fuisse de secundo modo significandi, scilicet, instrumentaliter.

Significa
re formali
ter, & in
strumenta
liter.

no fa ponit
vox et scrip
tura si signifi
cabilia sit ad pl
aliam cupit q
idiomaticis sit
et omnis ima
significat ex
scriptura signi
ficant instru
mentaliter.

et sic in quo
re cogitudo
quædam modum
significatio non
significatio
non signifi
cat.

Subiūgitur in textu bimēbris di- No. 3.
uisio signi, in naturale, & ad placitū, quibus Significa
alij addūt tertiū. Ex consuetudine. Significa re natura
re naturaliter est significare ex natura rei. i. liter tripli
qua uis impositioe, & cōsuetudine remota: vel
fic, authore Perro Hisp. est idē apud omnes re

presentare.

no tamē ad huius expositionem
omnem imaginem in se habentem
sunt tui et omnia notitia significare
naturaliter, non autem ad hanc uocem nec
scripturam loquendo de uisibilibus et diuisibilibus
1. significatio ad placitum,

sententia p̄mi
v̄.

hec sententia dicit
hūc est sententia,

fructus speciem
1. fructus imagi
nem et cognitionem.

De significare.

3

Significa
read placi
tum dupli
citer.

quæ dicitur impositio authentica: quæadmo-
dum, ly homo inter latinos significat homi-
nes. Rursus quod vox significet ad placitum
contingit dupliciter: vno modo ex formali,
& primæ uæ impositione, qualis est illa, cū fu-
sceprores rogati super fontē baptismi nomen
infantis, respondent Franciscus, aut cū tem-
pore professionis inquit profitemti prælatus,
vocaberis Dominicus. Alio modo consequen-
tiuē & per translationem: vt quando nomen
transfertur ad significandum aliud per quan-
dam similitudinem: aut quauis alia figura: vt
cum nomen, Nero, significat vel imaginē Ne-
ronis, vel crudeles homines: & hæc oratio, la-
tet anguis in herba, significat fraudem latere
sub habitu humilitatis. Et primā vocant signi-
ficationem propriam: secundam verō impro-
priam. Sed de hoc infra. *sib. li. 2. c. 10.*

et sic quilibet uox
sive scriptura sig
nificans ad pluri
mum uel in se
significare i magi
nem eius;

Significare ex cõsuetudine, est si

Not. 5. wing immo
Significa bene diu
re ex consuetudine. qz nase
etudine. significat
et voluntaria ordi
nate ut q significat
ex consuetudine
ne significat ad
gloriam qz signi
ficat ex quadam
ordinata ut canis
significat dominum
gloriam quantum
in seipso
in seipso in mo
do et sic consuetudi
nem aliam vocamus
Argu. 1. naturam

gnificare ex vfu quodam præter impoſitionem. Vt canis ſepe viſus præcedere dominum ſuum ſignificat ipſum, & mappæ ſuper menſam, ſignificant futurum prandium. Aliqui vocant iſtas impoſitiones conſuetudinarias: ſed certè ineptæ, & improprie. Nam nūquam mappæ inſtitutæ ſunt ad ſignificandū prandium: nec canis ad ſignificandum dominum: ſed naturale eſt vt viſus mappis recordemur prandij propter conſuetudinem: & non propter aliquam impoſitionem. Et ideo non adieciſimus in textu hoc tertium membrum ſignificare ex conſuetudine: quia ſano modo poteſt comprehendi ſub hoc quod eſt ſignificare naturaliter. Et hæc de ſignificare generaliter dictum.

Sed ut hæc quæ dicta sunt, lucidiora fiant arguitur contra definitionem.

Significa-
re natura-
liter dupli-
citer.

Significa-
re ex insti-
ctu nature

Not. Significare ad placitū est, signifi-
Significa- care ex impositiōe & instituto. Vnde non
read placi dicitur terminus significare ad placitū quia
tum. temere & inconsulto fuerit institutus ad signi-

Significare ad placitū est, significare ex impositione & instituto. Vnde non dicitur terminus significare ad placitū quia temerē & inconsultō fuerit institutus ad significandum: imō verō autores linguarum ratione sumpta ex naturis rerum saepe instituunt nomina. In quo sensu sunt qui glossant illud omne quod vocat Ad ipsū est nomē **A**etus: id est ipsū est nomen quod naturæ rei maximē congruit. Et angelus Matth. i. Vocabis, inquit, nomē eius Iesum: quia ipse saluum &c. Sed ad placitū significare, idē est, quod non à natura vel ex consuetudine: sed ex instituto significare. Et non solū voces, sed res etiam aliæ significant hoc modo, vt inter religiosos digitus ori impositus, est signū petentis à praelato facultatem loquendi. At non dicuntur voces simpliciter significatiuæ: si priuatim imponantur: quemadmodū inter disputantes imponūtur literæ ad significādū: sed requiritur q̄ sint impositæ in republica:

С. абнабенк

1. significare
Objective.

et nris p^{re}sentibus
nulla in nobis
exce^{pt}o imago sigⁿi ad
placitum q^{uod} p^{re}sentibus
turaliter sigⁿi n^{on}
potest significare
ad placitum sal^{tem}
in eadem cen^{tra}

et iste secundus
est per se primus et
primarius modus
significandi a se
in lectum.

Liber primus.

mere. Et ita accipit Aristote. Et uterque est proprius modus significandi. Et ita loquuntur homines. Volo vobis significare mentem meam. Ego cognosco mentem vestram, id est, habeo conceptus vestros. Atque adeo apud Aristote. & dialecticos, significare accipitur utroque modo, ut significare sit, & mentis conceptum exprimere, ut insinuat Aristote. & remper vocem representare: quia est definitio Petri Hispani tracta. 7. Itaque vox homo quam audio producendo notitiam hominis, representat & hominem & conceptum loquentis, ob diversas rationes.

Argu. 2.

Secundo arguitur, hec vox homo, significat seipsam, imò hæc vox blitiri, nam accipiuntur pro se in his propositionibus, homo est nomen, blitiri non est nomen significativum, ergo male negatum est rem aliquam significare se ipsam naturaliter communiter. Ad hoc respondetur quod voces siue significatiue siue non significatiue, hoc habent peculiare inter alias res ut nonnunquam accipiuntur tanquam nomina propria sui, ac si sint imposita ad significandum se. Periude enim est dicere blitiri non est nomen, ac si diceret hæc vox blitiri, non est nomen. Quare non accipiuntur pro se quia significant se, sed quia representant se, & sunt tanquam nomina sui. Sed res ad extra, quia nunquam accipiuntur tanquam nomina propria sui, nunquam accipiuntur pro se.

Argu. 3.

Tertio arguitur contra definitionem significandi. Hec scriptura. homo in libro clauso est signum, & tamen non representat, quia nullius potentie est, præsens ergo definitio nulla. Hic est notanda regula Dialecticorum: Verba in definitione non dicunt actum: sed aptitudinem. Ad hoc enim quod res aliqua sit signum, non exigitur quod actu representet: sed satis est quod sit apta representare in potentia propinqua, id est, nulla mutatione facta per quam talis res acquirat novam potentiam significandi: verbigratia, Atramentum ex quo cras lineabitur hæc scriptura homo, non est nunc signum, nec illa dictio. blitiri, quæ cras imponentur ad significandum: quia non representant in potentia propinqua. Sed scriptura in libro clauso optime representat in potentia propinqua. Et ideo ad argumentum negatur minor.

Argu. 4.

Quarto arguitur contra divisionem textus. Ly Petrus significat Paulum, & tamen nec naturaliter nec ad placitum: ergo

divisio nulla. Minor est nota, quia nunquam fuit sic impositus. Et probatur maior: Ly Petrus verificatur de Paulo, in hac propositione, Paulus imaginariò est Petrus, ergo significat ipsum: quia nullus terminus verificatur nisi de suo significato. Ad hoc argumentum solent nonnulli respondere distinguendo maiorem: concedentes quod Ly Petrus significat Paulum non absoluta significatione, scilicet quæ oritur ex impositione, sed significatione respectiva, id est, respectu illius copulæ de imaginario. Respectu cuius, ut dicunt, quæcunque vox significat rem quancunque. Unde subinferunt, nullum esse terminum singularem respectu illius copulæ. Hæc tamen assertio est præter hominum sensum. Primo Ly Petrus non habet à natura, nec consuetudine, nec impositione, ut significet Paulum: ergo nullo modo significat illud: quia copula non mutat, nec auget significationem extremorum. Et confir. In hac propositione mentali, Paulus est Petrus, prædicatum nullo modo significat Paulum: ergo licet addatur, imaginariò, ad copulam, non significabit Paulum: quia semper manet eadem naturalis similitudo Petri. Secundo arguitur: si Ly Petrus significat Paulum, aut subordinatur in illa propositione naturali similitudini Pauli. Si primum incredibile est, ut modo arguebamus: quo significet Paulum, cui ille conceptus nullo modo est similis. Si secundum eandem rationem Ly Paulus subordinatur similitudini Petri, quia pari ratione Ly Paulus significat Petrus, & sic quilibet terminus subordinaretur infinitis conceptibus. Et postremo: est mirabile corollarium quod sub hac universali, omnis homo imaginariò est Petrus, nulla possit assignari singularis: nam quicquid demonstraveris, tam commune erit subiectum, quam subiectum universali. Igitur ad argumentum penitus negatur maior. Imò ubicunque ponatur Ly Petrus solum Petrum significat. Et ad probationem posset negari illa, Paulus imaginariò est Petrus (quæquam Paulus imaginetur esse Petrus) quia illa videtur asserere, quod Paulus aliquo modo sit Petrus. Et secundo quanvis concedatur: negamus inde sequi prædicatum significare Paulum, aut supponere pro illo. Imò subiectum solum accipitur pro Paulo, & prædicatum solum pro Petro: scilicet ad veritatem illius sufficit quod extrema imaginetur supponere pro eodem, licet verè non supponant: nam illa asserit non quod Paulus sit Petrus, sed quod imaginatur esse Petrus.

Super

No.6. Superuacaneū duximus hic dif-

Significa-
re aliquid
et aliqua.
putare, quid sit significare aliquid vel aliqua
vel aliquid, quēadmodum in priori editio
ne fecimus. Nam est per se euentius, quā
ut indigeat declaratione. Potest enim a po-
steriori cognosci, hoc signo. Si termino ex
modo suae significationis non repugnat sup-
ponere, pro vno tunc significat aliquid: ut

i. ad p. l. uir
ficari;

sic pro corpore
et anima;

homo, chimera: Parisij, pro oppido, nam pro
populo significat aliqua. At si termino non
repugnat supponere pro pluribus nō facien-
tibus vnum ut homines, chimera, populus
&c. tunc significat aliqua. Quo fit ut ly Pe-
trus non significet per se aliqua licet suppo-
nat pro pluribus partibus Petri (si totum nō
distinguitur a suis partibus.) Hoc enim est
per accidens: quia mortuo Petro, manenti-
bus eisdem partibus, non supponeret pro
illis. Et e converso hoc nomen partes signi-
ficat aliqua, & nullo modo aliquid, licet nūc
supponat pro me: quia manentibus eisdem
partibus, separatis, non supponeret pro me.
Et eodem modo ly homo, nō significat deū,
licet modo supponat pro illo: quia illud est
per accidens. Si enim relinqueret deus huma-
nitatem, non supponeret pro illo: sed per se
significat Christum. Et hęc doctrina est plu-
rimo obseruanda, ut videbimus in de termi-
nis diuinis. Tandem notato quod signifi-
care aliquid contingit tripliciter: vno mo-
do quando terminus ex parte obiecti nullū
realem modum significat: sed solum facit ut

Significa-
re ali qua-
liter tripli-
citer.

categorymata sint vel aliter accipiantur. Et
hoc est exercere officium in propositione, ut
ly, omnis, in hac, omnis homo est animal.
Alio modo quando significat aliquem mo-
dum rei: quod est singulare aliquid obiecti-
ue: ut velociter, subtiliter, &c. Tertio mo-
do contingit significare aliqua aliquid
quod est peculiare toti propositioni, ut in-
fra videbimus.

Lectio secunda.

HIS tenui calamo praeactis: ad

definitionē termini reuertamur. Est ergo ter-
minus, vox significatiua ad placitum ex qua
simplex conficitur propositio, ut homo. Nec
tamen sum nescius quantum dissentiam in
hac definitione, non solum ab alijs, verum
a nostra priori editione: vbi diximus termi-
num esse signum propositionis categoricae
constitutiuum. Etenim ut vnum adscribere
tur genus comune termino vocali, mentali,
& scripto, consueuerunt Terministae definire

Not. 1.

his uer-
terminus est

significatiua

in propositio-
ne

docet non signifi-
catu

clari facit propositio-
nem ut excludat silaba

doct-
dat propositio-
nem categoricam,

terminū per signū. At re oculatiū inspecta,
videor mihi melius definire per vocē. Ad hoc
enim Aristot. statim in fronte libri Perihier.
praeposuit, voces esse signa conceptuū, ut do-
ceret propriū negociū dialectici esse tractare
de vocibus. Est enim dialectica rationalis &
sermocionalis scientia, id est, quae de sermoni-
bus differit, quatenus sunt signa conceptuū.
Ob idque si quis arguat quod haec nostra definitio
nō conuenit termino scripto aut mentali,
respondemus sicut Aristot. responderet de no-
mine & verbo: quod accomodamus illam termi-
no vocali: quemadmodum Aristot. dixit, no-
men est vox, verbum est vox, &c. Quae defi-
nitio facile adaptabitur termino scripto, me-
tali, ut videbimus ca. sequenti.

ecce quomodo
dicitur concedit
significatiua apud dia-
lecticos esse con-
ceptum per uocem
in placitum re-
ferre et non
rem ut dicit in
textu.

Mox notandū est quod hoc no-

Not. 2.

mē terminus, desumptū est ex Aristot. r. Prio-
rum: vbi inquit, terminū uoco, in quē resolu-
tur propositio, ut in subiectū & praedicatū: &
ex Boetio. li. Top. vbi ait: Terminos uoco no-
mina & uerba quibus necit propositio. Sed
tamē, ut conijcio, Aristot. illic solum accipit
terminum pro subiecto & praedicato: tamen-
si aliquando aliter nobis uisum fuerit. Nam
intentio eius erat, exprimere illic tres termi-
nos, quibus constat syllogismus, puta mediū
& extremitates. Boetius uero latius protēdit
nōmē termini, ut comprehendat nomina & uer-
ba, & in uniuersum oēs partes propositionis.
Et ita accipiunt summulistae. Itaque, terminus,
ut diximus, idem est quod, Dictio, apud grā-
maticos. Et est genus ad nomē & uerbum &
ad uerbum & ceteras omnes partes oratio-
nis. Ponitur ergo in illa definitione vice ge-
neris ly, vox: & ideo ramus ante tabernam,
sonitus campanae, aliaque id genus, quan-
quā proprie significant, tamen nullo mo-
do sunt termini: cum non sint uoces. Nec est
recipiendum quod sint termini aut propo-
sitiones in consuetudine: ne sordide terminis abu-
tamur. Significatiua, ponitur ad differen-
tiam huius uocis, blitiri, & similium: quae
non sunt uoces significatiuae, quatenus signi-
ficare, attribuitur uocibus: quia non expri-
munt aliquem mentis conceptum vel affe-
ctum: tamen si non sit negandum esse proprie
signa significatiua: quia significant natura-
liter aliud a se scilicet prolatores. Etenim
quemadmodum mugitus bouis representat
bouem, ita si quis audiat clamantem bli-
tiri, intelliget esse hominem, qui clamat. Ad
placitum, ad differentiam uocum significan-
tiū naturaliter, ut risus & gemitus: quae sunt
propriae

g. A

Liber primus.

proprie significatiue, etiam quatenus voces, nam exprimunt affectus animi: & tamen non sunt termini. Ex qua simplex conficitur propositio ad differentiam ipsius propositionis: quam non est in usu vocare terminum: cum propositio & terminus opponantur sicut totum & pars. Et quauis ex propositione componatur alia propositio, vt ex categorica componitur hypothetica: tamē ex propositione non componitur propositio categorica: quam hic vocamus simplicem.

Argu. 1.

Ad euidentiore tamen intelli-

gentia arguitur contra definitionem. Ly, blitiri, est terminus & tamen non est vox significatiua ad placitum, ergo definitio est mala. Probatur maior. Primò quia habet proprietates termini: est enim subiectum in hac propositione consueta, blitiri non est terminus significatiuus: & hic supponit pro se, quę sunt proprietates termini. Item quia ab omni bus appellatur terminus non significatiuus. Ad hoc respondetur quod quanquam sit disputatio de nomine, tamen vox quę non significat ad placitum, non est simpliciter terminus, sicut homo pius non est homo. Et idē licet habeat aliquas proprietates termini, non sequitur vt sit terminus, nisi similia appelles hominem, quia habet aliquas qualitates hominis. Diceretur tamen secundum quid Terminus non significatiuus. Nec tamen extendatur, vt ramus tabernę, qui non est articulata vox nec scriptura, dicatur quoquo modo terminus. Nam propterea voces supponunt pro se, quia considerantur tanquam propria nomina sui (vt supra diximus) imposita ad significandum se.

Argu. 2.

Secundò arguitur contra definitio-

nē termini, dato nulla posset esse propositio, nulli propositioni esset terminus, ergo malè de finit terminus per propositionē. Et aliter arguitur propositiones possunt conficere simplicem propositionē, ergo male excluduntur à ratione termini. Probatur antecedens, quia hæc propositio, homo est animal, est extremum in his, hō est animal est propositio. Homo est animal est verum. Vtrum homo est animal sit verum. Verū est quod homo est animal, nam ly, vtrum, quod non sunt partes extremi sed totius propositionis, Et etiā illa propositio est pars huius, homo est animal rationale, ergo. Pro solutione horū est notandum primo q terminus definitur per propositionē tanquā per propriū finē: ad hoc enim termi-

ni oēs instituti sunt vt ex illis cōficiamus propositiones & oratiōes nostras. Ex quo sequitur duo: primum q bruti nullos possunt habere terminos, quia nō vtuntur orationibus: esto suas habeant voces & signa quibus sese mutuò intelligāt, sicut si nulli fuissent homines nullę fuissent vestes nec domus. Secūdu quod si postquā nos vtimur terminis & orationibus quis fingeret, nullas de cetero posset esse orationes, nihilominus, remanerent termini: quia signa quę mō sunt termini, semper de se dicerent illum ordinem ad propositionem. Sicut modo remanerent vestes & domus, esto nullus iam posset esse homo, & per hoc soluitur. 1. argm. Secundo etiam est notandū quod sicut in naturalibus & etiam artificialibus sunt duplicia entia, quędā obtinentia locum partium, ad nihil aliud instituta nisi vt ex illis alia perficiantur, & quędam alia habentia rationē totius: nec ad hoc instituta vt ex illis alia formentur vt est homo, esto de per accidens ex hominibus fiat populus: ita accidit in dialecticis vt quędam signa tantū obtineant rationem partium ex quibus cetera componantur & huiusmodi signa dicuntur termini. Et quędam autē alia de se habent rationē totius vt sunt propositiones & orationes imperatiui optatiui & subiunctiui, quę non nisi de per accidens tanquā partes aliquando intrant compositionē propositionis categoricę. Et per hoc soluantur alia argumenta. Nam propositio de se nō est signū constitutiū propositionis. i. non est pars nisi de per accidens cum habeat rationē totius. Et aliter etiam potest dici, quod si propositio aliquando potest esse extremū est materialiter, & personaliter non est ratione sui sed ratione orationis infinitiui modi vt in exēplis adiectis in quibus est sensus. Homine esse animal est verū, vtrum sit verū &c. Et in vltimo exēplo taliter propositio est pars quod est ferē tota ipsa propositio &c. Postremò est notandum, quod nō requiritur quod ex æquo omnes termini sint constitutiui propositionis sed vnusquisq; suo modo sicut in artificialibus non ex æquo componunt domū, lapides, ligna, clauī, bitumen.

Vltimo arguitur, de aliquo verificatur definitum cum aliqua determinatio-

ne de quo non verificatur definitio cum eadem: ergo definitio non est bona. Probatur antecedens, ly homo, solitariē sumptum est terminus extra propositionem, & tamen ex illo

et si aliqui vult
coj articulat
proferant n
dicit intelligunt
ut de pstra co

pro se si arg

unde o mha in
finitui modi
pro se dicit
etiam qd ha
bet omni p
finitui termi
ni ut in hac p
tiam dicit est
et sic in hac

Argu. 3. figure

mata sunt
mini qd qd
uenit dicit
ni, et de ergo
igitur. si qd de
quis diffinitio
ai debet quom
confidat in p
tem propositio
non ne ex p
at in hac p
est homo. q. ratio
nale, vnde a
sit homo qd

et alia oratio
nes imperatiui et
subiunctiui, et sic
sunt sententia mi
fieri. s. quodam
cuiusque, si nō m
et non sunt termini

in articulo dicitur
est in articulo dicitur
sicut blitiri rursus
nit pro se, pro se
qui non potest in
hac) ita etiam si
misi et si pro se
ut nomen pro se
sui se ad placitum
significatiuus, h. enim
nulla res significati
natura h. nec termi
nus obiectiu, h. ab
surdum non est dicit
q aliquis terminus
significatiuus ad placit
tum saltem in ad qd
le, ut ipse terminus
h. terminus nomen
de finit, ita blitiri
nec uindicta, et alia

qui p de sub p dicitur
cat, significatiui ad
placitum,

Max. apin. nullum est inueniens qd p h. categorica aliquando sit terminus
et ideo ab ipso illa particula simplex, blitiri, diffinitio, saltem oratio imperatiui
modi pro ad dubio est terminus qui in non appellat blitiri agnominat si
aut nec h. homo albus et alij complexi

Determino mentali.

per ignorata procedat, notadū est grossa Mi-
nerua, quæ nam res sit, & quomodo gene-
tur notitia. Nempe quando aliquod cognosci-
bile obijcitur potentia. v.g. dum color offer-
tur visui, produciuntur ab eo vsq; ad visum res
quædam, quæ dicuntur species visibiles: qui-
bus informatus oculus producit actum visio-
nis, quo formaliter videmus. Et hoc vel expe-
rientia monstratur. [Nam cū quispiam sit præ-
sens speculo, videtur sibi videre in eius super-

poset obijci qd om
ne analogia pūū
qd ei uultu uen
quam definiend
in fūp. Sed fū
mūū est nūū
analogū. et fūū
diffinitū est qd
dūūūū. q.

Not. 2. *N.*

melius ex amplius
et de speciebus
odoris et de specie
longe

Liber primus.

ficie suam ipsius imaginem: propterea q̄ species propria protensa vsq; ad speculum, reflectitur inde vsque ad oculum. Idem coniectandum est de interioribus potentijs. Nempe q̄ intellectus formatus speciebus intelligibilibus producit actum intelligendi. Et hoc modo intelligitur illud Augustini, A cognoscente, & cognito paritur notitia. Et dicitur, notitia, similitudo naturalis obiecti, non quod habeat similia lineamenta. sicut imago picta est simili, regis: sed dicitur intentionaliter similis, propterea quod suapte natura repræsentat obiectum. Et quāquā in priori additione plura de hoc diximus, non tamen sunt capaces iuvenes; quibus maiores quæstiones proponantur. Nec aliud verbū addatur de speciebus, hoc enim non potuimus excusare ut introduceremus rudes iuvenes ad crassam notitiam terminorum mentalium.

Not. 1.

Primum ergo diuiditur notitia

in intuitiuā, quæ est rei præsentis: abstractiuā, quæ est rei absentis. Vbi notandum rem illā esse præsentem potentia, quæ obiectiue potentiam actum monet. Ut color qui est in prospectu nostro, & præsens visui, & sonus, dum auditur, est præsens auditui. Quo fit ut nec cæco sit vnquam præsens color, nec sonus surdo. Notitia ergo intuitiua est notitia rei præsentis. i. notitia quæ per se dependet ex rei præsentia: nempe quæ fit & conseruatur ex obiecto se ipso mouente: sicut notitia intuitiua huius papyri, quæ nunc multiplicat speciem vsq; ad oculum vt iam modo declarauimus. Et pari ratione notitia intuitiua est in intellectu. Notitia verò abstractiua est notitia rei absentis opposito modo. i. quæ non dependet ex rei præsentia, sed fit & conseruatur à speciebus relictis in absentia obiecti: quemadmodum notitia qua recordor patris mei. Sed sunt argumenta duo quibus hoc magis explicatur. Arguitur sic. Si dum ego habeo notitiam abstractiuam imperatoris fieret ipse mihi præsens, deo conseruante abstractiuam simul cum intuitiua, illa prior maneret abstractiua quia à natura habet ut sit abstractiua, & tamen esset notitia rei præsentis: ergo vtraque definitio mala. Et opposito modo arguitur. Si Deus se solo miraculose crearet in intellectu meo notitiam intuitiuam Antichristi: quod apparet possibile. (Nam quicquid Deus potest facere cum alia causa efficiēte potest facere se solo) tunc illa esset intuitiua, & tamen esset notitia rei absentis: ergo. Propter primum argumentum addunt nonnulli prio-

ri definitioni, præsentis vt præsens est. Sed tamen non est necessariū: si intelligatur, rei præsentis, de perse id est, quod notitia vt sit intuitiua requirit quod quantum est ex natura sua dependeat ex præsentia obiecti. Et in priori casu licet illa abstractiua sit rei præsentis, tamen non dependet ex illa præsentia. Et in secundo casu licet illa notitia intuitiua sit rei absentis: tamen quantum est ex natura sua, dependet ex præsentia obiecti: eo quod Deus speciali concursu supplet vicem obiecti.

Ex dictis colligitur inter notitiā

intuitiuā & abstractiuā quatuor modis differre. Primum ex parte causæ efficientis. Nam notitia intuitiua producit ad obiecto per se producente tunc vel conseruante species: abstractiua verò fit à speciebus, quæ in absentia obiecti reseruantur in memoria. Ex hac sequitur secunda differentia ex parte effectus. Nam intuitiua quemadmodum dependet ex præsentia obiecti, ita suapte natura repræsentat clarè & distinctè obiectum esse præsens. Hoc est virtute illius possumus iudicare euidenter de existentia obiecti, ceterisque accidentibus præsentibus rei. De quibus non possumus fieri certi per notitiam abstractiuam. Quod si arguas contrā, Astrologus cæcus tempore eclipsis lunæ certus est lunam eclipsari modo, intenta quantitate, & tali puncto cæli, &c. & non habet notitiam intuitiuā, ergo per abstractiuam fit certus de præsentia rei. Ad hoc negatur consequentia. Notitia nanque abstractiua quam habet astrologus in absentia lunæ, non facit eiusmodi certitudinem sed certè scientia astrologi, quæ ex principijs deducuntur illæ conclusiones. Tertia differentia est ex parte ordinis. Nam quantum attinet ad naturam notitiæ abstractiuam præcedit semper intuitiua vel eiusdem obiecti vel alterius. Ut post notitiam intuitiuā parentis relictæ sunt species quibus producit abstractiua. Et per notitiam intuitiuā creaturarum constringimus aliquam notitiam bonitatis & omnipotentie Dei: potest tamen Deus infundere notitiā abstractiuam sine præuia intuitiua. Quarta differentia est ex parte subiecti, quia notitia abstractiua non potest esse in sensibus exterioribus, sed solum in intellectu, & in sensu interiori. Sed intuitiua potest esse in omni potentia tam interiori quā exteriori. Sed tunc est argumentum. Sequitur quod nō omnis notitia est terminus mentalis. Nam notitia sensus exterioris non potest conficere propositionem

Not. 4.

Notitia in
tuitiua, & ab-
stra. qua-
tuor mo-
dis diffe-
runt.

quæ fit in in-
tellectu non
in sensibus

abstractiua
in qua præ-
cedit intuiti-
ua, quæ de-
betur præui-
am intuitiua
notitia abstractiua
non potest esse
in sensibus ex-
terioribus

Ad hanc ob-
jectionem re-
spondetur quod
notitia exterioris
non potest esse
terminus mentalis

intuitiua est in
sensu exteriori
non potest esse
terminus mentalis

notitia exterioris non potest esse terminus mentalis

unde de deo in se
habemus notitiam
abstractiuam
in se habemus
notitiam abstractiuam
habemus notitiam
abstractiuam
habemus notitiam
abstractiuam

Miraculose namque
hæc licet non possit
esse simul intuitiua
et abstractiua.

non autem hæc
est de causa
mali. s. mali.

fictionem cum sensus exterior non possit formare propositiones: ut alibi videbitur. Respondeatur quod satis est, ut sit terminus mentalis, quod mediante sibi synonyma, puta interior: possit conficere propositionem. Intellegitur enim illa particula definitiones termini, quod quantum est ex modo significandi, non repugnet terminos conficere propositionem. Sed si repugnat alia via, puta ex natura & ratione subiecti, vel si Deus faceret, quod nulla posset fieri propositio, nihilominus dictiones simplices essent termini, ut dictum est.

Nota. 5.

Notitia visionis.

Sed tandem notandum. Primo circa nomina hæc, quod apud Sanctum Thomam, ceterosque antiquos non sunt in usu ista nomina, notitia intuitiva, & abstractiva: sed notitia visionis & simplicis intelligentiæ. Quia enim visus est dignissimus omnium sensuum exteriorum: nomen visionis transfertur ad omnes notitias rerum præsentium, siue sint in intellectu, siue in alia potentia. Et quia idem pollet, video, & intueor, idem est notitia visionis, & notitia intuitiva. Notitia vero abstractiva dicitur simplicis intelligentiæ, quia non ponit existentiam in obiecto, sed solum quod intellegitur. Notandum tandem bifariam contingere, ut notitia sit abstractiva: uno modo quia abstrahit solum a præsentia rei: ut notitia singularis, quam habeo parentis defuncti. Alio modo, quia abstrahit ab omnibus conditionibus singularibus, ut notitia communis, homo.

Nota. 6.

Notitia et conceptus multi-plex.

Altera diuisio textus est, qua diuiditur conceptus in ultimus, qui est conceptus rei: & non ultimus, qui est conceptus termini: quæ quidem definitiones ex nominum etymologiis colliguntur. Adnotauimus enim supra, ut signum significet instrumentaliter, duas concurrere notitias, primam ipsius signi, & alteram rei significatæ. Primam vocamus non ultimam, quia ordinatur tanquam via ad secundam: & secundam ultimam, quia est finis prioris: ut per notitiam huius scripturæ, homo, ducimur in notitiam hominis. Ponitur in definitione, conceptus termini, quia non est in usu dialecticorum, conceptum aliorum signorum vocare non ultimam. Licet enim per notitiam v.g. vestigij veniam in notitiam animalis, & per notitiam gemitus, in notitiam infirmitatis: non tamen conceptus vestigij aut gemitus dicitur non ultimus, sed ultimus. Ex quo sequitur, quod nec conceptus huius vo-

cis blitiri, est non ultimus, sed ultimus: licet sit via ad formandum notitiam prolatoris. Et ratio nulla est alia, nisi quia dialectici solum considerant de vocibus, in quantum sunt signa conceptuum. Et ideo solum vocant non ultimos, conceptus terminorum. De notitiis autem sensitiuis exterioribus terminorum problema est, an dicantur conceptus non ultimati, postquam sunt notitiæ terminorum, quæ ordinantur ad conceptus ultimos. Sed tamen non est in usu vocare tales notitias, quatenus sint in sensu, conceptus non ultimates: quia visus per notitiam scripturæ, homo non format notitiā hominis: sed illa producit in intellectu. Et ideo illa visiva non est via ad alium conceptum eiusdem potentie. Et propterea, non diuisimus in hac diuisione, notitiam, quod est nomen commune ad sensitiuas, sed conceptum, qui solum dicitur de notitia intellectiua.

Sed argumentum est contra de-

Nota. 7.

definitiones. Conceptus vniuersalissimus entis, est conceptus termini, nam est conceptus omnium rerum: tamen est conceptus ultimus, quia est conceptus rei, ergo definitiones non sunt bonæ. Si dicas, quod non est conceptus adequatus termini, quia est etiam aliarum rerum, accipio conceptum cui subordinatur, terminus, qui est adequatus terminorum. Propter hoc argumentum, adieciimus definitioni in priori editione, conceptus distinctus termini. Quam particulam missam hic fecimus, ne obscuram redderemus definitionem. Intellegatur ergo definitio in hoc sensu. Conceptus non ultimus, est conceptus singularis termini, quem formamus, viso ipso vel audito, antequam formemus conceptum significati: vel quem habemus abstractiuum, dum recordamur terminorum, quatenus sunt significatiui, id est, ille conceptus termini, qui prærequiritur ad hoc, quod terminus significet suum significatum instrumentaliter: debet enim definitio esse brevis, & postea est exponenda. Et conceptus ultimus opposito modo, est conceptus rei vel termini, in quantum est quedam res significata. Nec est flagitanda exactissima expositio: ubi res melius intelligitur: quam explicatur.

Superuacaneum est hic disputa-

Nota. 8.

re, quid sit significare ultimatè, & quid significare non ultimatè. Dixeram enim in priori editione

Liber Primus

modò esset difficile declarare.

Not.3.

Iam nunc subnotandæ sunt duæ

regula, quæ de Analogis solent constitui. Prima, Analogum per se sumptum stat pro famosioris significato. Id est. Analogum, quod non restringitur a membro minus principali, nec subijcitur respectu illius, stat pro eo, quod principaliter significat, ly homo, stat pro homine viuo in subiecto huius propositionis, homo, est animal, & in prædicato huius, homo pictus est homo. Secunda, talia sunt subiecta qualia permittuntur ab eorum prædicatis. Id est, Analogum, quod subijcitur respectu membri minus principalis, alienato a prædicato, vt accipiat pro significato ipsius prædicati. Vt subiectum huius, homo est pictus, supponit pro pictura. Intelligitur quando membrum minus principale, est totale prædicatum, aut præcipua pars

Regu. 2.

¶ Vt in hac, homo est pictus colore. Sed in hac
homo est viuus vel pictus, subiectum accipitur
pro homine viuo. Intelligitur deinde nisi
restringatur aliunde. In hac enim, homo viuus
est pictus, subiectum accipitur pro homine
viuo. Hæ regulæ non aliter, quàm vniuerſali
vſuloquendi ſtabiliuntur. Concedimus enim,
quod omnis homo intelligit, & negamus quod,
homo pictus eſt homo. Quod non eſſet verum,
niſi ly homo, iuxta primam regulam, acciperetur
illic pro ſolo homine viuo. Rurſus, viſa imagine
hominis, affirmamus, hic homo graphice pictus
eſt. Quod tamen eſſet falſum, niſi ſubiectum iuxta
ſecundam regulam acciperetur pro pictura. At
verò poſtquàm huiusmodi regulæ ſolo vſuloquendi
innituntur, conſulendæ ſunt aures, nec latius ſunt
extendendæ, quàm homines plurimum concipiunt.
Et ideo quando analogum diſtribuitur, forſan non
habet verum ſecunda regula. Forſan inquam ſubiectum
huius omnis homo eſt pictus, non diſtribuitur ſolùm
pro pictis. Nam ad ſenſum apparet falſa. Et fortè ly
omnis impedit, nè alie netur ſubiectum, ſed diſtribua-
tur pro viuis, quanquàm ex alia parte videtur vera.
Nam concedimus, quod omnes Reges Hiſpaniæ
ſunt ſculpti in arce Segobiienſi. Et ſic videtur
quod diſtribuitur ſolùm pro ſculptis. Niſi
hilo minus tamen licet ſecunda regula habeat
verum vniuerſaliter, quando analogum ſignificat
diuerſis conceptibus ſua ſignificata, tamen quando
ſignificat illa, mediante eodem conceptu, tunc ſi
diſtribuitur, certè pro omnibus ſignificatis
diſtribuitur. Sunt falſæ

ſæ huiusmodi propositiones, omne enſeſt
 qualitas, omne enſeſt creatura, vbi ly enſ, in
 prima diſtribuitur pro ſubſtantia, & pro ac-
 cidente, & in ſecunda pro Deo, & pro creatu-
 ra. Si concedatur, quod omniſhomo eſt pi-
 ctuſ, tunc non ſequitur, omniſhomo eſt pi-
 ctuſ, ergo homo pictuſ eſt homo. Sed con-
 cludendum eſt ergo homopictuſ, eſt homo
 pictuſ. Nec ſequitur, omniſhomo eſt homo
 viuſ, & omniſhomo eſt pictuſ, ergo homo
 pictuſ, eſt homo viuſ. Imo præmiſſæ ſunt
 inhabileſ propter æquiocationem mediij.
 Nec ſequitur, nulluſhomo viuſeſt pictuſ,
 omniſhomo eſt pictuſ, ergo nulluſhomo eſt
 homo viuſ. Sed concludendum eſt, nulluſ
 homo pictuſeſt homo.

Ex his quæ dicta sunt soluitur Not.4.

pulsaris illa quæstio, An in mente vltimata possit esse æquiuocatio. Manifestum enim est esse impossibile. Nam tunc solum esset talis æquiuocatio, si conceptus quispiam significaret plura per modum plurimum, id est, non vt conueniunt in vna ratione, quod inuoluit contradictionem. Nam si conceptus significat plura formaliter, est naturalis similitudo illorum, at non potest esse vna similitudo plurimum nisi in quantum illa plura inter se conueniunt. Siquidem quæcunq; sunt familia vni tertio sunt familia inter se. Quare non potest vnus conceptus significare plura formaliter nisi vni uocè formaliter in quâ quia conceptus repræsentat se, & suum obiectum æquiuocè. Se autem non repræsentat formaliter, sed mediante conceptu sui, sicut albedo repræsentat se. Conceptus tamen analogicus, vt conceptus entis, repræsentat plura formaliter, & analogicè, sed de hoc aliàs.

Contra hanc vltimam conclusio Argu.i.

nem arguitur, conceptus hominum significat homines viuos, atq; pictos, & non potest illos significare vniuce, magis quàm vox ipsa: ergo in mente vltimata est æquiuocatio. Probat^{ur} ma. Ille conceptus est naturalis similitudo hominum viuorum, & picti sunt similes viuus, ergo est naturalis similitudo pictorum, quia quæcunq; sunt similia vni tertio sunt similia inter se. Ad argumentum negatur maior, & negatur conceptum hominum esse naturalem similitudinem pictorū. Quia picti nō sunt similes viuus in natura humana, quam significat conceptus homo. Et ideo fallit maxima illa, q̄cūq; sunt similia &c. si vt iacet intelligat. In dō credo q̄ ille cōceptus nullo

est similis leoni. s. in robore, et suis concessus est simi-
lis leoni. q. corpus est leu. sunt similes inter se. aliud
plum, et eliohs est similis mihi, s. in robore suo
gore, et germanus est similis mihi. s. in audacia.
eliohs et germanus sunt similes

modo significat pictos, quia conceptus non est similis intentionaliter, nisi rei habenti formam, quam conceptus significat, & cōceptus solum significat formaliter naturā humanā, quæ non est in pictura. Si autem cōtenderis, quod significat pictos, tunc non significabit illos formaliter seipfos, sed mediante naturali similitudine pictorum. Quare nec inde sequitur æquiuocatio in mente ultitata. Nam licet sit æquiuocustamen nō significat illa duo significata formaliter mediante se, quod requiritur ad æquiuocationem, quæ negatur in mente. Sed melius est dicere, quod nullo modo significat pictos. Vnde illa vox homo diuersis conceptibus significat viuos, & pictos.

Argum. 2.

Secundò arguitur contra definitionem termini æquiuoci. Sequitur ex illa, quencūque terminum esse æquiuocum, quia quicūque habet duos cōceptus, scilicet non vltimatum sui, & vltimatum significati. Item contra definitionem vniuoci. Sequitur quencūque æquiuocum esse vniuocum secundū aliquam significationem. Ad primum membrum argumenti respondetur, quòd non dicitur terminus simpliciter æquiuocus, nisi secundū cōceptus vltimatos. Nam (vt suprà diximus) terminū representare, non est propriè significare. Ad secundum membrum cōceditur, quòd omne æquiuocum secundū aliquam significationem est vniuocum, vt ly canis, secundum quod significat latrabilem.

Tertiò arguitur. Sily homo si-
gnificat veros homines, & pictos, ly angelus,
pari ratione, significat et veros angelos, & pi-
ctos: sed tamen nulla videtur similitudo inter
angelum, quæ pingitur corporeus, & substan-
tiam ipsam spiritualem. Respondetur, quod
quanquam non sit similitudo in lineamentis
secundum verum esse, quod habet angelus,
est tamen secundum conceptum, quem nos
habemus de angelo. Exprimimus enim per-
petuitatem eius, effigie iuuenis, alis verò sub-
stanteius motum.

Caput quintum.

Terminus cate-
goremati.
& fynca-
te.

Erminorū alius categor-
maticus, & alius syncate-
gorematicus. Quod est (vt
Græca litinē reddamus) alius signi-
ficatiuus, & alius cōsignificatiuus:
vel alius prædicatiuus, & alius cō-
prædicatiuus. Terminus categor-

Lectio vnica.

Subsequitur tertia diuifio term

norū in categorematicum & syncategorematicum. Quæ nomina, vt alia quàm plurima à Græcis mutuunt Latini. Nam *κατηγορηματικόν*, apud philosophos duo significat, scilicet, significare, & prædicare, & ab vtraque significatione deducitur categorematicus terminus, & syncategorematicus. Dicitur ergo terminus categorematicus, quia per se significat, propterea enim diximus per se, vt excluderemus syncategorema, quod dicitur consignificatiuus terminus, quia suum significare est circa categorema, quæadmodum cifra, o, in algorismo, quæ cum per se nihil valeat, cæteris tamē characteribus adiuncta, eorum auget valorem. Unde per se significare, & aliquid, vel aliqua significare idem sunt in propositione, sicut consignificare, & significare aliquo modo. Et pari ratione terminus categorematicus dicitur prædictiuius, quia potest esse prædicatum propositionis categoricæ, quæ perinde dicitur categorica, id est, prædicatoriæ. Et syncategorematicus dicitur com prædictiuius, quia cum per se nō prædicetur: modificat tamen extrema; vel verba propositionis.

Partiuntur moderni terminū ca

No. 27

Terminus categorematicus triplex.

B 2 folium

Liber primus.

solū significat aliququaliter, nec potest esse extremum, nec copula verbalis, vt ly omnis.

At verò diuisio hæc, & præter veritatem con-
tingitur, & sine authoritate. Primū ly est, nō
dicitur categorema, officio, eo q̄ possit esse
copula. Nā categorema, vt nomē præfert, idē
est, quod prædicatum. Quare ly, est tertium
adiacens deberet dici syncategorema simpli-
citer secundū illos, quia nec significat ali-
quid, nec habet officiū categorematis, quod
est esse prædicatum, sed quando est secun-
dum adiacēs dicitur categorema sicut omnia
alia verba, quia possunt esse prædicatum. De
quo latius videbimus in capit. de verbo. Præ-
terea obliqui sunt omnino categoremata,
etiam officio, nam secundū suos rectos pos-
sent prædicari. Et adiectiuū per se potest præ-
dicari, vt videbimus capi. 7. Et aduerbia, cras,
vbi &c. sunt syncategoremata, etiam signifi-
catione sicut officio. Igitur nullum est catego-
ma significatione, quin sit etiā officio, nec ē
diuerso. Imò verò terminum esse per se signi-
ficatiuum, quod est esse categorema signifi-
catione, est causa, vt sit per se prædicatiuum,
quod est esse categorema officio. Atque adeo
terminum esse consignificatiuum est causa,
vt sit comprædicatiuum.

Argum. i.

Cōtra diuisionem huius capitis
arguitur. Si quispiam esset terminus syncate-
gorematicus esset. Verbi gratia, ly omnis, sed
ille significat aliquid, ergo nullus est. Proba-
tur minor. Ly omnis mentale, immutat intel-
lectum ad cognoscendū, postquam est actus
intelligendi, ergo formaliter mouet ipsum, vt
tendat in aliquod obiectum, cuius est natura-
lis similitudo, ac perinde significat aliquid.
Et confir. ly omnis significat aliququaliter, ergo
aliququaliter est significatum per ly, omnis, &
ideo aliquod est eius significatum. Ad argu-
mentum negatur minor. Et ad probatio-
nem negatur illa consequentia, ly omnis
immutat intellectum: ergo vt tendat in ali-
quod obiectum, cuius est naturalis similitu-
do. Non enim mouet ad cognoscendum ali-
quid, quod sine ipso non cognosceretur, sed
ad cognoscendum alio modo, & recipiendum
terminos, quibus additur vniuersaliter, iuxta
illud Aristote. 1. Periher. cap. De enunciatio-
ne, ly omnis non vniuersale est, sed vniuersali-
ter significat. Ad consequentiam confirma-
tionis distinguitur consequens. Aut enim est
sensus quod aliququaliter est aliquod ens, signi-
ficatum per ly omnis, & tunc negatur conse-
quentia. Non enim sequitur ab actiua ad pas-

suam, nisi quādo vis verbi actiui cadit in ali-
quem acculatiuum, & ly aliququaliter, nō est ni-
si aduerbiū. Si verò sensus consequentis sit, q̄
aliququaliter significat per ly omnis, vt ly signi-
ficatur, nō sit nomē, tūc bona est cōsequētia.

Quæritur tamen exactius, quid

fit hoc, aliququaliter significare. Et arguitur sic.

Vel significare de ly omnis, in hac proposi-
tiōe, omnis homo est animal, est facere, quod
intellectus cognoscat homines aliter, quā
cognosceret sine illo, vel est facere, quod sub-
iectum aliter accipiat cum syncategorema-
te, quā sine illo: Non primum. Videtur
enim eodem modo concipere homines per
illum terminum, homo, sine syncategorema-
te, atque cum illo: Nec secundum: Nam si om-
nis facit, vt subiectū sic, vel aliter accipiat,
ergo facit vt cognoscatur, nam aliter non vi-
deretur, quomodo id faciat, & tunc ly omnis si-
gnificaret aliquid. Huic quæstioni videtur
respondendum, quod ly omnis vtrunq̄ fa-
cit, & quod accipiat subiectum copulatiue
& quod homines quodāmodo cognoscantur
copulatiue, tamen hoc secundum negaue-
rimus in priori additione. Nec sequitur ex pri-
mo membro, quod ly omnis moueat intelle-
ctum ad cognoscendum subiectū. Nam acci-
pere subiectum copulatiue, non est cognosce-
re ipsum, sed vnire illud prædicato, pro quo-
cunque suo significato. Et propter ea dicimus
secundū, quod aliter cognoscantur homines
per illam notitiam distributā. Quia sine illo
signo vniuersali concipiuntur homines abso-
lute, sed cū distribuitur notitia, concipiun-
tur virtualiter copulatiue. Non quod expres-
se singuli numerentur, sicut in singularibus,
sed cognoscuntur distributiue, nec inde se-
quitur illam notitiam mutare significationē
aliquam, aut acquirere. At replicatur argu-
mentum aduersus hanc solutionem, si signi-
ficare illius syncategorematis est per respec-
tum ad categorema, vel eius significatum, se-
quitur inde, vt nihil significet, quando est
extra propositionem. Sunt qui concedunt
consequentiam istam. Sed re vera hoc est
inopinabile. Imò est manifestum, ly om-
nis, & ly non, cū per se proferuntur aliqua-
liter significare. Primū, quia visa scriptura
omnis, præter cōceptū non vltimatū eius, quē
concepit rusticus, iatinus homo format conce-
ptum vltimatū suæ significationis. Nec satis
est dicere, q̄ tūc ly omnis accipitur catego-
rematicē, vt valeat, sicut omne ens, nam modū
etiam distribuendi intelligit iatinus, cū au-

Argum. 2.

**Significa-
re aliqua-
liter.**

2. perior. ca. 1.

*et est quod est 3. ad
pau. est categorema
ut in i. de verbis expre-
se dicitur dicit notat.*

*non autem potest esse
subiectum.*

*id est nō ly omnis
mouet intellectum
ad cognoscendum utro-
q̄ speciei mouet inte-
lectum ad cognoscen-
dum ipsam speciem*

*sed potest fi-
di. et ubi an
sit terminus
in se.*

dit illam vocem. Item quia si illa mentalis, omnis homo est animal, corrumpatur manente ly omnis, non mutabit ille actus significationem, quam habet naturalem. Igitur, negamus consequentiam, quæ fit in replica. Vnde quemadmodum terminus categorematicus significat quidem extra propositionem, tamen non supponit, nisi in propositione, ita terminus syncategorematicus significat quidem extra propositionem, sed non exercet officium nisi in propositione, & ideo significatio eius non intelligitur nisi in ordine ad categoremata, vt significare de ly, omnis, est significare vniuersaliter, id est, facere quod significatum termini, cui additur concipiatur copulatiue. Et eodem modo loquendum est de ly, non, & de aliis syncategorematibus, quæ vt supra diximus, significant aequaliter, exercendo officium in propositione. Nam ly velociter, & similia, modum realem significant ex parte obiecti. Et in mente ly, omnis, & huiusmodi syncategoremata, saltem quæ exercent officium in propositione, non solent vocari notitiæ, nec conceptus, sed actus syncategorematici. Ita loquuntur moderni, sed tamē philosophi omnem notitiam, vocant actuum intelligendi, & syncategoremata possunt vocari conceptus, sed dicuntur actus ad differentiam categorematam.

Sed aliter arguitur ad idem, ly omnis mentale nō producitur à solo intellectu,

sicut notitia, ergo vel producitur à termino, quem modifi-
cat, vel ab eius significato, & ab utrolibet pro-
prietate, sed ad educatur, videtur representare ipsum, tanquā
ab ipso obiecto, et notitia suum obiectum. Ad hoc argumentum, qui
atque dicitur ab ipso opinantur syncategorema per se, extra pro-
positionem nihil significare, dicunt proinde intellectum non posse concipere illum actum,
omnis, nisi prius conceperit categorema, à
quo producat. Isti tamen, modò vt dice-
bam, manifestæ experientie reluctantur.
Nam si sola illa vox, omnis, audiat, latinus
c. de vbi. et intelligit significationem eius. Et secundo ar-
guitur, consequitur ad opinionem istorum,
quod quantumuis morosè quispiam audiat
proferre hanc propositionem, omnis homo,
est animal, nunquam concipiet actum, om-
nis, quoad prius habuerit conceptum homi-
nis, quod isti concedunt. Imò cōcedunt quod
non concipitur ly omnis, quoad prius concipiatur
prædicatum, quod est obiectum, quod
confunditur ab illo signo. Atque adeo subin-
ferunt, vsque adeo dependere, ly omnis, ab il-
lo subiecto, vt non possit manere, subiecto

corrupto, nec potest idem actus distribuere
aliam notitiam. Sed tamen est experientia cō-
tra istos. Dum enim audio, omnis homo est
animal, ita successiue cōcipio significationem,
sicut audio voces, & postquam cōcipio actum
distributum, omnis, quemcumque terminum
sequentem distribueret, siue esset ly homo, siue
ly equus. Et præterea non soluunt argu-
mentum principale, concluditur enim contra
illos, quod ly omnis significat aliquid, puta
obiectum, à quo producit. Igitur, ad argu-
mentum negatur consequentia. Neque enim
producit, ly omnis, à termino, quæ determi-
nat, nec ab eius significato. Prius enim actus
omnis, quem, verbi gratia, habuit Adam, pro-
ductus fuit à rebus. Vt videns, hunc ignem ca-
lescere, & illum, & illum, concepit, omnis ignis
calescit. Et tunc imposuit nomen, cuius si-
gnificationem expressit notibus, & signis. Et
pari modo in alijs idiomatibus. Sed nunc, im-
positis terminis, ab illa sola voce, omnis, pro-
ducitur actus, sicut notitia hominis a voce ho-
mo. At restat adhuc dubium. Post notitias
enim intuitivas rerum, relinquuntur species
ipsarum rerum, à quibus in absentia obiecto-
rum producantur notitiæ abstractiue. Quæ-
ritur ergo, quid relinquitur ad producendum
actum, omnis. Verbi gratia. Quando ego in le-
cto sine voce, vel scriptura mecum cogito, om-
nem ignem calefacere, à quo producit ly
omnis. Respondetur, quod etiam relinquuntur
species illorum actuum, licet non sint pro-
prie imagines rerum.

Caput. VI.

Terminorum categorematicorum, alius cōmunis, &
alius singularis. Qui aliàs di-
cuntur diuiduæ, & indiuiduæ signi-
ficationis. Terminus cōmunis est,
terminus plura diuisum significans,
vt homo. Terminus verò singula-
ris est terminus, vnum tantum si-
gnificans, vt Petrus.

Lectio vnica.

Hic nō diuiditur terminus in vni-
uersum, quemadmodum superioribus diui-
sionibus, sed terminus, duntaxat categorema-
ticus. Nam syncategoremata, quippe quæ
non sunt nomina rerum, nec singularia sunt
nec communia subinde dicuntur. Et defini-

*et sic dicunt quod
aliam significat
est diuisus actus,*

*non tanquam ab ipso
sed non ab ipso sal-
tem siue sit effectus
ex quo sum con-
tra*

Dubium.

*et sic dicunt quod
aliam significat
est diuisus actus,*

*et sic dicunt quod
aliam significat
est diuisus actus,*

*et sic dicunt quod
aliam significat
est diuisus actus,*

*et sic dicunt quod
aliam significat
est diuisus actus,*

No. 1.

Terminus
com-
munis &
singularis

Liber primus.

4. nota. 7.

*...quing' canq' termin
sumptus, co spual
est comune, ex sin
li. 2. c. 10. l. 6.*

idem spec idem

est qd est petrus est qd singulare illud complexum ex duobus rebus qd
alter rebus est singularis sicut et hoc homo petrus. Si autem
plurimum sit ex rebus et obliquum ad rectum inspicendum est

Cap. VII. De termino connotatio & abso.

10

gnet supponere pro pluribus. Et ly, ens quod
est Petrus. sicut non est commune in suppo-
nendo, ita nec in significando significatio-
ne totali.

No. 4.

Termin-
us trans-
cendens.

Circa terminum communē ad

huc est notandū, esse aliquos terminos vniuer-
salissimos, quos dialectici vocant, transcen-
dentes, quia omnia significant, qui nimirum
sunt sex: designati his dictionibus, reu, bau,
videlicet, res, ens, vnum, bonum, aliquid, ve-
rum. Quorum duo primi, sunt termini abso-
luti, reliqui verò connotatiui, significantes pas-
siones entis. Connotat enim ly vnum, qd sit ens
indiuisum, id est, integrum, non diuisum in
partes, Aliquid, vt sit diuisum à quolibet alio,
id est, aliud quid. Verum dicit ordinem ad in-
tellectum, est enim quod mouet intellectum
ad formadum tale iudicium quale est ipsum
ens. Et ly bonum dicit ordinem ad voluntatem,
quod sit ipsius attractiuum: vt dicit Ariz-
tote. in exordio Ethic. Bonū est quod omnia
appetunt. Sunt etiam alij termini qui dicun-
tur supratranscendentes, qui ad plura se exten-
dunt quā transcendent, vt imaginabile. &c.

No. 5.

Singulare
duplex.

Tandem circa terminum singu-

larem est adnotandū, duplex esse singulare,
nēpe singulare determinatum, quod gramma-
tici dicunt nomen proprium, vt ly Petrus: &
singulare vagum, quod est nomē commune
cum signo demonstratiuo, vt hic homo, hoc
ens. &c. Est enim differentia inter hāc sin-
gularia, quod per singulare determinatum
certificamur plenē de indiuiduo, id est, iudica-
mus sufficienter de accidentibus per quā di-
stinguitur à quocūque alio indiuiduo: at per
singulare vagum: non ita. Verbi gratia, cum à
remotis video aliquid, formo notitiam singu-
larem, sed confusissimam: puta, hoc ens, nec di-
sterno: an sit animal, nec ne. Et cum video ip-
sum moueri, formo distinctius, hoc animal:
postea cum video ipsum erectum, concipio,
hic homo, & tandem Petrus, per quod distin-
guitur iam à quocūque alio homine. Addi-
tur tertium membrum à Porphyrio in capiti-
despecie, singulare ex suppositione, vt So-
phronisci filius, si solus Socrates sit ei filius.
Sed hoc non est simpliciter singulare. magis
quā nomen Phoenix. Percontaris forsan circa
hoc, an nomini discreto possit addi singulare
pronomen, Respondetur quod in voce po-
test quidem addi, ad tollendam æquiuocatio-
nem, vt si dicas: interest inter hunc & illum
Petrus, quemadmodum potest distribui, vt

si dicas: omnis Petrus habet patronum di-
uum Petrum: in mente verò, vbi conceptus
non est æquiuocus, non potest congruē no-
men proprium distribui, aut determinari pro
nomine demonstratiuo.

Caput septimum.

Erminorū categoremati-

corum alius absolutus, &
alius cōnotatiuus. Termini
absolutus, est terminus signifi-
cans aliquid per modū per se stātis,
vt homo, albedo. Terminus cōno-
tatiuus est terminus significans acci-
dens per modū alteri adiacētis, vel
non adiacētis: vt album, cæcum,

Aliquid sicut sit sub
stat, sicut accidentis
ut albedo qui est in
per se stat, sicut in al-
bedine non per se
stat, sicut in cæco

ut accidentis sub
stat, ut album
si albedo in inhe-
rentia ipsi sub?

Lectio vnica.

In hac diuisione, perinde atque in

superiori, non diuiditur terminus vniuersali-
ter dictus, sed solum categorematicus. Nā syn-
categorematici, quia non significant aliquid
materiale pro quo supponant, non dicuntur
connotatiui, nec absoluti. In his definitioni-
bus aliquo modo dissentimus, non solum ab
aliis, sed à nostra priori editione. Solet enim
definiri terminus connotatiuus, quod sit ter-
minus, qui præter suum principale signifi-
catum, significat aliud, vel rem aliquam se ha-
bere. Est tamē sub iudice, quod sit principale
significatum: imò secundum antiquos materia-
le, nō est principale significatum: definitio au-
tem debet esse breuis, & quā omnes recipiāt,
& ideo non debet expressē continere omnes
solutiones omnium questionum. Et maxime,
quia isti pōnunt definitū in definitione, quan-
do dicunt, terminum connotatiuum esse qui
connotat. &c. cū tamen hoc deberet explica-
re definitio quid sit connotare. Sunt ergo defi-
nitiones nra sumptæ ex significationibus no-
minū, quibus antiqui philosophi vtuntur. Nā
cōnotare, id ē est, qd consignificare, nō quo mo-
do syncategorema cōsignificat: sed in propo-
sito connotare, est significare vnum, consigni-
ficando aliud, & hoc est propriū terminorum
significatiuum formaliter accidentia, nam so-
lum accidentium est adiacere alteri. Et ideo
optimē definitur terminus connotatiuus qd sit
terminus significans accedens per modum al-
teri adiacētis, vt magnum, significat de for-
mali quantitatem: album, qualitatem: pater,

No. 1.

Termin⁹ connotati⁹
absolutus ab accidentis
& cōnota est termin⁹
tius, sicut dicitur ab
stat termin⁹, den-
minati⁹ est qui ab
aliquo alio appella-
turum habet aqua
sola casu dicitur
aliquid ut album. C
non aliquid se ha-
bere ut dicitur,
et ita secundum est

que omnino amplex
ferde sort,

immo hī, ea que di-
cuntur, sicut notat, et
s. placet magis
s. dicitur s. qd
ad se per signifi-
materia aliquid
aliquid ad se per
ad se per, sicut sit
accidens sicut sub

B 4

habitudinem ad filium: creator, habitudinem ad creaturam: sedens, situm, id est, dispositio- nem partium, & cetera. Nec suspicamur hæc omnia accidentia distingui realiter a subie- cto, sed licet sint modi se habendi substantiæ, verè dicuntur accidentia, sicut vocauit illa Aristoteli. Et cæcum, significat priuationem vi- sus. Et obscurum, priuationem luminis, & propter hos terminos priuatiuos adieci- mus, non adiaceris. Et terminus absolutus, vt nomen sonat, est qui significat aliquid, non concernendo aliud, sed per modum per se stan- tis, siue sit accidens, siue substantia, vt homo, albedo, quantitas.

No. 2.

Significa- tum for- male, & materiale.

Ex his sequitur, termini connota- tiui esse duo significata, scilicet materiale, & male, & formale. Formale est accidens, quod denota- tur adiacere: materiale est illud, cui denota- tur adiacere. Et moderni Summulistæ, quia terminus connotatiuus solū supponit pro ma- teriali, consueuerunt appellare illud, signifi- catum principale. Sed apud antiquos pro comperto erat, significatum principale esse, quod significatur de formali. Et ratio est, quia album, & albedo idem significant, sed diuersi modè, vnus concretuè, & alter abstra- ctiuè. Manifestum enim est, quod ly, album, non significaret corpus, nisi ratione albedi- nis: sicut domus, non significat lapides, & li- gna, nisi ratione formæ, quam habet, & vt est regula Aristotelis. 1. Poster. propter quod v- numquodque tale, & illud magis. Imò vt re- fert S. Thomas in 1. d. 18. art. 2. ad. 3. commen- tator. 5. Metaphy. tenet nomen connotatiuum non significare propriè naturale, licet Aui- cenna dixerit oppositum. Et eadem est sen- tentia Aristotelis in prædicationis, inter- prete Boetio. Album nihil aliud, quam qua- litatem significat, quamquam Argyro. trans- ferat, Nihil aliud quam quale. Et in Græco non habetur, nisi quod est, qualitatem sed non op, quod est quale. Itaque secundum antiquos, ly, album, non supponit pro corpo- re, quia est eius principale significatum, sed quia conuenit ei principale eius significatū: puta, albedo, quam significat in concreto. Et certè nomen connotatiuum hoc sonat, est enim nomen accidentis concernens subiectū, & sic potiùs significat accidens connotando subiectū, quam eò conuerso. Sed tamè postquā constat de veritate, parum refert, quodnam sit principale significatum. Et ideo admitta- mus illum modum loquendi, quod terminus connotatiuus significat vnum de materiali,

connotando aliud de formali, quamquā cer- tē res naturalis non recipit esse nisi a forma, & eodem modo præcipua significatio ter- mini est a significato formali, a quo proinde habet, vt sit absolutum, vel connotatiuum. Sed qui tenent significatum materiale esse prin- cipalius, non propterea negabit definitio- nem nostram. Nam terminum significare ac- cidens per modum alteri adiacentis, est signi- ficare accidens de formali, vel modum se ha- bendi rei.

Sequitur secundo non esse idem

No. 3.

apud Dialecticos nomen connotatiuum, & ad- iectiuum, nam ly album, etiam substantiuè est terminus connotatiuus, sicut ly pater, ly crea- tor, & non sunt adiectiua. Et eadem ratione non est idem nomen absolutum & substanti- uum. Quod si arguas in contrarium, quod grammatici easdem definitiones accommo- dant substantiuo, & adiectiuo, quas nos se- cundum antiquos Dialecticos constituimus absolute termino, & connotatiuo. Responde- tur, quod grammatici solū considerant con- uenientiam, & coherentiam vocum: Diale- ctici verò significationem. Quare secundum grammaticos solū adiectiuum, vt albus, ce- letur significare accidens per modum alteri adiacentis, album verò substantiuè: & patet per modum per se stantis, cum re vera album substantiuè, etiam significet accidens per mo- dum adiacentis subiecto. Et forsitan incon- sideratio huius fuit neotericis in causa, vt re- liētis antiquis nouas confingerent definitio- nes termini connotatiui & absoluti. Sed per- contaris circa hoc, an sit idem nomen conno- tatiuum & concretum: Videntur enim equi- pollere, sed ex alia parte est argumentum. Nam isti termini, sapientia, quæ est cognitio rerum altissimarum, & prudentia, quæ est ra- tio rerum agibilium videntur nomina con- notatiua, & tamen non sunt concretina, imò significant in abstracto. Et hinc sumitur ar- gumentum contra definitionem termini ab- soluti. Nam illa nomina significant per mo- dum per se stantis, & sunt connotatiua.

Ad hoc, quantum mea fert opinio, illa no- mina sunt absoluta. Vt enim videmus in prædicatione, significant absolute qualitates mentis, quarum natura est, vt sint tales cog- nitiones, licet significatio illarum non possit exprimi, nisi in ordine ad obiectum. Qui ve- rò reputauerint illa connotatiua: dicant quod adhuc significant de formali illam habitu- dinem ad obiectum per modum adiacentis

Connota- tiuum, & adiectiuum

habent se p co- notatiuum d- aut substantiuè d- infertur, vnde d- non con- uenit, et cetera modo vna d- substantia nō

connotatiuum & concretum: Videntur enim equi- pollere, sed ex alia parte est argumentum.

Quæstio 1. p. 1. con- sideratio huius fuit neotericis in causa, vt re- liētis antiquis nouas confingerent definitio- nes termini connotatiui & absoluti. Sed per- contaris circa hoc, an sit idem nomen conno- tatiuum & concretum: Videntur enim equi- pollere, sed ex alia parte est argumentum.

connotatiuum & concretum: Videntur enim equi- pollere, sed ex alia parte est argumentum. Nam isti termini, sapientia, quæ est cognitio rerum altissimarum, & prudentia, quæ est ra- tio rerum agibilium videntur nomina con- notatiua, & tamen non sunt concretina, imò significant in abstracto. Et hinc sumitur ar- gumentum contra definitionem termini ab- soluti. Nam illa nomina significant per mo- dum per se stantis, & sunt connotatiua.

album, seu de concreto concernente subiectum, ut ho- mo, leō animal, nam hæc non sunt connotatiua, sed nec concretina, quia non habent se humanitatem, seu modum spei, standi, seu ut dicitur, 7. dicit, et non sigt. quæ album per modum adiacentis

in nota qd ibi and generaliter p. non ut dicitur coherere que
do huc hic dicitur cum his que dicitur notat. s. qd ille terminus
constat ex his quibus quilibet p. aliquo de sensu habet et
formale nam p. dicitur qd in ratione habet sensum animam
animam rationis, qd in ratione habet sensum animam
animam et sic notat aliquo de sensu habet sensum animam
terminum animam. **Cap. VII.** De termino conotatio & abso.

qualitatis licet de materiali significant qualita-
tem per modum per se tantis: & sic sunt quoda
modo concretiva: sicut sunt conotativa.

Not. 4. Sequitur tertio qd ly, homo, est
terminus absolutus: licet secundum reales signi-
ficet humanitatem in supposito: quia non si-
gnificat illam per modum adiacentis, sed per
modum per se tantis in supposito. Natura,
enim substantia non adiacet alicui: sed per
se stat in supposito. Et eadem ratione secun-
dum quod significat Christum, est terminus
absolutus. Nam uniuersum significat nos &
Christum. Vnde generaliter nullum nomen
est connotativum, nisi de formali significet
accidens, ut diximus in definitione: aut ali-
quid per modum accidentis seu adiacentis sub-
iecto. Nam ly, rationale, non connotat animam,
sed habere usum rationis, & ly, materiale, con-
positionem ex materia, & ly, pater, non signi-
ficat filium, sed habitudinem ad filium. Et ita
in omnibus.

Not. 5. Terminorum conotativorum
alius connotat essentialiter, & alius accidentali-
ter. Ille connotat essentialiter, qui significat de
formali aliquod essentialiter, ut, rationale, mate-
riale. Illa vero connotat accidentaliter, qui si-
gnificat de formali aliquod accidentis, vel in
trinfecum & proprium naturae, ut, risibile: aut
extrinfecum & commune, ut album. Item
terminorum conotativorum alius positivus,
ut clarum: & alius privativus, ut obscurum.

Not. 6. Terminus conotativus dinoscatur. Prima,
quando modus significandi termini exprimi-
tur per ly, habens, aut quodammodo se ha-
bens: ut album, exprimitur per ly, habens al-
bedinem, terminus est connotativus. Sed hec
non est omnino certa. Nam ly, homo, pro-
batur resoluitur per ly, habens humanitatem:
& ly, Deus, per ly, habens deitatem. Secun-
da: quando terminus supponit pro aliqua
re: & eadem manente potest definire suppo-
nere pro illa: ut illuminatum, supponit in die
pro aere: & ipso manente in nocte definit sup-
ponere pro illo. Sed hec solum tenet in con-
notativis accidentium transmutabilium. Nam
ly, risibile, manente homine, non potest de-
finire supponere pro illo. Et ideo non sequi-
tur si est nomen connotativum, quod pos-
sit de finere supponere pro eo quo supponit.
Conuerso tamen valet. Sed arguitur contra
hoc ultimum. Hoc nomen, Franciscus, sup-
ponit pro homine, & eodem modo
potest de finere supponere pro eo, qd est connotativum
ut in se habet hanc regulam, qd si
terminus supponit pro se, et de se, est connotativus
arg. 2o.

Not. 7. Terminus conotativus dinoscatur. Prima,
quando modus significandi termini exprimi-
tur per ly, habens, aut quodammodo se ha-
bens: ut album, exprimitur per ly, habens al-
bedinem, terminus est connotativus. Sed hec
non est omnino certa. Nam ly, homo, pro-
batur resoluitur per ly, habens humanitatem:
& ly, Deus, per ly, habens deitatem. Secun-
da: quando terminus supponit pro aliqua
re: & eadem manente potest definire suppo-
nere pro illa: ut illuminatum, supponit in die
pro aere: & ipso manente in nocte definit sup-
ponere pro illo. Sed hec solum tenet in con-
notativis accidentium transmutabilium. Nam
ly, risibile, manente homine, non potest de-
finire supponere pro illo. Et ideo non sequi-
tur si est nomen connotativum, quod pos-
sit de finere supponere pro eo quo supponit.
Conuerso tamen valet. Sed arguitur contra
hoc ultimum. Hoc nomen, Franciscus, sup-
ponit pro homine, & eodem modo
potest de finere supponere pro eo, qd est connotativum
ut in se habet hanc regulam, qd si
terminus supponit pro se, et de se, est connotativus
arg. 2o.

Not. 8. Terminus conotativus dinoscatur. Prima,
quando modus significandi termini exprimi-
tur per ly, habens, aut quodammodo se ha-
bens: ut album, exprimitur per ly, habens al-
bedinem, terminus est connotativus. Sed hec
non est omnino certa. Nam ly, homo, pro-
batur resoluitur per ly, habens humanitatem:
& ly, Deus, per ly, habens deitatem. Secun-
da: quando terminus supponit pro aliqua
re: & eadem manente potest definire suppo-
nere pro illa: ut illuminatum, supponit in die
pro aere: & ipso manente in nocte definit sup-
ponere pro illo. Sed hec solum tenet in con-
notativis accidentium transmutabilium. Nam
ly, risibile, manente homine, non potest de-
finire supponere pro illo. Et ideo non sequi-
tur si est nomen connotativum, quod pos-
sit de finere supponere pro eo quo supponit.
Conuerso tamen valet. Sed arguitur contra
hoc ultimum. Hoc nomen, Franciscus, sup-
ponit pro homine, & eodem modo
potest de finere supponere pro eo, qd est connotativum
ut in se habet hanc regulam, qd si
terminus supponit pro se, et de se, est connotativus
arg. 2o.

Not. 9. Terminus conotativus dinoscatur. Prima,
quando modus significandi termini exprimi-
tur per ly, habens, aut quodammodo se ha-
bens: ut album, exprimitur per ly, habens al-
bedinem, terminus est connotativus. Sed hec
non est omnino certa. Nam ly, homo, pro-
batur resoluitur per ly, habens humanitatem:
& ly, Deus, per ly, habens deitatem. Secun-
da: quando terminus supponit pro aliqua
re: & eadem manente potest definire suppo-
nere pro illa: ut illuminatum, supponit in die
pro aere: & ipso manente in nocte definit sup-
ponere pro illo. Sed hec solum tenet in con-
notativis accidentium transmutabilium. Nam
ly, risibile, manente homine, non potest de-
finire supponere pro illo. Et ideo non sequi-
tur si est nomen connotativum, quod pos-
sit de finere supponere pro eo quo supponit.
Conuerso tamen valet. Sed arguitur contra
hoc ultimum. Hoc nomen, Franciscus, sup-
ponit pro homine, & eodem modo
potest de finere supponere pro eo, qd est connotativum
ut in se habet hanc regulam, qd si
terminus supponit pro se, et de se, est connotativus
arg. 2o.

Not. 10. Terminus conotativus dinoscatur. Prima,
quando modus significandi termini exprimi-
tur per ly, habens, aut quodammodo se ha-
bens: ut album, exprimitur per ly, habens al-
bedinem, terminus est connotativus. Sed hec
non est omnino certa. Nam ly, homo, pro-
batur resoluitur per ly, habens humanitatem:
& ly, Deus, per ly, habens deitatem. Secun-
da: quando terminus supponit pro aliqua
re: & eadem manente potest definire suppo-
nere pro illa: ut illuminatum, supponit in die
pro aere: & ipso manente in nocte definit sup-
ponere pro illo. Sed hec solum tenet in con-
notativis accidentium transmutabilium. Nam
ly, risibile, manente homine, non potest de-
finire supponere pro illo. Et ideo non sequi-
tur si est nomen connotativum, quod pos-
sit de finere supponere pro eo quo supponit.
Conuerso tamen valet. Sed arguitur contra
hoc ultimum. Hoc nomen, Franciscus, sup-
ponit pro homine, & eodem modo
potest de finere supponere pro eo, qd est connotativum
ut in se habet hanc regulam, qd si
terminus supponit pro se, et de se, est connotativus
arg. 2o.

Not. 11. Terminus conotativus dinoscatur. Prima,
quando modus significandi termini exprimi-
tur per ly, habens, aut quodammodo se ha-
bens: ut album, exprimitur per ly, habens al-
bedinem, terminus est connotativus. Sed hec
non est omnino certa. Nam ly, homo, pro-
batur resoluitur per ly, habens humanitatem:
& ly, Deus, per ly, habens deitatem. Secun-
da: quando terminus supponit pro aliqua
re: & eadem manente potest definire suppo-
nere pro illa: ut illuminatum, supponit in die
pro aere: & ipso manente in nocte definit sup-
ponere pro illo. Sed hec solum tenet in con-
notativis accidentium transmutabilium. Nam
ly, risibile, manente homine, non potest de-
finire supponere pro illo. Et ideo non sequi-
tur si est nomen connotativum, quod pos-
sit de finere supponere pro eo quo supponit.
Conuerso tamen valet. Sed arguitur contra
hoc ultimum. Hoc nomen, Franciscus, sup-
ponit pro homine, & eodem modo
potest de finere supponere pro eo, qd est connotativum
ut in se habet hanc regulam, qd si
terminus supponit pro se, et de se, est connotativus
arg. 2o.

Not. 12. Terminus conotativus dinoscatur. Prima,
quando modus significandi termini exprimi-
tur per ly, habens, aut quodammodo se ha-
bens: ut album, exprimitur per ly, habens al-
bedinem, terminus est connotativus. Sed hec
non est omnino certa. Nam ly, homo, pro-
batur resoluitur per ly, habens humanitatem:
& ly, Deus, per ly, habens deitatem. Secun-
da: quando terminus supponit pro aliqua
re: & eadem manente potest definire suppo-
nere pro illa: ut illuminatum, supponit in die
pro aere: & ipso manente in nocte definit sup-
ponere pro illo. Sed hec solum tenet in con-
notativis accidentium transmutabilium. Nam
ly, risibile, manente homine, non potest de-
finire supponere pro illo. Et ideo non sequi-
tur si est nomen connotativum, quod pos-
sit de finere supponere pro eo quo supponit.
Conuerso tamen valet. Sed arguitur contra
hoc ultimum. Hoc nomen, Franciscus, sup-
ponit pro homine, & eodem modo
potest de finere supponere pro eo, qd est connotativum
ut in se habet hanc regulam, qd si
terminus supponit pro se, et de se, est connotativus
arg. 2o.

notat dicitur quod conditio terminus notat qd significat ad aliquod
certum argit connotativus. s. alio dicitur per se notat
sicut connotativus, et idem in. e. de complexis et in complexis
et idem ad aliquod certum terminum connotativum. s.
in complexis qd maxime est notandum

poneret antea pro me seculari, pro quo iam
modo non supponit: ergo regula falsa. Re-
spondetur ad hoc, quod conditio nominis
vocalis vel scripti, in hac parte, debet pensari
penes conceptum. Et quia idem conceptus est
subordinabatur prius ly, Franciscus, semper
supponit pro me: ideo illa vox est nomen ab-
solutum, sed si nunc non supponit pro me, est
quia cecidit a sua significatione. Debet ergo
intelligi regula quod manente eadem signifi-
catione termini, & re pro qua supponit, pos-
sit desinere supponere.

Cōtra ea, que proximē dicta sunt Argu.
arguitur sic. Hic terminus homo dictus de fi-
lio dei manente eodem supposito, potest sup-
ponere & etiam non supponere pro illo, er-
go vel est terminus connotativus, vel regula
est insufficiens. Cōsequentia est nota. Et pro-
batur antecedens: quia modo supponit pro fi-
lio Dei. Et deposita humanitate nullo modo
supponeret pro illo, cum tamen semper ma-
neret idem suppositum, id est, filius dei pro quo
ante supponebat. Tamen propter hoc ar-
gumentum communiter dicitur a junioribus
etiam Theologis, illum terminum homo di-
ctum de Christo esse connotativum: tamen
omnino tenendum est oppositum ut supra
diximus. **Not. 4.** Nam supponendum est in
praesentiarum tanquam verissimum: hunc
terminum homo, eodem conceptu & uniu-
erse significare Christum & alios homines, ali-
ter Christus esset æquiuocum homo, & alia ra-
tione, quam nos. Et per consequens non esset
homo simpliciter ut nos sumus, sed tantum se-
cundum quid. Si ergo eodem conceptu signi-
ficat Christum & alios homines, & idem con-
ceptus non potest habere duas significatio-
nes, alteram absolutam qua significet unum
& alteram connotativam qua significet aliud,
quia esset æquiuocatio in mente, & ille cō-
ceptus homo secundum omnes significat ab-
solutē alios homines: sequitur manifestē
quod significet etiam absolutē Christum ho-
minem & nullo modo connotativē. Quare
ad argumentum dicitur primō, quod sicut hic
terminus rationale est connotativus & ha-
bet proprietatem termini absoluti, quia non
potest supponere & non supponere pro suo
significato, illo existente: ita ille terminus
homo dictus de filio dei est terminus absolu-
tus: esto habeat hanc proprietatem termini
connotativi quod possit supponere & non
supponere pro filio Dei, illo semper manen-
te. Et sic in his deficit regula terminorum cō-
notativorum.

unde dicitur quod notat ad aliquod certum terminum connotativum
ideo non est connotativus, qd animatum est terminus con-
notativus et connotat animam sicut dicitur dicitur
saltem et humanum humanitatem et nihil humanum
sunt termini connotativi, qd etiam connotant quodam
modo connotant illam secundum se videtur
sicut s. c. c. c.

nota etiam quod omnia
nomina que significant
individuum sunt absolute
sunt absolute

q. d. terminus mentalis
non cadit ad quod significat
s. p. ly. ut. l. notat
sic.

deus enim desolatus
calculus potest des-
cere hunc animalium
in dicitur et in dicitur
ut dicitur

ut de ipso termino
homo dictus de filio
dei s. de absolute
notat. 6. s. s.

ut dicitur de homine
s. p. ly.

Liber primus.

notatiuorum. Nec est mirum, nam hoc peculiare illi termino, homo, dicto de Christo, vt cum significet naturam subsistentem, illa sit in alieno supposito, cui potest adesse, & abesse, sicut accidentia quæ significantur de formali per terminos connotatiuos. &c. Secundo potest dici, q̄ regula illa in vniuersum est vera, & non conuenit illi termino dicto de Christo, si recte intelligitur. Pro quo est primo notandum, quod sicut hic terminus, ho-

mo, & suus cōceptus cui subordinatur dictus
de Petro propriè, & per se loquendo signifi-
cat Petrum & non partes illius, esto Petrus sit
sua partes: ita dictus de Christo absolutè, &
per se loquendo significat Christum & non
Deum, quanuis Christus sit deus. Et hoc faci-
liter probatur, quia à principio ille terminus
homo non fuit impositus ad significandum
deum vel partes sed hominem, nec acquisiuit
nouam significationē per hoc quòd deus fa-
ctus est homo, vel partes hominis sunt vni-
ta. Et amplius probatur, quia ille conceptus
homo qui modò dicitur de Christo & signi-
ficat illum: ante incarnationem filij dei non
significabat deū, aliter modò omnis fere con-
ceptus & terminus significaret deum propter
eandem rationem, quod est absurdum,
ergo nec modò ille conceptus significat deū:
quia cōceptus cū significet naturaliter prop-
riè nec potest acquirere nouam significa-
tionem nec nouum significatum. Secundo est
notandum, quòd sicut ly. homo. nō significat

simpliciter deum sed Christum, ita non supponit simpliciter loquendo pro deo sed pro Christo, sicut dicimus quod simpliciter supponit pro homine & non pro partibus illius: quia terminus non dicitur simpliciter & per se supponere nisi pro illo quod significat. Sed hæc forsitan non prohibent dicamus, illum terminum homo de per accidens significare deum, & etiam partes hominis & de per accidens supponere pro illis propter identitatem illorum. Ex his tertio sequitur solutio argumenti. Nam sicut illa regula connotatiuorum secundum omnes non conuenit illi termino homo, dicto de Petro, quia existente Petro, quem verè & per se significat, non potest ille terminus supponere & non supponere pro illo, esto existentibus suis partibus quas de per accidens significat possit de per accidens supponere & non supponere pro illis: ita nec conuenit illi termino dicto de filio dei. Nam manente Christo qui simpliciter significatur per illum terminum, non potest ly, homo supponere & non supponere pro illo, bene tamen manente Deo

quem de per accidens significat ille terminus homo. &c. Vnde regula habet sic intelligi: quando terminus potest supponere & potest non supponere, manente eadem re quam propriè significat pro qua propriè supponit est terminus connotatiuus. Sicut ly, album, quia potest supponere & non supponere manente suo significato materiali: pro quo propriissimè, & per se supponit secundū omnes, est terminus connotatiuus.

Contra definitionē tamē termi
ni cōnotatiui arguitur sic, ly albus adiectiue
rentum, vt si dicas, Petrus albus, est terminus
connotatiuus: & tamen non significat acci
dens per modum alteri adiacentis: ergo. Pro
batur minor. Quia vel significat albedinem
de formali, per modum adiacentis significa
to substantiui: puta Petro: vel per modum ad
iacētis significato materiali in cōmuni, id est,
corpōri: vel (sub verbis aliorum) aut signifi
cat de materiali Petrum, connotando albedi
nem, vel significat de materiali corpus. Pri
mum est falsum: quia ly albus non fuit im
positus ad significandum Petrum, aliās esset ter
minus singularis. Et si dederis secundum, non
videtur quomodo possit esse adiectiuum de
ly Petrus: nam tunc perinde valeret ac si di
ceres, Petrus corpus album. Circa hoc argu
mentum breuiter notato, terminum conno
tatiuum dupliciter accipi, scilicet, substanti
uē, vt album, & adiectiuē: vt animal album,
vel Petrus albus. Et quantum ego credo, non
differunt ex parte significationis, sed idem
significant, & eodem modo dialecticē scili
cet albedinem de formali & de materiali, o
mne illud quod potest denominari ab illa:
vt puta corpus in communi. Primò quia si
non significarent idem vel ly albus, adiecti
uē, significaret solam albedinem, & tunc non
differret à ly, albedo: vel significaret albedi
nem in ordine ad significatum substantiui, ita
que habitudo illa includeretur in significatio
ne adiectiui: & tunc, vt modò arguebamus si
gnificat, idem particulariter, quod signifi
cat substantiuum: & sic in his propositioni
bus, homo est albus. equus est albus, prædi
catum quod tenetur adiectiuē (vt videbimus
in secundo libro) diuersa significaret de ma
teriali. Item, quia idem conceptus, vt puto
potest teneri nunc substantiuē, & postea ad
iectiuē: vt si illi conceptui, album substan
tiuē tento, apponatur conceptus animal, nō
video quare non possit adiectiuē teneri. Di
cendum ergo quòd adiectiuū & substantiuū

Argu. 2.

præter aspicit sua for
mam ad sub
stantiam
substantiam
nomen qd. p. ec
lium v. n. n. est
nomen sed de
hoc li. 2

præter grammatice differentiam, differunt dialecticè penes appellationem, vt latius explicabimus libro secundo capitu. de appellatione: quia videlicet adiectiuū appellat, id est, applicat suum significatum ad significatum substantiuū: vt hic, Petrus est bonus latro, denotatur bonitas adiaceri latroni, & in hac, Petrus est albus, denotatur conuenire Petro: non q̄ hoc pertineat ad significationem de ly albus, in se: nam si per se poneretur, non magis denotaret conuenire Petro, quàm Paulo: sed illa appellatio prouenit ex conuenientia adiectiuū cum substantiuo. Sed substantiuū nō applicat alteri suum formale. Et hoc erat proverbium antiquorū, quod refert. S. Thomas. 1. Parte. q. 39. articu. 5. q̄ nomen substantiuū, affert secum suum suppositum, adiectiuū verò nōn, sed applicat suum significatum significato substantiuū. Et per hæc facile soluitur argumentum principale. Negatur enim minor. Et ad probationem respondetur, dando secundū membrum, quod adiectiuū significat accidens de formali, per modum adiacētis materiali in vniuersum, id est, ly albus significat corpus connotando albedinem, sicut ly album: sed tamē appellat supra suum substantiuū: quod non conuenit illi termino, album, substantiuū tento: in hac enim, honor est bonum fortunæ, ly bonū non appellat supra subiectum.

Sed aliter arguitur cōtra eandem definitionem: ly chimæra est terminus cōnotatiuus, & tamen nihil significat: ergo definitio nulla. Probatur minor, ly chimæra significat chimæra, & chimæra nihil est, quia imaginatur esse monstrum ex rebus impossibilibus: ergo chimæra nihil significat. Propterea q̄ ly chimæra est tam frequens in vñu philosopharū, faciamus hoc argumentū. Vbi notato, illud esse nomē mōtis cuiusdā in Lycia: & quia mōs ille in vertice est frequētissimus leonibus & in pede abūdat serpētibus, & in medio est aptissimus pascēdis capris: fingitur à Poëtis, Ouidio narrante, monstrū esse ex capite leonis & cauda serpentis & dorso capræ. Et hæc est definitio chimære. Quare male definitur, q̄ sit ens cōpositū ex impossibilibus vt cōponant: nā tunc in sua cōnotatione inuoluet cōtradictionē: & sic ex modo sue significationis, repugnaret supponere. Sed si dicas, cōpositum ex capite leonis, &c. tūc nō est repugnātia ex parte significationis, sed ex parte rei significatæ, quæ nō est possibilis, & sic accipit tanquā nomen cōmune. Et, vt ego credo, acci-

pitur tanquā nomen absolutū illius speciei animalis, sicut est ly homo. Saepē enim cōtingit q̄ significatio nominis absoluti nō potest exprimi nisi per circūloquū. Nec quantum opinor subordinatur cōceptui cōplexo definitionis: licet in principio ita fuit confectum, quia iam possumus abstrahere vnū conceptū simplicē illius speciei. Et hoc videtur mōstrare experientia. Cū, n. primū fuerit illa audit illā interpretationē, format plures conceptus sed post modū cū audit illā vocē nō concipit nisi vnū. Sed esto sit nomē cōnotatiū, arguitur quid significat de materiali. Dicunt aliqui q̄ significat omne ens mūdi, cōnotādo illā cōpositionē impossibilē: itaq; significat angelos & homines de materiali & quicquid imaginatur esse chimæra: pro quibus tamē nō supponit quia non conuenit eis sua cōnotatio. Hoc tamē est mihi inopinabile. Cōtra quos est cōclusio terminus cōnotatiuus nullo modo significat de materiali, nisi illud cui non repugnat denominari à suo significato formali: si forsitan hic terminus angelus albus, homo irrationalis & similes. Quare si albu significat omne ens de materiali: quia angelus, non potest esse albus: etiā si admitteretur q̄ posset si bi inhaerere albedo: quia non potest recipere extēsiuē vt denominetur albus: sed solū significat corpus cui nō repugnat esse albu: nec ly alterabile vel generabile significat omne ens de materiali cōnotādo q̄ possit generari: quia nō significat calū: & irrideret Aristoteli dicentē oppositū. Et ita dico q̄ ly chimæra nec de materiali significat verū ens: sed illud quod fingitur esse ens: sicut, è cōuerso, ly ens non significat chimæra sed solū vera entia. Et si cōtra arguas. Si chimæra esset ens: ergo ly chimæra si significat ens. Nego cōsequentiā, si cōsequēs intelligatur de vero ente: sed solū lequitur, ergo tunc chimæra significaret verū ens: sed quia chimæra, re vera, nō potest esse, ly chimæra nō significat modò verum ens. Quare nō exprimitur eius significatio, q̄ significet quicquid imaginatur esse chimæra: sed significat chimæram, quæ imaginatur esse.

Vltimò arguitur, ly nō intelligibile est nomē cōnotatiū, & tamē nihil significat: ergo, probatur minor. Vel significat omne illud quod est intelligibile, vel illud quod non est intelligibile: nullū istorum ergo. Probatur primum membrum. Si significat omne intelligibile: ergo supponit pro illo, & sic, hæc est vera, aliquod intelligibile, est nō intelligibile, & cum omne intelligibile sit etiam

Notandum est omne cōplexum esse terminum cōnotatiuum ex quibz cūq; terminis sit, ut si sit ens, angelus albus, et omnis terminus qui distat aliq; archetypum ut si nōm gradus est.

Argu. 4. Intelligibile Crux dialecticorum.

qz terminus suus supponit pro illo quo sit si inueniatur etiam

Definitio chimære.

Alexp. Silium 8.
inter h. i. in p. sili
mua in p. sili. sic
qualia sunt nomina
ad n. m. i. i. n. p. a.
Silium, genus,

Cap. VIII.

identisch in Kränzen

quia exprimit secundum conceptum, id est, conceptum
et dicitur nomen de se impossibile. v.g. Nemo vidit illum esurionem, metaphora imaginem rebus suis
expectantia ad scientias tales, ita ista similitudine sumpta facta est res impossibilis, et est propter
mentis scientie se in se donalis, hinc quoniam materia dialectica, teleologica, nomen verbum per
speciem, exordium narratio, reditio, conprobatio &c.

Erminorum categori-
maticorū ali⁹ est prime
intentionis: et alius secun-
dæ intentionis. Termin⁹
intentionis est terminus si-
quid, secundū illud quod
est: vt homo, albū. Termini
intentionis est termi-
nans aliquid secundū id
et per ordinem ad cōce-
ptis: vt ly species, ly nomē.

Lectio vnica.

Definitiones istæ, quæ ex sancto
Thoma, opus. 42. c. 12. habentur prouectiores
auditores postulant, vt intelligantur, saltē in
via realium: sunt tamen optimæ, etiam in via
nominalium. Hoc enim debet habere defini-
tio, vt sit omnibus cōmunis: propterea non
dicitur cōmunis animi conceptio. Et sumun-
tur istæ definitiones iuxta propriam signifi-
cationem nominum. Vbi notandum, quòd
saltem in præsentiarum, idem est intentio,
& conceptus. Sunt ergò in rebus aliqua quæ
conueniunt rei in se, id est, seclusa quacūque
operatione intellectus: vt esse substantiam,
esse hominem: esse accidens, esse album. &c.
Et nomina, quæ significant ista, naturas vel
qualitates: dicuntur primæ intentionis. Sunt
aliæ qualitates quæ conueniunt rebus per or-
dinem ad conceptum mentis. v. g. homo est
species: tamen quòd sit species non habet à
se, sed in quantum concipitur per istum con-
ceptum communem, homo: per quem conci-
pitur homo: tanquàm communis pluribus
indiuuidis. Eideò ly, species, quia significat
hominem sub illa ratione, dicitur nomen se-
cundæ intentionis. Et eodem modo, illa vox
homo habet quòd sit nomen, non secūdum
id quod habet in se: puta secūdum quod est
vox, vel sonus, vel ens, sed in quantum expri-
mit cōceptum mentis, vel in quantum signi-
ficat. Propterea ly nomen, significans illam
vocem secundum illud quod habet per ordi-
nem ad conceptum, est nomen secundæ intē-
tionis. Et ideò dicitur nomen primæ inten-
tionis: quia est nomen significans primū con-
ceptum, id est, conceptum, qui non præsup-
ponit alium, & nomen secundæ intentionis,
quia exprimit secundum conceptum, id est,

Not. 1.

conceptum præsupponente alium. Nam ille conceptus homo, vel vox, nullum alium conceptum præsupponit: sed ille conceptus species, quia significat rem in quantum concipitur conceptu communi, præsupponit alium conceptum. Et ille conceptus nomen, quia significat vocem in quantum est significativa, puta expressiva conceptus, præsupponit aliud conceptum. Et dicuntur nomina intentionū, ad modum quo dicit Aristote. Voces sunt signa conceptuum. Vnde malè dicuntur terminis, quòd solum termini mentales dicuntur primæ intentionis vel secundæ, & quòd vocales vel scripti dicuntur primæ vel secundæ impositionis. Imò voces sunt nomina intentionum. De primis & secundis intentionibus non addatur hic ampliùs verbum, vsque ad principium prædicabilem: vbi erunt auditores capaces illius disputationis.

gnificatiuus per ordinē ad intellectū, sicut vox: sed habet hoc ex natura sua, sicut vestigiū representat animal ex natura sua. Ad hoc argumentum dupliciter potest dici. Primo negādo maiore. Nam forsan huiusmodi termini significātes signa naturalia, vt ly notitia, signū naturaliter significans. &c. potius sunt primæ quā secundæ intētionis, quia illud quod significant conuenit rebus ex natura sua, & nō solum per operationē intellectus: cū si significare & esse signū ex natura rei cōueniat notitiæ, & fumo, & similibus signis sicut homini conuenit esse rationale. Termini autē significantes ad placitū, vt ly, terminus vocalis, oratio scripta, &c. sunt termini secundæ intētionis ppter oppositā rationē, quia suis significatis conuenit significare aut esse terminū in ordine intellectus, & non ex natura rei. Sed termini significantes signa naturalia & ad placitum in cōmuni, vt ly signa, terminus, &c. debent dici secundæ intentionis quia significant proprietatē conuenientē aliquibus rebus in ordine ad intellectū, & nō ex natura rei. Sed quibus ista nō placuerunt, respondeant ad argumentum concedendo maiore & negādo minore. Et ad probationē illius dicitur quod ad hoc quod similes termini dicantur secundæ intentionis: sufficit quod significēt aliquid, quod euenit rebus in ordine ad intellectū, siue illud sit illis ex natura sua, siue non. Nā videtur certē quod parum facit quod signum significet naturaliter, aut ad placitum: ad hoc quod dicat ordinem ad intellectū: quia non minū dicunt ordinem ad intellectū signa naturalia quā ad placitum.

Accipio tandem sophisma. Illa vox terminus primæ intentionis, significat aliquid per ordinem ad intellectum, id est ea ratione qua est terminus, & tamē nō est nomen secundæ intentionis, ergo definitio nulla. Probatur minor, Terminus primæ intētionis est terminus primæ intentionis ergo terminus primæ intentionis non est terminus secundæ intentionis: quia nullus terminus secundum eandē significationem potest simul esse terminus primæ & secundæ intentionis. Ad argumentum concessa Maiori, negatur minor, & ad consequentiam qua probatur, dicitur qd si subiectum in antecedenti & consequenti capiatur eodē modo, cōsequētia est bona, sed nil probatur cōtra ea quæ diximus. Nā si utrobq; capiatur psonaliter antecedēs & cōsequēs sunt vera: & est sensus qd illi termini qd significantur per ly, terminus primæ intētio-

No. 2.

*quod si sententia
is, sed sententia
his est sententia*

terminū secundæ intentionis, scilicet, q̄ sit ter-
minus significans aliquid ea ratione qua est
signum vel significatū, vt ly definitio, ly de-
finitum. Nam ly, definitio, significat aliquid
inquantum est signū: sicut nomen, & ly defi-
nitum, significat aliquid inquantū est signi-
ficatum per definitionē: & terminus primæ
intentionis per oppositū, videlicet qui signi-
ficat aliquid, nō ea ratione, qua est signū vel
significatū. Sed isti restringunt definitiones
ad suas proprias opiniones nominaliū. Cum
tamen definitiones deberēt esse omnibus cō-
munes. Et præterea arguitur contra illos: ly
species, significat naturam humanā, vel homi-
nē (quod idē est pro nunc) nō ea ratione qua
est signum vel significatū, sed ea ratione qua
est prædicabilis de pluribus, vt dicit Porphy-
rius. Sed ipsi ad hoc dicunt q̄ ly species, signi-
ficat terminos, puta ly homo, equus &c. con-
notando q̄ prædicentur de pluribus, sed de
hoc alius. Alij dicunt, terminus secundæ intē-
tionis est qui significat aliquam proprietatē
grammaticam, logicam, vel Rhetoricam. Sed
ista definitio non datur iuxta etymologiam
nominis.

Argu. 1.

vox, conceptus, est terminus secundæ intelli-
 gendi, ut videtur: quia significat aliquid tãquã fi-
 gnũ: & tamẽ nõ significat illud secundũ pprie-
 tatẽ quã habet per ordinẽ ad intellectũ: ergo
 definitio mala: minor probatur: nam illa vox
 significat cõceptus oẽs, & cõceptus quãquã p-
 ducatur ab intellectu, tamẽ nõ habet q̃ sit fi-
 gnũ.

apud partes distant aliquam conjunctam. intelligit
de partibus simplicibus, non de compositis di-
ligens deum et proximum non dicitur complexum
distantem quia partes conjuncte sunt obliqui
et diligens est in partem, deum et proximum alteram

Liber primus.

nis, scilicet, ly homo, animal, &c. sunt primæ
& non secundæ intentionis. Et si utrobique sub-
iectum, capiatur materialiter, sicut consequens
est falsum ita & antecedens. Quia est sensus, quod
hec dictio terminus primæ intentionis sit primæ
& non secundæ intentionis. Sed si subiectum capiat
diversimodè, scilicet in antecedenti personaliter, &
in consequenti materialiter aut è diverso, nul-
lam habet apparentiam illa consequentia.

Caput nonum.

Terminorum alius incō-
plexus, et alius cōplexus.

Terminus incōplexus, est
terminus cuius partes non sunt per
se significatiue: ut ly hō, ly equife-
rus. Terminus cōplexus, est termi-
nus, cuius partes sunt per se signi-
ficatiue, ut equus ferus.

Lectio vnica.

Not. 1.

Pars per se
significati-
ua.

Post diuisiones terminorum sim-
plicium, sequitur diuisione termini in incōplexum,
& complexum, quorum definitiones perspi-
cuae sunt. Vbi solum animaduertendum est,
quid sit partes per se esse significatiue. Et
enim quod partes significant iuxta significatio-
nem totius: vel (& redit in idem) quod signifi-
catio totius resultet ex significationibus par-
tium. Quod duobus signis cognoscitur. Pri-
mum est, si exprimendo significationem to-
tius, exprimamus significationes partium: &
secundum, quando si aliqua pars deponere-
tur significatione, mutaretur significatio to-
tius. v. g. hoc nomen, equus ferus, est comple-
xum: quia explicando significationem eius
dicimus significare equum qui est ferus, ubi
exprimuntur significationes partium: itē quia
si ly equus deponeretur à sua significatione,
totum complexum non significaret, quod modò
significat. Sed ly dñs, est nomen incōplexum,
quia explicando eius significationem non di-
cimus quod significaret, dare min⁹, quæ sunt
significationes partium: sed significat possi-
dentem seruum. Item quia licet ly do, non si-
gnificaret, dare totum significaret dominum.
Et intelligitur in definitione nominis com-
plexi, quod partes formaliter vel virtualiter sint
significatiue. Nam conditio vocis debet co-
incideret significatione in aliquid per conceptum. Vnde si illa littera, a
imponeretur ad significandum sicut Petrus
& Paulus: esset terminus complexus: quia in
mente subordinaretur conceptui composito.

ex pluribus conceptibus. Sed dixerim virtua-
liter, quia non sufficit quod æquiualeat in conse-
quendo: ut ly album, licet æquiualeat illi com-
plexo, habens albedinem, & nihilominus in
complexum: quia subordinatur conceptui
incomplexo.

Subsecatur terminus cōplexus in Not. 2.

cōplexum distantem: ut puta cuius partes
iunguntur atque distant aliqua cōiunctione,
ut ly Petrus & Paulus, animal si est homo, Pe-
trus qui est iustus, &c. Et in complexum indi-
stantem: puta cuius partes non iunguntur ali-
qua cōiunctione: ut ly, animal homo, animal
pulchrum, filius hominis, &c. Nec inde sequi-
tur, propositionē esse terminum cōplexum:
quia non est terminus.

in his comple-
xis si est et
qui est dicitur
conjunctio et
nota quod in
eadem et ceteris
hinc ponantur
cum unum uerbo
non est complexus
Argu. 2.

Contra definitionē termini con-

plexi arguitur. Eadem ferè definitio, qua dia-
lectici definiunt terminum complexum, de-
finiunt grammatici dictionem compositæ fi-
guræ, ergo omnes dictiones compositæ fi-
guræ sunt termini complexi, ut ly armiger, equi-
ferus, suburbanus. Antecedens est notum cum
consequentia, & consequens contra omnes
dialecticos. Et augetur difficultas: si deponere-
tur à sua significatione, ly equus, & signi-
ficaret asinum, ly equiferus variaret signifi-
cationem. Et etiam exprimendo significationem
totius exprimentur significationes par-
tium: ergo sunt termini complexi. Antece-
dens videtur manifestum, & consequentia pro-
batur, quia per illa duo signa diximus notum
cognosci, quis terminus habeat plures par-
tes significantes iuxta significationem to-
tius. Ad hoc argumentum quod potissimum
est in hac materia, dicitur quod tam dictiones cō-
positæ figuræ quam simplicis sunt termini
incōplexi apud omnes dialecticos, ut expre-
se habetur ex Aristotele primo libr. perihēr.
cap. 2. de nomine. Et ratio est, quia tam nomi-
na composita quam simplicis figuræ expri-
munt conceptus incomplexos quibus subor-
dinatur. Nam vel ad maiorem copiam sermo-
nis, vel certè quia sape caremus simplicibus
dictionibus, exprimimus conceptus incom-
plexos per terminos compositæ figuræ. Sed
illa signa, equus ferus, homo albus, quia si-
gnificant conceptus complexos, & partes illo-
rum exprimunt partes conceptus quibus sub-
ordinatur, dicuntur termini complexi: & si-
gnificare complexum & habere plures partes
significantes iuxta significationem totius,
quæ non conueniunt terminis compositæ fi-
guræ: nam ly equiferus nec subordinatur con-
ceptus

id.
p. nota cum An-
noto quod partes
nominis cum signi-
ficatū non sunt
partes, sed sunt
res distincte
ante quam or-
dinantur. Item
non minus de
eius respectu ad
significationem
partium, post
quam autem in
mente sunt con-
positæ, illa sunt
termini complexi in
sensu dialectico.

causam materialiter
et est causam materialiter
quodam complexum
dicitur in partem ut
corpus quibus, quidam
significat partem ut
hinc, quidam uocat
significat ut homo albus

intelligendum est etiam
quod si partes terminorum
complexorum sunt partes
significatiue in aliquid
qua dictione
materialiter uocat
et est. in alio modo
dicendum est complexum.

ceptui complexo, nec partes illius exprimūt
partes conceptus cui subordinatur, & ideo vt
diximus sunt termini incomplexi, nec habēt
partes significantes iuxta significationem to-
tius. Grammatici tamen quia non habent ra-
tionem conceptus, quibus voces subordinan-
tur, dicunt diēctiones compositæ figuræ habe-
re plures partes significantes iuxta signifi-
cationem totius. Et certē vel hoc argumēto con-
uincitur esse verum, quod diximus: nā secun-
dum grammaticos, equus ferus, nec est vnum
nomen, nec vna diēctio, sed duo: tamen ly equi
ferus, dicitur vnum illud nomen, & di-

hee p. 50 Lm
No more bene
dict,

ceptui complexo, nec partes illius exprimūt
partes conceptus cui subordinatur, & ideo vt
diximus sunt termini incomplexi, nec habēt
partes significantes iuxta significationem to-
tius. Grammatici tamen quia non habent ra-
tionem conceptus, quibus voces subordinan-
tur, dicunt dictiones compositæ figuræ habe-
re plures partes significantes iuxta significa-
tionem totius. Et certē vel hoc argumēto con-
vincitur esse verum, quod diximus: nā secun-
dum grammaticos, equus ferus, nec est vnum
nomen, nec vna dictio, sed duo: tamen ly equi
ferus, dicitur apud illos vnicum nomen, & di-
ctio sicut ly equus, & non est alia ratio nisi
quia, ly equus ferus est oratio seu complexū,
& non est ly equiferus, esto sit compositæ figu-
ræ. Et per hoc patet solutio argumenti prin-
cipalis. Ad confirmationem posset quis dice-
re q̄ illa duo signa vel regulæ, quæ assignan-
tur a dialecticis ad cognoscendū terminos cō-
plexos habent instantiam in terminis com-
positæ figuræ, quia ferē eadem signa dantur à
grammaticis ad cognoscendum compositam
figuram. Sed aliter respondetur, & magis ad
mentem philosophi loco citato q̄ de ratione
signi cōplexi est, quod habeat partes per signi-
ficativas, taliter quod si vna deponatur varia-
tur significatio totius: Sed hoc non est de ra-
tione nominis compositæ figuræ, cū plura
illorum sint, quorum nulla pars est significa-
tiua vt sunt omnia, quæ componūtur ex duo-
bus fractis, sicut ly armiger, vbi armi, & ger, nil
significant & licet in alijs quæ componuntur
ex fracto & integro, vel ex duobus integris
aliqua pars videatur significare, illud est de
per accidens, & non de ratione termini com-
positæ figuræ, aliter omnes termini compositæ
figuræ haberēt illud. Secūdo dicitur quod
licet in compositione nominis habeatur ra-
tio significationum partium: tamē nulla pars
nominis compositæ figuræ significat intra
ipsum nomen, etiā si significet extra. v.g. nul-
la pars horū armiger, equiferus, res publica,
significat intra illos terminos, sicut partes ho-
rum, gerens arma, equus ferus. &c. significant
intra ipsa complexa. Quare si dictiones vn-
de veniunt nomina compositæ figuræ reti-
nerent suas significationes, semper nomina
cōpositæ figuræ significarent idē quantumuis
partes illorū deponerentur intra ipsos termi-
nos, quos componunt. Imō dato quod partes
illorum nominum cōpositæ figuræ deponerē-
tur à sua significatione simpliciter illi termini
compositæ figuræ significarent, idem quod
antea: quia satis est ad retinendum suam signi-

figurationem veniant à dictionibus, quæ modo
vel olim significabant iuxta significationem
quã modo habent. Ex quibus manifestè collig-
itur quòd terminis cõpositæ figuræ nō qua-
drat illud signũ terminorũ cõplexorũ quòd
deposita vna parte varietur significatio toti⁹.
Nec etiã aliud, quòd exprimẽdo significatio-
nẽ partiũ. &c. nam si dicimus q̃ equiferus si-
gnificat equum ferum, seu sylvestrẽ: est quia
caremus termino incomplexo quo explicẽ-
mus significationem illius.

Arguitur secundò contra illã de Argu.2.

clarationem partium significantium iuxta si-
gnificationem totius. Hæc propositio. b. non
est. c. est complexum propriè significantium
& tamen partes non significant iuxta signifi-
cationem totius: ergo. Maior est nota, quia est
vera propositio, & consueta. Et minor itē est
manifesta: quia illæ literæ non sunt significa-
tiuæ. Ad argumentum respondetur, quòd il-
lud est de propositione cōposita ex proprijs
nominibus literarū: vt si scriberes be, est be,
be non est ce, nā hæc proprijsimè est propo-
sitiō cōstans ex nominibus significantiis, & per
hanc debet exprimi vnā literā esse aliā vel nō
esse aliam. Et aliud est de propositione cōposi-
ta ex characteribus ipsis: vt est illa quæ sumi-
tur in argumento: & de illa dicendum est, si-
cut supra diximus de illa, bliciti non est ter-
minus significantius, q̄ licet literæ non sunt
termini, aliquando accipiuntur pro nomi-
nibus proprijs ipsarum, & tunc reputantur tan-
quam termini significantiui. Et ideo ad argu-
mentum negatur minor.

Caput decimum.

EErminorū alij impertinē
tes, nēpe quorū neuter,
aut alterū infert aut alte
ri repugnat: vt, doctus, & iustus.
Alij verò pertinentes, quorū alter,
aut alterum infert, aut alteri repu
gnat. Qui subinde subsecātur in per
tinētes sequelā, id est, qui sese subse
quūtur: vt, homo, & risibile: homo,
& animal: & pertinētes repugnan
tia, & disparatos, id est, qui sibi re
pugnant: vt videns, & non videns
videns, & cæcum: calidum, & frig
dum

Propos. 11. q. dicit
significatiuum con
plexum. s. signum
complexum, non au
tem terminum conse
xus, et tunc auct. non
est necessarium huius
arg. nam ipse uidetur
dicere q. terminus co
plexus est augus aliqua
partium est signifi
catium.

intelligi caffigore
naturæ, nam
caffigore naturæ
dicuntur pertinentes
nec impertinentes et
impossibile est esse
esse terminus in
pertinentes et per
fixentes,

Ab inferiore ad
superiorem
affirmative valet
consequentia non
in contrarium

Liber primus.

dum. Qui in alia multa membra distribuitur:

Lectio vnica.

Nota. 1.

Præter diuisiones termini in sin-

gulari, sunt postremo multæ diuisiones termi-

norum in plurali numero, vel in duali. Pri-

mò diuiduntur in impertinentes, & pertinen-

tes: & secundò pertinentes in pertinentes se-

quela, & pertinentes repugnantia: quorum

definitiones in textu sunt manifestæ. Sub no-

tatur verò illic pluribus adhuc modis distri-

bui istos terminos. Nam terminorum perti-

nentium sequela, alij sunt conuertibiles, qui

se se mutuò inferunt vt homo, & risibile, &

alij se habent vt superior, & inferior, quorum

alter alterum infert, & non è conuerso, vt ho-

mo, & animal. Et conuertibilium alij sunt

synonymi, vt murex, & ensis, & gladius, & alij non

synonymi, vt homo, risibile. Et nota qd vt ter-

mini sint synonymi, debent esse duo nomina

distincta quo ad conceptus non vltimos:

nam homo, & homo non sunt synonymi, sed

idem terminus. Et est hic abusus terminista-

rum vocare eundem terminum, synonymum;

nam synonymia, idem sunt quòd simul nomi-

na, id est, duo nomina eiusdè rei sicuti è conuer-

so. Homonyma sunt duæ res eiusdè nomi-

nis, vt ego, & alius Dominicus. Verù est quòd

solent iam vocari synonymi apud dialecti-

cos, vt ego, & alius Dominicus. Verù est quòd

ordinatur. Et rectus solet vocari non synony-

mus (grammaticaliter suis obliquis) vt ho-

mo hominis, licet sint synonymi essentiali-

ter. Sed præstat, omnes casus reputari idem,

nomen. Atqui, etiam termini syncategore-

matici, vt, nec, & neque sunt synonymi, licet

non dicantur conuertibiles: nam synonymi-

tas est in significatione, conuertibilitas in præ-

dicatione.

Nota. 2.

Rursus terminorū repugnantium

seu disparatorum, alij sunt disparati opposi-

ti, & alij disparati non propriè, oppositi, sed

diuersi. Et oppositi sunt in quadruplici diffe-

rentia. Alij opponuntur contradictoriè, quan-

do alter explicitè significat negationem alte-

rius: vt, videns, & non videns. Alij opponun-

tur priuatine, quando alter connotat nega-

tionem alterius in subiecto apto, nato, vt vi-

dens, & cæcus. Alij opponuntur contrariè,

sanè qui significant qualitates suapte natu-

ra incompatibiles: vt, album, nigrum. Alij op-

ponuntur relatiue; scilicet, qui oppositos in

uicem respectus significant, vt pater & filius.

Alij sunt repugnantes non propriè oppositi

vt puta termini significantes diuersas species

substantiæ: vt homo, & equus, quos non vo-

camus omnino oppositos, quia maximè op-

ponerentur contrariè: & Aristotel. dicit quòd

substantiæ nihil est contrariū. Et nota quòd vt

termini sint oppositi, vel repugnantes sufficit

quòd significant naturas, quæ ex natura sua

non possunt esse in eodem supposito. Nam

Deus & homo, virgo & mater, absolute sunt

dicèdi disparati, licet supernaturaliter verificè-

tur de eodem. Omnibus his terminis disparatis

conuenit vt non possint simul de eodem

verificari copulatiue: licet successiue median-

te copula de futuro non repugnet, vel mediā-

te alia copula de extrinseco tempore: & copu-

latim stat quòd aliquid sit album & nigrum,

& album & non album. ut scilicet est corpus

et sua anima et sic est album et non album.

Sed tamè cōtra hoc arguitur. Hi-

Argu. 1.

duo termini, viuens, & mortuum, sunt priua-

tiue oppositi, & tamen possunt verificari de

eodem naturaliter. Ad hoc potest, concessa

maiori, negari minor. Primò quia non verifi-

catur ly mortuum, de eodem manēte, de quo

verificatur viuens. Item quia illa verificatio

de ly mortuum, fit per ampliationem. Et hoc

magis placet, quam alij negent esse ter-

minos oppositos.

Secundò arguitur illo sophisma-

Argu. 2.

te communi: Admisso quòd totum non di-

stinguatur à suis partibus, & quòd ex mate-

rijs & formis Petri & Pauli videntium fiant

per transpositionem Ioannes & Thomas,

quorum vterq; sit cæcus: tunc Petrus & Pau-

lus sunt videntes: quia videns, & videns, &

sunt non videntes: quia sunt cæcus & cæcus:

ergo termini contradictorii, & pariter priua-

tiui verificantur de eodem. Ad hoc negatur

in illo casu, Petrum & Paulum esse non vidē-

tes: Nam terminus pluralis numeri positius

resoluitur per copulatum singularis numeri.

Vnde quando negatio additur termino plu-

rali, tunc fertur vnica acceptatione in totum

copulatum, quare non videntes, non æqui-

pollet huic, non videns & non videns: sed huic

non videns & videns. Et quia Petrus & Paulus

sunt videns & videns, falsum est quòd sint nō

videntes. Sed tamen sunt simul & viden-

tes & cæci. Quia ly, cæci, est terminus sim-

plex non habens expressam negationem. Et

ideo æquipollet huic cæcus & cæcus. Et quia

Petrus, & Paulus

q. respuat, et hoc nec in plurali, nec in singula-

ri, Petrus huic uero in plurali verificant de eodem

sus, naturaliter ut dicitur dicit. et termini con-

trarij in plurali verificant de eodem naturaliter

ut dicitur. j. dicit.

ad h. 3. cap. 1.
lect. 3. rep. 1.
2. et argum. sum.

Cap. X. De terminis pertinentibus & impertinentibus.

15

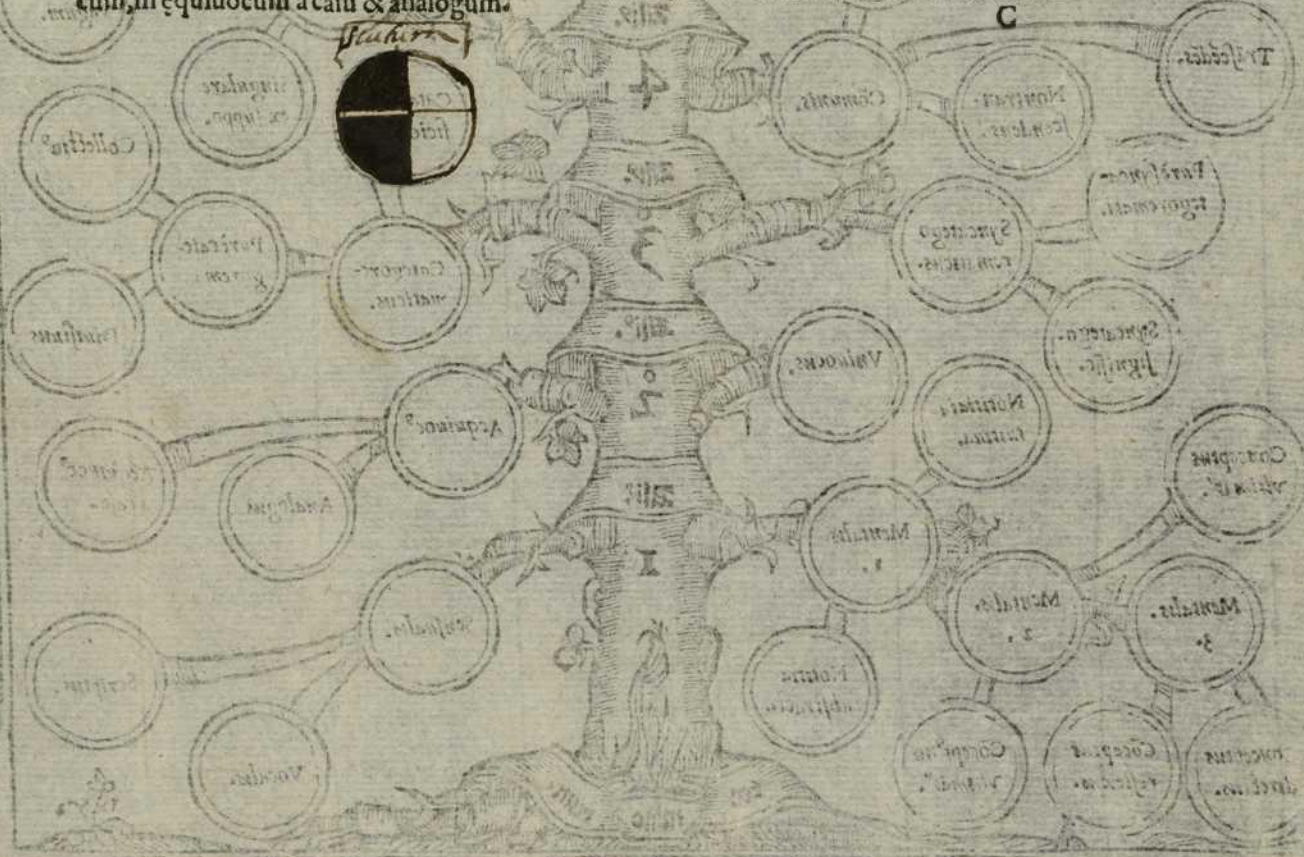
*sint aut non sunt
videntes ex his
quod assignat doct.
quod non videntes no
equivalent huius non
videns et non vi
dend, et sic conce
ditur. q. sic et p. in
sunt in de p. h. v. in
Glossa. (lib. 1.)
et p. h. v. qui sunt
claus et claus, et no
videns et non vi
dend. q. non vi de
tes negat am.
leg. alba et f. h. v.
non f. nigra in
glorali h. v. h. v.
h. v. in neutro
Glossa.*

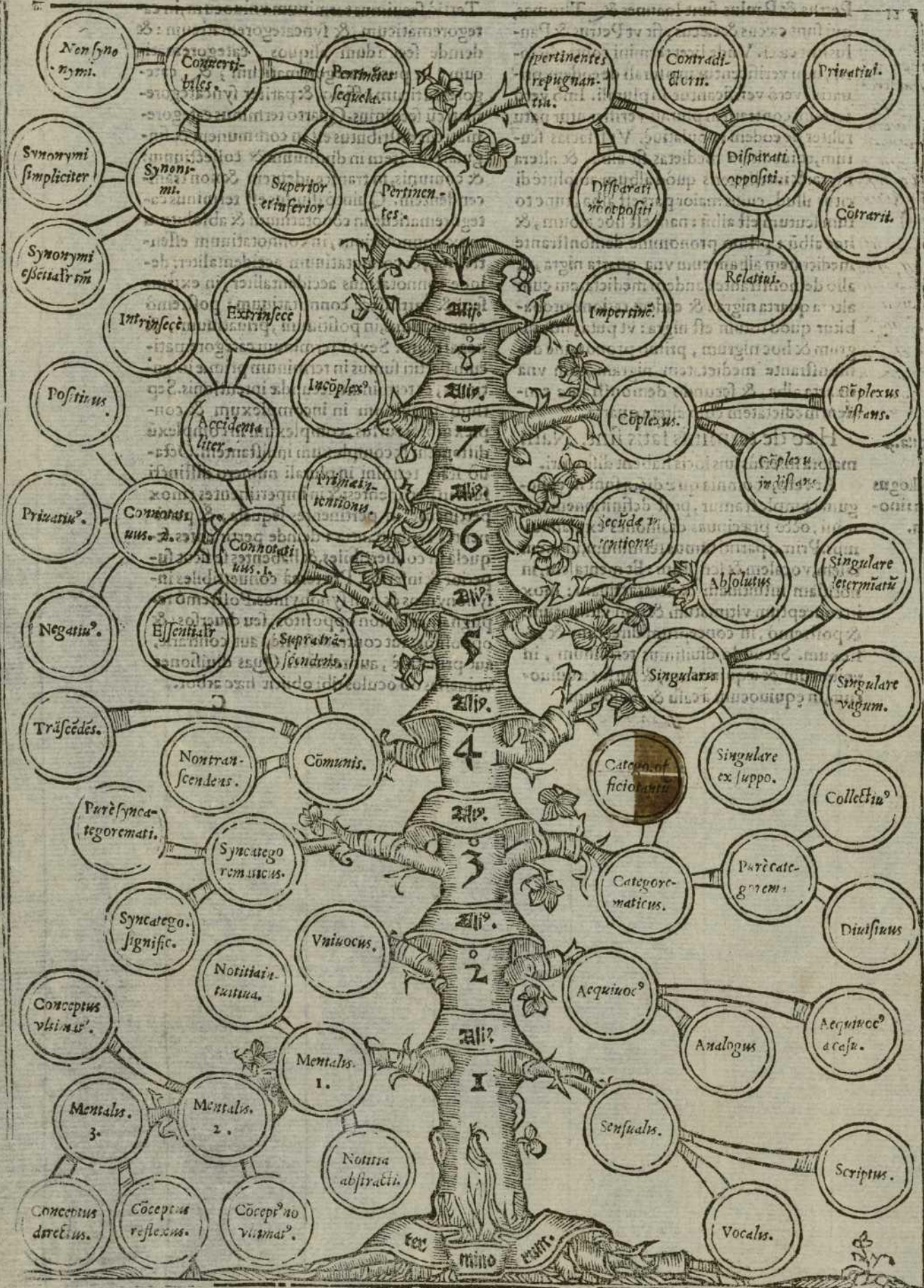
Petrus & Paulus sunt Ioannes & Thomas, qui sunt cæcus & cæcus, fit vt Petrus & Paulus sint cæci. Vnde licet termini contradictorii, non verificentur in plurali de eodem, priuatiui verò verificantur in plurali. Imo verò termini contrarij in plurali verificantur naturaliter de eodem copulatiue. Vt si facias scutum, cuius altera medietas sit alba, & altera nigra: & intellexeris quod album absolute dicitur illud, cuius maior pars est alba, tunc totum scutum est albū: nam est hoc album, & hoc albū: primo pronomine demonstrante medietatem albam cum vna quarta nigra, & alio demonstrante eandem medietatem cum altera quarta nigra: & eadem ratione probabitur quod totum est nigra: vt puta, hoc nigrum & hoc nigrum, primo pronomine demonstrante medietatem nigram cum vna quarta alba, & secundo demonstrante eandem medietatem cum altera quarta.

Nota. Hæc de terminis satis sunt. Nam maiora inferius suis locis habent disputari.

Epilogus terminorum. At verò, vt omnia quæ dicta sunt in epilogum complectamur, post definitionem termini, octo præcipuas diuisiones explanauimus. Primo partiti sumus terminum, in mentalem, vocalem & scriptum: Et mentalem, in noticiam intuitiuam & abstractiuam: mox in conceptum vltimatum & non vltimatum: & postremo, in conceptum directum & reflexum. Secundo diuisimus terminum, in vniuocum & æquiocum, & rursus æquiocum, in æquiocum à casu & analogum.

Tertiò secimus terminum vniuocum, in categorematicum, & syncategorematicum: & deinde secundum aliquos, categorematicum, in purè categorematicum, & categorematicum officio, & pariter syncategorematicum secimus. Quarto terminus categorematicus distributus est in communem & singularem. Item in diuisiuium & collectiuum: & communis, in transcendentem & non transcendentem. Quinto diuisus est terminus categorematicus, in connotatiuum & absolutum mox connotatiuum, in connotatiuum essentialiter, & connotatiuum accidentaliter: deinde connotatiuum accidentaliter, in extrinsecè & intrinsecè connotatiuum: postremo connotatiuum, in positiuum, priuatiuum, & negatiuum. Sexto terminum categorematicum partiti sumus in terminum primæ intentionis, & terminum secundæ intentionis. Septimò terminum in incomplexum & complexum: & rursus, complexum in complexum distantem & complexum indistantem. Octauo itaq; termini in plurali numero distincti sunt in pertinentes: & in impertinentes: mox pertinentes in pertinentes sequela, & pertinentes repugnantia: deinde pertinentes sequela in conuertibiles, & habentes se sicut superior & inferior. Præterea conuertibiles in synonymos & non synonymos. Postremo repugnantia in non oppositos, seu diuersos: & oppositos, aut contradictoriè, aut contrariè, aut priuatiue, aut relatiue. Quas diuisiones vniuersas ob oculos tibi obicit hæc arbor.

EDITIONIS TERTIAE

SVMMVLARVM FRATRIS DO-

minici Soto Segobienfis, ordinis Prædicatorum,

artium, ac Sacræ Theologiæ

Magistri.

LIBER SECVNDVS DE.
ENVTIATIONE.

Terminorum rationibus

vtcunque præfinitis: sub-

sequitur, vt altero hoc li-

bro de categorica enuntiatione di-

camus, quæ nomine constat & ver-

bo. Atq; adeo quid nomen, quid

verbum, quid deniq; sit oratio, pri-

mum constituamus oportet. No-

men igitur, est vox significatiua ad

placitum sine tempore: cuius nulla

pars per se est significatiua, separata

finita, & recta, vt vox, homo. Vox

ponitur vice generis. Significatiua,

ad differentiam vocis non signifi-

catiua: vt blitiri. Ad placitum, ad

differentiam vocis significantis na-

turaliter: vt interiectiones: sine tem-

pore, ad differentiam verbi, quod si-

gnificat cū tempore: cuius nulla pars

per se est significatiua, ad differen-

tiam orationis: cuius partes per se si-

gnificant: finita, ad differentiam nomi-

nis infiniti: vt nō homo, quod dia-

lecticis nō est nomē, sed nomē infi-

nitū. Recta, ad differentiam nominis

obliqui: vt Catonis, quod non est

nomē: sed casus nominis: sol⁹ enim

nominatus est dialecticis nomē.

quæ nomen est vox. recta

in reffu. distinquenda nō est.

aut quæ sig. quid natura est, aut sig. quid

est officiale est, neg.

Lectio vnica.

Secundus hic liber respōdet libro

Nota. 1.

Periher. Aristotelis, qui apud ipsum non est

primus: sed secundus post prædicamenta, &

a prædicabilibus Porphyrii, tertius. At Petrus

Hispanus primum hunc tractatum cōstituit:

vel quia facilius: vel certē, quia formandis atq;

introducendis iuuenibus sit aptissimus. Nos

verò non solum hac ratione, sed quia de præ-

dicabilibus & prædicamentis nullum sum-

mulstis molimur sermonē facere: hunc post

librum terminorum mox locauimus. Titu-

lus libri apud Aristotelem est, De interpreta-

tione. Hoc enim Latine pollēt duæ illæ dictio

Interpre-

nes Græcæ, Περὶ ἑρμηνείας. Atqui (interpre-

te Boetio) interpretatio, est vox quæcūq; per

se significatiua, siue complexa, siue incomple-

xa: nempe demptis syncategorematibus, om-

ne nomen & verbum atq; propositio, dicitur

interpretatio: de quibus omnibus tractatur

in hoc libro. Tametsi Sanctus Thomas,

nomen (inquit) & verbum magis sunt inter-

pretationis partes, quàm interpretatio: ille

enim propriè interpretari dicitur, qui verū aut

fallum enuntiat. Ob idq; apud Sanctū Tho-

mam perinde sonat, De interpretatione, atq;

de enuntiatione. Nos verò librum illum in

duos distribuimus: nam cū necessarium

existimarem de suppositionibus & amplia-

tionibus, & reliquis paruis logicalibus, quæ

Petrus Hispanus in calce Summularum tra-

ctauit: hic ante oppositiones disputare veri-

tus sum iustum volumen vnus libri excede-

re. Igitur in hoc primo: qui nobis secundus est

de categorica propositione & de proprietatibus

extremorum eius disputabimus: & in

tertio de oppositionibus & conuersionibus,

& de propositione hypothetica: & ideò li-

ber hic habet duas partes: quarum prima con-

C 2 tinet

...liber secundus...
...et cum Petrus Hispanus a...

sona & voce exordium sumpserit, nos ut supra diximus, sermonem illū tāquā philosopho naturali congruentem missum fecimus. Dialecticū etenim à voce significatiua: unde orsus est Aristo. librū istum, operæ pretium est proficisci. At de voce superiori libro abundè diximus. Et boni consulito, si textū præter exemplar Petri Hispani tantillum poliuimus.

Nota. 2.

Dux enū-
tiationis
partes.

Ad textum igitur discendētibz animaduertendum est, q̄ quemadmodū res naturalis constat primum duabus partibus essentialibus materia & forma: cui subinde multa adiacent accidentia, quæ sunt illi ornamēto, ita propositio constat primum nomine & verbo, cui mox accidunt aliqua propria accidentia: vt quantitas & qualitas. Et ideo à nomine & verbo tanquā a simplici ribus exordimur: mox de propositione ipsa: ac demum de quantitate & qualitate, & reliquis eius accidentibus prosequemur sermonē. Sed quia significatio verbi non intelligitur sine nomine (significat enim compositionem, quam sine extremis non est intelligere) fit, vt consideratio nominis, quod est vt materia, antecedit considerationem verbi, quod est velut forma propositionis.

Nota.

Igitur in definitione nominis sunt particulae septem: quarū trium ratio eadem est, quæ in definitione termini. Ponitur vox loco generis. Quod si arguas scripta nomina atq; mentalia non comprehendī definitione, responsum est q̄ cum Dialectica sic sciētia sermocinalis: sanē quæ sermones considerat quatenus signa conceptuum, consuevit Aristoteles definitiones designare de vocibus. Hanc veruntamen definitionem facillè accommodabis ad nomē scriptū & mentale. Vt si dixeris, Nomē scriptū, est scriptura significatiua. &c. Nomē mentale est notitia formaliter significatiua sine tempore. &c. Significatiua: separata illam vocem blitū, & alias non significatiuas à ratione nominis. Nomen enim est notamē, quo aliquid designamus. Ad placitum, secernit interiectiones animalium à ratione nominis: vt est risus hominis, hinnitus equi, mugitus bouis: quos Aristoteles vocat illiteratos sonos: quia nullum est à natura nomen. Sine tempore, distinguit inter nomen & verbum, quod, vt capite sequenti videbimus, significat cum tempore.

Nota. 4.

Cuius partes. &c. Excludit orationem à ratione nominis. Quare vt vtamur exemplo

Aristotelis iuxta translationem Boetii, ly equiferus, nomē quidem est: Sed ly, equus ferus: nō est nomen. Quod in capitulo de termino complexo exposuimus: nam ly equiferus, subordinatur simplici cōceptui. Et ideo significatio illius non dependet ex significationibus partium. Quare nec partes significant iuxta significationē totius, sed ly, equus ferus: quia est in mente complexum: constat ex partibus per se separatim significantibus iuxta significationem totius. Et ideo nō est nomen. Quod si quis interrogauerit quare ly, equus ferus, vel ly, homo albus, nō sit nomen: cum sit verē terminus significatiuus, reddens suppositum verbo? Aliqui respondent quod aliter accepit Aristo. hic nomen, quā grammatici. Sed quantum ego opinor, Aristo. supposuit significationem nominis & verbi ex grammatica. Nec grammatici censent, homo albus, esse nomen: sed duo nomina sicut Petrus & Paulus. Nec ideo q̄ congruē iungantur, reputantur facere vnum nomen: sed vnum congruum complexum. Et Petrus Hispanus. omne complexum appellauit orationem sicut Aristoteles, qui illud complexum, equus ferus, vocauit orationem. Et ita dixit q̄ ly non homo: nō est oratio: reputans illum terminum incomplexum.

Finis ponitur ad differentiam nominis infiniti, vt non homo. Vbi notandum

quod ly, non, accipitur dupliciter, vno modo neganter, quando fertur in verbum aut in copulā propositionis hypotheticæ: & infinitanter: quando visciū alligatur termino, qui dicitur terminus infinitatus. Et terminum infinitum excludit Aristo. à ratione nominis: propterea quod nomen debet significare rem aliquā certam: est enim velut rei alicuius notamen. At ly, non homo, nō habet circumscriptionem & finitatem significationis, & ideo vocatum est nomen infinitum. Significat enim, vt dicit Aristo. & quod est, & quod nō est, id est, vera entia & fictitia. Adnotauimus enim. C. De termino connotatiuo, quod omne nomen positium significat aliquid limitatum, vt ly, homo, homines & non equos: ly, animal, animalia, & non lapides: ly, ens, entia vera, sed nō fictitia: chimæra, è conuerso significat ens fictitium, sed nō verum. At ly non homo: & vera entia significat, puta lapides: significatione totali, & fictitia: puta chimæram, hircoceruum. &c. Itaque potius explicat quid nō significet: quam quid significet.

Nota. 5.

...Et nota q̄ quæ accipit neganter...
...non est...
...animal...
...homo...
...animalia...
...lapides...
...chimæra...
...hircoceruum...
...fictitia...
...verum...
...fictitium...
...totali...
...partiali...
...significatiua...
...nomen...
...terminus...
...copula...
...propositio...
...hypothetica...
...neganter...
...infinitanter...
...terminus infinitatus...
...ratione nominis...
...significat rem aliquā certam...
...velut rei alicuius notamen...
...At ly, non homo...
...nō habet circumscriptionem & finitatem significationis...
...& ideo vocatum est nomen infinitum...
...Significat enim...
...& quod est...
...& quod nō est...
...id est, vera entia & fictitia...
...Adnotauimus enim...
...C. De termino connotatiuo...
...quod omne nomen positium significat aliquid limitatum...
...vt ly, homo, homines & non equos...
...ly, animal, animalia, & non lapides...
...ly, ens, entia vera, sed nō fictitia...
...chimæra, è conuerso significat ens fictitium, sed nō verum...
...At ly non homo...
...& vera entia significat, puta lapides...
...significatione totali, & fictitia: puta chimæram, hircoceruum...
...&c. Itaque potius explicat quid nō significet: quam quid significet.

...liber secundus...
...et cum Petrus Hispanus a...

...liber secundus...
...et cum Petrus Hispanus a...

...liber secundus...
...et cum Petrus Hispanus a...

Nota. 6.

de hinc lib. i. c. 3
arg. 3.

Ecce secundum illos, qui dicunt

quod terminus connotatiuus significat entia vera, & imaginaria, ut puta, quod ly album, significat omne, cui imaginatur conuenire albedo: ly, chimæra, omne illud, cui imaginatur conuenire illa monstrosa compositio, secundum istos, inquam, non sunt illa magis nomina quam ly non homo. Et ex hoc sequitur sensus verborum Aristotelis. non homo, non est nomen: quia similiter in quolibet est, & quod est, & quod non est. Non enim est sensus quod ly, non homo, verificatur de chimæra in hac, chimæra est non homo: nam expressè Aristoteli ultimo capit. i. Priorum asserit propositionem negatiuam nihil ponere: sed affirmatiuam de prædicato infinito aliquid ponere. Quare non sequitur inquit lignum non est album: ergo lignum est non album: nisi forsitan extremis naturaliter supponentibus: in quo sensu visus est eam concedere S. Thomas sicut hanc, chimæra est chimæra: sed intelligit Aristotelem, quod ly non homo, similiter significat entia vera & entia fictitia. Et verè Græca significantius Latine redduntur hoc modo similiter habet circa quodlibet, & quod est & quod non est. Ex his sequitur omnia nomina positiua posse infinitari, quantuncunq; transcendentia & vniuersalissima, ut si dicas, non ens est causa per accidens, non intelligibile significat aliquid & cetera. Syncategoremata verò non possunt infinitari.

Nota. 7. Recta ponitur in definitione ad excludendum casus nominum. Qui ideo non sunt nomina: quia solo nominatiuo: nomina mus. Et ideo dicuntur casus nominis: quia descendunt à nomine: deficiente à ratione nominis. Quo sit ut nominatiuus non dicatur casus apud Aristoteli. licet notet hic S. Thomas. grammatici vocant nominatiuum casum sequuti stoicos. Sequitur secundò quod non excluditur obliquus à ratione nominis eo quod non potest reddere suppositum verbo, sed ratione significationis: quia non significat per modum: ut quid, licet inde proueniat quod non possit reddere suppositum verbo: quare adiectiuum adiectiue tentum, licet non possit reddere suppositum verbo, est nomen. Imò obliquus per se potest reddere suppositum verbo, ut me disputare est utile: & verbo impersonali, ut me pœnitet vitæ: & tamen illic non est nomen. Sed arguitur quod obliquus sit nomen. In his propositionibus, lapidē quē reprobauerunt, hic factus est. &c. Urbem quā statuo

vestra est, ubi illi accusatiui reddunt suppositum verbo personali indicatiui, ac subinde videtur illic esse nomina. Respondetur quod illic accipiuntur loco nominatiui: & ideo habent vicem nominum.

Contra particulam sextam definitionis arguitur. Nomen infinitum satis excluditur à ratione nominis particula præcedenti, cuius nulla pars separata. &c. Ergo illa particula, finita, redundat. Circa hoc certatur inter Dialecticos, an nomen infinitum sit complexum. Et Aristotelem videtur intelligere: esse incomplexum: nam dixit non esse orationem, cum dixisset ly, equus ferus, esse orationem. Et ita exponit S. Thomas. Nisi quis dixerit quod non vocauit illud orationem, id est, terminum complexum, propterea quod non constat ex duobus nominibus, sed ex nomine & syncategoremate. Sed confit. hæc sententia Aristoteli. Nam quemadmodum ly, album, subordinatur vni simplici conceptui significanti de materiali omnia quibus potest conuenire albedo, ita ly, non homo: subordinatur conceptui simplici significanti illa quibus non repugnat illa negatio hominis. Nam sicut illa conueniunt positiue in ratione albedinis, ita hæc conueniunt in vna ratione negatiua. Est veruntamen argumentum contra hoc, quo probatur esse complexum. Nam huic conceptui homo, potest apponi negatio, non. & tunc restabit vnum complexum. Quod si responderis, ut nos aliter diximus quod potest vtroque modo reperiri in mente, complexum, & incomplexum: replicatur argumentum, si ly, non homo, complexum significaret formaliter negationem hominis in concreto: ergo superfluum esset terminus incomplexus: idem formaliter significans & cum natura nihil faciat superfluum, sit ut nunquam ille produceretur. Dicendum ergo puto ad mentem Aristoteli. quod quamquam, non homo reperitur in mente & complexum & incomplexum, tamen non significat inhiante, nisi quando est incomplexum: itaque ly, non homo, complexum non significat significatione totali idē quod ly, non homo, incomplexum puta negationem hoīs in concreto, nec significat lapidē. v.g. de materiali. Et ideo ly, non, in mente nunquam reperitur nisi negante quantum est ex virtute sua. Iaque si post ly, non homo: adiceretur verbum negaretur: sed si post ly, non homo, incomplexum adderetur verbum, non negaretur. In voce autem accipitur complexum inhiante: quia non habemus vocem incomplexam, qua explicetur ille conceptus incomplexus.

C 3

Secundò

Argu. i.
An nomen infinitum sit complexum.

unde valet conuenire
est oratio q non est
minus complexum
sed ut ad inhiante.

et sic ly non homo
inhiante per se
est inhiante per se
sicut de materiali
hunc hominem
qui non repugnat illi
negatio hominis, et
sic de uitate, istig
est, non deus est
q inhiante per se
ita negatione est
s. aliquid q non est
deus est, negante
ut est falsum et omni
no reuera.

imo uidet' conuenire
sint signa conuenientia
q si ut in uide respicit
negante et inhiante
ita et in mente et sic
non qui uide ferunt
my est, item uidet'
q non homo negante
deus non est sic ut
plexus sit negationem
in uide et la pitem
de materiali, q homo et
non homo contra dictu
sunt.

respondet S. Th. q
q obliquus non ponitur
nomen q si in addit
uero substantia ubi pponit
vel per se ubi non ponit
fieri conuenientia non uideatur
ad id q uero impersonali
ad id q uero signi sunt uero
uero non ponit sunt nomen
ad id q uero substantia non
ponit uero vel signi sunt
q si ponit. et sic conuenientia non

Liber secundus.

Argu. 2.
Accidentia
grammatica
alia.

Secundò arguitur contra vltimā particulam. Ly cato, & ly catonis, eidem numero conceptui subordinantur, ergo si primum est nomen, secundum etiam est nomen. Probatur antecedens: quia idem & eodem modo essentialiter significant; & illa differentia grammaticalis non facit diuersos conceptus. Hoc argumentum eò tendit, vt inquirat, sint ne accidentia grammaticalia in mente. Vbi animaduertendum, triplicia esse huiusmodi accidentia. Quædam enim sunt, quæ variant logicalem significationem: vt qualitas & species. Nomen enim commune: homo, aliud significat quàm proprium Petrus, & deriuatiuum aliud quàm primitiuum: vt fortis fortior fortitudo. Et hæc nomina per speciem est, diuersis subordinari conceptibus. Alia sunt in alio extremo, quæ nec variant significationem logicalem, nec eorum modi significationis grammatici mutant veritatem propositionis vt figura & declinatio. Nam si nomen simplicis figuræ, significaret illud quod ly, equiferus, idem esset dicere, equiferus currit, & a. currit, & idem est dicere, Petrus est domi, & est domus, in genitiuo secundæ aut quartæ declinationis: & Petrus moritur, & Petrus moritur in tertia & quarta coniugatione. Et hæc manifestum est e conuerso omnia subordinari eidem conceptui. Tertium genus accidentium est: quod cum non mutet significationem logicam & essentialem, mutat tamen veritatem propositionis: vt casus & numerus in nomine: persona, numerus, tempus & modus in verbo. Etenim ens, entis, entia, idem logicaliter significant, sicut intelligo intelligerent &c. Refert tamen dicere, Michael est deus, est dei: est ens, est entia. Michael intelligo: Michael intelligit. &c. Et cum illa differentia in mentē vltimata non possint attendi penes diuersas terminationes, vbi reuera nulla est talis varietas figuræ in lineatione vel prolatione, contenditur inter doctores quid ibi tandem efficiat illam diuersitatem. Fuit in primis in opinione antiquorum cato, catonis, subordinari conceptibus omnino diuersis: puta significantibus diuersa & diuersimodè: ita q̃ genitiuus subordinatur notitiæ connotatiue significati de materiali quodecunq; ens, connotando quod possideatur a catone. Potissima eorum ratio erat quia ly, Catonis verificatur de re possessa à catone: vt si dicas, hic liber est catonis: ergo significat illam. Secundò illud completum, liber catonis, significat præter librū &

catonem, habitudinem vtriusq;: vt puta possessionē: & talis habitudo nō significatur per nominatiuum: ergo per genitiuū: & cum terminus (inquiunt) non possit significare habitudinem quin significet ambo extrema, sic vt ly, catonis, significet & rem possessam & possidētē. Postremò aut ly catonis, si significat solum catonē: significat ipsum eodē modo sicut ly cato: & tunc idē esset dicere, liber est catonis: & liber est cato: vel significat catonē connotando possessionem & tunc significabit pariter rem possessam, vt modò pbatū est. At opinio hæc iure deserta est à successorib;: est em in primis inopinabile q̃ ly catonis, vel ly hoīs sit nomē connotatiuū & solū differat declinatione à suis rectis quæ sunt noīa absoluta, & maxime quia, vt ipsi fatētur, datiuus & ceteri obliqui nō sunt cōnotatiui: quia nō verificatur p se de alio sicut genitiuus: quanq̃ & hoc gratis negat. Nā sicut cōcedimus, liber est catonis, concedimus filius est catoni, filius est à catone. Et arguitur secūdò: sequeretur q̃ liber catonis, tātum valeret sicut liber, ens catonis: & in hoc syllogismo, hoīs liber est optimus, cato est homo: ergo catonis liber est optimus, mediū aequiuoce teneretur: cū in maiori sit cōnotatiuum, & in minori absolutū. Alij moderni qui fuerūt nobis socij, declinātes in aliud extremū dicunt oēs casus eiusdē noīs eī dē cōceptui oīno subordinari: sed diuersos actus syncategorematicos adiūctos tali conceptui efficere vt significet per modū cuius, aut per modum cui. &c. Itaq; sicut hæc vox hō idiomate hispano p oēs casus est eadē, sed solum p additionē horū articulorū, la, dela, ala (q̃ sunt sicut in græco ὁ, ἡ, ἐκεῖνος) exprimimus modum significandi diuersorū casuum: ita in mente est idem conceptus cum diuersis articulis. Rationes huius opinionis sunt huiusmodi. Illæ duæ notitiæ cato, catonis, sunt synonymæ de significatione essentiali: ergo sunt eiusdem speciei ac subinde possunt sese intendere: & esse vna numero. Secundò ille modus significandi per modum, vt cuius, vt cui &c. est accidentalis: ergo potest abesse a tali notitia. Et ideo ablato tali accidente genitiuus & rectus sunt eadem notitia: & si sunt eadem notitia non pōt melius explicari ille varius modus significandi nisi per articulos sicut apud græcos vel apud hispanos. Hæc opinio non est omnino improbabilis. Est tñ in primis contra Aristotelē dicere q̃ ly catonis, & ly cato, sint eadē notitia, qui dicit ly catonis & ly catoni non esse oīa: & certè si catonis: & cato sunt eadē notitia, nō videtur quare ly, catonis,

non

addes, et cetera, multa
significatione diuina
sunt in uita
sibi sibi hominibus.

lego catus libet
hominis libet
hanc opm ha
bit sed dimidius
sunt in aly

hanc opm habuit
theuimus pnd

hec conseq mi
stis ualeat non
accidens pspm
in separabile est

um arg

24.

hec conseq uisitat catonem de re possessa q̃ sig illam
nullig momentū est, nan plures dant instancie, et in
presenti et dicitur respondet catonem non uisitat aliquid
q̃ significat est uere, et a firma huc de aliquo pndia

idq dicit in responsione doctores sic p casu
et casus subordinantur diuersis anaphor. uidet
refugere dicitur f. 1. p. 1. c. d. n. ubi dicit
adonis et casus m. casu autem qui est eadem. i. sub
ordinantur. Cap. I. aphor.

De nomine.

18

Casus re-
peritur in
mente.

hec sententia
non tenenda

exemplum
probo

diuersis conceptibus
si sunt numeri

si sunt numeri
si sunt numeri

si sunt numeri
si sunt numeri

si sunt numeri
si sunt numeri

si sunt numeri
si sunt numeri

si sunt numeri
si sunt numeri

si sunt numeri
si sunt numeri

si sunt numeri
si sunt numeri

si sunt numeri
si sunt numeri

si sunt numeri
si sunt numeri

si sunt numeri
si sunt numeri

si sunt numeri
si sunt numeri

non sit nomen. Et Thomas quodlibet. 4. ar. 17. ex-
ponens Aristotelem in hac parte inquit: Di-
uersitas conformationis. i. per modum ut
quid, vel cuius, tollit nominis identitatem:
quare casus diuersi non sunt unum nomen sim-
pliciter sed vni ordine declinationis. Et ideo
semper ego sum in opinione quod casus eiusdem
nominis subordinantur in mente diuersis con-
ceptibus significantibus idem & eodem mo-
do essentialiter, id est, absolute vel connotati-
ue, sed tamen diuersi modo grammaticaliter
per modum ut quid, vel cuius. Nam cum noti-
tia significant naturaliter, quomodo docunque
uarietur modus significandi est alia notitia &
certe nomen, casus, hoc sonat, quod cadat ab
alio: & ideo genitiuus in mente, est alius a no-
minatiuo. Et confir. hac sententia. Quemad-
modum alius est conceptus significans albedi-
nem abstractiue, ut albedo: & alius qui sig-
nificat concretue, ut album: ita alius est qui
significat per modum ut quid & alius per mo-
dum ut cuius. Nec est idem conceptus cum
audio seruus catonis, & seruus cato. Et ideo ad
primam rationem primae opinionis antiquo-
rum, negatur quod ly catonis, in hac, liber est
catonis, sit totale predicatum: sed vel est pro-
positio deest, secundo adiacente: vel predica-
tum est ly, & catonis: nam verbum etiam pra-
dicatur: ut statim. c. de verbo declarabimus.
Ad secundam respondetur quod in illo comple-
xo: liber catonis, ly catonis in mente signifi-
cat per modum ut cuius: & ideo totum com-
plexum significat habitudinem libri ad ca-
tonem, licet ly catonis, non significet librum.
Et per hoc responsum est ad postremam ra-
tionem: quod ly catonis, licet significet idem quod
cato: non tamen eodem modo. Ad primam ra-
tionem secundae opinionis, concessio antea ede-
te, quod cato & catonis, significant idem essentia-
liter negatur quod sint eiusdem speciei: est enim
fallacia: nam in antecedente accipitur ly, essen-
tialiter, prologicaliter, quia significant idem
absolute, ex quo non sequitur quod sint eiusdem
speciei naturalis nam ille modus diuersus signi-
ficandi arguit diuersas naturas. Et eadem ratio-
ne respondetur ad secundam: quod ille modus signi-
ficandi per modum ut cuius, non dicitur accide-
ntalis: eo quod non sit de intrinseca ratione notitiae,
& separabilis ab illa: sed quia consueuerunt dia-
lectici proprietatem grammaticalem vocare acci-
dentalem, respectu illius, quod est dialectica. Sed
se in hunc modum argumentum contra hanc opinio-
nem. Sequeretur inde, in hac consequentia, cu-
i libet hominis equus est animal, Petrus est
homo, ergo petri equus est animal: medium

teneri equiuoce postquam subordinatur diuer-
sis conceptibus. Negatur tamen sequela. Nam
quando nomen est idem declinatione: est sim-
pliciter vniuocum.

Et verò de genere restat dubium
an reperiatur diuersitas generis in mente, an
sint diuersae notitiae albus, alba. Et pro parte
affirmatiua est argumentum: quia non est idem
dicere, homo est albus, homo est alba: masculu-
lis enim solis existentibus albis, prima est ve-
ra, & secunda falsa: quod non potest esse, nisi
quia praedicatum primae supponit, & non se-
cundae, ac subinde sunt diuersae notitiae: nam
si esset eadem, cum in mente non sit determi-
natio in, vs, vel in, a, nulla est ratio quare ac-
cipiatur in vna solum pro masculis, & in alia
solum pro foeminis. Pro parte negatiua argui-
tur quod non sint diuersae notitiae. Primo in
substantiuis, lapis, & petra, subordinatur ei-
dem conceptui: nam certe (supposito quod
voces sint synonymae) non videtur, quomodo
sint diuersi conceptus: ergo pariter in adie-
ctiuis. Secundo in his mentalibus, lapis est
albus, petra est alba, idem est omnino subie-
ctum: puta naturalis similitudo lapidis, qui
non est alicuius generis: ergo eodem modo
erit idem predicatum. Item arguitur. Con-
ceptus intuitiuus rei albe qui producit non
per voces vel scripturas, sed per visionem pa-
rietis nullius generis est: ergo idem est con-
ceptus praedicati, si dicas, hic paries est albus,
vel hoc ens est album, vel haec res est alba, de-
monstrando idem. Item vltimo, quia si al-
bus, & alba sunt diuersi conceptus: seque-
retur quod in diuersis idiomatibus formaren-
tur diuersi conceptus per hoc quod illa res
significaretur nomine masculino, vel foemi-
nino: & sic ex placito nostro dependeret mu-
tare naturas conceptuum. Propter haec ar-
gumenta credo genus non reperiiri in mente:
Nec est idem quod de casibus, qui ex natu-
ra sua significant diuersimode. Et ad argu-
mentum in contrarium respondemus, quod
negamus hanc vocalem, homo est alba, solis
masculis existentibus albis, quia non concipimus
proprium conceptum subiecti, com-
munem masculis & foeminis: sed concipimus
hanc mentalem, mulier est alba: sed si forma-
remus hanc, homo est alba, certe esset vera.
Et quod formemus primam causa est, quia
praedicatum in voce est foeminini generis. Et
tunc vel praedicatum restringit subiectum quo
ad genus, ut vult Petrus hispa. 7. tractatu, ca.
de restrictione: vel ex consuetudine prouenit,

Idem nomen
sed si diuersi non
tunc medium tenet
ut omnes
An genus sit a doctore
sit in mente. qui non tenet
non valet quod in mi-
nori medium est si
quod si nomen est
nisi equiuoce, nec ali-
quis defectus foret
nisi in tali proloquo
nisi quod medium
tenet equiuoce, ut
est quod est in mente
idem declinat & est in
diuersis numeris.

3.

4.

hec sententia est
tenenda

quod est genus et
sic masculis existen-
tibus solum albus
concepimus proprium
conceptum speciei

C 4 quod

et si arguas quod sunt eiusdem speciei quod sunt ob hoc quod
speciei: in vno uocabulo omni nomen, et eiusdem speciei, quod
speciei non est conf. quod modus diuersus significandi, qui
tunc facit intellectus speciei, differentiam speciei.

cum tempore. At significare cum tempore est significare actionem vel passionem in ordine ad aliquam durationem temporis, quod est significare illam per modum quo est in fieri, vel in fluxu temporis. Verbi gratia, ly, curro: significat cursum, ut est in fieri de presenti: & ly, cucurrit, ut fuit in fieri: & ly, curret, ut erit in fieri, sed ly, curius significat cursum, ut rem quandam, non ut in fieri. Quo fit ut participium significet cum tempore, nec in hoc differt a verbo, ut amans, amaturus: significat enim actionem, ut in fieri, ac proinde inodificatur eisdem adverbis quibus verbum, ut velociter currit, velociter currens: diu disputat, diu disputans: sed non dicimus, velociter cursus, nec diu disputatio. Sequitur secundo, quod non consistit significare cum tempore in hoc, quod est importare differentiam temporis presentis, vel futuri, sed in hoc quod verbum, & participium significant actionem, ut in fieri & motu, & motus mensuratur, & cognoscitur per tempus, ut habetur. 4. Phisico. & hoc vocat Aristot. con- significare tempus. Inde tamen convenit verbo con- significare varias differentias temporis. Sequitur tertio, quod verbum non significat tempus, nec connotat illud: quicquid sit illud tempus, siue sit cælum siue accedens, nihil ad Terministas, sed solum significat actionem, vel motum, ut est induratione, quæ mensuratur per tēpus, vel instans. Et in hoc sensu intelligito, quoties audieris verbū includere tempus vel instans, ut cum dicitur hanc propositionem, Antichristus prædicabit, æquipollere huic, Antichristus in aliquo tempore prædicabit: & hanc: Deus est, æquipollere huic, Deus in hoc instanti est. Intelligo inquam, quod æquipollent in consequēdo, non in significando.

Not. 3.

Significa-
re cū tem-
pore.

Sed tunc restat dubium. Si participium significat cum tempore, sequitur de finitionem verbi esse diminutam, cum nullo membro excludat participium a ratione verbi. Circa definitionem Aristotelis cessaret huiusmodi dubitatio: Subiungit enim de verbo, quod est nota eorum, quæ prædicantur, id est, copula, & per hoc excludit participium. Sed quia Petrus Hispanus non adiecit illam particulam, glossatur quod significare cum tempore cōtingit dupliciter, scilicet, cum tempore determinato, & cum tempore indeterminato. Cum tempore indeterminato, est significare in ordine ad aliquam differentiam temporis, taliter, ut possit accipi in ordine ad

aliam, & hoc convenit participio: nam ly amans, licet sit participium presentis, ampliat tamen ad illud, quod erit præsens, in hac. Petrus erit amans. Sed significare cum tempore determinato, est ita significare in ordine ad unam differentiam, ut non possit accipi in ordine ad aliam quod est proprium verbi. Nam ly amat, non potest accipi nisi præ- presenti, & ly, amavit pro præterito. Sed tamen ista distinctio non satisfacit: nam certè ly, amans, ubique importat tempus præ- sens, etiam si dicas, Petrus erit amans: & ly amaturus, semper con- significat tempus futurum: etiā si dicas, Petrus fuit amaturus. Nec satisfacit dicere, quod licet non mutetur significatio participij, tamen ampliat: nam pariter poterit ampliari verbum, ut si dicas, Petrus possibiliter est, Petrus possibiliter amat, inò unum verbum potest ampliari aliud, ut petrus potest amare. Et ideo ad sustinendum Petrum Hispanum explicanda est differentia hoc modo verbum non potest ampliari nisi à ly, potest, vel imaginariò: participium autem ampliatur à differentiis verbi, sum, es, fui. Ego tamen fateor, quod maluissem addere particulam Aristotelis in definitione verbi, ut distingueretur a participio, nisi ut non violarem textum Petri Hispani.

Alie tres particule eadem ratio

ne ponuntur, qua in definitione nominis, scilicet, cuius nulla pars separata, &c. Ad excludendum complexa verba, ut dormit, vel vigilat: est vel erit, quod non est verbū, sed verbū complexum, vel aggregatum ex verbis. Finita, ad differentiam verbi infiniti, quod eadem ratione excluditur a ratione verbi: sicut nomen infinitum: quia est illinitate significationis: ut si dicas, nō currit, ut sit unum verbum, non significat aliquam actionem certam, sed quancunq; quæ non est cursus: etiam imaginariam, sicut, non homo, quicquid nō est homo. Recta etiam ponitur eodem modo, sicut in definitione nominis: quia verba obliqua non sunt verba sed casus verbi, ut cucurrit, curret &c. Sed est notandum, ut benè notat hic sanctus Thomas, quod variatio verbi per personas & numeros temporis presentis indicativi, ut amas, amant, non tollit rationem verbi, sed variatio per tempora & modos. Et ratio est optima, quia verbum de ratione sua habet significare agere vel pati, & simpliciter agere vel pati, solum est in actu presenti, & ideo solū verbū præsens indicativi est

C 5 absolū

Argu. 1.

Verbū ab
folui à tē-
pore.

Secũdò arguitur cõtra quintam Argu.2

Argu.2

moderni summulistæ, nullū esse verbum adiecti-
uum in mente, nec ly est secundum adiacens.

1. nullum
verbum ad
fectum est
in complexum

subordinat^{us} illi
p^{er} cuius est amari
s^{ed} in signifi-
ca^{ti}o^{ne} in consequen-
tia^{re} d^{icitur} illi

Not. 6.

Sed arguunt fautores alterius opi
nionis primo. Si verbum adiectiuum est in me
te incomplexum, idẽ conceptus significaret
aliquid & aliquiditer, scilicet, actionẽ, & vni
tate, essetque proinde equiuocatio in mente.
Negamus tamen consequentiam. Non enim
verbũ significat aliquid & aliquiditer diuisi
uẽ, sed actionẽ vt est in fieri & motu, vnica si
gnificatione: sicut ly album, albedinẽ in con
creto. Secundo arguunt, quia tunc idem vni.

Potest etiam dicitur
 quod spiritus non possit
 concitari in modo, ni
 si addat relaxatio
 est currens est petrus
 est concurrens huius
 petrus currit. I. est ipse
 qui est currens est petrus

[illegible]

Liber secundus.

[illegible]

negatio negabit totū & faciet propositionē
negatiuam: ergo à simili nullum erit verbum
infinītum extra propositionē postquā in pro
positione positū negat totum & facit propo
sitionē negatiuam, &c. Ad hoc dubium v
tranq3 partē vnusquisque pro ingenio suo po
terit defendere: vel affirmatiuam cum iunio
ribus, vel negatiuam cum antiquis quorum
certe maxima authoritas est: Aut si libuerit
poterit vtrosque concordare dicendo sicut in
prima editione, quod antiqui solum volue
runt dicere quòd verbo in propositione nūll
a potest addi negatio infinitatis quā faciat
propositionē negatiuā, quod nos libenter rē
cedimus: Aut sicut alij volunt, in verbo sunt
duo consideranda. Vnū quod cōuenit illi in
quantū verbū. s. vnire extrema. i. esse copulā
qua vnum de alio affirmatur. Et secūdū hoc
quod habet in propositione nō potest infini
tari: aliud habet secundū quod cōuenit cum
nomine: nam secundū philosophum verba
per se dicta nomina sunt, & significāt aliquid:
& secundū hoc possunt infinitari etiā in pro
positione. Nam sicut cursus, currens, possunt
infinitari, etiā cūrrit, secundū quod signifi
cat idem cum illis. &c.

ua, vt, miserere mei Deus. Harum
autem orationum, sola indicatiua
est propositio.

Lectio vnica.

Subiectū, vt diximus, circa q̄ ver- Nota. 1.
fatur hic liber, est propositio. Vnde post co-
gnitiōē partiū ex quibus cōstat, oportet co-
gnoscere genus p̄positionis: quod est oratio.
In cuius definitiōe sunt quatuor mēbra. Triā,
eadē ratione, qua in definitiōibus nominis
& verbi: vltimū verō, vt separetur orō nō solū
ā nomine & verbo: verū ab aliis partibus syn-
categorematicis. Hoc est enī orōnis propriū,
vt habeat partes per se separatim significātes:
quod abundē in superioribus expositū est. Et
vt notauimus in cā. de nomine, omnis termi-
nus cōplexus est orō, vt patet in exēplo huius
textus vbi dicit Petrus Hisp. q̄ homo dispu-
tans, est orō. Et debet cōsiderari cōplexiō pe-
nes cōceptū. Nā si dicas Marcus Tul. Cice. nō
est orō, quia subordinatur simplici cōceptui
sed si. a. significaret sicut, hō est animal, ly. a. es
set oratio. Quare ly Pater familias, & si sit cō-
posita figura, nō est, orō: sed ly, pater familia-
rū, est orō. Itē vt vox sit cōplexa, debet subor-
dinari nōtitiæ cōplexæ virtute impositionis,
nō enī sufficit q̄ subordinetur ex bonitate in-
telligētis. Nā si rogatus quispiā, vellet ne esse
foelix responderet, sic illa vox nō esset orō licet
virtute pracedētis interrogationis subordine-
tur p̄positioni. Nō ponitur in definitiōe ora-
tionis, significans cū tempore, nec sine tempo-
re, quia in aliqua oratione est verbum signifi-
cans cum tēpore, & in aliqua nullum est ver-
bum. At post tractatum de termino comple-
xo, nihil restat dicendum de oratione.

Subiungitur in textu diuissio ora-
tionis in perfectā, quæ generat perfectum sen-
sum, & imperfectā, quæ generat imperfectum
sensem. Vbi, nomine perfecti sensus non in-
telligitur quod audies assentiat: nā, Papa dormit,
est perfectā oratio, licet nullū assensum mihi
generet. Nec intelligitur quod significet vere vel
falsē: nam orationes aliorū modorum ab indi-
catiuo non significant verē vel falsē, & sunt
perfectæ, vt habetur in textu. Illa ergo ora-
tio dicitur in præsentiarum perfectum sen-
sum facere, quæ perfectam sententiam gene-
rat, vt puta, quæ explicat, vel aliquem assen-
sum loquentis, vt alius assentiat: sicut oratio
indicatiui: vel aliquem affectum animi, sicut
oratio optatiui explicat desiderium, & ora-
tio imperatiui voluntatē, vt audiens aliqui

Caput tertium.

Ratio est ^{amplius} vox significatiua
ad placitū, cuius partes se-
paratæ aliquid significant.

Hoc ad differetiam ponitur nomi-
nis & verbi. Atqui orationum alia
perfecta alia imperfecta. Perfecta
est, quæ perfectum sensum generat
in animo auditoris, vt homo dispu-
tat. Imperfecta est illa: quæ imperfe-
ctum sensum generat in animo au-
ditoris: vt homo disputans. In qua-
rum numero sunt duæ primæ spe-
cies modi sciendi, vt definitio & di-
uisio: nam argumētatio, oratio per-
fecta est. Orationum perfectarum,
alia indicatiua, vt homo disputat:
Alia imperatiua: vt Petre disputa:
Alia optatiua, vt, vtinā disputasse.
Alia coniunctiua, vt, si disputaue-
ris, eris dialecticus. Alia deprecati-

faciat: et prout lege libellina
mem. lib. 3.

Liber secundus.

faciat: vt exponit sanctus Thomas. i. Periher. capitu. de enuntiatione. Ex quo sequitur clara intelligentia secundæ diuisionis orationum perfectarum: Nam imperatiua generat perfectum sensum: quia audiens non expectat aliud: vt moueatur ad operandū, vel ad respondendum, si sit interrogatiua oratio. Subiungit tandem Petrus Hispanus in calce textus, quòd sola oratio indicatiui est propositio, quod capite. 5. monstrabimus.

Caput quartum.

A T prius quā de proposi-
tione dicamus cōuenit,
species modi sciendi,
quas partim inter orationes imper-
fectas, partim inter perfectas an-
numerauimus: definire. Est ergo
modus sciendi, oratio alicuius i-
gnoti manifestatiua. Qui triplex
est: definitio, diuisio, et argumen-
tatio. Definitio est oratio, natu-
rā rei, aut termini significationē ex-
ponēs. Et est duplex. Quid rei, vt a-
nimal rōnale, respectu hoīs: et quid
noīs, vt corpus, quod habet albedi-
nē respectu albi. Diuisio, est orō, rē
persuas partes, aut terminū per suas
significationes distribuēs, vt aīaliū,
aliud rōnale, aliud irrationale: aīa-
lium aliud aīal viuū, aliud animal
pietū. Argumentatio, est oratio in
qua vno dato, alterū cōsequit, vt
si homo est, animal est. Petrus est
animal, & Petrus est homo: ergo
homo est animal.

Lectio prima.

Necessariū est summulistis: quid
definitio, quid diuisio & argumentatio,
os modos sciendi vocant, vel summis labijs
tingere. Nam vt colligitur ex Aristot. 2. Me-
physi. tex. 15. necesse est antequā tradat sciē-
præcognosci modū sciendi. Quem sermo
hucusq; distulimus, vt à simplicissimis su-
eremus exordium, & de modo sciendi, qui

est oratio. in materia de oratione dicremus.
Est ergo modus sciendi oratio alicuius igno-
ti manifestatiua, qui tres habet species. Vbi
animaduertendum, quod duplici via possu-
mus aliquid docere. Vno modo illud quod
est ignotum explicando per aliquid notius, si
cut illud, quod est in tenebris manifestamus
lumine candelæ. Et illud fit definitione & di-
uisione. Secundo modo, illud quod est du-
bium, persuadendo per aliquid certius, & il-
lud fit argumentatione. Omne ignotū, quod
est incomplexum, docetur primo modo, &
dubia propositio docetur secundo modo.

Exempli gratia. Interrogas quid est homo, quod est tibi ignotum: Respondeo, animal rationale. Hæc oratio, quia distinctius repræsentat quàm ly homo, est manifestatiua illius. Rursus interrogas, quod duplex est animal: respondeo, aliud rationale, aliud irrationale. Postremò dubitas, studiosam vitam delectabiliorem esse quàm voluptuosam, hoc tibi persuadebo hac argumentatione: quod est còuenientius naturæ hominis, est ei delectabilius, sed vita studiosa est homine còuenientior quàm voluptuosa, ergo delectabilior. Est ergo triplex modus sciendi: definitio, diuisio, & argumentatio.

Definitio est oratio naturam rei
aut termini significationem exponens. In qui-
bus duobus membris duplex definitio in-
nuatur: quid rei, quæ explicat naturam rei:
& quid nominis, quæ explicat nominis si-
gnificationem. Verbi gratia, cum quæris quid
est homo: non quæris, quid significet illud
nomen: nā illud iam præsupponitur: sed quæ
est natura rei, quæ est homo, & illam expli-
cat, qui respōdet, quod est animal rationale.
Sed cum dico, quod albū est res, quæ habet
albedinem, nec explico naturā subiecti, nec
naturā albedinis: sed explico quid significat
illud nomen album: nam tunc restat explica-
re naturam subiecti, vñ puta, quod est substā-
tia corporea, & naturam albedinis, puta quæ
est color discretivus visus.

Definitioni vt bona sit, tria debent conuenire. Primò quo ad eius partes finitio constat ex genere & differentia. Et, vt vt pro capitu summulistarum loquamur, genus definitionis est terminus ille superior ad definitum, qui ponitur in fronte definitionis, vt ly vox, in definitione nominis, & ly oratio, in hac definitione definitionis. Et genus debet esse terminus, qui est superior, & proximus, & vt dicunt, immediatissim⁹ de finito, vt corpus non est genus in definitio-

has omnes conditiones explicat et describit
frat. B. thom. jordan. idem

Modus
sciendi.

ignota con
tinuè aliqd
confus. in actu
abst. diff. et
contin. plu
ta in solentia
diffusione,

disf. appella
P. 18. 8. uwa
Gul. disf. de
f. similia
minus rei fini
rei

Not. 2.

Definition.

V^o. c. 18.
Libri vi post
ubi mut. in
de diff. di
cunt.

Not. 3.

Cōditio -
nes bonæ
definitio -
nis.

exigenti,
intelligi in
medio et
proximo, no
tando,

disso non potest dici
salva neque enim mihi
cum his uerbis, est sunt
erit, ut si dicitur est
aiat rationale, sunt
aiat rationale. di
Argum. est in salu si
disso prae dicitur de alio
quam de me dissono
ut homo est uel animal
natura humana, et si
constat et respondet
ex in se habet ut aiat
rationale humanum

1847
D. 1847
1847

Deinde
pripin
tremo

explica
bens col
nitio qu
e sunt def

alike
signs
in the

Postremò tamen notanda sunt propria interrogatiua singularum definitio-
nũ. Quæ definitio est hæc: quærit sitne qui
nominis, an quid rei: quidditatiua, an discreti-
ua. Qualis est, quærit sitne bona an mala. Nā
definitio, quia non est propositio, nec est ve-
ra nec falsa. Item etiam sunt interrogatiua
circa rem ipsam definitam. v.g. quæ est signi-
ficatio huius nominis, quærit definitionem
quid nominis. Quid est hoc, quærit defini-
tionem quidditatiuam essentialē. Quale: de-
finitionem discretiuam. A quo, definitionem
per causam efficientem. Ex quo, per causam
materiam. Per quid, quærit causam forma-
lem. Propter quid causam finalem: Vt si quæ-
ratur, quid est homo? animal rationale. Qua-
lis? animal politicum. A quo? a Deo. Ex quo?
ex materia. Per quid? per animam rationale.
Propter quid? propter beatitudinem, qui est
Deus in secula benedictus.

Diuisio est oratio re per suas par
tes: aut terminum per suas significaciones di
stribuens. Vbi quemadmodum de definitio
ne diximus, duplex diuisio insinuat: scilicet
rei, & significationis multiplicis nominis.
Enimvero, sicut ex cumulo critici & hordei

in *hys* i. 2. par. c. 2. quod *separamus*
quid non est dialect? ibi simul autem q. ob
probat q. quod est dialect? probat q. *separamus*
ut interuallum p. ob. elige sed quod quod
non probat q. *separamus* q. non per ad illa q. *separamus*
per de illa q. non est dialect? ita non probat
eodem p. in eodem capitulo. ibi si ego di.

hoc est falsum
ut consistat ex
diuino thoma
et ex Aristote

diff. quid m
 Nor. 6. min
 qz non habet
 in finem 20
 chan subbat
 fisa diff. quid
 rei nan diff
 quid rei diff
 ex fial den
 nam rei sed
 ay camera
 nulla habet ex
 nam q. non
 subbat diff. in
 diff. quid rei

Nora i.

separamus hordeū seorsum: & triticū, vt eius confusio fiat manifesta. Sic animal secatur in rationale & irrationale, vt quod est cōmune explicetur per partes. Sed diuisione nominis, non est nisi quādo est equiuocum. Tunc enim distinguuntur plures significationes, vt animalium aliud viuū aliud pīctū. Vbi non diuiditur vnum genus animalium, sed multiplex significatio nominis. Et vocamus diuisionem quādoque totam orationem cōpositam ex diuiso, & membris diuidētibus: quādoque solū diuinctum mēbrorum diuidētium, vt quādo statim dixerimus diuisionem conuerti cum diuiso.

Nota. 2.

Conditio
nes bonæ
diuisionis.

Cuius bonæ diuisioni rei, perindeque definitioni, tres insunt cōditiones. Prima, singula membra sunt inferiora diuiso. Secunda. Omnia simul sumpta adæquatē exhaustiunt totam confusionem diuisi: instar diuisionis continui, vbi singulæ partes sunt minores, & omnes simul adæquant totum. Tertia. Membra diuidētia sunt inter se opposita suis rationibus formalibus, alias non explicarent confusionem diuisi. Tres istæ cōditiones manifestantur in hac diuisione, animalium aliud rationale, aliud irrationale. Dixerim: opposita formaliter, quia realiter possent eidem cōuenire: vt hic, Bonorum aliud honestum, aliud vtile, & aliud delectabile. Nullum enim est honestum, quod non sit delectabile, sed honestū dicitur, quia per se est expetibile, & delectabile, quia voluptate nos afficit. At verō vt inquit Boetius, non est bona diuisione, animalium aliud rationale, & aliud bipes, licet ratio bipedis non includat rationale: exigitur enim vt neutrum includat alterum, & tamen rationale, includit bipes. Solet à neotericis superaddi quarta conditio, vt videlicet diuisione sit bimembris, vel saltē reducibilis ad duo mēbra. Sed quāquā omnis diuisione sit reducibilis ad duo mēbra, vt puta per terminos contradictorios, hoc tamen nullam explicat bonitatem diuisionis. Imo perspicacior est diuisione bonorum, in bonum, honestum, vtile, & delectabile, quā si dicas, bonorum aliud honestum, aliud non honestū. Vnde quādo genus habet multas species, ex æquo sibi proximas, significantius diuiditur per omnes illas immediatē, vt animalium aliud rationale, aliud hinnibile, aliud rudibile: sed quia non possumus illas omnes numerare diuidimus per ly, rationale & irrationale. Sed quando species non sunt æquæ proximæ: tunc est seruāda regula, vt fiat diuisione per mē-

bra quā paucissima: Vt non diuiditur substantia in hominē angelū, & lapidem, sed in substantiam corpoream, & spirituale: & corpus, in cōlū elementum, & mixtum: & elementū in ignē, aerē, aquā & terrā: & mixtū in sensibile & insensibile, &c. At quando diuiditur multiplex significatio nominis, non est necesse quod membra diuidētia sint inferiora: vt si dicas, animalium aliud verum aliud pīctum: vel canum aliud latrabilis, aliud marinus: sed sunt quodammodo inferiora secundum vocem. licet in mente non sit vnus cōceptus genericus communis illis membris. Et non solū termini simplices: sed oratio potest hoc modo diuidi, vt hæc amphibologia, Aio Troianos Romanos vincere posse: explicamus, quia aut significat quod Troiani possunt vincere Romanos, aut ē diuerso.

Multiplex etiam est species diuisionis. Iam habemus quod est alia diuisione rei, & alia nominis. Sed diuisione rei alia est generis per suas species, vt animalū aliud homo, aliud equus: & hæc fit per membra quidditative inferiora ad diuisum. Alia est generis per suas differentias: & hæc est propriissima diuisione: vt animalium aliud rationale, aliud irrationale, quāquā ly irrationale, non accipitur proprie tanquā differentia, tum quia differentia non est quid priuatiuum, vt exprimitur per hoc nomen, tum quia nulla est, vt credo. differentia communis omnibus & solis brutis, sed accipitur loco vnus differentie contrarie ad rationale. Sed de hoc in prædicabilib². Tertiā diuisionem addiciūt accidentalem, quæ tripliciter fit. Primo quādo diuiditur subiectum in sua accidentia, vt animalium aliud album, aliud nigrum, aliud medium. Secundo quādo diuiditur accedens in sua subiecta, vt alborum aliud nix, aliud lac, aliud pyrus, &c. Et tertio quādo diuiditur vnum accedens per alia accidentia ei impertinentia, vt alborum aliud dulce aliud amarum: & dulcium aliud albū, aliud hauium, aliud nigrum: in quibus diuisionibus membra non sunt essentialiter inferiora ad diuisum, sed accidentaliter. Sed tamen istæ non sunt diuisiones, nisi abusive, quia res nō diuiditur nisi per ea, quæ sibi per se conueniunt.

Contra conditiones bonæ diuisionis arguitur. Hæc est bona diuisione, corporum aliud sensibile, aliud insensibile: & tantū nec secundum membrum est inferius ad diuisum nec subinde totū diuinctum cōuertitur

D

cum

Diuisione
multiplex

alij addunt. aliud
flauis, coloribus
asethum,

Argum.

Liber secundus.

cum diuiso: nam angelus est insensibilis, qui tamen non est corpus: ergo conditiones illæ non sunt necessariae. Ad hoc argumentum negatur minor. Est enim hic obseruanda regula, quod vtrunque membrorum diuidendum debet includere diuisum. Et ideo secundum membrum est corpus insensibile quod non conuenit angelo.

Argum. 2. Secundo arguitur contra tertiã conditionem: Hæc est bona diuisio, actionum alia bona: alia mala, & alia indifferens (nam sunt qui putant aliquam esse indifferentem) & tamen membra diuidenda non sunt opposita: nam conare in die vetito est bonum appetitus, & malum rationis. Negatur minor: Nam bonum, & malum dicuntur respectiue, & ideo vt diuidant actionem, debent accipi respectu eiusdem, vt dicas, alia bona, id est, conformis rationi: & alia mala, id est, difformis rationi: quæ duo membra nulli simul conueniunt.

Nota. 4. Ex secunda conditione bonæ diuisionis sequuntur aliquot loci arguendi, secundum Petrum Hispanum capi. de diuisionibus.

Loci arguendi. Primus à conuertibilibus, à diuiso ad diuisionem, & è conuerso, affirmatiue, & negatiue, vt hoc est animal: ergo rationale vel irrationale, & è conuerso, & pariter negatiue.

Secundus. A toto diuiso cum negatione vnus membri, si diuisio est bimensbris, ad positionem alterius, vel (si diuisio fuerit trimembris) cum negatione duorum ad positionem tertij, & sic in reliquis: vt si equus est animal, & non est rationalis: est irrationalis: & si medicina est bona, & non est honesta nec delectabilis, est utilis. Tertius locus sequitur ex tertia conditione, vbi membra opponuntur realiter à positione vnus membri ad negationem alterius, vt si homo est rationalis, non est irrationalis. Intelliguntur regulæ naturaliter contra importunitatem eorum, qui ponunt idem in duobus locis, in quorum vno sit album, & in alio nigrum: non enim tunc sequitur, hoc est album ergo non est nigrum. Sed de huiusmodi quisquiliis satis.

Lectio tertia.

De argumentatione meminit Pe

Nota. 1.

trus Hispanus tractatu de locis, dicens, Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem. De argumentatione.

Vbi notant differentiam summulistæ inter hæc tria nomina, medium, argumentum, & argumentatio. Vt medium sit quodcunque antecedens, quod adducitur ad probandum conclusionem, siue probet, siue non: argumentum verò, illud solum antecedens quod re vera probat conclusionem: & argumentatio sit tota oratio composita ex argumento, vel medio & conclusione. At rhetores argumenta vocant quæcunque media, quæ adducuntur in confirmationem conclusionis. Iam verò non tam anxie distinguit vsus Dialecticorum, inter hæc nomina, sed promiscuè vocant totam argumentationem argumentum, & medium, & consequentiam. Igitur argumentatio est oratio in qua vno dato, alterum consequitur. Vbi ponitur, oratio loco generis. Et quanquam propositio sit genus proximum, est enim omnis argumentatio propositio: tamen vt omnes species modi sciendi definirentur sub eodem genere orationis, proposuimus illud genus. Nam & Petrus Hispanus, Syllogismus, inquit, est oratio in qua quibuscumque positis, & cætera. Et reliquimus illam definitionem terministarum, argumentatio est oratio in qua vnum denotatur se qui ex altero, vt præcideremus mille argutias pullulantes ex illo verbo amphibologiæ, denotatur: & illam rursus, argumentatio est aggregatum ex antecedente, & consequente & nota illationis: quia illa solum continet partes materiales. Sicut si diceres, domus constat ex lapidibus, & lignis, vbi non exprimitur forma domus.

Sed non diximus, in qua ex vno sequitur alterum, nè solam bonam consequentiam definiremus: sed, in qua vno dato, id est, si vnum concedatur, bene vel male alterum consequitur. Et sic comprehendimus generaliter etiam malas consequentias, sub forma, qua Petrus Hispanus definiuit syllogismum. Vno dato, id est, dato toto antecedente, quod quandoque habet vnã partem, quandoque duas.

Vnde omnis argumentatio con **Nota. 2.**

stat ex tribus membris: antecedente, & consequente, & nota illationis. Antecedens est oratio ex qua altera sequitur. Et quandoque est propositio categorica, vt, si homo est, animal est. Et quandoque hypothetica, vt, si Petrus disputat, & Petrus est homo

Antecedens & consequens.

*prima & secunda diuisio
est diuisio
et pars ipsius diuisio
altera est in uisibilibus
et diffinitio*

*quoniam dicitur
variis modis
diffinitio
in duobus generis*

homō disputat: quandoq; nō est propositio, sed oratio subiunctiui, quæ dicitur complexum propositionale. Consequens, est oratio, quæ sequitur ex alia. Nota illationis, est coniunctio antecedentis, & consequentis, denotans illationem.

Nota. 3.

Argumē-
tum mul-
tiplex.

Quo fit vt iuxta numerum nota rum illationis triplex sit argumentatio. Conditionalis, in qua illatio denotatur fieri per ly, si, vt si homo est, animal est. Rationalis, in qua illatio denotatur fieri per ly, ergo, vt homo est, ergo animal est. Causalis, in qua illatio denotatur fieri per ly, quia: vt quia homo est animal rationale, homo est risibilis. Atqui cum omnis argumentatio sit propositio hypothetica: fit vt omnis sit vera, vel falsa propositio: licet non dicatur vera, vel falsa consequentia: sed bona vel mala. Igitur ad veritatem propositionis conditionalis, sufficit esse bonam consequentiam. Ad veritatem rationalis, requiritur vtra hoc quod antecedens, & consequens sint vera. Et ad veritatem causalis, quod supra hæc, antecedens sit causa consequentis. Vt hæc conditionalis est vera, si homo volat, homo habet alas: tamen esset falsa rationalis. Et hæc est vera, homo est risibilis: ergo est animal rationale, sed esset falsa causalis: conuertens tamen est vera causalis, quia homo est animal rationale, homo est risibilis. Rursus notandum quod in conditionali, & causali illa oratio est antecedens, quæ est proxima notæ illationis: alia verò siue præcedat siue sequatur, est consequens: vt siue dicas, Si Petrus disputat Petrus loquitur: siue, Petrus loquitur si Petrus disputat: ly Petrus disputat est antecedens, & eodem modo in causali. Sed in rationali, propositio quæ antecedit notam illationis est antecedens, & quæ sequitur est consequens.

Not. 4.

Argumē-
tum mul-
tiplex.

Et sunt quatuor species argumē rationis, quas notat Petrus Hispanus tracta, de locis, scilicet, syllogismus, inductio, enthymema, exemplum. De quibus videndum est in sequentibus. Terministæ vocant consequentiam categoricam, quando antecedens habet unicam solummodò partem: & hypotheticam, quando habet plures: & si sit forma syllogistica, prima, vocatur maior & secunda minor, vt omnis homo est animal, Petrus est homo: ergo Petrus est animal. Atque adeo adnotabunt terministæ for-

nam respondendi. Proposita quauis consequentia, tota semel resumatur, & inter respondentes conueniat, & arguatur. Et iterum resumpta maiore, si fuerit neganda, negetur sine resumptione minoris, & ibi cessabit responsio. Si verò maior fuerit vera aut distinguenda, concedatur aut distinguatur. Et si fuerit impertinens, dicatur transseat. Et resumpta minori siue sicut diximus de maiori. Et si negatur ibi cessat responsio sine resumptione conclusionis. Quod si totum antecedens fuerit verum, resumatur consequens, nunquam tamen concedatur, vel negetur consequens, sed consequentia. Si tamen consequens est distinguendum distinguatur. Itaque antecedens conceditur, distinguitur, vel negatur: consequens nec conceditur, nec negatur, quia cum conceditur antecedens & consequentia, iam censetur consequens concessum: potest tamē distinguī. Consequentia verò non distinguitur, sed conceditur vel negatur.

Distinguitur rursus consequen- tia in bonam, & malam. Consequentia bona est, cuius antecedens infert consequens, id est, cuius antecedens non potest esse verum, quin virtute illius, consequens sit verum, vt si homo est, animal est. Addiderim, virtute illius, quia consequentias, quas dicunt tenere per modum extrinsecum: vt si homo volat, homo dormit, re vera nullo modo censeo bonas consequentias, nec in illis antecedens infert consequens. Consequentia mala est, cuius antecedens non infert consequens id est, quod quantum est ex virtute illationis: non repugnat antecedens esse verum sine consequente, vt si animal est, homo est: si homo non est animal, Deus est bonus: & mala est duplex, apparens, quæ dicitur rhetorica, vt si Petrus disputaret, Petrus esset doctus: & non apparens, quæ ad nullam scientiam est utilis, vt si Petrus disputaret, esset pulcher. Non placet multis, consequentiam malam vocare absolute consequentiam. At, cum huiusmodi disputatio de nomine sit, consentiendum est cum communi modo loquendi. Solemus enim, cum respondemus ad malam consequentiam, negare consequentiam. Vbi non negamus esse consequentiam, sed esse bonam consequentiam. Item, cum nota illationis teneatur illic significatiue: videtur constituere consequentiam. Vocentur igitur consequentiæ, tam malæ consequentiæ quàm bonæ. Regula

D 2 conse

Forma res-
pondendi.

Not. 5.

Cōsequē-
tia bona
& mala

Not. 6.
Propo-
sitiōe
prole
ma
tatio

Regulae consequentiarum sunt sex. Prima. Si consequentia est bona, & antecedens est verum, consequens est verum. Ex qua sequitur secunda. Si consequentia est bona & consequens est falsum, antecedens est falsum. & quando antecedens habet duas partes, si consequens est falsum, & altera pars antecedentis vera, altera est falsa. Tertia. Si consequentia est bona, & antecedens est possibile, consequens est possibile. Ex qua sequitur quarta. Si consequentia est bona & consequens est impossibile, antecedens est impossibile. Quinto. Si consequentia est bona & antecedens est necessarium, consequens est necessarium. Ex qua sequitur sexta. Si consequentia est bona, & consequens est contingens, antecedens non est necessarium. Quae omnes regulae in sequentibus communistrabuntur.

Not. 6.
Exempli
positio.

Addunt nonnulli quartam speciem modi sciendi, id est, manifestandi aliquid ignotum, quae dicitur exempli positio: ut quando superius definiunt aliquem terminum, subiungimus exemplum, hoc modo, nomen est vox significatiua &c. ut homo; Nam per illam orationem etiam manifestatur illud, quod est ignotum. Sed non opus est tot species multiplicare: nam eadem ratione, autoritas esset modus sciendi. Reducuntur ergo isti modi sciendi ad speciem argumentationis, licet non sint proprie argumentationes: sunt tamen quaedam media ad confirmandum, vel ad declarandum aliquam propositionem. Sed de argumentatione in quarto libro latius dicemus.

Caput quintum.

Propositio, est oratio verum vel falsum significans indicando, ut homo est animal.

Lectio unica.

Not. 5.
Propositio
proble
ma enun
tiatio.

Post notitiam partium ac generis propositionis, tandem videndum est, quid sit propositio, quod est subiectum, circa quod versatur hic secundus liber. Propositio apud rhetores, est pars illa orationis, quae summum ostendat orator, quid est quod vult

probare: & apud Dialecticos uno modo accipitur pro illo quod Graeci dicunt problemata: quod est quaestio habens aliquod disputatione solvendum. Sed Aristoteles primo Priorum propositiones vocat praemissas quae adducuntur ad probandum conclusionem, & sic propositio videtur differre a conclusione sicut causa, & effectus. Vltimo tamen receptum est, ut propositio dicatur illud, quod vocat hic Aristoteles enuntiationem, quae est oratio, quae exprimitur iudicium intellectus, in quo est verum vel falsum. Etenim quemadmodum oratio optatum exprimit desiderium, & oratio imperatum voluntatem, ut servus aliquid faciat, ita oratio indicatum explicat iudicium seu assensum verum vel falsum. Et propterea dicitur enuntiativa, id est, demonstrativa. Est ergo propositio, oratio verum vel falsum significans indicando. Et quidem oratio vocalis propterea dicitur significare verum vel falsum, quia est signum iudicii vel assensus veri vel falsi. Sed tamen ut significare verum vel falsum est commune mentali & vocali definitur in ordine ad obiectum. Unde significare verum est significare rem esse qualiter res se habet, ut homo est animal, homo non est lapis. Et significare falsum est significare rem esse aliter quam res se habet: Ut homo est lapis, homo non est animal.

Significa
re vere vel
falsum.

Haud dubito sexcentas argutias obiciendas fore contra has definitiones. Primo haec propositio negativa, homo non est lapis, non significat rem esse qualiter res se habet, sed rem non esse qualiter non se habet. Secundo quia haec propositio, Adam fuit, non significat rem esse sed fuisse. Et illa, homo potest esse beatus, non significat esse, sed posse. Et haec, Petrus scribit, non significat rem esse sed rem scribere. Propter has argutias solent explicare significare verum vel falsum, per decem, & eo plures particulas, ut puta significare verum, est significare ita esse, sicut est: vel ita non esse sicut non est, vel ita fore &c. Quae adhuc non sufficiunt solvere omnia huiusmodi argumenta. Et tamen per illa verba, quae brevissima nos diximus omnia diluuntur. Nam quando dicimus, quod significare verum, est significare rem esse qualiter res se habet: non intelligimus quod sit solum significare affirmativum, aut de praesenti: sed quod sit significare talem modum habendae rei, qualis est in re. Et cum dico, homo non est lapis, certe significo talem modum habendi, qualiter res se habet. Nam ita res se habet quod homo non est lapis. Et qui me audiret,

qui autem probat
affirmat hanc

ret, non responderet, ita non est ut dicis non esse, sed responderet, ita est ut dicis. Et quando dico Adam fuit, significo esse rei, quale est in re, puta quod Adam fuit. Et audiens responderet, ita res habet ut tu dicis habere. Et Aristote. in prædic. cap. de substantia solum dixit, ab eo quod res est vel non est propositio dicitur vera vel falsa, ubi primū membrū posuit pro veris cuiuscūque qualitatis, & temporis, & secundum pro falsis. Ex quo sequitur quod ly verum vel falsum in hac definitione possunt esse nomina, non quæ significant rem veram, aut rem falsam. Sicut hæc nomina aurum verum aurum falsum, sed quæ significant esse rei, quod est verum vel falsum. At tamen ad tollendam hanc amphibologiam, explicamus illa nomina adverbialiter, ut significare verum vel falsum, sit significare verè vel falsè.

Nota. 3.
Indicatio.

At dubium restat, utrum sit necessarium addere in definitione, indicando, id est, per verbum indicatiui: nam si orationes aliorum modorum significant verè vel falsè, tunc querenda est ratio, quare excludantur à ratione propositionis. Et si sola oratio indicatiui significat verè vel falsè, tunc per hoc excluduntur orationes aliorum modorum, ac subinde non est necessarium addere, indicando. Respondetur, quod absque dubio sola oratio indicatiui significat verè vel falsè. Vbi advertendum est, quod sicut omnes casus eiusdem nominis censentur idem nomē, quia idem, & eodem modo significant, præter modum significandi grammaticalem, ut Petrus, Petri, Petro: ita omnes casus eiusdem verbi significant idem, ut disputo, disputares, disputassent. Quo fit, has propositiones, Petrus disputat, Petrus disputaret, Petre disputa, idem significare, scilicet, Petrum disputare, postquam partes idem significant: & nihilominus sola prima, propter modum significandi indicatiui significat verè vel falsè. Hoc probatur primo ex Aristote. Nam orationes aliorum modorum solum per hoc excluduntur à ratione enuntiationis: quia non significant verè vel falsè. Et deinde probatur ratione. Nam significare verè vel falsè, est aliquid asserere, est enim exprimere iudicium vel assensum, & similem generare in mente audientis. Et clarum est cum ego dico, Petre disputa, aut utinam essem doctus, nullus assentitur vel dissentitur, tanquam verum vel falsum dicenti: nec aliquis responderet, quod verum dico, nec mentior, sed solum exprimo

affectus voluntatis, nempe quod volo aut de sidero illud fieri. Cum autem assero quod Petrus disputat, vel disputavit, vel disputabit, tunc assero verum vel falsum, & audiens aut assentitur vel dissentitur, vel dubitat, si est dubia propositio. Et ideo Aristot. non addidit, indicando, in definitione enuntiationis, sed solum quod sit oratio quæ significat verè vel falsè. Sed Petrus Hispanus addidit ad maiorem declarationem non ad excludendum orationes aliorum modorum: quasi quod aliæ significant verè, vel falsè, sed ad explicandum quid est significare verè vel falsè: nam est significare rem esse per modum indicatiui. Sed est argumentum quod oratio optatiui, ut Petrus disputaret, vel infinitiui, ut Petrum disputare, significet verè vel falsè: nam significat rem esse qualiter est, aut aliter quam est, postquam significat id quod Petrus disputat. Respondetur quod non significat eodem modo. Nam significare verè est significare rem esse qualiter est in re asserendo, & hoc vocavit Aristote. enuntiando, & hic Petrus Hispanus indicando.

unde sequitur quod ista particula indicatiui non est necessaria in indicando, sed est necessaria ad maiorem declarationem

Sed restat dubium de propositione

Nota. 3.

nibus hypotheticis, & maxime de ista, si Petrus disputaret, esset doctus, quæ significat verè vel falsè, & tamen non significat indicando. Dupliciter respondetur. Vel quod Petrus Hispanus loquebatur de categorica, per quam debet regulari hypothetica, vel melius quod accipit indicando, generaliter, id est, asserendo, ut includeret hypotheticas.

Nota. 3.
S. Hier. li. 3. conq. dial. c. 19.

Multæ sunt differentie propositionis. Primum ut insinuat in definitione, alia est propositio vera, id est, quæ significat rem esse qualiter est in re, alia falsa, quæ significat rem esse aliter quam est. Et pari proportionem, propositio possibilis est propositio significans rem esse qualiter in re potest esse, ut homo videbit Deum. Et impossibilis significans rem esse qualiter in re non potest esse, ut homo est lapis. Et necessaria, quæ significat rem esse qualiter est necesse ut sit, Deus est. Et propositio contingens, est propositio significans rem esse qualiter potest esse & potest non esse, ut Petrus erit doctus. Et eodem modo loquendum est in modalibus, ut Petrus possibiliter est doctus, Petrus necessario est animal, significant etiam rem esse qualiter est possibile esse, vel qualiter necesse est esse.

Nota. 4.
Propositio multiplex.

In singulis harum definitionum adiiciunt sophistæ illam particulam, non se falsificans, aut non se impossibilitans, aut non destruens

D 3 suam

alio i. per se.
c. debeat, ubi
dicitur enuntiat
banc non omni
sed potest illa
inquit est vera
vel falsa.

sed etiam hoc
est esse dubium
phil. li. 3. c. 19.
lib. c. debeat
aut. necesse est
tam omni enuntia
tionem ratione ex verbo
esse vel ex agnitione
sed etiam hoc
mug alio modalibus
dicitur & rationes aliorum
modorum habent rationes sunt
phil.

significat sicut potest esse, & potest non esse, imò est necesse ut ita sit quod non sit contingens, & in hoc differt à præcedentibus. Nam in illa hæc est falsa, ita est sicut per illam significatur & est falsa solum, quia se falsificat. Et in illa, hæc non est necessaria, necesse est ita esse sicut significat, & nihilominus non est necessaria: ex hoc enim quod non est necessaria, sequitur quod necessario ita sit sicut illa significat. nam significat quod non sit necessaria. Sed de his in insolubilibus,

nūta ut nihil sit verius quā aliud, nec magis necessarium. Nihilominus oppositum est valde probabile. Nam quāquam veritas consistat in indiuisibili ad hunc sensum quod nō sit dare medium inter verum & falsum, nihilominus illud potest dici verius quod habet plures causas veritatis. Et illud habet plures causas veritatis quod habet plures causas entitatis, puta quod est perfectius: Et sic verius est Deum esse trinum, quā melius. Et hoc confirmatur ex modo loquendi: Nam dicimus hoc esse verum, aliud verius, aliud verissimum, & Deum vocamus summam veritatem. Et ad extollendam aliquam veritatem dicimus hoc esse verum, sicut Deum esse est verum. Et eadem ratione, Deum esse est magis necessarium quā hominem esse animal, quia illud est causa huius. Et in hoc sensu intellexit (credo) Aristot. illud. i. Post. Propter quod vnunquodq; tale, & illud magis. Id est, si conclusio est vera propter præmissas, præmissæ sunt magis veræ.

nūta ut nihil sit verius quā aliud, nec magis necessarium. Nihilominus oppositum est valde probabile. Nam quāquam veritas consistat in indiuisibili ad hunc sensum quod nō sit dare medium inter verum & falsum, nihilominus illud potest dici verius quod habet plures causas veritatis. Et illud habet plures causas veritatis quod habet plures causas entitatis, puta quod est perfectius: Et sic verius est Deum esse trinum, quā melius. Et hoc confirmatur ex modo loquendi: Nam dicimus hoc esse verum, aliud verius, aliud verissimum, & Deum vocamus summam veritatem. Et ad extollendam aliquam veritatem dicimus hoc esse verum, sicut Deum esse est verum. Et eadem ratione, Deum esse est magis necessarium quā hominem esse animal, quia illud est causa huius. Et in hoc sensu intellexit (credo) Aristot. illud. i. Post. Propter quod vnunquodq; tale, & illud magis. Id est, si conclusio est vera propter præmissas, præmissæ sunt magis veræ.

Argum. 1.

unde inquit Augustinus
quodlibet esse vel
non esse nec esse
esse,

Argum. 2.

Propō, qd
significat.

Nota. 6. Vnde propositio se falsificans est illa, quæ ex hoc quod ita sit sicut per illam significatur, vel adiuncto alio quod est verum, sequitur illam esse falsam, vt si dicas hæc propositio est falsa, quæ se demonstrat. Sequitur enim, hæc est vera: ergo ita est in re sicut significat, & significat se est falsam: ergo est falsa. Et ideo illa propositio, quanquam significet ita esse vt est in re: est nihilominus falsa. Et pari modo propositio se impossibilitans, est quando ad esse possibilem, sequitur esse impossibile. Et propositio destruens suam necessitatem est quando ad esse necessariam sequitur non esse necessariam. Et destruens suam contingentiam est quando ad esse contingentem, sequitur non esse contingentem, vt hæc est impossibilis, hæc non est necessaria, hæc non est contingens. Quanquam hæc vltima non solum non est contingens, quia destruit suam contingentiam, sed quia non est contingens, vt ita sit sicut significat, non enim

ita concedo quod significat aliquid vt puta Petrum esse album quicquid sit illud: siue sit Petrus siue non, hoc est alterius disputationis. Nec inde sequitur, quod sit categorica, Nam categorica, idem est quod predicatum, sed si categorica valeat tantum sicut per se significatum, dico quod propositio non est categorica sed est oratio categorica, significat enim aliquid, non tanquam terminus: sed tanquam propo.

Regul. 3. Tertiò arguitur. Hæc propositio canis est substantia, significat verè, vel falsè, & tamen non est propositio, quia non subordinatur vni propositioni sed pluribus: ergo definitio non est bona. Hic digladiantur summo. **Propositi.** mulistæ an propositio plures sit propositio. **uoca, a sit** Vocatur propositio plures illa cuius aliquis terminus est æquiuocus. Et de re nulla est controuersia. Nā clarū est propositionē æquiuocā in voce esse vñ orationē & in mēte subordinari pluribus seorsum, Nec est dubiū quin talis propositio secundum quamlibet significationē per se sit propositio. Vt canis est substantia: secundū quod significat canē latrabile esse substantiā, est propositio. Quæstio ergo solū est de nomine, an secundum quod subordinatur pluribus, sit dicenda propositio an propositiones. Et melius est dicere quod absolute non est propositio sed secundum quid, propositio plures. Dicit enim Aristot. 1. Elench. eandem esse rationem propositionis & vnius propositionis. Et 1. Perih. idem dicit Boetius. Et ratio est, quia propositio sortitur suam formam à significatione. Cum ergo significat æquiuocè mediātibz pluribus mentalibus, sequitur quod sit propositio plures. Vnde ad argumentum dato antecedente, negatur consequentia. Nam deficit genus definiti, puta quod non est oratio sed orationes, quanquā possumus dicere ad maiorem quod non significat illa oratio verè vel falsè in singulari, sed in plurali, scilicet, vnum verè vel falsè, & aliud verè vel falsè.

Argu. 4. Quartò arguitur, omnis pars propositionis quæ per se sumpta esset propositio, significat verè vel falsè: & tamē quādo est pars nō est propositio, vt ly, homo est animal, in hac, homo est animal, est propositio: ergo definitio non est bona. Hic quæritur an propositionis pars, quæ per se sumpta esset propositio, sit propositio. Et quod vna propositio sit pars alterius potest contingere tripliciter. Vno modo quando categorica est pars hypothetica. Et hanc manifestū est esse propo-

tionem, quia non perdit significationē. Secundo modo quando categorica includit totalia extrema vel partes principales alterius categorica. Vt ly homo est animal, in his propositionibus, omnis homo est animal, homo est animal rationale, & etiam notum est quod illic est propositio, quia retinet suam significationem. Tertiò modo quando propositio est totale extremum vt hic homo est animal, est propositio. Et de ista est disputatio, an sit illic propositio. Et credo esse propositionem quanquam teneatur materialiter. Nam hæc oratio, homo est animal, est propositio, certè est vera: ergo ita est, quod subiectum est propositio postquam prædicatum verificatur de illo. Sed arguitur contra hoc ly, homo est animal, tenetur illic materialiter: ergo ly, est, tenetur materialiter, & ideo non vnit extrema. Respondetur, solum probare argumentum ly, est, secundum significationem quā ibi tenetur non vñire extrema, nihilominus verè vnit, quia licet teneatur materialiter, non perdit suam significationem. Sicut ly homo, in hac, homo est nomen, non perdit suam significationem: licet teneatur materialiter. Sed replicatur secundò. Sequeretur Psalmistam falsum protulisse illic, dixit insipiens in corde suo non est Deus: nam ly, non est Deus, est illic propositio. Concedimus quod falsum protulit, sed non est falsum asseruit, quia non asseruit nisi quod insipiens illud dixit.

Quintò arguitur: Istæ vniuersales, omnis propositio est particularis: Nulla propositio est negatiua, se falsificant, quia nō possunt esse veræ quin sequatur eas esse falsas. Nam si sunt, iam sunt falsæ, & tamē ex ita esse nō sequitur illas esse falsas: ergo definitio propositionis se falsificantis non est bona. Ad hoc argumentū negatur maior, imò nō se falsificant, licet ex hoc quod sint veræ, sequatur vt sint falsæ. Non enim hoc sufficit vt se falsificent. Sed requiritur, quod ex ita esse, sequatur esse falsas. v.g. si hæc oratio, omnis propositio est particularis, est vera, iam illa est, & ideo non omnis est particularis, quare ex hoc quod sit vera sequitur esse falsam, sed tamen potest esse ita sicut per illam modò significatur & quod ex hoc non sequatur esse falsam vt puta si illa non esset. Et esset in mundo solum hæc aliquis homo est animal. Et idem dicendum de illa, nulla est negatiua. Propositio ergo se falsificans est, quādo ex ita esse sicut per illam significatur, sequitur illius falsitas.

D 4 Vltimò

Liber secundus.

Argu. 6.

Ultimò arguitur. Tota propo-

Anpropo-
sicio men-
talis sit
simplex
qualitas.

tio vocalis nō subordinatur vni simplici qua-
litati, nec mētalī cōpositā ex pluribus notitijs
ergo nullo modo significat. Probatur prima
pars antecedentis, quia subiectum vocalis sub
ordinatur vni notitiā, & prädicatum alteri.
Nam eo ordine concipio sicut audio: ergo to-
ta non subordinatur simplici qualitati. Secun-
da pars probatur. Nā dāto q̄ subordinatur cō-
positā, vix potest intelligi, quō differant sub-
iectū & prädicatum in hac propositione: homo
est homo. Hoc argumentū est metaphysicū,
& quod in primo libr. Perihēr. solet tractari.
Sed quia nō est in animo illū librū interpreta-
ri, necessariū duximus, paucis exponere hanc
cōtrouersia dialecticorū. Opinio cōmunis est
propositionē in mente esse cōpositā perinde
atq; in voce, quā multis nititur argumentis.
Primo Aristot. 3. de anima text. 21. ponit duas
operationes intellectus simplicium intelle-
ctionem & cōpositionē intellectiōnū, in qua
est verū vel falsum: & primo Perihēr. dicit, o-
rationē esse cuius partes separatā significant
& nos annotauimus q̄ cōplexio vocis debet
considerari penes cōceptus. Secunda est ratio
facta in argumēto. Nā quemadmodū successi-
uē audimus, homo est animal, formamus con-
ceptū prius subiecti, mox verbi, postremò pre-
dicati: ergo resultauit cōposita propositio. Et
confir. Postquā habeo notitias seorsum, hō est
animal, nihil vetat quominus formē verbū iū-
gens illas. Tertia dato propositionē categori-
cam, esse simplicē qualitātē, eadē ratione esset
simplex omnis hypothetica etiā si mille habe-
ret partes: quod apparet prāter opinionem.
Quarta sequeretur, q̄ eadē qualitas significa-
ret cōtradictorio modo, vt illa cui subordinat
hęc categorica, homo est non hō, & illa maxi-
mē cui subordinatur hęc copulatiua, Petr⁹ est
hō & nō est hō: atq; adeo eadem qualitas esset
propositio vera & falsa cōplexiue. Quinta ea-
dem qualitas esset notitia intuitiua, & abstra-
ctiua: vt in cōspectu Petri formārē hęc propo-
sitionē, petrus nō est angel⁹, vbi eadē qualitas
significaret Petrū intuitiue, & angelū abstra-
ctiue. Postremò arguitur q̄ ex opinione illa se-
queret æquiuocatio in mēte: nā cū hō & lapis
non cōueniāt illa qualitas quā significaret ho-
minē nō esse lapidē, æquiuocē significaret ho-
minē & lapidē. Multaq; alia id genus argumē-
ta sunt pro hac opinione. Sūt nihilomin⁹ qui
opinātur, mētalē p̄positionē esse simplicē q̄li-
tatē, vt quemadmodū diximus vocē illā cōple-
xā, non hō, subordinari vni simplici qualitati:

ita existimēt, hęc propositionē, hō est animal,
subordinari simplici qualitati significanti ho-
minē esse animal, qui re vera, nec paucis, nec
infirmis rationibus adducitur. Prima est illa
facta in argumēto principali quia nō est facile
distinguere inter subiectum & prädicatum in
mēte. Et accipio, vt euidentius agamus hęc mē-
talem, homo est animal, nulla est ratio quare
magis significet hominē esse animal, q̄ animal
esse hominē, & nō significat secūdū, ergo nec
primū probo maiore. Nulla est ratio quare ly,
homo, sit subiectū magis quā ly, animal, ergo.
Probo antecedens. Ordo localis nō est in cau-
sa, quia nullus est in mēte, nec ordo cōceptio-
nis puta q̄ prius cōcipiatur ly, homo, nam sup-
pono q̄ simul fuerint cōcepti, naturaliter, vel
supernaturaliter, vel fac ambos fuisse forma-
tos, antequā formaret verbū, tūc nō est quare
vnum potius sit subiectū quā aliud, & tūc
nulla est ratio quare hęc propositio, omne ra-
tionale est animal, significet magis omne ratio-
nale esse animal, quā omnes animal, esse ratio-
nale. Nā si antequā formaretur lyome, erāt am-
bo cōceptus, q̄re potius distribuit vnus q̄ alius
& tamen vna illarū est vera & alia falsa. Nō vi-
deo aliam solutionē quare vnus conceptus sit
subiectum & non alius nisi ex parte significa-
tionis ipsorū grammaticalis, quia vnus signifi-
cat, vt de quo aliud dicitur, & alius vt quod
de alio dicitur, sicut diximus de diuersis cali-
bus nominis vt insinuat. S. Tho. 1. p. q. 11. art. 3.
vbi dicit q̄ subiectū & prädicarum significat
diuersa secūdū rationem. Et idē insinuat Pet.
Hisp. c. sequen. Sed tūc videor mihi peius du-
bitare. Primò, quia si illi conceptus diuersimo-
dē significant, sunt diuersi, vt diximus de obli-
quis nominū, & ideo si ambo sint seorsum in
mēte: vbi neutrū significat per modum subie-
cti, nec per modum prädicati, nō video, adue-
niente verbo, quomodo mutabūt significatio-
nes, vt alter sit subiectū, & alter prädicatum.
Et potissimū arguitur. Sequeretur eandem ca-
tegoricam non posse conuerti, nam si in hac
propositione, homo est animal, prädicatum
significat vt quod de alio, non poterit ipsum
significare, de quo aliud. Imò, licet teneres
quod significant eodem modo subiectum &
prädicatum, non video quid possit facere
Deus ad transmutandum illa extrema in mē-
te, nisi finxeris quod debet mutari verbum:
sed re vera verbum significat esse, & ideo
quantum est de se, quacunque extrema po-
test idem verbū vnire. Et est certē dubium de
propositione assumpta in argumēto prin-
cipali: puta, homo est homo, vbi nescio quo-
modo

*hanc habet etiam in
libro 1. p. q. 11. art. 3.
p. 4. q. 1. in ipso appa-
ret ut in fine illius
expositio, et c. de
conuersione p. 1. p. 1. de
medietate expositio
illius, et hanc habet
Mark. 1. de etiam
magister meus legens
hanc librum,*

*hanc habet etiam in
libro 1. p. q. 11. art. 3.
p. 4. q. 1. in ipso appa-
ret ut in fine illius
expositio, et c. de
conuersione p. 1. p. 1. de
medietate expositio
illius, et hanc habet
Mark. 1. de etiam
magister meus legens
hanc librum,*

1. arg.

conf.

*imo long est
p. 9. 12. art. 12.*

*2. arg. p. 12
mag. contra
responsum
ad p. 1. m. m.*

3. m.

2. opinio,

modò distinguatur subiectum & prædicatum maximè secundum illos qui dicunt qd sese intendunt & faciunt vnicam notitiam. Secundum argumentum meum est, quod fecimus in de nomine, supposito qd non sit genus in mente: quod abundè illic cōmonstrauimus. Tunc istæ vocales, homo est albus, homo est alba, non æquipollent: ergo subordinantur diuersis mentalibus: & conceptus extremorum seorsum sunt, idem: ergo diuersitas non potest esse nisi quia prima subordinatur simplici qualitati significanti hominem masculinum esse album, & secunda subordinatur sub inde qualitati significanti hominem foeminam esse albam. Et tertio arguitur, omnes concedunt propositionem iudicatiuam esse simplicem qualitatem: postquàm enim apprehendo, Petrum currere: simplici qualitate iudico esse verum vel falsum: ergo eadem ratione propositio apprehensiuua debet cense-
 ri simplex qualitas. Et vltimò cōfir. Quia hæc verba, amo, pluit, & similia, subordinantur simplicibus qualitatibus, quæ sunt propositiones. Certè est mihi probabilissima ista. 2. opi. Et ad Aristote. potest responderi quòd propositio non est composita: sed significat compositionem rei significatæ per prædicatum: vel dicitur composita, quia præsupponit plures conceptus. Vnde ad primam rationem oppositæ opinionis respondemus, qd licet successe formemus plures conceptus cū audimus homo est animal: illi tamen plures non significant hominem esse animal, vnica significatione totali: sed in fine producitur vna simplex qualitas quæ hoc significat: sicut ipsi dicunt de propositione iudicatiua. Nec inde sequitur quod propositio hypothetica sit simplex qualitas: nam postquàm vna qualitas significat hominem esse animal, potest cōiungi cum alia qualitate significante nullum hominem esse animal. Reliqua quæ inferuntur non habentur pro inconuenienti: nam eadem habent ipsi concedere de propositione iudicatiua. Ad vltimum argumentum negatur se qui æquiocationem ex opinione: nam quæadmodum ly album, vniuocè significat corpus & albedinem: quia significat illa per modum vnius: vt puta vnum per modum materiæ, & aliud per modum formæ: ita vna qualitas significat hominem non esse lapidem per modum vnius: nam prædicatum est forma subiecti. Qui tenent primam opinionem necesse habent dicere qd subiectum & prædicatum differunt, ex modo significandi diuerso grammaticali, vel ex diuersa copula: sed non

prorsus infringuntur replicationes nostræ. Sic ergo problēma hoc: licet ad vsum summularum perspicacior sit prima opinio, & ita loquendū est illius. S. Tho. neutram opinionem expressè determinat: quicquid dicat Thomista. Et in loco citato prima parte videtur sentire primam opinionem. Vbi dicit quòd subiectum & prædicatum differunt ratione. Et in quæsti. 58. etiam loquitur nunc in fauorem vnius nunc in fauorem alterius.

Caput sextum.

Propositionū autē alia categorica, alia hypothetica.

Categorica est illa, quæ habet subiectum, prædicatū, & copulā tanquā partes principales sui: vt homo disputat. Vbi homo, est subiectū, disputat verò prædicatū, & iungit vtrunq; est copula. Vt patet resoluēdo, homo disputat, id est hō est disputās. Et dicitur categorica à κατηγορέω quod latinè est prædico. Vnde categorica, id est, prædicatoria propositio. Subiectū est illud de quo aliquid dicitur, scilicet, prædicatum. Prædicatū est quod dicitur de altero, scilicet, de subiecto.

Lectio vnica.

Post definitionem propositionis subsequitur multiplex eius diuisio: quo ad substantiam: quo ad quantitatem, & qualitatem. Et prima hæc diuisio in propositionem categoricam & hypotheticam est substantialis: quia diuiditur genus propositio, in suas species. Definit ergo Petrus Hispanus, propositio nem categoricam per partes materiales ex quibus componitur. Sicut si diceret qd domus est compositū ex parietibus & tecto. Sed ad exprimendum eius formam melius definiretur iuxta eius nomen: quod propositio categorica sit oratio in qua vnum de altero prædicatur: forma nanq; propositionis categoricæ, vt nomen sonat, est esse prædicatoriam. Et vt appareant tres partes propositionis: resoluit Pet. hispa. illam de verbo adiectiuo in suum participium. Non tamen ita intelligatur: vt subordinetur illi in significando: sed solū acqui-

D 5 ualet

Et si quis arguat
 vnicam primam
 opinionem factam
 in his. i. h. c.
 de verbo subiecto
 hanc tamē que in
 alio qd sit per eodē
 que in sole sit
 mi dicitur

Agust. in his. i. h. c.
 dicitur enunciatio
 dicitur enunciatio
 h. e. dicitur multa
 et magis pro meo mul
 tum placuit illi gent
 qd ualde conueniat his

No. 16
 De propositi
 one cate
 gorica.

Liber secundus.

ualet illi in consequendo: vt adnotauimus in capit. de verbo. Et ponitur, tanquam partes principales, ad differentiā propositionis hypotheticæ, quæ habet subiectum & prædicatum. Non quidem tanquam partes principales: sed tanquam principales suarum categoricarum. Principales enim partes hypotheticæ sunt ipsæ categoricæ. Vt si dicas Petrus arguit, & Paulus respondet.

Not. 2.

Et dicitur categorica à categorico.

Categori-
ca unde ve-
niat.

Textus antiquus Pe. hispa. habet à categorizo, illud tamen verbum nusquam est græcè. Sed est ἀγορίζω quod est prædico. Et inde cum cata, versa. a. in. e. & expuncto y, fit categorico. A quo authore Lucerino cæterisq; græcorum græmaticis deducitur categoria: quod est prædicatum seu prædicamentum, & inde propositio categorica. i. prædicatoria, vel vt dicunt summulista prædicatiua. Nec debet scribi per aspirationem: nam illiud. a. in. ἀγορίζω tenui spiritu profertur.

Not. 3.

In calce textus definiuntur subie-

De subie-
cto & præ-
dicato.

ctum & prædicatum, quæ relatiuè inuicè dicuntur. Non enim dicitur terminus subiectū, nisi respectu prædicati, nec prædicatum nisi respectu subiecti. Quare extra propositionē nullum est subiectum nec prædicatum. Subiectum ergo est de quo aliquid dicitur, & prædicatum quod dicitur de alio. Nec tam exactè definiuntur si quis diceret, prædicatum est quod alteri denotatur conuenire. Et subiectum cui denotatur aliud conuenire: nam in hoc complexo, Petrus albus, adiectiuū conuenit substantiuo & neutrum est prædicatū nec subiectum. Et prædicari accipitur generaliter pro affirmari vel negari in propositione vera vel falsa: quomodocumq; fiat prædicatio. At propter necessitatem quantitatis propositionum distinguitur duplex subiectum, scilicet subiectum enuntiationis quod modo definitum est: & subiectum distributionis quod est terminus in fronte propositionis distributus: vt ly, hominis, in hac, cuiuslibet hominis equus est animal.

Not. 4.

Dubium.

At dubium est, an omnis catego-

rica propositio debeat expressè habere subiectum & prædicatum in recto. Nam sunt qui opinantur hoc esse necessarium: eo q̄ credunt non posse commodè fieri aliter prædicationem vnius de alio: & licet in voce non vniuersaliter hoc appareat nihilominus in mente dicunt, omnia debent esse explicita: & ita di-

cunt, hanc propositionem, tædet animā meā vitæ meæ, subordinari huic, anima mea habet tædium de vita mea: & hanc, urbem quam statuo vestra est, subordinari huic, urbs quam statuo vestra est: imò alias monstruosas propositiones confingunt, vt defendant omnia esse explicita in mente. Nihilominus est conclusio, q̄ omnis propositio vocalis congrua subordinatur mentali ex tot conceptibus & sub eadem forma sicut est in voce. Supposito quòd propositio sit complexa qualitas secundum communem opinionem. Et probatur hoc: quia vocales sunt signa conceptuum & quemadmodum vocaliter loquimur, ita loquimur & mentaliter per casus & modos & tempora. Nam licet non differant illic casus per terminationes sicut in voce: differunt, vt diximus, aut per actus syncategorematicos aut certè per diuersos modos significandi.

Vnde illa propositio, tædet animam meam vitæ meæ, ita est in mente sicut in voce: & ille accusatiuus tenetur à parte ante tanquā red-dens suppositum verbo, & genitiuus à parte post, & hoc ex natura verbi. Quod confir. Nam certè Cicero dū audiebat tædet me vitæ, non concipiebat illam quem isti dicunt: sed hanc sub eadem forma. Et quando diximus obliquum casum non posse reddere suppositum verbo, intelligitur, de verbo personali. Et secunda etiam est in mente sub eadē forma. Et ille accusatiuus, urbem, accipitur p̄ nominatiuo: nō q̄ subordinetur nominatiuo: sed ille accusatiuus in mente, habet vicem nominatiui per antiptosin, sicut illic, lapide quem reprobauerunt. &c. Paratione propositio de ablatiuo absoluto: vt sole existente supra nos, dies est. Et temporalis, vt quando homo disputat loquitur, sunt propositiones categoricæ in mente, vt iacent, licet æquiualeant in consequendo huiusmodi cōsequētijs, quia sol est supra nos, dies est: si Petrus disputat loquitur: quia aliud est æquiuale-re in consequendo, aliud subordinari. Hæc enim exclusiua, tantū homo est animal, æquiuale-t copulatiuæ suarum partium, & tamen subordinatur categoricæ exclusiue. Simili modo hæc, homo est animal & e conuerso, est categorica: & ly, e conuerso, reperitur formaliter in mente, licet exponatur per conuenientem propositionis cui additur. Isti enim omnia hæc negant dicentes, quod in mente nec reperitur ablatiuus absolutus nec ly, e conuerso. Et tamen hæc oratio, animalium aliud rationale, aliud irrationale, reperitur in mente sine verbo vt est in voce. Hæc omnia gram-

maticis

*nota. sic habet
collez. p̄p̄ esse
conspicuum q̄
dicitur.*

*hic quia sunt relatiua
animæ per aliquid dī-
mit. & bene dicitur
latet.*

*hic est aliud
dubium cuius
partem nega-
tiuum habet
affirmatiuū et in
hoc ut dicit bene
dicere q̄ non
in primis.*

*confer. cap. hic
dubium determinat
habet q̄ arg. q̄
fuit. d. 2. p̄p̄
e. p̄. aut omniū
dubium nominis arg. q̄
et dicitur. sed p̄p̄
appellatur nomen
relatiuū q̄ p̄p̄ non p̄p̄
habere subiectū in dī-
quod, id est, egrēgie resp.
ut dicitur dicit in dī-
i. q̄ dī- dī- dī- dī- q̄ illud
fuit. debet intelligi de verbo
personali non de impersonali.*

maticis sunt per uia: sed opere pretiū fuit ea ad moueri ne ex illis summulistae dialecticā repugnare regulis grammatices.

Not. 5
Dubium.

Alterū dubium est, quōd dignoscendum quando syncategorema modificans extremum efficitur pars illius. Regula est, q̄ quando virtus eius non transit ultra terminū cui additur tunc efficitur pars: si autem transit ultra, tunc non est pars: vt in hac propositione, nō homo est animal, si negatio accipiat in infinitanter, efficitur pars subiecti: si vero neganter, non est pars subiecti. Quod intelligo quādo est syncategorema cuius virtus potest transire ultra. Nam in istis propositionibus aliquis homo est animal, illa signa non sunt partes subiecti. Hæc regula, quanquam

ut hac accipit
unica lege in
marginē s. f. 47. c. 12.

hunc dicitur
flexum accipit
sum unica
sine quā
redit rectus et
sequit obliquus
ut in expositio
propt. s. f. 47. c. 12.
ma cūq. s. f. 47. c. 12.
hominis s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
et sub. s. f. 47. c. 12.
i. s. f. 47. c. 12.
expositio s. f. 47. c. 12.
nis quodlibet
ma hōm s. f. 47. c. 12.
non est s. f. 47. c. 12.
hōm s. f. 47. c. 12.
solum est s. f. 47. c. 12.
nis et q̄ indefi
nita, sub. s. f. 47. c. 12.
enun. s. f. 47. c. 12.

fit vera, indiget tamen alio signo, quo cognoscatur quando virtus transit vel non transit ultra. Et signum est, quando syncategorema ponitur post copulam a parte prædicati: vel mediat inter partes complexi accepti vnica acceptione tunc efficitur pars: vt hic, verus Deus, est oīs Deus, forma cuiuslibet hominis est anima rationalis, aliquid quod est omnis sol, est planeta. Extra hos casus regulariter non est pars extremi, vt omnis homo est animal: hominis quodlibet membrum vivit. Aliud membrū diuisionis: puta propositio hypothetica, tractabitur in tertio libro.

Caput septimum.

Propositionū categoricarū alia vniuersalis, alia particularis, alia indefinita, & alia singularis. Propositio vniuersalis est illa, in qua subiscitur terminus cōis signo vniuersali determinatus vt omnis hō disputat. Terminus cōis est qui aptus natus est prædicari de pluribus: vt hō, de Petro & Paulo. Signa vniuersalia sunt hæc, omnis, nullus, quilibet, neuter et similia. Propositio particularis est illa, qua subiscitur terminus cōis signo particulari determinatus: vt

ut in hac non
na. s. f. 47. c. 12.
animal, no
na. s. f. 47. c. 12.
ualet aliquis et
sic etiam est affirmat
homo s. f. 47. c. 12.
vult et in hac non omnis homo
est carent, signum enim quanti
ficans. s. f. 47. c. 12.
sub. s. f. 47. c. 12.

quidā hō disputat. Signa particularia sunt hæc: quidā, aliquis, alter, & similia. Propositio indefinita

est illa in qua subiscitur terminus communis sine signo, vt homo disputat. Propositio singularis est illa: in qua subiscitur terminus discretus: vel terminus communis cum pronomine demonstratiuo primitiue speciei, vt Petrus disputat, hic homo disputat. Terminus singularis vel discretus est qui aptus natus est prædicari de vno solo: vt, Petrus.

Lectio vnica.

Dictū a nobis iam fuerat propositio, in star rei naturalis ex materia & forma essentialiter constare, vt puta nōmī & verbo. Quod idque sicut rei naturali duo accidunt, scilicet, quantitas ratione materiae, & qualitas ratione formæ, ita in propositione dispositio subiecti quo ad suppositionem dicitur quantitas, & dispositio verbi quo ad affirmari vel negari vocat qualitas. Quāquā aliquando summuliste loquuntur de quantitate respectu suppositionis omnium terminorum propositionis: vt quando dicunt, ad similitudinem formæ requiri similitudinem quantitatē, hic verō consideratur ratione subiecti, a quo tota propositio denominatur quantitas. Et quēadmodum in prædicamentis prius tractat Aristote. de quantitate quam de qualitate: ita hic Petrus Hispanus. Vbi diuidit propositionem categoricam, in vniuersalem, particularem, indefinitam, singularem, quæ sunt 4 species quantitatē: nam hypothetica non est quanta. Et quia vniuersalis est, vbi subiscitur terminus cōmunis cum signo vniuersali, declarat quid est terminus communis & quid signum vniuersale. At determino comuni in primo libro dictum est.

Signū vniuersale, vt in de oppositionibus exactius patebit, est illud, quod copulatiue resoluitur, siue sit nomē, siue aduerbiū: vt, omnis, nullus, tantū, necessario, & quicūque: pro quo summulistæ vtuntur hoc signo, quilibet, quāuām re vera latine multū differant. Et signū particulare est quod resoluitur disiunctiue, vt, aliquis, possibiliter. &c. Quorum aliqua modificant verbum: vt, necessario, possibiliter: & alia nomen: vt omnis tantum

desingu. non memi
nit. s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
agere de logismo dia
lectico. s. f. 47. c. 12.
in quo interuenit
de sege s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.

Not. 1.

Nam sub. habet se
sanguam materiam
et prædicationem respec
tu sub. sanguam for
ma et q̄ quantitatē
conspicit in materia
sanguam sub. conspiciat
quantitatē s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.
s. f. 47. c. 12.

ut inuit. Aristote. li. pri
or. c. 1. in p. 1. 1. 1.
hic autem s. f. 47. c. 12.

Not. 2.
Signū vni
uersale &
particula
re.

Signū quā
tificans.

rantū. Sed istorū que modificāt nomē, aliqua
dicūtur signa quantificantia, vt illa quæ distri-
buunt subiectū, vt omnis: sed ly, tātum, quia
nō distribuit subiectum: nō est signum quan-
tificans. Est ergo signum quantificans illud,
quod facit propositionem quantā: vt, omnis,
aliquis, & nomen, hic. Quo fit, vt quando si-
gnum efficitur pars extremi, nō est signū qua-
tificans: vt hæc propositio, quod est omne bo-
num est deus, non est vniuersalis. Sed modus
quantificans debet esse pars totius propositio-
nis. Et illa propositio quæ restat, de pto signo
dicitur præfaciens: vt ly homo est animal, in
hac omnis homo est animal.

Vnde si quis arguat: illam præiacentem esse
vniuersalem, quia subiectum eius distribui-
tur: respondendum est illud non sufficere vt
sit vniuersalis, nisi distribuatur à signo, quod
sit pars ipsius propositionis, & ly, omnis, non
est pars præiacentis, sed totius vniuersalis.

Nota.3.

Igitur, vt exēplis textus innotescat, omnis propositio aut est de subiecto singulari, & tunc est singularis: vt Petrus fuit apostolus, Paulus est doctus: aut de subiecto cōmuni, & tūc aut nullo signo determinatur, & illa est indefinita, vt, homo disputat: aut distribuitur signo vniuersali, & tunc est vniuersalis: vt omnis homo est animal, nullus homo est leo: aut determinatur signo particulari, & tunc est particularis: vt aliquis homo est iustus: aut signo singulari, & tūc est singularis: vt hic homo est dialecticus. Quare in particulari & singulari, illa signa non sunt partes extremorum, vt diximus in capite præcedenti: quia faciunt totam propositionē quantam. Nec est necesse signū antepōni subiecto: pōt enim ornatus gratia postponi: vt homo nullus disputat, homo hic doctus est.

Not2.4.

Signaincō
pleka.

Sunt nomina quædā media in-
ter vniuersalia & particularia, quę dicuntur si-
gna incompleta: sanę quę partim resoluūtur
copulatiue & partim disiunctiue, vt videbi-
mus in tertio libro: vt vterque, neuter, alter.
Quorum duo prima censet hic Petrus hispa:
vniuersalia, quia distribuūt pro quolibet duo-
rum: tertium verò particulare. Ly. qualislibet
& ly omne, pro generibus singulorum, licet
non sint purē vniuersalia, censentur tamē vni-
uersalia, nisi cum in proprijs eorum materijs
tractantur. Sed ly, omnis, collectiue non facit
propriē vniuersalem propositionem, sicut
nec ly tantum, nec ly incipit, licet copulati-
ue resoluantur. At verò percontaris tunc,
quantę sunt istę propositiones, tantum ho-

mo est risibilis, incipit sol lucere, omnes apostoli Dei sunt duodecim. Possent appellari indefinite, sed præstat vocare illas propriis nominibus; vt puta, exclusiuam, propositionem de incipit, & de signo collectiuo. Alterum dubium est, quid facit signum particulare ad variandum quantitatem, postquam non variat suppositionem subiecti: eodem enim modo supponit, sicut infinita. Respondetur quod forte hoc habuit originem ex eo: quod apud philosophos propositiones infinitæ, necessariae, aut doctrinales censentur vniuersales, vt homo est animal politicum, mater diligit filium suum, totum est maius sua parte. Et quando, modificantur illis signis particularibus, non faciunt illū sensum: & ideo dicuntur particulares, vel forte quod Petrus Hispanus vocat subiectum particulare, vocabant antiqui singulare vagum. Et ita loquuntur nonnulli philosophi.

Contra definitionē propositio
nis vniuersalis arguitur. Hæc propositio, cu-
iusslibet hominis equus est animal, est vniuer-
salis, cum possit esse præmissa in barbara: &
tamen subiectum quod est ly, equus, non de-
terminatur signo vniuersali, ergo definitio
non est bona. Iam supra diximus, quod pro-
pter vsum artis syllogisticæ distinguitur du-
plex subiectum, scilicet, subiectum enuncia-
tionis, & est illud de quo dicitur prædicatum,
& subiectum distributionis, & est terminus
qui in fronte propositionis distribuitur. Vbi
notanda est regula, quod quando subiectum
est complexum, si signum feratur in totum v-
nica acceptione, totum distribuitur, vt si di-
cas omne quod est Deus vel creatura, est ens:
sed quando accipitur pluribus acceptionib⁹,
vt vna pars sola distribuatur, tunc dicunt ali-
qui qd est propositio mixtæ quantitatis: sed
potius existimo respiciendum esse ad primā
partem: nam inde propositio habet formam
vniuersalis vel indefinitæ. Quare ad argumē-
tum, concedo illam esse vniuersalem licet sub-
iectum enunciationis nō distribuatur: sed hæc,
hominis quilibet equus est animal, non est
censenda vniuersalis simpliciter. Et non so-
lū illa propositio argumenti est vniuersalis
quantum attinet ad artem syllogisticam, sed
istæ, quotiescunque fui Romæ vidi pontifi-
cem: vbicumque est Deus, semper est deus: nā
licet sic syllogizare, vbicumque est Deus: sed
hic est locus, ergo hic est Deus.

Secundò arguitur contra defini-
tionem termini singularis. Hic terminus, Pe-
trus,

thus,

Idem tri-
pliciter.

trus, est singularis, ut habetur in textu, & ta-
men potest predicari de pluribus: ergo defi-
nitio nulla. Pro. mi. Verificabatur: prius de
Petro iuvene & nunc verificatur de ipso se-
ne; & senex non est idem qui fuerat iuuenis;
nam materia fuit per nutritionem mutata:
ergo verificatur de pluribus. Inter responden-
dum ad hoc argumentum distinguunt fere
summulistæ quod ly idem, accipitur triplici-
ter. Primo, modo pro re cuius nulla essentia-
lis pars est variata: ut deus, cœlum. Secundo
modo pro re cuius forma essentiali invariata:
partes corporis aliæ & aliæ succedunt in co-
dem situ & figura: ut Petrus: cui partes corpo-
ris per nutritionem iugiter mutantur.

Tertio deniq; pro re cuius partes secundum
materiam & formam mutantur in eodem si-
tu & figura: ut Tortes dicitur nunc idem flu-
uius, qui fuit ante centum annos. Unde di-
cunt, qd solus terminus singularis significans
eandem rem primo modo est propriissimè
terminus singularis: nam alij significant rem,
quæ fuit & quæ est æquiuoce, tanquam plu-
ra. Et ideo ly Petrus, secundum quod signifi-
cat iuuenē & senem, nec est communis nec sin-
gularis: quia est æquiuocus. At verò quan-
quam gradus isti identitatis merito distingua-
tur, tamen negare, quod identitas inter Petrum
iuuenem & ipsum postea senem nō sufficiat
ut ly Petrus, vniocē & singulariter significet

ipsum in utraque ætate, est negare commu-
nem modum loquendi & communem sen-
sum sapientum: à quibus sumendæ nobis
sunt rationes nominum. Primo de Petro se-
ne affirmamus, hic fuit iuuenis, hic fuit ba-
ptizatus, hic debilis etiam est ille qui olim
fuit robustissimus: tamen isti non recipiunt
illos sermones nisi inproprie in hoc sensu,
hic successit illi qui fuit iuuenis, qui fuit ba-
ptizatus. &c. Item Aristote. 4. meta. textu
xxij. irridet. Eracilum & Cratilum, dicētes
non posse hominem aut equum bis intrare
eundem fluvium, propter rugem aquæ cur-
sum. Quinimò tenentur isti dicere, non esse
possibile: ut quis verè dicat: hic homo auge-
tur, hic homo edet, hic homo erit, hic homo
ambulat, hic homo loquitur: quia in diuer-
sis partibus temporis illius motus iam est a-
lius Petrus. Quæ fuit opinio illorum philo-
sophorum, quos commemorauimus, qui hac
de causa docebant non esse loquendum ore,
sed citissimo digito: ne interim dum loqui-
mur res ipsæ labatur, & propositio antequam
proferatur fiat falsa. Et postremo arguitur,
omnes Theologi, qui non semper perseue-

rant summulistæ, consentire in illa sententi-
dist. 24. eundem ipsum Petrum refutatu-
rum in die iudicii, qui natus & mortuus est,
non obstante perpetuo fluxu materia: isti
quis sinistra glossaret illud Iob. Quem vi-
surus sum ego ipse & non alius. Agunt, sub a-
liorum censura, quamquam Petrus senex &
iuuenis non sunt tam idem sicut idem Ange-
lus sunt tamen tam idem: ut vnus conceptus
singularis dicatur de ipso vniocē in vtraque
ætate. Nec solum est idem ratione animæ,
quæ est omnino eadem, sed corpus etiam est
idem. Non enim solum inquit Iob, Ego ipse
& non alius: sed pramiserat, Et rursus cir-
cundabor pelle mea, & in carne meâ videbo
Deum. Sed quæris, quomodo stat idem cor-
pus esse per totam vitam, cum materia per-
petuò fluat per nutritionem? Aristoteles, pri-
mo, de gene. tex. 36. id docet, dicens quod sem-
per perseuerat eadem caro & ossa secundum
speciem: non autem secundum materiam. Id
est, manet idem corpus secundum situm & fi-
guram & naturam, licet non omnino maneat
eadem materia, ut dicit alteram partem com-
positi. Nam ut declarabitur in secundo de a-
nima, corpus physicum plus dicit quàm ma-
teriam primam.

Sed replicant ad argumentum au-
thores alterius opinionis. Si tota illa materia
Petri, quæ corrupta fuit minutatim in 30. an-
nis, reproduceretur modò, & informaretur
eadem anima Petri, ille homo compositus ef-
feret alius à Petro: nam haberet omnino di-
stinctas materias: ergo pari ratione Petrus
qui nunc est, est alius ab illo qui fuit ante 30.
annis. Et quod illud compositum sit aliud
quàm Petrus, patet, quia idem compositum,
dicit eandem materiam & eandem formam;
nec sufficit identitas formæ, ut autor est san-
ctus Thomas in prima parte questionis vlti-
mæ. Vel sit argumentum, quod aliud est cor-
pus illius compositi quàm corpus Petri. Et ea-
dem ratione quod Petrus nō habet nunc idē
corpus, quod habebat puer, cuius oppositum
diximus. Fateor esse bonam replicationē tamē
Aristoteles respondet eodē primo de Gene-
ratione, textu vigesimo nono, dicens quod si
ignis augeatur paulatim per applicationem
combustibilium, idem ignis augetur sed sit
tam materiam subito mutaret: esset alius i-
gnis. A fortiori hoc est verum in homine ubi
manet eadem anima manente etiam forma
mutatur. Dicimus ergo quod propterea qd va-
riatio corporis per nutritionē fit insensibiliter
qui in die iudicii non habebit eandem materiam

Argum. 1.

istius est causa
falsitatis
natum.

Porphyrius in c.
de diffinitionibus
ca. 1. ubi dicitur
diffinitio est
quæ una est
eius sensus
de ipso iuvene
ubi dicitur in
cipit capite.

1

Quanta: quærit de quantitate. Vnde ad quæstionem factam per, quanta, respondendum est, vniuersalis, vel particularis, vel indefinita, vel singularis. Vnde versus: Quæ, ca. vel hyp. Qualis, ne. vel, aff. quanta, u. par. in. sin.

Lectio vnica.

Not. i.

Alterum accidens propositionis categoricæ est qualitas. Et ideo tertio diuiditur propositio penes qualitatem, in affirmatiuam & negatiuam. Et vt definitiones essent vniuersales & comprehenderent hypotheticas, hoc modo essent constituendæ. Propositio affirmatiua est, cuius copula principalis affirmatur: & negatiua, cuius copula principalis negatur, siue esset verbum, siue alia cōiunctio. Verum: quia nulla hic ratio habetur propositionis hypotheticæ, statuuntur definitiones, quæ sunt propriæ categoricis.

Et definitiones sunt in textu clarissima.
Vbi prædicatum affirmari vel negari, non accipitur solum pro hoc, quod est verè affirmari vel verè negari: sed generaliter, affirmari, pro eo quod est, prædicari in propositione affirmatiua: & negari, pro eo quod est prædicari in negatiua: siue vera sit, siue falsa. Nec requiritur, vt negatio anteponatur prædicato, dummodò anteponatur verbo. Est enim negatiua si dicas, homo lapis non est.

Not.2.

Copula
duplex.]

Sed ad maiore intelligentiã no
rato, copulam categoricã esse, aut principa
lem, aut minús principalem: Copula prin
cipalis, est, qua prædicatum iungitur subie
cto, & prædicatur de illo, & minús principa
lis, est illa quæ est pars extremi: & quando
reduplicatur cum relatiuo, dicitur copula
implicationis: vt si dicas, Petrus qui est do
ctus est vehemens quando disputat, ly est
secundo loco est copula principalis, & aliæ
sunt minús principales. Quarum, quæ poni
tur à parte subiecti est copula implicationis.
Et solum penes copulam principalem consi
deratur qualitas propositionis. Rursus, co
pula principalis quandoque est simplex: vt
homo est animal, quãdoq; complexa quam
dicunt mixtam, vt, Adam est vel fuit. Et ali
quando est cum modo, & aliquando sine mo
do: vt homo possibiliter est iustus. homo est

iustus. Et qualitas debet attendi simpliciter penes verbum & non penes modum, vt homo possibiliter non est iustus, est simpliciter negatiua. At quando copula est complexa tunc dicunt nonnulli, quod si plures partes affirmantur, & maxime si affirmatur coniunctio verborum, propositio est simpliciter affirmatiua: vt homo est vel non fuit. Si vero plures negentur, tunc est negatiua, vt si barbare dicas, homo est non vel fuit. Sed tamen opinor, in categoricis solum habendam esse rationem verborum, & non coniunctionis ipsorum. Et ideo si vnum verbum negatur & aliud affirmatur, tota propositio est formaliter mixta qualitatis, id est, nec affirmatiua nec negatiua: sed complexiue affirmatiua & negatiua. Dixerim formaliter, quia duplex est propositio affirmatiua, & similiter negatiua, scilicet, formaliter & virtualiter. Formaliter est illa, quæ iam modo definita est. Sed virtualiter affirmatiua est illa, quæ infert ex se purè affirmatiuam: vt Petrus est & non fuit albus, quæ infert hanc, Petrus est albus. Et virtualiter negatiua est illa, quæ infertur ex purè negatiua: vt Petrus est vel non fuit albus, quæ infertur ex hac, Petrus non fuit albus: nam prima aliquid ponit in esse, & secunda nihil ponit. Et probatur primum membrum huius regulæ: quia in bona consequentia non potest antecedens esse verum quin consequens sit verum, & consequens, quia est affirmatiuum, non potest esse verum quin extrema supponant, & extrema sunt eadem antecedentis & consequentis: ergo de primo ad vltimum antecedens non potest esse verum nisi extrema supponant, & per consequens est virtualiter affirmatiua. Eodem modo probatur secundum membrum: quia in bona consequentia si antecedens est verum, consequens est verum: & quia antecedens est negatiuum, potest esse verum sine suppositione extremorum, & eadem sunt extrema antecedentis & consequentis: ergo de primo ad vltimum, consequens potest esse verum sine suppositione extremorum, & per consequens est virtualiter negatiuum. Alij vocant primam affirmatiuam prægnantem: quia parit affirmatiuam, & secundam negatiuam prægnantem. Sed melius est vocare virtualiter affirmatiuam & virtualiter negatiuam. Quare hæc, Petrus contingenter non disputat, est virtualiter affirmatiua, seu affirmatiua prægnans: quia infert hæc, Petrus possibiliter disputat. Ex his, quæ dicta sunt subsequitur, has propositiones, nescis nec in bello

2

reg.

Affirmati
ua virtua-
liter.

unde h^o. affirmat
desubstantiis sub
stantie est falsa in
tellectu in
significat in
significat in
significat in
significat in

iſta nulla modo
 poſſet occurrere ſi
 natus eſſet non poſſet
 ex de alioquin, tunc in
 ſerit' ex ſure negat.

id est negativus est talis
 qualitas talis quod distribuitur
 in distributionem, et in dis-
 tribuitur distributionem,
 Mobilis talis est talis
 qualitas. s. negativus.
 immobilitatem est talis
 qualitas. s. negativum.
 immobilitas est talis
 qualitas. s. negativum.
 immobilitatem est talis
 qualitas. s. negativum.
 immobilitas est talis
 qualitas. s. negativum.

terminum accipi qd univ. cum alio pro suo significato mediant
verbo de se. I. de se ardeat, et nota qd in communem accipit
suppositio accipit significat. habet se tanquam subiectum dictionis
et sic in dictione id est et suppositio in se habet et se recipit
et accipit sunt pro se, requirit se ad suppositum. Liber secundus
unde suppositio accipit et significat unde non nautem
currit ad alia sic
uult,

termini in dictione
de se modo et un
subiectum terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
quod excludit terminum
terminum terminum
supponit in quibus
significat aliquibus
terminum terminum
ut materialiter sic
ad dictionem et suppositio
habet

et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum

et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum

et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum
et sic habet terminum

no, an sit ipse terminus. Et quicquid illud sit
hoc tamen est manifestum, qd suppositio ter-
mini est acceptio termini: atq; adeo hoc solū
attinet ad dialecticum, scire qd terminum sup-
ponere pro aliquo sit accipi pro illo. An ve-
rō acceptio illa termini distinguatur a termi-
no nec ne permittendum est metaphysico:
quod nos deo dante tractabimus in prædica-
mentis. Acceptio termini pro aliquo, id est,
pro se vel suo significato. Nam suppositione
materiali, supponit terminus pro se, tanquā pro-
prium nomen sui: ut in hac, homo est nomen:
sicut declarauimus capite de termino, & sup-
positione personali, supponit pro suo signifi-
cato. De quo verificatur, adiectum est, ad ex-
plicandum, quod ut terminus supponat in
ordine ad aliquod verbum, requiritur rem
illam pro qua accipitur existere iuxta exi-
gentiam illius verbi. Nam cum terminum ve-
rificari de aliquo idem sit quod, verē affirma-
ri de illo, per hoc cognoscimus an res illa exi-
stat. v.g. subiectum huius propositionis, Adā
est, non supponit: quia res illa pro qua accipi-
tur, non est: quod cognoscimus per hoc quod
subiectū non verificatur de illa mediante illo
verbo: demonstrato enim Adā, falsum est di-
cere, hoc est Adā. Sed subiectū huius, Adā
fuit, supponit quidem: quia res illa existit in
ordine ad illud verbū, nam hæc est vera, hoc
est vel fuit Adā.

Not.

Sed absurdū duximus multipli-
care sexcētas particulas, quas multiplicat sum-
mulistæ. Puta qd sit verificabilis mediante co-
pula suæ propositionis, vel alia, qd seruetur
eadem appellatio, aphiatio. &c. quandoqui-
dem in vno verbo intelliguntur hæc omnia.
Nam expositiones definitionis debent esse
extra definitionem. Imo verō Petrus Hispanus
nihil dixit de verificari: sed solum, sup-
positio est acceptio termini pro aliquo. Et
sic ad supponere, pincerte per hoc sufficienter explicatur subie-
ctum huius propositionis, Adā est, nō sup-
ponere: nam in rigore non accipitur illic pro
aliquo: accipitur enim solū pro Adā præ-
senti qui nullus est: sed ad maiorem clarita-
tem & ad rescindendas importunitates sum-
mulistarum, dedimus illud temporis. Hoc
tamen est plurimum obseruandum, quod ter-
minum supponere non est verificari. Subie-
ctum enim huius, homo disputat, suppone-
re pro Petro, non est verificari de illo, sed po-
pi vel substitui pro illo, id est, vice illius, iux-
ta sententiam Aristote. primo Elencho. Quia
res nobiscum ducere non possumus vtimur

in natib. q. id est ut non uariet significat. pro prius
dicitur accipio, ex quo nota qd in accipiente, ob
seruari debet idem genus qd considerat pence
hoc qd suppositio habet in se. In se habet. et sic
m. uariet ad aduersionem terminum
et, et tamen mo dicitur uniuersalis, ut omnis ho-
mo, hic qd ali-

terminis pro rebus. Supponere enim signifi-
cat primo sub alio ponere. Et secundum hæc
significationem grammaticus vocat suppo-
situm illud, quod supponitur verbo: quod
nos dicimus subiectum. Significat secundo
pro alio ponere, id est, substituere: & secun-
dum hanc significationem Dialecticus dicit
terminum supponere: quod significantius
alii dicunt, terminus supponitur, id est, poni-
tur vice rei. Quia enim volumus affirmare re
quæ est hominē esse animal: loco rerū vtimur
histerminis, homo est animal. Et in materia
de terminis diuini constabit quantum re-
ferat scire, quod ut terminus supponat pro a-
liquo non sufficit verificari de illo, quāquam
id requiratur.

quod homo
dicitur recipio
et accipio, hic
subiectum est
reus, hic pro
subiectum est reus

Sed postquam requiritur verifi-

catio termini: ut supponat pro illa, Notandum
est: ita faciendam esse verificationem: ut non
uarietur significatio nec aliqua proprietate ter-
mini. v.g. ad cognoscendum an subiectum hu-
ius propositionis, homo est pictus, supponat,
verificandum est hoc modo: hoc est homo pi-
ctus, demonstrata pictura. Nam si dicas, hoc
est homo, non tenetur secundum eandem si-
gnificationem: eadem ratione verificatur sub-
iectum huius, homo est nomen, hoc modo,
hoc est ly homo, ut teneatur materialiter. Et
subiectum huius, Adā fuit, hoc modo: hoc
est vel fuit Adā, ut seruetur eadem amplia-
tio: & subiectum huius, quilibet homo dis-
putat, hoc modo, hoc est aliquis homo ut ser-
uetur restrictio pro masculis: sed non requiri-
tur qd seruetur eadem suppositio. qd quoad huc
qd sit verificata & confirmata

lege accipi
homo fuit
h. i. o. c. 2. de
h. 2. reg. 2. b. 1.

At dubium est, quid est terminus

accipi pro aliquo. Dubium inquam est, an
extra propositionem accipitur pro aliquo.
Sunt qui opinentur partem affirmatiuam
quod habet probabilitatem ex nostra expo-
sitione: nam terminum accipi pro re, est sub-
stitui vice illius, id est, qd vtamur termino lo-
co rei: & notum est quod vtimur etiam ter-
minis extra propositionem. Nihilominus
opinor proprie terminum nō supponere ni-
si in propositione, vel saltem in ordine ad ver-
bum, quia non accipimus terminos in vsum,
nisi ad prædicationem, & ad insinuandam
veritatem rerum. Cum enim dico, homo
non accipio nomen pro re: sed significo rem.
Quare terminum accipi pro re, est subijci aut
prædicari loco rei, aut verbo vniri: sicut in
hac conditionali, si Petrus disputaret, es-
set doctus. Subijci inquam aut prædica-

et sic signum
uniuersale nō
sonit in uari-
fante sed in
finito
Not. significat
subiectum re
reus in uari-
fante
Suppositio
tio extra
propositio
modus
uniuersalis nec
negat nec uerbi
ad prædicandum
subiectum subiecti
subiectum cum
subiectum
subiectum
subiectum
subiectum
subiectum
subiectum
subiectum

quid sit terminum accipi optime sonit doctor et
p. diximus. et inquit doctor in ista parte sub
iectum aut prædicari. In hoc et in illa aut accipio uni-
uersum sicut in hoc et in illa, qd in ista et in illa
non possit fieri subiectum aut prædicari ut doctor dicit
h. 2. uidet fuisse hanc opinionem qd fuit h. 2.
c. 2. dicit de suppositio naturali ex explicando
iste terminus hō mo pence sunt suppositio
fuit autem hōmō in b. tanquā si dicit qd qui erunt
quam etiam qui fuerunt

De suppositione.

quod

quod supponat, nisi quatenus est signum exi-
stentia illius rei pro qua terminus accipitur.
Et ideo sufficit ad hoc quod illud prædicatū
supponat, quod res significata vere existat, vel
quod ita est nunc sicut significaretur per illā
propositionem, hoc est non demonstratum.
Nunc inquam, quando non est illa propo-
sitiō nec demonstratur aurum: licet illa propo-
sitiō quando existit nunquā potest esse vera:
quia se falsificat. Et ideo si verificari accipia-
tur pro prædicatōis propositione, quæ existit
vera, illud prædicatū supponit & non veri-
ficatur: quia habet non verificationem anne-
xam. Et e converso (ut hoc concedamus lusu
puerorum) datur terminus qui verificatur &
non supponit: quia habet nō suppositionem
annexam: ut prædicatū huius propo-
sitiōis, termini non supponentes sunt plures quā
supponentes, casu, quo p̄ter hāc propositionē,
solum sit in mundo alius terminus supponēs:
ut ly, Deus: & alij duo non supponentes, ut ly,
chimæra, & ly, vacuum. Nam vel illud prædi-
catū supponit vel non: si non supponit, ergo
sunt tres termini non supponentes, scilicet il-
lud prædicatū, & ly chimæra, & ly, vacuum:
& duo tantū supponentes, ut subiectū, &
ly Deus: ex quo sequitur quod illa propo-
sitiō est vera: nam ita est quod termini non suppo-
nentes sunt plures quā supponentes: & sic
habetur, quod illud prædicatū verificatur
& nō supponit. Si detur quod supponit: ergo
vel supponit pro terminis supponentibus, &
hoc non: quia falsum est dicere, quod termi-
ni supponentes sunt plures quā supponen-
tes, si pro non supponentibus: ergo ita est si-
cut per illam propositionem significatur, ter-
mini non supponentes sunt plures quā sup-
ponentes. Et cum præter prædicatū nō sint
nisi alij duo termini non supponentes, & duo
supponentes, sequitur quod ipsum nō suppo-
nat, ad hoc quod nō supponentes sint plures:
& sic ex hoc quod supponat, sequitur quod
non supponat. Ita solent ineptire sophista.

Caput decimum

Suppositionū alia propria,
alia impropria. Suppositio
propria, est acceptio termi-
ni pro aliquo, & proprie significat:
ut quando leo accipitur pro vero
leone. Suppositio impropria, est ac-
ceptio termini pro aliquo, quod

improprie significat, ut quando leo
accipitur pro feroci homine. Mox
suppositionum, quæ proprie sunt
alia materialis, alia simplex & alia
personalis. Suppositio materialis, est
acceptio termini pro se: ut accipit
subiectū huius, hō est nomē. Sup-
positio simplex, est acceptio termi-
ni pro aliquo quod primo per se et
formaliter significat: ut accipit sub-
iectū huius, hō est species. Supposi-
tio personalis, est acceptio termini
pro individuū, quæ velut materialiter
significat, ut accipitur subiectū hu-
ius, hō est animal. Deinde supposi-
tionū personalium, alia naturalis: et
alia accidentalis. Suppositio natu-
ralis est acceptio termini pro oībus
his, pro quib⁹ aptus natus est accipi:
ut accipitur subiectū huius, hō est
animal rationale. Suppositio acci-
dentalis, est acceptio termini pro his
solū de quibus verificatur secundū
exigētiā adiuncti verbi: ut accipitur
subiectū huius, hō disputat. Præ-
terea suppositionum accidentalium,
alia cōmunis & alia discreta. Sup-
positio cōmunis, est acceptio termi-
ni cōmunis: ut hō: Suppositio di-
creta, aut singularis, est acceptio
termini discreti, aut cōmunis cum
pronōie demonstratiuo: ut Petr⁹, hic
hō. Ad hæc suppositionum cōmu-
nium, alia determinata & alia cōfu-
sa. Suppositio determinata, est ac-
ceptio termini cōmunis indefinite
aut cum signo particulari: ut hō di-
sputat, aliquis homo disputat. Sup-
positio confusa est acceptio termi-
ni com-

*ut termini qui
supponit et non
verificatur, et e converso,
q. 2. habet non suppo-
sitionem annexam.
Si falsificat, non est
illud non suppositum.*

*Si plures quam su-
pponentur,*

*hic habet non suppo-
sitionem annexam.*

*Sed posset obijci
utrob⁹ non signifi-
cantur, ut habet
suppositio est nomē
& supponit et non
verificatur, ut habet de
curriendo per modum
suppositiois
in suppositio. q. 2. propria, sed in
suppositio q. 2. dif. mala. In
q. 2. q. 2. dices non significatur, sed
supponit pro se, ac si
fuerit in supposito ad significandum
et sic dicimus q. 2.
supponit pro se, licet non ita perfectè.*

Dubium autem, quod potest dia

lectico suboriri, hoc potissimum est, vtrū huiusmodi improprie suppositiones solum sint in voce, & non eodem modo in mente. Et precipuum argumentum ex vtrāq; parte est varius modus concipiendi. Sunt enim, qui quando legunt, verbi gratia, vicit leo de tribu Iuda, videntur sibi concipere, non conceptū leonis, sed proprium conceptum Christi. Et quando audiunt, sanctus Petrus est in celo, formant conceptum animæ sancti Petri. Et quando audiunt, philosophus dixit mundum fuisse ab æterno, formant proprium conceptum Aristote. Et secundum istos non reperiuntur in mente suppositiones improprie.

Not. 4.

Sed est argumentum contra hoc

rum Christo in fortitudine : tamen conce-
ptus ille non significat leonem sub illa ratio-
ne : quia est similis Christo : sicut diximus in
capit. de termino vniu. & æquiuo. quòd con-
ceptus hominis non significat hominem pi-
ctum : vel alias ille conceptus deberet signi-
ficare æquiuoce : quod est impossibile : ut su-
prà probauimus. Et si ille conceptus non si-
gnificat Christum, non potest accipi pro illo.
Et sic sequitur, quòd si leo, non accipitur pro
Christo, nisi mediante conceptu Christi, &
idem est de aliis. Et confir. Istæ proposicio-
nes, philosophus dicit mūdum fuisse ab æter-
no, philosophus non dixit &c. sunt contra-
dictoria. ergo subiectum est conceptus singu-
laris Aristote. Ad argumentum concedo qd
conceptus leonis nō significat Christum, sed
nihilominus accipitur pro illo improprie pro-
pter similitudinem quā habet cū suo signifi-
cato. Et eodē modo cōceptus sancti Petri acci-
pitur pro anima improprie : quia est pars sui
significati. Eodē modo responderetur ad con-
firmationem : quòd subiectum illarum contra-
dictorium est communis conceptus philo-
sophorum : sed ex vñ accipitur singulariter
pro Aristot. At si quis maluerit sequi contra-
riam opinionem, non veto.

Lectio secunda.

Secundo diuiditur suppositio propria itidem ex parte significati, in materialē, simplicem, & personalem. Suppositio materialis est acceptio termini pro se vt hominem nomen, blitiri est trisyllabum. Pro se inquam aut pro sibi similibus terminis: nam subiectū huius, homo est nomen, supponit etiam communiter pro similibus vocibus & scripturis. Et suppositio materialis est quidā propria, licet alicui videatur terminum non significare se proprie, adnotauimus enim in c. de significare, quod licet res, quæ non sunt termini nullo modo significant se, quia non sunt signa nec nomina sui, tamen voces, & scripturæ, etiam non significantiæ, hoc habent proprium, quod quando supponunt pro se, tunc accipiuntur tanquam propria nomina imposita ad significandum se, quia non habent alia nomina propria. Vt cum dicimus. b. non est. c. accipimus pro hac oratione. be non est c, quæ constat ex nominibus literarum. Et vocatur hæc suppositio materialis, eo quod forma termini est significatio. Et ideo quando non tenetur significatiue, non tenetur formaliter: sed materialiter.

minus vis. Im qd, et sic intelliges dissimilacionem in
restricte et terminative, Et supponit qd sit
 Per terminum accipi materialiter contingit dissimilitudo
 1. quia terminus accipit pro se aut sibi similibus, 2. quia
 sinit pro se, sicut et alii sumit per generaliter ut in hac
 sit minus qd genitivus, 3. aggregatum ex accu-
 sativis et infinitivis de quo 2. m. 1. in de terminis;

Not. 2.

Regulæ
supposi-
tionisma-
terialis.

Et solent constitui tres regulæ

ad cognoscendum, quando terminus supponit materialiter. Prima. Omnis terminus non significatiuus supponit materialiter: vt subiectum huius, biliter est trissyllabum. Sed contra. In illo articulo temporis antequam Adam daret nomina rebus, vel antequam ipse vocaretur Adam, ly Adam, erat vox non significatiua, & tamen in hac propositione, hoc erit Adam, demonstrato primo parente, supponebat personaliter: quia in futuro erat significatura illum hominem: ergo regula falsa. Ad argumentum: negatur, quod ly, Adam tunc supponeret personaliter: quia illa non erat vera tunc, nisi in hoc sensu, hoc vocabitur Adam: ubi ly, Adam stat materialiter.

Secunda regula. Terminus determinatus si-
gnificet materialiter. Signa ma-
terialitatis sunt, hic terminus, hæc dictio, cæ-
teraque id genus. Et hoc signum, ly. Et, est no-

est notandum syllabam ly, sed illa syllaba vocalis facit quod
q. ly nup. est sy audiens formet conceptum non ultimum
num am. illius vocis, homo. Est nihilominus aliquan-
nec particula do actus illius particulae in mente, faciens co-
nec cum m. ceptum supponere materialiter pro se: vt si
h. um, nec cadit materialiter dicas, ly, homo, est conceptus.
na si m. Nec inde sequitur, vt aliqui putant, conce-
ptum cadere a sua significatione, sicut nec

intentionis, facit aliquādo subiectum suppo-
nere materialiter, vt si dicas, homo est vox,
homo est atramentum, homo profertur. &c.
Et ideo non est certa regula. Sed exactius sta-
tueretur hoc modo: Quando prædicatū signi-
ficat terminum solum & non res, tunc vt plu-
rimum subiectū supponit materialiter: vt ho-
mo est vox, homo est nomen, homo est atra-
mentum: quia prædicata non prædicantur de
re, quæ est homo, sed de voce aut scriptura.
Sed si dicas, sonus est vox, illic subiectum sup-
ponit personaliter: quia prædicatum est cōe
ad ly, sonus, & ad suum significatum, vel po-
test vtroq; modo supponere: sicut in hac, vox
est nomē. Nō est ergo de hoc exacta regula.
Et ideo in dubijs melius est designare suppo-
sitionē materiale per signū materialitatis.

Sed contra definitionē suppositi. Argum. 2.

tionis materialis arguitur. Subiectum huius
propositionis, Petrus & Paulus sunt termini
discreti supponit materialiter: quia prædicatū
est secundæ intentionis: & tñ non supponit
pro se: quia ly, & non supponit pro se: ergo de
finitio nulla. Negatur maior argumentū. Imo
ly, & non stat materialiter: quia prædicatum
non supponit pro toto aggregato: sed solum
pro partibus duabus coniunctis per ly, & illi
em sunt termini discreti, & ly &, vñ illas par
tes. Sed si dicas Petrus & Paulus esse termin⁹
cōplexus vbi prædicatum supponit pro toto
cōplexo: tunc totum subiectū supponit mate
rialiter, etiam ly, &. Sed tunc est argumentū.
Si ly, &, tenetur materialiter, nō vñ illas par
tes, & ideo nec faciunt vnū complexum. Ne
gatur ly, &, non vnire illas partes, licet teneat
tur materialiter: sed solū sequitur, q non vñit
secundum q materialiter tenetur. Quomodo
modum si dicas, homo est aīal, est propositio
ly, est, in primo loco materialiter tenetur: sed
nō sequitur inde quod nō vñiat illa extrema
quia non perdit suā significatiōē sicut ly, ho
mo, in hac homo non est nomen, verē signifi
cat, licet non accipitur pro suo significato.

in insubstantiabilis
in the precipua part
of consubstantio, et sic
consubstantio sumit sig
nificationem et fidem con
plexam, et si male in
ter, materialiter,

nam ut diximus pro
fer dimergam ad p[ro]p[ri]one
non ariet significatio

Suppositio simplex. &c. Petrus Hispanus suppositionem simplicem dixit esse acceptionem termini communis pro re vniuersali. Hæc tamen definitio non conuenit suppositioni simplici termini singularis, vt supponit subiectum huius, Petrus est indiuiduum. Et ideo iuxta etymologiam nominis, suppositio simplex est acceptio termini pro eo, quod primo, per se, & formaliter si-

Nota.3.
Supposi-
tio sim-
plex.

Liber secundus.

gnificat: hoc enim sonat simpliciter, Vbi ad-
notandum est quod ly, homo, primo & per
te & formaliter nō significat Petrum aut Pau-
lum: sed hominem in vniuersali: indiuidua ve-
rō, vt Petrum & Paulum significat quasi scū-
dario & materialiter tanquam supposita na-
turæ humanæ quodammodo, vt ly albū, signi-
ficat formaliter albedinē, & materialiter cor-
pus quod habet albedinem. Et ideo subiectū
huius, homo nō est species, quia accipitur p̄ ho-
mine in vniuersali, vt est cōmunis pluribus,
accipitur simpliciter. Sed in hac, homo dispu-
tat: quia accipitur p̄ indiuiduis accipitur per-
sonaliter. Vnde suppositio personalis est acce-
ptio termini pro indiuiduis. Et hoc sonat no-
men personalis, id est, pro personis.

At contra istam suppositionem
simplicem arguitur. Nulla est natura huma-
na communis Petro & Paulo, & ceteris indi-
uiduis: ergo nulla est suppositio simplex. An-
tecedēs est manifestum & oppositum est fig-
mentum platoniorum. Et consequentia pro-
batur, quia si natura non distinguitur à sup-
positis: non est differentia inter suppositio-
nem simplicem & personalem. Non facimus
hoc argumentum, vt disputemus an sit ali-
qua natura specifica aliquo modo distincta
à suppositis. In prædicabilibus enim latius
videtur hoc: sed vt videamus quod siue di-
stinguatur, siue non, non est suppositio sim-
plex pro quorundam libito à scholis excludē-
da. Dicunt enim nonnulli nominalium in
hac propositione homo est species, subiectū
accipi materialiter, pro seipso. Itaque termi-
ni ipsi sunt species & genera & indiuidua.
Nam genus est, quod prædicatur de pluri-
bus differentibus specie. Et species, quod præ-
dicatur de pluribus differentibus numero.
Et termini ipsi dicunt: sunt qui prædicantur
non res. Sed contra istorum opinionem ar-
guitur. Quando dicimus homo est species di-
gnissima animalium, animal est genus viuen-
tium, reubarbum est species herbæ, quæ
purgat choleram: re vera non intelligimus il-
lum terminum homo, esse dignissimam spe-
ciem, nec ly, animal, esse genus viuentium,
nec quod ly, reubarbum, purgat choleram.
Sed illud de rebus manifestè intelligimus. Se-
cundo quanquā termini prædicentur (quod
non est negandum) tamen prædicantur loco-
rerum, nam diximus accipi pro rebus: vt dicit
Aristote. i. Elencho. ergo quanquā ly ho-
mo, prædicetur de Petro in hac, Petrus est ho-

mo, non tamen est sensus, q̄ ly, Petrus, est ly,
homo: sed quod res quæ est Petrus est res quæ
est homo: & ita res ipsæ pro quibus termini
accipiuntur sunt genera, species & indiuidua.
Sed termini potius dicuntur termini generi-
ci aut specifici, vt latius videbimus in prædi-
cabilibus: quanquā aliquando summulistæ
terminum appellent genus: vt quando dixi-
mus in definitione nominis ly, vox, ponitur
loco generis. Vnde ad argumentum concedi-
mus quod nulla est natura communis pluri-
bus (vt dicebat Plato) nihilominus differunt
suppositio simplex & personalis hoc modo:
quod licet subiecta istarum, homo est species,
omnis homo est animal, supponat pro eodē,
tamen subiectum primæ supponit pro homi-
ne in quantum cognoscit actū vel aptitudi-
ne per illum cōceptum homo, ideo illud sub-
iectum supponit immobiliter: quia nec licet
sub illo descendere nec syllogizare. Nō enim
sequitur homo est species, Petrus est homo:
ergo Petrus est species. Nec sequitur, animal
est genus, homo est animal: ergo homo est ge-
nus. Nam prædicatum species, significat ho-
minem appellando proprium cōceptum ho-
minis quod est dicere. Non verificatur de illo
nisi mediante illo conceptu homo. Eodē mo-
do sub subiecto huius, Petrus est indiuiduum
non licet subsumere, Petrus est homo: ergo
homo est indiuiduum: nam etiam ly, Petrus,
accipitur pro suo formali significato i. pro Pe-
tro in quantum cognoscitur illo conceptu, Pe-
trus. Vnde in omnibus illis consequentijs va-
riatur appellatio. Sed in ista, omnis homo est
animal, nulla est talis appellatio: sed licet de-
scendere ad indiuidua. An vero liceat descende-
re sub termino supponente simpliciter seruā-
do eandem appellationem: videbitur in capi-
de ascensu: & in de appellatione.

Lectio tertia.

Tertio diuiditur suppositio per-
sonalis respectu verbi in naturalem, & accidē-
talem. Suppositio naturalis, est acceptio ter-
mini pro his omnibus pro quibus aptus na-
tus est accipi: & ita definit Petrus Hispanus:
sicut accipitur subiectū huius homo est ani-
mal rationale. Nō enim accipitur solum pro
præsentibus, præteritis aut futuris: sed pro o-
mnibus suis significatis. Quocunque enim
homine ad intellectum demonstrato: est ne-
cessarium, quod sit animal rationale: etiam
ante mundi creationem quando nullus erat
homo.

*hinc autem scimus
qui subiecti sunt
simpliciter quod est homo
nisi, in tantum, et
predicatione in
homo subiecti pro
rebus ut in hac hominem
speciem, ad hoc est obiectum
quod est animal, quod est
de ipsi animalia in se
dicit ut in hac ad quod
homo est species, Argum. 2.*

*indiuidui autem sunt
in finem, per se
homo, conueniunt
est animalia, non
est animalia, et
sunt animalia.*

*Nota: 1.
Suppositio
naturalis.*

Cap. X.

De suppositionibus.

35

homo. Suppositio accidentalis est acceptio termini, pro his solum, de quibus verificatur secundum exigentiam verbi, vt accipitur subiectum huius hominis disputat, solum pro presentibus, & subiectum huius, homo disputauit, pro presentibus & praeteritis. Et subiectum huius, homo disputabit, pro presentibus & futuris. Et vocatur illa naturalis, quia a propria significatione termini procedit, & haec accidentalis, quia conuenit ei ab extrinseco, id est, ratione verbi.

dicatum concipitur in ratione subiecti: talis
propositio vera est, siue re existente, siue non
existente, siue enim homo sit & animal, siue
nec homo sit nec animal, semper ista est vera
homo est animal. Hæc ille. Idem latè pro-
bat Sanctus Thomas. Et Lynco, primo post
& quotquot nomine Phylsophorum cen-
sentur.

Not. 4.

Sed dubiū est, quæ nam sit neces-
sitas asserendi istam suppositionē naturalem.
Arguitur sic, verbum cōsignificat tempus aut
præsens aut præteritum &c. Ergo extrema-
huius propositionis, homo est animal rōnale
solum supponūt pro rebus, quæ sunt sicut ex-
trema huius, omnis homo fuit animal ratio-
nale, p̄ rebus quæ fuerūt. Sunt qui p̄pter hoc
argumētum gratis negant suppositionem na-
turale: sicut simplicē cōtra communē modū lo-
quēdi oīum antiquorū. Cōtra quos arguitur.
Illæ p̄positiones doctrinales ab omnibus an-
tiquis concedūtur necessarię, etiā si nullus es-
set mūdus scilicet, omnis homo est animal ra-
tionale omnis triangulus habet tres angulos
&c. Bonū est quod oīa appetūt, Et in hyeme
ab oībus concedit, rosa est pulcherrimus flos
quādo nulla existit rosa. Quare non possunt
esse veræ nisi terminis supponētibus natura-
liter pro rebus nō existentibus. Et Augustin⁹
secundo de libe. arbi. ca. 8. Quicquid (inquit)
corporis sensu veluti est hoc cœlum, & terra
hæc, & quæcunque in eis alia corpora sentio,
quandiu futura sunt nescio, septem autem
& tria decem sunt, & non solum nunc, sed
etiā semper, nec aliquando septem & tria
non fuerunt decem, nec aliquando septem &
tria nō erunt decem. Et quartō super Gene-
sim ad literam cap. 7. Facilius (inquit) cœlum
& terra transire possunt, quæ secundum nu-
merum senarium fabricata sunt, quā effici-
possit, vt senarius numerus suis partibus non
compleatur. Et inferiūs. Si ista non essent, per-
fectus ille esset, nisi autem ille perfectus es-
set: ista secundū eum perfecta non fierent.
Ecce septem & tria sunt decem, & numerus
senarius est perfectus, sunt perpetuæ verita-
tes, etiā si mundus non esset. sed ille, cœlum
est, terra est, non essent veræ, nisi existente
mundo. Et Albertus magnus in postpræ-
dicamentis. cap. 9. Secundū inquit Auice-
nā, & Alga. & Alpha. & veritatē quando præ-

Sed dicunt moderni ad hoc, q̄ il
læ propositiones nō sunt veræ, vt iacent, sed
accipiuntur, ac si haberent signum amplia-
tium. Vt omnis homo est animal rationale
accipitur loco huius omnis homo possibili-
ter est animal rationale, aut in sensu conditio-
nali, id est, si homo est, homo est animal ratio-
nale. Ita solent pro libito permutare sensus
posirionum. Et tamen Augustinus & omnes
antiqui, vt iacent concedunt illas in sensu ca-
tegorico, & de simplici copula. Igitur resolu-
toriè dicendū est, q̄ quādo prædicatū est de
intrinsicā ratione subiecti, verbū impeditur
ratione illius habitudinis extremorum, ne re-
stringat extrema secundū exigentiā illius
temporis. Quare tūc verbū solum dicit vnio-
nem prædicati ad subiectum, sine ordine ad
aliquā differentiā tēporis. Et in hoc sensu pōt
cōcedi, quod verbū absoluitur tūc ā tēpore:
nō q̄ ly est, subordinatur illi, possibiliter est.
vt alij dicunt, nec quod ly est, desinat cōsigni-
ficare tempus, quia in mente naturaliter con-
significat illud, sed quod extrema non suppo-
nunt in ordine ad differentiam temporis.
Et hoc fortasse innuit Aristotel. 4. Physico
text. 120. Illa quæ aliter se habere non possunt
in tempore non sunt. Et. 7. Metaphysicor.
text. 59. Querere quare homo est homo, ni-
hil est quærere, quia est per se necessarium.
Nec solum termini communes supponunt
naturaliter, sed etiam singulares, vt Petrus
est animal rationale, quanquā Petrus His-
panus solum definiuit suppositionem natu-
ralem in terminis cōmuniibus. Ex quo sequi-
tur quod terminum supponere naturaliter
non est terminum supponere pro natura, vt
nominales imponunt realibus, sed est suppo-
nere personaliter pro omnibus indiuiduis.
Nec ista suppositio est realium magis quā
nominalium, sed debet esse omnium Philo-
sophorum & Dialecticorum. Et hæc suppo-
sitiō naturalis confirmatur ex eo quod qui
sā negant, destruit totā artē demonstrand.
Procedit em̄ demonstratio, vt author est Ari-
stote. in post. ex propositionibus necessariis

E 5 per de alibi exordium accipit
 per suam uisulam de adu signato nam hinc sensus est quod edificatio
 domus sig. cor suus habetur ad uisulam et sic arum est quod predica
 tionem non est de infingere tale subiecti, sub m. suffragit nam
 taliter, si autem uisula. est. si de adu exordium sensus est, laus
 et gloria opus suum que hinc dicitur, et hinc est opus. nec est
 lectum suffragit natura hinc, et predicationem est de infingere tale
 subiecti, et hinc non dicitur de quid nominis, sed solius quidam
 et sic indiffe quid nominis uisula est de adu signato. r. sig.

Liber secundus.

perpetuæq; veritatis. Et tamē demonstratio-
nes nō fiunt per propositiones modales, sed
per de inesse. Vt omne animal rationale est
risibile, homo est animal rationale: ergo ho-
mo est risibilis. Et ita in mathematicis. Sed iu-
niores terministæ, vt defendant quod semel
imbiberunt dicunt, demonstrationes non fie-
ri nisi per modales: cōtra Aristot. & authores
omnium scientiarum. Sunt qui aliter sentiant
de suppositione naturali: videlicet, quod ter-
minus per se sumptus sine verbo supponit
naturaliter. Vt si dicas, homo supponit pro
omnibus significatis & nō potius pro presen-
tibus quā pro præteritis aut futuris. Sed quā-
do accipitur in ordine ad verbum: supponit
accidentaliter pro suppositis respondentibus in
ordine ad illud verbum. Nescio tamen an sit
omnino verū quod terminus per se extra pro-
positionē, & sine verbo supponat, vt supra di-
ximus: & illo dato, quod est probabile: nihilo-
minus nō est negandū terminos in proposi-
tionibus vbi prædicatū est de intrinseca ratio-
ne subiecti supponere naturaliter.

Suppositio accidentalis cōtingit
vbi cūque prædicatū nō est de intrinseca ratio-
ne subiecti. Et primo in propositionibus
de, est, secundo adiacente, vt cœlum est, terra
est, homo est &c. Nam omnis creatura con-
tingenter est. Quo fit, vt illæ nō sint necessa-
riæ, aliud est de illa Deus est. Et secundo in
omnibus prædicationibus accidentalibus.
homo disputat, homo est albus &c.

Lectio quarta.

Quarta diuiditur suppositio ex
parte significationis. Nam alia est commu-
nis, vt homo disputat. Et alia singularis, quæ
contingit dupliciter, aut quando est termi-
nus discretus, vt Petrus disputat, aut cōmunis
cū pronomine demonstratiuo, vt hic hō dispu-
tat. Et circa huiusmodi suppositiones id solū
est notandū qđ notauimus lib. i. c. de termi-
nū esse cōmunē, aut singularem in significando significationē
totali, & in supponēdo. Quare omnis cōmu-
nis nō restrictus pro nomine si supponit, sup-
ponit cōmuniter, & omnis singularis si sup-
ponit, supponit singulariter. Et ita in defini-
tione quādo dicimus suppositio cōmunis est
acceptio termini cōmunis: accipitur pro ter-
mino cōmuni in significādo. Et eodem modo
terminus singularis. Verbi gratia, subiecta ha-

rum propositionū, Deus regnat, Phoenix vo-
lat, sol lucet, Chimera imaginatur esse, om-
nia supponūt cōmuniter, quia sufficit termi-
nis sic acceptis nō repugnare accipi pro plu-
ribus. Sed si dicas, hic sol, vel hæc phoenix, vel
hæc chimera, supponunt singulariter. Eodem
modo subiectum huius, omne ens, quod est
Petrus, supponit singulariter: & nō solū
totum subiectum, sed ly ens, quod restringi-
tur, etiam supponit singulariter: sicut ly, ho-
mo, in hac, hic homo disputat.

Vnum potest tamen hic dubio-

lū suboriri, vtrum ad cognoscendū suppositio-
nem cōmunē aut discretam, debeat pensari
acceptio termini respectu verbi. Exempli gra-
tia. Hic terminus, omnis homo, aut oēs homi-
nes, collectiue, est terminus simpliciter cōis,
cui videlicet nō repugnat supponere pro plu-
ribus successinē, vt si nunc Petrus sit solus in
mundo, & eras sit solus Paulus, & tamē secun-
dum acceptionē quā habet in hac modali om-
nis homo possibiliter est iustus, aut omnes
homines possibiliter sunt, repugnat suppo-
nere pro pluribus. Repugnat enim, hos esse
modō omnes posibles, & postea esse alios
possibiles. Est ergo dubium, vtrum subiecta
istarum modalium supponant communiter, an
solū singulariter. Et credo quod supponūt
cōmuniter iuxta notabile supra positum.
Nam illa subiecta sunt termini cōmunes in
significando, & ideo ex parte significationis
nō repugnat illis supponere pro pluribus: qđ
sufficit ad suppositionē cōmunē: licet repu-
gnet ab extrinseco ratione copulæ.

Solent hic multiplicari nescio

quæ regulæ ad cognoscendū suppositiones ter-
minorum cōplexorum, vt putā. Omne copu-
latū cōplexiue sentitū, cuius partes sunt singu-
lares, est singulare, & supponit singulariter:
vt Petrus & Paulus. Et omne disiectum, seu
copulatum diuisiue sumptū, cuius vna pars
est cōis, vel ambæ non sunt synonymæ, est cō-
mune, vt homo vel Petrus, Petrus vel Paulus
&c. Istæ tamē regulæ sunt plures, quā quæ
possint certo numero cōprehendi. Et ideo sa-
tis sit omnem terminū, siue simplicē siue cōm-
plexum, cui ratione suæ significationis nō
repugnat supponere pro pluribus diuisiue
esse cōmunem, alias esse singularem.

Suppositio cōmunis ex parte si-
gnorū, quibus terminus modificat, diuiditur
quinto

Nota. 2.

Dubium.

unde notat
quod non est
ad hoc

si quis po-
tuit tunc
ad hoc

unde non
est sufficien-
tium ad hoc
autem

Not. 5.

Regu. sup-
positionū

et primo f. in se sequi
est p. q. ex ista r. et est, homo est &c. Nam omnis creatura con-
tingenter est. Quo fit, vt illæ nō sint necessa-
riæ, aliud est de illa Deus est. Et secundo in
omnibus prædicationibus accidentalibus.
homo disputat, homo est albus &c.

Liber secundus.

quod de inferiori predicant
in seclusum, in hac inclu-
dit quod in seclusum pre-
dicat de inferioribus
et omnis homo est al-
bus
omnis homo est et sic
legendum est quod
est omnino mendosa,
de inferiori distribuit
C. utrumque extremum
distribuit C. alterum
extremum sustinet
distribuit et alte-
rum de terminat et
omne animal est homo
omnis homo est omnis homo
omnis homo est C. homo, al-
quis homo omnis homo est
et aliter nullo modo
est aliter saluari

Solent hic tandē constitui quatuor regulæ ad cognoscendum veritates propositionum per suppositiones extremorum. Prima propositio affirmatiua, cuius extrema supponunt pro eodem, est vera. Secunda, Propositio negatiua, cuius extrema supponunt pro eodem, est falsa. Tertia. Propositio affirmatiua, cuius extrema non supponunt pro eodem, est falsa. Quarta, Propositio negatiua, cuius extrema non supponunt pro eodem, est vera. Sed prima & secunda patiuntur instantias plurimas. Primò, in propositionibus non tantum affirmatiuis, aut negatiuis, vt tātum homo est animal. Omne animal præter hominem est substantia. Deus contingenter est substantia. Secundo, ratione quætitatis, vt quādo inferius prædicatur de superiori distributo, vel alterum extremum supponit determinatè, vt omne animale est homo, omnis homo est, Tertio, ex parte vniuersalitatis copulæ, vt, Deus necessario est creans: homo, essentialiter est sensibilis, & sic de alijs innumeris. Quartò quando propositio se falsificat. Et in relatiuis, Vt aliquis homo est suus filius. Nam prædicatum supponit pro homine, quia verificatur sic. Hoc est, filius hominis, & tamen illa particularis est falsa. Sunt denique aliæ innumerabiles instantiæ. Et in eisdem in quibus prima

q² iustificat^r s. unde relati
uum iustificat^r frequenter
loquens et q² necesse est q² sibi
sibi sit.

[illegible]

Caput Vndecimum.

Relatiuorū autē grāma-
ticorū, peculiaris habet
ratio in suppositionib⁹.
Relatiuū ergo, est rei an-
tē latā recordatiuū. Quod aliud est
relatiuū substātiæ & aliud acciden-
tis. Relatiuū substātiæ est, quod re-
fert suū antecedēs per modū sub-
stātiui, vt hō est animal, quod est
rōnale. Relatiuū accidētis est, quod
refert suū antecedēs per modum
denominatiui, vt est animal politi-
cum, quale est hō. Mox relatiuorū
substātiæ, aliud identitatis, et aliud
diuersitatis. Relatiuū idētitatis est,
quod pro eodē accipitur pro quo
suū antecedēs, vt in primo exēplo.
Relatiuū diuersitatis, est quod pro
alio accipit, quā suū antecedēs,
vt alius pater, alius filius. Et pari ra-
tione, relatiuorū accidētis aliud est
identitatis, seu similitudinis. Et est
quod idē accidēs cōsignificat quod
suū

et argumen
tando ex oppo
sitione quod
est extrema
sufficiens pro
eodem qd non est
causa, falsum
est. In alio
adversus in hoc
falsum imaginatio
nis et effectus qui
est uterq; ex
trema non su
fficiens pro
eodem produ
cit.
ex opposito
tunc argu
mentum insert
offen
dent falsu
in illa falsum
imaginatio est
falsum. In sen
tentiam dicit
ur.

suum antecedēs, vt in secundo exēplo. Aliud est diuersitatis, qd aliud accidēs cōsignificat, quā suū antecedēs: vt est aīal politicū, et alterum est leo. Postremò, relatiuorum substantiæ idētītatis, aliud est reciprocū, et aliud nō reciprocum.

Relatiuum reciprocū est, quod regressiōe quandā in suum antecedēs cōsignificat, vt hō diligit se, Cain occidit fratrē suum. Et est duplex: primitiua, aut deriuatiua. species. Relatiuum non reciprocum est, quod regressiōe in suum antecedens nō cōsignificat: vt in primo exēplo. Quatuor statuunt regulę relatiuorum. Prima. Relatiuū qui, generat sensum copulatiuū, vt animal quod est risibile est rōnale, æquipollet huic, animal est, rōnale, et illud est risibile. Secunda. Relatiuum in altera categorica copulatiuē, referens antecedēs in altera, refert restrictē, pro eo pro quo antecedētis categorica verificatur: vt animal est rationale, & illud est risibile, æquipollet huic, animal est rationale, & illud animal quod est rationale est risibile.

Tertia. Relatiuū reciprocum supponit sicut suū antecedens sigillatim, vt oīs hō diligit se: relatiuum supponit distributiue sigillatim, vt singulis suppositis subiecti rīdeāt singula supposita relatiui, vt Petrus diligit Petrum, Paulus diligit Paulum. &c. Et in hac, hō nō est ipsemet, relatiuum supponit determinate sigillatim. Quarta re-

gula. Relatiuum nō reciprocū supponit eadē suppositiōe, qua supponeret suū antecedēs in illo situ: vt si dicas, oīs hō disputat & ille doctē loquit: relatiuum supponit determinatē pro homine qui disputat.

Lectio prima.

Relatiuorum inquā, grāmatico Not. 1.
rum peculiaris habetur ratio in suppositiōibus. Vbi notandum duplex esse relatiuum. Aliud logicum, vt pater filius, quod eisdē legibus suppositiōis tenetur quibus reliqui termini absoluti. Et aliud est grammaticum, quod habet regulas peculiares. Vt prædicatum huius, omnis homo est ipsemet, nō supponit confuse tantū, ac si diceret, omnis homo est homo Nec si diceret, homo tacet & ille loquitur, illud relatiuum supponit pro omni homine ptesenti: sicut supponeret ly, hō in illo situ. Sed restrictē pro illo qui tacet: est enim illa copulatiua impossibilis. Ob idque Petrus hispa. tracta. de suppositiōibus specialem considerationem fecit de relatiuis: cuius textum non sumus ad litteram sequuti.

Sed totum negotium relatiuorum reduxi mus ad quatuor diuisiones & quatuor regulas. Vbi quatuor puncta explicabimus. Primum quid & quod duplex sit relatiuum. Secundum quomodò resoluatur. Tertium quādo referat restrictē. Et quartò quomodò supponat. Circa primum, Relatiuum est rei ante latē recordatiuū. Id est, est termin⁹ reuocās in memoriā notitiā rei significatæ per terminum antecedentem. Vt homo disputat, & ille doctē loquitur. Nec est necessarium antecedens præcedere, vt quas credis esse has non sunt veræ nuptiæ.

Et diuiditur relatiuum quatuor diuisionibus. Prima. Relatiuum aliud substantiæ, & aliud accidentis. Vbi notandum, quod grammatici qui solū voces considerant dicunt relatiuum substantiæ esse quod refert antecedens substantiuū. Et relatiuum accidentis, quod refert antecedēs adiectiuū. Et ita diximus priori editione. At nunc visum est mihi, quod dialectici considerantes significationes potius quā voces, habent dicere quod relatiuum substantiæ est, quod refert suum antecedēs per modū substantiuū, id est, est terminus significans eandem rem per modū substantiuū: quam significat terminus antecedens.

Relatiuū duplex.

fact. 7. c. 3. Item alius
substantiuū fact. 3. c. 1.
et. 9.

unde sequit qd dicit et esse
alij terminus non id
ut videtur homo disputat
et homo loquitur

Not. 2.

Relatiuū substantiæ accidentis.

argi hō doctē ma
sunt antecedens
pe. hō. fact. 3. c. 1.
et. 3. ita definit non
grammatici more
relatiuum substantiæ
refert per modū quod
est,

Aliter animalibus
diffiniē & p^{ri}ncipali
P^{ri}ncipali est q^{uod}
refert antea dē p^{ri}ncipali
sive materiali, & se
cū dīcitur q^{uod} dīcitur
dē dīcitur, & dīcitur
accidentis est q^{uod} dīcitur
antea dē p^{ri}ncipali
materiali, & p^{ri}ncipali
materiali, & p^{ri}ncipali
est p^{ri}ncipali. a dīcitur
antea dē p^{ri}ncipali, & dīcitur
p^{ri}ncipali est q^{uod} dīcitur
idem nūm^{er}o dīcitur
antea dē p^{ri}ncipali, & dīcitur
est q^{uod} dīcitur dē
specie

et diuexus

- Not. 4.

t non idem nu
 -meru sed specie
 -it pfectu. Inp.
 s. Aut. 3. c. 7. d
 s. can. Aut. 7.
 : c. 9.

Not. 5.
Relatiuū
in recipro
cum & nō
reciprocu.

Relatiuū
idētītātis
& diuerfi
tātis.

mine à longè dicimus, ille est rex: sed relatiuum reciproci, aliud est primitiue speciei, vt ipsemet, idem, sui. Et aliud deriuatiue speciei vt meus, tuus, suus, noster, vester. Et certe relatiuum reciproci primitiue speciei nusquam est congruè in alia categorica quam suū antecedens: & si aliquando reperiatur, accipitur tanquam non reciproci. Non enim est latinū aliquis est homo doctus, & Petrus est ipsemet, vt referat hominem: Sed latinū dicitur Christus est homo & ipse est deus: vbi ly, ipse, non est reciproci. Quod si crediderint summulistæ mille barbaras nēnias recident.

Argum. 1. Contra definitionem relatiui arguitur. Hoc relatiuum, qui, solitarie prolatū, absque alio antecedente, significat aliquid, & id non significatur per terminum antecedentem: ergo definitio non est bona. Minor nota est ex hypothesi: & maiorem itidem videtur experientia comprobare: nam audita illa voce, qui, & à rustico & à latino, præter conceptum non vltimatum illius scripturæ, quæ vterque concipit, aliquem vltimatum format latinus, quem non format rusticus. Ad hoc argumentum respondent fere summulistæ, relatiuum sic dependere à suo antecedente in significando, vt nihil aliud significet quā illud adæquate, quod per suum antecedens significatur. Itaque in hac, homo disputat, qui doctè loquitur ly, qui, subordinatur conceptui adæquato hominis: & in hac, equus currit, qui bene volat, subordinatur conceptui adæquato equi: vnde certe subsequitur, relatiuum per se sumptum nulli conceptui vltimato subordinari. Et tunc nituntur ad argumentum nostrum respondere hac distinctione. Relatiuum accipitur dupliciter: categorice, & syncategoremice. Categorice, quando per se refert solum antecedens: vt Petrus disputat, & ille bene loquitur: subordinatur enim tunc conceptui Petri. Syncategoremice, quando solum significat aliquāliter relatiue. Quod contingit dupliciter: primo, quando est per se: vt in casu argumenti: & secundo quando antecedens adiungitur relatiuo: vt, Petrus arguit & ille Petrus bene loquitur: tunc inquit, relatiuum non significat aliquid: sed solum aliquāliter: nam si ly, ille, subordinaretur conceptui Petri, tunc tantundem esset, ille Petrus, sicut Petrus Petrus: quæ est oratio nugatoria.

Nota. 6.

Sed contra istos est conclusio, & opinio nostra: q̄ relatiuum non habet signi-

ficationem dependentem ab antecedente: sed independentem. i. communem ad omnia antecedentia quæ referre potest. Et probatur potissimum ex modo concipiendi, qui plurimū valet in dialectica. Primò ly, qui apud omnes latinos idem censetur significare extra propositionem quod in propositione. Et si præceptor grammatices Hispanus rogaretur, quid significat, non diceret hominem, aut equum: sed, el qual, & ly ille, aquel. Et re vera sub illa forma fuerunt relatiua imposita ad significandum, nec impositor recordabatur hominis aut equi: extra propositionem significat aliquid. Secundo, quia extra propositionem, est verum nomen declinabile, & reddens suppositum verbo: vt si dicas, qui disputat: ergo non est syncategorema, imò significat aliquid. Et re vera est præter opinionem quod ly, qui, in propositione sit categorema, & extra sit syncategorema. Et tertio arguitur. Postquā in mente concepi, Petrus disputat & ille bene loquitur, possum apponere antecedens ad relatiuum dicendo, ille Petrus (certe nescio quid verat) ergo relatiuum idem significat quando apponitur antecedens, & quando non apponitur: & si ita est, non significat adæquate idē quod suum antecedens: nam alias esset negatio, vt dictum est. Et vltimo arguitur, si quis audiat prius relatiuum, vt quas credis esse has non sunt veræ nuptiæ: re vera prius formauit conceptum relatiui, tunc vel adueniente antecedenti corrumpitur conceptus relatiui, quod est ridiculum: vel si manet, non significat adæquate, quod suum antecedens sed communiter quod significabat prius.

Hæc argumenta nos convincebant olim, & nos modo compellunt in hanc sententiam, quod relatiuum nō significat adæquate illud, quod suum antecedens: sed habet significationem communem, id est, nō significat nūc homines, postea equos adæquate: sed vbiunque significat transcendēter ens relatiue. Et hoc vocaueram in priori editione, significare absolute: quod aliqui intellexerunt, quasi non relatiue, cum tamen ego non intellexeram per absolute, nisi, non restrictè & non dependenter, id est, quod relatiuum nō dependet in significando ab antecedente, sed solum in acceptione. Itaq; sicut ly, homo, omnes homines significat, si dicas, hic homo disputat, solum accipitur pro hoc ita ly, qui, significat ens in communi relatiue: sed si antecedit ly, homo, accipitur pro homine: & si antecedit ly, equus, accipitur pro equo. Ex quo sequitur quod ille conceptus mentalis, qui idem inuaria

*relatiui qui sig. et
ipse et non sig. ad ipso
se id q̄ sumit aq̄, et
habet sig. in se ipso
deinde aq̄u antecedentem
si*

*ut diximus
de ly omni
et sig. in se
nec huius parit
sen sen. tam*

fit sub relatione: Respondetur q̄ simpliciter re-
latiuū reciprocum derivatiuū speciei nō sup-
ponit sicut suū aīn sigillatim, postquā nō acci-
pitur pro illo: sed tñ secundū quid, quantū ad
formale supponit sigillatim. i. quantū ad con-
notationē, vel quantū ad genitiuū inclusum
in illo, scilicet, filiū matris aut filium Mariæ.

Ultima regula est. Omne aliud re-
latiuū nō reciprocuū, supponit secundū exi-
gentiam signorū sicut supponeret aīn in illo
loquitur, relatiuū supponit determinatē pro
hoīe qui disputat: nā signū vnius categoricæ
nihil facit in terminos alterius. Et in hac, ali-
quod aīal est rationale, & oīs homo est illud,
relatiuū supponit confusē tñ. Itaq; qñ non est
relatiuū reciprocuū cum fit descensus sub ante-
cedente, nō fit descensus sub relatione: sed manet
cōmune: vt descendendo sub antecedente in
hac copulatiua, omne aīal est, & Petrus est il-
lud: dicendū est, hoc aīal est, & Petrus est ani-
mal quod est: quare illa copulatiua est vera.

Ex illa tertia regula de supposi-
tione relatiuū reciproci inferūt Summulistæ
multa corrolaria, videlicet q̄ detur aliqua con-
ditionalis contingens: cū tamē sit regula q̄ oīs
cōditionalis si est bona cōsequētia, est neces-
saria propositio: & si mala, est impossibilis.
Probāt in hac copulatiua, aliquod aīal est, &
si homo est ipsummet, hō est leo: nā rebus vt
hic demonstrato leone sub ly aīal, illa conditio-
nalis est bona cōsequētia: & si soli hoīes essent
in mūdo illa esset mala: vt patet descendendo
sub ly animal. Sed nos dicimus, casum esse bar-
barū: nec admittimus q̄ relatiuū reciprocum
sit in alia categorica, quā suū antecedens: nec
q̄ detur conditionalis contingens: sed loco de
mīnī idē dicimus ipsummet, dicendū est ipsum vel illud: vt
non sit relatiuū reciprocum.

Caput. xij.

Inductio, quā dicūt ascē-
sum, est à singularib⁹ suf-
ficiēter enumeratis ad v-
niuersale progressio: vt,
iste ignis calefacit, & iste: & sic sin-
guli: ergo oīs ignis calefacit. Descē-
sus est ab vniuersali ad singularia
sufficiēter enumerata progressio:
vt, quidā ignis calefacit: ergo iste ig-

nis calefacit: vel iste ignis calefacit.
&c. Atqui sub termino distributi-
uē supponēte ascēsus descēsusq̄ fit
copulatiu⁹: sub termino verò deter-
minatē supponēte disiūctiu⁹: sed
sub termino supponente confusē
tantū, nullus est qui veritatē pro-
positionis manifestet.

Lectio prima.

Habita notitia suppositionum: di

cere restat de inductione: quæ diuersis spēbus
suppositionum diuersa accommodantur. De
qua meminit Aristot. i. Top. & Petrus Hispanus
in quinto tract. vbi ponit quatuor gene-
ra argumentorum, quæ sunt syllogismus, in-
ductio, enthymema, & exemplū. Et inductio
inter alia est per quā fit vltima resolutio vsq;
ad sensum, Vbi notandū q̄ cum dialectica sit
veritatis propositionum indagatrix, tradit di-
uersos modos probandi propositiones, iuxta
cuiusq; naturā. v.g. si quis tibi negasset hanc
propositionē, tantū creatura contingenter est
substantia: quæ signis illis obuoluta est: docet
dialectica primò exponere ratione de ly tan-
tū, mox singulas exponentes ratione de ly
contingenter, & tandem propositiones de ines-
se probare per singulare. Item si quis negasset
q̄ ignis rarefacit: quod non est tā notū ad sen-
sum: id persuaderes per causam à priori, hoc
syllogismo, quidquid calefacit rarefacit, oīs
ignis calefacit: ergo oīs ignis rarefacit. Quod si ru-
sus negaretur minor, illa ad sensum manife-
staretur inductione, iste ignis calefacit & iste
& sic singuli, ergo. Ex quo sequitur q̄ indu-

ctio solū valet ad probandū propositiones per
sensum, sicut probat philosophus naturalis
sua principia & medic⁹: vt q̄ reubarbarū pur-
get cholera experientia cognouerūt: quia vide-
rūt hoc purgare & hoc purgare. &c. Sed ma-
thematicus aut metaphysicus nō probant sua
principia per inductionem. Tā ignotū em̄ est,
hanc substantiā spirituale esse intelligibile, si-
cut quod substantia spiritualis est intelligibilis.
Vnde Aristot. i. Top. inductio, inquit, est clarior
& notior ad sensum, quā syllogismus. Et indu-
ctio accipitur secundū Græcā significationē:
quæ est ordinū series in exercitū: vbi alij post
alios procedunt. Et inductio est quasi per sin-
gula inductio: cū quis ex cōcessis, sensim irre-
titur & captatur, vt cogatur cōcedere vniuersa-
le propter singularia concessa.

F : Est

Liber secundus.

Not. 2.

Est ergo inductio, ut inquit Ari-

stoteles, à singularibus ad vniuersale accessio vel secundum Petrum Hispanum à singularibus sufficienter enumeratis ad vniuersale progressio: ut monstratur in exemplo textus. At iuniores, & nomen, & diffinitionem gratis mutarunt. Inductionem enim vocant ascensum: credo ut esset correlatiuum ad descensum: cuius non est nomen apud antiquos. Et dicunt quod ascensus est consequentia formalis à singularibus cum constantia, ad terminum communem. Sed isti nullam rationem habent Aristotelis, necdum Petri Hispani. Sunt enim definitiones Aristotelis, non mutanda: sed interpretandae. Igitur si quaeratur quid est ascensus, vel descensus, respondendum est per definitiones textus: quae sunt clares. Sed si vis amplius explicare: Ascensus est argumentatio, à singularibus alicuius termini communis ad terminum communem, vel ab inferioribus ad superiores. Accipitur enim illic vniuersale, correlatiue ad singulare, vel ad inferius pro termino communi: etiam si non distribuatur. Et descensus opposito modo est argumentatio à termino communi ad eius singulares vel inferiores. Dixerim vel inferiores: quia antiqui, sicut sub termino specifico faciebant inductionem per singularem, ut iste ignis calefacit, & iste & singuli: ergo omnis ignis calefacit: ita sub termino generico faciebant per específicos: ut omnis homo est sensibilis, & omnis equus est sensibilis, & omnis leo. &c. ergo omne animal est sensibilis. Et maxime ubi est distributio pro generibus singulorum: ut aliquis homo fuit in arca Noe, & aliquis leo. &c. ergo omne animal fuit in arca Noe. Et quando dicimus à singularibus. &c. non distinguimus inter singulares in supponendo & significando: nam ut supra diximus idem est. Quare etiam in terminis non actu supponentibus potest fieri ascensus: ista chimara est monstrum, & ista. &c. ergo omnis chimara est monstrum. Et est sciendum, ascensum conducere ad manifestandam veritatem propositionis de termino vniuersali: descensum vero ad manifestandum falsitatem eius. Probamus enim ignem calefacere: quia iste calefacit, vel iste. &c. Sed probamus falsum esse, ignem frigidificare: quia inde sequeretur, vel istum frigidificare vel istum. &c. Quod est falsum. Digladiatur Summulista: an ad bonum ascensum requiratur contrarium valere descensum. Sed disputatio est de nihilo: & credo illud non esse necessarium, quia nihil verat hunc esse bonum ascensum, omnis homo est hoc animal, vel omnis homo est hoc

animal. & c. ergo omnis homo est animal, quam conuerso non valet descensus.

Sed circa illa, quae hac tempestate Dubia.

disputantur in scholis, sunt tria dubia. Primum. An (ut sit bonus ascensus vel descensus) sit necessarium quod sit consequentia formalis. Secundum, an debeat addi in descendantibus illa particula, & sic de singulis. Et tertium, an debeat superaddi constantia.

Circa primum. Notandum hic per

functorie consequentiam esse duplicem: materialem & formalem. Materialis est, quae tenet solum in talibus terminis: & tali materia: ut homo est animal, ergo omnis homo est animal: quae tenet solum in materia naturali à non distributo ad distributum, homo non est lapis: ergo nullus homo est lapis: quae tenet solum in materia remota. Formalis est, quae tenet in omnibus terminis similis formae: ut omne animal est substantia, omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia, quae tenet in omni materia. Vbi notandum est obiter: quae nam consequentiae dicantur similis formae: nam similitudine formae in legibus oppositionum, & in syllogismis exactior habebitur sermo. Sed quatenus attinet ad hoc propositum, ut una consequentia sit similis formae alteri: requiritur antecedens esse simile antecedenti alterius, & consequens consequenti: nepe, ut sint eiusdem qualitatis & quantitatis, & seruetur eadem ampliatio & appellatio. &c. Et deinde quod si qua fuerit synonymitas vel identitas inter terminos antecedentes & terminos consequentis in una consequentia, eadem synonymitas seruetur in altera consequentia. Exempli gratia, haec duae consequentiae, iste homo disputat, & iste homo disputat. &c. ergo omnis homo disputat: iste equus currit, & iste equus currit. &c. ergo omnis leo currit, non sunt similis formae, licet antecedens primae sit simile antecedenti secundae, & consequens consequenti quia in prima consequentia subiecta singularium antecedentis, & subiectum consequentis sunt idem, & in secunda non est illa identitas.

Dicit ergo omnes Summulistae,

tria. Primum, quod ascensus ac descensus debent esse consequentia formalis. Quare ista consequentia, iste ignis calefacit, & iste ignis calefacit: ergo omnis calefacit, non est bonus ascensus si nihil addas antecedenti: sed solum numeres duo singularem: nam quantum est bona de materia, non tamen tenet in simili forma, iste homo disputat & iste homo disputat: ergo omnis

quantum conuerso. f. talis huius est quod subiectum sufficienter non fuit factum diiunctum non licet diiunctum descendere quod ad quod solat unum pulchrum ut. f. dicit de hoc,

*Singulare est duplex
singulare in plurali
quod est indiuiduum et
singulare respectu
est terminus minus totus
respectu communioris,*

sed nota quod descendit per singularem, ut iste ignis calefacit, & iste & singuli: ergo omnis ignis calefacit: ut omnis ignis calefacit, & iste & singuli: ergo omnis ignis calefacit.

*consequens est du
plex materialis
et formalis
talis huius est
quod huiusmodi
est huiusmodi
animal hominis
non est lapis equi
valent unum
in hoc.*

*qualitas quod n
est forma. Et ergo
hunc quod n
est huiusmodi
quod genus su
est huiusmodi,*

omnis homo disputat. Et ideo dicunt secundo, quod vel sunt connumeranda omnia singularia illius universalis: vel quando illud non est possibile, addenda est antecedenti illa particula, & sic de singulis, ut teneat formaliter in omnibus. Sed adhuc hoc non sufficit ut sit formalis consequentia: nam si descendas sub universali affirmativa: ut puta omnis homo vivit: ergo iste homo vivit, & ille homo vivit, & sic de singulis, consequentia non est formalis: nam si demonstraveris in una singulari Antichristum ad intellectum, consequentia non valet. Et ideo dicunt tertio, quod addenda est constantia antecedenti: puta isti homines sunt omnes homines: nec licet demonstrare in consequenti nisi illa singularia quae demonstrantur in constantia, & sic consequentia est optima. Eodem modo ascendendo sub particulari negativa, iste homo non vivit, vel iste homo non vivit, vel sic de singulis: ergo aliquis homo non vivit: nisi addas constantiam in antecedente, consequentia non valet, ut patet si demonstras in aliqua singulari Antichristum ad intellectum. Vnde constantia est propositio affirmativa, ubi predicatur terminus communis sub quo fit ascensus in plurali numero, cum signo collectivum de omnibus eius suppositis collectivae sumptis: ut isti homines sunt omnes homines. Ex his eliciunt definitionem ascensus quod sit consequentia formalis a singularibus sufficienter enumeratis cum constantia ad terminum communem. Et ita nos diximus in priori editione. Sed certe haec definitio praeterquam quod non est Aristotelis, nec Petri Hispani, involuit multas tricas, cum tamen definitio debet esse perspicua.

Argum. i.

Primo arguitur inquirendo quid valeat particula, & sic de singulis: nam vel aequivalet huic negatiuae, nullus est alius ignis qui calefaciat, vel aequivalet omnibus alijs singularibus non enumeratis. Si primum: ergo esset processus in infinitum, quia illa universalis rursus est probanda per ascensum, imo est obscurior quam ipsa universalis sub qua ascenditur. Si secundum, ergo sapissime non possemus comprehendere significationem illius: ut quando sunt innumera supposita. Ad hoc argumentum sunt qui concedant primum inconveniens: alij qui concedant secundum. Dicunt enim primi quod ly, & sic de singulis, subordinatur universali negatiuae. Sed certe tunc obscurior esset ascensus, & esset processus in infinitum. Alij dicunt quod

subordinatur copulatiuae ex omnibus particulis non numeratis. Sed si vera esset maxima capacitas intellectus: qui tot propositiones comprehenderet. Dicendum est ergo, quod illa particula non subordinatur nisi similibus quatuor notitijs, quales sunt in voce, & sic de singulis: quae significat ita esse in singulis alijs suppositis sicut in illis, quae numerata sunt: licet in consequendo tantum valeat sicut si cetera omnia singularia numerarentur. Nec ita secundo dixeris, & sic de alijs: quia haec particula non est distributiva sicut alia. Quare si quatuor summ homines disputassent, alijs non disputantibus: antecedens esset verum & consequens falsum, in hac consequentia, iste homo disputat, & ille homo disputat, & sic de alijs: ergo omnis homo disputat. Et notandum hic primo, quod in descensu copulatio sub universali negativa, nec in ascensu disjunctio sub particulari affirmativa, non est necessaria illa particula. Item universaliiter quando connumerantur omnia supposita: quare si addas in singularibus illam particulam, & non sunt plura, tunc non est necessaria illa particula. Et secundo notato, quod in ascensu copulatio debet addi particula mediantely, & in disjunctio mediantely vel, & pariter in descensu, ut sub eadem forma intelligantur singulares, quae non numerantur, quae alia numerate exprimentur.

Contra illum modum ponendi Argumentum constantiam, sunt argumenta inextricabilia. Dicam unum, aut duo exempla, ut appareat quid sit obscurus ille modus arguendi cum constantia. Primum, vix potest poni constantia ad ascendendum sub hac universali: omnes fratres diligunt se. Ascendendum enim est, isti fratres diligunt se, & isti fratres diligunt se, & isti fratres sunt omnes fratres, ergo & cetera. Sed demonstrando filios Petri & filios Pauli, & sic omnes homines qui habent fratres: certe constantia esset falsa. Nam esset sensus, quod illi omnes sunt inter se fratres.

Respondent, quod ille terminus pluralis constantiae debet resolui per unum copulatum quod habeat innumeras partes: scilicet isti (demonstrata tota collectione) sunt omnes isti fratres (demonstrando filios unius patris) & isti fratres (demonstrando filios alterius, &c.) Vtly omnes, feratur in totum copulatum. Et si ascendas sub subiecto huius, omne non album est nigrum, casu quo non sint colorata nisi alba, & nigra: non est ponenda sic constantia, ista non alba sunt omnia

F 3 non

et in alijs de mon
fies homines uiu
fies tota disjunct
ua est uera dan
sequens falsum.

quid sit uer
san ha,

quod ascendit
per seipsum ad
opem addere
illam particulam
sic de singulis
quoniam eade
latet de omnib
quae ad se non
assumit illam
particulam in
ea, dixit quod
in se eadem
ly ut dicitur, se
falsum.

et nullus homo uiuit
omnes homines est lapsus
per seipsum et uera: cum
sit universalis, et quod
singularem eum uiu
et non per seipsum
sed per seipsum ad ueritatem
per seipsum esse uerum

et dicitur quod in
de arguendo sub
universali negativa ut
unum charactere uiu
si affirmativa, et sub po
siuati negativa non re
quiritur per seipsum
sua et sic de singulis
autem ponat non ui
at, ad arguendo, et in po
munda, ut in ha
siuati negativa disjunctio
et in arguendo copulatio
affirmativa ut dicitur, f
dicit, nota, et in argu
siuati negativa debet po
inmediata post suppositis
nem subiecti ascendimus
et in arguendo debet poni
immediata post numerat
lionem singularem,

et si ascendimus
subiectum ut con
nisi ponat const
seipsum sine mo
seipsum

non alba: quia tunc deberes demonstrare totam collectionem alborum & nigrorum, quæ omnia simul sunt non alba, ut vidimus in capite ultimo terminorum: sed constantia debet accipi in hoc sensu, hæc non album, & non album, & non album, &c. sunt omnia, non album, & non album, &c. Ut tam subiectum quæ prædicatum solum accipiantur pro nigris. Et tertium argumentum est aduersus particulam, & non sunt plura, quam diximus suppleri vice alterius, & sic de singulis: casu quo sint solum istæ quatuor propositiones in mundo, Deus est, nullus Deus est, homo est animal, nullus homo est animal, non sequitur. Istæ propositiones non sunt veræ (demonstratis primis contradictoriis) & istæ non sunt veræ (demonstratis) & non sunt plures propositiones: ergo nullæ propositiones sunt veræ: quia antecedens est verum & consequens falsum pro alijs duabus negatiuis.

Respondetur quod sensus illius particulæ non est ille quem facit in rigore: sed debet accipi in hoc sensu: ut sit bona consequentia, non sunt plura supposita illius termini vniuersalis quam illa duo demonstrata in singularibus: & tunc constantia est falsa. q. 2. d. 1. f. 1. g. 1.

Argum. 3.

At suppositis huiusmodi explicationibus, arguitur contra istum modum arguendi per ascensum vel descensum. Inductio sicut quævis argumentatio dialectica debet esse probaturæ conclusionis: sed modus iste arguendi per inductionem nullo modo est probaturæ conclusionis: ergo non est dialecticus. Probo minorem: quia ut argumentatio sit probaturæ non sufficit ut isti putant, quod sit bona consequentia: sed potius requiritur quod antecedens sit notius quam consequens, sed ista consequentia verbi gratia, Istæ ignis est calefactus, & iste est calefactus, & sic de singulis, & isti ignes sunt omnes ignes: ergo omnis ignis est calefactus, tam dubium est antecedens, sicut consequens: imo longe obscurius, maxime in calibus supra expressis, & in plurimis alijs, qui solent afferri, ergo illa consequentia non est probaturæ nec ostensura. Imo verum cum Aristoteles dixerit quod inductio est veritatis melior, & manifestior ad sensum quam syllogismus, fecerunt iam illam Summulistæ nō modo obscuriorem: sed prorsus inutilem ad quemvis usum & scientiam.

Nota. 4.

Igitur quod manifestum est apud Aristotelem & Petrum Hispanum, & omnes antiquos non est necesse, ut inductio sit con-

sequentia formalis, quinimo secundum aliquos tantum est consequentia topica, & probabilis, & non adeo rigorosa, ut communiter maiores Summulistæ volunt. Nam officina dialecticæ non solum est argumentari demonstrando, ut in mathematicis: sed est arstare probabiliter disputat. Et ideo sicut aliquando assumit propositiones non necessarias sed probabiles: ita nec semper vitatur consequentia evidenter: sed sæpe vitatur probabilibus: & talis est inductio. Et vis inductionis est hæc, ut ex singularibus omnibus quæ experimur inferat vniuersalem, tanquam verissimile & probabile, quæ res ita se habet in alijs quæ non experimur. Vt si iste ignis calefacit, & iste, et ita singuli quos experimur, omnis ignis calefacit: nec opus est addere, & sic de singulis in vniuersum: nec quod isti sunt omnes ignes: nam tunc nihil esset dicere. Nec opus est addere, ut alij dicunt, & non est maior ratio de istis quam de alijs: quia hoc ipsum restaret probandum, sed satis est, ex his quæ cadunt sub experientia inferre vniuersalem. Quo fit, ut inductione non utantur omnes scientiæ, ut metaphysica nō probat quod omnis homo est animal rationale per inductionem, quia nō probatur illa per sensum. Sed illa est immediata, quia prædicatum explicat naturam subiecti. Physicus autem probat motum esse per inductionem: ut habetur tertio Physicorum. Et medicus probat naturas herbarum per experientiam. Quare perperam isti faciunt confundendo inductionem tot particulis & rarijs ut faciant illam formalem, nam præter hoc quod sit contra usum antiquorum, reddunt illam penè intelligibilem & nullius utilitatis ad probandum aliquid in omnibus alijs scientiis extra suas Summulas. Vtinam hoc recipiant omnes Summulistæ, & non reuertantur ad allia & cepas Aegypti.

Sed concesso illis inductionem esse consequentiam formalem, & adeo rigorosam ut cauillari minime possit: Dico primo quod ad hoc quod sit bona consequentia logica: non requiritur quod ponatur semper constantia nisi in ascensu negatiuo disiunctiuo, & in descensu copulatiuo affirmatiuo. Et etiam illæ particulæ, sic de singulis, non sunt plura: non est necesse ponantur in ascensu affirmatiuo disiunctiuo: nec in descensu negatiuo copulatiuo: ita si ponatur constantia non sunt necessitate in descensu affirmatiuo copulatiuo: nec in ascensu negatiuo disiunctiuo. Ex quo sequitur, quod

Nota. 5.

istæ hæc homines
et istæ. Iste q.
homo non est
omnis homo
ut q. 1. p. 1. m.
nec in istis q.
homo non po
se demonstrari
nec
iste casus s. p.
quo non possunt
m.

manasq. deam homi
res sint albi & nigris p
niger unus isti simul
distant non albi aut
niger

pro alijs duabus affirmati
hæc. q. 2. d. 1. f. 1. g. 1.
animal quæ de se sunt.

q. non est dialecticus
comp. q. in amestres.

l. i. thop.

pernet philosophus in op
tando d. p. 1. q. 1. m. d. 1. q.
inductionem & exemplum
nichil de necessitate concludere

Etusad demonstrandum pro quibus suppositis accipiantur illi termini cōmunes: vt quando nullo modo potest fieri alius ascensus sub illo termino: quod cōtingit in huiusmodi propositionibus: promitto tibi equum ad equitā dum requiritur equus. &c.

Ex his sequitur omnem terminum distributivum mediate vel immediate, tamē resolvēdū esse copulativē, & omnē nō distributivum, tandem resolvendum esse disiunctivē: nisi supponat confusē tantum a signo speciali confusionis: qualia sunt ly omnes collectivē ly promitto, ly requiritur. &c. Mediatē in quā vel immediate: quia ordo resolutionis exigit, nunc inchoandum esse ab vno & postea ab alio. v.g. licet in hac propositione, omnis homo est animal, non liceat immediate descendere ~~disiunctivē~~ sub predicato, tamen facta resolutione subiecti licebit. Et licet in hac, omne animal quod est homo est rationale, non liceat immediate disiunctivē ascendere sub ly homo, tamē facta resolutione sub toto complexo licebit. Et eodem modo sub ly hominis, in hac, quilibet equus cuiuslibet hominis est animal, facta resolutione sub toto, licebit ascendere & descendere copulativē. Volo dicere quod nullus terminus: quantumque sit determinata accepta, unica, supponat adeo immobiliter, quin facta resolutione totius complexi, liceat illum resolvere iuxta naturam sui signi copulativē aut disiunctivē: nisi sint illa signa specialia confusionis.

Nota. 4.

Regula. 3.

At vero circa ordinem ascendē-
di aut descendendi sub terminis vniuersiuisq;
propositionis, sunt notandæ tres regulæ pro
terminis absolutis: & duæ pro relatiuis. *Prima.* Sub termino supponente distributiue in
ordine ad terminum supponentem determi-
nate, vel in ordine ad aliam particularitatem
syncategorematicam præcedentem non li-
cet ascensus priusquam fiat resolutio sub ter-
mino supponente determinate: nam alias ar-
gueretur à pluribus determinatis ad vnicam
determinatam respectu multitudinis, qui est
defectus in inductione. Vt non sequitur, ho-
mo non est hoc rationale, & homo non est
hoc rationale. &c. ergo homo non est ratio-
nalis. Vnde arguere à pluribus determina-
tis, &c. est arguere à termino supponente de-
termine, copulatiue accepto in ordine ad
singularia termini distributi, ad ipsum de-
termine supponentē in ordine ad talem ter-
minum distributum. Denotatur enim tunc

in antecedente, singulis suppositis termini distributi aliquod suppositum indefinite illius particularitatis respondere, & in consequente denotatur respondere vni cum singulare illius particularitatis omnibus suppositis termini distributi. Pariter non sequitur, Petrus vel Paulus non est hic homo, & Petrus vel Paulus non est hic homo. &c. ergo Petrus vel Paulus non est homo: sed prius est resoluenda hæc propositio in disunctionem ratione de ly vel, Petrus non est homo, vel Paulus non est homo. Descensus tamen sub tali termino distributo licet quidem, quia ascensus huiusmodi ædificat falsitatem & descensus ædificat veritatem. Vt bene sequitur & conuerso, homo non est rationalis: ergo homo non est hoc rationale, & homo non est hoc rationale. &c. Et eadē est ratio in affirmatiuis, quod valet descensus & non ascensus. Sunt qui excogitēt modum ascendendi prius sub termino distributo, addendo relatiuum identitatis termino supponenti determinate, verbi gratia, homo non est Petrus & idem homo non est Paulus & sic de singulis: ergo homo non est homo. Nam si non sint, verbi gratia, nisi tres homines, vltima singularis est falsa: puta homo qui nec est Petrus nec Paulus, non est Plato. Sed certe modus hic ascendendi non tenet, nec in affirmatiuis, nec in negatiuis, saltem vbi sunt infinita supposita: vt si imaginemur continuum diuisum per partes proportionales minoribus terminatis versus b. extremam: non sequitur, aliqua pars non est hæc pars (demonstrata prima versus a.) & eadem non est hæc pars (demonstrata secunda) nam tertia nec est prima nec secunda, & eadem non est hæc pars (demonstrando tertiam) nam sub ly eadem, demonstrando quartam, & sic de singulis: ergo aliqua pars continui (secundum hanc diuisionem) non est pars continui. Nec sequitur affirmatiue, aliquam partem hæc pars præcedit (demonstrando primam) & eandem hæc pars præcedit (demonstrando secundam) nam sub ly eandem, demonstrando tertiam: ergo aliquam partem omnis pars præcedit. Secunda regula. Sub termino supponente confuse tantum disiunctim, in ordine ad vniuersalitatem non licet descensus disiunctiuis, priusquam illa vniuersalitas resoluator: nam alias argueretur ab vnica distributione ad plures, respectu partium particularitatis: qui est defectus oppositus defectui primæ regulæ: vt non sequitur, omnis homo est rationalis: ergo omnis homo est hoc rationale, vel omnis

melius en est
scire de quide
re subtermin
supponente de
terminata
est patet hoc est
vnde animal
patet de censu
sub ly animal
et non de censu

2 mmm, 6

225

[illegible]

De inductione

no tantum est qd determinatio dicitur unica et non uni.
liquum. Adjectivum recte praedit obliquum. I. qu. adjectivum
precedere substantivo, non unica de ro dicitur, quod obliquum
est. I. qu. adjectivum ponit in alio extremo quam substantivum
qd determinativum et determinabile non videtur
in ascerum, una vero contrarium qd terminabile
cerum et ascerum, si enim adjectivum praedit non
determinabile firmant, sicut ascerum, siue praedit de terminabile
una, item si de alio dicitur aliquid ad rationem aera recte.

Liber secundus

nōdō necessarium prius resoluerē antecedens, sicut in relatiō reciproca: faciliōr tñ & magis manifesta est resolutio, si incipiamus ab antecedente. Et intelligitur regula quomodo-
docunque supponat antecedens, & quomodo-
docunque supponat relatiuum reciprocum. Et idem dico de termino includente relatiuum. vt si dicas, videns se omnis homo est. & admittas ly se, referre prædicatum, illa determinata subiecti æquiualeat confusæ, nam necessario resoluendum est prius prædicatum. Et eadem ratione si dicas, omne videns se est homo, confusa antecedentis æquiualeat determinatæ. Secunda regula. Relatiuum nō reciprocum qualecunque sit, non habet necessariam dependentiam à suo antecedente in ascensu & descensu: sed potest prius resolui quam suum antecedens: vt si dicas, omnis homo est animal & illud est rationale, pōt fieri immediatē resolutio sub illo relatiuo, scilicet, omnis homo est animal, & hoc animal qđ est homo est rationale, &c. Et ita in relatiuis accidentis & in alijs.

Regulæ. 3. Ex his demū sequuntur aliæ tres regulæ quādo loco relatiui licet ponere suum antecedens. Prima. Loco relatiui reciproci quod est totale extremum, si distribuatur in affirmatiua, licet ponere suum antecedens supponēs confusē tantum: & in negatiua si aut de terminatē, aut distributiue supponat: licet ponere suum antecedens distributum. Exempli gratia, omnis homo est ipsemet, & qui pollet huic, omnis homo est homo: & hæc, homo nō est ipsemet, & qui alet huic, homo nō est homo: & hæc, nullus homo est ipsemet huic, nullus homo est homo. Secunda. Loco relatiui reciproci, siue primitiui, siue derivatiui: quod non est totale extremum, nunquā licet ponere suum antecedens quoadusq; singularizetur, verbi gratia, nō æquualet, aliquis hō videt se. aliquis homo videt hominē: aliquis homo est suus filius, aliquis homo est hominis filius, licet ly suus filius, mediante ly hominis filius, debeat verificari, vt cognoscatur pro quo supponit. Non enim satis est ad veritatem illius q̄ extrema supponant pro eodem: æquivalent tamen, Petrus videt se, & Petrus videt Petrum. Tertia. Loco relatiui identitatis nō reciproci semper licet ponere suum antecedens, aut absolutum aut restrictum, secundū exigentiam superiorum regularum. Quinimo cauendum est, ne cum descenditur sub antecedente relatiui nō reciproci, simul descendatur sub relatiuo nō

[illegible]

Caput xiiij.

Mpliatio, est extēſio ter-
miniā minori ad maiore
ſuppoſitionē: vt, homo
uſtus. Reſtriſtio eſt coar-
miniā maiori ad mino-
ſitionē: vt, homo qui eſt
ſapiens. Alienatio, eſt di-
terminiā propria ad impro-
poſitionem: vt, homo
al. pictum.

Lectio prima.

Post tractatū de suppositione
subsequitur, vt dicamus, de ampliatiōe, re-
strictione, & alienatiōe. Est ergo ampliatio (vt
habetur in textu) extensio termini à mino-
ri ad maiore suppositionem. Et restrictio, co-
arctatio à maiori ad minorem. Vbi, extensio,
& coarctatio, idem est quod acceptio termi-
ni pro pluribus suppositis, aut pro pauciori-
bus, aut in ordine ad plures differentias tēpo-
ris, aut in ordine ad pauciores instar ampli-
ationis aut restrictionis realis, vt quando, cera
rarefit aut condensatur. Vbi notandū quod
quando terminus accipitur pro suis omnibus
significatis, quæ illi respondent respectu ver-
bi præsentis habet quodammodo statum vt
nec ampliatur, nec restringatur: vt si dicas,
homo disputat. Quando, verò accipitur non
solum pro præsentibus: sed in ordine ad aliam
differentiam tēporis, tunc ampliatur: quia ex-
tenditur acceptio illius ad plura, vt si dicas
homo est vel fuit iustus, ly homo, accipitur
non solū pro præsentibus: sed etiam pro præ-
teritis. Sed si accipiatur pro paucioribus, tunc
restringitur: vt si dicas, homo qui est iustus
est sapiens, non accipiatur ly homo, p omni
homine.

homines sed solum pro iusto. Et est secundo notandum, qd terminus ampliatur dupliciter vno modo ad supponendum pro pluribus suppositis, quæ appellatur ampliatio suppositorum: & hoc modo solum terminus communis suppositione accidentali, personali, aut forte materiali, ampliatur. Et hanc solum ampliationem definiuit Petrus Hispanus dicens. Ampliatio est extensio termini communis a minori ad maiorem suppositionem. Nam terminus singularis: respectu nullius verbi, potest supponere nisi pro vno supposito. Nec terminus supponens naturaliter, potest hoc modo ampliari: vt in hac, homo est animal: nam supponunt illa extrema pro omnibus suis significatis absolute. Nec terminus supponens simpliciter: vt subiectum, huius, homo est species: nam supponit pro suo per se significato: quod non est nisi vnum. Sed alio modo accipitur ampliatio termini: non tam proprie: qm potest pro pluribus temporibus supponere, quæ dicitur ampliatio temporum: & illo modo etiam terminus singularis potest ampliari. Et ideo nos statuimus definitionem, quæ comprehenderet terminum singularem. Sunt qui dicant, terminum nec ampliari nec restringi nisi actu supponat: sed tamen cum disputatio sit de nomine, melius forsitan dicitur quod termini etiam non supponentes ampliantur: dummodo ex parte sue significationis non repugnet supponere secundum talem acceptionem.

At vero notandum est rursus: non satis esse, vt terminus ampliatur, q accipitur in ordine ad differentiam temporis præteriti vel futuri: nisi teneatur disiunctim in ordine ad duas: vt prædicatum huius, homo fuit iustus, quia solum stat pro præterito, non ampliatur: impertinens enim est q plura fuerint supposita præterita illius terminus, quam modo sunt: sed requiritur q accipiat pro suppositis in ordine ad plures differentias temporis. Nec satis est, q teneatur in ordine ad plures, sed requiritur q teneatur disiunctim in ordine ad alias. Nam si dicas, omnis creatura, quæ est, & fuit, erit, ly creatura, non ampliatur: sed potius restringitur: nam pro paucioribus supponit, quam si diceret, creatura est. Quia in hac, ly creatura, supponit pro instanti presenti quod non fuit: & in prima non supponit pro illo, in quo in primo instanti creationis rerum ly creatura, supponebat in hac, creatura est, & non in illa: quod est signum restrictionis illius. Nec satis est vt terminus ampliatur: quod

disiunctim supponat pro illo quod est vel pro illo quod fuit: nam tunc subiectum huius, homo est, ampliaretur: sed requiritur qd disiunctim supponat pro omni illo, quod est vel fuit: id est, in differente pro supposito præteriti, & pro præterito, & simili modo dicat, respectu de ly erit, aut de ly possibiliter.

Igitur vt pre oculis habeantur omnia ampliacionum genera, notandum qd hæc tantum sunt tres differentie temporis: scilicet præteritum, & futurum, & illiusmodi. Dialectici dicunt esse quinque differentias ampliacionum: scilicet, est, fuit, esse, potest, & imaginatur esse: quia nisi verbum præteritis, vt diximus, non proprie amplietur nec restringat. Et possunt ampliari præterita verba, vt fuit, & participia, vt futurus: & aduerbia, vt possibiliter: & nomina, vt imaginabile: quorum aliqua ampliant ad duas differentias, aliqua ad tres, vel plures: item alia ampliant solum ante se: & alia solum post se: & alia quoque modo: quod his octo regulis subsequenti bus manifestum erit.

Supposito verbum præteritis, & Not. 4. Not. 5. Not. 6. Not. 7. Not. 8. Not. 9. Not. 10. Not. 11. Not. 12. Not. 13. Not. 14. Not. 15. Not. 16. Not. 17. Not. 18. Not. 19. Not. 20. Not. 21. Not. 22. Not. 23. Not. 24. Not. 25. Not. 26. Not. 27. Not. 28. Not. 29. Not. 30. Not. 31. Not. 32. Not. 33. Not. 34. Not. 35. Not. 36. Not. 37. Not. 38. Not. 39. Not. 40. Not. 41. Not. 42. Not. 43. Not. 44. Not. 45. Not. 46. Not. 47. Not. 48. Not. 49. Not. 50. Not. 51. Not. 52. Not. 53. Not. 54. Not. 55. Not. 56. Not. 57. Not. 58. Not. 59. Not. 60. Not. 61. Not. 62. Not. 63. Not. 64. Not. 65. Not. 66. Not. 67. Not. 68. Not. 69. Not. 70. Not. 71. Not. 72. Not. 73. Not. 74. Not. 75. Not. 76. Not. 77. Not. 78. Not. 79. Not. 80. Not. 81. Not. 82. Not. 83. Not. 84. Not. 85. Not. 86. Not. 87. Not. 88. Not. 89. Not. 90. Not. 91. Not. 92. Not. 93. Not. 94. Not. 95. Not. 96. Not. 97. Not. 98. Not. 99. Not. 100. Not. 101. Not. 102. Not. 103. Not. 104. Not. 105. Not. 106. Not. 107. Not. 108. Not. 109. Not. 110. Not. 111. Not. 112. Not. 113. Not. 114. Not. 115. Not. 116. Not. 117. Not. 118. Not. 119. Not. 120. Not. 121. Not. 122. Not. 123. Not. 124. Not. 125. Not. 126. Not. 127. Not. 128. Not. 129. Not. 130. Not. 131. Not. 132. Not. 133. Not. 134. Not. 135. Not. 136. Not. 137. Not. 138. Not. 139. Not. 140. Not. 141. Not. 142. Not. 143. Not. 144. Not. 145. Not. 146. Not. 147. Not. 148. Not. 149. Not. 150. Not. 151. Not. 152. Not. 153. Not. 154. Not. 155. Not. 156. Not. 157. Not. 158. Not. 159. Not. 160. Not. 161. Not. 162. Not. 163. Not. 164. Not. 165. Not. 166. Not. 167. Not. 168. Not. 169. Not. 170. Not. 171. Not. 172. Not. 173. Not. 174. Not. 175. Not. 176. Not. 177. Not. 178. Not. 179. Not. 180. Not. 181. Not. 182. Not. 183. Not. 184. Not. 185. Not. 186. Not. 187. Not. 188. Not. 189. Not. 190. Not. 191. Not. 192. Not. 193. Not. 194. Not. 195. Not. 196. Not. 197. Not. 198. Not. 199. Not. 200. Not. 201. Not. 202. Not. 203. Not. 204. Not. 205. Not. 206. Not. 207. Not. 208. Not. 209. Not. 210. Not. 211. Not. 212. Not. 213. Not. 214. Not. 215. Not. 216. Not. 217. Not. 218. Not. 219. Not. 220. Not. 221. Not. 222. Not. 223. Not. 224. Not. 225. Not. 226. Not. 227. Not. 228. Not. 229. Not. 230. Not. 231. Not. 232. Not. 233. Not. 234. Not. 235. Not. 236. Not. 237. Not. 238. Not. 239. Not. 240. Not. 241. Not. 242. Not. 243. Not. 244. Not. 245. Not. 246. Not. 247. Not. 248. Not. 249. Not. 250. Not. 251. Not. 252. Not. 253. Not. 254. Not. 255. Not. 256. Not. 257. Not. 258. Not. 259. Not. 260. Not. 261. Not. 262. Not. 263. Not. 264. Not. 265. Not. 266. Not. 267. Not. 268. Not. 269. Not. 270. Not. 271. Not. 272. Not. 273. Not. 274. Not. 275. Not. 276. Not. 277. Not. 278. Not. 279. Not. 280. Not. 281. Not. 282. Not. 283. Not. 284. Not. 285. Not. 286. Not. 287. Not. 288. Not. 289. Not. 290. Not. 291. Not. 292. Not. 293. Not. 294. Not. 295. Not. 296. Not. 297. Not. 298. Not. 299. Not. 300. Not. 301. Not. 302. Not. 303. Not. 304. Not. 305. Not. 306. Not. 307. Not. 308. Not. 309. Not. 310. Not. 311. Not. 312. Not. 313. Not. 314. Not. 315. Not. 316. Not. 317. Not. 318. Not. 319. Not. 320. Not. 321. Not. 322. Not. 323. Not. 324. Not. 325. Not. 326. Not. 327. Not. 328. Not. 329. Not. 330. Not. 331. Not. 332. Not. 333. Not. 334. Not. 335. Not. 336. Not. 337. Not. 338. Not. 339. Not. 340. Not. 341. Not. 342. Not. 343. Not. 344. Not. 345. Not. 346. Not. 347. Not. 348. Not. 349. Not. 350. Not. 351. Not. 352. Not. 353. Not. 354. Not. 355. Not. 356. Not. 357. Not. 358. Not. 359. Not. 360. Not. 361. Not. 362. Not. 363. Not. 364. Not. 365. Not. 366. Not. 367. Not. 368. Not. 369. Not. 370. Not. 371. Not. 372. Not. 373. Not. 374. Not. 375. Not. 376. Not. 377. Not. 378. Not. 379. Not. 380. Not. 381. Not. 382. Not. 383. Not. 384. Not. 385. Not. 386. Not. 387. Not. 388. Not. 389. Not. 390. Not. 391. Not. 392. Not. 393. Not. 394. Not. 395. Not. 396. Not. 397. Not. 398. Not. 399. Not. 400. Not. 401. Not. 402. Not. 403. Not. 404. Not. 405. Not. 406. Not. 407. Not. 408. Not. 409. Not. 410. Not. 411. Not. 412. Not. 413. Not. 414. Not. 415. Not. 416. Not. 417. Not. 418. Not. 419. Not. 420. Not. 421. Not. 422. Not. 423. Not. 424. Not. 425. Not. 426. Not. 427. Not. 428. Not. 429. Not. 430. Not. 431. Not. 432. Not. 433. Not. 434. Not. 435. Not. 436. Not. 437. Not. 438. Not. 439. Not. 440. Not. 441. Not. 442. Not. 443. Not. 444. Not. 445. Not. 446. Not. 447. Not. 448. Not. 449. Not. 450. Not. 451. Not. 452. Not. 453. Not. 454. Not. 455. Not. 456. Not. 457. Not. 458. Not. 459. Not. 460. Not. 461. Not. 462. Not. 463. Not. 464. Not. 465. Not. 466. Not. 467. Not. 468. Not. 469. Not. 470. Not. 471. Not. 472. Not. 473. Not. 474. Not. 475. Not. 476. Not. 477. Not. 478. Not. 479. Not. 480. Not. 481. Not. 482. Not. 483. Not. 484. Not. 485. Not. 486. Not. 487. Not. 488. Not. 489. Not. 490. Not. 491. Not. 492. Not. 493. Not. 494. Not. 495. Not. 496. Not. 497. Not. 498. Not. 499. Not. 500. Not. 501. Not. 502. Not. 503. Not. 504. Not. 505. Not. 506. Not. 507. Not. 508. Not. 509. Not. 510. Not. 511. Not. 512. Not. 513. Not. 514. Not. 515. Not. 516. Not. 517. Not. 518. Not. 519. Not. 520. Not. 521. Not. 522. Not. 523. Not. 524. Not. 525. Not. 526. Not. 527. Not. 528. Not. 529. Not. 530. Not. 531. Not. 532. Not. 533. Not. 534. Not. 535. Not. 536. Not. 537. Not. 538. Not. 539. Not. 540. Not. 541. Not. 542. Not. 543. Not. 544. Not. 545. Not. 546. Not. 547. Not. 548. Not. 549. Not. 550. Not. 551. Not. 552. Not. 553. Not. 554. Not. 555. Not. 556. Not. 557. Not. 558. Not. 559. Not. 560. Not. 561. Not. 562. Not. 563. Not. 564. Not. 565. Not. 566. Not. 567. Not. 568. Not. 569. Not. 570. Not. 571. Not. 572. Not. 573. Not. 574. Not. 575. Not. 576. Not. 577. Not. 578. Not. 579. Not. 580. Not. 581. Not. 582. Not. 583. Not. 584. Not. 585. Not. 586. Not. 587. Not. 588. Not. 589. Not. 590. Not. 591. Not. 592. Not. 593. Not. 594. Not. 595. Not. 596. Not. 597. Not. 598. Not. 599. Not. 600. Not. 601. Not. 602. Not. 603. Not. 604. Not. 605. Not. 606. Not. 607. Not. 608. Not. 609. Not. 610. Not. 611. Not. 612. Not. 613. Not. 614. Not. 615. Not. 616. Not. 617. Not. 618. Not. 619. Not. 620. Not. 621. Not. 622. Not. 623. Not. 624. Not. 625. Not. 626. Not. 627. Not. 628. Not. 629. Not. 630. Not. 631. Not. 632. Not. 633. Not. 634. Not. 635. Not. 636. Not. 637. Not. 638. Not. 639. Not. 640. Not. 641. Not. 642. Not. 643. Not. 644. Not. 645. Not. 646. Not. 647. Not. 648. Not. 649. Not. 650. Not. 651. Not. 652. Not. 653. Not. 654. Not. 655. Not. 656. Not. 657. Not. 658. Not. 659. Not. 660. Not. 661. Not. 662. Not. 663. Not. 664. Not. 665. Not. 666. Not. 667. Not. 668. Not. 669. Not. 670. Not. 671. Not. 672. Not. 673. Not. 674. Not. 675. Not. 676. Not. 677. Not. 678. Not. 679. Not. 680. Not. 681. Not. 682. Not. 683. Not. 684. Not. 685. Not. 686. Not. 687. Not. 688. Not. 689. Not. 690. Not. 691. Not. 692. Not. 693. Not. 694. Not. 695. Not. 696. Not. 697. Not. 698. Not. 699. Not. 700. Not. 701. Not. 702. Not. 703. Not. 704. Not. 705. Not. 706. Not. 707. Not. 708. Not. 709. Not. 710. Not. 711. Not. 712. Not. 713. Not. 714. Not. 715. Not. 716. Not. 717. Not. 718. Not. 719. Not. 720. Not. 721. Not. 722. Not. 723. Not. 724. Not. 725. Not. 726. Not. 727. Not. 728. Not. 729. Not. 730. Not. 731. Not. 732. Not. 733. Not. 734. Not. 735. Not. 736. Not. 737. Not. 738. Not. 739. Not. 740. Not. 741. Not. 742. Not. 743. Not. 744. Not. 745. Not. 746. Not. 747. Not. 748. Not. 749. Not. 750. Not. 751. Not. 752. Not. 753. Not. 754. Not. 755. Not. 756. Not. 757. Not. 758. Not. 759. Not. 760. Not. 761. Not. 762. Not. 763. Not. 764. Not. 765. Not. 766. Not. 767. Not. 768. Not. 769. Not. 770. Not. 771. Not. 772. Not. 773. Not. 774. Not. 775. Not. 776. Not. 777. Not. 778. Not. 779. Not. 780. Not. 781. Not. 782. Not. 783. Not. 784. Not. 785. Not. 786. Not. 787. Not. 788. Not. 789. Not. 790. Not. 791. Not. 792. Not. 793. Not. 794. Not. 795. Not. 796. Not. 797. Not. 798. Not. 799. Not. 800. Not. 801. Not. 802. Not. 803. Not. 804. Not. 805. Not. 806. Not. 807. Not. 808. Not. 809. Not. 810. Not. 811. Not. 812. Not. 813. Not. 814. Not. 815. Not. 816. Not. 817. Not. 818. Not. 819. Not. 820. Not. 821. Not. 822. Not. 823. Not. 824. Not. 825. Not. 826. Not. 827. Not. 828. Not. 829. Not. 830. Not. 831. Not. 832. Not. 833. Not. 834. Not. 835. Not. 836. Not. 837. Not. 838. Not. 839. Not. 840. Not. 841. Not. 842. Not. 843. Not. 844. Not. 845. Not. 846. Not. 847. Not. 848. Not. 849. Not. 850. Not. 851. Not. 852. Not. 853. Not. 854. Not. 855. Not. 856. Not. 857. Not. 858. Not. 859. Not. 860. Not. 861. Not. 862. Not. 863. Not. 864. Not. 865. Not. 866. Not. 867. Not. 868. Not. 869. Not. 870. Not. 871. Not. 872. Not. 873. Not. 874. Not. 875. Not. 876. Not. 877. Not. 878. Not. 879. Not. 880. Not. 881. Not. 882. Not. 883. Not. 884. Not. 885. Not. 886. Not. 887. Not. 888. Not. 889. Not. 890. Not. 891. Not. 892. Not. 893. Not. 894. Not. 895. Not. 896. Not. 897. Not. 898. Not. 899. Not. 900. Not. 901. Not. 902. Not. 903. Not. 904. Not. 905. Not. 906. Not. 907. Not. 908. Not. 909. Not. 910. Not. 911. Not. 912. Not. 913. Not. 914. Not. 915. Not. 916. Not. 917. Not. 918. Not. 919. Not. 920. Not. 921. Not. 922. Not. 923. Not. 924. Not. 925. Not. 926. Not. 927. Not. 928. Not. 929. Not. 930. Not. 931. Not. 932. Not. 933. Not. 934. Not. 935. Not. 936. Not. 937. Not. 938. Not. 939. Not. 940. Not. 941. Not. 942. Not. 943. Not. 944. Not. 945. Not. 946. Not. 947. Not. 948. Not. 949. Not. 950. Not. 951. Not. 952. Not. 953. Not. 954. Not. 955. Not. 956. Not. 957. Not. 958. Not. 959. Not. 960. Not. 961. Not. 962. Not. 963. Not. 964. Not. 965. Not. 966. Not. 967. Not. 968. Not. 969. Not. 970. Not. 971. Not. 972. Not. 973. Not. 974. Not. 975. Not. 976. Not. 977. Not. 978. Not. 979. Not. 980. Not. 981. Not. 982. Not. 983. Not. 984. Not. 985. Not. 986. Not. 987. Not. 988. Not. 989. Not. 990. Not. 991. Not. 992. Not. 993. Not. 994. Not. 995. Not. 996. Not. 997. Not. 998. Not. 999. Not. 1000.

tur, in his propositionibus, Antichristus fuit futurus, Adam erit præteritus, subiectum utrobique ampliari ad illud quod est vel fuit vel erit. Per hanc primam regulam conceditur Summulista mirabiles propositiones, videlicet iuuenis fuit sedex: nam Mathusalem fuit senex & ille fuit iuuenis: ergo item aliquis homo in ventre matris fuit maior matre, Sanso in ventre matris occidit Philisteos (determinationibus determinantibus subiectum). Nā hic occidit Philisteos, & hic est vel fuit Sanson in ventre matris: ergo item carnes comedende sunt digestæ, homo sine miraculo videtur est mortuus. Et per secundam partem regulæ senex erit iuuenis. Aliqua mater sine miraculo

disiunctim pro
una parte in 6
sa de ta,

Not. 3.

Not. 4.

Regu. 8.

quæ dicimus sic hu
merus dicitur huc, uer
q dicitur huc, huc
non est ampliatio sed
fuit actum præter
hæc præterito præter
nisi sicut est præterito
in suo uerbo fuit
et ipse non sequitur
est agere

he omnes fuit con
cedant inq d
u fuit non fuit
secundum hanc

Nisi huius crux
33. negat ampli
tionem hanc

contra hanc an
sunt q termini
non supponentes
ampliantur: sed
let hanc ampliatio
est hanc ampliatio
maius
m g p m

Not. 2.

miraculo erit virgo: nam hæc erit virgo, demonstrata puella, & hæc est vel erit mater, ergo. Item iustus iuste damnabitur in inferno, panis comestus est comedendus, corruptum sine miraculo est generandum. &c. Secunda regula. Terminus significans inceptionem ampliat omnes terminos ad id quod est, vel immediate post hoc erit, ut motus incipit esse. Et significans desinē ad illud quod est vel immediate ante hoc fuit, ut motus desinit esse. Unde sequitur veritas istarū, incipit esse instans futurū & illud nec est nec fuit nec erit desinit esse instans præteritū, quod nec est nec fuit nec erit. Nam non potest signari suppositum sub illo relatio, cum nullum sit instans immediate post hoc vel immediate ante hoc. Tertia regula. Terminus significans actionem per quā incipit esse aliqua res ampliat terminū rectum ab illo post se ad illud quod est vel erit: & terminus significans corruptionem ampliat ad illud quod est vel fuit. Ut Martinus ædificat basilicam: ille accusatiū ampliat ad illud quod est vel erit. Et si dicas Martinus destruit domum, ampliat ad illud quod est vel fuit, sed subiectum nullo modo ampliat. Si vero dicas, Petrus legit librum, nulla est ampliatio, quia per lectionem nō incipit esse liber. Quarta regula terminus significans priuitatem ampliat terminū rectum ab illo post se ad illud, quod est vel erit: & significans posterioritatem, ad illud quod est vel fuit. Ut si dicas, Adam fuit prior Antichristo, ly Antichristus, stat pro illo quod erit posterior q̄ Adam, ly Adā, ampliat ad præteritū. Quare dictæ propositiones sunt veræ. At non diximus, ut dici solet, q̄ terminus significans prioritatem ampliat ante se ad præteritū, & terminus significans posterioritatem ampliat ante se ad futurum; nam ampliationes sumuntur ex modo concipiendi: & tamen tunc sequeretur esse concedendum q̄ Adam modo est prior Antichristo: nam amplietur ly Adā, ad præteritū, imo vero quod Adam erit prior Antichristo: quæ propositio nes sunt manifeste falsæ: & pariter sequeretur quod Antichristus mō est posterior quā Adam quod est manifeste falsum. Quinta regula. Verbum potest, & modus, possibiliter, ampliant omnes terminos tam præcedētes q̄ sequentes ad supposita, quæ possunt esse. Sed de alijs modis includentibus vniuersalitatem, ut contingentem, impossibilitatem, & necessarium, certum est ampliare ante se ad possibilia. Sed tamen an eodem modo amplient post se du-

biū est, quod determinabitur in modalibus: dubiū in quā est an in hac, De^o necessario est creans prædicatum restringatur solum procreante necessario, an amplietur ad possibile: sed parum refert, quia siue prædicatum supponat, siue non, illa modalis est falsa, ut patet per suam de inesse, quæ non est necessaria. Et intelligitur regula, quando isti modales accipiuntur adverbialiter, aut nominaliter in modalis composita: nam si dicas Deus est ens necessarium: Petrus est homo contingens, non videtur esse aliqua ampliatio. Ex hac quinta regula sequuntur huiusmodi propositiones concedendæ, prædestinatus potest esse reprobis, condemnatus potest esse beatus, licet in inferno nulla sit redemptio. Sexta regula. Nomina verbalia terminata in bil, vel in tiuum, vel si quæ sunt talia aptitudinem significantia, ampliant sua substantia ad possibilia. Ut Antichristus est generabilis & corruptibilis, domus est ædificabilis. &c. Sed intelligitur, dum modo dicant aptitudinem quantum ad existentiam subiecti, ut in exemplis positis. Nam si solum dicant actionem, quæ præsupponit esse subiecti: non ampliant, nisi solum quantum ad formale: ut in hac, Petrus est disputatiū, non ampliat subiectū, nec in hac, Petrus est risibilis, sed solum est ampliatio quo ad actum ridendi, imo in rigore nulla est ampliatio: quia illi termini solum significant potentiam. Et ideo non accipiuntur nisi pro re, quæ actu habet talem potentiam. Quāquam illa, homo est risibilis, ratione suppositionis naturalis extremorum est necessaria. Ex hac sexta regula sequuntur istæ concedendæ quod nec generatum est nec generatur est generabile, quod nec annihilatum est nec annihilabitur est annihilabile. Septima regula: ly imaginariū, & verbum imaginatur, ampliant terminos tā præcedētes quā sequentes: ut sonāt ad imaginabilia: ut si dicas, chimæra imaginariū peperit sphynge aut imaginatur peperisse sphynge, omnes termini ampliat. Octaua & vltima regula. Terminus denotans actum animi interiorem, ut intelligo, volo, &c. & ly significo, ampliant terminos, qui reguntur ab illis post se vsque ad imaginabilia: ut si dicas, Petrus intelligit chimæram, accusatiū ampliat, sed non nominatiū, quemadmodum si dicas, ly chimæra significat chimæram. Vbi caute exprimito ampliationem verbi, significat: nam ly homo, verbi gratia non significat quicquid imaginatur esse hō, quia tunc significaret equos & lapides & omnia entia mundi: quod est manifeste falsum:

2. reg.
ab hoc ampliant hanc
p̄t̄ alex philofophi
et metaphis.

3. reg.
c. h. p. c. s. r. u. l. a. b. i. t.
in p̄t̄, c. u. l. a. b. i. t. a. p̄t̄
ad dētia nōi aīa
i. s. t. a. m. a. l. e. d. i. c. t. a. e. g. g. i. a. m.
h. u. m. a. n. a.

sed contingens. Pu
la dētia aīa

possunt conie
dētia nōi aīa
i. s. t. a. m. a. l. e. d. i. c. t. a. e. g. g. i. a. m.
h. u. m. a. n. a.

7. reg.

8. reg.

8. reg.

falsum: cum non fuerit impositus ad significandum nisi hoīes, nec subordinetur nisi naturali similitudini hominū: sed ly homo, significat omnes homines qui imaginantur esse.

Not. 5.

Istæ oes regulæ non aliter probantur, quàm ex modo contempiendi, & ex significatione vocum: ad hoc enim inuentæ sunt regulæ ampliationis à Dialecticis, ut explicentur veritates & falsitates propositionum, iuxta suas proprias significationes. Et quâquàm fortasse sint alij termini ampliatiui, non tamē omnes possunt certis regulis perstringi. v. g. ly prescitus, & prædestinatus, non ampliant solum sicut cætera participia præteriti ad præteritum: nam cōcedimus quod Antichristus est prescitus, sed nec ampliant tam latè sicut ly cognitus, quia non ampliant nisi ad id quod est vel fuit vel erit: non enim prædestinantur, nisi illi qui erunt in aliquo tēpore. Item ly promitto, ly requiritur, ampliāt: sed huiusmodi ampliationes ex ipsis significatiōis terminorum debēt considerari. Sunt qui dicant ly video, audio, & cæteros terminos significantes actū animæ exteriorem perinde ampliari, atque ly cognosco, hoc tamē depēdet ex alia quæstione Physica, an notitiæ intuitiue possint conseruari à Deo, in absentia rerum: nam illo concessō, ampliānt, aliās non.

Leſtio ſecunda.

Argum. i Pro maiori intelligentia istarum
regularum arguitur: primo, contra primum

An verbū fundamētum, si ly est, vniat pro tempore to
importans tius anni præsētis, tunc extrema huius, al-
latū tēpus bum est nigrum, ampliātur: Et si Petrus vna
amplier. die sit albus & alia niger, illa conceditur sicut

ampliat. die fit albus & alba niger, illa conceditur sicut Petrus erit album: ergo verbum praesentis temporis ampliat. Et cōfir. In euangelio conceditur, cæci vident, claudi ambulāt, &c. quod nō potest concedi: nisi illis verbis ampliātibz: puta, qui antē erat cæcus, modō videt: ergo.

puta, qui ante erat cæcus, modo videt: ergo.
Ad argumentū, admissa illa significatione ver-
bi, forsā est disputare de nomine, an ampli-
etiam solum intelligimus verbū præsentis nō
ampliari, quando venit pro instanti præsentis:
sed potest nihilominus rñderi quod nō am-
pliatur, quia nō importat plures differentias tē-
poris, cum totū tempus importet per modū
præsentis: sed habet amplum modum signi-
ficandi. Ad cōfirmationem dicendū est, illas
propositiones in cōmuni vsu loquentiū acci-
pi in alio sensu, quā faciunt in rigore: nā quā-
do iunguntur termini repugnantes pro eodē

tempore: tunc ratione connexionis significatur quòd id quòd erat cæcū iam videt &c. & quandoque imperceptibilem moram temporis futuri exprimimus per verbum præsentis vt quando sol est prope ortum, concedimus quòd sol iam oritur.

Secundò contra primã regulam

arguitur. Verbum præteriti nō magis importat differentiā tēporis præsentis, quā verbum præsentis differentiā tēporis præteriti: sed verbum præsentis nō ampliatur ante se ad præteritum, & maximè quia gratis conceditur post se restringere ad præteritum, & ante se ad præsens & præteritum ampliare. Et cōfir. Sequeretur inde, hanc ppositionē esse veram, Petrus hoc ante & post.

mo albus fuit, casu quo nunc Petrus incipiat
esse per primū sui esse, & sit albus: nā tantum
valeret, sicut Petrus est vel fuit albus: conse-
quens est falsum, quia Petrus nunquam ante
hac fuit: & proinde nec illa propositio habuit
aliquam de messe veram. Propter hoc argu-
mentū aliqui antiquitus negarūt verbū præ-
teriti aut futuri aliter ampliare antese quā
post se: sed verbū præteriti vtrinque ampliare
solū ad præteritū, & verbum futuri vtrinque
ad futurū. Sed tamē est contra modū cōcipiē-
di: vñ sumuntur regulæ ampliationū: nam ca-
su quo Petrus fuit niger & modò sit primò al-
bus, cōcedimus hoc album quandoq; fuit ni-
grum, & similiter hic senex quandoq; fuit iu-
uenis, hic infirmus fuit heri sanus, quas tamē
illi negant: nam secūdū illos idem est fuit, al-
bum nigrum, & album fuit nigrum. Itē quia
pari ratione in hac, creans necessario est deus:
ly necessario, deberet restringere subiectum
sicut prædicatum, & sic illa esset falsa: nam
creans necessario, nō supponit. Et hæc pariter
esset falsa, Deus cōtingenter est creans: nā ly
deus, staret pro illo quod cōtingēter est deus:
Item tertio cadē ratione istæ essent æquivalē-
tes, Christus incipit esse deus, & incipit Chri-
stus esse Deus: nam ly incipit eodem modo
deberet ampliare à parte ante & à parte post
& tamen prima est hæretica, & secunda est
catholica, vt videbimus in materia de inci-
pit. Vnde ad argumentum negatur, q̄ verbū
præteriti non ampliet magis ad præsens, quā
verbum præsentis ad præteritum: imò ex sua
significatione habet ly fuit, & ly erit, aliter
ampliare antese & aliter post se. Ad confir-
mationem negatur veritas illius, Petrus ho-
mo albus fuit, casu quo nunc primo incipiat
esse homo. Nam quāquā ly fuit, ampliet an-
te

Argum. 2^a

An verba in
eadem am
pliēt âpar
te ante &
incommoda
inque fute
ritum amplia
bit antea ad
preparat,

resting here,

Q. nigrum 2 sex.
v. m. 17. 9. 3.

lib. 4. c. 5. arguments
p. 113.

Liber secundus.

reſe, tamen ſemper denotat vnionē prædica-
ti ad ſubiectum in præteritū. Quare ſemper re-
quitur ſuam de inelle fuiſſe veram : & ly erit,
ſuam de inelle fore veram. Sed tamen dicta
propoſitio eſſet vera caſu quo ante Petrus fuiſ-
ſet homo, & nunc primo inciperet eſſe albus.
Nā ſequeretur, Petrus hoc fuit, & hoc eſt : vel
fuit homo albus: ergo, &c. Ex quo ſequitur
in terminis irrefolubilibus, idem eſſe prædica-
tum & ſubiectum poni antequam fuit, vel poſt:
æquipollent enim de materia, Michael Mi-
chael fuit, Michael fuit Michael, fuit Michael
Michael. Alij dicunt quod in illa propoſitio-
ne, Petrus homo albus fuit, prædicatū nō am-
pliatur quo ad materiale: ſed ſolū quo ad
formale ita quod ſtat pro illo quod fuit ens vel
entia, ſiue ſit, ſiue fuerit album, & eſt proba-
bile: ſed tunc debet concedi iſta, Adam om-
nis homo fuit, caſu quo ante hac ſolus fuiſſet
Adam, & nunc ſint alij homines: nam prædi-
catum non diſtribuitur, niſi pro homine qui
fuit. Et ideo veriſimilius eſt negare iſtam, &
dicere quod prædicatū etiam ampliatur, iuxta
primum modum reſpondendi.

Argum. 3.

Tertiò, arguitur contra eandem
regulam de ampliatione participiorū. Si par-
ticipium præteriti ampliatur ſicut verbum præ-
teriti, quæritur ly mortuus, quæ ſenſum facit.

Mortuū
q̄liter am-
liet.

Nā vel iſta, Petrus eſt mortuus facit hunc ſen-
ſum, Petrus vixit & modo nō viuit: & hoc nō
quia tūc articulus fidei eſſet falſus, puta Chri-
ſtus eſt mortuus: vel facit hūc ſenſum, Petrus
aliquando vixit, & poſtea nō vixit, & tunc ſe-
queretur quod viuū & mortuū nō opponeren-
tur, nam ſtaret ſimul, aliquid eſſe modo viuū
& mortuū ut eſt Chriſtus. Ad argumentum
ſunt qui dicant ly mortuū, nō accipi proprie
mediante copula de præſenti niſi pro illo quod
non viuit. Vnde inferunt hanc propoſitionē.
Chriſtus eſt mortuus, nō eſſe verā in ſenſu p-
prio: ſed ꝑ eccleſia concedens illam utitur tranſ-
latione tēporis. i. quod loquitur ac ſi eſſemus in
illo triduo quādo fuit mortuus, ut valeat tan-
tum ſicut Chriſtus in triduo fuit mortuus.
Sed tamen maiore honorē debemus deferre
articulis fidei: nō enim eccleſia concederet quod
Chriſtus eſt mortuus, crucifixus, &c. niſi illæ
duæ propoſitiones eſſent veræ in ſenſu proprio.
Et ideo notandū hic primo, quod viuēs, vno mo-
do accipitur pro corpore connotando extrin-
ſecè habere animam, & alio modo pro toto
cōpoſito: quod intrinſecè includit animā tam
quā partē ſui. Et hiſ duobus modis etiā ac-

cipitur ly mortuū: & pro corpore, & pro toto
cōpoſito. Et utroque modo accipitur dupliciter. ſ.
participialiter, & nominaliter. Participialiter
tārum valet ly mortuus, ſicut quod obiit, vel
quod pro aliquo tempore amiſit vitam, ſiue mo-
dō viuat, ſiue non. (Et in hoc ſenſu propriiſſi-
me cōſtitetur Eccleſia quod Chriſtus eſt mortuus)
ſicut moriēs eſt id, quod modo amittat vitam: &
moriurus eſt quod obiit vel amittet vitam.
Et hoc modo non repugnat quod aliquis ſit mo-
dō mortuus, & ſimul viuens ſicut Chriſtus: ſi-
cut nō repugnat quod ſit moriurus poſtea et
viūrus: ſicut re vera hoīes mortui poſthoc
ſunt poſtea reſurrecturi i die iudicii. Alio modo
accipit ly mortuū, nominaliter: & tunc reſpectu
copulæ de præſenti tūc valet ſicut, quod vixit &
modo nō viuit: & ſic mortuū, & viuū reſpe-
ctu eiūſdē copulæ repugnat pro eodē tempo-
re. Ex quo ſequitur quod ſicut nūc Chriſtus eſt
mortuus, ita ſemper poſthac erit mortuus par-
ticipialiter, ſed tamē ſicut nō eſt mortuus no-
minaliter, ita nec erit poſt hac mortuū nomi-
naliter. Quia nominaliter idem eſt dicere, erit
mortuus: & pro aliquo iſtanti futuro nō vi-
uet: Sed ſolum in triduo fuit mortuus nomi-
naliter. Et per hoc reſponſum eſt ad argumen-
tum. Ex quo ſequitur quod quando ly mor-
tuū, accipitur nominaliter non ampliatur: quia
ſolum eſt proprium participiorum ampliare.
Quare nullo modo ly mortuū, poteſt proprie
verificari de aliquo animali: quia quando vi-
uit non eſt mortuum: & quando non viuit iā
nō eſt: ſed tamē verificatur pro cadauere pro-
prie: vel ſi verificatur pro animali non viuen-
te accipitur tunc participialiter: vel ſi accipi-
tur nominaliter, tunc accipitur analogice pro
cadauere: & in iſto ſenſu concedimus quod Chri-
ſtus fuit mortuus in triduo nominaliter.

Sunt qui ex ſignificatione de ly

mortuum: ut inferant propoſitiones mirabi-
les: inferunt illas, quæ principijs Dialecticis,
& omni modo concipiendi repugnant. Infe-
runt enim quod Petrus exiſtēs Pariſijs eſt mor-
tuus Romæ: nam Petrus aliquando vixit Ro-
mæ, & nūc nō viuit Romæ: ergo eſt mortuus
Romæ. Item exiſtens nunc in peccato, qui an-
teā fuit in gratia, eſt mortuus in gratia: nam
aliquando vixit in gratia & nunc non eſt in
gratia: ergo. Item exiſtens nunc viginti anno-
rum mortuus eſt, decimonono anno: quia vi-
xit in decimonono, & nunc non viuit in deci-
monono, ergo eſt mortuus in decimonono.
Et certe eadem ratione fierent hæretici con-
cedere.

Nota. 1.

*huc arg. tam
q̄t iſtius ſen-
ſus, ſed
ta q̄t nomi-
nāli
et mortuū be-
ne iſtius ſen-
ſus, non
in participio
ſed*

1. conſ.

*1. ſiue uſat
ſiue non*

2. conſ.

*2. ampliat
ad iſtius q̄t
ſiue iſtius
ſiue non*

cedentes quod deus est preteritus tempore Noe: nam fuit in tempore Noe, & nunc non est in tempore Noe: ergo fuit preteritus tempore Noe, imò quod fuit mortuus tempore Noe. Igitur nullo modo sunt concedendæ huiusmodi propositiones quæ sunt falsæ per regulas Dialecticas. Est enim sciendum quod si aliqua determinatio addatur illi participio mortuus, non cadit supra ly viueret, inclusum in participio: sed supra ly obijt, aut desinit viueret: includit enim ly mortuus, utrumque. si quod vixit & pro aliquo tempore desinit viueret. Vnde ista propositio, Petrus est mortuus Romæ, tantum valet sicut Petrus est mortuus, & quoniam obijt aut desinit viueret erat Romæ. Itaque sic exponitur, Petrus fuit Romæ, & dum erat Romæ obijt: Petrus est mortuus in decimo anno: Petrus obijt dum erat in decimo anno: itaque desinit viueret in decimo anno. Et par ratione dicendum est de alijs.

Argu. 4.

Quartò arguitur contra modum ampliandi participiorum. Verbum presentis in mente ultimata ex natura sua significat essentialiter per modum presentialis: ergo per nullum prædicatum potest impediri, quin veniat in ordine ad præsens. Vnde sequitur, subiectum huius, Adam est præteritus, stare pro Adâ presenti: ac proinde prædicatum non ampliare subiectum, & confiteri, Esto prædicatum ampliet subiectum: tunc prædicatum ipsum non habet unde ampliatur: ergo solum accipitur pro illo quod modo est præteritum. Circa hoc argumentum antiqui fuerunt sine causa male vexati: Non enim poterant intelligere quomodo ly est, veniat pro presenti, & nihilominus subiectum ampliet. Et ideo aliqui dixerunt, quod copula istius propositionis, Adâ est præteritus, non est, ly est, sed ly est præteritus: & tota illa ampliat subiectum, & concedunt nullum illi esse prædicatum. Item quod verbum potest esse feminini generis, ut si dicas, Eva est præterita. Hoc est tamen ridiculum: nam sicut in hac, Petrus est amans, ly est, solum est copula, & participium est prædicatum: ita in hac, Petrus est amatus. Item quia eadem est copula si dicas, Petrus est albus, & Petrus est præteritus vel amatus. Sed esto solum ly est, sit copula in illa propositione, adhuc sunt duo modi dicendi. Primus est Pauli V. qui tenet, ly est, in illa propositione distrahi à prædicato, & ideo ly est, adiunctum prædicato ampliat subiectum: vel ut alij dicunt, ly est, ampliat prædicato. Sed contra hoc primum est modus concipiendi: qui plurimum valet in Dialectica. Nam ut arguebamus in argumento principali, illud verbum in mente ex natura sua habet vim in ordine ad tempus præ-

sens: ergo ubicumque sit, respectu cuiuscumque prædicati venit illo modo. Item quia secundum istos idem esset dicere, Adâ est mortuus, & Adâ est vel fuit mortuus, & tamen aliter concipimus per unam quam per aliam: nam per illam de presenti solum concipimus quod respectu huius instantis solum illud prædicatum convenit subiecto, & per illam concipimus quod respectu huius vel respectu alterius præteriti. Et ideo dicendum est indubiè cum Buridano, licet olim, dubitauimus de sua opinione: dicendum, inquit, quod in illa ly est, venit pro instanti presenti, sicut in hac, Petrus est albus, & prædicatum ampliat solum subiectum: nam verbum nec ampliat illic, nec ampliatur: sed respectu huius instantis, verum est dicere, quod Adam est præteritus: nam esse præteritum, non est esse simpliciter, sed fuisse. Ad confirmationem respondeatur, quod licet ly præteritum, aut ly futurum, non ampliatur, nihilominus ex intrinseco suo modo significandi habet, ut ly præteritum, accipiat pro illo quod fuit in ordine ad quodcumque verbum ponatur: etiam si dicas, Adâ erit præteritus: & ly futurum, accipiat pro futuro etiam si dicas, Antichristus fuit futurus: & ideo istæ propositiones sunt veræ. Et hac de causa Dialectici solent vocare ampliatiōem intrinsecam, illam, quæ provenit ratione participij: nam tunc extremum ipsum ex sua intrinseca significatione habet ut amplietur. Et illam quæ venit à verbo vocant extrinsecam.

Quintò arguitur contra septimam

Argu. 5.

& octauam regulas. Nulla est ampliatio ad quinque, ergo regulæ supponunt falsum. Probatur. Si esset ponenda illa ampliatio, maxime quia intellectus potest cognoscere impossibilia, puta chimæram, hircocerum &c. Sed hoc non, ergo non est ponenda. Probatur Minor. Ens est obiectum adequatum intellectus: nam ut auctor est Avicenna, qui non intelligit ens nihil intelligit. Quemadmodum enim color est quod primum obijcitur visui: ita ens est quod primum obijcitur intellectui: & entia ficta non sunt entia: ergo non sunt intelligibilia. Et confirmatur. Quia si ly significat, ampliaret ad quinque, sequeretur quod ly homo, significaret omne quod imaginatur esse homo, & sic significaret lapidem. Propter hæc argumenta, ut existimo, Buridanus & alij antiqui negant ampliatiōem ad quinque. Sed re vera vix potest huiusmodi ampliatio negari. Primo Aristote. 3. Ethico. dicit quod voluntas est impossibile: & cum doctore Augustino, nihil sit volitum

An sit ampliatio ad quinque.

An verbum ampliatur

hanc sententiam
ut si dicitur in
de hoc habet
re si huiusmodi
c. 2. et 3. et 4.
appellatur

tum nisi præcognitū, sit ut impossibile possi-
mus & intelligere & velle, saltē velleitate con-
ditionali. Itē cōcedimus quod chimæra ima-
ginatur esse, licet sit impossibilis, vbi subiectū
accipitur pro illo ficto ente, quod respondet
illitermino mediante illa copula: ergo suppo-
nit pro illo ac subinde ampliatur. Et ideo ad
argumentū, cōcesso quod ens sit obiectū adæ-
quatū intellectus, negatur cōsequētia, quia in-
fertur nō posse intelligi nisi vera entia: sed so-
lū sequitur quod quicquid intellectus cōgno-
scit, cognoscit sub ratiōe entis. Et ita res habet
quia nō cognoscemus chimæra, nisi qā fin-
gimus esse quoddā ens, licet illud nō sit possi-
bile. Et ad cōfirmationē iam suprà respōsum
est, q ly hō nō significat quicquid imaginat
esse homo, vt ampliatio feratur in ly esse ho-
mo, sed significat oēm hominē qui imaginat
esse. Vnde nō sequitur, ly homo significat ho-
minē, & lapis imaginario est homo: ergo ly
homo significat lapidem: nec si inferas, ergo
ly homo, lapidē significat: nam mediū in ma-
iori non tenetur tam amplē sicut in minori.
In minori enim ly homo, stat pro illo qd ima-
ginatur esse homo, sed in maiori solū pro ho-
mine qui imaginatur esse: & ideo in Minori
accipitur pro lapide, pro quo nō accipitur in
Maiori. Sed subsumendo, hō imaginatur esse
lapis, optimē sequitur: ergo ly homo signifi-
cat aliquid quod imaginatur esse lapis.

Not. 2.

An omne
impossi-
le sit intel-
ligibile:

Sed cōcessa ista ampliatiōe ad
quinque cōp impossibilia sunt intelligibilia,
disputant summulistæ, an omne impossibile
sit intelligibile. Et videtur quod nō, propter il-
lud argumentum quod fecimus in .c. de ter-
mino connotatiuo: quia nō intelligibile, non
est intelligibile, & tamen illud non intelli-
gibile, est aliquid impossibile. Et ideo distin-
guunt quod duplex est impossibile. s. expli-
cans contradictionem, & implicans contra-
dictionem. Explicans est quādo formaliter ex-
plicantur duæ contradictoriæ: vt Petrus est
& non est, vel aliqñ ad ipsum non intelligibi-
le esse intelligibile, sequitur nō esse non intel-
ligibile: vt ipsummet non intelligibile. Cetera
sunt impossibilia implicantia, vt vacuum, chi-
mæra. &c. Tunc dicūt, quod impossibile pri-
mi generis nō est intelligibile sed solū impossi-
bile secūdi generis. At certē ista distinctiō est
voluntaria. Nam impossibile explicans: puta
Petrū esse & nō esse, est intelligibile: quia licet
nō assentiamus illi, intelligimus tamen, quid
significat hoc, sicut intelligimus chimæram:

& tāta repugnātia est q sit chimæra, sicut q
Petrus sit & nō sit. Et ideo nos dicimus quod
omne illud est intelligibile, qd pōt cadere sub
cōceptu entis tāquā obiectū intellectus, si-
ue verū siue fictū: siue implicet, siue explicet
cōtradictionē. Sed ad illud argumētū nō intel-
ligibile nō est intelligibile nō intelligibile est
aliquid impossibile. &c. cōcessa maiori negat
Minor: nā ille terminus, non intelligibile, ha-
bet non suppositionem annexam, nisi forsan
respectu copulæ de imaginario. Ex hoc enim
quod ly nō intelligibile, supponat p aliquo,
sequitur quod verificat de illo: dicēdo, hoc est
nō intelligibile: et si est nō intelligibile, sequi-
tur quod nō est intelligibile, ab affirmatiua ad
negatiuā variato prædicato, & si nō est intelli-
gibile non est significabile & ideo non est si-
gnificatum de ly non intelligibile, ac subinde
ly nō intelligibile, non supponit pro illo. Sed
si quæras quid significat ly non intelligibile,
iam respōdimus suprà, quod significat nō in-
telligibile, quod imaginatur esse: nā possum
nos fingere posse esse aliquam rē: quæ non sit
intelligibilis, siue hoc implicet, siue non. sed
melius dicitur qd nō intelligibile est
aliquid qd nō potest esse in re.

Superest statuere regulas arguē-
di in ampliatiōibus, vt puta locos arguendi,

& defectus. Vbi fundamentum sit q amplū
respectu minus ampli se habet sicut supertus
ad inferius. Ex quo ducuntur sex regulæ. Pri-
ma. Ab amplo ad non amplum affirmatiue
cum distributione ampli, & posita constan-
tia non ampli bene sequitur: vt, omnis homo
potest disputare, & homo est: ergo omnis ho-
mo qui est potest disputare. Sed sine constan-
tia non sequitur: nam si nullus homo esset,
antecedens esset verum sine consequente.
Secunda, A non amplo ad amplum negati-
ue, sine distributione ampli & cum constan-
tia non ampli optimē sequitur, vt homo qui
est non potest disputare, & homo est: ergo
aliquis homo non potest disputare. Tertia re-
gula. Ab amplo ad non amplum negatiue
cum distributione ampli, etiam sine constan-
tia bene sequitur: vt, nullus homo potest esse
lapis, ergo nullus homo est lapis. Quarta. A
non amplo ad amplum affirmatiue: sine di-
stributione ampli, etiam sine constantia, be-
ne sequitur, vt, aliquis homo est albus, ergo a-
liquis homo potest esse albus. Quinta regula.
Ab amplo ad nō amplum sine distributione
ampli nusquam sequit, nec affirmatiue, nec
negatiue: nec cum cōstātia, nec sine illa: vt nō
sequitur, Aliqua substantia potest esse creatu-
ra, iste sex regule plus faciunt confusiois tā-
quam vnde dicitur, ideo iste pōt credi secundū
r. ab amplo ad non amplum affirmatiue non
valet conf. ut Petrus potest curare q Petrus
est, q ab amplo ad non amplum negatiue
valet conf. ut Petrus non potest curare q
Petrus non curat, q. an non amplū ad amplum
affirmatiue bene valet conf. ut Petrus dicit q
Petrus curat, q an non amplū ad amplum
negatiue non valet, ut Petrus non curat q
Petrus curat non valet,

Not. 3.
Regu. 6.

1. reg.

2. reg.

3. reg.

4. reg.

5. reg.

non in uoluntate est
cau.

offen. huius dicit doct.
in illu. arg. petrus qd
ul. 4. li. 2. arg. 4.

huc ofi. p. lauit Mag.
m. ut ipse dixit
aut multo dicitur
ut est, ofi. in de
si bene consideret in
p. lauit.

*et si substantia
est possibilis
et si possibilis
et si possibilis
et si possibilis*

aliqua substantia impossibiliter est Deus, substantia est: ergo aliqua substantia quæ est impossibiliter, est Deus: nam ante creationem mundi, ita erat sicut significatur per antecedentia, & aliter quam per consequentia. Et a fortiori non sequitur sine constantia. Sexta. A non amplo ad amplum, cum distributione ampli, nullo modo sequitur: ut non sequitur omnis substantia quæ est impossibiliter est creatura: ergo omnis substantia impossibiliter est creatura, omnis substantia quæ est possibiliter est Deus: ergo omnis substantia possibiliter est Deus: ut patet ante creationem mundi.

Nota. 4.

Istæ regulæ sunt intelligendæ duabus limitationibus. Prima, quod solum sine veræ, quantum attinet ad locum arguendi ab amplo ad non amplum, vel e contrario: nam possunt aliæ consequentiæ tenere per alium locum: ut bene sequitur: homo necessarius disputat: ergo homo disputat sine constantia, contra primam regulam, & sine distributione, contra quintam: quia arguitur a modali de signo vniuersali, ad suam de inesse. Secunda, quod ut illæ regulæ teneant, debet cauteri ne committatur alius defectus ex parte aliorum terminorum: ut non sequitur iuxta primam regulam, omnis homo est vel fuit albus: & homo est, ergo omnis homo est albus: quia ex parte prædicati arguitur ab amplo ad non amplum sine distributione. Sed de illis plura in modalibus.

Lectio tertia.

Secunda definitio textus fuit restrictionis, quæ est coarctatio termini a maiori ad minorem suppositionem, ut iam superius expositum est. Et potest pariter esse quantum ad pauciora supposita, ut in terminis communibus: vel solum quantum ad tempus: ut in singularibus.

Nota. 2.

Notandum est hic primò: ut adnotauimus circa ampliationem, quot modis contingat terminum aliquem restringi quos Petrus Hispanus assignat in septimo tractatu. Potest enim restringi quo ad tempus per copulam implicationis: ut nullum instans quod est, erit, ly, instans, supponit solum pro præsentis. Secundo potest restringi terminus quo ad genus: ut si dicas aliquis homo disputat, ly, aliquis homo supponit pro solis masculis. Et quoad supposita. Quod potest contingere, aut per appositionem inferioris ad superioris, vel adiectiuum ad substantiuum, vel deter-

minationis ad determinabilem: ut si dicas, animal homo est rationale, animal album est album, animal hominis est irrationale: in prima non solum totum subiectum, sed ly, animal, ratione restrictionis solum supponit pro homine, & in secunda solum pro animali albo, & in tertia solum pro animali possessore ab homine. Sed tamen adiectiuum a parte vnius extremi non restringit substantiuum in alio extremo: alias hæc esset vera, omnis homo est albus, quæ equiualeat huic, omnis homo albus est albus. Et quanquã dicat illic Petrus Hispanus, quod saltem restringit substantiuum: quoad genus pro solis masculis: illud iam non recipitur, tamen si valde probabile sit ut adnotauimus in cap. de nomine.

Sed sunt aliqua parua dubia circa istas restrictiones. Et primo circa modum restringendi copula implicationis est notandum quod illa copula semper restringit terminum ad sola supposita quibus conuenit illa habitudo implicationis. Itaque si est implicatio affirmatiua restringit in ordine ad tempus illius copula: ut homo qui est erit, accipitur ly, homo solum pro homine præsentis: sed si dicas, Antichristus qui non est, erit: non restringitur Antichristus: ab illo verbo est, pro Antichristo præsentis: nam alias illa propositio esset falsa: sed restringitur pro Antichristo qui non est, & non pro præsentis. Quare non diximus, quod copula implicationis semper restringit in ordine ad suum tempus: sed quod restringit ad supposita, quibus conuenit illa habitudo, siue affirmatiua siue negatiua. Et secundo notandum quod quando diximus, terminum restringi a copula implicationis, non intelligimus quod supponit semper pro suppositis quibus conuenit illa copula, sed quod requiritur ut supponat pro aliquo quod conueniat illi habitudo illius copula: quod tamen aliquando non sufficit, ut supponat, ut si dicas, instans quod fuit est, ly, instans non supponit pro instanti præterito: quia totum complexum tenetur in ordine ad verbum præsentis: & ideo accipitur pro re quæ est, instans quod fuit. Sed in hac, instans quod est fuit, ly, instans, bene supponit pro instanti præsentis: nam stat pro re quæ est vel fuit instans quod est: sed tamen illa propositio est falsa: quia non habuit aliquam de præterito veram: sicut hæc est falsa: instans præsens fuit, licet subiectum supponat.

Secundum dubium est particulare utrum hæc si concedenda, omne quod fuit est,

Nota. 4.
Dubium. 2.

est, ubi notandum est quod relatiuum cum copula implicationis accipitur dupliciter. Vno modo participialiter, & alio modo restrictiue seu verbaliter. Primo modo, homo qui est, tam valet, sicut homo existens: homo qui fuit, homo praeteritus: homo qui erit, homo futurus: nam verbum sum es fui caret participijs, praeterito, & futuro: & ideo primum mutatur a verbo praeterito, & secundum a verbo suo. Et re vera Latine loquendo, praeteritum solum supponit pro eo quod iam non est: & futurum, pro illo quod nondum est: imo ipsum verbum praeteriti, fuit, hoc proprie significat: quod fuerit & non sit: vt diximus. fuit. Illon, fuerunt Troes, id est, iam non sunt. Sed tamen Dialectici non usurpant verba in hac significatione: sed concedunt quod ego fui & ero: licet modo sim. Et eadem ratione si ly: praeteritus, & ly, futurum, sunt participia de ly, fuit, & erit, concedunt quod sum praeteritus & sum futurus vt haec participia non dicant negationem praesentis. Hoc notato respondetur ad dubium, quod si subiectum huius, omne quod fuit est accipitur participialiter, vt aequipolleat huic, omne praeteritum est, manifeste est falsa: nam si ly, praeteritum accipitur proprie a praeterito: solum accipitur subiectum pro illis quae iam desierunt esse: nam participium vbiq; ponatur, habet amplum modum significandi intrinsece: quare illic supponit pro Ada & pro Noe. &c. Sed non pro aliquo praesenti. Et si sit participium de ly, fuit, etiam est falsa propter distributionem: quia Ada praeteritus non est, licet ego qui sum, praeteritus sim: nam distribuitur pro omni illo quod fuit, siue sit, siue non. Sed si illa copula implicationis accipitur restrictiue, illa propositio est vera: nam (vt diximus in superiori notabili) subiectum supponit solum pro re quae est & fuit. Ex isto notabili sequitur has propositiones esse falsas: omne futurum est, omne possibile est, omne fienerabile est. &c. Nam subiectum distribuitur pro omni refutura vel possibili, &c. Sed si dicas, omne quod erit, est restrictiue haec propositio est vera: nam subiectum non distribuitur nisi pro rebus quae sunt praesentes & erunt, & pari modo, omne quod potest esse est, &c. Sed tamen communiter negantur, quia absolute videntur illae copulae accipi participialiter. Vnde si accipitur restrictiue non sequitur, omne quod erit est, Antichristus erit: ergo Antichristus est. Sed dicendum est in minori, Antichristus est aliquid quod erit, vt medium teneatur aequale restrictiue. Alij opinantur quod subiecta istarum accipiuntur solum pro

suppositis respondentibus in ordine ad copulam implicationis, & non in ordine ad copulam principalem, & tunc omnes illae propositiones sunt falsae. Sed certe hoc est falsum, vt patet per resolutionem iuxta regulas relatiuorum: nam homo qui erit est, resoluitur, homo est, & ille erit: & ideo solum accipitur subiectum pro illo quod est & erit copulatiue.

Tertium dubium est, an determinabile restringat suam determinationem: sicut restringitur ab illa. Ad quod breuiter respondetur quod adiectiuum restringitur a suo substantiuo sicut restringit ipsum: vt si dicas, homo albus disputat: sicut ly, homo solum supponit pro homine qui est albus, ita ly, albus, solum supponit pro albo quod est homo. Sed tamen si determinatio est alterius casus a determinabili, non restringitur ab ipso: vt si siue dicas, equus hominis est animal, siue hominis equus, vt r. bi q; ly, equus: restringitur pro equo hominis: sed in neutra restringitur ly, hominis, pro homine possidente equum. Et hoc non aliter probatur quam ex ipso nomine determinationis: hoc enim est, determinare, nempe restringere, & non restringi: adiectiuum vero non solum est determinatio: sed quia applicat suum formale ad substantiuum, per hoc etiam determinatur ad supponendum solum pro illo.

Vltimo tandem adnotanda sunt regulae arguendi in restrictionibus. Vbi fundamentum sit idem esse restrictum respectu non restricti: quod minus amplum respectu magis amplum: quare similes regulae ponuntur hic, quae in ampliationibus. Prima. A non restricto ad restrictum affirmatiue cum distributione non restricti & cum constantia restricti est bona consequentia: vt omnis homo disputat, homo qui est doctus est, ergo omnis homo doctus disputat. Secunda e conuerso. A restricto ad non restrictum negatiue sine distributione non restricti & cum constantia restricti est bona consequentia: vt homo doctus non disputat, & homo doctus est: ergo aliquis homo non disputat. Tertia regula. A non restricto ad restrictum negatiue cum distributione non restricti, etiam sine constantia est bona consequentia: vt nullus homo disputabit: ergo nullus homo qui est disputabit. Quarta. A restricto ad non restrictum affirmatiue sine distributione non restricti: etiam sine constantia est bona consequentia: vt aliquis homo qui est disputabit: ergo aliquis homo disputabit. Quinta. Nullo modo sequitur a non restricto ad restrictum.

Nota. 5.

Dubiu. 3.

de hoc v. 1.
de offi. p. h. b. r. n. b.
l. 6. c. 1. 4.
off. p. 1.

Nota. 6.

Regula. 4.

iste omnes regulae multas sunt ab hactenus
sed multum faciunt confusionem ideo resolu
unt per ill. me. p. 1. c. 1.

totam appellationibus membris comprehendimus. Est enim in textu primo definitio appellationis, mox diuisio, postremo quatuor regulæ. Appellatio, inquit, est applicatio significati formalis vnius termini ad significatum formale alterius: vt cū dicitur, Petrus est magnus Logicus denotatur magnitudo adiacere logicæ seu Petro ratione logicæ, vt puta, quod Petrus sit egregie peritus logicæ. Et re vera illa applicatio magnitudinis ad Logicam est appellatio passiuâ, tametsi Dialectici dicant ly, Logicæ, esse appellationem passiuâ: quia est terminus super quæ fit appellatio: & ly magnus, esse appellationem formalem. Et congruè vocatur huiusmodi applicatio, appellatio, quia appellare, apud Latinos præter alias significationes idem est, quod appellare seu applicare. Et dicitur in definitione, applicatio significati formalis ad significatum formale: quia quando solum est applicatio formalis vnius ad materiale vel suppositum alterius, non est appellatio, vt videbimus in expositione primæ regulæ. In hac enim propositione, homo est albus, nulla est appellatio. At non diximus significati formalis vnius termini connotatiui ad formale alterius connotatiui: nam appellatio rationis fertur etiâ supra formale termini absoluti: vt, hō est species: imò & appellatio realis non nunquā: vt si dicas Christus est æternus homo, æternitas denotatur adiacere Christo ratione humanitatis, quare illa propositio est falsa. Sed dicitur applicatio significati vnius termini ad significatum alterius, vt distingueremus inter appellationem termini & connotationem, vel significationem. Nam terminus connotatiuus quando tenetur substantiuè, vt, album, significat quidem suum formale: per modum adiacentis suo materiali non tamen appellat: sed connotat. Appellatio enim non est, nisi inter duos terminos. Quæ quidem variat aliquando veritatem propositionis. Enimvero, vt hæc sit vera, Petrus est magnus logicus, non satis est, Petrum esse magnum: & esse Logicum: sed requiritur qd habeat magnitudinem Logicæ. Et quemadmodū diximus de ampliatione, ita sentiendum est de appellatione, nempe qd nõ requiritur terminos actu supponere ad hoc vt appellat: sed satis est qd nõ repugnet eis supponere ratione sue significationis.

realis: vt Petrus est magnus Logicus, Petrus
est albus monachus. Accidens reale, est illud,
quod habet esse præter operationem intelle-
ctus. Appellatio rōnis est applicatio accidens
rōnis: vt, homo est species. Accidens rationis
est quod habet esse solum per operationem
intellectus: vt ratio speciei, quæ est esse eõe
pluribus. Nulla enim res est in se cōispluri-
bus, nisi per ordinē ad intellectum.

Appella-
tio realis.
& rōnis.

Postremo, statuuntur in textu regulae quatuor appellationum. Prima. Quando adiectiuum ponitur à parte prædicati & substantiuū à parte subiecti tunc adiectiuum non appellat supra formale substantiui: sed solum applicat suum significatum ad suppositum substantiui: verbi gratia in hac propositione, hic Medicus est magnus: vt ly Medicus sit subiectum non denotatur magnitudo adiacere supposito subiecti ratione Medicinæ, id est, quod sit valde peritus: sed denotatur quod sit magnus corpore. Et in hac, hic monachus est albus: non denotatur quod habeat habitum album: sed quod sit albus homo. Sed est notandum quod quanquam ly Medicus, & ly, monachus, ponantur ante copulam, possunt tamen accipi tanquam prædicata, vt si dicas, hic Medicus est magnus, vt solum pronomen sit subiectum & tunc est appellatio magnitudinis ad Medicinam. Moderni tamen Terministæ non vtuntur ista prima regula quia putant adiectiuum non posse esse totale prædicatum: sed dicunt antedictas propositiones subordinari his, hic Logicus est Logicus magnus, hic monachus est monachus albus Et ideo negant, prædicatum applicare suum significatum ad suppositum subiecti, sed solum applicat ad suppositum seu materiale substantiui secum positi. Sed contra istos primum est argumentum, quia merè gratis negant, nos posse concipere adiectiuum tanquam totale prædicatum. Nulla enim potest fingi ratio nisi quia adiectiuum non potest esse subiectum, & per consequens inferunt quod non potest esse prædicatum. Sed certe nulla est consequentia. Nam ratio quare non potest esse subiectum, vt declarauimus capite de suppositione, est quia non habet per se suppositum, sed applicat suum significatū ad substantiuum: sed hoc non obstat quin possit esse prædicatum: nam prædicatum est forma subiecti, & subiectum non est forma prædicati. Quare si dicas, iustus est Petrus, ly iustus, habet vicem prædicati. Secundo argui-

Not. 3.

Regula.
Examina
tur.

Adiectiũ
& predica
tum.

3.1014

arg. 1. f. 32

Not.2.

Subsequitur in textu diuissio appel
lationis in appellationem realem & rationis.
Appellatio realis est applicatio accidentis

tur. Voces sunt signa conceptuum: ergo sicut
tribus simplicibus vocibus dico, homo est al-
bus, ita tribus simplicibus notitijs concipio il-
lam propositionem. Tertiò, quia si hæc, ho-
mo est albus, subordinatur huic, homo est
homo albus, eadem ratione hæc exclusiua,
tanti homo est albus, æquivaleret huic, tantum
homo est homo albus, & tamen in commu-
ni modo loquendi prima est falsa, & secun-
da vera. Quartò. Tunc sequeretur quod in
hac consequentia, omne animal est album,
omnis homo est animal: ergo omnis homo
est albus, & in omnibus huius formæ argue-
retur in quatuor terminis, nam prædicatum.
Maioris est animal album, & prædicatum
conclusionis, homo albus. Et ideo nos dici-
mus qd adiectivum potest esse totale prædi-
catum, & per consequens quod prædicatum
applicat suum significatum, ad suppositum
subiecti. Et hæc regula fuit celebris apud an-
tiquos: Quam ponit S. Thomas. 3. p. q. 16. ar-
ticu. 7. & artic. 9. sub his verbis. Subiectum
in propositione stat materialiter, & prædi-
catum formaliter. Et subiectum stare mate-
rialiter, vt antiquorum verbis vtatur, est subijce-
re prædicato solum suum suppositum & non
suam formam. Vnde conceditur de Christo,
hic homo est æternus, sed negatur, hic est æter-
nus homo: quia in prima non denotatur æter-
nitatem adiacere supposito subiecti ratione
humanitatis: & e converso negatur, hic homo
est factus, & conceditur, hic est factus homo.
Habemus ergo primam regulam quod prædi-
catum non appellat supra subiectum: sed est
tanquam forma respectu suppositi seu signi-
ficati materialis subiecti.

Argum. 2. Sed ad maiorem intelligentiam

huius regulæ arguitur. Primò, in hac propo-
sitione, album est disgregatiuum visus, prædicatū
appellat supra significatum formale subie-
cti: nam denotatur qd res alba ratione albedi-
nis disgregat visum. Respondetur qd quoniam præ-
dicatum importat definitionem seu passio-
nem accidentis subiecti, tunc posset quis for-
tè dicere qd prædicatum appellat supra for-
male subiecti. Sed certè melius est negare in-
vniuersum, talem appellationem. Sed illa pro-
positio est vera sicut hæc, album est dulce, quia
subiectum & prædicatum supponunt pro eo-
dem: in qua tamen non denotatur, qd album sit
dulce inquantum album. Et hoc confirma-
tur: quia certè conceditur qd nix est disgrega-
tiua visus & quod aliqua papyrus est disgrega-
tiua visus, licet non habeat papyrus facere

hoc inquantum papyrus, sed inquantum album.

Secundò arguitur contra eandem Argum. 2.

regulam. In hac propositione, essentia diui-
na est generans, prædicatum appellat supra
formale subiecti: ergo regula falsa. Probatur
antecedens. Si prædicatum solum applicaret
actum generandi ad suppositum subiecti,
tunc illa propositio esset vera: nam sensus
esset, aliqua res quæ est essentia diuina est
generans, & tamè est condemnata in de sum.
Trin. & fide cath. damnamus. ergo sensus
illius est, essentia ratione essentia est gene-
rans. Ad hoc argumentum moderni Summu-
listæ distinguunt propositionem assumptam, di-
cetes qd prædicatum potest accipi substantiue:
vt sit sensus, essentia est res generans: & tunc
illa propositio est vera. Vel potest accipi adie-
ctiue, vt sit sensus, essentia est essentia gene-
rans, & sic illa propositio est falsa. Sed tamen
certè sancti patres non distinxerunt illam pro-
positionem: sed absolute condènarunt illam
tanquam hæreticam: & tamen si posset habere sen-
sum verum distinxissent illam. Dicendum er-
go qd illud prædicatum in rigore accipitur ad-
iectiue æquivaleret enim huic, essentia generat
quæ est de verbo adiectiuo. Sed restat respon-
dere ad argumentum principale: nã quanquam
accipitur adiectiue, sensus illius est, qd aliqua
suppositum de ly, essentia, generat: & hoc est
verum, quia pater generat. Respondent mo-
derni quod non est ille sensus, sed iste, essentia
est essentia generans. Sed certè non plene sol-
uunt argumentum. Arguitur enim qd etiam ista
sit vera, essentia est essentia generans: nã quo-
niam substantiuum est terminus absolutus: ve
videbimus in secunda regula, nulla est appel-
latio realis: imò secundum illos, quoniam sub stã-
tiuum præcedit, etiam si sit connotatiuum
nulla est appellatio: ergo in hac, essentia
est essentia generans, nulla est appellatio, ma-
gis quàm in ista sua æquiualeti, essentia est gene-
rans: ergo solum denotatur actus generandi adia-
cere supposito de ly, essentia, siue rōne ef-
sentia siue rōne personæ, & sic isti non pos-
sunt substinere quomodo sit falsa. Igitur di-
cendum ad argumentum, qd illa propositio, ef-
sentia est generans, est in mente formaliter, si-
cut in voce, ex solis tribus notitijs: vbi ly, ge-
neras, vti habetur in regula, nō appellat supra
formale subiecti quia est terminus absolutus:
sed solum applicat actum generandi ad supposi-
tum immediatum subiecti: quod non est nisi
solum essentia, & nō persona: imò vt videbi-
mus lib. 5. personæ nullo mō sunt supposita

G 3 de

1. ubi et nunc
exponitur, qd
falsa et requirit
quasi exponens
i. est uelissima
chianis alie us
sint albe,

neutrale terminat

æquiuale feminin
supponendo et uerbum
de personam non sit
est esse pater aut filius

hec est uel
que magis placet
pater noster

auget hanc an-
ita maxima
fuit. p. sicut res
se habet ad esse
se habet ad esse
aliquid ad hoc
album gini albedine
q. in p. sicut
discrepare ut sum
ut ad idem. & in hunc
album est ad idem
ad p. sicut
i. supra albedine qd
ratione albedinis

nota qua talis
sit diuina est ge-
nerans sit pater
et filius

quod est idem nicho
ro et hoc animal no
in his homo et animal
habent enim duas
diffes, sed hoc non
est quoniam in
utroque idem est ani
quin maior est falsu
cum sit affirmativa

Liber secundus.

¶ Petrus à nullo percuciat sed ipse percutiat alium: ite concedunt quod Petrus est coctus pistor, casu quo decoquat panem: imo qd Deus est creator rudibilis, casu quo creat alinum & breuiter concedunt plures alias quas recedere pudent. Sed tamen manifestum est, quod secundum regulam non sunt illae concedendae. Nam regula non est quod formale adiectiuum adiaceat formali substantiuo: sed qd adiaceat supposito substantiuo, ratione formalis ipsius substantiuo. v.g. in hac. Petrus est bonus pater, denotatur bonitas adiacere non filio, sed patri in quantum pater, id est, quia bene educat filios. Et in hac ineptissima Petrus est coctus pistor, denotatur quod pistor ipse decoquit. Et in hac Deus est creator rudibilis, denotatur rudibilitas adiacere, non creaturae, sed Deo ratione creationis. Quare omnes sunt falsae, & absurdae.

Not. 5.

Secundò arguitur, contra regulam

sequeretur ex illa hac propositione esse veram pater & filius. &c. sunt tres Dii: quia si ly tres, non appellat supra formale de ly Dii, postquam est terminus absolutus: ergo solū appellat supra supposita: sed sunt tria supposita diuina, ergo illa est vera. Circa hoc argumentū notato primo terminum numeralem posse accipi aut nominaliter, vt ly duo: aut aduerbialiter vt ly bis. Et nominaliter, aut absolute: vt ly duo: aut relative, vt ly duplum. Rursus absolute, aut primitiue speciei aut denominatiue, vt trinus, triplex. Unde sunt duae regulae. Prima. Nomē numerale absolutū primitiue speciei, adiectū termino substantiali appellat unitatē, aut pluralitatē suppositorum ratione formae substantialis substantiuo: sed si addatur adiectiuo, tunc non denotat pluralitatem ratione formae accidentalis. v.g. in hac propositione, Pater Filius & Spiritus sanctus sunt tres Dii, denotantur tria supposita in tribus naturis subsistentia. Quare illa est haeretica. Nec sunt audiendi quidā Neoterici concedentes illā in hoc sensu, quod sunt tres personae quarum quilibet est Deus: nam nullo modo potest facere talem sensum. Et propter hos dixit Hieronymus: Ex verbis inordinatē prolatis incurritur haereticus. Pari ratione in hac, Pater & Filius & Spiritus sanctus sunt tres aeterni, aut tres omnipotentes (ubi ly aeterni, & ly omnipotentes, accipiuntur substantiue) denotantur tria supposita subsistentia in tribus aeternitatibus aut omnipotentiis. Et in hoc sensu negat eas Athanasius in Symbolo: nam in Deo non est nisi vna aeternitas & vna omnipotentia. At si accipiuntur adiectiue,

solū denotantur tria supposita, quorum singula sunt aeterna, siue vna aeternitate, siue tribus. Et in hoc sensu illae propositiones sunt verae. Rationem huius regulae pulchre docet Sanctus Thomas. p. q. 39. ar. 3. sub hoc tenore. Substantia sicut per se habet subsistere, ita & unitatem aut pluralitatem: sed accidens sicut à subiecto habet esse, ita à subiecto suscipit unitatem aut pluralitatem. Ergo nomen numerale additū substantiuo, numerat (vt sic loquar) formam substantialem, & additum adiectiuo, numerat solū supposita.

Nota. 6.

At vero de ly homo: vt dicitur de Christo, est specialis difficultas: nam licet sit terminus absolutus, quia significat suppositū subsistens in humanitate absolute: habet tamen similitudinē connotatiui, quia supponit pro supposito cui extrinsecè aduenit humanitas. Et ideo si filius Dei assumeret duas humanitates, non esset duo homines: sed vnus homo sicut si Petrus haberet duas albedines, esset vnus albus & non duo albi, vt docet Sanctus Thomas. 3. p. q. 3. art. 7. licet oppositū dixerat. 3. sen. d. 1. q. 2. arti. 5. Itaque, Christus est vnus homo, denotat quod sit vnū suppositū humanū, siue vna humanitate siue pluribus: & Christus est duo homines, quod sit plura supposita humana. Sed maius dubiū est si tres personae assumerent eandem humanitatem, vt rum oēs essent tres homines, an vnus homo. Ex vna parte videt quod essent vnus homo si cut sunt vnus Deus: nam postquam ly, homo, est terminus substantiuus, ly vnus, dicit unitatem naturae humanae, sicut ly Deus, unitatem naturae diuinae. Et ita cōcedit Sanctus Thomas. in ambobus locis citatis, quod tunc tres personae essent vnus homo. Sed profecto ex alia parte sunt argumenta maiora quā p. captu Summulistarū. Primo, Quāquā ly homo sit terminus absolutus, habet tamen similitudinē termini connotatiui: sed si tres homines haberent eandem albedinem, essent tria albi, iuxta tenorē regulae, ergo eadē ratione in illo casu tria supposita erūt tres homines. Secundo si tria supposita in illo casu sunt vnus homo, quare descendendo sub predicato quid demonstrabitur in priori editione diximus quod debet demonstrari omnes tres personae simul ac si ly vnus homo sit terminus collectiuus. Et ita videtur insinuare Sanctus Thomas. in 3. par. Sed postea in lectura super. 3. p. mutauimus sententiam: quia non solū omnes tres simul sunt homo in illo casu, sed qui libet per se est homo diuinus. Et ideo qui voluerit sustinere opinionem Sancti Thomae. debet omnino

*et dicitur quod
est infinitus
humanitatis
et dicitur
vnus homo,*

*sed in summa
homo qd
est vnus
homo,*

*hinc patet
quod est vnus
homo in illo casu*

*vnus arguitur
non in con
tra reg.*

*et dicitur
Regula.*

De appellatione.

51

gnum, & postea addatur ad prædicatum ly
album, prius ly facit, significat actionem sim-
pliciter & postea factionem secundum quid.
Respondetur quod propter huiusmodi ap-
pellationes non variatur significatio termi-
norum: nā ly bonus, viuiocē significat quā-
cūque bonitatē, siue sit in bonam, siue in ma-
lam partē, & ly factio, quācūq; factionem, si-
ue simpliciter, siue secundum quid: quod est
mihi manifestum ex hoc q̄ si successiue con-
cipio, Petrus est bonus, non mutatur conce-
ptus propterea quod addas homo, vel musi-
cus, vel latro, & cætera. Significat enim ly bo-
nus, quancūque perfectionem, licet quan-
do ponitur absolūtē accipiat̄ pro probita-
te morum.

factu in plieret et
perquam cecidit esse
in plieret in fard
perquam res cecidit
esse tale,

et ita ut diximus
propter diversam
receptionem non me-
ntur significatio eor-
um.

Nov. 8.

Lectio secunda.

Pro appellatione rationis sunt Not.^{ae}

Regula 5

alia regulæ. Prima prædicatum secundæ intentionis (quando illa intentio conuenit rebus) appellat eam supra primarium significatum subiecti, v.g. in hac propositione, homo est species, prædicatum est terminus secundæ intentionis: quia significat intentionem speciei: quæ habet esse solum per operationem intellectus: & illa conuenit rebus: nam homo ad extra est species humana. Dicit ergo regula quod denotatur in illa propositione rationem speciei conuenire primario significato hominis. Id est, homini in cõmuni: abstrahendo à Petro & Paulo. Et quia nullus homo in rei veritate communis, vt dicebat Plato, vocamus hominem cõmunem, hominem in quantum concipitur per istum cõceptum homo. Itaque homo in quantum sic concipitur est species, quia secundum talem rationem prædicatur de pluribus differentibus speciebus & ideo, vt supra diximus, illud subiectum supponit simpliciter ita quod non licet descendere ad supposita. Et idem est de hac, animal est genus, & similibus. Sed in his, homo est nomen, amo est verbum, prædicata non appellantur supra primarium significatum subiecti, licet sint prædicata secundæ intentionis: quia illa intentio vel ratio nominis vel verbi non conuenit rebus sed terminis ipsis.

Nota. 9.

Secunda regula est. Terminus si-

Not.2.

gnificans actum animæ interiorē appellat
proprium cōceptum termini in quem fertur.

Regula. 2.

Vt cognosco hominē, denotatur quòd cogno-
sco hominem per illum conceptum homo.
Hāc regulā posuimus inter regulas appella-

Regular.
 antea ista reg. p.
 test esse arg. hoc mo.
 appellatus est aph.
 ad significat. p.
 li. 2. sed in ista a.
 natus pectus est aph.
 datus et in m. n.
 a plicatus 2. qz p.
 tus nullus habet sig.
 nam p. male p. alia est
 minus. c. in t. 2. qz h.
 duplex significat.

2.10
2.10

argh

at inquit Dionysius
non malum est
fidei operari
et sic concludimus
peccare malum esse
per se non autem in
seu subiecto ma-
lum. **Not.**

Regu.30.

In his hujus
sequitur proinde
quod fructuatum
utrum est accidens
an sit ut in ho
c potest est homo
albus. et sic di
at prope. quadi
sunt ad unum
magis et contra
non valet quod
dication utrum est
accidens

actum animi in
viam sine effe
norem,

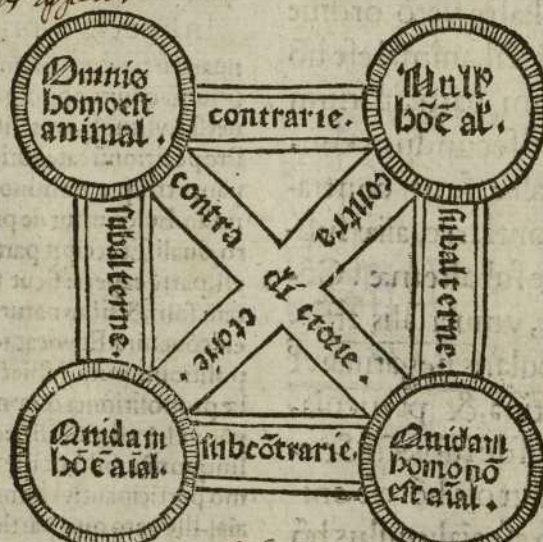
omnes iste regule confutetur
dunt sub ista quodamque unius
appellatio sine argumetum ab ipse
stant ad non appellatorem sine ex
non ulet argumetum ex ipse inuicem signi
ficantibus. alium unumque in se uice in quibus
uict ab appellante ad non appellatorem
licet non contra ut dicitur in ista

Papam vidi. Sed arguitur quod non valet ab appellante ad non appellan-tem. Non enim sequitur, odio interfectorem patris mei ergo interfectorem patris mei odio. Nam si amicus meus interfecisset patrem meum, & ego ignorassem interfectorem, anteceden-
dens est verum & consequens falsum. Respon-
detur quod consequens etiam est ve-
rum: nam hunc amicum meum odi sub ra-
tione communi interfectoris, licet in parti-
culari digito. Sed respectu de ly promitto,

& de ly teneor alia est ratio. Non enim sequitur ab appellante ad non appellan-tem: sequitur tamen a non appellante ad appel-
lantem. Et non sequitur promitto tibi e-
quum, ergo equum tibi promitto: sequitur
tamen e converso, equum tibi promitto, er-
go promitto tibi equum, quia in prima co-
sequencia arguitur a confusa ad determina-
tam, & in secunda a determinata ad con-
fusam. Et hæc de appellationibus, atq; adeo
de secundo libro.

non q' valet wny' acon-
fusa ad determinatam
qu' confusa promittit
signu' specialem configio
aut q' hinc suffragat
confusa in m' b' t' t' t'
non valet acon' fusa
ad determinatam respec-
tu multitudinis q' q' d' d'
t' b' b' b' b' b' b' b' b' b' b'
m' m' m' m' m' m' m' m'
aliquid aliud est com-
mune h' m' m' m' m' m' m'
q' p' m' m' m' m' m' m' m'
h' m' m' m' m' m' m' m'
ut omni' h' m' m' m' m' m'
q' aliqui' h' m' m' m' m' m'

Figura oppositionum.

quidam non est pars ex sum aliis non
preceptum exis der ex sumis. V. d. c.
quod in amant q' signum fortis
late sit pars ex sum

contra istum
dū arguendū non appellante ad appellante, cum his iustis
promittit q' est argū, si ob aliquam causā est bonū q'
multis argumentis maxime negantem non valet
fusa ad determinatā sed hūc non est causa sufficiens
q' in omnibz q' d' p' m' m' d' d' d'
et in d' d' d' d' d' d' d' d' d'
quodam m' m' m' m' m' m' m'
non est aut iustitiam regulari afflu
h' m' m' m' m' m' m' m'

contra legem contra dictum... *unf... non... quid... universali...*

Libertertius

LIBERTERTIVS DE OPPOSITIONIBVS.

PROPOSITIONVM

categoricarum, quada

participat utroque ter-

mino, ut homo est animal,

homo non est animal: alie participat

uno tantum, ut homo est animal, ho-

mo non est lapis: alie vero nullo, ut,

homo est animal, equus non est lapis.

Ita propositionum participantium v-

troque termino, alie participat secun-

du eundem ordinem, ut homo est animal:

homo non est animal: alie vero ordine

conuerso, ut homo est animal, animal est ho-

mo. Ita propositionum participantium

utroque termino secundum eundem

ordinem, alie sunt contra-

dictoriae, alie contrariae, alie sub-

contrariae, & alie subalternae. Con-

tradictoriae sunt, vniuersalis affir-

mativa, & particularis negatiua: vni-

uersalis negatiua, & particula-

ris affirmatiua eiusdem subiecti & e-

iusem predicati, ut omnis homo est ani-

mal, quidam homo non est animal: nullus ho-

mo est animal, quidam homo est animal. Contrariae

sunt, vniuersalis affirmatiua, & vni-

uersalis negatiua eiusdem subiecti et

eiusdem predicati, ut omnis homo est animal,

nullus homo est animal, Subcontrariae sunt

particularis affirmatiua, & particu-

laris negatiua eiusdem subiecti, et e-

iusem predicati, ut quidam homo est ani-

mal, quidam homo non est animal. Subal-

ternae sunt, vniuersalis affirmatiua, & vni-

gatiua eiusdem subiecti & eiusdem
predicati, ut omnis homo est a-
nimal, quidam homo est animal:
nullus homo est animal, quidam
homo non est animal. Et hoc totum
patet in figura precedenti.

Lectio vnica.

Postquam in superiori libro tra-
tauimus proprietates propositionis, quae
vni per se contingere possunt, subsequitur ut in
hoc tertio dicam de alijs proprietatibus: quae
inter duas propositiones contingunt, quae
sunt oppositio, equipollentia & conuersio.
Vbi praeter haec, de modalibus etiam, & hypo-
theticis disputabimus, quo in libro textum se-
quimur Petri Hispani.

In hoc ergo primo textu ad infi-
nuandum tres habitudines duarum inuicem propo-
sitionum quae sunt oppositio, equipollentia & co-
uersio, videtur Petrus hispanus huiusmodi diuisione
Propositionum categoricarum quaedam partici-
pant utroque termino, aliae vno tantum, aliae
nullo. Et loquitur de propositionibus in nume-
ro duali. Et accipit participare non pro hoc quod
est, parte capere: sicut terra participat virtu-
tem solis, & filius naturam patris: sed pro hoc quod
est conuenire. Et vocat terminum, extremum p-
positionis, puta subiectum & predicatum. At il-
lae propositiones quae nullo termino partici-
pant, ut homo est risibilis, equus est hinnibilis, re-
linquunt modum, & ille pariter qui vno terminum extre-
mo participant: ut homo est animal, equus est
animal. Ille vero quae participat utroque extremo
aliae participat eodem ordine, & aliae ordine co-
uerso. De illis quae participat ordine conuer-
so: ut homo est animal, animal est homo, dicemus
in conuersionibus. Sed illae quae participat ordi-
ne eodem aliae sunt contradictoriae, aliae contra-
riae, aliae subcontrariae, & aliae subalternae: qua-
rum definitiones, & exempla sunt in textu
perspicua. At vero summum ista hoc loco coe-
perunt per abstracta sophismatum precipitari. In-
ter quos: nos quoque in priori editione multa te-
pori dedimus, quae modo in alio est rescindere.

Petrus Hispanus non constituit de-
finitionem oppositionis in genere, sed singu-
las per se species. At sequitur in hoc Aristote-
lem primo Periheter. quia nulla est ratio com-
munis oppositionis omnibus speciebus. Ni-
hilominus possumus definire sub distinctione
ne: quod

Not. 1.

Not. 2.
oppositio

Contra legem... *unum... determinis...*

... contra legem... contra dictum... contra legem... contra dictum... contra legem... contra dictum...

quia doctore infra diff non incligit subalter
 nas ideo aliqui doctores in claudens subalter
 nas hoc modo diffiniunt oppositio si oppositio
 est repugnatio hinc dicitur 2^a oppositio quoniam
 cap. 1° De oppositiis. *De oppositiis. De oppositiis.*

in illa pando asperat rationem quare sub alter non in clu
 dent quod si asperat ad hoc, quod si hic non asperat
 de oppositio si. Et oppositio quoniam, ad si in hoc quare
 claudens in hoc oppositio non cum subalterne non sint o hinc
 hic resp. 1° q² dicitur hinc dicitur non est oppositio
 sed si per asperat utique. *De oppositiis. De oppositiis.*

ne: q² oppositio est affirmatio & negatio eius
 dem de eodem, veritate & falsitate, aut sola ve
 ritate, aut sola falsitate formaliter repugnan
 tes. Primum pro contradictorijs, secundum
 pro contrarijs, & tertium pro subcontrarijs.
 Sunt enim tres tantum species oppositionis:
 nam subalterne non opponuntur. Et ut duæ
 propositiones opponantur quacunque spe
 cie oppositionis, requiruntur quinque condi
 tiones: tres generales quæ in omni oppositio
 ne sunt necessariae, & duæ speciales in quibus
 differunt inter se species oppositionis.

tas, non solum quoad synonymitatem essen
 tialem, sed etiam accidentalem. Non enim op
 ponuntur, equus est homo, equus non est ho
 minis. Alij addunt in hac conditione, etiam
 propositiones participant in copulis: sed hoc
 in secunda conditione comprehenditur. Ni
 hilominus tamen intelligitur in hac conditio
 ne, quod etiã participant in modis, si qui sunt
 determinantes copulam. Non enim opponu
 tur, Petrus tardeturrit, Petrus non currit velo
 citer. Et loquitur de modis qui non faciunt
 proprie modales, nec dicuntur universales, nec
 particulares: vt velociter bene doct. &c. Nã
 de his quæ faciunt modales: vt sunt, necessa
 rio, possibiliter, &c. alia est ratio.

Nota. 3.
 1. Códitio

Prima conditio generalis est
 quod participant vtroque extremo ordine eo
 dem, id est, quod constet ex eodem subiecto
 & eodem predicato, vt homo est animal, ho
 mo non est animal. Nec sufficit q² sit idem in
 voce, sed requiritur vniocatio rei. Nõ enim
 opponuntur, canis est latrabilis, omnis canis
 non est latrabilis, si subiectum pro diuersis ac
 ciptur. Nec opponuntur, ego sum Domini
 cus, ego non sum Dominicus: quarum prima
 profertur à me, & secunda à Petro. Nec ista
 Petrus est ultra flumen, Petrus non est ultra
 flumen: quatum vna profertur in vrbe, & al
 tera in facello Diui Lazari, eadem ratioe. Du
 bium fit tamen vtrum e conuerso sufficiat eam
 significatio: licet non sit eadem vox, nem
 pe vtrum contradicant, Marcus orat, Tullius
 non orat: & videtur quod sic: quia mentales
 earum contradicunt. Respondetur quod non
 sufficit, sed requiritur identitas vocis. Hoc ex
 preste dicit Aristote. primo Elenche. capi. 4.
 Ait enim, contradictio est vnus & eiusdem
 non nominis sed rei: non nominis synony
 mi, sed eiusdem. Et vt diximus in primo libro
 synonymia sunt duo nomina diuersa in vo
 ce, & eiusdem significationis. Et ratio huius
 est, quia oppositio non solum debet esse in
 voce, sed etiam in apparentia. Et illæ pro
 positiones non habent apparentiam contra
 dictionis. Quare non sequitur, si menta
 les contradicunt, quod ipsæ vocales contra
 dicant. Quamquam possumus dicere quod il
 læ sunt oppositæ secundum rem, & non se
 cundum apparentiam: qualis requiritur ad
 verum Elenchum. Est enim Elêchus argumē
 tum conuincens, & ad conuincendum requi
 ritur, quod etiam secundum apparentiam vo
 cis concludamus oppositum. Et pari modo
 dicendum est, quod inter mentalem & voca
 lem est oppositio secundum rem, licet non se
 cundum apparentiam. Et requiritur identi

Secunda conditio generalis est,
 quod extrema eodẽ modo accipiatur quoad
 quatuor. I. genus suppositionis, ampliatiõe,
 restrictionem, & appellationem. Et hoc ex
 pressit Aristote. dicens primo Perihier. quod
 oppositio est eiusdem de eodem, nõ equivo
 ce, & quacunque cetera determinantur con
 tra sophistas. Et primo Elencho. illud expli
 cat, quod sit affirmatio & negatio eiusdem de
 eodem similiter, in eodem tempore, & cate
 ra. Quare in his homo est animal, homo est
 species, nõ seruatur eadem acceptio subiecti:
 sed bene seruatur in his: quidam homo dispu
 tat, nullus homo disputat. Nam in oppositis
 non est necessarium: vt seruetur eadem spe
 cies suppositionis. Nec in his homo est mot
 tuus, homo non est mortuus, subiectũ accipi
 tur eodẽ mō: nec in his Antichristus erit, Anti
 christus non est, propter ampliatiõem. Nec
 in his, quilibet homo est animal, nullus homo
 est animal, propter restrictionem. Nec in his,
 vidi Papam: nullum Papam vidi: propter de
 fectum appellationis. Istæ autem optime cõ
 tradicunt, omnis homo necessario est animal,
 homo possibiliter non est animal: sicut ista,
 omnis homo possibiliter est iustus, homo in
 possibiliter est iustus: nam in istis modis, qui
 faciunt modales non requiritur participatio:
 sed satis est quod nõ varietur ampliatio & ap
 pellation. Hæc secunda conditio examinabi
 tur inferius: non enim requiritur omnino in
 contrarijs, & in subcontrarijs, vt seruetur ea
 dem acceptio terminorum.

Nota. 4.
 2. Códitio
 hoc dicitur optime
 notat. q. et notanda
 q² genus suppositi in
 vniocatio oppositi ser
 uandam est. Aristote. in
 1° Elencho, et apud
 Aristote. in 1° Elencho
 vnde dicitur q² seruetur
 infine huius notat dicit
 q² requirit q² seruetur idem per
 suppositum et per genus suppo
 sitionis in illis doct. suppo
 sitionis, simp. et p. q. q. non in
 necessario debet seruari eadem
 species suppositi, et per
 species suppositi. Intellectus suppo
 sitionis debet determinari
 et confusam.

requirit q² ad
 hoc ut seruetur
 sint idem in vo
 ce et significatione.

Aliter potest
 dici q² illa sunt
 oppositæ ut
 taliter non
 taliter.

Tertia conditio, quod sint oppo
 sitæ, qualitatibus. Et intelligitur respectu copu
 læ principalis: nã copula implicationis potius
 pertinet ad primam conditionem, quia effi
 citur pars extremi. De qualitate modorum

Nota. 5.
 3. Códitio.
 quæ
 nã copula p. vnde hæc sunt contra dicitur p. q²
 qui sedet disputat p. q² qui sedet non disputat, si aut
 dicit p. q² qui non sedet disputat non disputat
 q² extrema non sunt eadem si subiecta p. q² qui sedet
 p. q² qui non sedet q² non est pars extremi

Oppositio habet quod duplex sit duplex in q² se
 cundum veritatem non subiectum, oppo
 nitur tñ contradictione non in quantum in veritate
 Aristote. in 1° Elencho. c. 15. p.

quæ faciunt modales, nõ potest certa regula
constitui: nam in cõtradiçtorijs si manet idem
modus, debet negari in vna & affirmari in al-
tera: vt Petrus necessario disputat, Petrus non
necessario disputat. Sed tñ potest dari cõtradi-
çtoria per modum particularẽ affirmatum, vt
Petrus possibiliter non disputat. Et in contra-
rijs si modus est vniuersalis, potest vtrobi-
que affirmari & in subcontrarijs vtrobi-
que negari, vt Petrus necessario disputat, Petrus
necessario nõ disputat, sunt contrariæ, & con-
tradiçtorie istarum sunt subcontrariæ. Et op-
posito modo se habet modus particularis: nam
in subcontrarijs potest manere vtrobi-
que affirmatus & in contrarijs vtrobi-
que negatus. Sed de his latius in modalibus. Nec
sufficit quod in apparentia sint oppositæ
qualitatis: sed requiritur quod sint tales in vir-
tute. Non enim opponuntur: Petrus contin-
genter disputat, Petrus contingenter non dis-
putat, imò sunt æquivalentes.

Nota. 6.

At conditiones istæ generales nõ
sufficiunt constituere genus aliquod opposi-
tionis. His enim oppositionibus, homo omne
animal est, homo nõ est animal, conueniunt
omnes, & tamen nullo modo opponuntur
cum sint ambæ falsæ, & in simili istæ sunt ve-
ræ, substantia omnis deus est, aliqua substan-
tie non est deus, se d sunt generales: quia re-
quiruntur in omni oppositione. Præter has
autem requiruntur aliæ duæ speciales ad con-
tradiçtionem & duæ ad contrarietatem, & to-
tidem ad subcontrarietatem.

Quarta ergo cõditio cõtradiçto-
riarum est. Omnis vniuersalitas vnius debet
mutari in altera in particularitatem: & om-
nis particularitas in vniuersalitatem.

Quinta deniq; cõditio est. Om-
nis vniuersalitas vnius in ordine ad terminum
stantem confuse tantum: debet in altera stare
determinate in ordine ad illum: & omnis vni-
uersalitas in ordine ad terminum stantem de-
terminate, debet in altera stare confuse tantum
in ordine ad illum.

Quarta cõditio contrariarum est.
Omnis particularitas vnius debet mutari in
altera in vniuersalitatem: debetque manere
eadem vniuersalitas in vtraq; nisi aliunde cõ-
mittatur defectus veritatis. ut in his alijs

Quinta. Nulla vniuersalitas vni-
us in ordine ad terminum stantem confuse tan-
tum, debet in altera manere confuse tantum

in ordine ad illum.

Quarta cõditio subcontrariarum

Omnis vniuersalitas vnius debet mutari in al-
tera in particularitatem, debetque manere ea-
dem particularitas in vtraque nisi aliunde cõ-
mittatur defectus falsitatis.

Quinta. Nulla vniuersalitas v-

nus, in ordine ad terminum stantem deter-
minate debet in altera manere determinate
in ordine ad illum.

Ad subalternas autem, quia non
opponuntur: imò subalternans infert subal-
ternatum, non requiritur tertia cõditio ge-
neralis: imò potius quod sint eiusdem quali-
tatis quæ sit tertia cõditio subalternarum.

Quarta cõditio est. Nulla par-
ticularitas subalternantis debet in subalterna-
ta mutari in vniuersalitatem: sed aliqua vni-
uersalitas debet potius mutari in particulari-
tatem. Et eum natura subalternatum sit, vt
subalternans inferat subalternatum, cauean-
tur alij defectus logicales, videlicet ne argua-
tur à confusa ad terminatam. &c.

Pro declaratione harum specia-

lium conditionum notato, quod in singulis
speciebus oppositionum vna specialis cõditio
designat mutationem quantitatis vnius in qua-
titatem alterius, & altera designat ordinem
resolutionis terminorum. v. g. ad contradicen-
dum huic propositioni, omnis homo est ani-
mal, requiritur primò quod subiectum quod hic
distribuitur, nõ distribuatur in altera: & præ-
dicatum quod hic nõ distribuitur, distribuatur
in altera. Et hoc præcipit quarta cõdi-
tio cõtradiçtoriarum. Secundo requiritur quod
sicut in hac affirmatiua prius resoluitur subie-
ctum quàm prædicatum, ita fiat in negati-
ua. Quare hæc. a. homo non est animal, non
est sua contradiçtoria: si singuly, a. denotare
prius esse resoluendum prædicatum: nam
ambæ sunt veræ. Et ideo præcipit quarta con-
ditio contradiçtoriarum, quod illud subiectum
distributum in ordine ad prædicatum, sup-
ponens confuse, maneat in negatiua deter-
minate in ordine ad illud: vt prius descenda-
tur sub ipso subiecto. Item præcipit quod cõuer-
so assignando contradiçtoriam huic negati-
uæ, homo non est animal, illud prædicatum
distributum, maneat in affirmatiua confuse.
Sed dubites. Nunc facilius esset dicere quod

4. cõditio
subcontra-
riarum.

3. Cõditio
subalter-
narum.

4. Cõditio

Not. 7.

omnis homo
est animal.

isem manifestat contrarietatem
altera est contingens et al-
tera debet esse contingens
nam a hac posent de necessitate
contingentis. Et sic non est
falsum. Si altera sit contingens
non altera in potestibus
sunt dari ambæ falsæ, si
negatio posent de necessitate
contingentis.

ratio huius est quod vniuersali-
tas distribuitur
contradiçtoriarum.
Cõditio
contradiçtoriarum.
Cõditio
contrariarum.
Cõditio
subcontrariarum.

Defectus veritatis
ambæ posent de necessitate
aliquis homo disputat
omnis homo
disputat
quod sit magister
et quod negat
in se ipso
et non in se ipso
ex illa aliquis homo disputat
sequitur de necessitate
non ambæ de quibus.

nota quod alius sic definitur
cõtradiçtorie est affirmatio et negatio eiusdem
licet significat altera non. I. per se potest
ueritas affirmatiua altera particularis negatiua
si quid emendat vniuersalem vniuersalem inesse et non inesse. I. per se. huius
et prædicatum. subcontrarietatis est si quid emendat vniuersalem particularem inesse et non inesse. I. per se. huius
et cõueniens inesse. I. per se. huius. sunt due species particularitatis, altera affirmatiua et altera
negatiua. et cõueniens inesse et prædicatum. subcontrarietatis non est particularis affirmatiua et altera
et cõueniens inesse et prædicatum. subcontrarietatis non est particularis affirmatiua et altera
et cõueniens inesse et prædicatum. subcontrarietatis non est particularis affirmatiua et altera

requiritur ut termini ambarum eodem ordine resoluantur? Respondetur, quod non: nam tunc quicunque posset pro libito inchoare a quocunque termino, vellet: ut proposita ista propositione, omnis homo est animal, posset admitte resolutionem prius sub predicato & contendere eundem ordinem esse seruandum in contradictoria, homo non est animal: & sic peruertendo regulas dialecticas, faceret affirmatiuam falsam: & negatiuam veram.

Not. 8.

Secundo notandum est circa eadem conditiones: quod est duplex vniuersalitas: scilicet, categorematica & syncategorematica, & pari modo duplex particularitas. Vniuersalitas categorematica est terminus communis, qui ratione suae suppositionis est copulatiue resoluendus: ut subiectum huius: omnis homo est animal. Particularitas categorematica est terminus communis, qui ratione suae suppositionis est disiunctiue resoluendus, vel mediata, vel immediata: ut predicatum eiusdem vniuersalis. Vniuersalitas syncategorematica est syncategorema copulatiue resoluendum, vel modus faciens modalem subalternantem: ut ly tantum, ly incipit, ly necessarium, ly impossibiliter. Particularitas syncategorematica est syncategorema disiunctiue resoluendum, vel modus faciens modalem subalternantem: ut ly, vel diuisiue sumptum: ly, possibiliter. Ex quo sequitur primo quod aduerbia, quae non faciunt modales, nec dicuntur vniuersalitas, nec particularitas: ut velociter, subtiliter, &c. imo ista aduerbia potius sunt determinationes praedicati, quam copulae: nec tam proprie determinant verbum substantiuum quam adiectiuum. Et tamen modificantes modales, propriissime determinant verbum substantiuum. Sequitur secundo quod termini supponentes immobiliter, nec sunt vniuersalitas, nec particularitas: ut subiectum huius, homo est species, & ly, equum, in hoc, promitto tibi equum. Et eadem ratio ne nec ly &, nec ly, vel quando tenentur complexiue: quia tunc non debent resolui, nec copulatiue, nec diuisiue. Sequitur tertio quod quando aliqua vniuersalitas efficitur pars extremi, tunc dicitur vniuersalitas, non vniuersaliter tenta: ut ly, homo, in hac, quicquid est omnis homo, est animal. Quarto sequitur quod quando aliquod syncategorema partim resoluitur disiunctiue, & partim copulatiue, tunc est vniuersalitas incompleta & particularitas incompleta: ut ly vterque, ly omne, pro generibus singulorum, ly, contingenter, quod resol-

uitur per ly, & per ly possibiliter. Vltimo tandem sequitur, quod conditiones quarta & quinta sunt obseruanda, tam in vniuersalitatibus categorematicis, quam in syncategorematicis. Et ideo in conditionibus non diximus terminus vniuersaliter supponens, in ordine ad terminum confuse supponentem, debet in altera supponere determinate, sed vltimus verbo stare, ut comprehenderemus etiam vniuersalitates & particularitates syncategorematicas.

Tertio notandum est specialiter

Nota 9.

circa conditiones contrariarum & subcontrariarum, oppositiones contrariarum & subcontrariarum, esse oppositiones defectiuas deficientes a ratione contradictionis. Nam in contradictorijs ex veritate vnius sequitur falsitas alterius, & ex falsitate vnius sequitur veritas alterius: sed tamen in contrarijs ex veritate vnius sequitur falsitas alterius: sed ex falsitate vnius non sequitur veritas alterius: quia possunt ambae esse falsae. Et in subcontrarijs ex falsitate vnius sequitur veritas alterius: sed tamen ex veritate vnius non sequitur falsitas alterius: quia possunt ambae esse verae. Et quia argumentatio perspicacior est in affirmatiuis, quam in negatiuis: vtendum est his duabus regulis ad cognoscendum propositiones contrarias & subcontrarias: Prima. Propositis duabus propositionibus oppositae qualitatis, participantibus in extremis, ordine eodem, si affirmatiua inferat contradictoriam negatiue, & non inferatur ex illa, ille sunt contrariae. v.g. Omnis homo disputat, omnis homo non disputat, cognoscuntur esse contrariae: quia affirmatiua inferat contradictoriam negatiue, & non inferatur ex illa. Probatur regula si affirmatiua inferat contradictoriam negatiue, sequitur quod si affirmatiua est vera, contradictoria negatiue est vera, per regulam bonae consequentiae, & per consequens negatiua est falsa: quare de primo ad vltimum, ex veritate affirmatiuae sequitur falsitas negatiuae: & per consequens non possunt simul esse verae. Item si ex contradictoria negatiua non sequitur affirmatiua, tunc contradictoria negatiua potest esse vera, affirmatiua existente falsa: per legem malae consequentiae, & tunc pariter negatiua erit falsa: quia sua contradictoria est vera: ergo stant ambae simul falsae: & per consequens habent legem contrariarum. Secunda regula. Propositis duabus propositionibus oppositae qualitatis, participantibus in extremis ordine eodem, si ex contradictoria negatiuae

Regula 1.

Regula 2.

negatiue inferatur affirmatiua, sed si ex affirmatiua non inferatur contradictoria negatiue, tales propositiones sunt subcontrariae. Exempli gratia. Homo disputat, homo non disputat cognoscuntur esse subcontrariae, in hoc, quod ex contradictoria negatiue inferatur affirmatiua, & tamen ex affirmatiua non inferatur contradictoria negatiue. Et probatur regula. Si ex contradictoria negatiue inferatur affirmatiua: sequitur quod si affirmatiua est falsa, contradictoria negatiue est falsa. Nam in bona consequentia si consequens est falsum, antecedens est falsum: & si contradictoria negatiue est falsa, negatiua erit vera: quare, de primo ad vltimum, ex falsitate affirmatiue sequitur veritas negatiue: per consequens non possunt simul esse falsae. Item si ex affirmatiua non inferatur contradictoria negatiue, sequitur per legem male consequentiae, quod potest affirmatiua esse vera, contradictoria negatiue existere falsa: & eodem casu negatiua erit vera: ergo ambae possunt esse simul verae, & per consequens participant legem subcontrariarum. Ex quo sequitur quod si affirmatiua inferat contradictoriam negatiue & inferatur ex illa, sunt contradictoriae: vt omnis homo est animal, homo non est animal. Sed si nec affirmatiua inferat contradictoriam negatiue, nec inferatur ex illa, tunc nullam legem participant: vt, homo omnis albus est, homo non est albus.

3^a reg.

4^a reg.

hec sunt antea dicta
de modo et de modo
modi. v. g. p. 2. c. 7.
notab. 3. infra
et alijs. 2. p. 1. c. 18.

Nota. 9.

ita in affirmatiua
est affectatio et
negatiua ut si sunt
falsae videtur falsam
aut falsam dici, et
subcontrariae falsam
videtur non esse falsam

Per has regulas intelligitur conditiones contrariarum, subcontrariarum, & subalternarum. Et primum quo ad secundam conditionem generalem, licitum est in contrarijs terminum distributum in negatiua pro pluribus accipi quam affirmatiua. Exempli gratia. Admisso, ista signa, quidam, quilibet, nullus, restringere pro solis masculis (licet Latini non vtantur illis tamquam restrictiuis) tunc istae sunt contrariae, quilibet homo disputat, omnis homo non disputat, vbi subiectum negatiue stat minus restrictum: quia affirmatiua inferat contradictoriam negatiue arguendo a restricto ad non restrictum, hinc distributio non restricti, & tamen e contrario non sequitur. Eadem ratione in subcontrarijs licitum est, terminum non distributum in affirmatiua pro pluribus accipi quam in negatiua. v. g. Istae sunt subcontrariae, homo disputat, quidam homo non disputat: quia ex contradictoria negatiue inferatur affirmatiua, arguendo eodem modo a restricto ad non restrictum si ne distributione non restricti: & non sequitur

conuerso. Pari modo in subalternis affirmatiuis licitum est terminum non distributum in subalternata pro pluribus accipi quam in subalternata. Extra hos casus debet feruari eadem ampliatio & restrictio in alijs speciebus oppositionis: sicut in contradictorijs.

Per eadem regulas elucet sit prima conditio contrariarum, & prima subcontrariarum quae est quarta in ordine. Habetur enim primo in quarta conditione contrariarum, quod omnis particularitas vnus inuenitur in alia in vniuersalitate: alias manente eadem particularitate, essent verae. Quare istae non sunt contrariae, aliqua substantia omnis Deus est, aliqua substantia non est Deus: vbi manet eadem particularitas categorematica. Nec istae sunt contrariae. Omnis homo possibiliter est albus: omnis homo possibiliter non est albus: vbi manet eadem particularitas syncategorematica. Secundum membrum illius conditionis est, quod maneat eadem vniuersalitas in utraque, vt, omnis homo est iustus, omnis homo non est iustus: vt ratione illius possint esse falsae. Sed fit inde exceptio quod quando committitur aliunde defectus veritatis, non est necesse manere eandem vniuersalitate. Vocamus defectum veritatis: illum ratione cuius dantur falsae. Et est quando ratione talis defectus ex contradictoria negatiua non inferatur affirmatiua. v. g. istae sunt contrariae, aliquis homo disputat, omnis homo non disputat: vbi terminus non distribuitur in affirmatiua, magis restringitur: quia affirmatiua inferat contradictoriam negatiue a restricto ad non restrictum sine distributione, & e contrario non sequitur. Quare ambae sunt falsae si solae mulieres disputent.

Not. 10.

ita sunt contrariae
falsae et non
quod non possunt
aut si sunt verae
et non simul
falsae.

Pari ratione intelligitur quarta conditio subcontrariarum. Habetur enim primo, quod omnis vniuersalitas inuenitur in particulari et in alia manente eadem vniuersalitate possint esse falsae. Quare istae non sunt subcontrariae, omnis substantia est Deus, omnis substantia Deus non est, vbi manet eadem vniuersalitas syncategorematica. nec istae, omnis homo necessarii est iustus, aliquis homo impossibiliter est iustus. vbi manet eadem vniuersalitas syncategorematica. Secundum membrum est, quod maneat eadem particularitas in utraque, vt ratione illius ambae possint esse verae. Sed fit inde exceptio, quod quando committitur aliunde defectus falsitatis non est necesse manere eandem particularitate. Et vocamus defectum falsitatis ratione cuius ambae sunt verae. Et est

Not. 11.

ita quod si conditiones contrariarum et subcontrariarum nota quoniam quando
falsitas est duplex alia de lege et de modo enuntiandi simul, et hinc consequuntur
dixit Aristoteles et per hoc huiusmodi videtur esse, et ita sunt in legibus et de seorsum, a fin est
de lege huiusmodi videtur quod non potest huiusmodi de modo sed solum de lege, ut videtur in 1. notab. 10.

quando ratione illius affirmatiua non infert contradictoriam negatiue. v.g. Ista sunt subcontraria, homo disputat, nullus homo disputat, dantur enim veræ si solæ mulieres disputent, & non possunt esse falsæ.

No. 12.

Ex his sequitur q̄ quando est aliquod signū includens particularitatē & vniuersalitatē, si vtrobiq̄ affirmetur vel vtrobiq̄ negetur, tales p̄positiones nullā legē participant. Vt ista, omnis homo contingenter est iustus, aliquis homo contingenter non est iustus, nullam legem participant: quia ly, contingenter, includit ly, & quod est vniuersalitas: & ly, possibiliter, quod est particularitas, imò sunt æquiuales. Intelligitur hoc corollarium, quando non includunt exponentes participantē aliquam legem. Nam, vt dictum sumus in exponibilibus, ista sunt cōtraria, tantum homo est animal, tantum homo nō est animal, ratione secundarum exponentiū, dato, ratione primarum maneat eadem particularitas subiecti.

Nota. 13.

Pari ratione exponuntur quintæ conditiones. Habetur enim in quinta conditione contrariarum q̄ nulla vniuersalitas in ordine ad terminum stantē confusē tantū, potest manere in altera confusē in ordine ad illud: Nam alias ratione illius darentur veræ, sed debet manere determinatē, aut distributiue. Quare ista non sunt contraria, cuiuslibet hominis quibet oculus videt, cuiuslibet hominis. a. oculus non videt, vt fingamus ly. a. confundere in ordine ad prædicatum.

Nota. 14.

Et in quinta subcontrariarum habetur quod nulla vniuersalitas vnus in ordine ad terminum stantem determinat, potest in alia manere determinatē in ordine ad illud: alias darentur falsæ. Quare ista non sunt subcontraria, hominis oculus non videt, hominis quilibet oculus. b. videt est, vt fingas ly. b. facere determinatum. Si tamen in negatiua diceret, hominis oculus videns non est, optime essent subcontraria: quia determinata prædicati non tenetur in ordine ad terminum distributum qui in alia stabat determinatē.

Nota. 15.

Ex quo sequitur quod propositiones in quibus nullus alius defectus committitur ad cōtradictionē, nisi quod termin⁹ qui deberet stare cōfusē in ordine ad vniuersalitatē stat determinatē, efficiuntur cōtraria. Et propositiones in quibus terminus qui deberet stare determinatē stat confusē, efficiuntur sub

contraria. v.g. ista sunt contraria, omnis homo. b. animal est, homo nō est animal: & ista subcontraria, omnis homo est animal. a. homo non est animal.

Verū tamen distingui solet du- Nota. 16.

plex oppositio, scilicet, qd̄ aliquādo propositiones opponuntur de modo enuntiandi, & de lege simul, & aliquādo opponuntur de lege tantum. v.g. quādo vna est vniuersalis & alia particularis ex parte subiecti: aut ex parte termini qui ponitur in fronte propositionis, & habet ceteras condiciones tunc sunt contraria de modo enuntiandi & de lege. Si autem ambæ sint vniuersales, sunt cōtraria: & si particulares, subcontraria, dum modò habeāt ceteras condiciones. Et dicuntur de modo enuntiandi opponi, id est, ex forma enuntiandi quod ad quantitatem & qualitatem. Vt ista sunt contradictoriæ de modo enuntiandi & de lege, omnis homo est animal, homo nō est animal. & ista contraria, cuiuslibet hominis oculus videt, nullius hominis oculus videt: & ista subcontraria, alicuius hominis oculus videt, alicuius hominis nullus oculus videt. At quādo propositiones participant aliquā legē, nō ratione quantitatis subiecti, sed ratione alterius defectus iuxta regulas iā expositas, tunc dicuntur opponi de lege tantum. Vt illa suprà posita, aliquis homo disputat, omnis hō non disputat: sunt contraria solum de lege, quia opponuntur solum ratione maioris restrictionis affirmatiuæ. Et ista sunt solum subcontraria de lege, omnis homo est animal, a. hō nō est animal. Et placet nobis iste modus loquēdi. Sed ramen sit infallibilis regula qd̄ omnes propositiones quibus conueniunt conditiones nostræ participant legem talis oppositionis, & solum illæ. Itaq̄ sit bona consequentia. Ista propositiones habent omnes conditiones contrariarū: ergo habent legem contrariarū: & cōuerso habent legē, ergo habent conditiones: vt conditiones & lex se habeāt tanq̄ causa & effectus, alias frustra essent conditiones: & pariter in ceteris speciebus.

Omnes ista cōditiones intelligū Nota. 17.

tur conditionaliter. Vt quādo dicitur q̄ in cōtradictoriis vniuersalitas debet mutari in particularitatē & cōuerso, intelligitur, nisi omnes sint termini singulares: vt Petr⁹ est Paulus, Petrus non est Paulus. Et pari modo in ceteris. Et in contrariis possunt omnes termini vniuersaliter supponere: imò tunc maxime sunt contraria: vt omnis hō oē animal est, omnis hō nō est aīal. Et in subcōtrariis possunt

H

manere

*inqua est aliqua uniuersalitas. Si autem uniuersa ad se est
uniuersaliter tenta quod non est pars extremi, si autem sit
pars extremi ut quod mediat inter partes complexi acceptum
autem ut in hac legem causam habet hominis autem legem non est
fieri quilibet quod aliquis debet hominis non autem
ille qui non potest fuisse est pars extremi ut in hac
aliquid quod non potest fuisse est pars extremi ut in hac
manere omnes particulariter: ut hoc est ani-
mal, homo animal non est. Circa subalternas
nihil est adnotandum. Est enim lex subalter-
naturam, ut videbimus: quod subalternas inferat
subalternatam. Quare omnis defectus conse-
quentiae est defectus subalternarum.*

Liber tertius.

Not. 18.

Ex his quae dicta sunt elicitur pri-
mo omnem propositionem in qua est aliqua
uniuersalitas uniuersaliter tenta, posse habe-
re contrariam, per hoc solum quod maneat il-
la uniuersalitas, ceteris omnibus obseruatis ad
oppositionem. Imo verò si sit aliqua appella-
tio aut restrictio in propositione affirmatiua,
ratione illius potest habere contrariam sine ali-
qua uniuersalitate: ut noui Paulum Pontifi-
cem, Paulum pontificem non noui. Eadem ra-
tione omnis propositio in qua est aliqua par-
ticularitas potest habere subcontrariam, vel
ubi in affirmatiua sit minor appellatio: ut Pau-
lum pontificem vidi, non vidi Paulum pon-
tificem.

Nota. 19.

Solent hic multiplicari aliae con-
ditiones. Et illa potissimum quae tangit supposi-
tionem mixtam: sed infra nos aperte monstra-
bimus, hanc esse merum commentum atque adeo
nullam aliam esse necessariam, quae non com-
prehendatur his quae assignauimus.

Caput secundum.

Propositionum triplex est
materia: naturalis, contin-
gens, & remota. Natura-
lis est illa in qua praedicatum est de
essentia subiecti, vel proprium eius.
ut, homo est animal, homo est ra-
tionalis, homo est risibilis. Contin-
gens est illa in qua praedicatum potest
adesse, & abesse subiecto praeter su-
biecti corruptionem, ut homo est iu-
stus. Remota est illa in qua praedi-
catum non potest conuenire subie-
cto: ut, homo est lapis.

Lectio vnica.

Nota. 1.

Disputatio haec de materia pro-
positionum non est in summis exacte tradenda
sanè quae pertinet ad exordium praedicabiliū:
ubi illam explicabimus. At vero Petrus Hi-
spanus eo hic inseruit: ut planè constitueret le-
ges oppositionum. Nam oppositiones, saltē

contrariae & subcontrariae; aliam legem ser-
uant in materia naturali aut remota, & aliam
in materia contingenti. Igitur pro captu
summulistarum notandum primo quod ma-
teria propositionis est habitudo praedicati ad
subiectum. Cum enim praedicatum sit ut for-
ma subiecti, potest tripliciter se habere respe-
ctu illius. Aut enim est de eius essentia, & tunc
constituit materiam naturalem: aut est acci-
dens eius, & tunc constituit materiam contin-
gentem: aut est illi repugnans, & tunc consti-
tuit materiam remotam: ut in exemplis tex-
tus dilucidum est.

Materia
propositio-
nis.

Notandum est secundo quod du-

plex est praedicatio: alia identica, in qua idē de
eodem praedicatur, vel synonymum de syno-
nymo: ut homo est homo, Marcus est Tul-
lius: alia disparata in qua praedicatur vnu di-
sparatum de alio: ut, homo est lapis: alia est nec
identica nec disparata: ut, homo est animal. In
primo libro expositum habes, qui termini
sunt identici, quive synonymi, & qui dicantur
disparati. Praedicatio identica aut dispa-
rata non dicitur proprie directa, nec indire-
cta: quia in illis neutrum extremum se habet
proprie ut forma alterius. Etenim nec idem
proprie est forma sui ipsius, nec quod repu-
gnat alicui potest se habere ut forma illius.

Nota. 2.

*Albertus magnus
dicit quod materia est
praedicatio identica
et non disparata
identica.*

At praedicatio, quae nec est identica nec dispa-
rata, secatur in praedicationem directam, &
indirectam. Praedicatio directa est, quando
praedicatur definitio aut pars definitionis de
definito, vel accidens de subiecto: ut homo
est animal rationale, homo est animal, homo
est risibilis, homo est iustus: album est colo-
ratum: nam coloratum, est genus ad album.
Praedicatio indirecta est, in qua e conuerso praedi-
catur definitum de definitione, vel parte
ipsius, aut subiectum de accidente: ut animal
est homo, album est homo, & similes. Dici-
tur praedicatio directa, quia praedicatum ve-
rè significat formam subiecti: & indirecta, quia
e conuerso subiectum significat formam praedi-
cati. Directus enim modus praedicandi est,
quod forma praedicetur de supposito aut de
subiecto. Alij definiunt praedicationem di-
rectam quod sit illa in qua praedicatur supe-
rius de inferiori, vel connotatiuum de abso-
luto. Sed ut videbitur loco citato, nostrae de-
finitiones sunt perspicaciores, & quae signifi-
cantius explicant naturam rei. Ex quo se-
quitur hanc propositionem, comedens est co-
nans, esse directam: quia praedicatum est accidens
subiectae, nam cinare includit comedere: & addit
aliquid

Praedica-
tio directa
& indire-
cta.

*Magister meus
dicit quod materia
est praedicatio
directa et non
disparata
identica.*

aliquid aliud, puta qd fiat tali tēpore: sed econ-
uerſo, coenās est comedens, est indirecta quia
comedere non accidit coenāti. Forſan poſſet
cenſeri directa, alia ratione, ſcilicet, quia præ-
dicatur genus de ſpecie. Sed de hoc videbim⁹
loco citato: quātū ad terminiftas parū refert.

Nota. 3. Notandum eſt tertio quod præ-
dicatioes indirectæ proprie nec dicuntur ef-
ſentiales, nec accidentales: quia in illis prædica-
lis & acci-
dentalis. tum non ſignificat formā ſubiecti. Sed prædi-
catio directa diuiditur in eſſentialem & accide-
ntalem. Vnde in textu Petrus Hiſpanus cōſul-
tō nō dixit qd prædicatio naturalis eſt, in qua
vnum extremum eſt de eſſentia alterius, ſed
in qua prædicatum eſt de eſſentia ſubiecti: &
contingens, in qua prædicatum eſt accidens
ſubiecti. Quare iſta, animal rationale eſt ho-
mo, coloratum eſt album: nō dicuntur eſſen-
tiales: nec iſta, album eſt homo, eſt contingēs
ſeu accidentalis, deficit enim genus definiti,
quia non ſunt directæ. Et prædicatio proprii
cōnumeratur à Petro Hiſpano in materia na-
turali: quia licet prædicatum non ſignificet ef-
ſentiam ſubiecti, ſignificat tamen accidens in-
ſeparabile. Vnde naturam accidentis expreſſit
per hoc qd poſſit ad eſſe & ab eſſe præter ſub-
iecti corruptione. Quod pōt exponi quātū
ad res: videlicet qd re exiſtēte poteſt modo in-
herere, modo non inherere, ſicut album reſpe-
ctu hominis. Sed ſecundæ intēſionaliter, eſt,
qd prædicatū poſſit affirmari & negari de ſub-
iecto ſupponente, mediāte copula de præſen-
ti ſecluſa ampliatiōe, quod eſt accidentaliter
& tranſmutabiliter prædicari, vt hō eſt albus.

Nota. 4.

At verò notandum eſt, quartò,
quod quāquā modo prædicto loquendum
eſt de prædicatione naturali, tamē quātū at-
tinet ad ſummuliſtas, & ad leges oppoſitionū,
connumerabimus in materia naturali omnes
ppoſitiones ex terminis ſynonymis, aut idē-
ticiſ: imo aliquas indirectas. Breuiter omnes,
quæ conſtant ex terminis conuertibilibus,
aut in quibus prædicatur ſuperius de inferiori:
vt hō eſt homo, Marcus eſt Cicero, rationa-
le eſt homo, riſibile eſt homo, hō eſt animal:
ſed tamē, animal eſt homo, nō cenſetur in ma-
teria naturali: quia prædicatū nō prædicatur
vere de ſubiecto diſtributo per verbū præſen-
tiſ temporis. Item omnes ppoſitiones ex-
tremorum impertinentium, puta, quæ nec
ſe inferunt nec inter ſe repugnant, cenſebun-
tur in materia contingenti, ſiue fuerint dire-
ctæ, ſiue indirectæ: vt album eſt dulce, comedēs

eſt coenans, coenans eſt comedēs: coloratū eſt
album, quāquā illa, album eſt coloratū, ſit in ma-
teria naturali: imò animal eſt homo, cenſebi-
tur in materia contingenti: nam ſatis eſt qd
prædicato non repugnat ab eſſe ſubiecto præ-
ter ſubiecti corruptione: vt ſi nullus ſit homo
ſint tamen animalia bruta. Item omnes ppoſi-
tiones, quæ cōſtāt ex extremis repugnāti-
bus, ſunt in materia remota: vt homo eſt la-
pis, lapis eſt homo.

Ex dictis ſubſequitur, quod o-

mnēs ppoſitiones quæ conſtant ex eodem
ſubiecto, & eodē prædicato, ſunt in eadē ma-
teria, quomodocunq; varietur ratione quā-
titatis, aut qualitatis, etiā ſi vna ſit exponibilis,
& non alia: ſiue vna ſit vera & alia falſa, aut v-
na neceſſaria & alia impoſſibilis, aut contin-
gens, ſiue termini ſupponāt ſiue non. Exēpli
gratia, Omnes iſtæ ſunt in materia naturali,
homo eſt animal, nullus homo eſt animal, tā-
tum homo eſt animal, chimæra eſt animal ſi
eſt homo, &c. nam materia ppoſitionis eſt
habituſ ſola extremorū, quomodocūq; va-
rietur qualitas aut quantitas. Item hæ ſunt
in materia contingenti, homo eſt albus, hō ne-
ceſſario eſt albus, homo impoſſibiliter eſt al-
bus, homo poſſibiliter eſt albus: quāquā pri-
ma ſit contingēs, & 2. & 3. impoſſibilis, & 4.
neceſſaria. Item omnes iſtæ ſunt in materia re-
mota, homo eſt lapis, hō impoſſibiliter eſt la-
pis, homo imaginario eſt lapis, album erit ni-
grū, prædeſtinatus pōt eſſe reprobuſ. Ex quo
ſequitur hanc ppoſitionē, Petrus omnis hō
eſt, eſſe in materia naturali vbi ly, omnis, non
eſt pars prædicati. Hæc vero, Petrus eſt omnis
homo, in materia contingenti, vbi ly, omnis,
eſt pars: nam totū prædicatum non eſt ge-
nus ſubiecti: ſed poteſt ad eſſe & ab eſſe. Sed
hæc, Petrus & Pauluſ eſt omnis homo, eſt in
materia remota: nam ſubiecto ſupponente,
prædicatum non poteſt conuenire ſubiecto.

De hac autē ppoſitione, hæc eſt falſa, pro-
blema eſt in qua materia ſit: nam ſi teneat qd
prædicatum ad eſſe ſubiecto eſt ita eſſe ſicut
ſignificatur per ppoſitionem, illa eſt in ma-
teria naturali: ſed ſi teneas quod eſt prædicari
in ppoſitione vera: illa eſt in materia remo-
ta. Et pari ratione dicendū eſt de hac, omnis
ppoſitio eſt particularis: nam ſi prædicatū,
ad eſſe, eſt prædicari in ppoſitione vera, illa
eſt in materia remota: ſi autem ſit ita eſſe, illa
eſt in materia contingenti: nam poteſt ita eſſe,
& aliter eſſe quā per illā mō ſignificatur. Sed
de iſta, hæc ppoſitio eſt in materia remota

H 2

dicendum

De conditionibus oppo.

Capit. III.

Lex siue natura cōtrariarū talis

est, qd si vna est vera, reliqua est falsa,

& nō ecōtrario. Possunt enim ambe

simul esse falsæ in cōtingēti materia:

vt omnis homo est albus, nullus hō est

albus: omnis homo disputat, nullus ho

mo disputat. In naturali verō mate-

ria & remota, semp vna est vera &

reliqua falsa. Vt oīs hō est aīal, nul-

lus hō est animal: oīs hō est lapis, nul-

lus hō est lapis. Et in materia cōtin-

gēti de accidēti inseparabili: vt qui-

libet coruus est niger, nullus coru' est

niger. Sed illē q sunt de accidēte se-

parabili possunt ambæ esse falsæ, vt

oīs hō est iustus, nullus hō est iustus.

Lex siue natura subcōtrariarum talis

est, qd si vna est falsa, reliqua est ve-

ra, & nō ecōtrario: possunt enim am-

bæ simul esse veræ in cōtingēti mate-

ria: vt qdā hō est iustus quidā hō non

est iustus: vnde lex subcōtrariarū cō-

trario mō se habet legi cōtrariarum.

Lex siue natura subalternarū talis est

q si vniuersalis est vera, pticularis e-

rit vera, & nō ecōtrario. Pōtē par-

ticularis esse vera vniuersali existē-

te falsa. Sed si particularis est falsa,

vniuersalis est falsa: vt omnis homo

est iustus, quidā homo est iustus.

Lectio prima.

Post cōditiones q ad singulas op-
positiōis species requirunt, subsequitur le-
ges ipsarū: quæ in textu manifestæ sunt cū
suis exēplis. Est enim lex siue natura cōtra-
dictoriarū, q si vna est vera, reliqua sit falsa
& ecōtrario, id est, si vna est falsa altera est
vera. Hoc em̄ sonat nomē, cōtradice, q qd
quid vna affirmet, altera neget, & quicquid
vna neget altera affirmet. Lex vero contra-

riarum est, vt si vna sit vera, altera sit falsa:
sed nō ecōtrario. i. nō si vna est falsa, altera
est vera: qā possunt esse ambæ falsæ in ma-
teria cōtingenti. Lex subcōtrariarū est qd
si vna sit falsa, altera est vera: sed nō ecōtra-
rio, id est nō si vna est vera, altera est falsa:
nā possunt ambæ simul esse veræ in mate-
ria cōtingenti. Sed in materia naturali nec
remota nō possunt esse veræ, nec cōtrariæ
falsæ: qā in illis materijs particularis, & vni-
uersalis conuertunt. Quare si istæ essent ve-
ræ, quidā homo est animal, quidā homo nō
est animal, tunc cōtradiCTORIÆ essent veræ.
Et eadē rōne si contrariæ essent falsæ: cōtra-
dictoriæ essent falsæ. Lex subalternarū est,
qd si vniuersalis est vera, particularis est ve-
ra, & nō ecōtrario: nā licet in materia natu-
rali & remota æquiualeant subalternans &
subalternata, tñ in materia cōtingenti pōt
subalternata esse vera, subalternāte existi-
te falsa. Exempla omniū sunt in textu. Alijs
verbis cōstituuntur istæ leges (& redit eodē)
videlicet lex contradictoriarū est, vt repu-
gnet illis formaliter simul esse veras, & si-
mul esse falsas. Lex contrariarū est, vt repu-
gnet illis formaliter, simul esse veras, nō ta-
mē simul esse falsas. Lex subcōtrariarū est,
vt repugnet illis formaliter simul esse falsas

Vbi exponēdus est terminus il-

le formaliter. Est em̄ sensus q propositiones
cōtradiCTORIÆ nec ipsæ, nec aliæ sibi formæ
possūt esse veræ nec falsæ: cōtrariæ verō aut
ipsæ aut aliæ similis formæ pñt esse falsæ &
subcōtrariæ veræ. v. g. ista oīs homo est aīal,
nullus hō est animal, habēt legē contraria-
rum: nā licet ipsæ nō possint esse falsæ, tñ in
simili forma, istæ sunt simul falsæ, oīs homo
est iustus, nullus homo est iustus. Et eadem
ratione istæ, quidā homo est aīal, quidā ho-
mo nō est animal habēt legē subcōtrariarū
qā licet ipsæ nō possint esse veræ, possunt tñ
esse in simili forma, quidā homo est iustus,
quidā hō non est iustus. Videndū ergo est,
quid requiratur: vt aliquæ ppositiones sint si-
milis formæ. Et primū est notandū, q simili-
tudo formæ pōt dupliciter cōsiderari. Vno
mō inter vnā categoricā & alterā categori-
cā. Alio mō inter duas aut plures ex vna p-
te & duas aut plures ex altera. Si cōparet
vna categorica ad alterā categoricā, ad simi-
litudinē formæ requirunt quatuor. scq. sint
similis qualitatis, similis qtitatis, & similis si-
tus & acceptiōis terminorū: vt sunt istæ due

H. 3 omnis

Similitu-
do formæ

Liber tertius.

oīshō liberē agit: oīs leo velociter currit. Si
milis inq̃ qualitatis quo ad copulas princi-
pales: nā quo ad copulas implicatiōis id nō
requirit: vt homo q̃ est doctus disputat, hō
qui nō est doctus tacet, eiusdē formæ sunt:
quia totū subiectū reputat vnicus terminus
ac si esset simplex. Sed quātū ad modos co-
pularū statim videbit. Similis quātitas, Hoc
noīe intellige oēs suppositiones oīum ter-
minorū, tam subiecti q̃ predicati. Quare hæ
nō sunt eiusdē formæ, homo est species, hō
currit: quia subiectū vnus supponit simpli-
citer, & alterius psonaliter. Neque istæ ani-
mal quod est homo currit: animal, quod est
Petrus currit: quia subiectū vnus supponit
cōmuniter, & alterius discretē. Nec istæ, inci-
pit motus esse, motus incipit esse, nec istæ,
omnis homo est animal, homo omne ani-
mal est. Requiritur enim, q̃ in eodē situ quo
distribuitur terminus in vna distribuatur ī
alia, siue sit à parte subiecti, siue à parte præ-
dicati. Similis situs intelligitur quātū ad nu-
merum terminorū siue categorematici, siue
syncategorematici, saltim illi qui variant
proprietates dialecticas. Quare istę nō sunt
eiusdē formæ, hō disputat, hominis equus
currit. quia plures termini ponūt in secū-
da. Sed tamē quando est complexum acce-
ptum vnica acceptiōe, reputatur vnicus ter-
minus. Quare istę, homo disputat, equus ho-
minis currit, animal quod est homo est ra-
tionale: sunt eiusdem formæ: sed si accipia-
tur pluribus, etiā si sint termini identici, re-
putātur vt plures: vt istæ nō sunt eiusdē for-
mæ, homo disputat, hōis hō disputat. Et istę
sunt eiusdē formę, homo est animal, homo
est homo. Sed quātū ad copulas requiri-
tur similitudo. Item quātū ad illos modos
facientes modales requiritur q̃ sint similes,
vel equiuales, vt istæ nō sunt eiusdē for-
mæ, homo possibiliter est animal, homo ne-
cessariō est animal: sed istę reputātur eiusdē
formæ, homo necessariō nō est animal, ho-
mo impossibiliter est animal, hō nō possi-
biliter est animal. Et p hoc intelligitur qua-
liter debet seruari eadem qualitas modi. Nā
quādo vnus modus negatus æquiualeat alte-
ri affirmato, nō requiritur. In illis syncate-
gorematibus variantibus proprietatē diale-
cticam, requiritur onimoda idēitas. Qua-
re istę nō sunt eiusdē formæ, homo est ani-
mal, tātūm homo est animal, homo incipit
esse animal: nec istæ, homo & equus currit
(diuersiue) homo vel equus currit: si tamen
acciperētur illę cōiunctiones cōplexiue, es-

sent similis formę: q̃a totū complexū repu-
tatur vnicus simplex terminus. Imò nec iste
sunt eiusdē formę, homo & equus currit ho-
mo & equus currunt. in prima diuisiue &
in secūda complexiue: Sed in alijs aduerbijs
quæ nec faciūt modales, nec variant pprie-
tates dialecticas, nō est necesse seruare simi-
litudinē. Sunt enim istæ similis formæ, ho-
mo disputat, ceruus velociter currit, hō tar-
de mouetur: nam illa aduerbia reputantur
facere vnicum terminū cum predicato. Tā-
dem quarto requiritur similis acceptio termi-
norum. i. similis ampliatio, appellatio & re-
strictio: & in hoc etiā includitur similitudo
copularum, vt istę nō sunt eiusdem formę
homo disputat, homo disputabit, homo di-
sputauit: vidi Papā, papam vidi. &c. Ecce qd
requiritur ad similitudinē formę inter vnā
categoricam & alteram categoricam.

At verò ad considerandum simi-

Not. 3.

litudinē formę inter duas categoricas, aut
tres ex vna parte & totidē ex altera distin-
guendū est: quia aut solū cōsiderant in quā-
tū sunt hypotheticæ, & tūc nihil aliud requi-
ritur: nisi quod quelibet categorica vni^o sit
similis formæ cū categorica alterius & q̃ cō-
iunctiones sint similes. Quare hæc copulati-
ua, hō disputat, & hō nō disputat, est eiusdē
formę cū hac, equ^o currit & leo nō dormit.
Si autē considerentur primæ categoricę in
quātum inter se habent aliquā habitudinē,
puta q̃ sint oppositę aut dispositę ī aliquo
modo arguēdi: tūc requirit q̃ singulę cate-
goricę vnus binarij aut ternarij sint similes
categoricis alteri^o: & vltra hoc q̃ synonymi-
tas vel habitudo intrinseca inter primas ca-
tegoricas seruetur inter alias. Voco synony-
mitatē intrinsecā illā quę exprimitur in defi-
nitione illius materię. Exempli gratia. Si cō-
sideres has duas propositiones, oīs homo
est homo, nullus homo est homo, vt oppo-
sitās, tunc quia in definitione & conditioni-
bus oppositionis precipitur, quod partici-
pent subiectis predicatis & copulis, sed non
precipitur, quod subiecta sint synonyma cū
predicatis, illa idēitas quę est inter subie-
ctum vnus & subiectū alterius, & inter co-
pulam, & copulam, & inter predicatum est
intrinseca: sed synonymitas subiectorum
cum predicatis nō est intrinseca, sed extrin-
seca. Quare secundū hanc considerationē
hę sunt similis formę cum illis, omnis hō est
iustus, nullus homo est iustus: sed non istę,
oīs homo est equus, nullus homo est lapis.

Verū

*huc in non infedit si u-
trent in suff. m. n. a. l.
et accidentali, n. a. i. s. t.
sunt simi. l. q. v. m. n. s. h. o. m. o.
q. t. animal, v. m. n. s. h. o. m. o.
q. t. a. l. i. u. s.*

Verum est quod moderni simpliciter distinguunt inter similitudinem formae, & similitudinem formae acceptionis terminorum. Et dicunt, quod ad similitudinem formae requiritur, ut ferueretur utraque synonymitas intrinseca & extrinseca. Sed ad similitudinem formae acceptionis terminorum sufficit, ut feruetur synonymitas intrinseca. Sed tamen haec distinctio ad nihil conducit. Et ideo quam ipsi vocant similitudinem formae acceptionis terminorum, nos absolute vocabimus similitudinem formae. Si vero consideretur tanquam secunda sit contradictoria conuertens primam. Tunc istae sunt similis formae cum illis, omnis homo est animal, nullum animal est homo: quia synonymitas intrinseca solum est inter subiectum vnius & praedicatum alterius. Rursus si consideretur tanquam disposita in prima figura, tunc synonymitas intrinseca solum est inter subiectum primae, & praedicatum secundae. Quare istae sunt eiusdem formae, omnis homo est animal, nullus lapis est homo. Et ita in singulis figuris & modis, secundum variam cuiusque dispositionem: ut videbimus in quinto libro: ubi tractabimus particulariores difficultates spectantes ad illius locum. Videlicet an terminus in diuinis sit eiusdem formae cum terminis in creaturis: & relatum cum absoluto. &c.

Argu. 1.

Sed contra leges contrariarum arguitur, haec propositiones, omnis homo est, vel non est animal, nullus homo est, vel non est animal, sunt contrariae, ut patet per omnes conditiones: & tamen nullo modo possunt esse falsae, nec in se, nec in simili forma: quia in quibuscunque terminis prima est necessaria & secunda impossibilis: ergo male dictum est, quod omnes propositiones habentes conditiones alicuius oppositionis participoant subinde legem illius. Respondetur, Concedimus illas esse contrarias, dato quod illis repugnet simul esse falsas: quia non repugnat intrinsece ratione contrarietatis: sed extrinsece propter necessitatem affirmatiuae. Quare licet non participassent in extremis, etiam repugnassent in falsitate & veritate. Ut omnis homo est vel non est animal, nullus equus est vel non est lapis. Eadem ratione istae sunt subcontrariae, quidam homo est ipsemet, quidam homo non est ipsemet: alicui repugnet illis esse simul veras: quia repugnantia non est habitudine oppositionis: sed quia negatiua est impossibilis subiecto supponente: quanquam virtualiter sunt contradictoriae, quia particularis conuertitur cum vniuersali. *affirmat vniuersum et conuenit vniuersum negatiue et in seipso*

Secundo & principaliter arguitur. Argu. 2.

Contrario haec propositiones, tantum homo est animal, tantum homo non est animal habent legem contrariarum, & tamen non habent conditiones: ergo male dictum est quod sola illae quae habent conditiones habent legem. Maior est nota, quia sunt ambae falsae & non possunt ambae simul esse verae. Et minor item est manifesta, quia subiectum vtriusque non distribuitur: ut patet in primis exponentibus. Notandum est hic, aliquas propositiones dupliciter opponi aliqua specie oppositionis: vno modo formaliter, de quibus iam dictum est, & alio modo virtualiter. Vnde sunt duae regulae: Prima, Omnes propositiones quae inferunt formaliter duas contrarias, sunt virtualiter contrariae: ut dictae exclusivae sunt contrariae, quia inferunt secundas exponentes contrarias: puta, nihil non homo est animal, omne non homo est animal. Et probatur regula. Nam si istae propositiones inferunt duas contrarias, ergo per regulam bonae consequentiae, si istae sunt verae, contrariae sunt verae: & eadem ratione si contrariae sunt falsae, istae sunt falsae: nam in bona consequentia si consequens est falsum, antecedens est falsum. Secunda regula. Omnes propositiones quae inferuntur ex duabus subcontrariis sunt subcontrariae: ut contradictoriae illarum exclusivaru, non tantum homo est animal, non tantum homo non est animal, sunt subcontrariae: nam cum exponantur distinctiue inferuntur ex secundis exponentibus, quae sunt subcontrariae: puta, aliquod non homo est animal, aliquod non homo non est animal. Et probatur regula. Nam si istae inferuntur ex duabus subcontrariis, sequitur quod si subcontrariae sunt verae, istae sunt verae: nam in bona consequentia si antecedens est verum, consequens est verum: & si consequens est falsum, antecedens est falsum.

Regula. 2.

Lectio secunda.

Constitutis iam conditionibus

& legibus oppositionum, superest ut cuncta quae dicta sunt nonnullis argumentis aperiamus. Nec circa singulas seorsum species disputabimus: sed permixtim: nam qui vnam speciem intellexerit, facile alias poterit cognoscere. Est enim notanda regula: quod si aliqua propositiones sunt contradictoriae, tunc subalternans respectu particularis, est contraria ad vniuersalem: & subalternata respectu vniuersalis est subcontraria ad particularem. Ex qua sequitur quod si aliqua propositiones sunt con-

Nota. 1.

*hec omnia quae
quantur usque ad
inueniuntur
sunt primum
Regula. 1. et istae
et non alter
magis est,*

trarie, contradictoria illarum sunt subcontrarie: & si aliqua sunt subcontrarie, & contradictoria illarum sunt contrarie: ut facile quisque exemplo experiri potest. Sequitur secundo quod propositis duabus contradictorijs facile quis potest constituere contrarias, faciendo quod maneat eadem vniuersalitas in vtraque; & subcontrarias, faciendo quod maneat eadem particularitas, in vtraque. Nec multiplicabimus argumenta nisi singula circa singulas difficultates formabimus. Nec praeposterè disputabimus quae ex subsequentibus dependent. Quare de copulatis, disiunctis, & conditionatis, dicemus suis cuiusque locis: nunc autem solum disputabimus de tribus. Nempe in hac lectione, de signis incompletis: in sequenti de signis specialis confusionis, & in vltima de obliquis.

Argum. 1. Sed primò arguitur contra conditiones supra propositas, quod non sint sufficientes. In hac propositione, equum omnis homo habet, ly, homo distribuitur in ordine ad ly, habens, stans confuse tantum: & tamen in sua contradictoria non habet supponere determinatè: ergo vltima conditio contradictoriarum non rectè posita est. Probatur minor. Si contradictoria eius esset hæc, omnem equum b. homo non habet, ambæ essent falsæ, si singuli homines, singulos equos possiderent. Item ly, homo, in eadem propositione distribuitur in ordine ad accusatiuum supponentem determinatè: & tamen in sua contradictoria non habet supponere confuse: ergo dicta conditio est malè posita. Probatur minor. Si contradictoria eius esset hæc, omnem equum homo non habet ambæ essent veræ, si omnes homines eundem equum possiderent: nam affirmatiua clara est, & negatiua probatur per ascensum: quia hunc equum. a. homo non habet: ut patet ascendendo prius sub ly, habens distributè, & postea demonstrando alium hominem: restabit namque hæc vera, hunc equum Petrus non est hoc habens, demonstrando Paulum: quia sensus est, quod Petrus habens hunc equum, non est Paulus habens eundem. Hoc fuit initium summulistic erroris atque turbarum: cum non intelligerent, quid est signum vniuersale confundere terminum distantem, seu mediatum. V. g. In hac propositione, omnem equum homo non habet, ly, homo, confunditur à signo vniuersali. Existimant ergo moderni summulisticæ, quod confunditur etiam in ordine ad prædicatum. Vnde inferunt quod quando fit descensus sub prima distributione, debet manere ly, homo,

confuse, scilicet, istum equum. a. homo non habet, ut prius descendatur sub prædicato. Apertius monstratur in hac, cuiuslibet hominis oculus non est oculus. Dicunt enim quod in singularibus sub prima distributione dicendum est, istius hominis. a. oculus non est oculus, ut prius descendatur sub prædicato. Quare casu quo quilibet homo habeat duos oculos, concedunt illam propositionem. Et hoc inferunt has propositiones non esse contradictorias. Equum omnis homo habet, omnem equum homo non habet: nam sunt simul veræ ut probatum est in argumento. Nec ista pariratione, hominis quilibet oculus est oculus, cuiuslibet hominis oculus non est oculus: nam sunt ambæ veræ casu, quo quilibet homo habeat duos oculos. Propter ergo has & similes propositiones, addunt isti duas novas condiciones ad contradictionem. Prima. Quando aliquis terminus distribuitur in ordine ad duos terminos, quorum primus supponit determinatè, & secundus confuse: ille distributus debet in altera supponere mixtim, confuse in ordine ad primum, & determinatè in ordine ad secundum: quæ quidem suppositio designatur per ly. c. Secundo quando aliquis terminus distribuitur in ordine ad duos terminos, quorum primus stat confuse & secundus determinatè: ille distributus debet in altera supponere mixtim: determinatè in ordine ad primum, & confuse in ordine ad secundum: quæ quidem suppositio designatur per ly. d. Quod si distribuatur in ordine ad tres vel quatuor &c. diuersimode supponentes, talis terminus in sua contradictoria debet supponere mixtim, alia & alia specie suppositionis: quæ suppositiones designantur per literas. e. f. & c. Quo circa dicunt contradictoriam huius propositionis, equum quilibet homo habet, esse hanc, omnem equum. c. homo non habet, & denotat ly. c. quod facto descensu sub prima distributione, maneat ly, hō, determinatè: puta istum equum homo non habet. Et contradictoria huius, hominis quilibet oculus est oculus, hæc, cuiuslibet hominis. c. oculus non est oculus.

Alij existimant & quidem optime. Not. 2.

huiusmodi mixtas suppositiones esse vera signemata. At vero dicunt quod quando in aliqua propositione aliquis terminus distribuitur in ordine ad duos, quorum vnus stat determinatè & alter confuse, tunc illa propositio non potest habere contradictoriam, nisi solum per propositionem negationis: ut contradictoria huius, hominis quilibet equus est animal, non potest esse

*exemplum huius
a. homo non habet
oculum cuiuslibet
hominis
est hæc omnis
homo non habet
oculum cuiuslibet
hominis*

esse, nisi hæc, non hominis, quilibet equus est animal. Et cum quaeritur, quomodo supponitur ly, equus, respondent quod distributivè, sicut in prima: taliter tamen quod facto descensu sub genitivo manet determinatè. Sed tamen isti gratis negant posse dari contradictoriam alia via quam per præpositionem negationis, & gratis asserunt quod ille terminus maneat distributivè in utraque contradictoriarum, postquam facto descensu sub determinatione, manet determinatè.

Igitur ad rescindendum cætera

Not. 4.
Notandū

sex centa sophismata & hæc figmenta modorum, quæ antiquis nunquam fuerunt in opinione, notandū est quod nunquam signū vniuersale confundit aliquē terminum, nisi in ordine ad terminum quem distribuit, vel in ordine ad se. V. g. In hac propositione, cuiuslibet hominis equus non est animal, ly, equus, solum confunditur in ordine ad genitivum, & non in ordine ad prædicatum: & in hac, Petrus & Paulus est homo, prædicatum confunditur in ordine ad ly, &. Probatur: quia signum confundere aliquem terminum, nihil aliud est quam denotare quod talis terminus dependeat à termino quem distribuit, quantum ad resolutionem. Vt in hac, cuiuslibet hominis equus non est animal, solum ly, cuiuslibet, exigit ordinem inter ly, hominis, & ly, equus: non tamē inter ly, equus, & prædicatum: quia ly, cuiuslibet, nullū denotat ordinem respectu prædicati. Quare dempta prima distributione ly, equus non debet manere confuse, sed determinatè: puta istius hominis equus non est animal. Ex hoc fundamento colligitur prima conclusio. Ad assignandum quodvis genus oppositionis cuiusque propositioni de modo loquendi, consuetū id est, in qua non ponitur a. vel b. quanquā ex mille terminis constet, non opus est mixta suppositione, neque literis a. & b. V. g. contradictoria prædictæ propositionis, equū omnis homo habet, est hæc, omnem equum homo non habet. Et casu quo omnes homines eundem equum possideant est falsa: ut patet per suas singulares, istum equum homo non habet. Et eadem ratione, contradictoria huius, hominis quilibet oculus est oculus, est hæc, cuiuslibet hominis oculus non est oculus. Et casu quo quilibet homo habeat duos oculos, est falsa, ut patet per hanc singularem, Petri oculus non est oculus. Et certe ridiculum est concedere quod quilibet oculus est oculus, & cum hoc concedere quod cuiuslibet hominis oculus non est

oculus, quare non licet descendere prius sub prædicato quā sub subiecto. Et eadem ratione contradictoria huius, homo & quilibet equus sunt animalia, est hæc, omnis homo & equus non sunt animalia. Et est falsa, rebus ut nunc. Et breviter, in vniuersum habet verum conclusio. Secunda est, quod admissis in aliqua propositione a. vel b. necesse est aliquando ad assignandum contradictoriam vel contrariam, ut suppositione mixta. v. g. si barbarè dicas, homo & a. equus non sunt animalia, necesse est contradicere per hanc, omnis homo & omnis equus, animalia sunt: & denotetur quod resoluta prima distributione, restat prædicatū determinatè in ordine ad secundam. Nam si contradiceres per hanc, omnis homo & omnis equus sunt animalia, ambæ essent veræ, rebus ut nunc: & si contradiceres per hanc, omnis homo & omnis equus, b. animalia sunt, ambæ essent falsæ, si esset duntaxat unus equus cum multis hominibus. Eadem ratione huic a. homo & equus non sunt animalia, contradicendum est per hanc, omnis homo & omnis equus, d. animalia sunt. Sequitur ex his conclusionibus, quod huiusmodi suppositiones mixtæ, sunt commentitiæ, & sine aliqua necessitate introductæ: & pullularunt ex duobus erroribus. Primo ex illo, quod in hac, cuiuslibet hominis equus non est animal, putarunt ly, equus, supponere confuse in ordine ad prædicatum: unde intulerunt, non esse contradictoriam huius, hominis quilibet equus est animal. Et secundo ex hoc, quia præter artem omnium antiquorum voluerunt convertere vniuersalem affirmatiuam & particularem negatiuam conversione mutua. Et ideo ad primam conversionem finxerunt ly, a. & ad secundam confixerunt ly, b. Converterunt enim mutuo, omnis homo est animalia, animal omnis homo est: homo non est animal omne animal. b. homo non est. Hæc dicta sint, ut ostendamus barbarum usum harum literarum, tamen si quandoque nos vti fuerimus eo solum ut exempla ponamus ad declarandum aliquas regulas. At exempla ponimus, non ut ita sint.

Secundo principaliter arguitur,

Hæ propositiones, Petrus disputat, Paulus non disputat, sunt contradictoriæ, & tamen neque in veritate repugant neque in falsitate. Probatur maior: quia sunt contradictoriæ istarum, Petrus non disputat, Paulus disputat: sicut Petrus & Paulus dicuntur videtes, licet non videant se inuicem sed alios. Notandum est

H 5 hic

hic quod isti termini cōtradietoriae, cōtradiet
&c. sunt relatiui, sicut ly, fratres & ideo cū af
feritur aliquas propositiones esse cōtradietō
rias, intelligitur q̄ inuicem cōtradicāt. Aliud
est d̄ ly, vidētes, aut p̄cūtes, qui nō denotāt
relationē mutuam & ideo maior est falsitas. Sed
cōtra, saltem ista, Petrus disputat, Petrus nō
disputat, sunt cōtradietoriae, & tamē possunt
simul esse verae: ergo lex nulla. Probat̄ mi
nor. Prima nūc potest esse vera, & secūda nūc
pōt. esse vera, ergo utraq; habet nunc potesta
tē ut sit vera, & per cōsequens possunt simul ef
fe verae. Respondetur ad minorem: si ly, simul
determinet verbū, potest, cōceditur quod si
mul possunt, id est, simul habent potestatem
ut sint verae: sed si determinet verbū, esse, illa
est falsitas est enim sensus quod possunt esse p̄
eodem instanti verae. Et quanquā sit commu
nis solutio, absolute tamen pōt negari quod
illae propositiones simul possint esse verae,
quicquid determinet ly, simul: nam sine illo
aduerbio ista modalis est falsitas, istae possunt
esse verae, ut patet per suam de inesse, scilicet
ista sunt verae. Et ideo illa cōsequētia nō
valet, ista potest esse nunc vera, & ista potest
esse nunc vera: ergo simul possunt esse verae
sed solum sequitur quod simul habet potesta
tem ut utraq; perse sit vera. Lex ergo cō
tradietoriarum debet accipi in hoc sensu. Si
aliqua cōtradietoriarum pro aliquo instan
ti sit vera, repugnat ut altera pro eodem instā
ti sit vera secundum sensum quo sunt cōtra
dictoriae. Et pari ratione intelligitur lex cō
trariarum & subcontrariarum.

Argu. 3.

Tertio principaliter arguitur:

istae sunt cōtradietoriae, in Sequana sunt pisces,
in Sequana nō sunt pisces, & tamē sunt verae.
Maior nota est: quia omnes termini affirma
ti in vna, negati in alia praeter ly, Sequana,
qui est terminus singularis fluij Parisien
sis. Et probatur minor, affirmatiua enim no
ta est: & probatur negatiua. In Sequana aliqua
entia non sunt pisces: ut pura lapides: ergo, in
Sequana nō sunt pisces. Respondet fere sum
mulistae huius temporis negando has propo
sitiones esse cōtradietorias, & concedendo,
illas esse veras. Sed re vera nihil deest, quod i
nus sint cōtradietoriae: nā istae sunt cōtradieto
riae, in Sequana sunt pisces: nō in Sequana sunt
pisces, & nihil refert, negationē anteponi ter
mino singulari aut postponi. Et ideo negam⁹
illas esse veras. Nec valet illa cōsequētia: in se
quana aliqua entia nō sunt pisces, ergo in se
quana nō sunt pisces, arguitur enim a nō distribu

to ad distributum ex parte de ly, entia: nā
participium, entia non includitur, ut ipsi pu
tant, in determinatione, Sequana: sed inclu
ditur in verbo, sunt: quod negatur in conse
quenti & affirmatur in antecedenti. Et ideo
tantū valet in sequana nō sunt pisces, sicut in
Sequana nulla entia sunt pisces. Et eadem
ratione ista cōsequētia non valet, in Se
quana sunt nō pisces: ergo in Sequana non
sunt pisces: nec ista cōsequētia valet. Isti la
pides non sunt pisces: & isti lapides sunt in Se
quana, ergo in sequana non sunt, pisces: nā ly
entia, inclusum in ly, sunt nō distribuitur in
predicato minoris & distribuitur in cōclusionē.
Sed contra saltem haec cōsequētia esset bo
na: in his animalibus non sunt pisces (demon
stro pisces ipsos) & haec animalia sunt nata
tia in Sequana: ergo nata in sequana nō sunt
pisces: tunc enim non arguitur a nō distri
buto ad distributum, & tamen antecedens est
verum & consequens falsum, si nulla animalia
nata in sequana nisi pisces. Respondetur quod
committitur ibi alius defectus: nam minor
extremitas debet concludi in eodem casu in
quo assumitur medium in maiori: quare con
cludendum est, in natiuitatibus in sequana non
sunt pisces. Sed de hoc in syllogismis. Eadem
ratione respondendum est ad hoc sophisma,
inter hanc & hanc diem erit Petrus: inter hanc
& hanc diem non erit Petrus (primo prono
mine demonstrante diem Dominicam, & se
cundo diem Mercurij). Sunt enim cōtradi
etoriae: & in casu quo Petrus erit die Lunae
& non die Martis, negatiua est falsa. Nec se
quitur, aliquo tempore inter hanc & hanc
diem non erit Petrus: ergo inter hanc & hanc
diem non erit Petrus: arguitur enim a nō di
stributo ad distributum ex parte de ly, tem
pore: nam in consequente determinatio, tem
pore, non includitur in ly, inter (ut isti pu
tant) sed in verbo, erit, quod negatur. Nec se
quitur, inter caelum & terram aliquid ens
non est aer: ergo inter caelum & terram, nō
est aer. Imo sunt cōtradietoriae, inter cae
lum & terram est aer, inter caelum & terram
nō est aer. Et haec dicta sunt si ly, inter, accipia
tur prepositionaliter ut accipitur in rigore.
Nā si accipiat̄ (quod aliqui sibi se putant)
aduerbialiter, ut ly, inter, includat in aliquo lo
co, tunc non essent cōtradietoriae: nam equi
ualerent istis, in aliquo loco inter caelum &
terram est aer, in aliquo loco inter caelum &
terram non est aer. Idem dicendum de istis,
ultra pontem est Petrus, ultra pontem nō est
Petrus: Sunt enim omnes in rigore contra
dicto

an ad distribu
tionem non valet,

libano

videt̄ post assignari for
descentum in his duobus
quoniam q̄ est requirit
falsis ad assignari sensu
ut ad assignari sensu
q̄ ly ḡat̄ ut in his
ta: et post assignari
he ad assignari
antecedens facit sensum
disiunctum et coniunctum
coniunctum,

sed est cōtra istae sunt
cōtradietoriae in se
quana sunt nō sunt
pisces q̄ in sequana
sunt pisces
Sunt enim omnes in rigore contra
dicto

dictoria.

Argu.4.

Quartò, principaliter arguitur.

Ista propositio, omnis homo est animal, non omnis homo est animal, sunt contradictoriae, tamē sunt ambae verae, ergo lex nulla. Maior est nota. Et minor probatur. Affirmatiua manifesta est, & negatiua sequitur per cōuersionē simplicem, nullum animal omnis homo est. ergo non omnis homo est animal. Et veritas antecedētis cōstat per ascensum sub subiecto & per falsitatē suę contradictoriae. Hic notandum est primò, pro uerbum illud dialecticū, non est uerius cōtradidicere q̄ toti propositioni negationem prapōnere, solent excipere duos casus. Primus est quando sunt infinitae negationes. Sed iste casus est impossibilis. Alter est quādo relatiuum reciprocū vnius categoricę refert antecedens in alia, vt istae non sunt contradictoriae, aliquis homo est ipsummet, nō aliquis est homo ipsummet, si relatiuū referat subiectū huius, aliquid animal est. Sed tamē hoc est barbarum & ineptum, vt diximus in cap. de relatiuis, q̄ relatiuum in vna categorica referat antecedēs in altera. Notandum est secundo, q̄ ad cognoscendum suppositionem terminorum vbi prapōnit negatio in fronte propositionis, cōsiderandum est quomodo supponunt, dempta illa prima negatio & cōtradictorio modo supponūt cum illa negatione: verbi gratia. Subiectum huius, nō omnis homo est animal, supponit determinatē: quia dēpta negatione distribuitur in ordine ad terminum stātem confusē. Quare ad argumentum, cōcessa maiore, negatū veritas negatiua. Et in illa conuersione arguitur à confusa ad determinatam ex parte de ly, homo: nam in antecedenti, nullum animal omnis homo est, prapredicatum supponit confusē: quia dempta negatione distribuitur in ordine ad terminū stātem determinatē, & in consequēti, non omnis homo est animal, supponit determinatē. Eadē ratione in hac, nō homo omne animal est, prapredicatum supponit confusē, quia dempta negatione, distribuitur in ordine ad terminum stātem determinatē. Et secūda pars subiecti huius, nullus homo & omnis homo sunt animalia, supponit cōfusē: in ordine ad primā partē, & determinatē in ordine ad prapredicatum. Et prapredicatum huius, hominis null⁹ equus non est aīal, supponit cōfusē: quia dēpta negatione in hac, hominis equ⁹ nō est animal, distribuitur in ordine ad ter

minū ſtantē determinatē. Itaq; nō eſt acci-
pienda cōtradictoria ne petatur principiū
ſed ſolū demenda prima negatio.

Quintò, principaliter arguitur. Istæ Argu. 5.

funt contradictoria, omne aīal fuit in arca Noe. Et tñ sunt simul vera, ergo lex nulla. Maior videt̃ nota ex forma terminorū. Et p̃batur Mi. Nā casu quo cuiuslibet speciei aīalis ali quod aīal fuisset in arca Noe, affirmatiua est vera, & negatiua sequit̃ expositoriē hoc modo. Aristoteles non fuit in arca Noe, & Aristoteles est vel fuit aliquod aīal ergo ali quod aīal non fuit in arca Noe. Prima diffi cultas in oppositionib⁹ est circa signa incō pletē distribuentia. Et primū est ly, omne, quod dupliciter distribuit, scilicet pro singu lis generū, & pro gñibus singulorū. Prima distributio est cōpleta: & secunda incōple ta. Distributio pro singulis generū, est distri butio pro singulis indiuiduis cuiuscūq; spe ciei: vt oīs hōmo est aīal. Distributio pro ge nerib⁹ singulorū, est distributio pro specie- bus tm̃, id est, pro cuiuscunq; speciei aliquo indiuiduo, vt oē aīal fuit in arca Noe. Oppo sito modo ly, aliquod, pōt dupliciter parti- cularizare aut cōpletē, id est, pro aliquo indi uiduo, & alicuius speciei: aut incōplete solū pro spē. i. pro alicuius speciei quocūq; indi uiduo: vt, aliquod aīal nō fuit in arca Noe. Et fortē ly, omne, æqui uocē accipitur quan do distribuit primo modo & qñ distribuit secūdo modo: licet oppositum sit probabi le. Ex quo sequitur q̃ ly, omne, non distri- buit pro generibus singulorū, nisi terminū genericū, qui potest habere plures species.

Secundò notandum est: propositio- Nota. 4.
nem de ly, omne, incòpletè distribuẽte, du-
pliciter posse resolui: aut per exponentem,
aut per ascensum immediatũ. Exponẽs est
illa categorica quæ explicat sensum distri-
butionis, vt illa vniuersalis exponit per hæc
cuiuscũq; speciei animalis aliquid animal
fuit in arca Noe. Nec te sollicitet an sit con-
sequentiã formalis ab exponibili ad expo-
nentẽ. Satis est enim quod materialiter ex-
ponit sensum illius. Et exponens illius par-
ticularis negatiuæ est, alicuius speciei ani-
malis nullum aĩal fuit in arca Noe. Istæ ex-
ponentes non aliter probantur: quàm ex si-
gnificatione ipsarum propositionum. Nā
omne animal fuit in arca Noe, tantum dẽ so-
nat, ac si dicas, omnes species fuerunt illic.

Et

sed frustra
cora quillanga
Rudm...
conuerit sin
glier sed
contra possit
et off...
getice auer
phistly inille
2: corore que
aspicit dithiz
notab. j. pcedo
hi

Liber tertius.

Et aliquod animal nō fuit in arca Noe per inde valet, ac si dicas, aliqua species nō fuit illic.

Nota. 5. *Sed est argumentum contra istas* expositiones. Ex ista collectiōe quā modō est, nullum aīal fuit in arca Noe, & hæc collectiō est aliqua species: ergo alicui⁹ speciei nullum animal fuit illic, & tamē falsum est dicere, q̄ aliquod aīal non fuit in arca Noe: loquimur enim de animalib⁹ perfectis quæ omnia fuerūt in arca Noe: ergo hæc nō est bona expositio. Nominales vix cōstituunt pro quo supponat spēs humana. Alij dicūt q̄ supponit pro tota collectione quæ fuit à principio vsq; ad finem mundi. Alij quod nūc supponit pro collectione hominū præfentiū, & tēpore Noe pro collectione hominum, qui tunc erāt. Et ita erunt multæ species humanæ. Et secundū istos in rigore illa est falsa: omne animal fuit in arca Noe, vt p̄batum est modō. His tamen omīssis secundum nominales qui tenēt q̄ species humana supponit pro illo termino, hō, sensus huius cuiuslibet speciei animalis aliquod animal fuit in arca Noe, est iste, cuiuscunq; termini specifici aliquod suppositū fuit in arca Noe. Sed secundum rei veritatem, vt diximus, 2. lib. in desuppositione simplici, ly, species animalis, supponit p̄ homine, p̄ equo. &c. secundū rationem communem qua cōueniunt oīa indiuidua: & sic sub ly, speciei, licet demonstrare quodcūq; indiuiduum. Et me demonstrato, verum est dicere, huius speciei aīalis aliquod animal fuit in arca Noe: Et huius (demonstrando istum equum) aliquod fuit in arca Noe &c. & sic ad argumētū distinguitur maior, ex illa collectiōe nullum animal fuit in arca Noe. Nā si sit sensus q̄ ex specie huius collectionis nullū suppositum fuit illic, illa est falsa: si autē sit sensus quod ex materialicollectione nullum indiuidū fuit illic, maior est vera, sed minor in illo sensu est falsa. Quia ista collectiō non est vna species distincta à collectione quæ fuit in arca Noe. Et si minor accipiat in hoc sensu, q̄ ista collectiō est species, quæ tunc fuit, tūc minor etiam est vera & illa cōsequētia nihil valet: nam licet de ista collectione nullum animal fuit illic, tamē de ista specie fuit aliquod.

Nota. 6. *Secundo modo potest resolui illa* p̄positio, omne aīal fuit in arca Noe per ascensum immediatum. Et solet assignari

triplex modus ascendēdi & descendēdi sub termino distributo pro generibus singulo rū. Primus est cōis, copulatiuē sub disiunctiōe, vt omnia indiuidua eiusdem speciei demonstrantur disiunctiue: & cum transitur ad indiuiduum alterius speciei trāseat copulatiuē. v. g. Hoc animal fuit in arca Noe (demonstratis hominibus) & hoc aīal fuit in arca Noe (demonstrando equū) & sic de singulis: ergo omne aīal fuit in arca Noe. Nec requiritur q̄ ascēsus sit cōsequētia formalis, vt diximus. c. de inductione. Vñ si demonstrares indiuidua diuersarum specierū sub disiunctiōe, & indiuidua eiusdem speciei sub copulatione, consequētia esset eiusdem formæ vt nihil valeret. Secundus modus ascendēdi est purē, & copulatiuē per terminos específicos illius termini distributi: vt hō fuit in arca Noe, & sic singulæ species, ergo omne aīal fuit in arca Noe. Et iste mod⁹ fuit in vsu apud antiquos & est accommodatus naturæ illius distributionis. Et moderni sine causa abijciunt illum, eō q̄ non sit cōsequētia formalis. Dicunt enim hanc consequentiam, album fuit in arca Noe, & nigrū fuit in arca Noe: & istæ sunt omnes qualitates animalis: ergo omne animal fuit in arca Noe, esse eiusdē formæ cū prima, quæ tñ nihil valet: nā si cuiuslibet speciei colorati aliquod coloratū fuisset in arca Noe, & aliqua species animalis non fuisset illic: antecederet verum & consequens falsum. Respondetur nihilominus primò quod nō requiritur inductionem esse consequentiā formalem vt suo loco monstrauius. Secūdò, q̄ fortē ille primus ascēsus est consequētia formalis, nec iste secundus est eiusdem formæ cū illo. Nā illa habitudo generis ad species est intrinseca, & seruāda ad similitudinem formæ. Et ideo iste secundus modus ascendēdi est sufficiētissimus. Nihilominus est alius tertius modus ascendēdi purē copulatiuē per singularia singularizatiā incōpletē pro specie, & non pro indiuiduo: putā hoc animal fuit in arca Noe: & hoc animal &c. (demonstrando singularia indiuidua cuiuscūque speciei) ergo omne animal fuit in arca Noe. Sed sensus cuiuscūq; singularis est, huius speciei animalis aliquod aīal fuit in arca Noe. Et hic modus est formalis, & qui optimē explicat naturam illius distributionis.

Habita ergo natura distributionis pro generibus singulorum, faciliē quis poterit omnem speciem oppositionis inter huius.

Nota.

*Inductio
sub ly oīs.*

*Inductio
sub ly oīs.*

iustodi propositioes constituere. Exempli gratia: Subiectum huius, omne animal fuit in arca Noe, includit vniuersalitatē & particularitatem: & pariter subiectum illius, aliquod animal non fuit in arca Noe. Et ideo hæc, omne animal fuit in arca Noe, subiecto completē distributo est subalternans ipsiusmet, subiecto incompletē distributo: & est cōtradictoria illius negatiue, subiecto incōpletē distributo: & est contraria illius negatiue, subiecto incompletē particularizato: & hæc, aliquod animal fuit in arca Noe, subiecto cōpletē particularizato est subalternata illius vniuersalis de subiecto incompletē distributo & subcontraria illius negatiue, de subiecto incompletē particularizato. Vnde ad argumentum principale respondetur quod si subiectum affirmatiue distribuatur completē, & subiectum negatiue particularizetur completē, aut subiectum affirmatiue distribuatur incompletē & subiectum negatiue particularizetur incōpletē, utroque modo sunt contradietio: at si subiectum affirmatiue distribuatur cōpletē & subiectum negatiue particularizetur incompletē tunc sunt contrariæ: quia manet eadem vniuersalitas. Sed si subiectum affirmatiue distribuatur incōpletē & subiectum negatiue particularizetur completē, tunc sunt subcontrariæ: quia manet eadem particularitas. Ex quo sequitur quod istæ propositiones omne animal fuit in arca Noe: omne animal non fuit in arca Noe: utrobique subiecto incompletē distributo nullam legē participant: quia manet eadem vniuersalitas & eadem particularitas: & casu principalis argumenti sunt veræ: & casu quo omnia in diuidua vnius speciei fuissent in arca Noe, & omnia alterius non fuissent, ambæ essent falsæ. Et eadem ratione istæ nullam legem participant, aliquod animal fuit in arca Noe; aliquod animal non fuit in arca Noe: utrobique subiecto incompletē particularizato.

Argum. 6. Contra hæc autē quæ dicta sunt arguitur. Concessum est, has esse contrarias, omne animal est coloratū, omne animal non est coloratum, subiecto affirmatiue distributo cōpletē, & subiecto negatiue incompletē. Sed probatur quod sint veræ, reb? ut nūc, supposito qd sint d qualibet specie animalis multa supposita & omnia colorata. Affirmatiua enim nota est, & probatur negatiua per suā exponentem, cuiuslibet speciei animalis aliquod animal non est coloratum, vbi ly, animal à parte subiecti supponit confuse, & per

consequens descendendum est prius sub prædicato: cuius omnes singulares sunt veræ: ut facile potest constare. Hoc argumentum non est cōtra nos: concedimus enim illas esse contrarias: & negamus negatiuā in illo casu. Nam in illa exponente, cuiuslibet speciei animalis aliquod animal nō est coloratum, ly, animal, supponit determinatē in ordine ad prædicatum. Quare prius est descendendum sub determinatione & determinabili, q sub prædicato. Sed fecimus argumentum ad ostendendum quod in omni opinione debet obseruari qd illud determinabile in exponente supponat determinatē in ordine ad prædicatum si prædicatum distribuitur. Quare secundum vulgarem opinionem, exponens illius negatiue est, cuiuslibet speciei animalis, c. animal non est coloratum. Et hoc est maximum argumentum cōtra illos, qui nō possunt exponere propositionem consuetissimam, nisi per se, litera ignota antiquis. Ex hoc sequitur hæc consequentiam non valere, omne animal omne coloratum est, ergo omne coloratum omne animal est: neg; ecōuerso utrobique extremo incompletē distributo: nam utrobique arguitur à confusa ad determinatam: quia signum positum à parte subiecti confundit particularitatem, quæ includitur in prædicato.

Per hæc quæ dicta sunt de ly, o-

Nota. 8

me, intelligitur natura horum signorum, qualislibet, quātuslibet. Enimvero quemadmodum ly, omne, distribuit pro generibus singulorum, ita & hæc signa suo modo verbi gratia, ly, omne, si addatur termino absoluto, distribuit pro speciebus substantialibus: ut omne animal fuit in arca Noe. Sed si addatur termino connotatiuo, distribuit pro speciebus significati formalis: ut omne coloratum est corpus, distribuit pro speciebus coloris. Sed ly, qualislibet, distribuit semper pro speciebus qualitatibus: & ly, quātuslibet pro speciebus quantitatibus. Et ita resoluuntur per exponentē & per ascensum quemadmodum ly, omne, pro generibus singulorum. Ut sensus huius, qualislibet homo disputat: est, cuiuslibet speciei qualitatibus, aliquis homo qualificatus disputat. Et sensus huius, quātuslibet homo disputat, est, cuiuslibet speciei quantitatibus, aliquis homo quantificatus disputat. Et ita descendendum est per terminos específicos: ut homo albus disputat, homo niger disputat &c. ergo qualislibet homo disputat. Itē homo bicubitus disputat, & homo tricubitus disputat, ergo quātuslibet homo disputat. Et opposita

Qualislibet?

bet. *his signis quæ
sunt d. & quæ sunt
bet utrobique an
sunt prædicati
c. 2. de generibus ad li
c. 1. inf. c. 1. inf. c. 1.
et c. 17. in principio,
et li. de fide et spe
c. 1. de fide et spe
et c. 1. de fide et spe
et c. 1. de fide et spe*

opposita signa, aliqualis, aliquantum, opposi-
sito modo exponuntur & resoluuntur: vt ali-
qualis homo disputat, facit hunc sensum, ali-
cuius speciei qualitatibus quilibet homo dispu-
tat, & sic exponitur alia. Et ideo eodem mo-
do constituuntur omnes species oppositio-
nis inter huiusmodi propositiones, sicut dictū
est de ly, omne. Vt si ly, qualislibet, accipia-
tur completè loco huius, quilibet homo qua-
lis disputat, tunc illa vniuersalis est subalter-
nās ipsiusmet: vbi ly, qualislibet, distribuit in
completè. Et est contraria huius negatiue, ali-
qualis homo non disputat: vbi ly, aliquale,
particularizat incompletè. Et hæc, aliqualis
homo disputat, vbi signum particularizat cō-
pletè est subcontraria eiusdem negatiue, &
per hanc partem poteris cetera inuestigare.

Argu. 7.

Quasi qui
libet.

Tertium signum incompletū est

quasi quilibet. Arguit ergo, Istæ ppositiones
quasi quilibet homo disputat, quasi quilibet
homo non disputat, sunt subcontrariæ: & tñ
sunt simul falsæ: casu quo medietas hominū
disputaret: & medietas non disputaret, ergo
lex subcontrariarum nulla. Maior videtur
nota: quia cum ly quilibet, sit signum vniuer-
sale, ly, quasi quilibet videtur particulare: &
sic manet eadem particularitas in vtraq;. Ad
hoc argumentum negatur illas esse subcon-
trarias: imò sunt contrariæ: quia sunt falsæ in
casu argumenti, & nullo modo possunt esse
veræ. Vbi notandum q ly, quasi quilibet, nō
distribuit pro omnibus suppositis nec pro
certo numero illorum, sed distribuit quasi pro
omnibus yltra medietatem vt nomen sonat
secundum iudicium sapientum. Itaque si sint
duodecim sufficiunt decem singulares, & si
sunt triginta sufficiunt viginti quinque. Sed si
sunt tercentum nō sufficiunt biscentum. Et i-
deò descendendum est sub illo signo purè co-
pulative, proponendo ly, quasi, ante omnes
singulares: Vt quasi iste homo disputat, & i-
ste homo disputat, &c. vbi ly quasi, denotat
quod requiritur veritas ferè omnium singu-
larium. Sed magis nota est vniuersalis q illa
copulatiua ex singularib⁹. Vnde licet ly, qua-
si quilibet: non sit tam vniuersale signum si-
cut ly, quilibet, est tamen sufficiens ad consti-
tuendum contrarias si maneat in vtraq;.

Argu. 8.

Sexto probabiliter arguitur. Iste

propositiones, vterque homo disputat, alter
homo non disputat, sunt contradictoriæ: & ta-
men non repugnant in veritate, ergo lex nul-
la. Maior videtur vera ex forma terminorū,

& probatur minor. Si duo tantum homines
disputarent, alijs non disputantibus, affirma-
tiua esset vera vt notum est, quia aliquorum
duorum hominum quilibet homo disputa-
ret. Et eadem ratione negatiua videtur tunc
vera, quia aliquorum duorum hominum ali-
quis homo non disputaret. Quartum signum
incompletum est ly vterq;, cum suis circun-
stantibus, alter, neuter. Vbi notandum pri-
mò aliquos antiquos non admittere qd hæc si-
gna possent congruè accipi, nisi cum geniti-
uo plurali duorum expresso: vt vterque duo-
rum disputat, vterq; oculorum videt, &c. Ve-
rum tamen vsus iam dialecticorum oppositū
recepit, admittendo hanc, vterque homo dispu-
tat, & similes: nihilominus dicunt talia signa
restringere pro supposito duorum: ita vt si nō
esset nisi vnus homo, hæc esset falsa, vterque
homo viuit. Secundò notandum q hæc si-
gna dupliciter accipiuntur. s. completè & in-
completè. Completè ly, vterque, tantum va-
let sicut quilibet duorum. Et ly neuter, sicut, nul-
lus duorum. Et ly alter, sicut, aliquis duorum.
Itaque nullo modo differunt ab his signis, qui-
libet, nullus, aliquis, nisi quod restringūt pro
supposito duorum. Virtute cuius non valet
illa consequentia, quilibet homo disputat, er-
govterque homo disputat: quia arguitur a nō
restricto ad restrictum affirmatiue, & casu
quo ex hominibus solus Petrus esset in mun-
do & disputaret, antecedens esset verum & cō-
sequens falsum.

Tertiò notādum q ly, vterq; in-

Not. 6

cōpletè sumptum, potest manifestari sicut ce-
tera signa incompleta, & per categoricam
exponentem, & per inductionem. v.g. ly vter-
que, exponitur per hanc categoricā, aliquo-
rum duorum quilibet: & ly, alter, opposito
modo omnium duorum aliquis: & ly, neuter
aliquorum duorum nullus: nā idem est, neu-
ter homo disputat, & vterque hō non dispu-
tat. At verò iam summulistæ fecerunt expo-
nentes obscuriores ipsa vniuersali. Eingunt
enim nescio quos monstruosos casus, scilicet
quod Petrus & Paulus disputet, & ex materia
vnius & forma alterius fiat Cicero non dispu-
tans, & ex alia forma vnius & materia alte-
rius fiat Ioannes itidem nō disputans: & sup-
posito quod totum sit suæ partes: tunc illa est
vera, vterque homo disputat, & exponens est
falsa, quia non quilibet illorum duorum di-
sputat. Quare dicunt, exponentem debere
esse hanc, aliquorum duorum hominū vnus
disputat & alius disputat, vt verificetur pro
duobus

*hoc signum quasi qui-
libet est barbarum ut
docet uincencius d. in
super aserum ad illu-
re illu obscuriore
videt, sicut et aser-
sum ad hoc signum
neuter p.*

*circa hoc signum vterq;
alter neuter sunt qd
sunt notab. i. qd
sunt ab alijs signis
inductib⁹, conueniunt in inuenio ut facit est ex ferici
q. qd. Iam tñ per exponentes et per aserum ut do-
et doctore notab. q. d. i. sed ad uerendum est qd apud
hinc ly vterq; et neuter. s. per aserum accipiunt in complete,
et ly alter complete. 3. quid requirit ad ueritatem talis
q. quid modifia. hinc q. quid inuenit ut doctore notab. 11.
4. quod eodem modo aserendi sunt nota vterq; signum ut in
alijs inuenit. 5. qd ly vterq; conuenit et inuenit qui est
asere p. doctore.*

duobus solum suppositis. Nec adhuc hæc sufficiunt, nam si Petrus & Paulus sint in illo casu nigri, & alij duo albi, hæc est vera, vtrūque non album disputat: & hæc est falsa, aliquorum duorum non alborum vnum non album &c. nam duo non alba, non supponit pro Petro & Paulo licet quilibet sit nō albus: quia ambo simul sunt albi. His tamen significationibus abiectis, dicendum quod illa expositio est sufficiens, si accipiat ad bonum sensum. Vel fortè melius est dicere quod non indiget expositione: nam clarus est sensus huius: vterque homo disputat, scilicet, ex duobus hominibus

quilibet vterque disputat.

No. II.

Quartò notandū est: quod pro-

positiones istorum signorum possunt secundo resolui per inductionē. Vnde sub termino distributo incomplete à ly, vterque, ascendendū & descendendū est disiunctiuē sub copulatione, id est: per vnā disiunctiuā compositam ex pluribus copulatiuis vbi singule copulatiue habeant tantū duas partes. v.g. vterque homo disputat, ergo iste hō disputat, & iste homo disputat: vel iste homo disputat, & iste homo disputat: vel iste homo &c. Et dicitur de scēsus disiunctiuus sub copulatione: quia ly, vel, est copula principalis, & sufficit ad eius veritatem quod vna pars: id est vna copulatiua sit vera: & eodem modo descendendū est sub ista, neuter homo disputat, præterquā quod in negatiuis necesse est in descensu addere in singularibus restrictionem, duorum, aliās casu quo solus esset vnus homo, vniuersalis esset vera, neuter homo viuit: & consequens esset falsum, iste homo non viuit. Sed si in consequenti diceretur, iste homo duorum non viuit, esset consequens verum: quia subiectum non supponeret. Et in affirmatiuis de extrinseco tempore dicunt nonnulli iridem esse necessarium vt addatur eadem restrictio in singularibus: quia aliās non sequitur. Petrus fuit & Paulus fuit, ergo vterque homo fuit: nam si Petrus & Paulus duntaxat fuissent, in diuersis tamen temporibus, antecedens dicunt esset verum & consequens falsum: quia nullus illorum fuit homo duorum. Credo tamen esse bonam consequentiam sine restrictione & consequens esse verum in illo casu:

quia subiectum huius, vterque homo fuit, nō restringitur pro supposito duorum: ad hunc sensum, vt requiratur simul ambo supposita fuisse. Et sub termino particularizato incomplete à ly, alter, opposito modo ascendendū

est copulatiue sub disiunctione, id est per vnā copulatiuā compositam ex pluribus disiunctiuis, vbi quælibet disiunctiuā habeat tantū duas partes. Verbi gratia, Petrus disputat vel Paulus disputat. & Cicero disputat: vel Ioannes disputat, & Plato. &c. ergo alter homo disputat: & pariter est descendendū. Et ad veritatem illius copulatiue requiritur quod quælibet pars, id est quælibet disiunctiuā sit vera.

Ex his quæ dicta sunt subsequitur Not. II.

ad veritatem propositionis de ly vterque, incomplete, sufficere, duas singulares esse veras. Et idem etiam requiritur nisi fuerit negatiua quæ verificatur per hoc quod subiectum nō supponat: & ad veritatem propositionis de ly alter, incomplete, sufficit & requiritur quod omnes singulares sint veræ, aut omnes dempta vna. Sequitur secundo quod termino habente tria tantū supposita, idem est, ipsum distribui à ly, vterque, vel à ly, alter, æquivalēt enim tūc, vterque homo disputat, alter homo disputat. Tertiò sequitur quod omnis propositio affirmatiua de totali extremo distributo à ly, vterque, vltimo, probabilis est impossibilis in creaturis. Et omnis propositio negatiua de ly alter proportionabiliter, se habet est necessaria, v.g. hæc est impossibilis formaliter, hō vtrunque animal est: & hæc necessaria, hō alterū animal non est. In diuinis tamē hæc est vera, essētia diuina vtraque persona est. Quod si arguas hanc esse verā, Petrus vterque numerus est: si totum sit suæ partes: quia Petrus est binarius suarum medietatū, & ternarius suarum tertiarum. Respondetur in primis quod Petrus nec est binarius nec ternarius: quia numerus non supponit nisi pro pluribus unitatibus, quæ non faciunt vnum. Et secundo illo dato, tūc prædicatum non verificatur pro distinctis suppositis: nam tūc binarius & ternarius sunt in re idem suppositum.

Per hæc facile quis potest omnē

speciem oppositionis inter huiusmodi propositiones constituere, eadē arte quā in superioribus signis incompletis. Nam ly, vterque, includit vniuersalitatem & particularitatem: similiter ly, alter. Vñ ista vniuersalis, vterque homo disputat, signo complete distribuente, est subalternans ipsi sibi, vbi signum incomplete distribuit: & per consequens est contraria illius, neuter homo disputat, quomodo cūque signū distribuat: & pariter est contraria illius, alter homo non disputat, vbi ly, alter, particularizat

Not. III.

*in modo dicto
et alij sequenti
not. 5.*

Liber Tertius.

lirizer incompletè. Et hæc particularis, alter homo disputat, ubi signum particularizat completè, est subcontraria illius, alter homo nõ disputat: quomodocunq; particularizer, & pariter subcontraria illius, neuter homo disputat, si ly neuter, distribuatur incompletè: sed est contradictoria illius, si distribuatur completè. Ex his sequitur primò solutio argumenti principalis. Nam si in illis propositionibus, vterque homo disputat, alter homo nõ disputat, ambo signa accipiantur completè: aut ambo incompletè, sunt contradictoria. Si verò subiectum affirmatiuæ distribuatur completè, & subiectum negatiuæ particularizetur incompletè, sunt contraria: quia manet eadem vniuersalitas: quòd si subiectum affirmatiuæ distribuatur incompletè, et subiectum negatiuæ particularizetur completè, sunt subcontraria: quia manet eadem particularitas. Sequitur secundo quod propositiones ubi manet in vtraque, ly, vterq; aut in vtraque ly, alter incompletè, nullam legem participant: quia manet eadem vniuersalitas & eadem particularitas. Vt istæ nullam legem participant, vterq; homo disputat, vterque homo nõ disputat, aut (quod idè est) neuter hõ disputat. Et casu quo duo disputarent & duo nõ disputarēt, ambæ essent veræ. Et casu quo solū essent duo hoies & vnus disputaret et alter nõ, ambæ essent falsæ. Nec istæ participant aliquam legem, alter homo disputat, alter homo non disputat. Et in hoc ultimo casu ambæ sunt veræ: & in priori ambæ sunt falsæ.

No. 14.

Atqui quemadmodum adnotauimus de ly, omne, ita obseruandum est in proposito. Videlicet q; in exponente huius, alter homo non disputat, debet ly, homo supponere determinatè in ordine ad prædicatū, scilicet, omnium duorum hominum aliquis homo non disputat. Quare ista consequentia non valet, alterum animal alter homo est: ergo alter homo alterum animal est. Et si sint ex animalibus solū duo homines cum vno bruto, antecedens est verum & consequens falsum. Et in eodem casu antecedens est verū & consequens falsum in hac consequentia, ab vtroq; homine vtrūque animal differt: ergo vtrūq; animal ab vtroq; homine differt. Nec sequitur, vterque polus alter polus est: ergo alter polus vterq; polus est: nam arguitur in omnibus his consequentijs à confusa ad determinatā. Est enim notanda regula, quòd signum positum à parte subiecti confundit particularitatem inclusam à parte prædicati,

in ordine ad se. Et per has regulas quæ posite sunt, facile cui libuerit nonnihil ingenium exercere, poterit argumenta multiplicare.

Lectio tertia.

Septimò particulariter arguitur hæc duæ propositiones, oēs apostoli Dei sunt duodecim, aliqui apostoli Dei non sunt duodecim (signo collectiue tento) sunt contradictoria, vt apparet ex forma terminorum, & tamen sunt veræ: ergo lex nulla. Probatur minor. Existentibus nunc omnibus apostolis affirmatiua esset vera: & in eodem casu probatur negatiua. Petrus & Ioannes non sunt duodecim, & sunt apostoli: ergo aliqui apostoli non sunt duodecim. Secunda difficultas post signa incompleta est de signis specialibus confusionis. Dicuntur signa specialia confusionis, ad differentiam signorum vniuersalium: nam signa vniuersalia distribuendo terminum proximum confundunt distātem, hæc verò non distribuunt, sed solū confundunt. Vel fortè dicenda sunt signa specialis confusionis: quia sub terminis confusis ab illis nunquam licet descendere disiunctiue, nec mediātè nec immediātè: cum tamen sub termino confuso à signo vniuersali licet descendere disiunctiue, postquā resoluta est distributio. Et sunt in duplici differentia. Nā ly, omnes facit terminum supponere confusè tantū copulatiuè. Sed ly, requiritur, & alia quæ tractabimus argumento sequenti faciunt supponere confusè tantū disiunctiue.

Igitur notandū est primo, quod ly omnes accipitur dupliciter. Vno modo distributiue: de quo hætenus dictū est: & alio modo collectiue: quod est facere, terminum cui additur, teneri pro tota collectione suppositorum, vt illic, omnes apostoli Dei sunt duodecim. Quare maior apparentia est, q; ly omnes, distributiue, & collectiue accipitur, æquiuocè, quā cum distribuunt pro singulis generū & pro generibus singulorum. Nam distribuere pro generibus singulorum, est verè distribuere. Et non solū in plurali, sed in singulari numero, potest aliquando teneri collectiue: vt si dicas, omnis populus Salmantinus est in concione: Verum est quod significatiue accipitur collectiue ly, cunctus, aut ly, vniuersus, quā ly omnis. Secundo notandum, q; propositio de ly, omnes, collectiue, potest sicut alia manifestari per categoricam exponentem vel per inductionem. Vn-

Not. 2.
Oēs collectiue & distributiue

proposi-

minis (vt determinatio feratur in totum) sunt quatuor. Respondetur nihilominus illā esse veram, quāquā praeiacēs sit falsa. vt dictū est in superioribus. Quod praeiacens sit falsa non est dubium: nam dictum est libro. i. cap. ultimo, q si determinatio feratur in terminū pluralis numeri, debet pariter ferri vnica acceptione in copulatū illic inclusum. Hic oculus & iste oculus. &c. quare oculi hominis nō supponunt pro omnibus quatuor: sed solum pro duobus vnus, & pro aliis duob⁹ alterius. Et ideo ille terminus, oculi hominis, habet tantū duo supposita. Et q propositio de signo collectiuo sit vera, scilicet, omnes oculi hominis sunt quatuor, patet per exponentem, scilicet, tota collectio suppositorū huius termini: oculi hominis sunt quatuor quia ambo binarij simul sunt quatuor. Quare ita est descendendum, omnes isti oculi hominis, & isti oculi hominis, &c. sunt quatuor, vt determinatio resumatur cum quolibet supposito termini pluralis, & non feratur in totum.

Nota. 5.

Aliud dubium est: si in vno tēpo re omnes Apostoli Dei fuissent solum sex, & in alio tempore fuissent alij sex, qui tunc fuissent omnes, vtrū hęc sit vera, omnes Apostoli Dei fuerunt duodecim. Et videtur q nō: quia tota collectio Apostolorum non fuit duodecim: patet per suā de inesse, tota collectio. Apostolorū est duodecim: quā nunquā fuit vera. Item patet ex modo loquēdi: quia in tali casu concederemus q Christus nunquā habuit nisi sex Apostolos: quia in nullo instanti habuit nisi sex. De hoc latius dicemus in modalibus. Sed pro nūc credo q in illo casu verum est dicere. oēs Apostoli fuerunt duodecim. Et tota collectio Apostolorum fuit duodecim. Nec denotatur q omnia supposita fuerint in eodem instanti, quando subiectum est terminus pluralis numeri vel collectivus. Concedimus enim q omnes Patriarchae genealogiae Christi fuerunt quatuordecim, & omnes Reges fuerunt quatuordecim, licet nō in eodem instanti. Quare verbum in sua de inesse non debet vnire pro vno solo instanti, sed pro pluribus.

arg. 3. Octauo principaliter arguitur, Hæc dux propositiones, ad vidēdū requiritur oculus, nullus oculus requiritur ad vidēdū, sunt contradictoriae & tamen sunt ambæ verae: ergo lex nulla. Maior patet per illam regulam nō est verius contradicere quā negationem propositioni præponere. Et minor

probat. Affirmatiua in primis nota est: visio fieri non potest sine oculo: & negatiua infertur per inductionem: quia nec iste oculus requiritur ad vidēdū, nec iste oculus requiritur, &c: ergo nullus oculus requiritur ad vidēdū. Idem argumentum potest fieri de istis, promitto tibi librum, nullum librum tibi promitto: bis cantui missam, nullam missam bis cantui. Secundum genus signorum specialis cōfusionis est ly requiritur, indigeo, promitto, teneor, & alia id genus atque adeo aduerbia numeralia. Itē ly &, diuisiue sumptū, ly incipit, &c. Et signa dicuntur specialis cōfusionis ratione iam dicta: quia non distribuunt, sed solum confundunt taliter quod nec mediātē nec immediātē licet ascendere diuisiue sub tali termino. Hæc tamen differunt à ly omnes, collectivē, quia faciunt terminum supponere cōfuse tantū diuisiue: terminum inquam, aut illum qui reddit suppositum verbo: aut qui regitur ab illo.

Igitur in propositione de ly requiritur, sunt tres termini notandi. s. verbum ipsum, & nominatiuus reddens illi suppositū, & gerundium. Et quantum ad verbum notandum primò quod licet forte faciat perspicaciorē sensum, quā vt indigeat expositione, nihilominus solet exponi per huiusmodi conditionalem, id est, si visio sit, oculo sit. Et requiritur quod consequentia teneat per modum intrinsecum. Nam falsum est dicere, vt homo fiat equus, requiritur oculus licet conditionalis hæc, si homo sit equus, oculo sit: sit bona cōsequentia per modum extrinsecum. Hæc tamen est vera, vt chimæra videat requiritur oculus: quanquam olim negauerimus illam.

Opinabamur enim ad veritatem huiusmodi propositionum requiri veritatem antecedentis illius conditionalis: puta possibile esse chimæram videre, & id nō posse fieri sine oculo. Sed iam nunc censeo iuxta significationē vocum, illud non esse necessarium. Sed omnes istæ sunt verae: vt homo volet indigeat alis, vt lapis videat requiritur oculus, & similes. Sed hæc est falsa, vt homo volet indigeat auribus. Quantum ad terminum qui reddit suppositum verbo, vel regitur ab illo, notandum est secundo, quod si præponatur verbo: tunc supponit secundum exigētiā signorum: vt in hac, oculus requiritur ad vidēdū, supponit determinate: & in hac, nullus oculus requiritur ad vidēdū supponit distributivē. Sed tamen si post ponatur verbo, tunc sup-

ex plicatione huiusmodi arguitur
ex impossibili sequitur quod dicit
in unius. 1. de vno. arg. 1. de 1. de 1.
2. notab. 1.

in ly omnes facit
terminum cui addi
supponere cōfuse
tantum cōfusiue

Nota. 6.

1. q. 1. de 1. de 1. de 1.
vna cōfusiue
bona intrinsece

hic nota q. 1. de 1. de 1. de 1.
bona intrinsece
q. 1. de 1. de 1. de 1.
na propter cōfusiue
mentia d. cōfusiue
xionem quam huius
bet d. 1. de 1. de 1. de 1.
quent, cōfusiue
inextingibile est
illa que q. 1. de 1. de 1. de 1.
non ex p. in d. 1. de 1. de 1. de 1.
sed q. 1. de 1. de 1. de 1.
possibilia, vna
cōfusiue bona est
si in p. sit bona
fit, vna bona
extingibile est
si homo voluit
Ergo disputat,

ponit confusè tantum : vt in his, ad videndum requiritur oculus lapis ad ambulandum requiritur pedes. Vnde sub illo termino nunquam valet ascensus negatiuus, nec descensus affirmatiuus, nisi solum disiunctus, puta, ad videndum requiritur iste oculus vel iste oculus &c. Sed iste non est propriè descensus : quia totum disiunctum etiam supponit confusè, sed valet ad manifestandum supposita illius termini. Hanc suppositionem vocant antiqui, indeterminatam. Et re vera ita loquimur. Dicimus enim quòd ad equitandum indeterminatè requiritur equus, & non determinatè iste vel ille. Et Buridanus existimat esse appellationem. Putat enim quod sicut in hac, cognosco hominem, ly cognosco, appellat proprium conceptum hominis : quia denotatur me cognoscere hominē sub conceptu communi : ita in hac, ad videndum requiritur oculus, denotatur quòd requiritur oculus in communi, nec iste, nec ille : Et in re omnes sentiunt idem. Et placet etiā modus loquendi Buridani. Sed quātum ad gerundium notandum est tertio, quòd illud gerundium, verbi gratia, videndum, includit nomen verbale. scilicet visio. Tātundem enim est, ad videndum requiritur oculus, ac si dicas, ad visionem requiritur oculus. Omnes ergo conueniunt, quòd quādo gerundium postponitur verbo, requiritur : tunc nomen verbale distribuitur virtualiter : æquipollent enim istæ, requiritur ad videndum oculus, & requiritur ad omnem visionem oculus. Sed tamen quādo gerundium præcedit dicunt quòd supponit determinatè, ita vt istæ æquipollean, ad videndum requiritur oculus : ad aliquam visionem requiritur oculus. Sed tamen contra hoc secundum arguitur primò. Sine ratione conceditur verbum requiritur, distribuere gerundium sequēs. Ergo si gerundium sequens includit distributionem, non est ratione de ly requiritur, præcedentis, sed hoc habet ex se : & per cōsequēs quāq; præcedat, virtualiter includit distributionem. Secundò arguitur, si in hac, ad videndum requiritur oculus, nomen inclusum in gerundio supponit determinatè : tunc istæ oēs propositiones essent cōcedendæ, ad videndum requiritur iste oculus : quia ad hanc visionē q̄ fit isto oculo, requiritur iste oculus : itē ad equitandum requiritur iste equus, & inde sequeretur quod liceret ascendere & descendere immediate disiunctiue sub termino confuso à ly requiritur. Et (quod est inopinabile) istæ essent concedendæ, ad sentiendum requiritur oculus, ad operandum re-

quiritur calamus, ad bibendum requiritur portio amara, quia ad hanc sensationem, puta visionem, requiritur oculus, & ad hanc operationem, puta scriptionem, requiritur calamus, & ad hanc potationem portio requiritur, &c. quæ omnia male concedentur. Igitur vt mea saltem fert opinio, idem est dictū, ad videndum requiritur oculus, & requiritur ad videndum oculus. Et certe idem prorsus concipiunt quotquot audiunt ambas propositiones. Nec est idem dicere, ad cognoscendum requiritur oculus, & ad aliquam cognitionem requiritur oculus. Sed dicendum est altero illorum modorum : primo vt dicunt antiqui, quòd ista gerundia faciunt suppositionem simplicem : nec licet sub illis quoquo modo descendere, vel, vt dicunt Moderni (& in re idem est prorsus) quòd illud gerundium, accipitur in rigore syncategorematice & exponibiliter : itaque non licet illud resolvere per inductionem : sed immediate per expositionem, siue ponatur in principio siue post verbum. Verum est quòd in affirmatiuis virtualiter æquipollet distributioni, siue præponatur verbo, siue postponatur. Idem enim est dicere, ad sentiendum requiritur oculus (si immediate exponatur) & ad omnem sensationem requiritur oculus.

Per notabilia respondetur ad ar. Nota. 7.

gumentum principale. Negatur enim illas esse contradictorias : imò sunt ambæ veræ. Defectus solet assignari : quia terminus confusus post signum specialis confusionis debet eodem modo confundi in vtraque contradictoriarum. Sed ne multiplicentur tot conditiones, dicimus quodammodò deficere vltimam conditionem : quia ly requiritur, includens vniuersalitatē in affirmatiua in ordine ad ly oculus, stans confuse, quodammodò manet confuse in negatiua : quia non potest resolui antequam resoluatur ly oculus, & ly requiritur, censetur includere vniuersalitatē : quia exponitur conditionaliter. Vel dicito cum Buridano, quòd variatur appellatio. Quare illi affirmatiuæ, ad videndum requiritur oculus, non potest assignari contradictoria, nisi per præpositionem negationis : vel saltem vbi ly oculus, semper postponatur verbo : vt non requiritur oculus ad videndum, vel ad videndum non requiritur oculus. Credo enim facere sensum contradictorium, ad videndum requiritur oculus, ad videndum non requiritur oculus. Nam vtrobique gerundium accipitur exponibiliter &

syncategorematicè. Quòd si contra arguas
has esse simul falsas, ad sentiendum requiri-
tur oculus: ad sentiendum non requiritur
oculus: nam affirmatiuam iam supra nega-
uimus, scilicet, si sensatio fit, oculo fit: &
negatiua æquiualeat huic, ad nullam sensa-
tionem requiritur oculus: quæ est manife-
stè falsa: & quòd æquiualeat huic probatur,
quia affirmatiua æquiualeat huic, ad omnem
sentationem requiritur oculus: ergo eadem
ratione in negatiua gerundium includit vir-
tualiter distributionem. Respondetur ne-
gando illas esse falsas: imò negatiua est ve-
ra, vt verba manifeste sonant. Quare illud ge-
rundium in negatiua non includit vniuersa-
litatem sicut in affirmatiua, sed accipitur se-
cundum exigentiam contradictionis: sicut si
diceres, non requiritur ad videndum oculus.
Sed pro alijs speciebus oppositionis vten-
dum est regulis supra positis, si affirmatiua
infert cōtradiçtoriam negatiuæ, aut infertur
ex illa, &c. Ex quo sequitur primò, dictas
propositiones argumenti esse subcontrarias:
quia ex cōtradiçtoria negatiuæ infertur affir-
matiua, scilicet, aliquis oculus requiritur ad
videndum: ergo ad videndum requiritur
oculus, & non sequitur e contrario. Quare
ex falsitate vnius sequitur veritas alterius:
tamen ex veritate non sequitur falsitas. Se-
quitur secundò has esse cōtrarias, oculus re-
quiritur ad videndum, non requiritur ad
videndum oculus: quia ex affirmatiua sequi-
tur cōtradiçtoria negatiuæ & non e con-
trario.

Not.8.

Pari modo dicendū est de istis,
promitto tibi librū, nullum librum tibi pro-
mitto: quæ non sunt cōtradiçtorie ex eo-
dem defectu, variatur enim appellatio iux-
ta sententiam Buridani. Et quicquid sit de ly
requiritur, certe hic vix potest assignari ali-
defectus nisi iste (quod idem est) quia ly li-
brum, non manet in vtraque confuse post
signum specialis confusionis: nam ly pro-
mitto, non videtur quomodo includat vni-
uersalitatem. Est argumentum quòd ly pro-
mitto, appellet: nam etiam in terminis sin-
gularibus non est idem dicere, promitto ti-
bi hunc equum sanum, & hunc equum sa-
num tibi promitto. Nam in prima denota-
tur quod quādo traditurus sum equum sit
sanus, & in secunda solum denotatur, quòd
nunc quando promitto est sanus: sed non
teneor dare sanum. Sed est argumentum
quòd ly promitto, non appellet: nam si ap-

pellaret, tunc hæc consequentia valeret, pro-
mitto tibi equum: ergo equum tibi promit-
to, imò quemlibet equum tibi promitto: quæ
admodum sequitur, cognosco hominem: er-
go quemlibet hominem cognosco: conse-
quens est falsum: quia nullum particulari-
ter teneor dare. Respondetur, quòd in ri-
gore nec ista nec illa valet, ab appellato ad
non appellatum: nam quando cognosco ele-
phantes conceptu communi, tunc proprie
loquendo nullum elephante cognosco:
sed solum sequitur si cognosco elephante,
quemlibet elephante cognosco cognitio-
ne confusa. Et eodem modo sequitur, promit-
to tibi librum: ergo quemlibet confuse pro-
mitto. Et eodem modo: ergo oculus in com-
muni & in confuso requiritur ad videndum:
sed si non addas ly, in communi, aut ly in
confuso, consequentia non valet: saltem in ly
requiritur, & in ly promitto, quia in ly co-
gnosco, aliquando intelligitur ex bonitate
intelligentis. Et dato, quòd quemlibet equū
in confuso promiserim, non sequitur, quòd
teneor dare aliquem determinate. Ex quo se-
quitur, quòd cōtradiçtoria huius, promit-
to tibi equum. Istæ tamen, promitto tibi e-
quum, nullum equum tibi promitto, sunt
subcontrarie: quia ex cōtradiçtoria nega-
tiuæ sequitur affirmatiua, & non e conuer-
so. Et istæ sunt contrarie, equum tibi pro-
mitto, non promitto tibi equum: quia ex af-
firmatiua sequitur cōtradiçtoria negatiuæ
& non e conuerso.

Adnotandum est hic tandem ly Not.9.

promitto, ly requiritur &c. ampliare ad quin-
que, nam possumus promittere impossibi-
lia: licet vane. Quare hæc est vera, promitto
tibi montes aureos: item, vt chimæra videat re-
quiritur oculus chimæra. Sed tamen ly te-
neor, (dicunt) non ampliat nisi ad possibilia:
quia nullus tenetur ad impossibile. Et am-
plia ly promitto, sicut ly significo. Cū e-
nim dico promitto tibi equum, non est sen-
sus, quòd promitto tibi quicquid imaginatur
equus, quia non promitto leonem, sed omnē
equum in confuso, qui imaginatur esse.

Per easdē ferè regulas loquendū Not.10.

est de istis, bis cantauī missam, nullā missam
bis cantauī, nam pariter ly bis, ly ter, & similia
aduerbia numeralia, confundunt terminos
sequētes, vt nō liceat sub illis ascendere & de-
scendere disiunctiue, quoadusq; ipsa aduerbia
resol-

*in affirmatiua, distri-
buit in negatiua, se-
cundum exigentiam
contradiçtionis, dis-
tribuit inquam illud
nummum utraque capi-
tulo f.*

*huc dictū de his in
de q̄d gratia dicitur nu-
lla enim talis fun-
detur q̄d potest dicitur
q̄d potest dicitur com-
muni amissendi,*

resoluantur. Resoluantur autem per ly, & diuisione sumptū. Vt ter cantauit missam, & iterum cantauit, & iterum. Nec requiritur, ut aliqui putant, vniuersaliter interruptio temporis inter illas vices. Cōcedimus enim, qd Sol in hebdomada. 7. circuit orbem, licet non intercipiatur tempus. Sed satis est, qd numerantur vices. s. semel circuit, & iterum circuit. &c. Ex quo sequitur, quod ista aduerbia manifeste includūt vniuersalitatē: puta, ly & diuisione sumptū. Quare post resolutionē aduerbij ille terminus qui stabat confuse, manet pure determinate, & in singulis partibus copulatiue licet illum resolvere diuisione. Vnde defectus in istis, bis cantauit missam, nullā missam bis cantauit, non est defectus appellationis sed quia vniuersalitas de ly bis, quæ in affirmatiua tenebatur in ordine ad confusam manet in negatiua confuse: nam illic manet virtualiter particularitas, vel, quæ non est resolutibilis anteq̃ resoluitur ly missam. Sequitur secundo, qd istæ sunt subcontrariæ, bis cantauit missam, nullā missam bis cantauit, & istæ contrariæ, missam bis cantauit, non cantauit bis missam: quia in primis ex contradictoria negatiue sequitur affirmatiua, & non econuerso: & in secundis ex affirmatiua sequitur contradictoria negatiua & non econuerso.

Lectio quarta.

Not. 3.
Cōplexū
duplex.

¶ Non principaliter arguitur. Iste duarum propositiones, quilibet equus hominis est animal: equus hominis nō est animal sunt contradictoria: ut notum est, & tamen sunt ambæ veræ: ergo lex nulla proba. minor casu, ut res modo habet, quod aliqui homines possident equos, alij vero non, nam tunc affirmatiua est vera, ut notum est: & negatiua sequitur expositorie, equus Petri nō est animal, Petrus est homo: ergo equus hominis non est animal. Post terminos in complexos sequitur de complexis constantibus ex determinatione & determinabili: nam de copulatis alijsq; complexis suis cuiusque locis disputa bimus. Notandum est ergo primo quod complexū ex determinabili, & determinatione diuersorum casuum dupliciter accipitur, scilicet, vnica acceptione & pluribus. Accipi vnica, est accipi tanquam vnicum terminum simplicem, cui toti vnica resolutio debetur, ut equus hominis. Accipi pluribus, est accipi tanquam plures terminos, quibus plures resolutiones sigillatim debentur, ut hominis equus. Tunc

complexum accipitur vnica, quando determinabile præcedit determinationem, & tunc accipitur pluribus, quando determinatio præcedit determinabile, nisi forsan adiectiuum determinabilis ponatur in fronte propositionis: nam tunc perinde est ac si determinabile præcederet. Idem enim pollet, quilibet hominis equus est animal, & quilibet equus hominis est animal: sicut econuerso, si adiectiuum determinationis ponatur in fronte propositionis accipitur pluribus quāuis determinabile antecedit determinationem. Idē enim est dicere, cuiuslibet equus hominis est animal, cuiuslibet hominis equus est animal.

Secundo notādum est circa restrictionem determinationis & determinabilis, qd determinatio alterius casu a determinabili in vniuersum restringit suum determinabile, siue accipiat vnica siue pluribus. Determinabile vero nunq̃ restringit determinationem. Exempli gratia. Siue dicas, equus hominis, siue hominis equus: ly equus solum supponit pro equo possessore ab homine, sed ly hominis pro quocunque homine, supponit etiam nullo possidente equum. Hæc regula primo probatur ex quid nominis. Nam determinatio, quod est nomen actionis: hoc sonat, qd restringat determinabile. Et determinabile illud sonat, quod restringatur. Et quidem quod determinatio vbique restringat suū determinabile, omnes habent pro comperto. Itē quod determinabile non restringat suam determinationem quādo accipitur pluribus, nullus potest negare: nam alias in casu argumenti, puta, qd multi homines careant equis, hæc esset vera, cuiuslibet hominis equus est animal: nam sensus esset, cuiuslibet hominis habentis equum equus est animal, quæ tamen propositio manifeste est falsa. Sed, quod determinabile restringat determinationē, quando accipitur vnica est dubium, nihilominus probatur, qd non: nam alias hæc propositio esset vera, brunellus cuiuslibet hominis est animal, casu quo ab vno solo consideretur. Petrus est differens ab homine: nā ly homine, acciperetur solum pro illo a quo Petrus differt. Petrus est videns omne astrum (casu quo solus Sol esset visus a Petro) nam ly astrum, solum acciperetur pro astro viso a Petro, & Petrus est sciens omnem scientiam, casu quo sola sciat Logicam, & multæ aliæ quæ sunt manifeste falsæ. Adde circa huiusmodi restrictiones, quod quando deter-
minabile est termi-

Not. 6.
Restrictio
partiū cō-
plexi.

1. ex estimatione
propt̃ vocabu lōp.

nus connotatiuus, determinatio restringit cū illa connotatione: verbi gratia, siue dicas, equus albus Petri fuit animal, siue, Petri equus albus fuit animal, denotatur quod fuit possessus a Petro quando erat albus. Quare si equus fuisset albus in vno tempore, & alio quando erat niger fuisset possessus a Petro, illæ propositiones essent falsæ. At verò quando determinatio est terminus connotatiuus, tunc si accipitur vnica restringit secundum exigentiam illius connotationis: sed si accipitur pluribus, non: verbi gratia in hac, equus regis fuit pulcher, denotatur, quod equus fuit possessus a rege quando erat rex: sed in hac, regis equus fuit pulcher, non denotatur illud. Et ratio differentia est: quia quando accipitur non vnica, valet syllogismus sub determinatione, puta, huius hominis equus fuit pulcher, & hic homo est, vel fuit Rex: ergo Regis equus fuit pulcher: & tamen non valet quando accipitur vnica. Vnde si ille homo antequam esset Rex, possidet equum, & non quando erat Rex, prima esset falsa & secunda vera.

Not. 3.
Suppositio partium complexi.

Tertio notandum est circa suppositiones partium huiusmodi complexorum, quod si accipitur pluribus acceptionibus, tunc nulla est difficultas, sed supponunt partes secundum exigentiam signorum cuiusque, vt cuiuslibet hominis equus est animal, ly hominis, supponit distributiuè, & ly equus, confusè. Sed id solum est obseruandum: quod in vniuersum determinatio accepta non vnica habet resolui prius quam determinabile. Ratio est: quia cum determinatio restringat determinabile, non possumus ad singularia determinabile descendere, nisi prius sumus certi pro quibus restringitur. Vnde quantuncumque determinabile supponat determinatè, illius determinata æquualet confusè in ordine ad suam determinationem. Vt quantquam admittas fictionem de ly. b. cuiuslibet hominis. b. equus est animal, æquualet huic, cuiuslibet hominis equus est animal. Et eadem ratione, confusa determinationis respectu determinabilis æquualet determinatè, vt: a hominis quilibet equus est animal, æquualet huic, hominis quilibet equus est animal. At verò, quando totum accipitur vnica, est maior difficultas. Et primò notandum est quod totum complexum habet vnica suppositionem secundum exigentiam signi determinantis totum. Itaq; totum supponit illa suppositione, qua supponit determinabi-

le, quomodocumq; supponat determinatio: vt in hac, quilibet equus hominis est animal, totum supponit distributiuè: & in hac, aliquis equus cuiuslibet hominis est animal, totum supponit determinatè. Et sub toto debet fieri vnicus descensus sic, iste equus cuiuslibet hominis est animal. Nec licet prius resolueret determinationem.

Veruntamen post resolutionem Not. 4.

totius licet resolueret determinationem. Et ideo dubium est de suppositione determinationis acceptæ vnice. Ad quod aliqui respondent, quod debet supponere eodem modo in vtraque contradictoriarum. Alij quod debet supponere diuersimodè. Sed omisissis opinionibus: quæ hic vanè multiplicantur respondeatur per tres regulas. Prima. Ad cognoscendum suppositionem determinationis acceptæ vnice prius est totum vnica resolutione resolendum in suas singulares. Secunda. Determinatio accepta vnice supponit in negatiua secundum exigentiam contradictionis ad affirmatiuam. Tertia suppositio determinationis acceptæ vnice in affirmatiua debet cognosci per suppositionem eiusdem, si acciperetur non vnica: verbi gratia. Istæ propositiones sunt contradictoriae, quilibet equus hominis currit, aliquis hominis equus non currit. Et ideo ad cognoscendum quomodo supponunt illæ determinationes: resoluedæ sunt illæ propositiones in suas singulares, scilicet Brunellus hominis currit, Brunellus hominis non currit. Et in negatiua, licet determinatio formaliter stet determinatè, tamen virtualiter distribuitur: quia in affirmatiua stat determinatè. Et cognoscitur: quia æquualet huic, hominis Brunellus currit, vbi ly hominis, stat determinatè. Sed contra hoc est argumentum. Videtur enim petitio principij, quod istæ contradicant, quilibet equus hominis currit, aliquis equus hominis non currit. Nam posset quis dicere, quod postquam determinatio non distribuitur formaliter in affirmatiua, debet distribui in negatiua: vt dicamus, aliquis equus cuiuslibet hominis non currit. Respondetur, quod non petimus principium, imò est manifesta ratio, nam cum complexum acceptum vnica habeatur pro simplici termino, debet solum variari quantitas totius, determinatione manente sub eadem forma. Et confirmatur hæc ratio, nam sensus istarum propositionum, quilibet equus hominis currit, aliquis equus hominis

Tres regulæ.

1. si in affirmatiua
suppositio determinati
uale innegatiua
supponit ad stri
libet, etc. contrari

1. ad hoc ut sint
contradictoriae
debent fieri
ex eisdem
mīs,

hominis non currit, sunt contradictorii. scilicet qui-
libet equus possessus ab homine currit, ali-
quis equus possessus ab homine non currit:
ergo ipsæ sunt contradictoriae. Et confirma-
secundò. Quia si in negatiua diceret, aliquis
equus cuiuslibet hominis non currit, deter-
minabile illic magis restringeretur, quàm in
affirmatiua: staret enim pro equo possesso à
quolibet homine. Et ideo si singuli homines
singulos possiderent equos currentes, & nul-
lus equus à quolibet homine possideretur,
ambæ essent veræ. Cum ergo illæ sint contra-
dictoriae, sequitur quòd istæ singulares ipsarum
sint contradictoriae, scilicet, brunellus homi-
nis currit, brunellus hominis non currit: &
per consequens ly hominis, in negatiua virtua-
liter distribuitur. Quod adhuc confirmatur
per exponentes illarum: nam sensus affirmati-
uæ est, brunellus currit: & ille ab aliquo homi-
ne possidetur: & sensus negatiuæ, brunellus
non currit: vel ille à nullo homine possidetur.
Eadem arte istæ contradicunt, equus cuiuslibet
hominis currit, quilibet equus cuiuslibet
hominis non currit. Et singulares illarum
sunt istæ, hic equus cuiuslibet hominis cur-
rit, hic equus cuiuslibet hominis non currit,
vbi determinabile eodem modo restringitur
pro equo possesso à quolibet homine: sed
quantum ad sensum illarum, virtualiter non
distribuitur determinatio in negatiua. Pri-
mò quia distribuitur simpliciter in affirma-
tiua: nam æquiualeat huic, cuiuslibet homi-
nis iste equus currit. Secundò hoc patet,
per exponentes: nam sensus affirmatiuæ est,
iste equus currit, & ille possidetur à quolibet
homine: & sensus negatiuæ est, iste equus non
currit, vel ille non à quolibet homine possi-
detur.

Nota. 5.

Ex his quæ dicta sunt: sequitur
primò solutio noni argumēti principalis. Cō-
ceditur enim illas esse contradictorias, & in il-
lo casu quo aliqui homines habeant equos: ali-
qui verò non, negatiua est falsa: & negatur il-
la consequentia equus Petri non est animal,
& Petrus est homo: ergo equus hominis non
est animal: arguitur enim ex parte de ly ho-
minis, virtualiter à non distributo ad distribu-
tum: quanquā posset assignari alius defectus
magis ad minus restrictum negatiue respec-
tu determinabilis quod in antecedente itat
pro equo Petri & in consequente pro equo
hominis. Nec est idem defectus si accipitur
complexum non vnica: nam tunc licet syllo-
gizare sub determinatione. Petri equus non est

animal, & Petrus est homo, ergo hominis e-
quus non est animal. Sequitur secundò quòd
istæ non æquivalent, brunellus hominis non
currit, brunellus cuiuslibet hominis non cur-
rit, licet ly hominis virtualiter distribuatur
etiā in prima: quia determinabile non restri-
gitur eodem modo: sed bene prima æquua-
let huic, cuiuslibet hominis brunellus non cur-
rit. Nec ista æquiualeat huic, brunellus cuiusli-
bet hominis non currit: nam si brunellus pos-
sидеatur ab vno homine & non ab omnibus &
currat, hæc vbi determinatio accipitur vnica
est vera: quia subiectum non supponit, & vbi
accipitur non vnica est falsa. Et in eodem ca-
su ista consequentia non valet, hominis bru-
nellus non currit, ergo brunellus hominis non
currit.

At vero contra hanc determina

Nota. 6.

tionem replicatur. Istæ propositiones sunt cō-
tradictoriae, quilibet equus hominis quilibet
equus ipsiusmet est: aliquis equus hominis ali-
quis equus ipsiusmet non est, vbi relatiuum
refert ly hominis, in sua categorica: & tamen
sunt simul veræ: ergo lex nulla. Maior est no-
ta per regulas nunc positas. Et probatur mi-
nor: casu quo Ioannes possideat duos equos:
quorum solum brunellum possideat Petrus
& solum fauellum Paulus. Nam tunc affirma-
tiua est vera: vt patet per singulares, brunellus
hominis quilibet equus ipsiusmet est: quia sub
ly hominis, signatur vna singularis vera, scilicet bru-
nellus Petri quilibet equus ipsiusmet est. Et si
demonstraueris fauellum, dabitur vna vera
sub ly hominis, demonstrando Paulum. Et pro-
batur negatiua, etiam per suas singulares, scilicet
brunellus hominis aliquis equus ipsiusmet
non est: nam brunellus Ioannis aliquis e-
quus ipsiusmet non est: nā fauellus ipsiusmet
non est, & Ioannes est homo, ergo. Ad hoc ar-
gumentum communiter respondetur negan-
do illas esse contradictorias. Nam cum ly ho-
minis, sit antecedens relatiui, est necessarium
abscondere & descendere sub illo, vt tandem
constet pro quo singulariter accipitur relati-
uum: & ideo illa determinatio virtualiter ac-
cipitur non vnica: & per consequens post quā
non distribuitur formaliter in affirmatiua: de-
bet distribui formaliter in negatiua. Sed re ve-
ra hoc est falsum. Nam casu quo quilibet ho-
mo haberet suum proprium equum & nullus
possideretur à quolibet homine, istæ sunt ve-
ræ, quilibet equus hominis quilibet equus ip-
siusmet est aliquis equus cuiuslibet hominis
aliquis equus ipsiusmet non est: nam subie-

I 4 etum

1. adhuc ut sint
confutatoriæ
debet per unum
eandem restrictio

Ne ppter se ut de inuen
pult hmo de loquendi
ides relick sunt per
magis inueni. J. D.

1. Brunellum parat
communet ppetu effa
bellum ppetu.

qz in affirmatiua
est inueniendum
homo ppetu de
minuati et in
negatiua idem
minuati sunt distri-
butione ut in
qz
1. ab inueniendi
suum ppetu
negatiua ppetu

Etum negatiua non supponit : & tamen sunt contradictoriae secundum eos. Nos igitur respondemus iuxta regulas positas, quia illae propositiones sunt contradictoriae, ubi determinatio formaliter manet eodem modo. Et in casu argumenti negatiua est falsa. Nec valet illa consequentia, brunellus Ioannis aliquis equus ipsiusmet non est: Ioannes est homo ergo brunellus hominis aliquis equus ipsiusmet non est: arguitur enim a non distributo ad distributum ex parte de ly homo: Imò sub ly hominis, licet descendere copulatiue & demonstrando Petrum illa singularis est falsa. Per hæc ut puto omnia argumenta in obliquis ubi determinatio accipitur vnica, facile diluentur.

Circa complexum annexum plu

Nota. 7.

ribus acceptionibus nihil ferè adnotandum est, præter illa quæ supra dicta sunt. Est enim regula illa iam nunc posita in vniuersum obseruanda, quod determinabile nunquam est ante determinationem resoluendum, quomodo cumque vtrunque supponat. Nam dependentia illa & ordo non prouenit ratione suppositionis: sed ratione restrictionis. Ex qua sequitur secunda regula, quod ad assignandum quoduis genus oppositionis, non est habendus respectus, qualiter determinabile supponat in ordine ad determinationem, aut determinatio in ordine ad determinabile, sed qualiter vtrunque supponat in ordine ad alios terminos, ut arliteris. a. & b. quia aliter exempla ponere non possumus. Contradictoria huius, cuiuslibet hominis equus. b. equus est, non debet dari per mixtam sed erit hæc. a. hominis quilibet equus non est equus. ubi. a. facit confusam in ordine ad prædicatum: & prædicato resoluta, illa confusa æquiualeat determinatæ in ordine ad suum determinabile. Eadem ratione, contradictoria huius. a. hominis equus non est animal, non debet dari per mixtam prædicato, sed per confusam, scilicet, cuiuslibet hominis quilibet equus est animal. Est enim alia regula, quod quando determinabile stat determinatè in ordine ad aliquam distributionem, confusa determinatio nis æquiualeat determinatæ in ordine ad eandem distributionem. Et hæc sequitur exprima, quia determinatio necessario est resoluenda ante determinabile. Et ideo si aliqua distributiva dependet à determinabili, cum determinabile dependet à determinatione, fit de prima ad vltimum ut illa distributiva dependeat à determinatione. Vnde prædicatum illius negatiua virtualiter distribuebatur in or

dine ad duas determinatas: quare in contradictoria debet stare merè confusè: & in ambabus incipienda est resolutio à determinatione. At verò illius propositionis, hominis. a. equus non est animal, necessarium est ut contradictoria detur per mixtam in prædicato, scilicet, cuiuslibet hominis quilibet equus. c. animal est, ut resoluta determinatione maneat prædicatum determinate in ordine ad determinabile: sed de his satis, consulto enim missa facimus quæ in prior editione plurima multiplicauimus. Enimvero cui libuerit ingenium pluribus argumentis exercere, regulæ iam posita facere possunt satis. Et qui istis fuerit contentus, melius sibi consulat.

Decimò principaliter arguitur Argum. 2.

Istæ duæ propositiones, omnis pater habens filium diligit illum, aliquis pater habens filium non diligit illum, sunt contradictoriae, & tamen sunt simul veræ: ergo lex nulla. Maior est nota. Et probatur minor. Casu quo sit solus Ioannes habens duos filios quorum Petrum diligit, Paulum verò non, affirmatiua est vera, ut notum est: nam Ioannes habens Petrum filium, diligit illum. Et probatur negatiua per singularem. Ioannes habens filium non diligit illum, nam sub ly filium datur vna singularis vera: demonstrando Paulum. Respondetur concessio illas esse contradictorias. Et negatur falsitas negatiua. Et negatur primum quod sufficiat vna singularis vera sub ly filium: nam virtualiter distribuitur, ut dictum est in superiori argumento, scilicet, aliquis equus hominis aliquis equus ipsiusmet non est. Et præter illum defectum est alter hic ubi non est relatiuum reciprocum. Nam ut habetur in capite de ascensu & descensu quando fit inductio sub antecedente relatiui non reciproci, non fit simul sub relatiuo, sed debet relatiuum manere communiter supponens. Et ideo sub determinatione huius, Ioannes habens filium non diligit illum, debet sic fieri ascensus, Ioannes habens Petrum non diligit filium Ioannis, & Ioannes habens Paulum non diligit filium Ioannis, & vtraque est falsa: sed si loco de ly illum, diceres ipsummet, ut esset relatiuum reciprocum, tunc solus est primus defectus ut dictum est superius.

Tandè circa hæc relatiua arguitur. Istæ sunt contrariae, quilibet filium suum quilibet pater diligit, quemlibet filium suum

Argum. 3.

huc argum
pater
multum
hic
huc
quod
quod

hoc notabile ex du
sub est per magis
meum qd per est
arg. 1. huius. c. ex du
sub est ille modus
quendi per huius illa
a. et b. ac prinde
negatiua non est
c. d. d. d. d. d. d. d.
ponit in ipso huius
y huius per huius

huc est uerum
est qd illa
supponit
huc est non
qd d. d. d. d. d.
fa. ff.

Cap. III.

De æquipollentijs.

pater non diligit (relatiuo referente terminū, pater, suæ categoricæ) tamē sunt simul veræ: ergo lex cōtrariarū nulla. Maior est nota. Et proba. mi. Casu quo sint duo patres habētes singulos filios: & vterq; diligit filium suū, & odio habeat alienum, affirmatiua est vera. Et probatur negatiua descendendo sub accusatiuo distributo in ordine ad ly pater, stans confusē. Istū filiū suū aliquis pater non diligit: nam filiū Petri Paulus non diligit. Argumentum hoc formauimus ad manifestādum hāc regulam. Nunquā licitū est resoluerē prius relatiuum reciprocu, nec terminū includētem relatiuū, antequā resoluat antecedēs. Ratio est quia suppositio relatiui est sigillata: dependens ex antecedente. Et ideo concedimus, dictas propositiones esse contrarias. Et negamus negatiuā esse veram: nam descendendū est prius sub ly pater, quod est subiectū, scilicet, quēlibet filium suū hic pater nō diligit: & postea sub ly filiū: nō licet demonstrare nisi filium huius patris. Ex quo sequitur primō qd cōfusa antecedentis æquiualeat determinatæ in ordine ad distributiua relatiui: vt pater in illa negatiua. Et eadē ratione determinata relatiui æquiualeat confusæ in ordine ad antecedēs: vt in hac, aliquem filiū suū quilibet pater diligit, prius descendendū est sub ly pater. Sequitur secūdo quod si in cōplexo accepto pluribus acceptionibus determinabile sit antecedens & determinatio includat relatiuum illius, prius descendendum est sub determinabili quomodocunque vtrunque supponat, non obstantibus regulis superiori bus: vt in hac, equum suū quilibet homo videns est animal. Prius ascendendum & descendendum est sub determinabili, quā sub determinatione. Et illa suppositio determinata determinationis, æquiualeat confusæ. Et in sua contradictoria, puta, quemlibet equum suū aliquis homo videns non est animal, confusa determinabilis æquiualeat determinatæ: nā illud est prius resoluedum. Semper tamen est etiam hic verū, qd determinatio restringit suū determinabile ad supponēdum solum pro homine habente equum. Sequitur tandē tertio hanc consequentiam non valere, filium suū quilibet pater diligit: ergo filium hominis quilibet pater diligit. Et in casu argumenti antecedens est verum & consequēs falsum. Arguitur enim virtualiter ex parte de ly filiū, a cōfusa ad determinatam. Nec sequitur, quēlibet equum suū quilibet homo videt, ergo equum quilibet homo videt. Arguitur enim a distributione sigillata ad determinatam: &

casu quo quilibet homo videat equum suū & nullus videatur ab omnibus hominibus, antecedens est verum & consequens falsum. Et hæc de oppositionibus.

Caput quartum.

X oppositionibus dicant abundantiā manant æquipollentiæ perhas tres regulas. Prima. Si alicui signo

vniuersali vel particulari præponatur negatio, æquipollet suo cōtrario. Vt hæc æquipollent: nō oīs homo disputat, quidā homo non disputat: omnis homo disputat, nō quidā hō non disputat. Secunda si alicui signo vniuersali postponatur negatio æquipollet suo cōtrario. Vt hæc æquipollent oīs homo nō disputat nullus homo disputat: oīs hō disputat nullus hō nō disputat. Tertia. Si alicui signo vniuersali vel particulari præponatur et postponatur negatio æquipollet suo subalterno. Vt hæc æquipollēt, nō oīs hō nō disputat, quidā homo disputat: omnis homo disputat, nō quidā homo nō disputat. Regulæ istæ his versibus cōtinentur. Præ. cōtradic. Post cōtra. Præ postq; subalter. Ex his regulis subsequitur: quod si duo signa vniuersalia negatiua ponantur in eadē loquutione: vt vnū sit in subiecto & alterū in prædicato: primū æquipollet suo contrario: per secundam regulam: & secundum suo contradictorio, per primā. Vt nihil est nihil, æquipollet huic, quodlibet est aliquid. Nā per secundā regulā, nihil non, & quod

I s libet

Lectio vnica.

In hoc quarto capite docet: quomodo ex duabus oppositis propositionibus constituentur æquipollentes ex eisdem extremis: per præpositionem aut postpositionem negationis. Vnde æquipollentia generaliter dicta: accipitur pro quibuscunque propositionibus: quæ sub varia terminorum forma mutuò sese inferunt: vt exclusiua aut quæuis alia exponibilis æquipollent suis exponentibus. Et hæc homo est albus, huic, albus est hō. Sed si cōgeminus, hō est alius, homo est animal, potius sunt identicæ quàm æquipollentes, quia sunt eadem propositio. At vero specialius accipitur hæc æquipollentia pro duabus categoricis participantibus utroque extremo secundum eundem ordinem: quæ sese mutuò inferunt per additionem negationis: vt per exempla textus constat.

No. 3.

prima est de æquipollentia, quæ fit ex propositionibus contradictorijs per propositionem negationis in altera illarum. Et est sensus regulæ. Datis duabus propositionibus contradictorijs vt sunt istæ, omnis homo disputat, quidã homo non disputat, si vni illarũ præponatur negatio, æquiualeat alteri. Id est, si præponatur vniuersali æquiualeat particulari: vt, non omnis homo disputat, quidã homo non disputat. Et si præponatur particulari, æquiualeat vniuersali: vt non quidã homo nõ disputat, omnis hõ disputat. Et regula fundatur in hoc, quod negatio est malignantis naturæ, quæ quicquid post se inuenit destruit, & eius oppositum ponit. Quare sicut datis duabus identicis propositionibus, si alteri præponatur negatio, efficiuntur contradictoriæ: ita datis duabus contradictorijs, si alteri præponatur, efficiuntur æquipollentes. Regula intelligitur quando negatio accipitur neganter & fertur in totam propositionem. Nam

fi acceperis has propositiones, Petrum esse album est possibile, Petrum esse album non est possibile, quæ ut videbimus in modalibus sunt contradictoriæ: & si præposueris affirmatiuæ negationem, scilicet, non Petrum esse album est possibile, tunc si negatio feratur in totam modalem, æquipollet cōtradictoriæ: sed si accipiatur infinitanter, vel solum feratur in dictum: ut, sit sensus Petrum non esse album est possibile: non sunt æquipollentes.

Not.3.

létia que fit ex propositionibus contrarijs per
postpositionem negationis. Et est sensus illi.
Datis duabus propositionibus contrarijs, si
postponatur negatio subiecto distributo, ita
ut feratur in copulam & predicatum utrius-
libet addatur, & quia ualeat alteri: ut datis istis cō-
trarijs, omnis homo est animal, nullus
hō est animal, istæ & quipollent, omnis homo
nō est animal, nullus homo est animal: omnis
homo est animal, nullus homo non est ani-
mal. Regula clara est. Sed non est tam uniuersa-
lis quam prima. Nā prima tenet in quibus-
cunq; propositionibus: ista autem non tenet:
nisi ubi totum subiectum distribuitur cōple-
tè, & propositiones sunt de modo loquendi
cōsueti. Nam istæ sunt contrariæ, cuiuslibet
hominis equus currit, nullius hominis equus
currit: similiter uterque homo disputat: nullus
homo disputat: & tamē si postponas negatio-
nem toti subiecto, immediate ante verbum,
non resultabunt equipollentes: quia in vna re-
stabit particularitas a parte subiecti, quæ nō
erit in alia. Similiter istæ sunt cōtrariæ, omnis
homo omne animal est, nullus homo est ani-
mal: & tamen si ponas negationē immedia-
tè ante verbum, non restabunt equipollentes:
quia predicatum in vna distribuitur & non
in alia. Quod si admiseris illas fisiones litera-
rum. a. & b. tunc possunt dari duæ contrariæ,
in quibus non erit indifferēs postponere ne-
gationem vni vel alteri: ut & quipollean. v. g.
Istæ sunt cōtrariæ, omnis homo est b. animal,
nullus homo est animal, & si post ponas ne-
gationem subiecto affirmatiuæ & quia ualebit
negatiuæ: & tamen si postponas subiecto ne-
gatiuæ nō & quia ualebit affirmatiuæ: nam tūc
predicatum in vna supponet confusè: & in al-
tera determinatè. Et eadem ratione dantur
duæ propositiones & quia ualentes, quæ contra-
riantur vni tertiæ: & prima per postpositionē
negationis & quipollet illi tertiæ, secunda ve-
rò non. Ut istæ & quia ualent, nullus hō est ani-
mal

Regula.2.

huc usque (ut inquit
Lactantius). Nec
in illis designis
universis
non de portis
Davibus,

mal, non. a. homo est animal, & utraq; contrariatur huic tertiæ, quilibet homo est animal: & si postponas negationem subiecto primæ, dicendo nullus homo non est animal, æquiualeat huic quilibet homo est animal: si verò postponas subiecto secundæ dicendo, non. a. homo non est animal, non æquiualebit illi: quia in hac prædicatum supponit determinatè & in alijs duabus confusè.

Not. 4.
dubitatio.

Dubitas fortè quare Petrus Hispanus non addit regulam de æquipollentia subcontrariarū. Respondetur quia subcontrariæ deberent æquipollere per postpositionem negationis, sicut contrariæ: & si postponeretur in affirmatiua esset omnino eadem cum negatiua: & si postponeretur in negatiua esset inepta nugatio duarum negationum. Exempli gratia. Istæ sunt subcontrariæ, quidam homo est animal, quidam homo non est animal. Si in prima postponas negationem, constitues formaliter secundam: & si postponas in negatiua, conficies hanc, quidam homo non est animal: quæ est inepta.

Nota. 5.

Regula. 3.

Tertia ergo regula est de æquipollentia subalternarū. Quæ explicatur hoc modo. Datis duabus subalternis, si subiecto vniuersalis præponatur & postponatur negatio, æquipollet particulari, & si præponatur & postponatur subiecto particularis æquipollet vniuersali. v. g. Istæ sunt subalterne, quilibet homo disputat: quidam homo disputat. Et ideo hæc, non quilibet homo non disputat, æquipollet huic, quidam homo disputat, & hæc, non quidam homo non disputat, æquipollet huic quilibet homo disputat. Ratio huius regulæ est, quia prima negatio constituit subiectum eiusdem quantitatis cum subiecto alterius: & copula & prædicatum manent eodem modo postquam ambæ negationes se se impediunt. In regula nulla est specialis difficultas, præter illas: quæ determinatæ sunt.

Not. 6.

Ex tribus regulis Petrus Hispanus infert corollarium, quod si duo signa vniuersalia negatiua ponantur in eadem locutione, primum æquipollet suo contrario, & secundum suo contradictorio: ut nihil, est nihil æquipollet huic, quodlibet est aliquid. Addit verò ita ut vnum sit in subiecto & reliquum in prædicato: illud tamē non est restrictio regulæ sed exemplum: quia loquebatur in propositionibus de simplicibus extremis. Regula enim vniuersaliter est vera quomocumque; multiplicentur negationes. Et ideo extendenda est sic

regula. Quando in aliqua propositione multiplicantur signa negatiua sub quouis numero tunc loco primi ponatur signū vniuersale affirmatiuū, & loco secundi particulare, & loco tertij vniuersale, & sic alternatim manente qualitate secundum numerū negationū, vt videlicet si fuerit numerus par, maneat affirmatiua: & si impar negatiua. Et isto modo explicabitur eius sensus. Exempli gratia. Hæc propositio, nullus homo in nullo instanti non est aīal, resoluitur in hæc, omnis homo in aliquo instanti omne aīal non est. Et hæc nullus homo in nullo instanti nullū hominē non videt resoluitur in hæc, oīs hō in aliquo instāti quēlibet hōiem videt. Intelligitur regula dūmodo nō sint alia: nā in hac, nō oīs homo nō est animal, subiectū nō distribuitur: sed manet determinate. Ex hoc sequitur primò intelligentia illorū versiculorū, non oīs, quidā non. &c. Est enim sensus, q non oīs, tantū valet sicut, quidam nō: & omnis nō, tantū sicut nullus, & par ratione in ceteris. Sequitur secundo in his duabus propositionibus, omnis homo est aīal nullus homō est animal, reperiri omnes æquipollentias secundū omnes quatuor regulas. Si enim consideres illas dempta per intellectum prima negatione considerabis illas, vt contradictorias, quare eadem postea adiuncta æquipollet per primā regulā. Et si consideres eas dempta secunda negatione, cōsiderabis illas vt cōtrarias, quare ea postea adiuncta æquipollent per secundam regulam. Et si eas consideres demptis ambabus negationibus, remanent subalterne, quare ipsis adiunctis æquipollent per tertiam. Et si secundam propositionem solam consideres, tunc per corollarium æquipollent huic, omnis homo est animal.

Caput quintum.

Tem propositionū categoricarū utroq; termino participantū ordine

cōuerso, triplex est conuersio. s. simplex per accidens, & per contrapositionē. Cōuersio simplex est quando fit de subiecto prædicatū: & de prædicato subiectū manēte eadem qualitate & quantitate. Et hoc modo cōuertitur vniuersalis negatiua

in se-

Magister dicit quod in hoc libro Petrus Hispanus dicit quod triplex est conuersio. s. simplex per accidens, & per contrapositionem. Cōuersio simplex est quando fit de subiecto prædicatū: & de prædicato subiectū manēte eadem qualitate & quantitate. Et hoc modo cōuertitur vniuersalis negatiua in se-

Leſtio prima.

Postquam diſputatum eſt de pro Nota.1.

poſitionibus participantibus utroq; termino ſecundum eundem ordinē quemadmodum opponantur & æquipollean: reuertitur Petrus Hiſpanus ad poſitiones participantibus utroque termino, ordine conuerſo, diſtinguens triplicem cōuerſionis ſpeciem, de quo loco arguendi meminit Ariſtoteles primo Priorum capitu. 2. At verò quanquā Petrus Hiſpanus non definiat conuerſionem in com muni (eo forte, quia nulla eſt exacta definitio quæ conueniat omnibus ſpeciebus) nihilominus ſolet à Summuliftis conuerſio ſic de finiri. **Conuerſio eſt duarum poſitionum, categoricarum alterius ad alteram conſequen tia formalis: per tranſpoſitionem extremo rum vt homo eſt animal, ergo animal eſt ho mo: inſtar phyſicæ conuerſionis: in qua ex inferiori ſit ſuperius, & ex ſuperiori inferiori. Et vocatur huiusmodi conſequentia conuer ſio in terminis: ad differentiam conuerſionis in oppoſitam qualitatem, de qua loquitur Ariſto. primo Priorum. Sicut, Petrus contin genter diſputat, conuertitur in hanc, Petrus contingenter non diſputat. Et adhuc latius Summuliftæ vocant poſitiones cōuerſen tes, omnes poſitiones æquipollescentes. Sed in præſentia ſolum accipitur conuerſio pri mo modo. Vnde tota conſequentia dicitur conuerſio, & antecedens appellatur propo ſitio conuerſa, & conſequens poſitio con uertens, quia antecedens conuertitur in con ſequens. Et debet intelligi ſano modo, tran ſpoſitio extremorum, vt comprehendatur, conuerſio per tranſpoſitionem, vbi non tran ſmutantur extrema: ſed potius contradic torium conuerſæ, efficitur prædicatum in con uertente, & contradic torium prædicati effi citur ſubiectum: vt omnis homo eſt animal, ergo omne non animal eſt non homo. Supe rius capit. 3. habes expoſitas conditiones quæ requiruntur ad ſimilitudinē formæ. Vnde ſe quitur hanc conſequentiā eſſe formale, homo eſt animal, ergo animal eſt homo, quia quæcūq; ſimilis formæ eſt bona. Et illa vocatur ſimi lis formæ, quæ ita ſe habet, vt antecedens ſit ſimilis formæ cum antecedente huius, & con ſequens cum conſequente, & in qua præter hoc ſeruetur identitas inter prædicatum an tecedentis & ſubiectū cōſequentis, & inter ſub iectū antecedētis & prædicatū cōſequētis. Nā hæc identitas eſt intrinſeca in hac materia, poſtq̃ exprimitur in definitione cōuerſionis.**

Eſt

in ſeipſam, & particularis affirmati ua in ſeipſam: vt nullus homo eſt la pis, ergo nullus lapis eſt homo: quidā homo eſt animal, ergo quoddā animal eſt homo. Cōuerſio per accidēs eſt facere de ſubiecto prædicatū, & de prædicato ſubiectū manēte eadem qualitate, ſed mutata quātitate, & hoc modo conuertit in particulare affirmatiuā vniuerſalis affirmatiua: vt oīs homo eſt animal, ergo aliquod animal eſt homo. & vniuerſalis negati ua in particulare negatiuā: vt nullus homo eſt lapis, ergo quidā lapis nō eſt homo. Cōuerſio per contrapositionē eſt facere de ſubiecto prædicatū & de prædicato ſubiectū: manēte eadē qualitate, & quantitate, ſed mutatis terminis finitis in terminos infinitos. Et hoc modo cōuerſi tur vniuerſalis affirmatiua in vni uerſalē affirmatiuā: & particularis negatiua in ſeipſam: vt omnis ho mo eſt animal, ergo omne non animal eſt non homo: quidā homo non eſt lapis, ergo quoddā non lapis nō eſt non homo. Vnde verſus: Simpliciter, ſeci, conuertitur Eua: per acci. Aſto, per cōtra: ſic fit cōuerſio tota. Aſſerit. A, negat. E. ſunt vniuerſaliter ambæ. Aſſerit. I. negat. O. ſunt particulariter ambæ. Et ſciendum eſt quod ſignū poſitū in ſubiecto poſitionis quæ debet conuerſi: quodcūq; ſit illud: debet poni ſupra totū prædicatum & totū reduci ad ſubiectū conuertentē. Præterea, eadē eſt cōuerſio poſitionis par ticularis, indefinitæ, & ſingularis.

2. Est ergo triplex species conuer-

Est ergo triplex species conuer-
sionis. scilicet simplex, per accidens, & contraposi-
tionem: quarum definitiones, cum suis exem-
plis, sunt in textu perspicuae. Appellatur con-
uersio simplex: quia nullum accidens mu-
tatur, scilicet: nec quantitas, nec qualitas: nec
mutantur extrema, nisi solo situ: ut homo
est animal: ergo animal est homo. Et conuer-
sio per accidens, quia mutatur quantitas.
qua est accidens propositionis. Et conuer-
sio per contrapositionem, quia extrema mu-
tantur in sua contradictoria. Exempla sunt
in textu.

& particularis. negatiua conuertuntur per contrapositionem : vt, omnis homo est animal, ergo omne non animal est non homo: homo non est lapis, ergo aliquid non lapis non est non homo: & de hac erit inferius specialis sermo an sit mutua. Ex quo sequitur quod vniuersalis negatiua conuertitur duplici conuersione : quemadmodum & vniuersalis affirmatiua : particulares verò non nisi singulis.

At verò moderni Summulistæ Not.5.

his non cōtēnti, sustinent in vniuersum omne
propositionem posse conuerti conuersione
mutua. Etratio eorum est: quia quæcūque
propositiones ex eisdem terminis composita
eodem modo acceptis, easdē omnino causas
veritatis habent, iuxta illud Arist. secundo Pe
ri her. Nomina. & verba transposita idē signi
ficant. Et re vera si commodē & congrue fieri
posset, vt extrema transposita eodem modo
acciperentur, nemini esset dubia dicta conclu
sio. Sed tamen id fieri nequit, nisi admissis fi
ctionibus illarum literarū. a. & b. & alijs bar
barissimis locutionibus. Nihilominus pro
iuenibus qui sese voluerint vexare statue
mus quatuor regulas sine argumentis. Pri
ma, quantum ad suppositionem. Omnis pro
positio de præsenti conuertitur, mutuo trans
positis extremis eodem modo supponenti
bus. Et de vniuersali negatiua & particulari
affirmatiua exempla sunt in textu. Sed hæc,
omnis homo est albus, conuertitur mutuo in
hanc. a. album omnis homo est. Et hæc, ho
mo non est animal, in hanc, omne animal. b.
homo non est. Non tamen istæ conuersiones
sunt censendæ simplices, quanquam seruetur
eadem quantitas: puta eadem suppositio ter
minorum. Nam ad conuersionem simplicem
requiritur eadem quantitas ex parte subiecti
à qua propositio denominatur quanta. Po
test tamen vniuersalis affirmatiua conuerti
simpliciter: vt, omnis homo omne animal
est, in hanc, omne animal omnis homo est
& particularis negatiua, homo animal non
est, in hanc, animal homo nō est: quæ omne
sunt mutua conuersiones.

Not. 5.

h^o c^o tabile tangit
 in forchens n^o ex
 plicat^o fuit for ma
 g^o prum m^o n^o, q^o
 p^o m^o d^o l^o q^o u^o d^o
 d^o. a. d. b. p^o n^o d^o
 n^o d^o q^o,

Not. 3.

Ex hac diuisione subinferūt dia

Conuersio lectici alias diuisiones conuerſionis: in con-
mutua & uerſionē mutuam, & conuerſionem non mu-
tūa. Conuerſio mutua eſt, quando vna pro-
poſitio inferat alteram, & e conuerſo. Conuer-
ſio non mutua eſt, quando vna inferat alterā
& non e conuerſo. Ex quo ſequitur, quod
omnis conuerſio ſimplex in propoſitioni-
bus ſimplicium extremorum eſt mutua; oīs
verò conuerſio per accidens eſt non mutua.
Sequitur enim, homo eſt animal: ergo ani-
mal eſt homo: & e conuerſo. At vero quan-
tū ſequitur, omnis homo eſt albus: ergo
album eſt homo: non tamen ſequitur e con-
uerſo. Sed de conuerſione per contrapoſiti-
onem dicemus ſuo loco.

Regule. 4^a

iste qua sunt reque
legue sequuntur
sunt parum ali
Cet. et multum
parientur ad sup
m.

Not. 4.

Exponit deinde, Petrus Hispa-

nus quæq; propositio qua specie conuersio-
nis conuertatur per illos versiculos: simplici-
ter feci. &c. Vbi adnotandæ sunt significatio-
nes illarum. a. e. i. o. quæ sunt notæ quantita-
tis & qualitatis propositionum. Enimuerò
a. designat vniuersalem affirmatiuam. e. vni-
uersalem negatiuam. i. particularem affirma-
tiuam, & o. particularem negatiuam. Sunt
ergo tres regulæ secundum tres species oppo-
sitionis. Prima, quæ exprimitur illo verbo,
simpliciter feci: vniuersalis negatiua & parti-
cularis affirmatiua conuertuntur simplici-
ter: vt nullus homo est lapis, ergo nullus la-
pis est homo: homo est animal, ergo animal
est homo, & vtræque est conuersio mutua. Se-
cunda quæ exprimitur illo verbo, conuertitur,
Eua, per accid. vniuersalis negatiua, &
vniuersalis affirmatiua, conuertuntur per ac-
cidents, vt nullus homo est albus, ergo ali-
quod album non est homo: omnis homo est
albus, ergo album est homo, & neutra est mu-
tua. Tertia regula, quæ notatur in illo ver-
bo, Asto per contra: vniuersalis affirmatiua

Regula.3.

ergo tres regulae secundum tres species opposi-
tionis. Prima, quæ exprimitur illo verbo,
simpliciter feci: vniuersalis negatiua & parti-
cularis affirmatiua conuertuntur simplici-
ter: vt nullus homo est lapis, ergo nullus la-
pis est homo: homo est animal, ergo animal
est homo, & vtraque est conuersio mutua. Se-
cunda quæ exprimitur illo verbo, conuertitur,
Eua, per accid. vniuersalis negatiua, &
vniuersalis affirmatiua, conuertuntur per ac-
cidents, vt nullus homo est albus, ergo ali-
quod album non est homo: omnis homo est
albus, ergo album est homo, & neutra est mu-
tua. Tertia regula, quæ notatur in illo ver-
bo, Asto per contra: vniuersalis affirmatiua

Secundaregula quantum ad am Not. 6.

pliationem. Omnis propositio de extrinseco
tempore aut modalis, in qua ambo extrema
præcedūt, aut ambo sequūtur copulā & mo-
dū, cōuertitur mutuo trāspōitis extremis in
eodē situ: vt vel ambo sint ante copulā vel am-
bo post copulam sine aliqua reduplicatione.
v.g. Erit album nigrū, conuertitur in hāc, erit
nigrum

nigrum album: album nigrum est & fuit, cōuertitur in hanc, nigrū album est & fuit: contingenter Deus est creās, cōuertitur in hanc, cōtingenter creans est Deus. Omnis homo album necessariō est, conuertitur in hanc mutuo, a, album omnis homo necessariō est.

Nota. 7.

Tertia regula itidem quātum ad ampliatiōem. Omnis propositio affirmatiua de extrinseco tempore aut modalis, ubi subiectum pręcedit, & prędicatū sequitur copulam, si copula aliter ampliāt vel appellat à parte pōst q̄ à parte antē, cōuertitur per reduplicationem eiusdem copulę in subiecto conuertentis, prędicato ampliato sicut erat in conuersa: vt album erit nigrū, conuertitur in hanc, nigrum quod erit nigrum, album est vel erit: nam si diceres, nigrum erit album, non seruaretur eadem ampliatio: & casu quo id quod modō est album semper post hac esset nigrū, antecedens esset verū & consequens falsum. Et obseruato, vt prędicatum in conuertente semper pręcedat copulam propter duo. Primō, nē quando distribuitur signum, efficiatur pars extremi, si sequatur copulam, vt hic, omne album erit nigrum: ergo. a. nigrum quod erit nigrū est vel erit omne album, secundō nē determinatio accepta pluribus mutetur in determinationem acceptam vnica: vt hominis equus erit albus: ergo album quod erit albū est vel erit hominis equus: nam quando determinatio sequitur copulam: accipitur vnica. Eadem ratione Deus necessariō est creans, conuertitur in hanc, creās quod necessariō est creās, Deus possibiliter est: nam ly necessariō, à parte ante dicit possibilitatem, & à parte post necessitatem. Posset etiam conuerti in hanc, creās quod necessariō est creans, Deus necessariō est: quia quando signū vniuersale reduplicatur cum altero extremorum, indifferens est vt copula vniuersalis, an sua subalterna reduplicetur, dummodō ambo extrema pręcedant: nam aliās nō æquivalent, Deus qui necessariō est Deus, possibiliter est creans, & necessariō est creans. Eadem ratione, Deus contingenter est creans, conuertitur in hanc, creās quod contingenter est creans Deus possibiliter est: nam ly contingenter, dicit post se cōtingentiam & ante se possibilitatē. Sed non conuertitur in hanc, creans quod contingenter est creans Deus contingenter est: quia contingenter, non est signum pure vniuersale: sicut necessariō. Diximus in regula opus esse reduplicatione copulę quando diuersimo-

dē ampliāt vel appellat post se & ante se: nam aliās non est necessarium: vt album possibiliter est nigrum: cōuertitur in hanc, nigrum possibiliter est album: & album est vel fuit nigrum, conuertitur in hanc, nigrum est vel fuit album: sed album est & fuit nigrum, indiget reduplicatione, scilicet: nigrum quod est & fuit nigrum, album est vel fuit.

Quarta regula Propositio de ex. Not. 8.

trinseco tempore, aut modalis negatiua, cuius prędicatū sequitur copulam, & subiectum pręcedit, conuertitur per reduplicationem copulę suę contradictorię. Itaq; conuertenda est prius contradictoria negatiua, & in contradictoriam suę conuertentis conuertitur negatiua: vt si vis conuerrere hanc, omnis Deus possibiliter non est creans, cōuerte suam contradictoriam, scilicet, Deus necessariō est creans, in hanc, creans quod necessariō est creās, Deus possibiliter est: & contradictoria huius, scilicet, omne creans quod necessariō est creans omnis Deus impossibiliter est, erit conuertens illius negatiuę. Itaq; eadem copula debet reduplicari in conuertentibus ambarum contradictoriarum: quando opus est reduplicatione. Nam hęc, nullum album possibiliter est nigrum, sine reduplicatione conuertitur in hanc, nullum nigrū possibiliter est album. Et est hic adnotanda distinctio illa propositionis affirmatiuę & negatiuę: quam posuimus pręcedenti lib. c. de qualitate. Omnis enim propositio quę infert ex se purē affirmatiuam est virtualiter affirmatiua: vt Petrus est & nō fuit albus, quę infert hanc. Petrus est albus: Petrus contingenter nō est albus, quę infert hanc, Petrus possibiliter est albus. Et omnis propositio quę infertur ex negatiua est virtualiter negatiua vt Petrus est, vel non fuit albus, quę infertur ex hac, Petrus non fuit albus, cuius rationem habes illic appositam. Has tamen regulas dedimus exercitio iuuenum. Nam reuera parū vtilis sunt alijs scientijs. Constituuntur enim per huiusmodi conuersiones intricabiles propositiones.

Lectio secunda.

AD exercitiū igitur huiusmodi cōuersionum descendētibz. Primū considerandū est quod nam sit subiectū: & quod prędicatū. Non enim est verum in vniuersum: vt id quod pręcedit sit subiectum, & id quod sequitur prędicatū. In quo multidecipiuntur. Imo notandum est illud esse

Not. 8.

quoniam dicitur
Ximus quoniam
uerbis est hanc
mutatio est hanc
mors, id est hanc
sub
ceru de quibus hanc
dicitur et de
prędicato subiecto
hanc est notandum
quid sit subiectum
vel dicitur quid sit
dicitur,

propositio hanc
de extrinseco tempore
fuit appellamus
propositio hanc
de extrinseco tempore
de futuro, quoniam
modum propositio
nem de extrinseco tempore
fuit appellamus
propositio hanc
de futuro.

subiectum quod reddit suppositum verbo, siue præcedat siue sequatur: & illud esse prædicatum, quod de alio dicitur, verbi gratia, in hac propositione, caput habet homo. ly hō, est subiectum: nam cum verbum, habet, si adiectiuum, non pōt esse subiectum: sed affirmatur de ly homo, quod reddit illi suppositū. Quare non conuertitur in hanc, vt aliqui putant, homo est habens caput, imò hæc est potius resoluens illius quam conuertens. Et ideo conuertitur in hanc, caput habens, est homo. Et hæc, in cælo est Deus, resoluatur Deus est in cælo, & conuertitur in hanc, in cælo est Deus.

Not.2.

Secundò obseruandum est nè in conuersione extremorū mutetur genus suppositionis. Quare nō sequitur, homo est pictus: ergo homo pictus est homo: nam subiectum cōuerse stat pro homine picto, & prædicatū conuertētis pro homine vero. Nec sequitur homo est nomen: ergo nomen est homo: quia subiectum conuerse stat materialiter, & prædicatum cōuertētis, personaliter. Nec sequitur, homo est species: ergo species est homo: quia (vt dicitur) subiectū conuerse supponit simpliciter, prædicatū conuertētis personaliter. Sed prima conuertitur in hanc, homo pictus est homo pictus: & secunda in hanc, nomen est ly homo: & tertia in hanc, species est homo in vniuersali, id est, in quantum cognoscitur, conceptu cōmuni. Pari ratione, dicunt Summulistæ, hanc propositionem, ad equitandum requiritur equus, conuerti in hanc. a. equus requiritur ad equitandum. Sed re vera non respiciunt, q̄ in hac, ad equitandū requiritur equus, subiectum est ly equus, & prædicatū est ly requiritur, vel requisitum, quod tenetur adiectiuè. Et ideo potius illa a. equus requiritur ad equitandum, est resoluens illius, quam cōuertens. Quāquā certè: nec propriè est resoluens: quia non est propria, nec est admittenda fictio illius literæ, a. Adde q̄ lucidior est hæc, ad equitandum requiritur equus, quā illa resoluēs. Eadem rōne, nec propriè habet conuertētē. Nam si in aliquam deberet conuerti, maximè in hanc, requisitum ad equitandum est equus: quia ly requisitum, a parte subiecti accipitur in rigore nominaliter, & ens, requisitum ad equitandum non supponit. Eadem ratione nec ista propositio, incipit esse homo, conuertitur in hanc, a. homo incipit esse: sed potius resoluatur per illam, si esset propria: nam ly homo, est subiectum vtriusque. Nec propriè con-

uertitur: nam deberet maximè conuerti in hanc, incipiens esse est homo, vbi ly incipiens: in rigore accipitur categorematicè. Et ideo non sequitur in simili, incipit esse instans futurum: ergo aliquid incipiens esse est instans futurum: nam antecedens est verum, vt patet per exponentes, nūc non est instans futurū & immediate post hoc erit instans futurū, & consequens est falsum, quia ly incipiens esse, non supponit pro aliquo instanti futuro, cū nullum erit immediate post hoc. Hæc adnotauimus, vt constet non omnē propositionē categoricā posse commodè cōuerti: nisi in illa vbi est expressum subiectum, & prædicatū. Quare hæc, equus requiritur ad equitandū, optime conuertitur in hanc, requisitum ad equitandū est equus. Et, homo incipit esse, in hanc, incipiens esse hō est vel immediate post hoc erit, iuxta tertiam regulam. Et hæc, incipit homo esse albus, in hanc, incipit albus esse homo, iuxta tenorem secundæ regulæ.

Tertiò obseruandū semper est iuxta tenorem tertiæ regulæ q̄ seruetur eadē ampliatio: vt hæc. Adā est mortuus, non conuertitur in hanc, aliquid mortuū est Adam, sed in hanc, aliquid mortuū quod est mortuū est vel fuit Adam, Antichristus est futurus, cōuertitur in hanc, aliquid futurum quod est futurū est vel erit Antichristus. Dixerim in subiecto conuertētis, aliquid, in neutro genere: nam si acciperetur ly mortuus, aut ly futurus, adiectiuè, non esset conuersio: æquivalent enim, Adam est mortuus, & mortuus est Adam. Et vtriusque ly mortuus est prædicatum. & ampliat eodem modo. Consulto missam fecimus syluam inextricabiliū sophismatum: quæ circa secundam, tertiam, & quartam regulas in priori editione cumulauius.

Solent hic tamē fieri minutiora quædam argumenta hoc modo. Non sequitur. Nullum. a. est lapis: ergo nullus lapis est a. si ly. a. quandiu est in subiecto significet homines, & quandiu in prædicato significet lapides, & accipiat conuersio in voce, vel in scripto: nam in mētē nō potest conceptus mutare significationem. Respondetur tamē quod illa, nullum. a. est lapis, debet conuerti in hanc, nullus lapis est homo, vbi ly homo, in illo situ est synonymum cum. li. a. a parte subiecti.

At vero contra cōuersionē per Cōuersio contrapositionē arguitur. Non sequitur, oī per cōtra homo pōnem.

*et hæc nullus in na dicitur
est in eclesia, conuertitur
sic nullus existens in
eclesia est mortuus
et ista in eclesia est
petrus, sic existens
in eclesia est Petrus
et ista Petrus uidet
Paulum sic videns
Paulum est Petrus,
Not. 3. et sequuntur omnes
proprietates logicæ*

Not.4.

*illa ad equitandum
requiritur equus, q̄ est
in ista aliqui
non pōt conuerti
per se*

Liber Tertius.

homo est ens: ergo omne non ens est non homo: nec sequitur, chimæra non est homo, ergo non homo non est non chimæra, & arguitur per cōuersionem per contrapositionem: ergo ille locus arguendi est nullus. Notandum est hic quod cōuersio per cōtrapositionem non est in vniuersum bona consequentia, vt probat argumentum: nisi ponatur cōstantia contradictorij prædicati vniuersalis affirmatiuæ: & pariter cōstantia subiecti particularis negatiuæ. Fundatur enim huiusmodi cōuersio duabus regulis Aristot. secundo Perihæme. Prima.

Ab affirmatiua ad negatiuam, variato prædicato penes finitum & infinitum, est bona cōsequentiā: vt homo est animal: ergo non est non animal. Nā aliās duo termini contradictorij verificarentur de eodem. Secunda. A negatiua cū cōstantia subiecti ad affirmatiuam, variato prædicato penes finitū & infinitum, est bona consequentia: vt bene sequitur, homo non est lapis, & homo est: ergo homo est non lapis, nam aliās duo termini contradictorij falsificarentur de eodem termino supponente. His enim regulis suppositis sequitur q̄ vniuersalis affirmatiua conuertitur in vniuersalem affirmatiuam, per cōtrapositionem. Nam sequitur bene, omnis homo est animal, ergo oīs homo non est animal, per primā regulā: rursus ergo omne non animal non est homo, per conuersionem simplicem: rursus, omne non animal non est homo, & aliquid non animal est: ergo omne non animal est non homo, per secundam regulam. Igitur de primo ad vltimū sequitur: omnis homo non est animal, & aliquid non animal est ergo omne non animal est non homo, posita cōstantia illius termini infiniti, quæ ponebatur iuxta tenorem secundæ regulæ: sed sine illa cōstantia non valeret consequentia. Et per hoc respondetur ad primam consequentiam argumenti principalis. Non enim sequitur, omnis homo est ens: ergo omne non ens, est non homo: sed arguendum est cum cōstantia contradictorij prædicati, scilicet, omnis homo est ens & aliquid non ens est: ergo omne non ens non homo. Eadem arte sequitur quod particularis negatiua conuertitur per contrapositionem. Nam bene sequitur homo non est lapis & homo est: ergo homo est non lapis, per secundā regulam: rursus ergo non lapis est homo, per conuersionem simplicem: rursus ergo non lapis non est non homo, per primam regulam. Igitur de primo ad vltimum sequitur bene, homo non est lapis, & homo est: ergo aliquid non lapis non est non homo: sed

si non poneretur cōstantia subiecti, consequentia non valeret. Et per hoc respondetur ad secundam consequentiam argumenti principalis. Non enim sequitur, chimæra non est homo: ergo aliquid non homo non est non chimæra: sed arguendum est cum cōstantia subiecti: scilicet, chimæra non est homo, & chimæra est, ergo aliquid non homo non est non chimæra.

Ex hac ratione huius regulæ diluuntur sophismata multa circa modum arguendi ab affirmatiua ad negatiuā vel e cōuerso. Primò non sequitur, homo animal non est, & homo est: ergo homo est non animal: quia prædicatum negatiuæ non distribuitur. Et eodem defectu non sequitur per contrapositionem, homo animal non est, & homo est: ergo aliquid non animal non est non homo. Pari ratione non sequitur, hominis equus non est animal: & hominis equus est: ergo hominis equus est non animal: nam rebus vt nunc antecedens est verum, & consequens falsum: nisi poneres cōstantiam cum relatiuo identitatis: scilicet: & idem hominis equus qui non est animal est. Nec sequitur, in aliquo loco Petrus non est albus (demonstrato loco vbi non existit), ergo Petrus in aliquo loco est non albus: sed debes ponere cōstantiam, id est, Petrus in eodem loco scilicet, in quo non est albus est. In summa vt valeat consequentia à negatiua ad affirmatiuam ponenda est cōstantia subiecti negatiuæ pro eodem supposito de quo negatur prædicatum, aliās nec valebit consequentia à negatiua ad affirmatiuam, nec per conuersionem per contrapositionem.

At difficilius est conuertere propositiones de extrinseco tempore, aut modales per contrapositionem. Debet enim obseruari vt termini infiniti accipiantur secundū exigentiam contradictionis. Verbi gratia. Non sequitur, Petrus erit albus: ergo Petrus non erit non albus: nam si cras erit albus & post die niger, antecedens est verum & consequens falsum. Opinor enim, vt videbimus capit. sequenti, duos terminos contradictorios verificari de eodem, mediante copula de extrinseco tempore, pro diuersis temporibus. Sensus enim istarum, Petrus erit albus: Petrus erit non albus, est, Petrus aliquo tempore erit albus: & Petrus aliquo tempore erit non albus. Quare non infinitatur prædicatum secundum exigentiā contradictionis. Et ideo: vt debite arguatur ab affirmatiua ad negatiuam,

Not. 6.

*huc not. 6.
et q̄ sequen
sem non est
p̄tuit M. n.
fr. D. q̄ n.
hil d̄ ferunt
ut libetis et
multum con
fugionis,*

Not. 2.

Not. 7.

*huc est si di
uitem p̄tuit
termini con
tradictorij be
re p̄tuit in
v̄ficari de eod
p̄tuit diuersis
p̄tuit*

*Cap. nūptum 2. per
P. 2. 1. p̄tuit qu
indist. nomina utro
d̄ utro, et c̄t̄anū
lect. 4. d̄ p̄tuit
in p̄tuit. lect. 3. p̄tuit
huc. 3. infirmitas.*

nam, debet infinitari secundum exigentiam contradictionis, scilicet, Petrus erit albus: ergo Petrus non erit illud quod nunquam erit album. Et eadem ratione ad inferendum per contrapositionem arguendum est, omne album erit nigrum: ergo omne non quod erit nigrum est, vel erit non quod est, vel erit album. Et eadem ratione non sequitur, Deus possibiliter est creans, ergo Deus non possibiliter est non creans. Imò puto has ambas esse veras, Deus possibiliter est creans, & Deus possibiliter est non creans. Nec infinitatur prædicatum secundum exigentiam contradictionis, vt videbitur capitu. sequenti. Quare, vt arguatur ab affirmatiua ad negatiua, infinitandum est prædicatum secundum exigentiam contradictionis, hoc modo: Deus possibiliter est creans, ergo Deus impossibiliter est quod non possibiliter est creans. Et eadem ratione, hæc vniuersalis, omne album possibiliter est nigrum, conuertenda est per contrapositionem hoc modo: omne quod non possibiliter est nigrum, potest esse illud quod non possibiliter est album. Ex quo sequitur quod huiusmodi propositiones de extrinseco tempore modales vix possunt intelligibiliter conuerti per contrapositionem. A quibus proinde abstinentur. Sufficit enim vnum exemplum pro iuuenum exercitio.

Caput sextum.

Pars. 1.

MODVS est adiacens rei determinatio: & habet fieri per adiectiuum. Vnde cum duplex sit adiectiuum, quoddam, scilicet, nominis, vt album: aliud verbi, vt aduerbia: (etenim secundum Priscianum aduerbium vt verbi adiectiuum est) fit vt duplex sit modus, alter nominalis, qui fit per adiectiuum nominis: alter adverbialis, qui fit per aduerbiu: vt, doctus homo docte disputat. Item adverbiorum quedam determinat verbum gratia compositionis, vt hæc sex, necessario, contin-

genter, possibiliter, impossibiliter, verum & falsum: alia gratia rei verbi: vt argute disputat: alia verò ratione temporis: vt, hodie, & cetera aduerbia temporalia: alia ratione modi: vt, aduerbia hortandi, & optandi. Et secundum hoc sumitur multiplex modus per aduerbia. Sed omnibus aliis omissis, solum de illis nunc dicendum est: quæ compositionem determinat: vt sunt illi sex, necessario contingenter, &c. Cum enim dicitur homo necessario disputat, designatur quod compositio disputationis cum homine sit necessaria: sed cum dicitur: homo disputat bene, vel argute: significatur quod disputatione sit bona, vel arguta, Et in hac determinatur res verbi: in prima vero compositio. Vnde solum illi modi, qui Compositionem determinat: constituentur propositionem modalem. Ideo de talibus solum modo hic intendimus. Et sumuntur quandoque prædicti modi nominaliter: vt, possibile, impossibile, contingens, necessarium, verum, & falsum: quandoque adverbialiter: vt, possibiliter, impossibiliter, necessario, contingenter, vero, & falso.

Propositio modalis est illa, quæ determinatur aliquo horum sex modorum, possibile, impossibile, contingens, necesse, verum, & falsum: vt, Petrum disputare est possibile, & sic de aliis. Et in his modalibus verbum subiicitur, modus autem prædicatur. Omnes autem alie propositiones, quæ non determinatur per illos

K sex,

res verbi: i. est actio
quam sigt ipse verbi
compositio bene: i. est compositio
possibilium prædicati
cum subjecto,

3. diuisio.

Pars. 2.

sex, dicuntur de inesse. At verò pro
positiones, que modificant his mo
dis, verum, falsum: ad præsens relin
quuntur: quia in illis eodē modo su
mitur oppositio & æquipollentia,
sicut in aliis de inesse. In illis autem
de his quatuor modis, possibile, im
possibile, cōtingens, & necesse, alio
modo sumuntur oppositio, & æqui
pollētia, vel cōsequētia, vt postea
patebit. Sciēdum autē quod vnus
quisq; horū quatuor modorū, qua
tuor cōstituit propositiones moda
les. Obiiciunt autē quidā

q2 meatus quater
vix quater multipli
bus consistit sexdecim

3ª Part,

sex, dicuntur de inesse. At verò pro-
positiones, quę modificant his mo-
dis, verum, falsum: ad præsens relin-
quuntur: quia in illis eodē modo su-
mitur oppositio & æquipollentia,
sicut in aliis de inesse. In illis autem
de his quatuor modis, possibile, im-
possibile, cōtingens, & necesse, alio
modo sumuntur oppositio, & æqui-
pollētiā, vel cōsequētiā, vt postea
patebit. Sciēdum autē quod vnus-
quisq; horū quatuor modorū, qua-
tuor cōstituit propositiones moda-
les. Ob idq; cū modi sint quatuor
quater q̄tuor sunt propositiones.
Et sic erunt sexdecim. v. g. hic mo-
dus, possibile, si ponatur sine nega-
tione cōstituit vnā modale: vt Pe-
trū disputare est possibile. Si autem
sumatur cū negatione posita ad ver-
bū: constituit secundā, scilicet, Pe-
trum nō disputare est possibile. Si
vero cū negatione posita ad modū
constituit tertiam: vt puta Petrum
disputare non est possibile. Si verò
cū negatione posita ad verbum &
ad modum, cōstituit quartā, vide-
licet Petrum non disputare non est
possibile. Et hoc modo secundū
vnūquemq; aliorū modorū sumū-
tur quatuor propositiones modales.

Harum autem propositionū mo-
daliū æquipollentiæ, siue cōsequen-
tiæ quatuor regulis cognoscuntur
significatis per has dictiones, Ama-
bimus, Edentuli, Illiace, Purpurea.
Itaq; vbi sit. A. nulla negatio debet
poni: vbi. E. negatio debet poni ad
verbum, seu dictū: vbi. I. ad modū:

vbi. V. ponatur ad verbū. & ad mo-
dum. Vnde versus: E. dictū negat
I. q. modum: nihil. A. sed. V. totum
Item prima propositio erit de pos-
sibili: secūda de cōtingēti: tertia de
impossibili: quarta de necesse. Vn-
de versus: possibile cōtingēs, impos-
sibile necesse. Itē, omne necesse va-
let, impossibile null⁹, possibile qui-
dā: quidā nō, possibile non. Amabi-
mus. Prima regula. Cuicūq; dicto
affirmatio tribuitur possibile: idē
tribuitur contingens: & ab eodem
dicto remouetur impossibile: & ab
eius cōtradictoriæ opposito remo-
uetur necesse: vt, Petrum disputare
est possibile, Petrum disputare est
cōtingēs, Petrū disputare nō est im-
possibile, Petrū nō disputare nō est
necesse. Edētuli, secūda regula. Cui-
cūq; dicto negato attribuitur possi-
bile, eidem attribuitur cōtingēs: &
ab eodē remouetur impossibile, &
ab eius cōtradictoriæ opposito re-
mouetur necesse vt, Petrum nō di-
sputare est possibile, Petrum nō di-
sputare est contingens, Petrū non
disputare nō est impossibile, Petrū
disputare nō est necesse, Illiace. Ter-
tia regula. Aquocūq; dicto affir-
mato remouetur possibile ab eodē
remouetur cōtingens: & eidē attri-
buitur impossibile: & eius cōtradi-
ctoriæ opposito attribuitur neces-
se: vt Petrū disputare non est possi-
bile, Petrum disputare non est cō-
tingens, Petru disputare est impos-
sibile, Petrum nō disputare, est ne-
cesse. Purpurea, quarta regula. A

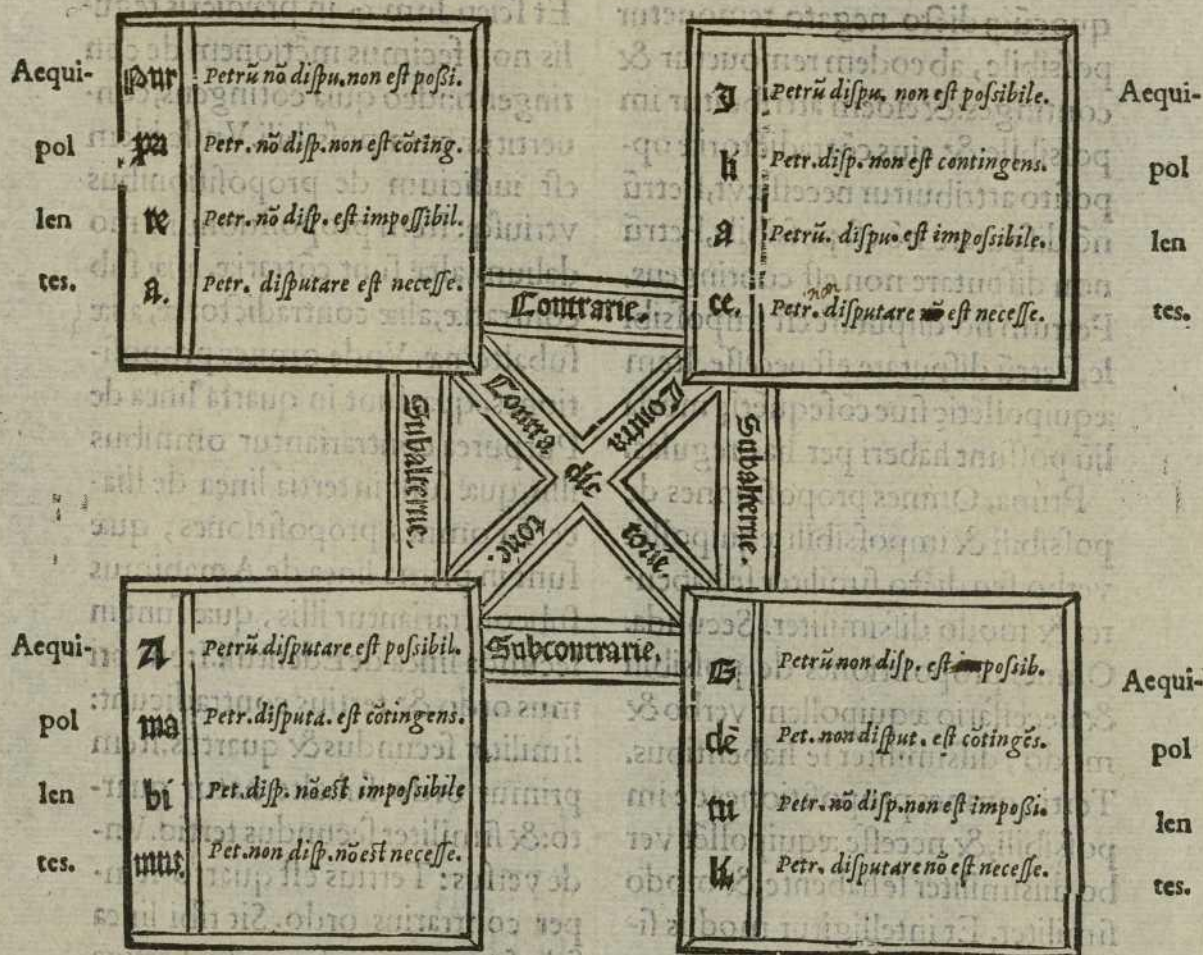
[illegible]

quocūq; dicto negato remouetur possibile, ab eodem remouetur & contingēs: & eidem attribuitur impossibile: & eius cōtradietoria opposito attribuitur necesse: vt, Petrū nō disputare nō est possibile, Petrū non disputare non est contingens, Petrum nō disputare est impossibile, Petrū disputare est necesse. Item æquipollētię siue cōsequētię modalīū possunt haberi per has regulas.

Prima, Omnes propositiones de possibili & impossibili æquipollēt verbo seu dicto similiter se habente: & modo dissimiliter. Secunda: Omnes propositiones de possibili & necessario æquipollēt verbo & modo, dissimiliter se habentibus. Tertia, omnes propositiones de impossibili, & necesse æquipollēt verbo dissimiliter se habente, & modo similiter. Et intelligitur modus similiter aut dissimiliter se habere quantum ad affirmationem & negationem: vt dicatur se habere similiter cū affirmatur in ytrāq; vel negatur: dissimiliter autē cū affirmatur in vna & negatur in alia. Et eodem modo intelligēdum est de verbo, sicut dictum est de modo.

Et sciendum q̄ in prædictis regulis non fecimus mētionem de contingenti: ideo quia cōtingens, conuertitur cum possibili. Vnde idem est iudicium de propositionibus vtriusq;. Item propositionum modalium, aliæ sunt cōtrariæ, aliæ subcontrariæ, aliæ cōtradietoriæ, aliæ subalternæ. Vnde omnes propositiones, quæ sunt in quarta linea de Purpurea contrariantur omnibus illis, quæ sunt in tertia linea de Illiace. Et omnes propositiones, quæ sunt in prima linea de Amabimus subcontrariantur illis, quæ sunt in secunda linea de Edentuli. Item primus ordo & tertius contradicunt: similiter secundus & quartus. Item primus ordo subalternatur quarto: & similiter secundus tertio. Vnde versus: Tertius est quarto semper contrarius ordo. Sit tibi linea subcōtraria prima secundæ. Tertius est primo cōtradietorius ordo. Pugnat cum quarto cōtradicendo secundus. Prima subest quartæ, vice particularis habens se. Hæc habet ad seriem se lege secunda sequentē. Quarum omnium regularū exemplo patent in figura sequenti.

K² Quar-

Lectio prima.

Nota. 1.

Post oppositiones, & æquipollentias in propositionibus de inesse, subsequitur vt dicamus de æquipollentijs, & oppositionibus modalium: nempe quæ aliam rationem sequuntur, quam propositiones de inesse. Et quanquā sunt, qui tractatum hypotheticarum tractatui modalium anteponant, congruentius est fortasse, vt totum negotium categoricarum expediamus priusquam aggrediamur hypotheticas. Textus ergo modalium, qui longissimus est in quatuor partes distinguitur. Primum enim exponitur quid, & quotuplex est modus. In secunda definitur propositio modalis. Et in tertia constituuntur regulæ æquipollentiarum in modalibus. Et tandem quartò inferuntur rotuli oppositionum.

Circa primū notandū est, qd propositio categorica diuiditur inter cæteras diuisiones in propositionem de inesse, & propositionem modale. Propositio modalis dicitur à modo. Et est illa, quæ determinatur aliquo modo: vt Petrum disputare est possibile, Petrus possibiliter disputat. Et propositio de inesse est propositio de simplici inhaerentia verbi, quæ nullo determinatur modo: vt Petrus est, Adā fuit. Quare propositio de inesse dupliciter accipitur. Vno modo, vt distinguitur contra modale: alio modo, vt distinguitur contra propositionē de extrinseco tēpore, vt Adā fuit, est de inesse primo modo, nō autem secundo modo. Et quia modalis speciales fortitur regulas oppositionum & æquipollentiarū, necesse est, vt inter cæteras categoricas, specialis habeatur de modalibus consideratio. Vnde postquā modalis dicitur à modo, definitur primò quid sit modus: est enim adiacens rei determinatio. i. est terminus alteri adiacens, ipsum determinans, atq; restringens.

Nota. 2.
Differētia modalis, & de inesse.

Modus quid.

Vi si

Ut si dicas, hō iustus delectabiliter operatur iustū, ly iustus est modus noīs, & ly delectabiliter modus verbi. Et dicitur modus eo q̄ sit quasi mēsurā alterius. Nam cum ly homo, absolute, accipiat pro quolibet hoīe, ly iustus adueniens modificat ipsum & restringit, vt accipiat solū pro hoīe iusto: & ly delectabiliter, restringit vt verbū accipiat pro operatione delectabili. Et quanquam generaliter terminus etiā absolutus quādoque sit modus alterius: vt ly hō in hac, animal hō est rationale: & ly hoīs, in hac, equus hoīs est aīal: attamen vt inur hic restrictiūs nomine modus: vt idē sit apud dialecticum, modus: quod apud grammaticum adiectiuum nominis aut verbi.

No. 3.
Modus
multi-
plex, est.

Subiungūtur fratim in textu tres diuisiones modi. Habetur enim primō q̄ modus est duplex. scilicet nominalis & adverbialis. Nā secundum Priscianum adverbium est sicut adiectiuū & modus verbi & per cōsequens participij. Sed omisso modo nominali, tanq̄ alieno ab hac disputatione, subdividitur secundus modus verbi. Nam alij sunt qui determinant verbum gratia compositionis: vt illa sex, necessario, contingens, &c. & alij qui determinant verbum gratia rei verbi. Vbi notādum est q̄ verbo quinque accidunt, ratione quorū quintuplex potest ei adverbium adiacere. v. g. ly disputat, significat primō actionē connotatiuē ratione cuius potest modificari, adverbio denotante aliquam qualitatem bonā, vel malam ipsius actionis: vt Petrus bene legit male ambulat, velociter currit, argutē disputat. &c. Secundō significat illam actionem: vt est in quodam fluxu & duratione ratione cuius potest modificari adverbio talem durationem metiente: vt Mathusalem diu vixit: Magister parū legit. &c. Tertiō significat illam per modum præsens aut futuri: ratione cuius potest modificari adverbio designationis talis differentie temporis: vt, Magister heri non, sed modō legit. Quartō ex modo significandi verbi, significat compositionem quandam subiecti cum prædicato: ratione cuius modificatur adverbio aut nomine determinate totam compositionem: vt Petrus possibiliter disputat, Petrum disputare est possibile. Vbi ly possibile non dicit absolute qualitatem actionis, sed quod compositio disputationis, cum Petro est possibilis. Quintō denique verbum ex modo significandi grammatico significat per modum indicatiui, aut optatiui, aut alterius modi, virtute cuius determinatur alio & alio adverbio: vt, vtinam Petrus esset doctus. Sed

omissis alijs adverbij seu modis, aliter verbo adiacentibus soli modi quarti generis qui determinant compositionem prædicati cum subiecto, constituunt propositiones modales, quæ sunt præsens speculationis. Qui sunt sex, necessario, contingenter, possibiliter, impossibiliter, verum & falsum. Tertiō diuiduntur hi modi: quia dupliciter singuli accipiuntur, scilicet nominaliter & adverbialiter. Nominaliter seu categorematicè accipiuntur, quando sunt nomina categorematica: quæ reddunt suppositum verbo. Et possunt tunc accipi, vel primæ intentionaliter pro rebus ipsis: vt Deus est ens necessarium, creatura est ens contingens: vel secundæ intentionaliter, pro propositionibus vel pro significato ipsius propositionis: vt homo disputat, est propositio contingens, Petrum disputare est contingens. Sed alij modi qui non possunt dici de propositione ipsa, nullo modo possunt capi secundæ intentionaliter, quantumvis dicantur de significato illius: vt si dicas, sanum est infirmum ambulare, bonum est hominem studere, & cetera illi modi, sanum, bonum, tantum capiuntur primæ intentionaliter. Adverbialiter vero accipiuntur, quando feruntur in verbum: vt, Petrus possibiliter disputat. Et in proposito non accipiuntur primæ intentionaliter, nec vt dicuntur de propositionibus, sed nominaliter, vt dicuntur de significato propositionis & adverbialiter: vt, Petrum disputare est possibile: Petrus possibiliter disputat.

Sequitur in secunda parte text.

tus definitio propositionis modalis: Propositionis modalis est illa quæ determinatur aliquo illorum sex modorum, necessario, contingens, possibile, impossibile. &c. vt Petrum disputare est possibile. Et in his modalibus, inquit Petrus Hispanus, verbum subiicitur, modus autem prædicatur. Vbi notandum est quod duplex est modalis, scilicet composita, & diuisa. Modalis composita est vbi dictum subiicitur. & modus prædicatur: vt Petrum disputare est possibile. Modalis diuisa est in qua modus adverbialiter sumptus fertur in copulam: vt, Petrus possibiliter disputat. Diuisa, est oratio composita ex infinitiui & accusatiui: vt Petrum disputare. Vbi quando quæ accusatiui non est expressus sed subintellēctus: vt, si dicas, necesse est homini semel mori, subintelligitur, ipsum, scilicet, hominē. Tamen si solum ipsum verbum infinitiui potest esse totale extremum sine accusatiui, vt

No. 4.

Propōmo in hā q̄ in
dalis quid diff. p̄p̄o. 2.
& quotū p̄p̄o. 2.
plex. in qua vrbū
subiicit. et modū
prædicat. p̄p̄o. 2.
et in illa diff. aliquā
difficultas vrbū em̄
nullo modo potest esse
verbi p̄p̄o. 2.
hoc resp. q̄ p̄p̄o. 2.
verbi p̄p̄o. 2.
et in illa est ut inquit dū
et aqua p̄p̄o. 2.
no d̄ aqua p̄p̄o. 2.
hū d̄ hū p̄p̄o. 2.
mire vrbū p̄p̄o. 2.
p̄p̄o. 2.

fidicus, mori est necessarium homini. Et Petrus Hispanus solum definiuit modalem compositam quemadmodum Aristotele. secundo Perier. Et ratio est, quia in modalibus compositis habetur diuersissima ratio oppositorum & æquipollentiarum. Sed tamen modales diuise seruant ferè regulas aliarum categoricarum, vt statim declarabimus: & ideo Petrus Hispanus, sequutus Aristotelem, nec constituit rotulos æquipollentiarum & oppositorum nisi in modalibus compositis, nec definiuit nisi modalem compositam. Dicens quod propositio modalis est illa, quæ determinatur aliquo modo, determinante totam compositionem. Et ideo subiunxit quod in his modalibus verbum subiicitur, videlicet in infinitiuo & modus prædicatur. Sed tamen, cum etiam modalis diuisa sit vera modalis, intelligenda est definitio in sensu quo comprehendat vtrunque speciem, hoc modo. Propositio modalis est illa, cuius verbum determinatur modo determinante compositionem: siue prædicetur de illo, vt in modalis composita, Petrum currere est possibile: siue aduerbialiter seratur in ipsum, vt in modalis diuisa, Petrus possibiliter disputat. In hac priori parte dicemus de modalis composita, & in sequenti de diuisa.

Sed antequam aggrediamur tertiam partem textus de æquipollentijs, notandum est quot modis differat inter modalem compositam & diuisam. Prima differentia est quod in modali diuisa modus accipitur aduerbialiter: vt, Petrus possibiliter disputat: & in composita accipitur nominaliter, & prædicatur de dicto, vt Petrum disputare est possibile. Et quanquam modus præcedat, semper accipitur tanquam prædicatum: vt est apud Aristotelem secundo Perihier. capitul. 3. Possibile est esse, contingens est esse, &c. Est enim phrasis græca, vt prædicatum anteponatur subiecto. Quare idem est, Petrum disputare est possibile, & possibile est Petrum disputare: & utrobique modus prædicatur. At dicunt nonnulli quod quando modus mediat inter accusatiuum & verbum, tunc facit sensum diuisum licet habeat formam modalis compositæ: vt, album possibile est esse nigrum: ratio est quia licet resolvere illud subiectum, sicut si esset modalis diuisa: vt, hoc possibile est esse nigrum, & hoc possibiliter est album: ergo album possibile est esse nigrum: quare illa cōceditur, quæ tamen in sensu composito est falsa, scilicet, album esse nigrum est possibile. Et placet nobis iste modus dicendi, licet melius esset nobis distinguere illam. E conuerso istæ, possibiliter album est nigrum, possibiliter omne animal est homo, & quotiescunque modus præcedit totam propositionem, licet habeant formam diuisarum ratione aduerbij: tamen virtualiter censentur compositæ: quia non licet resolvere extrema, sed cognoscendæ sunt per de inesse immediate: puta per possibilitatem illarum, album est nigrum, omne animal est homo: quarum prima est impossibilis, & secunda possibilis absolute. Hæc autem, album potest esse nigrum, quæquæ habeat formam de inesse, scilicet, album est potens esse nigrum, tam æquiualentem est modalis diuisa, æquipollens huic, album possibiliter est nigrum. Ex hac differentia sequitur ratio nominis compositæ & diuisæ. Quia in composita denotatur possibilem esse cōpositionem extremorum, id est, quod simul cōueniat eidem: vt, album esse nigrum est possibile, significat, possibile esse vt idem simul sit album & nigrum. Sed in modali diuisa denotatur quod rei, cui potest conuenire subiectum, potest conuenire prædicatum, saltem pro diuersis temporibus, vt album possibiliter est nigrum, significat quod res, quæ potest esse alba potest esse nigra. Quare modalis dicitur diuisa, quia diuidit tempora: composita vero, quia coniungit illa.

No. 6.
Differen-
tia prima
inter mo-
dalem cō-
positā &
diuisam .

hoc sensus est
verum quod ad
missionem istam
damnationis
possibile est sal
uari, quod
possibile est da
nari insuper
diuiss,

2. quare mi
sistis conspici
ta di me con
spicite. et quare
tollimini sicut
diabolus,

id est dicti modales compositi q2 conjungit fradi-
catum cum subjec- to pro eadem inferentia est, p^o
ut alibi est magis est possibile, ideo ista est p^o
in p^oib^o q2 dicit q2 pro eo dem inferentia alibi
pote^o est magis modalis dicitur dicit q2
dicitur conjunctio p^oib^o . i. dicit p^oib^o dicitur dicit
p^oib^o q2 dicit p^oib^o pro dicitur p^oib^o .

Not. 5.
Verum
falsum
cōstitu
modalē

Secundò notandum cum Petro

Hispano, quòd quanquam verum & falsum
constituant propositiones instar modalium,
excluduntur tamen à præsenti consideratio
ne, quia quantum attinet ad æquipollentias
& oppositiones non differunt à simplicibus
categoricis. Et ratio est, vt dicit Sanctus Tho
mas opul. 40. quia verum vel falsum nihil ad
dunt supra simplices categoricas. Idem enim
est dicere, Petrum disputare est verum, & Pe
trus disputat: & ideo qui dicit, in veritate Pe
trus disputat, non iurat magis quàm si dice
ret, Petrus disputat: & tamen refert dicere, Pe
trus disputat: & Petrum disputare est possi
bile, aut contingens, aut impossibile, aut ne
cessarium. Et ideo solum hi quatuor modi cõ
stituunt modales. Et eadem ratione exclu
duntur illa participia, scitum, creditum, opi
natum: quanquam videantur constituere mo
dales: vt hominem esse risibilem est scitum,
Deum esse trinum esse creditum: quia non si
gnificant aliquam qualitatem compositio
nis in se, sicut quando dicimus, hominem esse
risibilem est possibile: sed denotant actum in
tellectus, neque inter illa est æquipollentia
aut oppositio, sicut inter alia quatuor.

Not. 5.
 Verum et
 falsum nō
 cōstituūt
 modale.

No. 7.

Differen-
tia secūda

Secunda differentia inter modalem compositam & diuisam est in modo soluendi: Nam modalis composita resoluitur immediate per suam officiantem quomodo-
cūq; supponant extrema dicti. v. g. album esse nigrum est possibile, exponitur sic, hæc propositio, album est nigrum, est possibilis. Et hæc dicitur officians. Sed modalis diuisa: vt, album possibiliter est nigrum, debet resolui prius ratione subiecti vt videbimus inferius. Quare in sensu composito est impossibilis, & in sensu diuiso necessaria. Et pro maiori declaratione huius est notandum, quod modalis composita æquipollet diuisa ex eisdem terminis in qua modus præcedit totum. v. g. hæc hominem esse chimeram est impossibile, æquipollet huic, impossibiliter homo est chimera, quia huiusmodi modales diuisæ ubi modus præcedit (vt diximus no. 6.) habent sensum compositum. Vnde sicut illa propositio, impossibile est hominem esse chimeram, habet immediate probari & resolui per suam de inesse, ita illa composita, hominem esse chimeram est impossibile, habet immediate probari seu resolui per eandem de inesse, quæ dicitur officians illius: cum propositiones æquipollentes ex eisdem terminis, eodem modo debeant probari. Quare hæc propositio, hominem esse album est possibile, est vera: quia sua de inesse seu officians, homo est albus, est possibilis. Et hæc, hominem non esse chimeram est necessesse, est vera quia sua officians, homo non est chimera, est necessaria. Et sic dicito de omnibus alijs. Qualiter autem sit soluenda diuisa inferius latius dicetur.

No. 8.

Differētia
tertia.

Tertia differētia est inter compo-

sitam & diuisam ex parte quantitatis: nam in modalis diuisa quantitas attenditur sicut in ceteris categoricis. Vt hæc est vniuersalis, omne album possibiliter est nigrum, & hæc particularis, aliquod album possibiliter est nigrum, sed modalis composita nec est vniuersalis nec particularis: Nam dictum, quod est subiectum, supponit singulariter vel potius simpliciter pro significato propositionis. Enimvero siue dicas, Petrum disputare est possibile, siue hominem disputare, siue omnem hominem. &c. semper dictum supponit pro vnico significato totius propositionis. Et hoc idem negat communis opinio. Dicunt enim qd cum dictum in hac modalis, Petrum disputare est possibile, supponat communiter pro propositione, potest distribui totum. scilicet, Petrum disputare est possibile, id est, omnis talis pro-

fitio, Petrus disputat est possibilis. Sed hoc est dialecticam in barbariem relegare.

At dubium est circa has differentias vtrum modus in modalis composita supponat secundæ intentionaliter pro propositione. Nam ita asserunt fere Summuliste. Constituunt enim secundam differentiam, qd modus in composita stat secundæ intentionaliter pro propositione, & in diuisa primæ intentionaliter. Et ratio istorum est qd hæc, Petrum disputare est possibile, officiat per hanc, hæc propositio Petrus disputat, est possibilis, ubi modus prædicatur secundæ intentionaliter de propositione possibili. Sed re vera falsus & impropriissimus est hic modus loquendi: contra quæ statuius hanc conclusionem. Modus in modalis composita non accipitur secundæ intentionaliter pro propositione, sed pro significato ipsius dicti seu propositionis illi correspondentis. Probatur primo. In hac propositione Petrum disputare est possibile, dictum accipitur significanter pro illo quod est, Petrum disputare: ergo pro eodem accipitur prædicatum. Antecedens constat ex modo concipiendi (cuius in dialecticis magna est habenda ratio) nam qui audierit, Petrum disputare est possibile, certè non concipit statim qd illa propositio est possibilis, sed qd actio ipsa disputandi est possibilis Petro, ac si dicas, Petro possibile est disputare. Et confirmatur: nam sensus huius Petrum disputare est possibile, talis est, possibile est vt Petrus disputet. Vbi ly possibile, accipitur pro significato ipso quod est Petrus disputare. Secundo arguitur. In his propositionibus, liberum est homini disputare: Vtile est, laudabile est. &c. Non accipitur ly liberum, aut ly utile, pro propositione sed pro actione ipsa significata: ergo eodem modo si dicas, contingens est petrum disputare: necesse est hominem semel mori. &c. Tercio tandem arguitur. Nam sequitur ex opinione istorum vt ipsi concedunt qd modus in modalis composita non ampliat, licet ampliet in diuisa. Itaq; in hac propositione, Petrum disputare est possibile, ly, possibile, solum accipitur pro propositione existente in rerum natura, quia ly possibile, secundæ intentionaliter nō ampliat, quantum ad existentiam propositionis: sed quantum ad veritatem illius, iuxta ampliationem de ly possibile. Ex quo inferunt secundo quod modalis composita est contingens. Nam existente in rerum natura hac propositione, Petrus disputat: illa modalis est vera, alias est falsa. Non obstante, quod

K 4 omnis

No. 9.

Dubium. *vel fine
intentionali
per pro significando
ipsum ppe!*

*confer quæ est arg. i
accipit i intent. pro
significando prædicta
et de intentione
significandi. si h. ista
hæc ppe omnis homo
est albus est possibile
qd omnis hominem
esse album est possibile
vnde est bona arg. est
vera qd arg. est uerit
vnde sic ppe nullus
homo est albus est po-
ssibile qd ppe omni homi-
nem esse album est po-
ssibile vnde est bona et
arg. est uerit qd arg.
est uerit, et ita
affirmat eandem uerit
qd duo intentiones dant
in modum uerit, ad arg.
responde quodlibet esse
est uerit bona modum
uerit, non sunt uerit
uerit,*

Liber tertius

omnis modalis diuifa est necessaria vel impossibilis. Et tertio concedunt contra Petrum Hispanum quod propositiones eiusdem rotuli non aequipollent. Vt Petrum disputare est possibile, Petrum disputare non est impossibile, quæ sunt in Amabimus: quia si nulla sit talis propositio, Petrus disputat, prima est falsa, cum sit affirmatiua de subiecto non supponente, & secunda vera. Sed hæc oia sunt absurda, & si-
neratione cõficta. Manifestum enim est modum perinde ampliari in cõposita sicut in diuifa. Et quanquã nulla sit propositio præter hæc, Petrum disputare est possibile, hæc est vera & necessaria. Imò ante creationem mundi quando nulla erat propositio ita erat sicut nunc per illam significatur. Vnde sequitur ly possibile, non supponere pro propositione sed pro significato possibili. Sequitur secundo quod omnis modalis cõposita vel est impossibilis, vel necessaria sicut diuifa. Et respondetur ad argumentum, primo quod quanquã resoluitur per illam officiantem ubi modus tenetur secundæ intentionaliter, non sequitur quod in modaliter teneatur secundæ intentiona-
liter, pro propositione ipsa: sed pro significato illius. Nam aliàs eadẽ ratione in modaliter diuifa teneretur secundæ intentionaliter: quia post resolutionem extremorum, eodem modo resoluitur, vt Petrus possibiliter est Petrus, resoluitur per hanc, hæc propositio, Petrus est Petrus, est possibilis. Secundo dico quod absolute non valet consequentia à modaliter cõposita ad officiantem nisi posita constantia propositionis. v. g. Petrum disputare est possibile, & hæc propositio, Petrus disputat, est & significat Petrum disputare quod est possibile: ergo illa propositio est possibilis: vt ex possibilitate significati sequatur possibilitas propositionis. Nam ab eo quod res est vel non est: propositio dicitur vera vel falsa, possibilis. &c.

Argum. i.

At verò contra hanc nostram expositionem arguitur. Sequeretur inde has propositiones esse falsas, hominem esse lapidẽ est impossibile, chimæram nõ esse est necesse: vt pote in quibus subiectum nõ supponit. Nam hominem esse lapidem, & chimæram nõ esse, nihil est. Consequens est falsum vt patet per suas officiantes, quæ sunt veræ. Respondetur in primis quod hic nõ est locus disputandi de significato propositionis, quod vocant complexẽ significabile, videlicet quod res sit hominẽ esse lapidem, an sit homo vel lapis vel vtrũq; satis sit Summulistis propositionẽ & dictum infinitiui easdẽ res significare, quæ significan-

tur per extrema. Aliter tamen. scilicet cõpositiue aut diuisiue. Itaq; hoc dictum hominẽ esse animal, supponit pro hoc quod est hominẽ esse animal. Et hominẽ esse lapidẽ, pro hoc quod significatur hominem esse lapidẽ. Quod si vltra quærat quid est hominẽ esse animal: respondetur, quod omnis philosophus irrideret hæc interrogationem. Nihil enim aliud est hominẽ esse animal quã hominẽ esse animal: sicut hõ nihil aliud est quã hõ vel animal. &c. At si quæras vtrũ hominẽ esse animal sit alia res distincta ab homine, tunc est alia quæstio metaphysica: quæ nõ spectat ad dialecticum. Sed pro nũc dicimus quod nõ est alia res, sed hominẽ esse animal, est homo qui est animal. Et hominẽ esse lapidẽ, est homo qui est lapis, quod est impossibile, sed imaginatur esse, & chimæram non esse, est chimæra quæ non est, quod est necesse. Propter hoc argumentum diximus in prima editione quod dictum in modaliter cõposita ampliatur ad quinque, vt oēs illi termini supponerent, & modales illæ essent veræ. Sed iã nihil opus est tali ampliatione: nã cum illæ propositiones cõuertantur cum illis, impossibile est homo est lapis, necessariò chimæra non est, sequitur quod in illis sit æqua ampliatio. Et sicut illæ diuise nõ requirunt suppositionem terminorũ ad hoc quod sint veræ: quia sunt negatiuæ: ita nec illæ cõpositæ: quia virtualiter sunt negatiuæ, postquã conuertuntur cum illis diuisis negatiuis, & cum alijs cõpositis negatiuis eiusdem rotuli.

Secundo arguitur, ad idem sequetur ex nostra expositione hæc esse falsam,

oẽ ens esse est necesse. Nam sequitur bene, oẽ ens esse est necesse, Petrus est ens, ergo Petrus esse est necesse, quod consequens est falsum. Ad hoc argumentum diceret cõmunis opinio, defectũ esse, quia mediũ in maiori tenetur materialiter & in minori personaliter. Sed hoc iã dici nõ potest cũ supra abunde probatũ sit dictum in modaliter cõposita nullo modo supponere materialiter. Ideo aliter respondetur ad argumentum, secundũ nostrã opinionem negando sequelã, imò illa, oẽ ens esse est necesse, est vera, vt patet per suã officiantẽ seu de inesse, omne ens est, quæ est necessaria, vt pote cuius subiectum supponit, saltẽ pro Deo. Quinimò etiam hæc sunt necessariae in via philosophi, ois homo est, homo est: dato oēs earũ singulares sint contingentes, vt diximus in ca. de inductione. Et sic negatur ille syllogismus factus sub ly ens. Nam sicut nõ sequitur, hõ est spẽs: & Petrus est homo, ergo Petrus est species: ita

hec i. solo est melior
et secunda, nam dicitur
huiusmodi consequens, in
consequendo o. modo in
significando nego,

Hec erat fal
sum, nam ly
possibile, est in
possibile ut in
dicitur in am
pliat. solum
plurimũ ad qd
non h. ad. 5.

Hec solo uen
est qz huius
partit uisibilis
per se huius
quod huius
Argumentum
sint a primis
huc,

consequens est
falsum qz huc
omne ens est
est necesse est
affirmat et
huiusmodi in
huiusmodi in
huiusmodi in
huiusmodi in
huiusmodi in

qz dixit
huiusmodi in
huiusmodi in

non sequitur, omne ens esse est necesse. Petr⁹ est ens: ergo Petrum esse est necesse: quia sicut ly species, facit subiectū supponere simpliciter, ita modus in modali composita: quia accipitur secundē intentionaliter, facit dictum supponere simpliciter seu immobiliter pro significato ad æquatro illius, seu propositionis illi correspondentis, quod idē est. Ex quo sequitur q^d sub terminis modalis compositæ non licet syllogizare nec descendere sicut sub terminis modalis diuisæ: postquā in composita dictum supponit simpliciter & in diuisa termini supponunt personaliter. Secundō potest dici ad argumentum & for^{am} melius, q^d quantumuis termini in modali composita supponant personaliter & mobiliter, sicut in modali diuisa syllogismus argumēti nihil valet. Pro cuius declaratione est notandum: q^d modalis composita & diuisa ex eisdem terminis vbi modus præcedit, sunt formaliter æquipollentes. v.g. iste sunt æquipollentes, omne ens esse est necesse, & necessariō oē ens est: quia vt insinuauimus suprà no. 6. secunda dato habeat formam diuisā, virtualiter habet sensum compositum. Ex quo sequitur primō q^d termini in illis supponunt eodem modo & eodem modo ampliantur & restringuntur. Sequitur secundō quod defectus qui cōmittitur descendendo vel syllogizando sub terminis vnius: committitur descendendo aut syllogizando sub terminis alterius. Quare ad argumentū dico, quod sicut iste syllogismus nihil valet. Necessariō omne ens est & petrus est ens, ergo necessariō petrus est, quia medium tantum distribuitur dependenter seu incompletē in maiori, vbi tenetur magis amplē, ita nec syllogismus argumenti aliquid valet propter eundem defectū, sed esset bonus vterque syllogismus si tolleretur ille defectus & diceretur in minori, petrus omne ens possibiliter est. Inō etiam si diceretur in minori, petrus necessariō est ens, supposito quod extrema nullo modo supponerent naturaliter, tollitur idē defectus, vt in syllogismis clariū videbitur. Quare sit regula generalis valde notanda, q^d ad assignandum defectum commissum in descensu seu syllogismo sub modali composita talis modalis composita est reducenda ad diuisam modo dicto, & ibi formetur idem descensus seu syllogismus vt clariū appareat defectus. Vnde iste descensus nihil valet omne animal esse hominem est possibile, & ista sunt omnia animalia possibilia, ergo hoc animal esse hominem est possibile &c. quia omnes singulares in quibus demonstrantur bruta

sunt falsa. Sicut nec ista ad quem resoluitur, possibiliter omne animal est hō, & ista sunt omnia animalia possibilia: ergo possibiliter hoc animal est homo &c. quia descenditur copulatiuē sub vniuersalitate incompleta seu dependenti ab illo modo particulari, possibiliter, possibile qui obtinet primum locum resolutionis. Nec iste syllogismus valet aliqd, omne album esse nigrum est impossibile, petrus est albus: ergo petrum esse nigrum est impossibile, sicut nec iste ad quem resoluitur impossibiliter album est nigrum, Petrus est albus: ergo impossibiliter petrus est niger: quia medium in præmissa negatiua capitur magis restrictē quā in affirmatiua rōne sensus compositi, qui omnes defectus clariū in syllogismis patebunt. Dubium tamen est de veritate istius, omne ens esse Deum est possibile. Nam videtur falsa per suam officiantem. si hæc est possibilis omne ens est De⁹. Etenim si illa propositio existat, tunc esset falsa, quia ipsa erit ens quod non est Deus. Si autem non existat, non est vera: ergo nullo modo potest esse vera, & per consequens est impossibilis. Respondetur quod illa modalis est vera & necessaria & sua officiās est vera: nā illa est possibilis, omne ens est Deus, quia potest ita esse sicut per illam modō significatur: vt patet ante creationem mundi. Argumentum tamen probat quod non potest esse vera: nec illud requiritur vt sit possibilis.

Propositio igitur modalis de pos Nota. 10.

sibili officiatur per possibilitatem suā de in esse: vt, possibile est Petrum disputare, hæc propositio est possibilis, petrus disputat: propositio de contingenti per contingentiam suā de inesse: & propositio de necessario per necessitatem, & propositio de impossibili per impossibilitatem. Exempla sunt facilia: Pari modo exponunt istas, scio hominem esse risibilem, credo Deum esse trinum, opinor quantitatem distinguī à re quanta: & similes. Id est, hæc propositio, homo est risibilis est à me scita &c. Sed hic obiter ad notauerim quod id quod principaliter scimus est res ad extra. Propositionem tamen scimus tanquā id per quod tendimus in rem: nam vtimur terminis pro rebus. Sed (quod ad nomen attinet) possumus vocare propositionem, obiectum propinquum: quia est id quod proximē venit in vsum nostrum: & rem, obiectum remotum. Nihilominus res est potissimum obiectum & finis propositionis.

*huc 22 w l
clinet est uerū
et potest huc vi*

*si c. u. l. b. q. non
applicatum fuit per
meū Magist. Pri. p. d.*

Liber Tertius.

Lectio secunda.

Nota. 1.

Sequitur in tertia parte textus de æquipollentijs modalium: quas Petrus Hispanus solum constituit in modalibus compositis. Vbi sciendum (inquit) quod unusquisque illorum quatuor modorum constituit quatuor modales, quæ vniuersæ colliguntur sexdecim in quatuor rotulis constitutæ. Et omnia sunt in textu suis cuiusque exemplis perspicua. Vbi adnotandæ sunt quatuor illæ dictiones, Amabimus, Edentuli, Iliace, Purpurea. In quarum qualibet sunt quatuor vocales (nam consonantes non sunt significatiuæ) A, significat propositionem modalem simpliciter affirmatiuam de dicto & modo. E, significat modalem negatiuam de dicto & affirmatiuam de modo. I, est conuerso affirmatiuam de dicto & negatiuam de modo. V, negatiuam simpliciter de dicto & modo. Secundò notandum quod in quolibet rotulo prima modalis est de possibili & secunda de contingenti, quæ dicuntur particulares de modo: tertia verò est de impossibili: & quarta de necessario, quæ dicuntur vniuersales de modo, vt significat Petrus Hisp. per illam regulam. Omne necessesse valet, impossibile, nullus: possibile, quidam, quidam non possibile non: id est, necesse, est modus vniuersalis affirmatiuus, impossibile, vniuersalis negatiuus possibile verò particularis &c. Tertiò notandum quod contingenter secundum Aristot. 1. Priorum, capit. 3. accipitur dupliciter, vno modo specialiter, pro illo quod potest esse & potest non esse, de quo agemus infra: alio modo generaliter vt conuertitur cum ly possibili, videlicet vt dicitur de illo quod est vel potest esse, siue sit necessarium siue non, & isto secundo modo, accipitur in proposito, vt consequitur & subalternatur ad necessarium: nam contingens primo modo potius repugnat cum necessario. Et ideo vniuersaliter in rotulis possibile. & contingens ponuntur sub eadem forma.

Not. 2.

Primus ergo modus, est Amabimus: continet has quatuor propositiones æquipollentes. Petrum disputare est possibile, petrum disputare est contingens, Petrum disputare non est impossibile, Petrum non disputare non est necesse. Et quod duæ primæ æquiualeant: iam modò probatum est. Sed quod tertia æquiualeat primæ etiã patet: quia illud quod est possibile: non est impossibile, & quod non est impossibile est possibile: aliàs idem esset simul possibile & impossibile. Et quod quarta æqui-

ualeat etiã primæ patet: quia si aliquid est possibile, suum contradictoriũ non est necessarium: aliàs duo contradictoria essent vera. Et etiã si aliquid non est necessarium suum contradictorium non est impossibile: & per consequens est possibile: aliter darentur duo contradictoria falsa. Secundus rotulus est Edentuli, scilicet, Petrum non disputare est possibile, Petrum non disputare est contingens, Petrum non disputare non est impossibile. Petrum disputare non est necesse. Quæ etiam sunt æquipollentes. Tercius rotulus est Iliace, Petrum disputare non est possibile, Petrum disputare non est contingens. Petrum disputare est impossibile; Petrum non disputare est necesse. Quæ propositiones sunt pari ratione æquipollentes. Quartus rotulus est Purpurea, videlicet Petrum non disputare non est possibile, Petrum non disputare non est contingens, Petrum non disputare est impossibile, Petrum disputare est necesse, quæ omnes sunt æquipollentes. In quibus rotulis considera quemadmodum quilibet quatuor modorum constituit quatuor diuersas modales, scilicet, affirmatiuam de dicto & modo, negatiuam de dicto & affirmatiuam de modo. Et est conuerso affirmatiuam de dicto & negatiuam de modo, & quartò negatiuam de dicto & modo. Quod patet si compares quatuor primas singulorum rotulorum inter se & quatuor secundas & ita per ordinem. Ad cognoscendum æquipollentias & oppositiones inter quascunq; modales compositas vtere hac regula. Resolue illas in suas diuisas quibus æquipollent vbi modus præcedit: & generaliter sicut illæ diuisæ se habuerint se habent illæ compositæ. v.g. istæ duæ quæ sunt in Amabimus, Petrum disputare est possibile, Petrum non disputare non est necesse, sunt æquipollentes: quia istæ diuisæ in quas resoluuntur sunt æquipollentes. Possibiliter Petrus disputat, non necessario Petrus non disputat. Et istæ sunt contradictoriæ. Petrum disputare est necesse, Petrum non disputare est possibile, quia istæ in quas resoluuntur contradicunt: necessario Petrus disputat possibiliter Petrus non disputat: & sic facito in quibuscunque alijs propositionibus etiam nullo habito respectu ad rotulos.

Edentuli.

Iliace.

Purpurea

Sed est notandũ quod consulto non ordinauimus rotulos suo cuiusque ordine: imò ordine conuerso. Primo loco in parte superiori quartum: & secundo, tertium, & sub quarto subscripsimus primam: & sub tertio

secun-

cum fin huius. Et notandum: iste sunt quatuor modales, Amabimus, Edentuli, Iliace, Purpurea. Et notandum: quod istæ diuisæ in quas resoluuntur sunt æquipollentes. Possibiliter Petrus disputat, non necessario Petrus non disputat. Et istæ sunt contradictoriæ. Petrum disputare est necesse, Petrum non disputare est possibile, quia istæ in quas resoluuntur contradicunt: necessario Petrus disputat possibiliter Petrus non disputat: & sic facito in quibuscunque alijs propositionibus etiam nullo habito respectu ad rotulos.

Cap. VI.

De Modalibus.

76

Tunc, observandum est q. dictum affirma-
 tione q. si respectum & negativum sint contradictoria. v.g.
 res inamabili. si accipias hanc, aliquid ens esse creaturā est
 possibile, quā est prima de amabimus, non
 requipollet huic, aliquid ens non esse crea-
 turā nō est necesse, tanquā ultimē de amabi-
 mus, imō prima est verā & secunda falsa: ut
 patet per suā officiantem. s. hęc propositio,
 aliquid ens non est creatura, non est neces-
 saria, imō est necessarium quod deus non sit
 creatura. Sed requipollet huic, omne ens nō

qui se sine effe
 maestio fr. d.
 a balladit d. al
 cas. a 7. de mai
 y d. x. c. i. de ligat.

se creatura est possibile: tunc vltima debet ef
 se hæc, aliquod ens non esse creaturam nõ esse
 necesse: & vltima de Iliace debet esse hæc, ali
 quod ens nõ esse creaturam est necesse.

Lectio tertia.
 Notit. C. Secunda disputatio principalis

est de modalibus diuisis. Dictū enim est, mo-
dalem cōpositam & diuisam differre, cō pri-
mū, quōd in modalī cōposita modus accipi-
tur nominaliter, & in diuisa aduerbialiter: vt
Petrus possibiliter disputat. Quāquā etia
modus nominalis facit virtualiter diuisā: quā-
do mediat inter accusatiuum & verbum: vt
album possibile est esse nigrū, & verbū potest
vt album pōt esse nigrum. Secundō differūt
in modo resoluendi: nam modalis compo-
sita vt dictum est resoluitur immediatē per suā
officiantem quomodocūq; termini suppo-
nāt. Sed modalis diuisa resoluitur mediatē,
vel immediatē per suam de inesse, videlicet,
si subiectum sit resolubile debet prius resolui
quadrupliciter. Primō ratione quantitatis per
singulares. Secundō ratione connotationis si
fuerit connotatiuum, & tunc tandem debet
probari per suam de inesse v.g. omne album

possibiliter est nigrum, debet prius resolui per singulares. Hoc album possibiliter est nigrum & hoc album, &c. Deinde vnaquæque singularis debet resolui hoc modo. Hoc possibiliter est nigrum, & hoc possibiliter est hoc album, ergo &c. Et quælibet resoluens debet probari per possibilitatem suæ de inesse, scilicet, hoc est nigrum hoc est hoc album, &c. Quod si fuerit relatiuum à parte subiecti, debet etiam prius resolui: vt, Petrus qui est possibiliter disputat, resoluenda est per hanc copulatiuam, Petrus est, & Petrus possibiliter disputat. Imò aliquando subiectum supponens pro toto debet resolui in terminum supponentem pro partibus (sit tum identificetur cum suis partibus) & maxime quando predicatum est terminus supponens pro partibus scorsum, alias non est necessarium, vt Petrus necessario est materia & forma, non debet poni immediate in esse, sed resolui sic, hæc entia necessariò sunt materia & forma, & hæc entia possibiliter sunt Petrus, ergo &c. Debet enim in resoluendis seruari eadem ampliatio quæ erat in modalibus: & iam diximus si necessariò, post se dicere, necessitatem & ante se possibilitatem. Ex quo sequitur vnum corollarium notandum, quod in terminis irresolubilibus, modalis composita & diuisa æquipollent formaliter ex eisdem terminis: vt Deus necessariò est Deus, & Deum esse Deum est necesse: Michael possibiliter est Michael, Michaellem esse Michaellem est possibile. Quæ regula cum ab antiquis fuerit receptissima, gratis negatur à modernis: nempe qui dicunt modalem compositam esse contingentem, & diuisam aut necessariam aut impossibilem. Sicut etiam in terminis resolubilibus, modalis diuisa, vbi modus præcedit totum æquipollet formaliter compositæ ex eisdem terminis, vt diximus.

Sed ad reducendum modalē ad Not. 2.

suam de inesse, supponendum est prius id
quod suprà diximus, propositionem de in
esse dupliciter dici: vno modo vt distinguitur
cōtra modale: alio modo, vt distinguitur cō
tra de extrinseco tempore: & utroq; modo ac
cipitur in p̄sentia. Secundò notandū, quòd
aliud est ponere aliquid possibile inesse, &
aliud reducere propositionem ad suam de in
esse. Nā tunc possibile ponitur in esse, quan
do aliquid quod est possibile, datur &
admittitur esse verum. Vt si quis sustineat
Deum posse facere infinitum: & altero di
spu

Id est quomodo debent
examinari veritas
motus et cetera
veritas est de extrin
seco bonum

Liber Tertius.

sputationis gratia petente ut ponatur inesse, admittat infinitum in re: quomodo Aristote. 7. *Phy. tex. 9. inquit, possibili posito in esse non sequitur inconueniens.* At, reducere propositionem ad suam de inesse, est veritatem eius, aut falsitatem per suam de inesse manifestare: ut si neganti hanc, Petrus contingenter disputat, ostendentes hoc modo, Hæc propositio, Petrus disputat, est contingens: ergo Petrus contingenter disputat: aut si quis concederet hanc, Messias veniet, & reprobares hoc modo Messias veniet: ergo hæc post hæc erit *falsa vera*, Messias venit: consequens est falsum: ergo & antecedens.

sed hoc est difficile quod est quomodo de beat examinari uultur per modum
diuise in modum de re
ad illud ad suam de in
esse, ut quomodo de
beat examinari uultur
si per de ex
per latere in modum
de re uultur ad suam
de inesse,

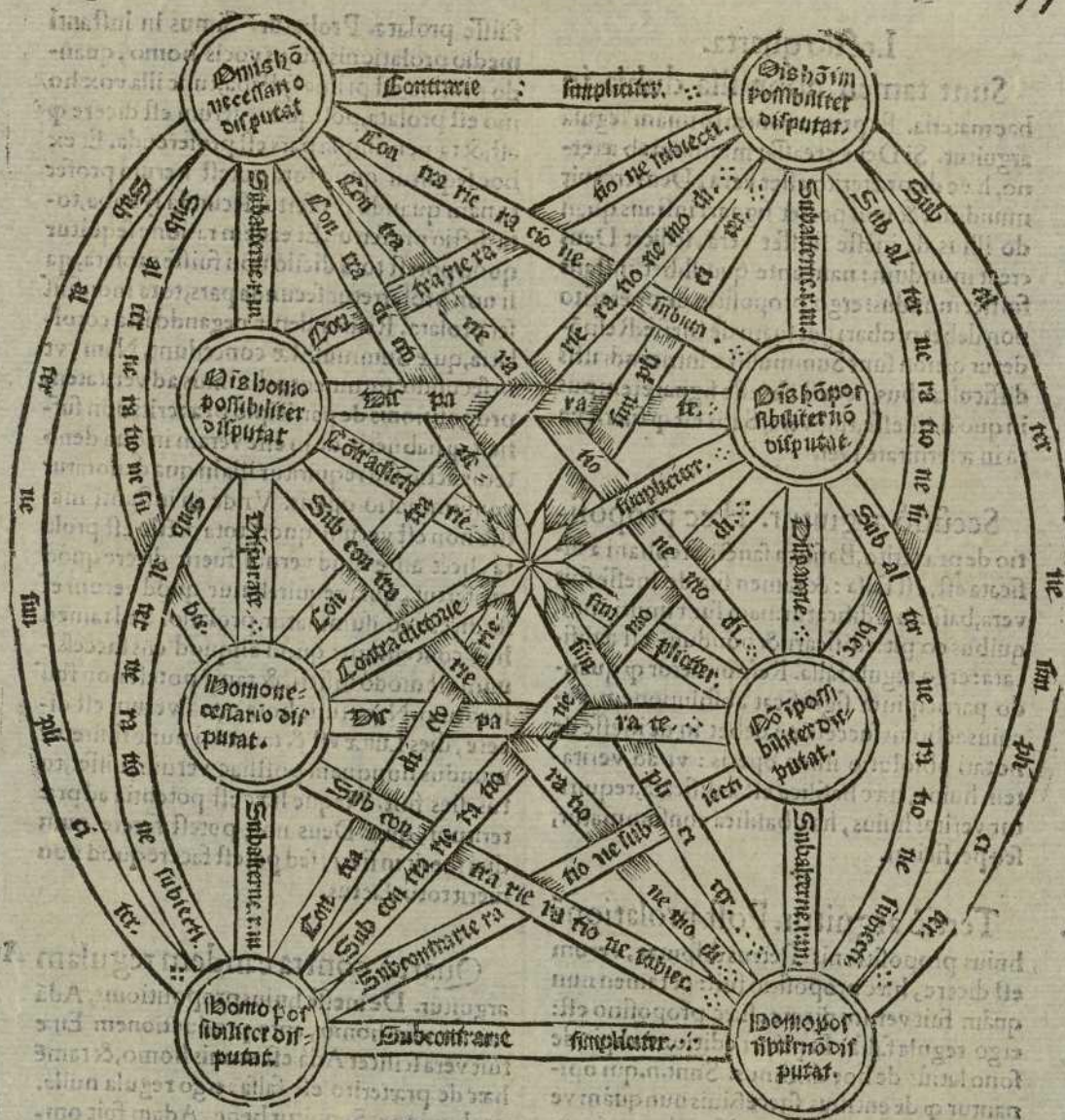
22

f

Vnde iuxta septem temporum differentias constituuntur septem regule ad reducendum modales aut de extrinseco tempore ad suas de inesse. Prima. Ad veritatem propositionis de præterito immediate reducibilis ad suam de inesse, sufficit & requiritur aliquando habuisse suam de inesse, veram: ut Adam fuit, est vera, quia Adam est, aliquando fuit vera: at album fuit nigrum, non debet immediate reduci ad de inesse, sed debet resolui ratione subiecti, scilicet hoc fuit nigrum, & hoc est vel fuit album: ergo &c. Vnde casu quo Petrus nunc sit albus, qui ante hæc semper fuit niger, illa propositio est vera. Secunda. Ad veritatem propositionis de futuro, immediate reducibilis ad suam de inesse, sufficit & requiritur quod sua de inesse aliquando erit vera: ut ad veritatem huius, Antichristus erit, sufficit & requiritur, quod aliquando erit verum, antichristum esse, & idem intelligatur de participijs præteriti & futuri temporis. Tertia. Ad veritatem modalis diuise de possibiliter, immediate reducibilis ad suam de inesse sufficit & requiritur quod sua de inesse sit possibilis: ut ad veritatem huius, Petrus possibiliter disputat, sufficit & requiritur, ut hæc sit possibilis, Petrus disputat, & idem est de contingenter, generaliter capto: quia conuertitur cum possibiliter. Quarta. Ad veritatem modalis diuise, de contingenter specialiter capto.

scilicet, quod potest esse, & potest non esse, sufficit & requiritur quod sua de inesse sit contingens, ut ad veritatem huius, Petrus contingenter disputat, sufficit & requiritur quod hæc sit contingens, Petrus disputat. Quinta. Ad veritatem modalis diuise de necessario, sufficit & requiritur, quod sua de inesse sit necessaria: ut ad veritatem huius, Deus necessario est, sufficit & requiritur, quod hæc sit necessaria, Deus est. Sexta. Ad veritatem modalis diuise de impossibiliter, sufficit & requiritur, quod sua de inesse sit impossibilis, ut ad veritatem huius, chimæra impossibiliter est, sufficit & requiritur, hæc esse impossibilem, chimæra est. Septima regula. Ad veritatem modalis diuise de imaginario, sufficit & requiritur, quod sua de inesse imaginetur esse vera, ut ad veritatem huius, chimæra imaginario est, sufficit & requiritur, quod hæc imaginetur esse vera, Chimæra est. At verò quando est propositio de mixta copula, prius resoluitur copula: ut Petrus fuit & erit albus, resoluitur ad copulatiuam, & quælibet categorica ponatur inesse. Et notandum circa omnes has regulas, quod quando dicimus quod requiritur veritas, aut possibilitas de inesse, intelligitur supposita constantia ipsius de inesse, ut supra declarauimus, alias non sequitur, Petrus possibiliter disputat: ergo hæc est possibilis, Petrus disputat: sed sufficit quod possibile sit ita esse sicut per illam significatur.

His præhabitis possunt facile Not. 4. constitui rotuli oppositionum in modalibus diuisis: qui parum differunt à rotulis compositarum. Vbi notandum quod licet in compositis solum sit variatio penes qualitatem ex parte modi, aut ex parte veritatis in diuisis est etiam variatio ex parte quantitatis subiecti: quæ attenditur sicut in cæteris categoricis. Vnde potest constitui oppositio, & ex parte subiecti, & ex parte modi. v.g. constituitur octo propositiones: quatuor affirmatiuæ in latere dextro, & totidem negatiuæ in sinistro: sub hac figura.

Prima sinistri ordinis, omnis homo necessario disputat, est simpliciter vniuersalis, & ex parte subiecti, & ex parte modi: & est simpliciter affirmatiua. Prima dextri ordinis, omnis homo impossibilem disputat, est simpliciter etiam vniuersalis, tam ex parte subiecti quam ex parte modi: & simpliciter negatiua, & ideo sunt simpliciter contrariae. Secunda dextri ordinis, omnis homo possibiliter disputat, est vniuersalis ratione subiecti, & particularis ratione modi: & simpliciter affirmatiua. Secunda dextri ordinis, omnis homo possibiliter non disputat, est in idem vniuersalis ratione subiecti, & particularis ratione modi: & est negatiua ratione verbi, & affirmatiua ratione modi (non di-

cam, affirmatiua modalis, quia absolute est negatiua) & ideo sunt disparatae: quia manet eadem vniuersalitas ex parte subiecti, & eadem particularitas ex parte modi. Eadem ratione, tertia dextri rotuli & tertia sinistri, scilicet, homo necessario disputat, homo impossibilem disputat, sunt disparatae: quia ambae sunt particulares ratione subiecti, & vniuersales ratione modi. Vltima vero, scilicet, homo possibiliter disputat, homo possibiliter non disputat, sunt simpliciter subcontrariae: quia sunt simpliciter particulares ratione subiecti, & ratione modi. Et quo vitemus prolixitatem in figura ipsa expressum est, quemadmodum singulae se habeant ad singulas.

LECTIO

Lección quarta.

Argu. 1.

Sunt tamen nonnulla dubia in hac materia. Et primo contra primam regulam arguitur. Si Deus creasset mundum ab aeterno, hæc de præterito esset vera, Deus creauit mundum: & non posset signari instans quando illius de inesse fuisset vera, scilicet Deus creat mundum: nam ante quodlibet instans fuisset mundus: ergo propositio de præterito non debet probari per suam de inesse. Respondetur q non sunt Summulistæ intricandi istis difficultatibus, nec est necesse signare tempus in quo de inesse, fuit vera. Satis est q fuerit vera in æternitate Dei.

Argu. 2.

Secundo arguitur. Hæc propositio de præterito, Basilica sancti Stephani ædificata est, est falsa: & tamen sua de inesse fuit vera, basilica ædificatur: nam sunt multi anni, quibus coepit ædificari, & nondum est ædificata: ergo regula falsa. Respondetur q quando participium significat absolutionem aliquius actionis successiuæ, debet in de inesse de notari absolutio illius operis: vt ad veritatem huius, hæc basilica est ædificata, requiritur veritas huius, hæc basilica consummatur, seu perficitur.

Argu. 3.

Tertio arguitur. Post prolationem huius propositionis: Petrus disputat, verum est dicere, hæc propositio fuit: & tamen nunquam fuit verum dicere, hæc propositio est: ergo regula falsa. In priori editione capit. de sono latius de hoc diximus. Sunt. n. qui opinantur q de entibus successiuis nunquam verum est dicere quod sunt, nisi verbo veniente in ordine ad tempus, quia entia successiua nunquam habent partes simul in eodem instanti. Sed re vera hoc est contra communem modum concipiendi. Nam in hoc instanti verum est dicere quod est dies Lunæ, q est mēsis Maij &c. Et ideo dicendum est, q etiā verbo veniente pro instanti, entia successiua sunt, & sufficit q tunc sit aliquid continuatum partium illius: vt ad hoc q sit tempus sufficit esse aliquid instans, & non vt sit motus satis est q sit aliquid mutatum esse. Vnde toto tempore prolationis propositionis verum erat dicere, hæc propositio est, licet non perfecte significet vsque ad prolationem vltimæ syllabæ. Sed contra replicatur. Sequeretur ex hac solutione quod aliqua vox esset prolata, cuius aliqua pars est proferenda: imo quod aliqua vox esset prolata, quæ potest iterum proferri, & potest non

fuisse prolata. Probatur. Simus in instanti medio prolationis huius vocis homo, quando prolata est prima syllaba, tunc illa vox homo est prolata, postquam verum est dicere q est, & tamen aliqua pars est proferenda. Et ex hoc sequitur quod tota potest iterum proferri, nam quando proferitur secunda syllaba, tota dictio proferitur. Et eadem ratione sequitur quod potest tota dictio non fuisse prolata, quasi non proferretur secunda pars, tota monuisset prolata. Respondetur negando ista corollaria, quæ Summulistæ concedunt. Nam, vt in secundo argumento diximus ad veritatem propositionis de participio præteriti non sufficit q habuerit de in esse veram in qua denotetur actio sed requiritur illa in qua denotatur consummatio operis. Vnde in instanti medio non est verum quod tota dictio est prolata, licet ante illud verum fuerit dicere quod proferitur, quia requirebatur quod verum esset dicere consummatur prolatio. Sed tamen hoc concedimus quod aliquod ens successiuum est modo in fieri, & tamen potest non fuisse totum. Nam tunc hora nona verum est dicere, dies Lunæ est & tamen si nunc finiretur mundus nunquam posthac verum fuisset, totus dies fuit. Neque hæc est potentia ad præteritum, quia Deus non potest facere quin dies fuerit in fieri, sed potest facere quod non fuerit totus factus.

Quarto contra eandem regulam Argu. 4.

arguitur. De inesse huius propositionis, Adā fuit omnis homo, ante productionem Eux fuit vera scilicet Adā est omnis homo, & tamen hæc de præterito est falsa: ergo regula nulla. prob. minor. Sequitur bene, Adam fuit omnis homo, & Abraham fuit homo: ergo Adam fuit Abraham. Sunt qui propter hanc consequentiam negant hanc propositionem, Adā fuit omnis homo. Dicunt enim prædicatum distribui pro omni homine præterito, & ideo non debere poni inesse immediate per vnam vniuersalem, sed per plures singulares post descensum sub prædicato. Adā est Noe, Adam est Abraham &c. Sed in contrarium est argumentum. Nam sequitur bene, Adam in isto instanti fuit omnis homo, demonstrato tempore ante productionem Eux, ergo Adam fuit omnis homo. Consequentia est nota per ascensum sub determinatione copulæ præcedentis prædicatum, & antecedens constat: quia tunc ly homo, solum supponit p Adam qui solus fuit in illo instanti. Ad hoc duo sunt modi respondendi. Aliqui enim cōcedūt ascen-

ascensum, & negant antecedens, quia dicunt copulam non restringere predicatum. Quare in hac, Adam in illo instanti fuit omnis homo, predicatum supponit etiam pro Abraham. Sed re vera hoc est contra regulas Dialecticas. Nam verbum trahit extrema ad supponendum in ordine ad suum tempus. Unde sicut in hac, Adam est omnis homo, predicatum supponit solum pro presentibus, ita in hac, Adam in hoc instanti fuit omnis homo, supponit solum pro existentibus in illo instanti. Sicut in hac, huius hominis filius est iustus, ly filius, solum supponit pro filio hominis demonstrati, Alij è contrario concedunt antecedens, sed negant consequentiam. Dicunt enim, non licere ascendere sub determinatione copulae anteq̃ sub predicato, quia arguitur à magis ad minus restrictum, cum distributione. Sed isti habent minorem apparentiam. Nam quando determinatio praecedit determinabile tunc determinabile restringitur à determinatione, taliter vt resolutio ipsius dependeat ex resolutione determinationis. Vnde sequitur bene Petri quilibet equus currit, vel Petrus est ergo hominis quilibet equus currit. Nec valet si assignetur differentia inter determinationem categorematicam & determinationem copulae. Nam hec differentia nulla ratione fulcitur. Igitur, si fallor, propositio argumēti, scilicet, Adā fuit omnis homo, est vera, vt monstratum est in argumento per suā de inesse & per ascensum sub determinatione copulae. Et ad argumentum in contrarium, negatur ille syllogismus ubi subsumitur sub predicato, quia illud non distribuitur complete, vt liceat sub illo descendere aut syllogizare, quo ad usque fiat resolutio sub determinatione praecedenti. Stante determinatione: sicut non sequitur, hominis quilibet equus currit, brunellus est equus, ergo hominis brunellus currit. Et si arguas. In hac propositione, Adam fuit omnis homo, predicatum supponit pro omni homine qui fuit: ergo signum vniuersale pro quolibet tali distribuit. Concedo antecedens. Sed tamen accipitur dependenter ex determinatione copulae, & ita distribuitur. Hinc fit, hanc consequentiam non valere. Adam fuit omnis homo, ergo omnis homo qui fuit, est vel fuit Adam. Arguitur enim à determinatione non vnica ad vnica cum distributione determinabilis, ac subinde, ab incompleta ad completam distributionē. Velud hic, hominis quilibet equus currit: ergo quilibet equus hominis currit: sed. couertenda est dicta propositio

in hanc, In aliquo tempore omnis homo qui fuit, est vel fuit Adam. Sequitur. Secundum hanc, Petrus possibiliter est omnis homo esse necessariam, vt pote cuius predicatum supponat distributionē dependenter: quare proinde debet immediate reduci ad suam de inesse, ante resolutionem praedicati. Petrus est omnis homo, quare est possibilis, praesertim hoc habet verum quando signum vniuersale sequitur modum & copulam & efficitur pars praedicati. Nam de ista, Deus possibiliter omne ens est, non est tam certum, vt videbitur argumento nono.

Ad hunc modū loquendum est. *Argum. 5.*
de propositionibus de praedicato infinito: quod virtualiter includit vniuersalitatem. Arguitur enim quinto contra eandē regulā. Casu quo Petrus quandoq; fuit albus & postea niger, de inesse huius propositionis, Petrus fuit non albus, esset vera, puta, tempore quo erat niger, tamen haec de praeterito nihilominus esset falsa. Nam sequitur bene, Petrus fuit non albus: ergo Petrus fuit illud quod nunquam fuit album, cum ly non infinitet secundum existentiam contradictionis, ergo regula falsa. Respondent isti quemadmodū ad quartum argumentum, negando illam propositionem de praeterito in illo casu. Nam, negatio infinitans infinitat secundum existentiam contradictionis. Vnde, cum in hac, Petrus fuit albus, praedicatum accipitur pro illo quod aliquando fuit album, fit vt in hac, Petrus fuit non albus, accipitur pro illo, quod nunquam fuit album, atq; adeo dicunt non esse ponendam in esse in propria forma, scilicet, Petrus est non albus, sed haec est sua de inesse, Petrus est quod nunquam fuit album, vt ly facit, importet omne tempus praeteritum ante hoc instans. Sed tamen existimo, illam propositionem esse veram iuxta illa quae diximus in praecedenti argumento. Nam in hac, Petrus fuit albus ly album, supponit pro albo praeterito, dependenter tamen à determinatione copulae stante determinatione, scilicet, Petrus in aliquo tempore fuit albus. Vnde, cum negatio infinitans non infinitet illam determinationē, tantū valet, Petrus fuit non albus, sicut, Petrus in aliquo tempore fuit non albus, quod in casu argumenti est verū. Nam tempore quo erat niger, fuit non albus: nec negatio infinitans debet infinitare ampliationē praedicati sed significatū. Et confirmatur haec ratio. Nam cum in hac Petrus fuit non albus, copula praecedens sterminatē, prius debet poni in esse ratione illius.

*ad hoc arg. bene resp.
q. illa n. p. h. n. r.
non fuit p. n. con.
And. d. v. n. ex p. n. r.
h. n. p. h. n. r. sed p. n. r.
fuit p. n. r. con. d. n. r.
h. n. p. h. n. r. ex p. n. r. n. r.
q. d. n. r. n. r. p. n. r. f. t.
i. p. n. p. n. r. Petrus fuit
n. r. q. u. d. n. r. n. r. q. u. d. n. r.
fuit a l. b. n. r. , sed i. p. n.
P. n. r. fuit i. d. d. n. r.
quod n. r. n. r. n. r. non
fuit a l. b. n. r.*

illius, sine aliqua inculcatione prædicati. Et confirmatur secundo ex communi modo loquendi: nam istæ propositiones, Petrus fuit albus, Petrus fuit non albus, non sonant sensus contradictorios, ut ipsi putant. Item arguitur contra istos. Sequitur enim secundum illos has consequentias non valere, Petrus semper fuit non albus: ergo Petrus aliquando fuit non albus. Nam sensus est, Petrus fuit quod non semper fuit albus: ergo Petrus fuit quod non aliquando fuit albus. Nec sequitur, Petrus fuit non albus: ergo Petrus est vel fuit non albus: nam casu quo ante hoc semper fuerit niger, & nunc primò albus, antecedens est verum & consequens falsum. Et eodem casu non sequitur, Petrus est & fuit non albus: ergo Petrus est non albus, ut patet si explices infinitationem prædicati per contradictoriam copulam. Item ultimo arguitur. Nam eadem ratione dicunt has modales omnes esse impossibiles, Petrus possibiliter est non albus, Deus possibiliter est non creans, negantes hanc consequentiam, Deus necessario est non creans: ergo possibiliter est non creans. Quæ omnia videntur obviare modo concipiendi, cuius præsertim habenda est ratio in Dialecticis. Et ideo nos concedimus has esse necessarias, Petrus possibiliter est non albus, Deus possibiliter est non creans, ut patet per suas de inesse. scilicet Petrus est non albus, Deus est non creans. Imo vero, etiam si terminus infinitus ponatur à parte subiecti concedit Aristotele. in Primo Poste. Non cytharizantem possibile est cytharizare, ut sit sensus, ille qui non cytharizat possibile est ut cytharizaret quamquam forsan in rigore esset falsa. Nam quando terminus infinitus præcedit copulam videtur in finitarescendum exigentiam ampliacionis. Sed potest etiam sustineri oppositum, quod non infinitat nisi quantum ad significationem. Ex quo sequitur quod duo termini contradictorii mediante copula particulari possunt verificari de eodem. scilicet Petrus fuit albus & fuit non albus, Petrus possibiliter est albus & possibiliter est non albus, quia negatio infinitans, non negat copulam.

Nota. 1. Dubium est hic de veritate istarum homo sine oculis potest videre, homo sine pedibus potest ambulare, homo sine gratia potest esse iustus. &c. Ad quod facile respondetur per distinctionem. Nam si illa determinatio feratur in verbum, potest, illæ propositiones sunt impossibiles & inuolente contradictionem. Sed si sunt determinationes

subiecti, tunc sunt veræ. Nam sequitur bene, Hic homo potest videre, & hic potest esse homo sine oculis: ergo. &c. faciunt enim sensum diuisum. Sed in contrarium est argumentum de his, album sine albedine possibiliter disgregat visum, videns sine oculis potest iudicare de coloribus. Videntur enim impossibiles, quomodocunque accipiantur illa determinatio. Si enim feratur in verbum, iam probatæ sunt impossibiles. Et si sint determinationes subiecti idem probatur. Nam sequitur bene, album sine albedine possibiliter disgregat visum: ergo hoc possibiliter disgregat visum, & hoc possibiliter est album sine albedine: & hæc secunda est falsa, implicans contradictionem. Respondetur quod in rigore in utroque sensu sunt falsæ sed tamē sano modo possunt accipi in sensu vero. scilicet hoc quod modo est sine albedine potest disgregare visum, & potest esse album: & hoc quod modò est sine oculis potest iudicare. &c. quia potest esse videns. In quo sensu accipit illam Aristotele. Non cytharizantem possibile est cytharizare. *1. qui modò non cytharizat & docent postea possit cytharizare in proprio diuisu.*

Sextò arguitur contra tertiam regulam. De inesse huius propositionis, omnes

angeli possunt esse creati (signo collectiue tento) est possibilis. scilicet omnes angeli sunt creati, imò nunc est vera, & tamen ipsa modalis est falsa: ergo tertia regula non habet verum. Probatur minor. Sequitur bene. Omnes angeli possunt esse creati: ergo tota collectio angelorum potest esse creata, quod est falsum. Nam subiectum stat pro tota collectione possibilium, quæ tamen non potest assignari. Nam cum potentia Dei sit infinita, quibuscunque datis, potest Deus plures creare. Hic in primis, quantum attinet ad regulam Dialecticam, certum est quod propositio modalis de signo collectiue debet regulari per vnam de inesse ubi exprimitur tota collectio suppositorum, secundum exigentiam ampliacionis. Quare de inesse huius modalis, non est illa, omnes angeli sunt creati, sed hæc, omnes angeli possibiles sunt creati, vel tota collectio possibilium angelorum est creata. Nec valet contra hoc argumentum quod quando signum accipitur distributiue non requiritur quod exprimitur ampliatio in propositione de inesse. Nam signum distributiue facit sensum diuisum. Et ideo sufficit ad veritatem huius, omnes homines possunt esse, quod isti possunt esse, & isti. &c. Sed signum collectiue facit sensum compositum. Et ideo requiritur quod omnia supposita

Argum. 6

reg. dial. 1.

posita sunt compossibilia pro eodem instāti. Sed esto ita sit, disputant dialectici de possibilitate illius de inesse, omnes angeli possibiles sunt creati: tametsi non sit tam dialectica, quam physica quæstio. Est enim quæstio an Deus possit creare omnia possibilia simul collectivè. Sunt enim qui opinantur partem affirmatiuam. Nec alio argumento mouentur, nisi quod non implicat contradictionē. Vnde ad argumentum quod nos faciebamus, datis quibuscunque suppositis, Deus potest plura producere, nam alias eius potentia esse exhausta. Hoc negant, imo dicunt in hoc maximè lucere omnipotentiam Dei, quod omnia possibilia possit simul producere, Nec sequitur quod postea potentia Dei sit exhausta, quia si non potest plus, non est ex defectu potentia, sed quia nihil est producibile. Sicut potentia Dei non dicitur exhausta quia non possit producere chimæram. Hæc opinio, quanquam sit, ut cunque defensibilis, mihi tamen non est probabilis. Credo enim esse impossibile: ut Deus omnia producibilia simul producat. Et arguitur sic. Dato quocunque numero creabilium iam creato, adhuc restant infinita creabilia: ergo non potest esse creatus totus numerus creabilium. Probatur antecedens. Creabile solum dicit ex nihilo producibile: ergo quibuscunque ex nihilo productis, cum ibi nulla materia consumatur: adhuc restant infinita creabilia. Et confir. Creabile nullam potētiā dicit ex parte passi, sed solum ex parte agentis, & Deus per nullam productionem fit minoris potentia: ergo quibuscunque, quantūcunque infinitis, infinitis creatis, adhuc restant alia creabilia, & per consequens si Deus non posset illa creare, potentia eius esset exhausta. Secundo arguitur. Quia omnibus illis possibilibus datis, Deus potest quodcunque illorum annihilare & reproducere, ut ipsi concedunt: ergo potest vñ nouum producere, cum non appareat maior repugnantia in vno quam in alio. Sed confirmatur hæc ratio, ut dicebamus in priori additione. Si Deus potest creare tot angelos ut non possit plures, eadem ratione potest eundem toties annihilare & reproducere: ut non posset plures. Nam quæ ratione datur numerus entium possibilium, debet admitti numerus productionū possibilium. Sed illo dato sequitur quod ille angelus nec manebit, nec non manebit, & sic duæ contradictiones falsæ. Nam dato quod maneat, sequitur quod datur res quam Deus non potest annihilare. Et dato quod non maneat, sequitur

quod datur res, quam non potest producere. Nec valet responsio dubitando, an maneat necne. Nam argumentum probat certum esse vtrāque partem esse falsam. Et tertio arguitur. Sequitur ex opposita opinione quod Deus potest facere simul omnia creabilia & singula diuidere omnibus modis possibilibus, & singula ponere in singulis locis possibilibus. Et certe est mirabile quomodo Deus possit in omnibus diuisionibus possibilibus diuidere, & singulas partes cum singulis possibilibus reunire in singulis possibilibus locis. Igitur ad argumentum principale negatur illam modalem esse possibilem, quia subiectum non potest supponere, cum non possint esse producta omnia possibilia.

Sed contra hoc arguitur. Deus cognoscit omnia simul, quæ potest producere, imo collectivè omnia simul, quæ potest cognoscere, quia cognitio Dei non potest crescere: ergo potest omnia simul producere. Negatur consequentia. Non enim repugnat Deum cognoscere tot ut non possit plura, & tamen repugnat creare tot ut non possit plura creare. Et causa est primò ex parte subiecti, quia cognitum à Deo nihil ponit à parte rei supra cognoscibile. Cognoscit enim simplici intelligentia illa, quæ naturaliter non possunt esse, & ideo non repugnat quod non sint plura cognoscibilia, quæ cognoscit. Sed tamē creatum dicit existentiam, cum tamen creabile nihil dicat ex parte subiecti. Et ideo quocunque numero creato adhuc restant creabilia. Est etiam differentia ex parte Dei, quia cognoscere dicit perfectionem in Deo, & propterea cognoscit omnia cognoscibilia. Sed tamen creare actualiter non addit perfectionem supra potentiam creandi. Et ideo non repugnat quod non possint creari omnia creabilia. Et sic, quanquam possint dari infiniti angeli creati & infinites infiniti, adhuc restant infiniti creabiles. Solent hic disputare Summulistæ de veritate huius, in quolibet suam partem quodlibet continuum possibiliter est diuisum, circa quam Summulistæ solum habet considerare primò quod hæc facit sensum diuisum: & hæc, in quolibet suam partem aliquod continuum esse diuisum est possibile, facit sensum compositum. Quare prima debet probari per ascensum sub ly, continuum, quod est antecedens relatiui, & subiectum propositionis, ut diximus in cap. de relatiuis, deinde sub relatiuo. Quare illa propositio est necessaria. Nam in hanc suam partem

tem Petrus potest esse diuisus, & in hanc. &c. Quod si arguas q. hanc. v. g. in suam medietatem. Petrus possibiliter est diuisus, sit falsa eo quod de inesse est impossibile. s. in suam medietatem Petrus est diuisus. Nam quando est diuisus, iam ly, Petrus non supponit. Respondetur quod ly, diuisus ampliat. Et ideo ly. Petrus supponit, etiam in illa de inesse. At verò vtrum in sensu composito sit possibilis, videlicet, an possibile sit, Petrum in omnem suam partem esse diuisum. Quæstio est Physica ad quintum Phis. pertinens. Credo tamen illam esse impossibilem, iuxta illa, quæ dicebamus modo in hoc sexto argumento. Imo implicat contradictionem, omnes partes continui esse simul diuisas.

Argum. 7 Septimo arguitur contra eandem regulam. De inesse huius, Antichristus possibiliter est homo qui est, est possibilis. s. Antichristus est homo qui est, & tamen ipsa est falsa: ergo tertia regula nulla. Minor patet resoluendi relatiuum. s. Antichristus possibiliter est homo, & ille est. Nam hæc secunda est falsa, Pro solutione huius argumenti animaduertendum est relatiuum, qui, in propositione modali tripliciter posse collocari. Vno modo à parte prædicati, referens terminum positum à parte subiecti: vt Antichristus possibiliter est animal qui est. Et tunc facit sensum copulatiuum. s. Antichristus possibiliter est animal & ille Antichristus modo est, Quare illa non est pure modalis. Secundò modo vt relatiuum situetur à parte subiecti cum copulatiua implicationis. Et tunc, licet sit formaliter categorica, debet tamen resolui ratione relatiui per copulatiuam: vt Antichristus qui est homo possibiliter est animal, resoluitur per hanc, Antichristus possibiliter est animal & ille est homo, cuius vna pars est modalis, altera de inesse. Ex quo sequitur dictas propositiones esse contingentes, quia non sunt pure modales. Nunc enim sunt falsæ, & tempore Antichristi erunt veræ. Tertio modo relatiuum ponitur à parte prædicati referens terminum secum positum: vt Antichristus possibiliter est animal quod est. De quo genere propositionum est difficultas, an modus feratur in totum prædicatum, ita vt ampliet copulam implicationis: vel vtrum illa copula restringat singulariter pro tempore præsentis? Et quanquam vtrunque sit forte probabile, verisimilius tamen est, & modo concipiendi magis consonans, quod illa copula amplietur, vt sit sensus. Antichristus possibiliter est animal quod est.

liter est animal existens. Quare illa propositio modalis est necessaria, & debet immediate regulari per possibilitatem suam de inesse scilicet, Antichristus est animal quod est. Nec illa copula restringit singulariter pro instanti quod nunc est præsens, sed pro illo quod potest esse præsens. Sed arguitur contra. Ergo pariter in hac, Antichristus qui est possibiliter est homo, copula implicationis ampliat, & per consequens hæc modalis est necessaria sicut alia. Negatur consequentia. Nam quando relatiuum præcedit modum, tunc est prius resoluibile secundum existentiam suam restrictionis. Ex his sequitur hanc propositionem esse necessariam. Res quæ nec est, nec fuit, nec erit, potest esse. Nam sequitur bene, hæc res potest esse (de monstrata re possibili quæ non erit) & hæc nec fuit nec erit. ergo.

Octauo contra quintam regulam arguitur de inesse huius propositionis, anima Antichristi necessario erit, est contingens, scilicet, anima Antichristi erit, quæ est de futuro contingenti, & tamen modalis ipsa est necessaria: ergo quinta regula falsa. Prob. minor. Illa modalis aliquando erit necessaria, puta nato Antichristo: ergo modo est necessaria: quia sicut propositio, quæ semel est necessaria semper postea est necessaria, ita videtur quod quæ aliquando erit necessaria etiam nunc sit necessaria. Pro solutione argumenti notandum, hos quatuor modos, necessario, possibiliter, &c, dupliciter, accipi, scilicet, naturaliter & simpliciter, seu per quancunque potentiam. Possibile naturaliter est, quod per causas naturales potest esse, vt generationes rerum. Impossibile, quod per causas naturales non potest esse, vt productio vel corruptio cœli. Possibile simpliciter est, quod Deus absolute potest facere, vt creatio alterius mundi. Impossibile simpliciter est, quod implicat contradictionem, vt hominem esse equum. Necessarium naturaliter est quod per causas naturales non potest aliter esse, vt cœlū & intelligentiæ. Et contingens quod per causas naturales potest esse & non esse, vt Petrum sedere. Sed necessarium simpliciter est quod per nullam causam potest aliter esse, vt Deum esse: & contingens, quod per potentiam diuinam potest esse & non esse, vt Petrum esse beatum. Igitur ad minorem argumenti respondemus quod illa modalis est contingens modo, vt patet per suam de inesse, licet aliquando erit necessaria naturaliter.

Illā

et de ipsa non est sensus disputabilis,

ubi modus deservit
nat. tibi iudicari
et amplius de copula
istud quod est et fuit est,

rephra

resoluitur hoc
modus ante
cristi est et
i de possibili
est homo qui
est factus ergo
et copulatio
et copulatio
facta non videtur
Argum. 8. fa. 6.

q. 1. 1. 1. 1.
re natura
potest non esse
potest in per
lium in potest
fieri in potest

Illam enim quæ est simpliciter necessaria, sicut Deus est, semper est necessaria. Sed tamen naturaliter potest, quod non est contingens effici necessarium. Nam post productionem animæ Antichristi, per nullas causas naturales potest fieri ut non sit: imò quod non est impossibile, potest fieri necessarium, & quod modò est necessarium potest fieri impossibile. Nam hæc est modò impossibilis, Antichristus fuit, imò nec Deus potest facere, ut sit vera, licet potuit facere antè, quia ad præteritum non est potentia. Et sua contradictoria negatiua est necessaria pro isto instanti. Et tamen post productionem Antichristi affirmatiua erit necessaria & negatiua impossibilis. Sed contra hanc solutionem arguitur. Hæc propositio, anima Antichristi necessario erit, habebit vnam de inesse verâ, scilicet, animam Antichristi necessario est (nato Antichristo) ergo nunc est vera postquam est de futuro. Respondetur, quod non debet poni inesse immediata ratione verbi, erit, sed ratione modi necessario, scilicet, anima Antichristi erit: & hæc debet esse necessaria, vtilis modalis sit vera. Sed arguitur quod illa de inesse sit necessaria. Nā est vna de futuro, quæ habebit vnam de inesse necessariam (nato Antichristo). s. anima Antichristi est. Respondetur quod quamquam ad veritatem propositionis de futuro sufficiat quod sit habitura vnam de inesse veram, tamen ad necessitatem non sufficit quod sit habitura vnam necessariam. Quia potest mutari de contingenti in necessariam.

Argu. 9.

Nonò arguitur. De inesse huius propositionis, Deus necessario est creans, non est necessaria ut notum est, & tamen modalis ipsa est vera: ergo regula falsa. Prob. minor. Quia prædicatum stat pro creante possibili, & per consequens subiectum & prædicatum supponit pro eodem. Vnde, cum sit affirmatiua, sequitur ut sit vera. Mouetur hæc dubiū, an appellatio de ly, necessario restringat prædicatum quo ad suppositionem, videlicet, ut solum supponat pro creante necessario, an potius prædicatum stet pro possibili. Et nihil omnino refert quantum ad veritatem propositionis vnam partem sustineas. Nam si restringatur, tunc prædicatū nō supponit. Et si non restringatur, tunc quāquā prædicatū supponit nō tamen verificatur de subiecto mediante illa appellatione vniuersali, quare utroque modo est falsa. Est argumentum quod nō restringatur: quia in sua contradictoria, s. Deus possibiliter non est creans, prædicatum stat pro

omni creante possibili, & videtur quod in contradictorijs terminis supponant eodem modo. Itē quia appellatio, maxime quæ præuenit à modo verbi, alia res est à restrictione extremorum. Sed quod restringatur, est argumentū, quia in conuertente debet restringi: conuertitur enim in hanc, creans quod necessario est creans possibiliter est Deus. Quod si teneatur ly, necessario restringere, idem est dicendum de ly, est & fuit, videlicet quod prædicatū huius, Petrus est & fuit albus, solum supponit pro illo quod est & fuit album. Mihi tamen verissimilius est quod non restringatur quo ad suppositionem. Nam alias hæc propositio esset vera, Deus necessario omne ens est, quæ certe videtur repugnare modo concipiendi. Nam tunc prædicatum solum distribueretur pro ente necessario, & sic non distribueretur nisi pro solo Deo. Et quia sit falsa patet per suam de inesse. Nam postquā ly, necessario est vniuersalitas præcedens, videtur quod debeat poni inesse immediate, vel saltem indifferens est quod ponat inesse vel resoluator ratione prædicati. Sed contra nos est argumentū. Nam eadem ratione sequeretur hanc esse falsam, tantum Deus necessario est ens, quæ tñ, si aures consulas, verum sonat. Et prob. sequela, quia si prædicatum stat pro ente possibili, multas habebit singulares falsas, cum illud prædicatū distribuitur. Nihilominus negamus sequellam quia dicta exclusiua debet probari immediate per suas exponentes. Vel si fiat descensus copulatiuus sub prædicato, non debet fieri descensus, nisi secundum exigentiam conuertentis: quæ est hæc, omne ens quod necessario est ens possibiliter est Deus. In summa credo non esse certam regulam restrictionis in his: quia heusmodi modales non debent probari per suppositionem extremorum, sed per suas de inesse. Et sic nihil refert, an restringatur necne: quia aliquid quando æquiualebit in consequendo vni in qua restringitur, & aliquando non.

At dubium est de veritate huius Deus necessario aliquod ens non est. Sunt enim qui negant & sunt qui concedunt prohibitum. Et iuxta illa, quæ diximus in quarto argumento videtur illa propositio falsa. Nam contradictoria eius est vera, scilicet Deus possibiliter, omne ens est, cum enim ly, possibiliter, sit particularitas præcedens, signum vniuersale debet probari immediate per suam de inesse scilicet, Deus omne ens est, quæ est possibilis. Et ita potest satis apparenter responderi. Nihilominus in his melius est semper.

sed est tunc de termi
nat id quod sequitur. ut
fuit ista sententia id
creas, necessario est
deus in quo sententia
est necessaria et veri
fina,

genus adequantes. Igitur post categoricæ tractatum propositionis, subsequitur, ut de propositione hypothetica quatuor sequentibus capitulis disputemus; in primo, videlicet, de hypothetica in vniuersali, & in tribus sequentibus, de tribus eius speciebus.

Not. 2.

Propositio hypothetica, inquit

Petrus Hispanus, est illa, quæ habet duas categoricas coniunctas tanquam partes principales sui. Quæ quidem definitio doctrinaliter est intelligenda: quia non requiritur, partes principales hypotheticæ esse duas tantum, nec esse categoricas, imo nec esse propositiones. Vt in inductione, s. Petrus disputat, & Paulus disputat, & Cicero disputat &c. plures quàm duæ sunt partes principales, & in hac copulatiua, si Tullius loquitur, Marcus loquitur: & si Marcus loquitur, Tullius loquitur, partes principales, non sunt categoricæ, sed hypotheticæ: & in hac conditionali, si homo volaret, haberet alas, partes principales non sunt propositiones, sed complexa propositionalia. Et si ly. a. tantum significaret sicut, Petrus disputat, & Paulus disputat, esset quidem hypothetica, licet formaliter in voce non haberet plures hypotheticas: quia habet illas virtualiter. Sed habetur in definitione, propositiones coniunctas, quia hæc propositio plures, canis disputat, non est hypothetica, quanquam subordinetur in mente tribus categoricis inconiunctim sumptis.

Not. 3.

Subiungitur in textu, quod hypothetica dicitur ab hypothitimi. In textu vulgato habetur, ab, hypo, quod est, sub, & thesis, positio, sed tamen cum sit nomen verbale, melius deducitur à verbo, hypothitimi. Nam thesis etiam est nomen verbale à titimi: quod verbum componitur cum hypo.

Quo fit ut nomen hypothetica secundum etymologiam soli conueniat conditionalis, aut rationali, aut causali, quæ sunt consequentia, in quibus supposito antecedente subsequitur consequens. Vnde Boetius in de syllogismo hypothetico, propositio, inquit, hypothetica est, quæ cum quadam conditione ita dicimus, si dies est, lux est, & ibidem, Omnis propositio aut categorica est, quæ prædicatiua dicitur, aut hypothetica, quæ conditionalis vocatur. Hæc Boetius. Copulatiua vero & disiunctiua non erat in vsu antiquorum vocare hypotheticas: quia cum non significant illationem aliquam, nec quidquam

præter id, quod partes significant, non requirunt specialem considerationem, præter considerationem categoricarum. Petrus Hispanus & deinceps Summulistæ extendunt nomen hypothetica ad copulatiua & disiunctiua, eo quod plures categoricas complectantur.

Vnde subiungitur in tertia parte **Not. 4.**

textus: Propositionum hypotheticarum alia conditionalis, alia copulatiua, alia disiunctiua: & sub primo membro comprehenduntur rationalis & causalis. Nec te moueat, ut existimes plures esse species, eo quod appareat, exclusiuam esse hypotheticam, quia exponitur per plures categoricas. Item illa, sole lucente dies est, & similes: quanquam exponantur per hypotheticas: sunt tamen formaliter categoricæ. At vero quando sunt formaliter plures categoricæ, vel in voce, vel in mentali propositione cui illa vox subordinatur, tunc talis propositio est hypothetica: ut quando Petrus disputat, bene agit. Vbi ignis est, calor est. Homo est animal qui est rationalis. Homo currit, ergo animal currit. Quia homo est rationalis homo est risibilis. Quanuis Sol non appareat, calor viget, omnes sunt hypotheticæ: & illa quæ sunt illatiuæ, comprehenduntur sub conditionali, & illa de relatiuo comprehenditur sub copulatiua: quia ly, qui, tantum valet sicut ly, & quare dicitur copulatiua de relatiuo, sicut alia dicuntur temporalis, aut localis, aut aduersatiua, &c. Vltimò notandum est hic, quod quando sunt in aliqua hypothetica plures, atque adeo variæ coniunctiones, distinguendum est quænam illarum accipiat tanquam copula principalis, verbi gratia, si dicas, si Petrus disputat, homo disputat: vel Petrus disputat, & Petrus non disputat, tunc si ly, & est copula principalis, est vna copulatiua contingens: ut puta cuius vna pars principalis est conditionalis, scilicet, si Petrus disputat, homo disputat, vel Petrus disputat, & altera est vna categorica contingens: sed si ly, vel sit copula principalis, tunc est vna disiunctiua necessaria, quia prima pars principalis, scilicet, si Petrus disputat, homo disputat: est vna conditionalis necessaria. Si autem ly, si, sit copula principalis, tunc tota est vna conditionalis necessaria, si ly vel sit principalis, copula consequentis: nam si ly, & sit copula principalis, est impossibilis: quia non est bona consequentia.

Propositio hypothetica multiplex.

L 3 Sed

Ratiōalis
Causalis.

nalis, est propositio hypothetica, in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc coniunctionem, si: quæ quidem definitio, itidem sicut præcedens, doctrinaliter audiatur: propter hanc conditionalem, si omnis homo disputat & omne risibile est homo, omne risibile disputat: ubi non coniunguntur duæ categoricæ per ly, si, sed hypothetica cum categoricæ: itidem propter hanc, si homo disputat studiosè ageret, in qua non coniunguntur propositiones, sed complexa propositionalia. Eadem proportionem, propositio rationalis est illa: in qua coniunguntur plures propositiones per hanc coniunctionem: ergo. Et causalis, in qua coniunguntur plures propositiones per hanc coniunctionem: quia. Sequitur in textu, quòd illa categoricæ, cui immediate præponitur illa coniunctio, si, dicitur antecedens: reliqua verò consequens.

Quod pariter intelligas in causali, ad differentiam rationalis: ubi propositio, quæ præcedit coniunctionem, dicitur antecedens, & quæ sequitur, est consequens. Exempli gratia. Siue dicas, si homo currit, animal currit siue animal currit, si homo currit: itidem siue dicas, quia homo currit, animal currit, siue animal currit, quia homo currit: utrobique ly, homo currit, est antecedens: & ly animal currit, consequens. At si dicas, homo currit: ergo animal currit, ly, homo currit est antecedens, & ly, animal currit, consequens. Si vero dicas, animal currit: ergo homo currit, tunc ly, animal currit: est antecedens, & ly, homo currit consequens. Sequitur in textu. Ad veritatem conditionalis requiritur quod antecedens non possit esse verum sine consequente. Quod intelligitur de conditionalibus affirmatiuis, de ly, si illatiue tento. Vbi notandum coniunctionem illam posse teneri tripliciter. scilicet illatiue, promissiue, & conditionaliter. Aut enim coniungit inter terminos, & tunc tenetur conditionaliter: ut animal si est homo: aut inter propositiones aut complexa propositionalia: & tunc, aut promissiue: ut si mihi serueris, præmiabo te: aut illatiue, ut si homo est, animal est. Primò videbitur de conditionalibus illatiuis, deinde de promissiuis, ultimo tandem de conditionalibus.

7. Igitur ad veritatem conditionalis
 illatiuæ affirmatiuæ, sufficit & requiritur vt
 sit bona consequentia, id est, vt non possit
 antecedens esse verum sine consequente. Et
 idem sufficit & requiritur ad falsitatem con-
 ditionalis negatiuæ. Quare hæc est vera, si

homo est, animal est, & sua contradictoria falsa, non si homo est, animal est, Secunda regula. Ad falsitatem conditionalis illatiuæ affirmatiuæ sufficit, vt sit mala consequentia, id est, vt antecedens possit esse verum sine consequente. Et idem sufficit & requiritur ad veritatem conditionalis negatiuæ. Vt hæc est falsa, si animal est, homo est, & sua contradictoria vera, scilicet, non si animal est homo est. Intelligitur prima regula si sit conditionalis de ly, si: nam si sit de ly, nisi, tunc particula nisi, debet explicari per ly: si non, vt veritas illustretur: vt nisi Petrus comederit morietur, explicet hanc, si Petrus non comederit morietur. Ad veritatē autē conditionalis promissiūæ, vt videbimus non requiritur quod sit bona consequentia: vt si seruiers mihi, præmiabo te, potest esse vera, licet non sit bona consequentia. Quare subiungitur in textu, quod omnis conditionalis vera est necessaria, & omnis falsa impossibilis. Cuius ratio est, quia consequentia quæ semel est bona, semper est bona, & quæ semel est mala, semper est mala. Vnde cum sufficiat & requiratur ad veritatem conditionalis quod sit bona consequentia, fit, vt conditionalis vera sit necessaria, & falsa sit impossibilis. Et per oppositam rationem, non omnis rationalis, aut causalis si est vera, est necessaria, nec si est falsa est impossibilis: quia ad veritatem illarum non sufficit quod sint bonæ consequentiæ. Sed ad veritatem rationalis affirmatiuæ sufficit & requiritur quod sit bona consequentia, & quod antecedens sit verum. Et ad veritatem causalis sufficit & requiritur quod sit bona consequentia & antecedens sit verum, & sit causa consequentis. Quare sicut rationalis addit supra conditionalem, ita causalis supra rationale. V.g. hæc conditionalis est vera, si homo volat, habet alas, sed hæc rationalis est falsa, homo volat: ergo habet alas. Item hæc rationalis est vera, homo est risibilis, ergo est rationalis, sed tamen hæc causalis est falsa, quia homo est risibilis, est rationalis. E conuerso tamen, hæc causalis est vera: quia homo est rationalis est risibilis. Ex his sequitur quod eadem est definitio veræ conditionalis, & bonæ consequentiæ. Sequitur secundò quod conditionalis nihil ponit inesse: puta nec veritatem antecedentis, nec consequentis.

At contra primam regulã, quæ
est definitio bonæ consequentiæ, arguitur.
Hæc conditionalis est falsa & mala conse-
L 4 quentia

L 4

quentia

2 Argum. r.

ad caritate p[ro]p[ri]a
p[ro]misi[ss]e ce
qui n[on] p[ro]m
sit in p[ro]p[ri]a
nisi p[ro]p[ri]a
q[ui]n[on] sit in p[ro]p[ri]a
aut signifiat
p[ro]p[ri]a
falsitatem car
ta si p[ro]p[ri]a
128 Not. 2.

Si, triplici
ter.

Not. 2.
Regulæ
duæ.

sitz gesit
na cons.

2^a zej^a

corollam positivam
textu,

siq̃ in qua non fio
te se tam esse uera
conspiciuntur existen
te sa ltr;

hic arguimus
explicat in per ill
muri fr. J. J. L.

Liber tertius

quentia, si omnis propositio est particularis, aliqua est vniuersalis, & tamen antecedens non potest esse verum sine consequente: nam si antecedens est verum, iam est, & per consequens aliqua propositio est vniuersalis. Respondetur quod, verum, vno modo accipitur pro propositione in qua prædicatum verè affirmatur de subiecto: alio modo pro ita esse, & isto secundo modo accipitur in definitione: in quo sensu antecedens illius consequentiæ potest esse verum sine consequente: nam potest ita esse sicut modò significatur per antecedens quando non ita sit sicut significatur per consequens, ut puta, quando non sit nisi hæc propositio, aliquis homo disputat. Quod si arguas, quod tunc nulla erit consequentia nec antecedens. Concedo, sed satis est ut hæc sit mala consequentia modò, quod tunc erit ita sicut modò, significat antecedens, puta quod omnis propositio est particularis, & non erit ita sicut modò per consequens significatur, scilicet, quod aliqua est vniuersalis. Nec sunt istæ quælibet addendæ definitioni: sed est sano modo intelligenda. Atque adeò intelligenda est definitio extra reflexiuas. Nam hæc conditionalis, si non ita est sicut per hoc consequens significatur, (vtrouque pronomine demonstrante consequens) est bona consequentia: quia arguitur à synonymis, & tamen ita est sicut significatur per antecedens, & non est ita sicut significatur per consequens: quia consequens habet non ita esse annexum.

Nota. 3.

Ex definitione veræ conditiona-

lis, seu bonæ consequentiæ sequitur quod in omni bona consequentia oppositum consequentis repugnat antecedenti: nam dato opposito duæ contradictoriæ essent simul veræ. Nam si oppositum consequentis & antecedens bonæ consequentiæ sunt simul vera, in eodem casu consequens etiam erit verum. Nam si antecedens bonæ consequentiæ est verum, consequens erit verum, cum per te oppositum consequentis tunc etiam sit verum, sit ut consequens & eius contradictorium simul sint vera.

Not. 4.

Regulæ.

10. bonæ

cōsequen-

tia.

1. Regulæ.

Postquam eadem est ratio veritatis conditionalis & bonitatis consequentiæ, subsequitur ut adnotemus regulas bonæ consequentiæ: quæ sunt numero decem. Prima, Ex vero non sequitur nisi verum, id est, si consequentia est bona & antecedens est verum,

consequens est verum. Regula est Aristot. 6. Topicorum. Et sequitur statim ex definitione bonæ consequentiæ. Secunda, quæ sequitur ex prima, falsum non sequitur nisi ex falso id est, si consequentia est bona & consequens est falsum, antecedens est falsum. Hæc patet, quia dato opposito, antecedens esset verum & consequens falsum. Tertia, Ex possibili non sequitur nisi possibile, id est, si consequentia est bona & antecedens est possibile, consequens est possibile: hæc patet, nam si antecedens est possibile, potest esse verum: & si consequens non esset possibile, nunquā posset esse verum: posset ergo antecedens esse verum consequente existente falso. Eadem regula potest constitui de contingenti, quod ex illo non sequitur impossibile. Et eodem modo patet. Quarta quæ sequitur ex tertia. Impossibile non sequitur nisi ex impossibili, id est, si consequentia est bona, & consequens est impossibile, antecedens est impossibile. Hæc patet, nam si consequens est impossibile non potest esse verum: & si antecedens esset possibile, posset esse verum: atque adeò posset antecedens esse verum consequente existente falso. Quinta. Ex necessario non sequitur nisi necessarium, id est, si consequentia est bona & antecedens est necessarium, consequens est necessarium. Hæc patet, nam si antecedens est necessarium, semper erit verum: & si consequens non esset necessarium, posset aliquando esse falsum: posset subinde antecedens esse verum, consequente existente falso. Sexta, quæ sequitur ex quinta. Contingens non sequitur ex necessario, id est, si consequentia est bona & consequens est contingens, antecedens non erit necessarium. Hæc patet: nam si consequens est contingens, potest quandoque esse falsum: & si antecedens esset necessarium, semper esset verum: igitur potest antecedens simul esse verum, & consequens falsum. Septima. Ex impossibili sequitur quodlibet (signo pro generibus singulorum distribuentem) id est, stat consequentiam esse bonam & antecedens esse impossibile, & consequens esse impossibile, contingens, & necessarium: verbi gratia, ex isto antecedente impossibili, omne ens necessario est Deus, sequitur hoc consequens impossibile, omnis substantia necessario est Deus: & hoc contingens omne ens est Deus: & hoc necessarium, aliquod ens est Deus. Sed non sequitur quodlibet pro singulis generum, id est, quæcunque propositio, ut videbimus lectione secunda.

Ex hac

5. Topic. c. 4.

1. post. c. 25.

2. Regula

3. Regula

4.

5.

6.

7.

*huc notab. et
ut quæ sequuntur
sunt per ill. m.
ex possibile et falso
ut ad ill. dunt
loq. arguendi*

3. Regula.

Ex hac regula sequitur, ex falso sequi verum: quod asserit ibidem Aristoteles. Octava, necessarium sequitur ex quolibet (signa progenitibus singulorum distribuentem). i. stat consequentiam esse bonam, & consequens necessarium, antecedens verò necessarium impossibile & contingens, v.g. hoc consequens necessarium, substantia est Deus, sequitur ex hoc necessario, substantia necessario est Deus, & ex hoc impossibili, omnis substantia necessario est Deus. Nona, Quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ, sequitur ad eius antecedens: ut si Petrus disputat, homo disputat, & si homo disputat animal disputat: ergo si Petrus disputat animal disputat. Qui quidem locus arguendi solet vocari de primo ad ultimum. Et prob. sic. Detur oppositum quod videlicet. b. inferatur ex. a. & c. ex. b. & q. c. non inferatur ex. a. tunc potest dari. a. verum: & c. falsum: & cum. b. sequatur ex. a. eodem casu. b. erit verum: & cum. c. sit falsum: quod est eius consequens, dabitur in bona consequentia antecedens verum, & consequens falsum, & intelligitur regula quando ex solo priore consequente sequitur secundum consequens: quia istæ consequentiæ sunt bonæ, si Petrus disputat, homo disputat, vel equus currit: rursus, homo disputat, vel equus currit, sed nullus homo disputat: ergo equus currit: à disiunctiva cum negatione unius partis ad positionem alterius, & tamen non sequitur de primo ad ultimum, Petrus disputat: ergo equus currit: quia ex solo consequente prioris consequentiæ non sequeretur secundum, nisi adderes illam propositionem: nullus homo disputat. Potest statui alia regula quod quicquid antecedit ad antecedens alicuius bonæ consequentiæ, antecedit ad eius consequens. i. data bona consequentia: ex quocumque inferatur antecedens, inferatur eius consequens. Decima, quæ sequitur ex nona. Quicquid repugnat consequenti alicuius bonæ consequentiæ repugnat & eius antecedenti, Nam detur oppositum, quod videlicet. a. repugnat consequenti: & non antecedenti: tunc licet. a. non repugnat antecedenti: ergo potest. a. esse verum simul cum tali antecedenti: rursus. a. repugnat consequenti: ergo eodem casu consequens illud erit falsum ac subinde daretur in bona consequentia antecedens verum, & consequens falsum. Eodem modo probabis quod quicquid stat cum antecedente alicuius bonæ consequentiæ stat cum eius consequente. Sunt & aliæ regulæ: videlicet, quod si aliqua consequentia est bona, scita esse bona, &

antecedens est scitum, consequens est scitum: & si consequens est nescitum, antecedens est nescitum: & aliæ item de credito, & opinato, & dubitato, hæc tamen ad librum Posteriorum pertinent.

Post regulas istas sequuntur lo- Not. 6.

ci arguendi in conditionalibus, ac subinde in rationalibus, & causalibus, qui colliguntur ex Aristotele ultimo capit. 1. Prio. Primus locus. A tota conditionalis cum positione antecedentis ad positionem consequentis est formalis consequentia. Ut formaliter sequitur, Si sol lucet, dies est, & sol lucet: ergo dies est. Secundus, qui sequitur ex primo. A tota conditionalis cum destructione consequentis ad destructionem antecedentis est formalis consequentia. Destruere consequens est subsumere eius contradictorium: & destruere antecedens, est inferre eius contradictorium. Ut formaliter sequitur, Si sol lucet, dies est: sed non est dies, ergo sol non lucet. At vero, à conditionalis cum positione consequentis ad positionem antecedentis, non sequitur: sicut nec sequitur cum destructione antecedentis ad destructionem consequentis: quia potest in bona consequentia antecedens esse falsum, & consequens verum: & hic est primus modus fallaciæ, quem assignat Aristoteles primo Elench.

Tertius à conditionalis ad disiunctivam compositam ex consequente, & contradictorio antecedentis, consequentia est bona. Ut formaliter sequitur, Si sol lucet dies est: ergo vel dies est, vel sol non lucet. Hæc patet, quia dato opposito, copulativa contradictoria illius disiunctivæ, scilicet, sol lucet & dies non est, staret simul cum conditionalis, quod est falsum: nam componitur ex antecedente & contradictorio consequentis conditionalis: & sic in bona consequentia oppositum consequentis non repugnet antecedenti. Sed arguitur contra hanc regulam. Sequeretur ex illa quod conditionalis aliquid poneret inesse: cuius oppositum supradictum est: nam infertur ex se vnam disiunctivam, ad cuius veritatem requiritur veritas alterius partis. Respondetur negando sequelam. Sed solum sequitur quod conditionalis ponit, vel veritatem consequentis vel veritatem contradictorii antecedentis. Et conditionalem ponere aliquid inesse, non est nisi ponere veritatem antecedentis aut consequentis.

L5 Quartus

Quartus. Quartus (a conditionali ad alteram conditionalem) cuius antecedens est contradictorium consequentis prioris, & consequens contradictorium antecedentis, formaliter sequitur. Ut si sol lucet, dies est: ergo si non est dies, sol non lucet. Quod solet sub alijs verbis exprimi: videlicet, in omni bona consequentia ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis. Nam si ex veritate. a. propositionis sequitur veritas. b. ex falsitate. b. sequitur falsitas. a. quia in bona consequentia, si consequens est falsum, antecedens est falsum: & per consequens ex contradictorio. b. consequentis sequitur contradictorium. a. antecedentis. **Ultimus.** Ultimus locus arguendi.

A causali ad rationalem, & a rationali ad conditionalem est bona consequentia: sed non est conuerso: quia, ut supra diximus, rationalis addit supra conditionalem, & causalis supra rationalem. Ut si hæc causalis est vera, quia homo est rationalis: homo est risibilis: a fortiori hæc rationalis: homo est rationalis, ergo homo est risibilis: sed est conuerso hæc est vera, homo est risibilis ergo est rationalis: & causalis erit falsa: quia homo est risibilis &c. Et hæc conditionalis, si homo volat, habet alas, est vera: & tamen si ex eisdem propositionibus constituas rationalem, aut causalem, erunt falsæ.

Not. 7. Subdiuiditur consequentia multis modis: primo in consequentiam formalem, quæ tenet de forma & consequentiam materiale, quæ solum tenet de materia: de quibus supra dictum est in conditionibus oppositionum, & dicitur in quinto libro. Rursus diuiditur a Petro Hisp. tract. 5. in quatuor species. scilicet syllogismus, inductionem, enthymema, & exemplum. Et syllogismus, alius est categoricus, cuius videlicet, ambæ præmissæ sunt categoricæ, de quo in quinto libro dicturi sumus: alius est hypotheticus, cuius altera præmissarum est hypothetica: ut ille, in quo modo arguebamus, a tota conditionali cum positione antecedentis ad positionem consequentis: vel a tota disiunctiua cum destructione vnius partis ad positionem alterius. De inductione quæ est a singularibus sufficienter numeratis ad eorum vniuersalem progressionem, secundo libro dictum est. Enthymema, si propriè nomen accipitur, est syllogismus imperfectus, ut dicit Petrus Hisp. i. oratio, in qua, non omnibus præmissis positis inferitur festinata conclusio: ut, omne animal rationale est risibile, ergo omnis homo est risibilis: ubi subicitur minor. scilicet omnis homo est animal rationale. Sed iam generali nomine sub enthymemate comprehē-

duntur omnes modi arguendi categorici. scilicet vna categorica, ut a definitione ad definitum: ab inferiori ad suum superius &c. Exemplum est, quando vnum particulare probatur per aliud simile: ut, si Germanos aduersus Gallos pugnare malum est: & Gallos proinde aduersus Hispanos non est bonum, postquam omnes sunt Christiani: & si Burgenses diuites sunt, ergo & Segouientes: quia vtrique nauigant in Flandriâ. Sed de his speciebus arguendi, satis sit meminisse.

Lectio secunda.

Igitur pro dictorum maiori in-

telligentia arguitur. Et primò contra definitionem bonæ consequentiæ, cui omnia inniuntur. In hac consequentia, si Deus non est, Deus est, non potest ita esse sicut significatur per antecedens, quin ita sit sicut significatur per consequens: & tamen non est bona: ergo de finitio nihil valet. Maior prob. Non potest ita esse sicut significatur per antecedens: ergo non potest ita esse sicut significatur per antecedens, quin ita sit sicut significatur per consequens. Sed minor patet ex Arist. iuxta principium secundi priorum dicentis, quod alterum contradictorium inferre alterum est impossibile. Circa hoc argumentum omnes moderni concedunt illam consequentiam esse bonam, propter probationem maioris. Vnde colligunt: omnem consequentiam, cuius antecedens est impossibile esse bonam, ita quod ex impossibili sequitur quodlibet, non solum in sensu, quo nos concessimus supra, sed absolute: quod ex hac. v.g. propositione, homo est lapis, potes inferre quod homo est angelus, & quod est Deus, & quancumque aliam libuerit. Eadem ratione dicunt, necessarium sequi ex quolibet: ita quod hæc, Deus est, ex quacumque libuerit inferitur. Hæc veruntamen opinio nefcio vnde habuit tantam auctoritatem inter summulistas, cum sit, & præter rationem, & præter auctoritatem Aristotelis. Et primo arguitur ex communi hominum sensu. Quis enim sanæ mentis concederet, quod si tu esses lapis, esses proinde Deus: cum nulla penitus est habitudo inter hoc, quod est te esse lapidem & te esse Deum. Nihil enim intelligitur sequi ad aliud, nisi quod habet aliquam habitudinem ad illud: puta, vel effectus ad causam, vel generis ad speciem: aut quid simile. Sed dicunt isti quod duplex est bona consequentia, alia per modum intrinsecum, & alia per modum extrinsecum. Per modum intrinsecum tenet illa, cuius consequens habet aliquam habitudinem ad an-

condicionalis. et ista omne ens est deus quæ est inhærens et ista omnis possibilis necessitas est deus quæ est impossibilis quod quancumque hoc est videlicet probabile si non sit est ex nobis ex impossibili sequitur aliquid impossibile in actu sub an. et deinde, ut homo est lapis est impossibile deus est. quod quod probat ista an. et deinde probat an. et deinde probat an. et deinde probat an.

neg. sic
per sub. sit
et est.

Not. i.

hæc dubia
fieri. Rone
di. sunt inter
s. q. quid sig
nificat ista
fama. et impo
ssibile sequit
quodlibet, ali
qui dicunt
q. hoc i. dicit
quædam esse
impossibile se
quæ. alia p
sed hoc est i
di. causa. ab
dicunt et
quo dicit
impossibile se
quæ. alia p
s. q. in quo b
fieri. genere
p. p. 1. ex p
ingenere de
q. necesse
fieri. p. alia
necessitas. et
ex p. de quæ
fieri. p. se
q. alia
co. inhærens
unde exist
vnde est ne
no. in hoc
di. p. q. n

ad antecedens, sed per modum extrinsecum cuius antecedens est impossibile, vel consequens est necessarium. Sed certe ista distinctio est merum commentum, postquam nulla auctoritate aut ratione fulcitur. Secundò arguitur, Aristotele, secundo Priorum, reputat impossibile quod eadem propositio sequatur ad duas contradictorias. Existimatq; absurdus, ut alterum contradictorium sequatur ad alterum: Et tamen opinio hæc utrunq; concedit. Nam hæc propositio necessaria, homo non est equus, sequitur ex hac, sol lucet, & ex hac, sol non lucet, & ex suamet contradictoria. scilicet omnis homo est equus. Et certe si ista consequentia valerent per modum extrinsecum, Aristotele ibi insinuasset: Tertiò, opinio hæc destruit omnem modum arguendi, ac philosophandi: Impugnat enim. v. g. Aristotele. 4. Physi. totam resistantiam in motu procedere a medio, & arguit hoc modo. Tunc sequeretur quod si vacuum esset, motus fieret in instanti, & tamē secundum istos ex illo antecedente impossibili pariter sequitur contradictorium illius conclusionis: & per consequens inanis esset talis modus arguendi. Propter hæc igitur argumenta præsertim propter modum concipiendi, cuius maximam in dialecticis rationem haberi velim, opinor nullam esse bonam consequentiam nisi teneat per modum intrinsecum. Quare non sequitur necessarium ex quolibet, nec ex impossibili sequitur quodlibet ad sensum istorum. Vnde ad argumentum nego illam consequentiam valere, Deus non est, ergo Deus est: & nego quod antecedens non potest esse verum sine consequente, imò potest esse verum sine consequente: quia ly, potest, facit sensum compositum, hunc. scilicet. Posita per possibile vel impossibile veritate antecedentis, non subinde ponitur veritas consequentis. Itaq; quando dico, potest esse antecedens verum sine consequente, nihil assero de possibilitate antecedentis sed de compossibilitate illius cum opposito consequentis: Sed adhuc replicatur. In hac consequentia, homo est lapis: ergo homo non est substantia, oppositum consequentis repugnat antecedenti: quia hæc copulatio est impossibilis homo est lapis & omnis homo est substantia, ergo est bona consequentia. Et idē patet in omni consequentia, cuius antecedens est impossibile, vel consequens necessarium. Negatur qd oppositum consequentis repugnet. Necessarius est, ut duæ propositiones repugnent, qd constituat copulationem impossibilem, licet illud requiritur: sed requiritur qd sint incopossibiles, ut nomen ipsum sonat. i. qd veritas vnius tollat ex natura

sua veritatem alterius. scilicet quod est dicere quod ex
 veritate vnius sequatur falsitas alterius: quemadmodum calor & frigus repugnant: quia
 vnum pellit aliud. Quare, hominem esse lapi-
 dem non repugnat huic, quod est hominem
 esse substantiam: imò vnum includit aliud, li-
 cet copulatiua sit impossibilis propter impos-
 sibilitatem vnius partis, alias eadem ratione
 idem repugnaret sibi, scilicet, homo est lapis,
 & homo est lapis.

Aliter tamen arguitur. Sequitur Argu. I.

ad minus quod ex aliquo impossibili sequitur quodlibet, puta ex quibuscunque duabus contradictoriis, Arguitur. v. g. q. ex hac copulatiua, Petrus est, & Petrus non est, sequatur hominem esse lapidem & quoduis aliud. Sequitur bene, Petrus est & Petrus non est, ergo Petrus non est: & ex alia parte, Petrus est & Petrus non est: ergo Petrus est, a copulatiua ad alteram eius partem. Rursus, ex secundo antecedente. Petrus est, ergo Petrus est vel homo est lapis, a parte disiunctiue ad totum: rursus Petrus est, vel homo est lapis: sed Petrus non est, ergo homo est lapis, a tota disiunctiua cum destructione vnius partis ad positionem alterius. Ergo de primo ad vltimum, Petrus disputat, & Petrus non disputat: ergo homo est lapis: quia quicquid sequitur intrinsece ad consequens alicuius bonae consequentiae: sequitur ad eius antecedens. Et eadem arte ex illis contradictoriis potes inferre quodcumque aliud consequens. Hoc argumentum habet sophisticam apparentiam, vt concludat quod ex impossibili includente duas contradictorias ad minus, sequatur quodlibet per modum intrinsecum. Tamen re vera mihi saltem non concludit. Quia ad hoc quod valeat consequentia de primo ad vltimum, necesse est quod in consequentijs intermedijs (vt supra adnotauimus) id solum quod est consequens prioris consequentiae, assumatur vt antecedens posterioris. Modo in illa consequentia a disiunctiua cum destructione vnius partis ad positionem alterius. sc. Petrus est vel homo est lapis, & Petrus non est, ergo homo est lapis, assumitur illa, Petrus non est: quae non fuerat pars consequentis praecedentis consequentiae, sed fuerat consequens in alia consequentia distincta & disparata, nec illa fuerat aliquando concessa tanquam vera: & tamen quando assumitur ad destruendum alteram partem disiunctiuae accipitur tanquam vera. Quare vniuersaliter credo nullum esse impossibile vnde sequatur quodlibet.

Ex his

omnia que sequuntur
usque ad copulam habet
nuncunt eadem vox
M. mea fr. P. fl. qz
fluy patiuntur
fugis nris quam uti
libris.

Not.2.

Ex his sequitur, vnam esse illam diuisionē consequentiæ in consequentiā bonā per modū extrinsecū, & per modū intrinsecū: Nulla enim est bona cōsequentia, nisi teneat p modū intrinsecū. Itē illā, qua diuidit consequentiā bonā in bonā simpliciter, & bonā vt nūc. Dupliciter enim potest fingi consequentia bona vt nūc: Vno modo vt sit illa, in qua rebus vt nūc, nō potest dari antecedens verū sine consequente, potest tamen dari rebus variatis vt est hæc, dominicus sedet, ergo loquitur. Certè ridiculum est: hanc consequentiam quocūque modo censere bonam etiam secundū quid. Alio modo, vt sit consequentia in qua non potest iam modo antecedēs esse verum sine consequente, potuit tamen, aut potest: qualem dicunt esse hanc, Adā non fuit ergo homo est lapis: quam tamen ex dictis sequitur nihil valere, quanquam iam non potest antecedens esse verum, tamen etiam modo antecedens potest esse verū sine consequente vt expositum est, in sensu composito. Posita namque per impossibile veritate antecedentis non subinde ponitur veritas consequentis.

Argu.2.

Secundò principaliter arguitur inquiriendo de bonitate huius consequentiæ, si hæc cōsequentia est bona, homo est lapis, pro nomine demonstrante totam consequentiā. Si quis dixerit esse bonam: tunc sequitur antecedens esse verum, quod significat consequentiam esse bonam: & cum consequens sit impossibile, colligitur cōsequentiam esse malā: quod si dixerit esse malam, tūc cū res non possint melius se habere quam nūc vt sit bona: fit vt non possit esse bona. Ex quo rursus sequitur, antecedēs esse impossibile. Vnde inferūt consequentiā esse bonā. Et sic est reflexio ad utrāq; partē. Hoc argumentum secundū veritatem, quam in superiori argumento explicuimus, nihil habet difficultatis: concedim⁹ enim illā esse malā cōsequentia. Nam concesso esse bonā, sequitur esse malā: vt probat argumentū. Et subsequenter cōcedimus antecedens esse impossibile: sed negamus inde sequi cōsequentiam esse bonam. Nam quanquam antecedēs sit impossibile, nullo modo sequitur qd si hæc est bona cōsequentia: si hæc cōsequentia est bona, homo est lapis, homo sit lapis. Et hoc mō dissolues infinitas tricas insolubiliū. At verò qui admiserit omnem consequentiā esse bonam, cuius antecedens est impossibile, tenetur inde excipere consequentiā reflexiuas, sicut hæc est: quæ quāquā antecedens est impossibile, est mala: quia se maleficat. Est

tamē Martinus de Magistris, qui consequentiam esse bonam, & quando inferatur, ergo ita est sicut per antecedens significatur, negat consequentiam: quia antecedens, inquit, non solum significat consequentiam esse bonam, sed significat partialiter hominē esse lapidem. Existimat enim quod quando antecedens significat consequentiam esse bonam tunc, quia significat consequens sequi ex antecedente, significat partialiter illud, quod significat consequens. Et ideo antecedens est simpliciter impossibile, & propter hoc consequentia est bona. Est tamen inopinabile, quod illud antecedens significet hominem esse lapidem: cum nulla eius pars significet hominem nec lapidem, nec vnquam fuerit impositum ad significandum illud, nec est apparentia quod si antecedens significet hominem esse lapidem sequi ex antecedente, significet subinde hominem esse lapidem.

Tertiò principaliter arguitur cō Argu.3.

tra illud, videlicet qd omnis conditionalis vera est necessaria. Secunda pars huius copulatiuæ, aliquod animal est, & si tu es ipsum met tu es equus, est conditionalis contingens, ergo regula falsa. Probatur antecedens: nam rebus vt nūc, est vera, vt patet demonstrando vnum equum sub ly, animal, & tamen si non essent inter animalia nisi homines, esset falsa, quia non posset sub ly, animal demonstrari nisi homo: & tunc conditionalis faceret hūc sensum falsum, si tu es hoc animal. s. homo, tu es equus. Respondetur quod neq; hoc argumentum habet difficultatem in rei veritate, quia relatiuum reciprocum in vna categorica, non potest referre antecedens in alia. Repugnatenim hoc significationi relatiui reciproci, vt diximus in de relatiuis.

At verò si quis hoc præter rationem admitterit, tunc debet concedere corollarium, videlicet, quod est aliqua conditionalis contingens, vt probat argumentū: Nam vno inconuenienti dato, plura contingunt. Arguitur tamen quod in rei veritate sit illud concedendum. Capiam hanc copulatiuam, aliquod animal est, & si tu es illud, tu es equus: nam relatiuum non reciprocum vnius categoricæ, potest referre antecedens alterius & faciam eodem modo argumentum. Respondetur, vt ibidem diximus, quod dum descenditur sub antecedente relatiui non reciproci, non descenditur simul sub relatiuo: sed manet communiter supponens. Vnde ad argumentum

inuentum, dico quod illa conditionalis non est contingens, sed impossibilis: nam est mala consequentia: quia valet tantum sicut haec, si tu es animal, tu es equus, & quanquam denotetur equus sub antecedente, semper facit hunc sensum, si tu es animal, tu es equus.

Argum. 4

Quarto principaliter arguitur.

Ex his quae dicta sunt sequerentur duo contradictoria vera. Probo antecedens: Haec sunt contradictoria, si homo est, risibile est non si homo est, risibile est, quarum affirmatiua manifeste est vera & negatiua videtur facere hunc sensum verum: si nullus homo est, nullum risibile est: nam termini supponunt omnino contradictorio modo, quam in affirmatiua. Hic quaeritur modus constituendi omne genus oppositionis in conditionalibus. Vbi notandum quod conditionali duae possunt assignari contradictoriae equivalentes: altera per praepositionem negationis: & altera per aduersatiuam. Sed quando datur per praepositionem negationis, tunc negatio solum negat illationem, nec mutat quantitatem, nec qualitatem categoricarum, ut supra diximus. Vnde ad argumentum, concedimus illas esse contradictorias, & affirmatiuam esse veram: sensus vero negatiuae non est ille, si nullus homo est, nullum risibile est: sed hic, non sequitur si homo est, risibile est, qui est falsus. Secunda contradictoria conditionalis est vna aduersatiua ex eodem antecedente, & e contrario consequentis: ut contradictoria dictae conditionalis est haec falsa, quauis homo sit, nullum tamen risibile est. Et quamquam aduersatiua non habet omnino formam consequentiae, solet tamen dici quod propositio quae sequitur immediate ly, quauis, est antecedens, altera vero consequens. Vnde ad veritatem aduersatiuae requiritur quod antecedens & consequens simul stent in veritate: quod est dicere oppositum consequentis conditionalis fieri cum antecedente. At pro alijs generibus oppositionum non potest constitui certa regula: quia conditionalis non habet probari categorice, per ascensum, & descensum: & ideo non constituitur oppositio per variationem quantitatis categoricarum. Nihilominus est vna regula notanda, quod quicquid edificat veritatem antecedentis conditionalis affirmatiuae, edificat falsitatem totius: & quicquid edificat falsitatem antecedentis, edificat veritatem totius: sed quicquid edificat veritatem consequentis, edificat veritatem totius: & quicquid edificat falsitatem

consequentis edificat falsitatem totius. Et ratio est, quia quanto antecedens est magis falsum, eo consequens magis verum, consequentia est melior: & quanto antecedens est verius, & consequens magis falsum, consequentia est peior. Ex quo sequitur, contra regulas superius positas oppositionum, quod addere vniuersalitatem antecedenti affirmatiuae facit subcontrarias, & maiorem particularitatem consequentis facit subcontrarias. Vnde sunt subcontrariae, Si omnis homo disputat, & Petrus est homo, Petrus disputat: non si homo disputat, & Petrus est homo, Petrus disputat sunt enim ambae verae: vbi tamen videtur manere eadem vniuersalitas ex parte de ly, homo, in primo loco. Et haec sunt contrariae, si homo disputat, & Petrus est homo, Petrus disputat: non si omnis homo disputat, & Petrus est homo, Petrus disputat: quia sunt simul falsae, & tamen videtur manere eadem particularitas.

Sed pro ascensu & descensu sub extremis antecedentis, aut consequentis conditionalis, superuacaneum est multiplicare regulas: tum, quia non possunt assignari certa: tum, quia non sunt necessariae: postquam conditionalis non habet probari per suppositionem aut resolutionem extremorum: sed per hoc quod sit bona consequentia. Et ideo tunc valebit ascensus, aut descensus, quando consequentia non mutatur quo ad bonitatem vel malitiam: & tunc non valebit, quando mutatur.

Contra has regulas possunt formari minutiora quaedam argumenta, quae sophistica amphibologia peccant. Primo, non sequitur: si Petrus est, necessario homo est: sed Petrus est, ergo necessario homo est: & tamen arguitur per primam regulam, ergo illa est falsa. Item, si omnis homo est: homo omne animal est: sed nullus homo omne animal est, ergo non omnis homo est: & tamen arguitur per secundam, ergo. Primum tamen argumentum soluitur distinguendo de ly, necessario. Nam si in illa conditionali accipiatur tanquam pars consequentis: ut ly Petrus est, si solum antecedens, tunc bene arguitur per regulam: & sicut consequens est falsum, ita & maior: quae est conditionalis mala consequentia. Si ly Petrus est, necessario homo est. Si autem ly, necessario, sit pars antecedentis: tunc conditionalis est bona consequentia, scilicet, si Petrus est necessario, homo est: sed non arguitur debere cum positione ante

Not. 3

Not. 4

antecedentis ad positionem consequentis, sed, dicendum erat in minori, Petrus est necessarius: & concludendum erat, homo est. Eodem modo distinguitur secunda consequentia, nam si antecedens conditionalis sit solum, omnis homo est, & consequens illud, homo omne animal est, tunc bene arguitur per regulam: sed sicut consequens est falsum, ita & maior quia est conditionalis mala consequentia. Si autem antecedens conditionalis sit totum illud, omnis homo est homo, & consequens ly, omne animal est: tunc conditionalis est bona consequentia: sed non arguitur debite, cum destructione consequentis &c. nam dicendum erat in minori, non omne animal est: & concludendum, non omnis homo est homo.

Lectio tertia.

Not. 1.

Pro conditionalibus promissis. Notandum primo, quod promissio dupliciter potest fieri: vno modo absolute, sine aliqua conditione: vt, promitto tibi librum: de qua nihil ad præsens. Alio modo conditionaliter: vt, si disputatione viceris, dabo tibi librum: de qua nonnihil hic meminerimus. Notandum secundo quod ad veritatem conditionalis promissuæ affirmatiuæ sufficit & requiritur quod non sit ita sicut significatur per antecedens, quin ita sit sicut significatur per consequens, vt ad veritatem dictæ promissuæ sufficit quod posita veritate antecedentis, s. q. vincas, ponatur consequens: & ad falsitatem sufficit & requiritur quod quando erit ita sicut significatur per antecedens, non erit ita sicut significatur per consequens. Vnde conditionalis promissua conuenit cum conditionali illatiua in hoc, q. non ponit veritatem antecedentis, nec consequentis: vt si digito tetigeris cælum, faciam te immortalem. Differt tamen à conditionali illatiua: quia non requiritur ad veritatem promissuæ quod sit bona consequentia, scilicet, q. antecedens non possit esse verum sine consequente: sed satis est q. antecedens non sit verum sine consequente. Itaq; ad veritatem conditionalis illatiuæ requiritur quod ex opposito consequentis & antecedente constituatur copulatiua quæ non possit esse vera: sed ad veritatem promissuæ satis est q. constituatur copulatiua, quæ de facto nunquam erit vera. Ex quo sequitur primo, q. conditionalis promissua est contingens, vt si quando viceris dederim tibi librum, dicta promissua erit vera: sin verò non dederim, erit falsa. Sequitur secundo, multas esse conditionales promissuas de quarum

Ad veritatem promissuæ.

veritate, aut falsitate nobis non constat: sed solus Deus scit, veræ ne sint an falsæ: v. g. si tu nunquam viceris in disputatione, solus Deus scit an si viceris, dedissem librum. Tales sunt multæ conditionales de præterito: vt si tu occurrisses prior, tibi dedissem librum: si Petrus non sumpsisset potionem, non fuisset mortuus: &c. Tertium corollarium inferunt, q. omnis promissua, cuius antecedens est impossibile, est vera. Ego tamen non credo. Sed potest esse vera, licet nobis non constet de eius veritate. Certè si dicerem, si intra horam iueris Romanam, dabo tibi decem millia aureorum, licet antecedens sit impossibile, non constat propositionem esse veram: quia licet per impossibile tu implesses conditionem, forsan ego non implessim promissum. Vterum est tamē, quod omnis promissua, cuius consequens est necessarium, est vera. Sequitur ultimo quod non est idē, vt putant summi, sit conditionalis esse verā & obligare. Vt in re turpi: vt si dederis mihi centum, occidam hostem tuum, stat q. sit vera promissio: & tamen posita obligatoria. Et de ouerso, stat quod sit obligatoria, licet non sit vera: vt quotiescunq; quis non seruat promissum ad quod tenetur. Imo stat aliquando, quod promissio conditionalis sit obligatoria, etiam si nunquam adimpleatur conditio. Vt si Petrus promittat Mariæ ducere eam in uxorem, sub conditione turpi, quæ habetur pro non adiecta, statim iniure positiua.

Contra hæc autem arguitur. Sit

Argum. 1.

casus quod me promittente si disputatione viceris, dabo tibi librum, vincas semel & dem tibi librum, sed iterum spe eadem adductus disputes & vincas, attamen non dem tibi aliud librum: tunc illa conditionalis promissua est vera: quia ab omnibus iudicabor implese promissum, & tamen aliquando erit sicut significatur per antecedens, & non erit ita sicut significatur per consequens: ergo hoc non sufficit ad falsitatem promissuæ. Respondetur q. si promissio fiat vniuersaliter, s. quotiescunq; viceris: tunc requiritur q. quotiescunq; ponitur antecedens, ponatur consequens. Si autem promissio fiat particulariter, satis est quod semel posito antecedente ponatur consequens. Et in hoc sensu intelligitur regula superius posita. Sed contra hoc arguitur. Si fieret sic promissio, Si singulis diebus posthac veneris ad me pro omnibus dabo tibi centum aureos: & sic disputationis gratia, mundus perpetuus posthac: & nunquam

quam dem tibi centum aureos: tunc antecedens est verum: nam volo quod nullus dies transeat quin venias ad me: & consequens est falsum, & tunc conditionalis videtur vera: nam satis est ad eius veritatem quod quoniam fuerit adimpleta conditio, reddat quod promissum: & tunc nunquam verum est dicere quod tota est adimpleta cum dies infiniti nunquam erunt transacti. At hoc respondet Summu lista quod illa promissiva est vera, propter impossibilitatem antecedentis, sed tamen melius est dicere, quod solus Deus potest scire an sit vera vel falsa: nam ipse scit an si tu implesses conditionem, ego implesses promissum.

Solent in huiusmodi promissionibus

nonnulli casus reflexivi constitui, qualis est ille quem narrat Aulus Gellus. 10. ca. quin ti libri. Euathlus adolescens eloquentiae discenda cupidus in disciplinam Protagorae sese dedit, daturus illi pecuniam, quantum petierat, si orator ab eius schola euaderet. Dimidium iam tunc statim dedit: pepigitque ut reliquum dimidium daret: quo primo die causas apud iudicem vicisset: Postea cum orator enasisset, & tamen causas non reciperet, tempusque iam longum transcurreret, & facere id videretur ne reliquum mercedis daret, capit consilium Protagorae petendi ab eo mercedem. Litem cum Euathlo contestatur, & cum ad iudices venissent, tunc Protagorae sic exorsus est: Disce, inquit, stultissime adolescens utroque id modo fieri, ut reddas quod peto: siue contra te pronunciatum fuerit, siue pro te. nam si contra te lis data erit, merces mihi ex sententia debebitur: quia ego viceram: si vero secundum te iudicatum erit, mercedem mihi ex pacto debebis: quia viceris. Contra Euathlum, Disce tu quoque magister sapientissime, utroque modo fieri ut non reddam quod petis: siue contra me pronunciatum fuerit, siue pro me. Si enim iudices pro causa mea senserint, nihil tibi ex sententia debebitur: quia ego viceram: si contra me pronuntiauerint, nihil tibi ex pacto debeo: quia ego non viceram. Et quamquam auctore Gellio, iudices dubiosum & inextricabile esse, quod utrinque dicebatur rati, rem iniudicatam reliquerunt: erat nihilominus contra Euathlum sententia pronuntianda. Erat enim subintelligendum in conditione, nisi prima causa quam Euathlus acceperat esset de eadem solutione. Cuius ratio est, quod omnes conditiones quae apponuntur in contrariis sunt intelligendae quacumque reflectione seclusa. Modò, si stante tali pacto, prima causa quam acciperet Euathlus esset illa, ad hoc quod teneretur soluere, se-

queretur ipsum non teneri, per hanc reflectionem, Euathlus teneretur soluere: ergo non viceram primam causam: quia est condemnatus: rursus, ergo non teneretur soluere, quia non viceram. Similis casus est hic. Sit Ioanes habens duos seruos, Petrum & Paulum: qui dicat Petro, si cui primum obuiaveris sit liber, eris & tu liber: si vero sit seruus, manebis & tu seruus: cum intentione se obligandi sub illa conditione, & non aliter: Paulo vero dicat, si cui primum occurreris sit seruus, eris tu liber: si vero sit ille liber, manebis tu seruus: post promissionem autem Petrus & Paulus primo sibi inuicem occurrant. Hoc habito quaeritur, sit ne Petrus liber an seruus? Si liber: ergo cui primo Paulus obuiavit est liber: unde ex pacto domini sequitur ut Paulus sit seruus: rursus, ergo cui primo obuiavit Petrus est seruus: & per consequens, ex pacto domini, Petrus & seruus. Et sic, dato quod est liber, sequuntur duae contradictoriae, scilicet, quod est liber est non liber. Et idem sequitur si admiseris Petrum esse seruum: Sequitur enim tunc, quod primus, cui Paulus occurrit, est seruus: per consequens ex pacto domini, quod Paulus est liber: rursus sequitur quod primus cui Petrus occurrit est liber, & per consequens, ex pacto sequitur quod Petrus est liber. Et simili modo potes arguere de Paulo. Ad quod ergo dicendum quod ambo manent serui sicut prius. Et cum arguitur: Petrus est seruus, ergo ex pacto Paulus est liber: negatur consequentia: quia promissio domini intelligebatur seclusa reflectione. Modo ad hoc quod aliquis illorum sit liber, sequitur, ipsum esse seruum. Idem est si Petrus dicat Mariae, ego ducam te in uxorem si prima propositio, quam protuleris fuerit vera, ut ipsa primo proferat hanc propositionem, non teneris me ducere. Tunc enim quaeritur an teneatur Petrus eam ducere, nec ne? Si teneretur, ergo prima propositio quam ipsa protulit non est vera, ac subinde non teneretur eam ducere, cum non sit adimpleta conditio. Si non teneretur ergo prima propositio, quam ipsa protulit est vera: & per consequens, ille teneretur eam ducere. Quare quicquid dixeris, sequuntur duae contradictoriae verae. Ad quod dicendum, quod dicta conditio intelligitur seclusa reflectione. Et ideo post prolationem talis propositionis quamquam sit vera: tamen Petrus non teneretur eam ducere quoadusque proferat aliam veram, quae non sit reflexiva.

Lectio quarta.

Superest

Not. 2.

in hoc casu se
net & vultu
sunt ut non
dixit autem illi
propter hanc
causam dedit
secundo id est
secundo pro
prio casu,

Nota. 1.

Superest de ly, si, conditionatim

tanto disputare. De quibus conditionatis, varia sunt opiniones: quas vanum duxerim in presentia recitare: eo praesertim, q. vt exillimo, vix potest ly, si, latine reperiri conditionatim. Sed Paulus Venetus & successores, id comenti sunt. Proferat tamen in medium modum loquendi summularum vt veritatis studiosi sciant, et loqui vt plures, & sentire vt pauci.

Si conditionatim.

Igitur ly, si, tunc accipitur conditionatim, quando coniungit inter terminos: vt, animal si est homo. Et propositio in qua tale complexum subiicitur aut praedicatur, dicitur categorica de conditionato extremo: vt, Petrus est animal si est homo. Pro quarum veritate, aut falsitate cognoscenda sit tibi regula. Veritas & falsitas propositionis de conditionato extremo cognoscenda est mediate, vel immediate per eius reductionem ad conditionalem. Vbi sciendum, in propositione de conditionato esse tres terminos, scilicet, inferentem, illatum, & concurrentem. Terminus inferens est ille, qui proxime sequitur notam illationis: illatus est alter, qui cum inferente constituit conditionatum: siue precedat conjunctionem, siue sequatur, terminus concurrentis est alterum extremum a conditionato. Vt in hac, Petrus est animal si est homo, ly, homo, est terminus inferens, & ly, animal illatus: & ly, Petrus concurrentis. Secundo notandum q. conditionatum, vt summularum loquuntur, accipitur dupliciter. Vno modo vnica: alio modo pluribus acceptioibus. Accipi vnica est quod sub toto sit facienda vnica resolutio, & accipi pluribus est quod non sit facienda vnica resolutio sub toto, sed sub partibus seorsum. v.g. in hac propositione, omne animal si est rationale est risibile, ly omne potest ferri vno modo in totum conditionatum quod sit subiectum: & tunc accipitur vnica acceptione, & ly, si, accipitur conditionatim, & debet fieri immediate ascensus sub toto. hoc quod est animal si est rationale est risibile. &c. Et habebit multas singulares falsas: nam subiectum, scilicet animal si est rationale, supponit pro qualibet re mundi, & praedicatum solum pro hominibus, & ideo in illo sensu est falsa. Potest secundo ly, omne distribuere solum ly, animal: & tunc, vt aliqui putant, accipitur pluribus acceptionibus. Sed re vera hoc non est accipi pluribus: quia iam ly, animal, non accipitur tanquam pars conditionatis: sed tanquam terminus concurrens. Et conditionatum est illud, risibile si est rationale, & per consequens, aliud est conditionatum, quam in priori. Et in hoc sensu, illa propositio

est vera, vt patet per descensum sub ly animal: nam Petrus, si est rationalis est risibilis: & equus, si est rationalis, est risibilis: & sic de singulis animalibus. Et re vera in rigore ille est sensus illius propositionis apud omnes Latinos. Nullus enim admitteret, ly omne, distribuere totum illud, animal si est rationale, & ideo non accipitur ly, si, conditionatim sed certe conditionaliter. Et eodem modo dicendum est circa illud vulgare sophisma, aliquod animal si dormit vigilat. Nam si ly, aliquod vnica acceptione determinet totum conditionatum, animal si dormit, est vera: vt patet per ascensum disiunctiuum sub toto. Nam ego de quo verificatur, animal si dormit, vigilo. Si vero determinet solum ly, animal, tanquam terminum concurrentem (vt proprietas habet sermonis) tunc illa est falsa: quia est mala consequentia. Eodem modo distinguo, nullum falsum si est impossibile est verum. Nam si ly, nullum, feratur in totum conditionatum, hoc sophisma est falsum: imo deum esse, quod est falsum si est impossibile, est verum. Si vero distribuatur solum ly, falsum, tunc est vera: quia sua contradictoria reducitur ad malam consequentiam. scilicet si aliquod falsum est impossibile est verum. Ecce quomodo est compositio ista distinctio inter conditionatum acceptum vnica & acceptum pluribus. Nam in dictis propositionibus, vt diximus, non accipiuntur proprie illa conditionata vnica acceptione: quia signum non fertur proprie nisi in prima parte, nec hoc proprie est accipi pluribus postquam ille terminus non est pars conditionati. Et ideo illae propositiones faciunt sensus conditionales. Alij sunt, qui aliter constituunt hanc differentiam: videlicet q. quando propositio de conditionato immediate est reducibilis ad conditionalem: vt Petrus est risibilis, si est rationalis, tunc conditionatum accipitur pluribus, si vero non sit immediate reducibilis, tunc accipit vnica: vt in hac, omne animal est rationale si est sensibile, q. non est reducenda ad conditionalem, antequam fiat ascensus sub subiecto. Sed certe neque hoc adeo placet: quia quoniam non probant seorsum partes conditionati, sed totum reducitur ad conditionalem, nihil refert q. reducat immediate vel mediate, vt accipiatur vnica aut pluribus acceptionibus. Et solet constitui regula ad dignoscendum quoniam conditionatum accipitur vnica, & quoniam pluribus. Quando enim ferretur aliquod signum in totum conditionatum accipitur vnica, & facit sensum categoricum, alias accipitur pluribus, vt exemplis precedentibus monstratum est. Sed regula non est adeo exacta, quoniam tutius sit quandoque distinguere. Nam in hac, animal si est ra-

tionale est sensibile, si illud conditionatum, animal est rationale, sit subiectum, tunc accipitur vnica & debet resolui per ascensum sub tota tamen illi nullum illic ponatur signum. Si vero solum ly, animal, sit subiectum & terminus concurrens, tunc accipitur pluribus, id est, facit sensum conditionalem.

Nota. 2.
Regula
tres redu-
ctionis.

Igitur tribus regulis possumus comprehendere modum reducendi propositiones de conditionato ad conditionales. Prima propositio de conditionato predicato, ubi terminus concurrens est singularis, reducitur immediate ad conditionalem in cuius antecedente subiicitur terminus concurrens, & predicatur terminus inferens, & in consequente subiicitur idem terminus concurrens & predicatur terminus illatus. Ut Petrus est risibilis si est rationalis, reducitur immediate ad hanc, si Petrus est rationalis, Petrus est risibilis. Hæc regula non erat admodum necessaria, nisi forte ad maiorem explicationem. Nam re vera Latine tam conditionalis est hæc, Petrus est risibilis, si est rationalis, quam alia. Nec oportet, ut sit conditionalis, subiectum bis repeti: sed satis est si semel positum reddat superpositum duobus verbis tanquam æque principalibus copulis: ut Petrus loquitur, si disputat. Secunda regula, propositio de conditionato predicato, quoniam terminus concurrens superponit communiter, debet immediate probari tanquam categorica, per inductionem sub subiecto, & mox quæcunque singularis per suam conditionalem: ut substantia est rationalis si est sensibilis, non debet probari immediate per reductionem ad conditionalem: sed per ascensum distinctionum sub subiecto: & hæc, omnis substantia est rationalis, si est sensibilis, per ascensum copulatiuum. Quare tenentes omnem consequentiam esse bonam, cuius antecedens est impossibile, dicunt subinde, primam propositionem esse veram: quia demonstrando lapidem sub ly, substantiam, habebit vnam singularem veram. Et si lapis est sensibilis, lapis est rationalis. Cui tamen reducendo immediate ad conditionalem esset falsa. Si substantia est sensibilis substantia est rationalis. At vero tenendo (ut res habet) nullam consequentiam esse bonam nisi teneat per locum intrinsecum, vix possunt dari termini in quibus varietur veritas, siue reducatur immediate ad conditionalem, siue fiat inductione sub termino concurrente: nam sicut illa est falsa reducendo immediate, ita quælibet singularis, si si lapis est sensibilis, lapis est rationalis, est mala consequentia: sed for-

san variabitur veritas si velis dicere hanc esse bonam consequentiam, si Petrus est substantia, Petrus est rationalis, ut ly, est, dicat existentiam: nam si Petrus est, est homo, tunc nulla est vera per ascensum demonstrando homines sub ly, substantia, & falsa per immediatam reductionem ad conditionalem: & eodem modo potes negare hanc, creatura si existit, vivit, reducendo ad conditionalem: & tamen singulares, ubi demonstrantur animalia, essent veræ. Si Petrus si existit vivit, nam vivere viventibus est esse. Tertia regula. Propositio de conditionato accepto vnica acceptione, ad sensum supra dictum, si ubi aliquod signum fertur in totum conditionatum, debet probari per inductionem sub toto conditionato: ut patet in exemplis supra positis, v.g. Omne animal si est rationale est risibile, ut ly, omne, feratur in totum debet sic probari, hoc quod est animal si est rationale est risibile. &c.

Ex his regulis inferunt alias pertinentes ad ampliationem conditionati. Prima conditionatum acceptum pluribus acceptionibus i. quando ponitur a parte predicati sine aliquo signo quod feratur in totum, ampliat terminum concurrentem ad imaginabilia: ut in hac, omnis homo loquitur si disputat, ly, homo, ampliatur pro omni homine, qui imaginatur esse. Ratio est, quia illa est reducibilis ad conditionalem, & conditionalis nihil ponit inesse. Quare descendendo sub illo subiecto, licet demonstrare omnem hominem, qui imaginatur esse. Non dixerim, omne illud, quod imaginatur esse homo. Nam si dicas, lapis vixit si existit est falsa propositio, ut manifestum est: & tamen aliquid quod imaginatur esse lapis, puta aial, vivit si existit, ut supra diximus. Et admittendo consequentiam esse bonam, cuius antea est impossibile, hæc esset vera, homo dormit si vigilat, si liceret sub subiecto demonstrare illud quod imaginatur esse homo, puta lapidem qui impossibilem vigilat. Secunda regula, conditionatum acceptum vnica acceptione, quoniam ponitur totum a parte subiecti, vel modificatur totum aliquo signo, non ampliat: ut in hac, omne animal si dormit vigilat, signo cadente in totum conditionatum, animal si dormit, predicatum non ampliat, sed accipitur pro eo quod modo vigilat. Ratio est quia non reducitur ad conditionalem: & ideo sensus est. Illud quod est animal si dormit est vigilans. Ex quo sequitur, hanc non esse bonam conclusionem, album est risibile si est rationale: ergo aliquod risibile si est rationale est album, siue signum feratur in totum.

M siue

siue non. Nam si feratur in totum, arguitur ab amplo ad non amplum, ex parte de ly, album quare nullo existente albo, antecedens est verum & consequens falsum. Et si feratur solum in primam partem, quæ sit totale subiectum, mutatur conditionatum: nam qui erat in accedente terminus illatus, efficitur in consequente concurrens. Et sit sensus. Si risibile est rationale, risibile est album. Sequitur secundo non sufficere: ut multi putant, ad veritatem propositionis de conditionato singularizato, quod extremis non repugnet supponere pro eodem. Nam certe hæc est falsa, hoc risibile si est rationale est chimæra, pronomine cadente in totum conditionatum & demonstrante chimæram: quia conditionatum accipitur vnica, & per consequens non ampliat illic. Quare sensus est, hoc quod est risibile si est rationale, est chimæra. Et idem est si dicas, chimæra est hoc risibile si est rationale, signo cadente in totum. Sed tamen hæc est vera, chimæra est risibilis si est rationalis.

Not. 4.
Regulæ
duæ.

Inferuntur subinde regulæ nonnullæ ad iudicandum suppositionem conditionati.

Prima, omne conditionatum eius terminus inferens verè inferat illatum, ita ut sit inferior, vel conuertibilis cum illo, si accipiat vnica acceptione, sine ampliatione, est transcendens. i. verificatur de quacumq; re mundi, & si accipiat pluribus & ampliativè, est supra transcendens. v.g. Animal si est homo verificatur de quacumq; re siue sit siue non sit: ut angelus est animal si est homo, chimæra est animal si est homo. &c. Sed si accipiat vnica. s. aliquid quod est animal si est homo, verificatur quidem de omnibus rebus, sed non nisi de existentibus. Idem verificatur in hoc, risibile si est rationale, & in similibus. Secunda regula, quando terminus inferens non inferat illatum, ita quod est vel superior vel disparatus vel impertinens quantum ex natura conditionati pro nullo supponit: ut homo si est equus, rationale si est sensibile, album si est dulce. Hanc regulam constituimus vniuersalè contra Summulistas: qui multas exceptiones faciunt. Primò dicunt, quod tale conditionatum verificatur de omni re de qua non potest verificari terminus inferens: ut rationale si est sensibile, verificatur de lapide, & de omni illo, quod non potest esse sensibile: quia tunc animus conditionalis efficitur impossibile: eadem ratione homo si est equus, verificatur de omni illo, quod non potest esse equus. Nos tamen non concedimus consequentiam, eo quod antecedens sit impossibile.

Et ideo negamus hanc exceptionem. Secundo dicunt quod etiam si terminus inferens sit superior ad illatum, in terminis absolutis, & in connotantibus intrinsicè, & essentialiter, conditionatum supponit pro illo pro quo potest supponere terminus illatus: ut homo si est animal, rationale si est sensibile, supponunt pro hominibus solum. In terminis verò connotantibus extrinsece regula manet vera: ut album si est coloratum, pro nullo supponit. Et ita nos diximus in priori editione. Sed re iam modo oculatius inspecta, videor mihi aliter sentire. Et ideo nego istam exceptionem. imò quacumq; termini sunt absoluti vel connotantes intrinsicè, conditionatum ex natura sua pro nullo supponit. Credo enim hanc esse falsam, Petrus est homo si est animal, Petrus est rationalis si est sensibilis, saltem si termini supponant naturaliter, & ly, est, non dicat existentiam. Quia nulla est causa si Petrus sit animal quod sit homo, aut si sit sensibilis, quod sit rationalis. Sed si ly, est, diceret existentiam, aliud esset. Nam si Petrus est, Petrus est homo. Et propterea diximus quod ex natura conditionali de nullo verificatur. Aliud est ratione verbi dicentis existentiam, vel, ut supra diximus ratione subiecti in quo identificantur superius & inferius: viuens si est existens, verificatur de omnibus viventibus, in quibus formaliter idem est viuere & esse. Sed hoc iam excedit limites Summulistarum.

Videtur mihi materia conditionati Arg. 1.

torum usque; adeo notabilibus absoluta, ut vix fuerit relictus arguendi locus. Arguitur tamè disputandi gratia. Nulla est propositio de conditionato extremo: ergo dicta nulla. probatur antecedens. Si aliqua esset, maxime hæc, Petrus est animal si est homo: aut hæc, aliquod animal si est risibile, est homo (ut ly, aliquod, feratur in totum conditionatum vnica acceptione. Sed utraq; est conditionalis: ergo probatur minor quia in prima ly, si, formaliter vnit propositionis, licet non reperiatur bis subiectum. Et de secunda arguitur: tum quia in illo sensu non est in usu apud Latinos: tum quia illo sensu dato, ly, si, virtualiter vnit propositiones. Nam sensus est, illud quod est animal si est homo, est risibile: ubi vnitur ly, est animal cum ly, est homo. Ad hoc argumentum quantum ad primum membrum attinet facillè concedam, hæc propositionem. Petrus est animal si est homo, esse conditionalem. Nam accipiuntur ambo verba tanquam copulæ principales quarum utriq; redditur suppositum ly, Petrus: tamen si Summulistæ primum verbum vocant copulam principalem & se-

& secundum censent esse partem prædicationis. Sed parum refert. Secunda verò propositio, si modo admittatur sensus ille Latine, est propositio de conditionato. Et ad argumentum respondetur, quod ly, si, formaliter non vnit propositiones, sed illum terminum, animal, cum ly, est homo. Licet sint, qui propter argumentum negant aliquam propositionem de conditionato, dicentes ly, si, in mente nunquam unire nisi formaliter inter propositiones. Sed certè opinio hæc nulla nititur ratione. Eodè enim modo concipimus sicut loquimur. Vnde postquam in voce proferimus hoc complexum, animal si est homo, extra propositionem, ita possumus mente concipere: licet quando adiungitur prædicatum, scilicet, animal si est homo est risibile, tunc apud Latinos, ut diximus, mutatur sensus, & ly, animal concipitur tanquam subiectum & terminus concurrens.

Argu. 2.

Secundo arguitur. Si qua esset propositio de conditionato extremo: sequeretur, quòdliceret conuertere illas propositiones sicut alias categoricas: & subinde valeretur mutuò consequentia ab vniuersali ad exclusiuam: sed consequens est falsum, ergo probatur minor. Non sequitur, omne risibile est animal si est rationale: ergo tantum animal si est rationale est risibile: nam antecedens est verum, ut notum est, & secunda exponens consequentis est falsa, scilicet, nihil non animal, si est rationale, est risibile: imò aliquid non animal, ut puta lapis, si est rationale est risibile; Respondetur quòd admissis huiusmodi propositionibus de conditionato extremo, valet in illis argumentum per conuersionem mutuam, dum modo obseruentur conditiones, quas supra insinuauimus. Prima ut non varietur ampliatio. Non enim sequitur, Adam est rationalis si est risibilis: ergo id quod est rationale si est risibile est Adam: arguitur enim ab amplo ad non amplum. Secunda, ut non varientur partes conditionati, scilicet, ne terminus illatus mutetur in concurrentem. Quare ad argumentum respondetur quòd si ly, tantum, excludat ab opposito totius conditionati, consequentia est bona & consequens est verum: si autem ab opposito de ly animal, consequentia non valet, ut probat argumentum: quia ly, animal, in antecedenti erat terminus illatus, & in consequenti, concurrens.

Caput nonum.

Copulatiua est illa: in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc conjunctionem, & ut Petrus arguit, & Paulus respondet. Ad veritatem copulatiue exigitur vtrâque partem esse veram: ut Deus est summum bonum, & homo est animal rationale. Ad falsitatem eius sufficit alteram partem esse falsam: ut homo est animal, & equus est lapis.

Lectio prima.

Secunda species inter hypotheticas est copulatiuarum, ubi notandum ly, & perinde atque de ly, si, dictum est, posse coniungere: & inter propositiones, & tunc tenetur copulatiue: & inter terminos, & tunc tenetur copulatiue, aut diuisiue, aut complexiue. Circa quas tres acceptiones versabitur disputatio huius capituli. Vnde propositio copulatiua, inquit Petrus Hispanus, est illa. i. propositio hypothetica, in qua coniunguntur duæ categoricæ per hanc conjunctionem, &. Quæ quidem definitio, ut præcedentes, est ad bonum sensum intelligenda. Enimvero in hac copulatiua, Petrus arguit & Paulus respondet, & vterque doctè loquitur, non duæ solæ, sed plures propositiones iunguntur. Item in hac, si Petrus est rationalis Petrus est risibilis, & si Petrus est risibilis, Petrus est rationalis, non iunguntur categoricæ, sed hypotheticæ. Igitur sensus dictæ definitionis huiusmodi est. Propositio copulatiua est propositio hypothetica, in qua coniunguntur plures propositiones per hanc conjunctionem, &, tanquam partes principales sui. Quod addiderim, propter hanc, si Petrus disputat, Petrus loquitur & non tacet, ly, si, existente copula principali: & propter hanc, Petrum disputare & Petrum non disputare est impossibile, quæ sunt propositiones quæ non sunt copulatiuæ, sed prima est conditionalis, & secunda categorica. At qui nomine conjunctionis, &, intelligito vniuersaliter quacumque sibi proportionabilem, ut sunt nec, sed, qui &c. Ad hæc tandem intelligito, quod coniungantur formaliter, vel æquiualentè plures propositiones, propter casum communem si ly, a. significet tantum sicut vna

Not. 1.

ut diximus de indu.

Propositio copulatiua.

M 2 copula

q2 sunt ex it in thea
et copulatiua

copulatiua. Item quia aliquando causa breui-
tatis subicitur coniunctio: vt in antecedente
huius syllogismi, Petrus disputat, Petrus est ho-
mo: ergo homo disputat.

Not. 2.

Ad verita-
tem copu-
latiua.

Secundo notandum quod ad veri-
tatem copulatiua affirmatiua sufficit, & requi-
ritur quilibet eius parte esse vera: vt Domini-
cus dicit & Hieronymus scribit. Intelligi-
tur extra quilibet Summularum, quibus
non decet regulam inculcari. Primo de parte
principali: vt si homo est equus, homo est
hinnibilis: & si homo caret ratione, non est ra-
tionalis: copulatiua est vera, cum tamē omnes
partes minus principales. i. omnes categoricae
sint falsae. Itē intelligitur de copulatiua, q̄ sig-
nificat iuxta significationē suā ū partiū. Nam
si tota hęc copulatiua, Deus est vnus, & Deus
est trinus, retentis significationibus partium,
imponeretur ad significandum, hominem esse
equum, illa esset falsa & partes verae. Item
ad hoc q̄ copulatiua fuerit ante hac vera non
sufficit q̄ quilibet pars fuerit vera, sed requi-
ritur q̄ fuerint ambę verę pro eodem instan-
ti, si copula vniat pro eodem instanti. Hęc
enim copulatiua, Adam est & Adam non est,
nunquam fuit vera, licet ambę partes successi-
uē fuerint verae. Quod si hic inferas nūquam
vocale copulatiua posse esse veram, quā suc-
cessiue profertur, negatur consequentia. Nam
sufficit q̄ partes possint esse verae pro eodem
instanti, licet successiue proferantur. Ad fal-
situdinem copulatiua affirmatiua sufficit ali-

Ad possi-
bilitatem.

quam eius partem esse falsam: vt Deus est ho-
mo & homo non est. Ad possibilitatē copu-
latiua affirmatiue sufficit & requiritur quam-
libet eius partem esse possibilem, & omnes si-
mul esse compossibiles: vt Petrus est doctus
& tamē est pauper. Ad impossibilitatē sufficit
& requiritur quod aliqua pars sit impossibilis,
vel alteri aut ceteris incompossibilis: vt Deus
non est & mundus est, Petrus disputat & Pe-
trus nō disputat. Dixerim, alteri, quoniā sunt
duae solum partes: dixerim verō, ceteris, quan-
do sunt plures. Hęc enim copulatiua est im-
possibilis, hoc continuum est diuisum in duas
partes: & est diuisum in tres: & sic de singu-
lis omnibus in quas est diuisibile: quia omnes
simul partes sunt incompossibiles (repugnant
enim continuum esse diuisum in quamlibet
suam partem) licet quilibet pars sit alteri cō-
possibilis. Ad necessitatem copulatiua affir-
matiua sufficit & requiritur quamlibet eius
partem esse necessariam: vt Deus est trinus, &
Deus est vnus. Ad contingentiam copulatiue

Ad neces-
sitate.

affirmatiua sufficit & requiritur aliquam eius
partem esse contingentem, dummodo nulla alia
sit impossibilis, aut ceteris incompossibilis: vt
Deus est & Petrus disputat. Quod sufficit &
requiritur ad veritatem copulatiue affirmati-
ua sufficit & requiritur ad falsitatem negati-
ua, sicut quod sufficit & requiritur ad neces-
sitatem affirmatiua sufficit & requiritur ad im-
possibilitatem negatiua. Et quod sufficit & re-
quiritur ad contingentiam affirmatiua, suf-
ficit & requiritur ad contingentiam negatiua.
Sed ad possibilitatē copulatiua negatiue op-
posito modo quā ad necessitatem affirmatiue
sufficit & requiritur q̄ non quilibet pars sit
necessaria. Hęc omnia manifestē constant
per legem contradictoriarum. Per contrariis au-
tem, nonne posset veritas copulatiua, possi-
bilitas, necessitas, & contingentia definiri pro-
portionabiliter ad categoricas, q̄ copulati-
ua vera sit illa, quā significat ita esse sicut
est, & possibilis quā significat ita esse sicut
potest esse &c. Posset quidem, imō illa defini-
tiones comprehendunt omne genus propo-
sitionis. Sed quia copulatiua debet resolui
in suas partes, propterea veritas copulatiue ex-
primitur per veritatem partium.

Adnotandus est tertio locus ar-

guendi in copulatiuis. Nempe a copulatiua af-
firmatiua ad quamlibet eius partē est formale
argumentum: vt formaliter sequitur, lac est al-
bum & est dulce, ergo est album. E contra-
rio tamen nō sequitur formaliter ab vna par-
te ad totam: sed sequitur materialiter, quando
vna pars infert singulas: vt Petrus est homo:
ergo Petrus est homo & Petrus est animal
& Petrus est substantia. In copulatis autem
negatiuis nō sequitur a tota ad partem: vt nō
sequitur, non homo est equus & homo est
lapis: ergo homo est lapis.

Contra hęc autē arguitur, & pri-

mo contra definitionem propositionis copu-
latiua. Multae sunt propositiones copulari-
ua in quibus non coniunguntur plures pro-
positiones per ly, &. Probatur antecēdes in his
propositionibus, omnis homo est risibilis &
e conuerso, Petrus disputat & sic de singulis:
item in cōsequenti huius conditionalis, si Pe-
trus studeret, esset doctus & premiaretur.

Ad primā illarum propositionū sunt qui-
centescant illam esse copulatiua formaliter in
mente. Dicunt enim illam subordinari huic,
omnis homo est risibilis & omne risibile est
hō: nec posse ly, e conuerso, formari in mente

hoc non fuit ad h. O. ut per
fr. D.

San. videt. et
aliquodum est
copulatiua
Locus ar-
guendi.
Not. 3. in
copulatiua
arguendi.
Not. 4. in
copulatiua
arguendi.
Not. 5. in
copulatiua
arguendi.
Not. 6. in
copulatiua
arguendi.
Not. 7. in
copulatiua
arguendi.
Not. 8. in
copulatiua
arguendi.
Not. 9. in
copulatiua
arguendi.
Not. 10. in
copulatiua
arguendi.

per vnum conceptum. Sed certè mihi gratis videtur negatum, illam propositionem esse in mente vt iacet, & illi voci, è conuerso, respondere vnū cōceptum in mēte. Concipimus em̄ sicut loquimur. Vnde cōcesso quòd illa propositio est in mente sicut in voce, cum ly, è conuerso, dicendum est altero duorum modorū. Primò q̄ illa est copulatiua. Et satis est quòd cum vna propositione vniatur illud ad uerbum, quod tenetur loco propositionis. Sed præstat dicere altero modo: nempe q̄ illa est formaliter categorica tã in voce q̄ in mente. Sed est exponibilis per hanc copulatiuam, omnis hō est risibilis & omne risibile est homo: cui æquiualeat in consequendo. Eodē modo dicendū est de secunda. Petrus disputat & sic de singulis: q̄ videlicet subordinatur vni mentali vt iacet in voce. Quis enim dixerit, illam subordinari omnibus categoricis, quibus æquiualeat illa particula, & sic de singulis, cum aliquādo sint pendē infinitæ. Et ideo dicendū q̄ illa est categorica formaliter, sed æquiualeat in consequendo copulatiuæ. Quare in illis ly, & tenetur formaliter copulatiuæ, & æquiualeat copulatiuæ. Sed arguis contra hoc. Sequeretur, illam propositionem, omnis homo est risibilis & è contrario, posse habere exclusiuam in terminis transpositis, postquam est categorica. Negatur consequentia, quia ly, è contrario, non congrue locatur à parte subiecti. Arguis secundo. Ergo datur vniuersalis quæ non potest habere singularem. Nam maxime haberet hanc, hic homo est risibilis & è conuerso: in qua tamen ly, è conuerso, non retinet eādē significationem, quam habebat in vniuersali. Respondetur quòd illa propositio non est immediate resolubilis per ascensum, quousq; exprimat propositio, loco cuius accipitur ly, è conuerso, per quam est immediate exponibilis: vel quod idem est, si fiat ascensus debet in singularibus exprimi talis propositio. s. Hic homo est risibilis, & omne risibile homo. Ad tertiam partem argumenti respondetur, q̄ illud consequens conditionalis non est copulatiua, postquam non est propositio. Disputatio tamen est de nomine an ly, & teneatur copulatiuæ postquam vnit inter orationes subiunctiuæ, & non solum inter terminos.

Argu. 2.

Secundò arguitur cōtra id quod dictum est, requiri ad veritatem & falsitatem copulatiuæ. Hæc copulatiua, quasi hic hō disputat & hic hō disputat &c. quæ constet ex decem partibus, quarum octo sint veræ &

duæ falsæ, est vera: & tamen non omnes partes sunt veræ, ergo. Respondetur q̄ admissio ly, quasi, posse ferri in totam copulatiuam vnica acceptione, argumentum concludit, illā esse veram, sicut hanc, quasi quilibet homo disputat, non obstante falsitate duarū partiū. Sed regula intelligitur de illa, q̄ est mere copulatiua: nec modificatur à ly, quasi, ferè vel similibus &c. Sed aliter arguitur. Hæc copulatiua, s. hæc copulatiua est falsa, & hæc copulatiua est falsa, vtroq; pronomine demonstrante totam copulatiuā, est falsa, quia se falsificat, & tamē quælibet pars est vera: quia neutra pars se falsificat, ergo regula falsa. Respondetur q̄ regula intelligitur extra reflexiuas. Nam in hac ex veritate vtriusq; partis sequitur falsitas totius copulatiuæ. Sicut è contrario in hac, hæc categorica est falsa, & hæc categorica est falsa, quælibet categorica est falsa quia se falsificat: & tota copulatiua est vera quia tota est sicut per totā significatur. Vel potest dici secundo & forsan melius q̄ nulla est instātia: sed q̄ tã illæ copulatiuæ quā suæ partes sunt falsæ, quia sunt reflexiuæ. Nam si partes primæ copulatiuæ sunt veræ, ergo copulatiua est falsa: quia significant illam falsam. Tunc vltā si copulatiua est falsa, ergo aliqua pars illius est falsa, quia nullā aliam veritatē aut falsitatē habet copulatiua quā suarum partiū. Et non est maior ratio de vna quā de alia cum sint synonymæ. Vnde ad illas partes esse veras sequitur esse falsas, & per cōsequēs sunt reflexiuæ falsæ sicut ipsa copulatiua, nam dato omnes significant ita esse sicut est, sunt falsæ quia se falsificant. Et proportionabiliter est dicendum de secunda copulatiua & suis partibus. Aliter tamen arguitur. Hæc copulatiua, aliquis homo est, & Petrus est ille, & Petrus non est ille (vtrōq; relatiuo referente subiectū primæ categoricæ) est falsa: tamen quælibet pars est vera, ergo regula est falsa. Probatur maior per descensum disiunctiuū sub subiecto primæ categoricæ: nam si demonstras Petrū tertia pars copulatiuæ est falsa. s. Petrus non est ille homo demonstratus. Si verò demonstras alium à petro, secunda pars est falsa. s. Petrus est ille homo demonstratus. Sed iam probatur q̄ quælibet pars est vera. Nam prima non est dubia. s. aliquis homo est. Nec secunda, cuius sensus est, Petrus est ille homo, qui est: sed probatur tertia. Hæc copulatiua est vera, aliquis homo est & Petrus non est ille, cum sub antecedente detur vna singularis vera, demonstrando Paulum, ergo secunda pars est vera, q̄ est tertia pars primæ copulatiuæ.

M 3 Ad

*hoc non ab
fuit per ill.
s. d.*

Liber tertius.

Ad hoc argumentum conceditur maior, videlicet illam copulatiuam esse falsam. Nam quāquam prima & secūda pars sit vera, tertia est falsa. Et nego illam copulatiuam aliquis homo est, & Petrus non est ille, Nec valet illa consequentia, Paulus est & Petrus non est ille, ergo aliquis homo est & Petrus nō est ille. Arguitur enim à restricto ad non restrictum cum distributione, ex parte relatiui. Dictum enim est in de relatiuis q̄ si fiat inductio sub antecedente relatiui non reciproci, non fiat simul sub relatiuo. Quare sensus illius consequentiæ, est Paulus est & Petrus non est Paulus: ergo hō est & Petrus non est hō, breuiter loco relatiui ponendum est semper suum añs. Quare ille partes, Petrus est ille, & Petrus non est ille, tātum valent sicut. Petrus est homo & petrus non est homo. Et descendendo sub antecedente semper debet manere relatiuum communiter. Hic homo est & Petrus est homo & Petrus non est homo &c. Si verò loco de ly, ille, ponas ipsemet, iam diximus illic q̄ Latine relatiuū reciproci vnius categoricæ non potest referre antecedēs alterius. Sed illo admissio adhuc illa esse falsa, aliquis homo est & Petrus est ipsemet & Petrus non est ipsemet, & debet probari per vnicum ascensum sub antecedente, vtroq; relatiuo referente eundem terminum singularem. Hic homo est & Petrus est hic homo, & Petrus non est hic. &c. Quare cum probatur tertia pars, quia hæc copulatiua est vera, aliquis hō est & Petrus non est ipsemet, & secūda pars est tertia alterius conceditur q̄ hæc copulatiua est vera: sed negatur quod secūda pars est tertia alterius: quia in priori vtrunq; relatiuum deberet referre eundem terminum singularem quare implicat contradictionem. Sed adhuc arguitur ad idem. Hæc copulatiua, nec homo est lapis, nec lapis est homo, est vera, tamen qualibet pars est falsa. f. homo est lapis lapis est homo. Ad hoc argumentum sunt qui dicant, nec, non posse reperiri formaliter in mente, sed illam propositionem subordinari huic nullus homo est lapis & nullus lapis est homo: ita vt ly, nec, subordinetur duabus dictionibus illis, & nullus. Sed gratis & præter rationem negatur ly, nec, reperiri in mente formaliter vt iacet in voce. Et ideo ad argumentum. Concesso illam copulatiuam esse veram: ad minorem posset vno modo responderi, tenendo ly, nec, non negare categoricam ipsam in quam fertur, sed solam conjunctionem ac si diceret, non homo est lapis vel lapis est homo, vt ly, non, feratur in totam.

Et tunc conceditur quod copulatiua est vera, & qualibet pars est falsa: imò hoc requiritur ad veritatem illius, sicut dicemus de disiunctiua negatiua. Sed meli⁹ est dicere quod ly, nec, negat categoricam in quam fertur, & illa propositio est formaliter copulatiua: quare partes sunt formaliter negatiuæ: & per cōsequēs ambæ veræ, ac si dicas, non homo est lapis: & non lapis est homo.

Tertiò principaliter arguitur contra id, quod dictum est requiri ad possibilitatem copulatiuæ. Primo satis est dicere, q̄ ad impossibilitatē sufficit & requiritur q̄ partes repugnent, & ad possibilitatē, quod nō repugnent. Nam si copulatiua est impossibilis propter impossibilitatē vnius partis, illa pars tunc repugnat alteri: quia impossibile cuicunq; repugnat. Qui concedunt ad impossibile sequi quodlibet, concedunt subinde omnē propositionem impossibilem repugnare cuilibet alteri. Dicunt. n. vnam propositionē repugnare alteri, nihil aliud esse quā cū illa cōstituere copulatiuā impossibilem. Itaq; prima pars huius copulatiuæ, homo est lapis & Deus est, repugnat alteri. Vnde apud illos concludit argumentum. Nos verò sicut negamus ad impossibile sequi quodlibet, pariter negamus propositionem impossibilem repugnare cuilibet. Nec satis est vt duæ propositiones repugnent q̄ constituent copulatiuā impossibilem: sed requiritur q̄ vna inferat per modū intrinsecum cōtradiCTORIā alterius. Quare negamus illas partes repugnare, homo est lapis & Deus est. Non enim sequitur, si homo est lapis, Deū non esse. Sed illa copulatiua est impossibilis propter impossibilitatē alterius partis. Vnde non sufficit ad possibilitatē copulatiuæ q̄ partes non repugnent nec requiritur ad impossibilitatem q̄ partes repugnent: sed satis est q̄ altera pars sit impossibilis. Sed aliter arguitur contra regulam. Hæc copulatiua est possibilis, solus lapis demonstratur & hoc est Deus (demonstrando Deum) & tñ partes repugnant, ergo &c. Maior est nota: quia prima pars est cōtingens & secūda necessaria: & nullū cōtingēs repugnat necessario, vt est regula dialecticorum: sed minor probatur. Sequitur benè. Solus lapis demonstratur, & hoc est Deus: ergo solus lapis demonstratur, & hoc quod demonstratur est Deus: quia prima pars antecedētis infert primā consequētis, & secūda secundam. Sed probatur cōsequēs esse impossibile. Nam sequitur benè, Hoc quod demonstratur est Deus: ergo Deus demonstratur & hæc

Argu. 3^a

*homo non
ad hunc fuit
per ill. fr.
D*

& hæc repugnat priori. scilicet solus lapis demonstratur, ergo. Ad argumentum, Concessa maiore negatur minor, & negatur illa prima consequentia, hoc est Deus: ergo hoc, quod demonstratur est Deus: nam antecedens est necessarium, & consequens includit unum contingens. scilicet Deus demonstratur: antecedens enim non ponit quod Deus demonstratur imò, siue demonstratur siue non necesse est ita esse sicut per illam propositionem significatur. Unde istæ partes non repugnant, solus lapis demonstratur & hoc est Deus, sed istæ repugnant, solus lapis demonstratur, & hoc quod demonstratur est Deus.

Argu. 4. Quartò principaliter arguitur cō-

tra locum arguendi in copulatiuis. Non sequitur, Tu ignoras quod papa dormit & Papa sedet, ergo Papa sedet. Nam si Papa stette ignorante, antecedens est verum & consequens est falsum. Respondetur quod si antecedens accipitur in sensu categorico: ita ut ly, ignorans. feratur in totam copulatiuam, consequentia non valet, nec arguitur per regulam. Est enim sensus: tu ignoras hanc copulatiuam. Papa dormit & Papa sedet, ergo Papa sedet. Sed si antecedens accipitur in sensu copulatiuo: ut ly, ignorans solū feratur in primam partem. scilicet Papa dormit, tunc est bona consequentia, sed in casu argumenti antecedens est falsum pro secunda parte. Item arguitur, Non sequitur, aliquantum videt Petrus & tantum videt Paulus, ergo tantum videt Paulus: & tamen arguitur per regulam: ergo. &c. maior est nota casu quo Petrus & Paulus idem sint videtes. Respondetur quod in rigore non valet consequentia: nec arguitur per regulam: quia ly, tantum, in antecedente tenetur relatiue, & in consequente exclusiue, postquam ponitur cum aliquo antecedente. Sed inferendum erat: ergo tatum quātum videt Petrus videt Paulus. Et per hæc ad alia multa respondebis.

Lectio secunda.

Subsequitur de propositionibus,

Nota. 1.
De copu-
lato diui-
siuo.

de copulato extremo disputare, in quibus ly, & ut dictum est, vnit inter terminos: quod est teneri copulatiu. Et primo, quia viciniore sunt copulatiuis, tractauimus illas in quibus ly, & tenetur diuisiue. Vbi notandum est primò quod ly, & copulatiu inter terminos coniungens accipitur dupliciter, vno modo diuisiue, alio modo complexiue.

Diuisiue accipitur, quādo denotat aliquid cuiuslibet parti copulati seorsum conuenire;

ut Petrus & Paulus est homo. Tunc verò accipitur complexiue seu collectiue, quando denotatur aliquid omnibus simul conuenire: ut Petrus & Paulus sunt homines. Et differt inter ly, & complexiue & diuisiue quadupliciter. Prima differentia est, quam modò constituebamus. Secunda (quæ sequitur ad primam) est quod ly, & diuisiue exigit verbum singularis numeri: si partes copulati sint singularis numeri: sed ly, & complexiue exigit verbum pluralis numeri. Hic verò, homines & equi sunt animalia, utroque modo potest teneri. Tertia ly, & diuisiue est vniuersalitas: quia reducitur ad copulatiuam: sed ly, & complexiue, nec est vniuersalitas, nec proprie particularitas. Quarta (quæ hinc sequitur) ly, & diuisiue non est pars extremi, & quodammodo confundit alterum extremum: ut hic Petrus & Paulus est homo, prædicatum quodam modo confunditur, postquam non licet illud resolvere antequam reducat ad copulatiuam. Nec sequitur, Petrus & Paulus est homo, ergo homo est Petrus & Paulus. Sed ly, & complexiue efficitur pars extremi: quia virtus eius non transit ultra.

Hinc sequitur, aliquando perspicuum esse ly, & teneri hoc vel illo modo aliquando verò opus esse distinctione. Quando ponitur copulatum à parte prædicati, generaliter reputatur complexiue teneri, ut, Petrus est materia & forma. Sed certe aliquando potest accipi diuisiue: ut lac est album, & dulce, Petrus est homo, & animal, & substantia. &c. Quando vero ponitur à parte subiecti, & verbum est singularis numeri, in rigore accipitur diuisiue: ut Petrus & Paulus est homo. Alias distinguo: ut hic, Hispani & Galli sunt Christiani, imò hic exercitus Hispanus & exercitus Gallus sunt Christiani, potest accipi utroque modo: quia verbum plurale potest adaptari singulis partibus copulati, postquam sunt termini collectiui.

Igitur veritas propositionis de

copulato diuisiuo attenditur penes copulatiuam, ad quam reducitur, si sit immediate reducibilis. Ut ad veritatem huius, Petrus & Paulus est homo, sufficit, & requiritur quod Petrus sit homo & Paulus sit homo. Et ad veritatem huius triti sophismatis, Parisiis & Romæ venditur piper, sufficit & requiritur quod Parisiis vendatur piper & Romæ vendatur piper. Dixerim, immediate reducibi-

M 4 lis:

Ly, & cō-
plexiue et
diuisiue.

Nota. 2.

hoc non fuit
hic per ill. fr. D.

hoc non fuit
ledu per ill.
fr. D.

Liber tertius.

lis: quia hæc, homo est Petrus & Paulus, si ad
mittas ly, &, teneri diuissime, non est reducibi-
lis quoadusque resoluatur subiectum.

Hinc sequitur hanc esse veram, cœlum & terra est vna res, hanc vero falsam, petrus & chimera non est homo: quia sua contradictoria est vera, petrus vel chimera est homo.

Sed contraitiam, coelum & terra est vnica
res, arguitur: quia subiectum & prædicatum
non supponit pro eodem: nam prædicatum
nō supponit nisi pro coelo aut pro terra seor-
sum subiectum vero non nisi pro duobus si-
mul. Respondetur primò quòd veritas illius
non debet cognosci per suppositionem extre-
morum, sed per reductionem ad copulatiuā.
secundò negatur quòd subiectum non suppo-
nat: nam verificatio illius debet fieri seorsum
per partes, postquam ly, &, capitur diuisiuè.
Et hoc est quod alii dicunt quòd ly, &, debet
mutari in ly, vel, in verificatione, postquā est
vniuersalitas, quæ non est pars, sicut subiectum
huius vniuersalis, omnis homo est animal, ve-
rificatur, sic homo est aliquis homo.

Nota: 3.

Contra veritatem tamen illius vulgati sophismatis, Parisijs & Romæ venditur piper, arguitur. Esto (vt res debet) vtrobique vendatur piper, non tamen idem, dicta propositio est falsa: ergo nõ sufficit ad eius veritatem veritas copulatiuæ ad quam reducitur. Probatur antecedens. Sequitur bene, Parisijs et Romæ venditur piper, ergo Parisijs et Romæ venditum est piper, consequens est falsum, quia subiectum pro nullo supponit, cū de nullo verum sit dicere, hoc est Parisijs & Romæ ens venditum. In hoc argumento reuocandum est in memoriam, quod adnotauimus capitul. quinto de conuersionibus: videlicet, in hac propositione, Parisijs & Romæ venditur piper, non esse subiectum illud, quod præcedit, scilicet, Parisijs & Romæ venditum, & prædicatum ly. piper, imò potiùs ly. piper, quanquam sequatur est subiectum: quia reddit suppositum verbo adiectiuo. Ita que resoluitur in hanc. a. piper venditur Parisijs & Romæ. Ponitur ly, a, vt reducatur priùs ad copulatiuam, quam fiat ascensus sub subiecto. Alias argueretur à confusa ad determinatam. Et eadem propositio conuerteretur in hanc (si commodè fieri posset) Parisijs & Romæ ens veditum est piper, licet communis opinio putet primā esse conuertentem, & hanc secūdam, resolutionem. Verum est tamen quòd propriè nec debet resolui nec conueri. Quia resoluendo non potest reseruari suppositio cōfusa de ly. piper, quā habet ratio

ne de ly, &, nisi barbarè addendo ly, a. Et in conuertente, vt probat argumentum, Parisijs & Romæ ens venditum, non supponit. Respōdetur ad argumentum negando antecedens, videlicet, illam esse falsam. Et ad illam consequentiam, Parisijs & Romæ venditur piper: ergo Parisijs & Romæ venditum est piper, si ly, venditum, accipiatur tanquam adiectiuū dely, piper, consequentia est bona: & negatur consequens esse falsum. Nec debet probari per suppositionem subiecti, sed per copulatiuam, Parisijs venditum est piper, & Romæ vēditum est piper. Et tunc non est conuersio, imo ly, piper est subiectum. Si autem ly, venditum, accipiatur substantiue: vt includat, ens tanquam subiectum, tunc in rigore consequētia non valet, vt probat argumentum: nisi dicas quòd ly, &, adhuc confundat illum nominatiuum, ens venditum. Et tunc in verificatio ne subiecti debet mutari ly, &, in ly, vel, scilicet. Hoc est Parisijs vel Romæ ens venditum. Parisijs & Romæ venditū postquā totū hoc, Parisijs & Romæ venditum accipitur vnica acceptione, & subiectum debet verificari per ly, &, quare non supponit. Et ideo illa propositio proprie nō potest conuerti. Nā quāquā sit categorica, est tamen immediate reducibilis ad copulatiuā. Sed replicatur contra solutionē. Sequeretur inde has propositiones esse contrarias, Parisijs & Romæ vēditur piper, Parisijs & Romæ nō venditur piper: quia manet eadē vniuersalitas de ly, &, & nullus alius defectus committitur: & tamen sunt simul veræ. Nam affirmatiua non est dubia: & probatur negatiua, nullum piper venditur Parisijs & Romæ: ergo Parisijs & Romæ non venditur piper: & si dixeris argumentari à particulari ad vniuersale, ex parte de ly, &, quod in antecedente negatur & in consequente affirmatur ad minus sequeretur, nullum piper venditur Parisijs & Romæ, ergo Parisijs vel Romæ non venditur piper. Respondetur quòd adhuc hæc secunda consequētia nihil valet. Arguitur enim virtualiter à confusa ad determinatam ex parte de ly, vel, ac si argueres, omne piper vel non venditur Parisijs vel non venditur Romæ: ergo Parisijs vel Romæ non venditur piper vbi antecedens debet probari prius per resolutionem subiecti. & consequens immediate per reductionem ad disiunctiuam. Et hæc pauca satis sint de ly, &, diuisiuo.

sich fauſſig
etwne uer
d'ſi ſet,

Aug. 2.

hoe sa in ist qz
 uen sit ipso acum
 fuit m d loquu
 di nullu modu de
 bet tunc an uet
 si ipso modu, sed
 ut inquit i. acur
 non potest am uet
 sed debet tunc ad
 copulatione si q
 tunc uendit si per
 tunc uendit si per

Lectio tertia.

Maius negotiũ est de ly, &, con-
plexiue tento. Ad veritatem propositionis

Nota.i.

De copu-
lato cõple
xiue tẽto.

hic non fuit alibi per ill. mun. fr. d. **xiucteto.**

dely, & complexiue tento, est Paulus Vene-
tus & eius sequaces qui dicunt requiri debitam
correspondentiam partium prædicati, forma-
lium aut virtualium ad partes subiecti. Sic
ut vna pars prædicati vni parti subiecti, & al-
tera prædicati alteri subiecti conueniat: si
fuerit affirmatiua: aut disconueniat, si fuerit
negatiua, verbi gratia. Hæc propositio, ignis
& aqua sunt calidum & frigidum, est vera:
quia vna pars prædicati conuenit vni parti sub-
iecti & altera alteri: & hæc pariter materia &
forma sunt Petrus, si totum non distinguatur
à suis partibus: quia vna pars subiecti suppo-
nit pro vna parte suppositi prædicati, & al-
tera pro altera. Inferunt inde mirabiles pro-
positiones, videlicet Petrus & Paulus sunt
Petrus & Paulus: & Petrus & paulus sunt
differētia à petro & paulo. Prima enim pars
non est dubia. Et secundam probant: quia
petrus & paulus sunt differens à petro &
paulo & differens à petro & paulo. Aequa-
ratione tenentur concedere quod materia & for-
ma petri sunt petrus, & tamen sunt differen-
tia à petro: quia sunt differens à petro & dif-
ferens à petro. Et mirum est quod materia &
forma sunt differentia à petro, et tamē petrus
non differat à materia et forma. Et eadem ra-
tione debent negare hanc, petrus & paulus
differunt à petro quia non sunt differens à
petro et differens à petro, neutra enim pars
prædicati supponit pro petro. Hæc omnia
non aliter probant quā ex communi modo
concipiendi. Sed reuera apertè sunt contra
modum concipiendi. Quis enim concedat
quod petrus et paulus sunt petrus, et Pau-
lus & sint differentia à Petro et paulo? Nam
ex secunda parte sequitur quod differunt à
petro et paulo: et tertia exponens huius est,
petrus et paulus non sunt petrus et paulus
quæ est contradictoria prioris. Nec possunt
respondere nisi negando illam esse immedia-
tè exponibile. Et ideo dicunt quod illa prius
debes reduci ad copulatiuam, scilicet, petrus
est differens à petro et paulo, et paulus est
differens à petro et paulo. Hæc tamen solu-
tio est peior. Nam cum ly, et, accipiatu-
r complexiue debent similes propositiones proba-
ri, sicut aliæ categoricæ, per suas exponentes,
si sint exponibiles.

Sit ergo regula. Veritas propo-
sitionis de copulato complexiue sumpto co-

gnoscenda est omnino sicut veritas aliarum
categoricarū, scilicet, si copulatum est termi-
nus communis, per ascensum, et si fuerit sin-

gularis, per suppositionem extremorum: ma-
mente ly, & in verificatione, postquam non
est vniuersalitas. V.g. veritas huius omnis ho-
mo & equus sunt animalia (signo cadente
in totum copulatum vnica acceptione) co-
gnoscutur per vnicum ascensum sub toto.

Quod si signum cadat in primam partem, ve-
ritas cognoscitur per ascensum copulatiui
sub prima parte, & disiunctiuum sub secun-
da. Sed veritas huius, Petrus & Brunellus
sunt animalia, cognoscitur per suppositio-
nem extremorū pro eodem. Et veritas huius,
Petrus & Paulus differunt à Petro & Pau-
lo, per expositionem de ly, differunt, scilicet,
Petrus & Paulus sunt, & Petrus & Paulus
non sunt Petrus & Paulus. Quare illa est fal-
sa: licet hæc esset vera, Petrus & Paulus dif-
ferunt à Petro & Paulo: ly, &, diuisiue à parte
subiecti & complexiue à parte prædicati.

Vnde ad argumentum alterius opinionis
Petrus & Paulus sunt differens à Petro &
Paulo & differens à Petro & Paulo: ergo
sunt differentia à Petro & Paulo, negatur
consequentia. Diximus enim ultimo capite
terminorum, quod quando est aliqua deter-
minatio termini pluralis numeri, tunc si ter-
minus pluralis resoluatur in copulatum, de-
bet illa determinatio ferri vnica acceptione
in totum copulatum. Quare, Petrus & Pau-
lus sunt differentia à Petro & Paulo, resolu-
tur in hanc, & Petrus & Paulus sunt differēs
& differens à Petro & Paulo: ut ablatius fe-
ratur in totum copulatum. Et hæc, mate-
ria & forma sunt differentia à Petro resolu-
tur in hanc, materia & forma sunt differēs &
differens à Petro. Sed non est necessaria hæc
reductio, quia perspicaciores sunt propo-
sitiones de numero plurali determinato ali-
qua determinatione, quam propositiones de
copulato. Eadem ratione hæc, Deus & hoc in-
stans incipiunt esse, debet probari sicut ca-
tegorica, per expositionem de ly, incipit, sci-
licet Deus & hoc instans sunt & non imme-
diatè ante hoc fuerunt. Quare illa propo-
sitionis est vera: licet diuisiue sit falsa, Deus & hoc
instans incipit esse.

Solēt hic summulistæ cōstituere

regulas ad cognoscendū suppositionē copula-
ti: quanq̃ satis cognoscitur, sicut suppositio
aliorum terminorū, per verificationē si verifi-
catur de aliquo. Nihilominus ut suppositio
totius cognoscatur per suppositiones par-
tium, constituuntur duæ regulæ. Prima. Om-
ne copulatum cuius vna pars supponit pro
M 5 aliquo

Nota. 3.
Regule. 2.
supposi-
tionis.

Not. 3.

neg. hoc fuit
ceter. sic ill.
fr. D.

neg. hoc
fuit ceter.
sic ill.
fr. D.

Liber tertius.

aliquo toto: & altera pro eodem aut pro parte illius, supponit pro ipso toto. Vt vtrūque horū copulatorum, homo & homo, homo & caput, supponit pro quolibet homine. Secunda. Omne copulatum, cuius vna pars supponit pro aliqua parte alicuius totius, & altera pro alia parte, aut pro parte includēte aliam, supponit pro toto. Vt vtrūque horum copulatorum, materia & forma, materia & caput, supponunt pro homine, seu vt proprius loquamur, verificantur de homine si totum non distinguatur a suis partibus. Idē sentio in totis per aggregationem. Vt homo & homo, supponit pro duobus hominibus. Et proportionaliter quando copulatum constat ex pluribus quā ex duabus partibus. Vt, homo & equus & leo, supponit pro tribus animalibus simul. Ex his regulis sequitur quod ad hoc quod aliquod copulatum supponat, sufficit & requiritur quod quolibet pars supponat. Vnde si aliqua pars nō supponat, totum nō supponit. Hæc omnia intelligito, quādo oēs partes supponunt pro eodem instanti: nam alias non habent vniuersaliter verum. Etenim si copula huius propositionis, Petrus fuit peccator & iustus, vniat pro instanti, quālibet pars prædicati supponit pro diuo Petro: & tamen totum non supponit pro illo, quia nunquam fuit simul peccator & iustus.

Argum. i.

Cōtra hæc, quæ dicta sunt, &

potissimè cōtra hoc vltimū corollariū arguitur. Casu quo Petrus & Paulus simul portent lapidem quem neuter illorum seorsum sufficeret portare, prædicatū huius propositionis Petrus & Paulus sunt portās lapidem & portans lapidem, supponit pro Petro & Paulo: & tamen neutra pars supponit pro Petro aut pro Paulo, ergo corollariū falsum. Prob. maior. Sequitur benè, Petrus & Paulus portant lapidem (ex casu) ergo sunt portancia lapidem (per resolutionē verbi, rursus) ergo sunt portans lapidem & portans lapidem, per resolutionem termini pluralis. Et sic de primo ad vltimum illa propositio est vera: & per consequens, prædicatū supponit pro Petro & Paulo. Sed probatur quod neutra pars supponat, quia nec Petrus portat lapidem nec Paulus. Si enim Petrus portaret, aut portaret totum lapidem, & hoc non, quia non sufficit portare: aut portaret partem aliquam, & hoc non quia cum nō sit maior ratio de vna quā de alia quālibet portaret, quā diuisam posset portare & per consequens portaret omnes. Pro solutione nota quod in huiusmodi verbis im-

portantibus actionem, actio potest denotari de per se, aut de per accidens. Illa res agit de per se, quæ sine iuuamine alterius causæ cui non est essentialiter subordinata agit, vt ignis cum calefacit Deo & cælo concurrentibus. Non dixerim, quæ sine alia causa secunda agit: nam Deus concurrente cum igne, de per se vtique agit: tamen si concurrat causa secunda, quæ ei assentialiter subordinatur. Vnde Petrus de per se scribit, quanquā id faciat calamo. Et illa res dicitur agere de per accidens, seu per aliud, quæ iuuamine alterius causæ, cui non est essentialiter ordinata, agit: vt Petrus in casu argumenti. Disputatio est de nomine, an agere de per accidens sit absolutè agere, & videtur probabilior pars negatiua. Nam in communi modo loquendi si Petrus & Paulus emissent domum viginti aureis: vtroque decem contribuente, neuter censeretur aut emisit domum aut possidere, sed ambo simul. Et hanc partem supponamus, vt currat argumentum. Ad quod respondetur negando maiore videlicet quod prædicatū supponat, quia neutra pars supponit, vt patet in probatione minoris. Et negatur illa consequentia, Petrus & Paulus sunt portancia lapidem, ergo sunt portans lapidem & portās lapidem, sed inferendum est, ergo sunt portans & portans lapidem. Nam sæpe dictū est, quando determinatio fertur in terminum pluralis numeri, tunc debet vnica acceptio: ne ferri in copulatum per quod resoluitur terminus pluralis numeri. Quod si testes portare de per accidens esse absolutè dicendum portare, tunc formato sic argumentum, Petrus & Paulus portant per se lapidem, ergo Petrus & Paulus sunt portans per se lapidem & portans per se lapidem. Et erit eadem difficultas. Ex solutione sequitur quod Petrus & Paulus sunt portantes lapidem: & tamen nec Petrus aliquid portat nec Paulus, nisi de per accidens. Vnde rursus sequitur quod Petrus magis laborat nihil per se portando, quā si per se portaret decem libras.

Sed contra solutionē replicatur.

Replica. i

Sequitur benè, Petrus & Paulus sunt portantes lapidem, ergo sunt portantes: ac subinde portās, & portās, vnde sequitur quod Petrus sit portans. Et tunc arguitur Petrus est portans, ergo est portans aliquid, & non nisi lapidem, ergo est portans lapidem. Ad hoc argumentum, quod habet apparentiam, negatur illa consequentia, Petrus & Paulus sunt portantes lapidem, ergo sunt portantes: quia

ly,

*si contra illud quod
simus esse de eo, et
copulatum compleri
ut quia ista diximus
esse formaliter casu
quod et istius ne
vitali examinanda
esse per se videtur
prædicatū ad subiectū
quod admodum aliis
categoriarum.*

ly portantes lapidem in antecedente denotat quod ambo simul portant vnum lapidem, & in consequente, cum, portantes ponitur absolute, denotatur quod vterque portat. Et ideo inferendum esset, ergo sunt simul portantes & portans, vt ly, simul, feratur in totum. Vel secundo potest dici, quod consequentia argumenti est bona & consequens est verum si cut antecedens: nam facit hunc sensum quod Petrus & Paulus portant seu sunt portantes simul vel seorsum. Et probatur: nam absurdum videtur & contra communem modum loquendi: quod Petrus & Paulus portent lapidem & tamen non portant: quia si non portant, ergo nihil portant aequiualentibus, ergo nec lapidem portant, quod est contradictio. Secundo replicatur quod sit repugnancia in dictis. Concessa est ista, Petrus & Paulus sunt portans & portans lapidem, & negata est ista, Petrus & Paulus sunt portans & portans, loquendo de portare, simpliciter. Tunc arguitur. Prædicatum huius secundæ est determinabile prædicati primæ: & hoc prædicatum non supponit: ergo nec prædicatum primæ. Respondetur quod virtualiter determinabile prædicati in prima non est hoc, portans & portans, sed simul portans & portans, cuius partes debent verificari hoc modo, hoc est cum alio portans. Similiarte operaberis in quibuscunque huiusmodi determinationibus copulatorum: verbi gratia conceditur quod materia & forma componunt adæquate Petrum: & tamen nec materia componit adæquate, licet quælibet componat absolute. Et ideo verificatio partium debet sic fieri, hoc est cum alio componens adæquate. Eodem modo Petrus & Paulus & Ioannes, &c. damnificauerunt Socratem notabiliter: & tamen nec petrus damnificauit notabiliter, nec paulus, &c. Si petrus accepit racemum vineæ Socratis ignorantibus alijs, & postea paulus alium, & tamen multi vindemiarunt totam vineam.

Replica. 2.

Sed aliter replicatur contra solutionem principalis argumenti. Et qua ratione sequeretur quod si petrus sciret tres tantum artes liberales & paulus alias quatuor, verum esset dicere quod petrus & paulus sciunt septem artes liberales: quia illa determinatio denotat quod ambo simul sciunt illas, & tamen neuter scit septem. Quod si concesseris: arguitur contra. Sequeretur eadem ratione si logica verbi gratia constaret ex de-

cem propositionibus, quod eadem ratione concedendum esset petrus & paulus sciunt logicam: & tamen neuter scit logicam: quod tamen videtur repugnare, quia si illi sciunt logicam, ergo sunt logici: & tamen non est opinabile quod sint logici, nisi vterque sit logicus: nam logici, tantum valet sicut, logicus & logicus. Ad hoc argumentum respondet Paulus Venetus, quod quando est verbum importans actum animæ interiorē non est eadem ratio quando fertur in determinationem singularis numeri, et in determinationem pluralis numeri. Nam quando determinatio est pluralis numeri, sufficit correspondentia vnus partis virtualis illius ad vnam partem et alterius ad alteram: vt illic, petrus et paulus sciunt septem artes, sufficit quod vnus sciat tres et alter quatuor. Sed quando determinatio est singularis numeri, requiritur quod eadem conueniat vtrique parti, vt ad veritatem huius petrus et paulus sciunt logicam, requiritur quod vterque sciat logicam. Et placet mihi ista opinio, quæ consonat communi modo concipiendi: concedimus enim quod in hac vniuersitate sciuntur omnes scientiæ, licet nullus sciat omnes et tamen si nullus sciat totam logicam licet quilibet sciret partem non concederemus logicam sciri in hac vniuersitate. Et confirmare maxime, tenendo quod logica sit vnus simplex habitus: quia tunc non potest vnus habitus inherere duobus intellectibus quin inherere vtrique. Si tamen, logica, sit terminus collectiuus, argumentum habet maiorem apparentiam. Sed nihilominus adhuc negandum est petrum et paulum scire logicam, quia in his standum in communi modo concipiendi. Sed contra resolutionem adhuc replicatur. In casu proxime præcedenti, sunt nescientes septem artes liberales, ergo non sunt scientes septem artes liberales. Antecedens patet, quia sunt nesciens & nesciens septem artes liberales: neuter enim scit illas. Pro solutione argumenti meminisse opus est illius, quod adnotauimus in primo libro. capitul. de termi. oppo. videlicet quod quando aliqua negatio expresse fertur in terminum pluralis numeri, tunc si ille terminus resoluitur in copulatum, illa negatio debet ferri in totum vnica acceptione: vt, non videntes, tantum valet sicut, non videns et videns. Quando vero negatio non est expressa sed vnus terminus simplex includens negationem, tunc quia nulla est illius determinatio, singula partes includunt singulas nega-

si h. a. maritima

de terminis in
per hunc librum agitur
hinc,

c. 1. 1. 1.

in grammatica
cum se hinc
et sic et sic
si h. quomodo
et sic et sic
hinc per hunc
librum et hunc
casum

Liber tertius.

negationes, vt cæci, tantum valet sicut, cæcus & cæcus: quanquā in exponibilibus amplius examinabitur hæc regula. Vnde casu, quo ex Petro & Paulo videntibus fierent Socrates & Plato quorum neuter videret, concessimus illic q̄ Petrus & Paulus sunt cæci, & tamen falsum est dicere q̄ sunt non videntes. tunc ad argumentum negandū est in primis, q̄ in casu posito Petrus & Paulus sunt non scientes septem artes liberales: imò sunt scientes, quia nō scientes tantum valet sicut, non sciens & sciens septē artes. Sed dubium est, an sint nescientes vel ignorantes septem artes liberales, vbi nō ponitur negatio expressa, sed implicita. Et videtur q̄ sic, quia sunt ignorans & ignorans septem. Et forsan enim, quia ratio ne cōceditur quod sunt sciens & sciēs septem: quia vnus scit tres & alius quatuor, eadem est concedendum quod sint ignorans & ignorās septē: quia vnus ignorat quatuor, alius tres. Et cōfirmatur hoc: nā sicut concedebamus q̄ Petrus & Paulus sunt videntes & simul cæci, ita videtur concedendū quod sunt scientes & ignorantes. Et forsan Paulus Venetus concederet hoc. Nihilominus tamen ego non concederem q̄ naturaliter scientes & ignorantes verificentur de eodem. Sunt enim termini oppositi sicut videntes & cæci. Et ideo solum supranaturaliter verificarentur de eodem: si ex Petro & Paulo scientibus fierent alij duo ignorantes. Vnde ad argumentum negatur primū antecedens, scilicet, Petrus & Paulus sunt nescientes septē artes. Et ad probationem iterū negatur antecedens, s. & sunt nesciens & nesciens septem artes: vel ignorans & ignorans, & negatur illa cōsequentia, Paulus ignorat tres, & Petrus ignorat quatuor: ergo Petrus & Paulus sunt ignorantes septem. Non enim valet in terminis priuatis, licet valeat in positiuis, quia nescientes semper includit negationem contrariam ad nomen, sciētes: & tamen denotatur in cōsequenti q̄ nec seorsum nec simul sciunt septē. &c. Esset hic aliareplica, videlicet, q̄ si Petrus doceretur alias quatuor propositiones quas scit Paulus: & Paulus tres quas scit Petrus, vterque fieret doctior & tamen ambo non fierent doctiores. Sed hoc non potest plenē examinari vsq; ad materiā exponibilem.

Argu. 2.

Secundō principaliter arguitur.

Ex hac doctrina copulatorum sequeretur q̄ Petrus & Paulus pugnarent contra se: casu quo Petrus pugnaret contra Paulū & Paulus contra Petrum: consequens est falsum: er-

go doctrina est falsa. Maior patet. Petrus & Paulus pugnant contra Petrum & Paulum (quia sunt pugnant contra Petrum & pugnant contra Paulum) ergo Petrus & Paulus pugnant contra se. cum loco relatiui liceat ponere suum antecedens singulariter supponens. Sed probatur minor, Petrus & Paulus pugnant pro se (eadem ratione, quia sunt pugnant pro Petro & pugnant pro Paulo) ergo non pugnant contra se: alias pugnarent contra illos pro quibus pugnant. Pro solutione huius argumenti, quod est dignum scitu, notandum est quod inter ly, se, solitariē positū referens copulatum complexiue sumptum, & ly, se inuicem, se mutuo, inter se, & similia, sic interest, q̄ ly, se, refert reciproce singulas partes antecedentis: sed ly, se inuicem & reliqua referunt transmutatim. V.g. Petrus & Paulus vident se, tantum valet sicut. Petrus videt se & paulus videt se: sed si diceret, vident se mutuo, aut se inuicem, denotaretur quod petrus paulum, & paulus videret petrum. Hoc ex grammatica euidentius constat, quam vt alia indigeat in præsentiarum expositione. Ex cuius inaduertentia multi passim in hac materia hallucinantur. Igitur ad argumentum negatur illa, s. petrus & paulus pugnant contra se. Sed tamen pugnant contra se inuicem, contra se in tuo, aut inter se. Sicut vice versa conceditur quod pugnat pro se, non tamen pro se inuicem. Eadem ratione negandum est quod petrus & paulus pugnant vt vincant se, quam propositionem multi malè concedunt, sed pugnant vt vincant se inuicem. Benè tamen pugnant vt vindicent se, pugnat enim petrus vt vincat paulum & vt vindicet se, & paulus vt vincat petrum & vindicet se. Sed hoc dato diuersimodè respondetur ad illam consequentiam argumenti: petrus & paulus pugnant contra petrum & paulum, ergo pugnant contra se. Hentisber. enim concessa consequentia negat antecedens. Si enim, inquit, consideretur eadem ratione esset concedendum q̄ pugnant pro petro & paulo: & per consequens quod pugnant contra illos, pro quibus pugnant. Sed re vera verisimilius est concedere in illo casu, quod petrus & paulus pugnant contra petrum & paulum: alias pugnarent, et contra nullos, aut aliquem pugnarent. Sed non valet illa consequentia, pugnant contra petrum et paulum: ergo pugnant contra se: propter naturam relatiui referentis sigillatim partes copulati. Sed solum sequitur quod pugnant contra se inuicem. Eodem modo concedo

*neg. huc sunt cæci
per illud.*

concedo q̄ pugnant pro Petro & Paulo, non tamen pro se inuicem, sed pro se. Nec est absurdum concedere quod pugnant contra illos pro quibus pugnant in plurali. Sed esset absurdum concedere quod quis pugnat contra illum pro quo pugnat. Hinc patet differentia inter has, Petrus & Paulus occiderunt se, & occiderunt se inuicem: Non enim occidunt seipsum nisi qui desperant. Sed digladiatores occidunt se inuicem. Licet ex bonitate intelligentis aliquando cum audimus duos homines occidisse se, intelligamus quod occiderint se mutuò. Eadem ratione de duabus contradictorijs concedimus, quod sunt sibi inuicem contradictoriae, negandum est tamen quod sunt suae contradictoriae aut ipsarummet contradictoriae. Sequitur tandem falsitas illius ridiculi corollarij, quod solet à multis concedi, videlicet, quod si essent infiniti homines versus orientem & versus occidentem, & quicūque esset filius praecedentis & pater sequentis, concedendum esset, hi sunt sui filij & sui patres: item, hi genuerunt se & sunt geniti à se. Hoc inquam, est falsum. Nam denotatur propter reciprocā relationem quod quilibet est pater & filius suus. Sed nec sunt in tali casu sibi inuicem patres aut filij: nam per hoc denotaretur, q̄ Petrus esset pater Pauli, & Paulus pater Petri.

*neq̄ requiritur
etiam per
se.* Percontaris hic tandem de veritate istarum, Adam & Abraham fuerunt. Adā & Antichristus fuerunt vel erunt ante diem iudicij. Respondetur primam esse verā. Nam ad veritatem illius non requiritur quod fuerint pro eodem instanti. Sed secundam credo esse falsam, vt patet per disiunctiuam ad quam reducitur, quia nec fuerunt neq̄ erunt ante diem iudicij. Multa in priori editione dedimus tunc temporis digna certē quae à scholis relegendur: à quibus proinde abstinemus in praesentiarum. Hoc vnum ex tertio capite repetentes, quod in propositionibus consuetis nulla est necessaria mixta suppositio ad quodcūq̄ genus oppositionis. Sed contradictoria, verbi gratia huius, homo & quilibet equus sunt animalia, est haec, omnis homo & equus non sunt animalia. Vbi secunda pars copulati supponit confusē: sed tamen resoluta prima parte copulati manet in singularibus determinatē in ordine ad praedicatum: quia signū vniuersale non confundit particularitatem nisi in ordine ad se, & non in ordine ad alium terminum qui sequitur particularitatem, quod illic abunde,

vt existimo, comprobauimus. Et per hoc documentum poterit quicūque ad quascūque oppositiones respondere. Si verò quis barbarē confinxerit hoc sophisma, homo & a. equus non sunt animalia (vt primo loco resoluitur prima pars copulati, & secundo loco praedicatum, & postremo secunda pars) necesse est subinde confingere in sua contradictoria mixtam à parte praedicati, scilicet: omnis homo & omnis equus sunt. c. animalia, vt denotetur idem ordo. Haec autem, licet non nihil ad exercitium conducant, non tamen sunt digna quae impressioni mandentur. Hoc enim irrifibilem fecit dialecticam, vt in prologo adnotauimus, quod quicquid iuuenes exercitij causa fortē comminiscerentur, impressum relinquebant ad discrucandum auditores in perpetuum. Caucant ergo deinceps lectores longissima illa sophismata de, vtrunque, & alterum, in scholas adducere, licet iuuenibus ad horam permittatur illis ludere.

Caput decimum & vltimum.

Disiunctiua est illa in qua cōiunguntur duae categoricae per hanc coniunctionē, vel: vt Petrus disputat vel Paul⁹ disputat. Ad veritatē disiunctiuae sufficit alterā partem esse veram: vt homo est animal vel equus est lapis. Et tamen permittitur quod vtraque sit vera, sed non ita propriē: vt, homo est risibilis vel equus est hinnibilis. Ad falsitatem eius exigitur vtrunque partem esse falsam: vt, homo est equus vel equus est homo.

Lectio prima.

Reliquum est tandem in hoc vltimo capite huius libri de vltima specie hypotheticarum, scilicet, de disiunctiuis disputare. Vbi adnotandum est ly, vel, (vt de ceteris coniunctionibus dictum est) posse acci-

Liber tertius.

Proposi-
tio disiun-
ctiua.

accipi & diſiunctiue: vt quando coniungit propoſitiones, cuius exemplum eſt in text. Et diſiunctim, vt quando coniungit terminos, Petrus vel Paulus diſputat. Igitur primi expeditione, propoſitio diſiunctiua, inquit Petrus Hiſpanus, eſt illa, in qua coniunguntur duæ categoricæ per ly, vel: Ideſt, eſt propoſitio hypothetica in qua coniunguntur plures propoſitiones aut complexa propoſitionaliaper ly, vel. Nam (vt de cæteris coniunctionibus diximus) poteſt eſſe diſiunctiua, quæ habeat tres plures partes: & diſiunctiua, quæ non conſtet ex propoſitionibus: vt conſequens huius propoſitionis, ſi Petrus ſtuderet vel eſſet doctus, vel oſtenderet, non habere ingenium. Et ſubintelligito quòd propoſitiones coniugātur tāquā partes principales per ly, vel: Ad excluſendum hanc eandem conditionalem, quæ non eſt diſiunctiua. Cū audis per ly, vel, intelligito quancunq; copulā diſiunctiuam: vt ſunt aut, ſeu. &c. Coniunctio diſiunctiua eſt, quæ coniungit voces & diſiungit ſenſus. Copula tiua vero, quæ coniungit voces & ſenſus. Tādem intelligito, formaliter vel virtualiter, vt ſuprà expoſitum eſt.

tur, & casu quo non esset affirmatiua nec particularis in mundo, aliter esset quā nunc significatur per illam. At verò nō potest esse falsa illa existente: quia ipsa existente, non potest esse quin sit vera. Eadem ratione hæc est contingens, omnis propositio est particularis vel nulla est negatiua, licet non possit esse vera quandiu est. Quod sufficit & requiritur ad veritatem disiunctiue affirmatiue, sufficit & requiritur ad falsitatem negatiue contradictoriæ. Sicut quod sufficit & requiritur ad necessitatem affirmatiue, sufficit & requiritur ad impossibilitatem negatiue, & ita in cæteris secundum legem contradictoriarum. Et per hæc patet regula illa dialecticorum, Disiunctiua insequitur fortiorem partem, Et copulatiua debiliorem. Fortior enim pars est illa, quæ est vera aut necessaria aut possibilis: debilior verò illa quæ est falsa aut impossibilis. Est ergo sensus. Disiunctiua quādo vna pars est vera, tota est vera: copulatiua vero, quando vna est falsa tota est falsa.

Solent hic cōstitui regulæ de af-

lenſu & deſcenſu copulatiuæ & diſiunctiuæ,
quæ certè non ſunt admodum neceſſariæ,
poſtquam quis intellexerit quid requiritur
ad veritatem & falſitatem copulatiuæ & diſiunctiuæ. Nam non aſſentimur niſi vero, nec
diſſentimus niſi falſo, aut ſecundum rem ve
ſecundum apparentiã. Nihilominus ſit pri
ma regula. Ad aſſentiendum copulatiuæ aſ
ſirmatiuæ ſufficit & requiritur parti cuiſlibet
aſſentiri: ſed ad diſſentiendum ſufficit, & re
quitur, aut vni parti diſſentiri, aut aſſentiri,
quòd omnes inter ſe repugnant: aut alicui ter
tio cui alias aſſentimur: verbi gratia, Ego aſ
ſentio nũc huic copulatiuæ: homo eſt ratio
nalis & homo eſt riſibilis: & diſſentio huic.
Deus eſt & homo eſt lapis, propter ſecũdam
partem: & huic, papa ſedet & papa non ſedet
propter repugnantia partiũ, quanvis neutri
parti diſſentiam. Pariter ſi ego nunc videam
coram me papam quem nõ noui, & videam
ipſum vigilare, ego diſſentiam tunc huic co
pulatiuæ, papa dormit & hic eſt papa, licet
neutri parti diſſentiam, nec illæ partes re
pugnant inter ſe, quia repugnant inter ſe, ſed
quia repugnant alicui tertio, cui ego aſſen
tio. Sequitur nanq;, papa dormit & hic eſt
papa: ergo hic dormit, cuius oppoſitum ego
video. Video enim hunc vigilare. Enimverò
duas propoſitiones alicui tertio repugnare
in veritate, eſt ambas ſimul inferre contra
dictorium illius tertij. Secunda regula. Ad

Not. 3.

Regule. 2
assensus :

we non
Cdr fuit
per ut.
ft. P.

Regu. 10.

Regula. 2

est dubiū quid regni te Fadu
uñ hē p^o dis p^o Not. 2.
de hē du bī nō

Not. 2.

Ad disiun-
ctiuæ veri-
tatem. &c.

Quid re-
quiritur.

Wm. B. Caldwell

~~La dispo~~

st ser
confalun

Ed. Binn

2605 ft
Jan 16

80 7 52
 81 8 52

Jan 2
pp 515

King's College
London

pp's first

белобили

92 of the

и мѣ и бѣ

и полноты

Salon 6.

Winter w

G. K. G.
in the B.

Sinningia

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

Back in
Si...

cho ep

At veritatem disiunctivæ affir-

tiæ sufficit & requiritur aliqua eius pars
principalem esse veram. Ad falsitatem ve-
ræ sufficit & requiritur quamlibet eius pars
esse falsam, vt patet in exemplis textus.
Ad possibilitatem disiunctiæ affirmatiuæ
sufficit & requiritur aliquam eius partem esse
possibilem: vt homo est iustus vel homo est
imius. Ad impossibilitatem sufficit & requi-
ritur, quamlibet eius partem esse impossi-
bilem, vt homo est lapis vel lapis est homo. Ad
necessitatem disiunctiæ affirmatiuæ suffi-
cit & requiritur aliquam partem esse neces-
sariam: vel omnes simul in falsitate repugna-
ntes, Deus est vel homo est lapis, homo di-
sputat vel homo non disputat. Illæ proposi-
tiones repugnant in falsitate: quarum vna infer-
retur ex contradictoria alterius. Quare omnis
disiunctio composita, vt ex contradictorijs
vel ex sub contrarijs est necessaria. Ad con-
tingentiā disiunctiæ sufficit & requiritur,
aliquam eius partem esse contingentem, dum-
modo nulla pars sit necessaria, nec omnes re-
pugnent in falsitate: vt Petrus disputat vel
Petrus non disputat. Ex quo sequitur hanc disiun-
ctionem esse contingentem: aliqua propositio
est affirmatiua vel aliqua est particularis.
Quia nunc ita est sicut per illam significa-

utbat doctores antiqui utebantur

Erig sed contra non potest esse
in a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

diffundio est per hanc sententiam

non admodum apta ad aquas unguis

na qd sequit' adhibere parte, in chian

only of these (two) pp^{ts} of them are seen
at present, the other two are in the hands of the
author of the work.

1793

Cap. X.

De disiunctiuis.

assentiendum disiunctiue affirmatiue sufficit & requiritur, aut assentiri alicui parti: aut assentiri quod omnes partes in falsitate repugnant inter se, aut alicui tertio cui alias dissentimur. Sed ad dissentiendum sufficit & requiritur cuilibet parti dissentire: verbi gratia, assentimur huic disiunctiue Deus est vel homo est lapis, propter primam partem: & huic, papa non dormit vel papa non dormit, propter repugnantiam partium in falsitate, quauis nemini patri assentiam. Idem huic, papa non dormit vel hic non est papa, casu proxime posito, quod papa quem non cognosco videlicet coram me: quia partes illae repugnant in falsitate huic, hic dormit, cui dissentio. Duas enim propositiones repugnare alicui tertio in falsitate, est quod ex contradictorijs illarum sequatur illud tertium. Quemadmodum sequitur papa dormit & hic est papa, ergo hic dormit. Nec opus est huic multiplicare alias regulas de scientia, de fide & opinione: sed satis est admonere quod pars scita dicitur fortior quam credita: & credita fortior quam opinata, & opinata fortior quam dubitata. Et cum disiunctiua sequatur fortiorem partem, copulatiua vero debiliorem, subsequitur quod ad hoc quod copulatiua sit scita requiritur quod quaelibet pars sit scita. Et si una pars est scita & alia credita, tota est credita: vt, homo est animal & Christus est homo. Dico, tota, cate-gorematicè: non enim quaelibet pars est credita. Et si una est credita & alia opinata, tota est opinata: vt, Christus est homo, quantitas distinguitur à re quanta. Et si una est opinata & alia dubia, tota est dubia: vt quantitas distinguitur à re quanta, & papa dormit. Per oppositum in disiunctiua, si una pars est scita, tota est scita. Imò, quauis omnes sint dubiae, tota est scita si partes repugnent in falsitate: vt homo currit vel homo non currit. At non pertinet ad summam istam examinare naturam horum assensuum (est enim doctrina Posteriorum) sed satis est persanctorie notare quod scientia est assensus verus, certus, & clarus: fides est assensus certus & ob-scurus: opinio, assensus formidolosus. Sed illud est dubium cuius nullum habemus assensum nec dissentium.

Not. 4.

1. Locus arguendi.

Loci arguendi in disiunctiuis hi

sunt. A parte disiunctiue ad totam est for-male argumentum, vt Petrus est iustus, ergo Petrus est iustus, vel Petrus est diues. Subin-telligantur et hic et in sequentibus minu-

tiae illae, scilicet, a parte principali disiunctiue affirmatiue significante iuxta significatio-nem suarum partium. & cetera quae superio-ri. ca. exposita sunt. A disiunctiua vero ad al-teram partem non sequitur formaliter.

Secundus. A tota disiunctiua eū destructio-ne vnius partis ad positionem alterius, forma-liter sequitur, vt Petrus non disputat vel Pe-trus loquitur, sed Petrus disputat, ergo Petrus loquitur: nam copulatiua composita ex mi-nori & opposito consequentis, scilicet Petrus disputat & Petrus non loquitur, est contra-dictoria maioris, scilicet, illius disiunctiue. Modò quando oppositum cōsequentis & ali-qua praemissarum repugnant alteri praemis-sae, consequentia est bona.

Est rursus notandum coniun-ctiōem, vel, subalternari coniūctiōi, &. Et ideo a copulatiua affirmatiua ad disiuncti- uam ex eisdem partibus valet argumentum: vt lac est album & lac est dulce, ego lac est cum album vel lac est dulce. E diuerso verò, non sequitur formaliter. Sequitur secundo quod copulatiua & disiunctiua affirmatiua com-posita ex partibus contradicentibus contra-dicunt, vt, omne lac est album & omne lace, est dulce, aliquod lac non est album vel ali-quod lac non est dulce. Nam sicut ly, omne, & ly, aliquod, constituunt contradictionem mutata qualitate, ita ly, & ly, vel. Vnde co-pulatiue potest assignari contradictoria du-pliciter: & per praepositionem negationis, & per disiunctiuam compositam ex partibus contradicentibus. Sequitur tertio copulati- uam affirmatiuam aequipollere disiuncti- uae negatiuae ex partibus contradicentibus: itidem disiunctiuam affirmatiuam copula- tiuae negatiuae. Nam si copulatiua & disiun-ctiua ex partibus contradicentibus contra- dicunt: vt Petrus disputat, & Paulus disputat: Petrus non disputat vel Paulus nō disputat, tunc per legem aequipollentiarum, praepo- sita negatione vni illarum, quiualet alteri: Aequiualebit, inquam, in consequendo: quia non est opinabile, copulatiuam nega- tiuam subordinari in mente disiunctiuae af- firmatiuae, vt aliqui putant.

Potes hic demum illationem omnium hypo- theticarum & equipollentias & oppositione his duobus rotulis dignoscere.

Quia sol lucet, Non quia sol lucet,
dies est: dies est.
Sol lucet, Non sol lucet,
ergo dies est: ergo dies est.

Si sol

Nota. 5. Per inteligen-
tiam huiusmodi
est huiusmodi
nam, qd si dicitur
in se non est aliquid
tunc potest esse
substantia vel
accidens
ex alijs duobus
sunt autem huiusmodi
substantia vel
accidens
ex quibus
sunt in nobis.
ergo negationem in
que sequitur le dicitur
sunt per ill. se.
D.

Si sol lucet, Non si sol lucet,
dies est. dies est.
Sol lucet, Non sol lucet,
& dies est. & dies est.
Sol lucet, Non sol lucet,
vel dies est. vel dies est.

Nam si conferas propositiones affirmati-
uas primi rotuli inter se, percipies primam es-
se subalternantem ad quatuor subsequentes
& secundam ad tres subsequentes: sicut quar-
tam ad quintam. Tertia vero, quia conditiona-
lis nihil ponit in re, neque infert quartam, nec
quintam: ut patet in his terminis, si homo vo-
lat homo habet alas. Quod si conferas negati-
uas secundi rotuli inter se, tunc per regulam bo-
næ consequentiæ, videlicet, quod ex opposi-
to consequentis sequitur oppositum antecedentis,
percipies ultimam, scilicet, disiunctiuam negati-
uam esse subalternantem ad omnes superio-
res, excepta tertia: ad quam impertinenter se
habet: & quartam itidem ad superiores, eadē
tertia excepta: & tertiam etiam esse subalter-
nantem ad duas priores, & secundam ad pri-
mam. Quod si conferas ambos alterutrum rotu-
los, videbis in primis singulas primi rotuli sin-
gulis secundi sibi e regione respondentibus esse
contradictorias, quod per se est manifestum.
Item videbis primam rotuli affirmatiuarum
esse contrariam singulis omnibus negatiuis,
excepta prima: & secundam affirmatiuarum
singulis negatiuis, exceptis duabus primis: &
quartam affirmatiuarum ultimam negatiuam.
Quod probatur: quia illæ affirmatiuæ inferunt
contradictorias negatiuarum, & non inferuntur
ab illis. Eadem ratione videbis primam ne-
gatiuarum subcontrariari singulis omnibus
affirmatiuis, excepta prima: & secundam singu-
lis omnibus, excepta prima & secunda ac deni-
que quartam negatiuam ultimam affirmatiuæ.

Nota. 6.

At verò contra hoc quod dictum
est sufficere ad veritatem disiunctiuæ, possunt
formari similia argumenta sicut de copulati-
uis. Primo. In reflexiuis conceditur aliquam disi-
unctiuam esse falsam, cuius altera pars est vera,
si homo est lapis, vel hæc disiunctiuam est falsa,
quæ se falsificat. Nam si illa est vera, ergo ali-
qua pars est vera: non prima, ergo secunda. Et
illa significat totam disiunctiuam esse falsam, er-
go tota disiunctiuam est falsa: & tamen secunda
pars sit vera, quia ita est sicut per illam signifi-
catur, & non se falsificat. Quamquam aliqui vel-
lint dicere quod secunda pars se falsificat: quia
putant hanc consequentiam esse bonam. Disi-
unctiuam est falsa, ergo quælibet pars est falsa

quæ tamen alijs non videtur valere quando
disiunctiuam est falsa solum per reflexionem.
Et e conuerso datur disiunctiuam vera cuius quæ-
libet categorica est falsa, scilicet, homo est la-
pis: vel categorica est falsa. Secunda enim pars
est falsa: quia se falsificat & tamen tota disiun-
ctiuam est vera nam ita est sicut per illam signi-
ficatur (postquam ita est sicut significatur per
secundam partem) & tamen tota non se falsi-
ficat. Eodem modo dabis disiunctiuam possi-
bilem cuius quælibet pars est impossibilis, &
e conuerso: & ita in cæteris.

Sunt qui contendant dare etiam Nota. 3.
disiunctiuam veram, cuius quælibet pars est
falsa: in relatiuis reciprocis: qualis est hæc, om-
ne animal est homo, vel ipsummet non est ho-
mo, quælibet enim est falsa: quia secunda æqui-
ualet huic, omne animal non est homo. Nam
postquam relatiuum refert singulatum: vide-
tur quod referat eum distributione: & tamen
disiunctiuam est vera: ut patet per ascensum sub
antecedente. Nam si demonstraueris homi-
nem, prima pars est vera: & si brutum secun-
da est vera. Ad hoc tamen respondetur quod
si admitteretur relatiuum reciprocum vnus
categorice referre antecedens alterius: ita est
quod illa disiunctiuam est vera & quælibet pars
est falsa: quia non debet probari per veritatem
partium, sed per ascensum sub antecedente. Il-
lud tamen nullo modo est admittendum. Si
tamen relatiuum sit non reciprocum, ut si di-
cas, omne animal est homo, vel illud animal
non est homo, tunc disiunctiuam est vera: quia
secunda pars semper est vera, æquiualeat eni-
am huic aliquod animal non est homo.

Contra aliam regulam de neces- Argum. 3.
sitate disiunctiuæ. Arguitur secundo. In via
Aristotelis opinantis mundum esse perpetuum
ante & post, hæc disiunctiuam est necessaria ne-
cessitate naturali, hic homo est vel hic homo
est, &c. (demonstrando omnes homines qui
sunt) & tamen neque aliqua pars est neces-
saria, nec omnes repugnant in falsitate, ergo
regula falsa. Maior probatur: quia hæc est
necessaria, homo est, & ex hac sequitur illa
disiunctiuam per descensum. Minor quo ad pri-
mam partem manifesta est: & probatur secun-
da videlicet, quod omnes partes non repugnent.
Nam omnes simul possunt esse falsæ: quia
sicut quilibet homo contingenter producit, ita
& omnes simul qui modo sunt, sunt con-
tingentes, etiam in via Aristotelis. Nam satis
esset ad perpetuitatem mundi quod essent alij
ab istis. Ad hoc argumentum sunt qui respon-
deant

deant concedendo illam disiunctiuam esse necessariam, quia omnes partes simul repugnant in falsitate, propterea quod necesse est esse aliquem hominem. Sed re vera hoc est sine apparentia dictum. Imò illa disiunctiua in qua demonstrantur omnes praesentes est contingens naturaliter, & illa pariter in qua demonstrantur omnes, qui sunt, fuerunt & erunt. Quia non repugnat naturae rerum nullum eorum produci, si producerentur alij. Et ideo ad argumentum dicendum est, quod ille non est bonus descensus nisi ponatur constantia hoc modo, homo est, & isti homines sunt omnes homines, ergo iste homo est vel iste homo est &c. Et sicut consequens est contingens, ita & minor. Sed si non ponatur constantia vel subintelligatur, erit consequentia topica tantum & apparens: ut diximus in cap. de inductione, quod non requiritur descensus esse consequentiam formalem, sed satis est quod sit quodammodo ostensiuus, & de materia teneat. Tertiò dico quod in via Aristotelis haec propositio, homo est, non deberet probari necessaria per ascensum, sed sic necesse est ut sit aliquis homo, vel per disiunctiuam ex omnibus hominibus possibilibus alia enim est necessaria. Ex hoc sequitur aliquam vniuersalem esse necessariam, cuius quaelibet singularis est contingens: & tota copulatiua per quam descenditur, ut est haec, omnis homo est.

Not. 3.

Tertiò arguitur contra locos arguendi in disiunctiuis. Non sequitur, ego dubito quod Papa dormit: ergo dubito quod Papa dormit, vel Papa non dormit: nam si Papa dormiret me ignorante, antecedens est verum & consequens falsum, tamen arguitur à parte disiunctiua ad totam: ergo primus locus arguendi est inefficax. Item non sequitur eodem casu, ego scio quod Papa dormit vel Papa non dormit, sed Papa dormit, ergo ego scio quod Papa dormit, & tamen arguitur à tota disiunctiua cum destructione secundae partis ad positionem primae, ergo secundus locus arguendi non est bonus. Ad primum distinguitur maior. Nam si in consequente ly dubito, modificet totam disiunctiuam sequentem, conceditur: & negatur minor: non enim arguitur à parte disiunctiua ad totam: consequens enim non est disiunctiua, sed categorica ex disiunctiua, cuius antecedens est pars praedicati. Si verò ly dubito, feratur in solam primam partem, tunc negatur consequentiam non ef-

se bonam: imò sicut antecedens est verum, ita & consequens pro prima parte. Proportionabiliter ad secundum respondetur. Si enim ly scio, in antecedente terminet totam disiunctiuam, consequentia non valet nec arguitur per regulam. Sed si ly scio, de terminet solam primam partem, consequentia est bona & antecedens falsum pro utraque parte.

Circa alias species oppositionis copulatiuae & disiunctiuae tandem notato quod cum ly & sit vniuersalitas potest propositio quaecunque copulatiua habere propositionem contrariam ratione de ly, & quam nulla maneat alia vniuersalitas in utraque: puta, aliam copulatiuam compositam ex partibus contradicentibus: ut, Petrus dormit & Paulus vigilat, contrariatur huic, Petrus non dormit & Paulus non vigilat. Item cum ly vel, sit particularitas potest propositio quaecunque disiunctiua ratione illius habere subcontrariam, licet nulla alia maneat particularitas in utraque: ut Petrus dormit vel Paulus vigilat, subcontrariatur huic, Petrus non dormit vel Paulus non vigilat. Quinimo quaecunque duae copulatiuae, quarum una pars vnius est contraria alterius partis alterius quomodocunque aliae partes se habeant, sunt virtualiter contrariae: quia inferunt illas duas partes, quae sunt contrariae. Proportionabiliter quaecunque duae disiunctiuae, quarum una pars vnius subcontrariatur vni alterius sunt virtualiter subcontrariae quomodocunque se habeant aliae partes: quia inferuntur ex duabus subcontrarijs. Sequitur tandem ex his, quod nec copulatiua ratione coniunctionis, & potest habere subcontrariam: nec disiunctiua ratione de ly vel, potest habere contrariam. Quare si sit copulatiua vbi nulla sit alia particularitas, nullam poterit habere subcontrariam: ut nullus homo disputat & nullus homo currit. Sicut nec disiunctiua vbi nulla est alia vniuersalitas potest habere contrariam ut homo disputat vel equus currit.

Lectio secunda.

Coniunctio, vel, tenetur coniunctim, quando coniungit inter terminos: ut Petrus vel Paulus. Et potest, ut volunt Summulistae, quemadmodum ly & teneri & complexiue & diuisiue. Diuisiue tenetur, quando denotatur alterum extremum conueni-

Not. 4.

Not. 1.
Disiunctiua

N re

re alicui parti disiunctim: vt petrus, vel Paulus est homo. Complexiue vero, quando alterum extremum denotatur conuenire toti disiuncto vnica acceptione accepto: vt, quicquid est homo vel equus est animal.

Regule. 2. Vnde constituuntur duæ regulæ, Prima, Propositio de disiuncto accepto diuisiue reducitur immediate ad disiunctiuam: nisi totum disiunctum supponat confusè in ordine ad vniuersalitatem: vt, Petrus vel Paulus est homo, reducitur ad hanc, Petrus est homo vel Paulus est homo: vt, omnis homo est bonus vel malus, debet probari immediate per resolutionem subiecti: nam si immediate reduceretur ad disiunctiuam, esset falsa: cum tamē sit vera. Istæ verò, homo vel equus est animal, omnis homo vel omnis equus est animal, indifferenter reducuntur ad disiunctiuam, vel probantur per ascensum sub partibus, licet clariùs primo modo. Secunda regula. Propositio de disiuncto complexiue tento probatur per resolutionem vnicam sub toto disiuncto secundum exigentiam suppositionis: & postea singulares per suppositionem extremorum: vt, quicquid est homo vel equus est animal. Per contrariis quibus regulis cognoscetur quando accipitur vnica & quando pluribus. Respondeatur non esse certas regulas, nisi forsan vnam videlicet, quando totum disiunctum modificatur aliquo signo vnica acceptione, tunc accipitur complexiue: vt in exemplo nunc vltimo posito. Quando verò à parte subiecti nullo signo modificatur totum, tunc accipitur diuisiue in rigore: vt homo vel equus est animal. Itē à parte prædicati videtur accipi complexiue, sed nihil vetat q̄ accipiat diuisiue: vt elementum aut est ignis aut aer &c.

Not. 2.

Sed contra istam distinctionem est argumentum. Nam videtur disiunctum improprie accipi complexiue: vel saltem idem esse ac si accipiat diuisiue: idem enim sonat, Petrus vel Paulus, & id quod est Petrus vel Paulus. Respondetur quod non ita proprie disiunctum accipitur complexiue, sicut copulatum. Nam in copulatis stat totum complexiue supponere pro aliqua re, pro qua nulla pars copulati diuisiue supponit, sed in disiunctis non stat totum supponere pro aliqua re, quin pro illa supponat aliqua pars. Nihilominus est aliqua differentia inter disiunctum acceptum vnica acceptione vel pluribus acceptionibus. Et forsan significantius exprimitur distinctio sub his ter-

minis, vnica & pluribus acceptionibus, quā si dicas complexiue & diuisiue. Vbi notande sunt duæ aut tres regulæ. Prima, Quando disiunctum non distribuitur vnica acceptione aut singularizatur, non differt in affirmatiuis quomodo accipiat diuisiue. Idem enim est in vniuersum dicere, homo vel equus currit diuisiue, aliquid quod est homo vel equus currit complexiue Petrus vel Paulus currit, aliquid quod est Petrus vel Paulus currit. Refert tamen in negatiuis, hoc quod est homo vel chimæra non est rationale: prima enim est vera, vt patet per disiunctiuam vel chimæra non est rationalis, aliquid uam, & secunda falsa, vt patet per descensum sub toto disiuncto quod non supponit nisi pro homine. Dixerim in affirmatiuis equiuallere, quod intelligatur quando disiunctum supponit mobiliter: nam quando stat post speciale signum confusionis, non æquiuallat complexiue & diuisiue: vt non sequitur, teneor dare eleemosynam Petro vel Paulo, ergo teneor dare eleemosynam Petro vel teneor dare eleemosynam Paulo, variatur em appellatio: nam si habeo vnum solum panem, duobus existentibus in extrema necessitate, illum possum dare cui voluero. Secunda regula. Disiunctum vnica acceptione, seu complexiue singularizatum nunquam æquiuallat sibi accepto pluribus acceptionibus, vt nunquam æquiuallat, hoc quod est Petrus vel Paulus disputat: & Petrus vel Paulus disputat. Nam in prima subiectum est terminus singularis & in secunda est terminus communis. Eadem ratione nec in negatiuis æquiuallent. Tertia regula. Disiunctum vnica acceptione distributum non æquiuallat disiuncto accepto pluribus acceptionibus: etiam si partes illius distribuuntur. Non enim sequitur, omnis homo vel omnis equus est rationalis, ergo quicquid est homo vel equus est rationale. Imò verò, totale disiunctum in negatiuis conuertitur cum copulato diuisiuo, cuius omnes partes distribuuntur: vt istæ conuertuntur, nihil quod est homo vel equus currit, nullus homo & nullus equus currit. Et in affirmatiuis disiunctum distributum inferitur ex copulato diuisiuo & distributo, non tamen sequitur e conuerso. Vt formaliter sequitur, omnis homo & omnis equus currit, ergo quicquid est homo vel equus currit. Non tamen sequitur e conuerso, quicquid est homo vel chimæra est rationale, ergo omnis homo & omnis chimæra est rationale, nisi poneretur

Regule. 3.

in an

in antecedente constantia vtriusq; partis, scilicet, homo est & chimæra est. Has regulas intelligito dummodo non committatur alius defectus. Non enim sequitur, nullum album disputauit & nullum album disputauit: ergo nullum album disputauit vel disputabit, si enim Petrus disputauerit qui nec sit nec fuerit albus erit tamen albus & non disputabit: antecedens est verum & consequens falsum. Arguitur enim ex parte de ly album, à minùs ad magis amplum negatiue.

Not. 3.

Locus arguendi in disiunctis est

Locus arguendi.

tal. A parte disiuncti ad totum disiunctum est bonum argumentum. Hoc tamen intelligendum est secundum ea, quæ dicta sunt. Si enim disiunctum teneatur diuisiue: nulla opus est limitatione. Arguitur enim virtualiter à parte disiunctiue ad totam: vt Petrus disputat, ergo petrus vel paulus disputat. Si verò disiunctum teneatur complexiue vnica acceptione, tunc locus tenet tanquam ab inferiori ad superius: vt petrus disputat, ergo aliquid quod est petrus vel paulus disputat. Et in negatiuis ponenda est constantia illius partis, Alias non sequitur, chimæra non est animal, ergo aliquid quod est homo vel chimæra non est animal: nisi adderes in antecedente chimæra est. Item cauendum est in affirmatiuis ne totum disiunctum distribuatur. Non enim sequitur, quicquid est homo est risibile: ergo quicquid est homo vel equus est risibile: arguitur enim ab inferiori ad superius distributum, Nec sequitur, petrus incipit esse albus ergo petrus incipit esse albus vel niger. Nam ex parte exponentium negatiuarum arguitur ab inferiori ad superius cū distributione.

Circa oppositiones horum disiūctiū Not. 4.

etorum notato primò ly vel, complexiue sumptum nec esse vniuersalitatem nec particularitatem, sicut diximus de ly & complexiue sumpto. Et ideo non debet mutari in oppositis, sed solum mutanda est quantitas totius disiuncti. Vt istæ contradicunt quicquid est homo vel equus est rationale, aliquid quod est homo vel equus non est rationale. Et proportionabiliter in cæteris generibus oppositionum, ita vt totum disiunctum censeatur vnicus simplex terminus. Secundo, notato quòd si disiunctum accipiat diuisiue: tunc ly vel, reputatur particularitas, & ideo in contradictorijs & contrarijs debet mutari in vniuersalitatem. Vt diximus in disiunctiuis. Vt istæ contradicunt petrus vel paulus disputat, petrus & paulus non disputat: & istæ subcontrariantur, petrus vel paulus disputat, petrus vel paulus nō disputat: & istæ contrariantur, omnis homo vel omnis equus currit, omnis homo & omnis equus non currit.

Circa huiusmodi oppositiones Not. 5.

in disiunctis nulla sunt argumenta nisi quæ supponūt fictionem illarum suppositionum mixtarum. b. & c. qualia in priori editione temporis dedimus. A quibus abstinendum duximus in præsentia. Qui voluerit illis ludere caueat scripto mandare.

FINIS TERTII
LIBRI.

N 2 Liber

*Scabulo de lae el re Maestro fray Diego de
flandes sabado ultimo dia de junio de 1571.*

LIBER

QUARTVS.

diff. p. p. exponibilibus
comen. c. 1. a. c. 1.
est illud p. p. p. p.
dic. p. p. p. p. p.
2. de p. p. p. p.

Sunt nonnullæ inter categoricas propositiones, quæ exponibiles appellant, nepe, quæ cum ratione alicuius termini obscurum implicent sensum, explanatione opus habent. Quarum, prima species est exclusiuarum: quæ modificantur hoc syncategoremate, tantum, & similibus. At qui possunt huiusmodi syncategoremata constituere, & propositionem de excluso extremo, vt, Petrus est tantum dialecticus, id est, nihil amplius sciens: & propositionem exclusiuam, vt, tantum homo est risibilis. Et utroque modo possunt dupliciter excludere: aut gratia alietatis, vt in his positis exemplis: aut gratia pluralitatis, vt, tantum decem sunt predicamenta. Propositionum exclusiuarum quadruplex est genus. Primum pure affirmatiuarum, vbi verbum affirmatur & modus: vt tantum homo est risibilis. Secundum pure negatiuarum, vbi utrunque negatur: vt, non tantum homo est risibilis. Tertium earum, quæ sunt affirmatiuæ de modo & negatiuæ de verbo: vt, tantum accidens non est substantia. Quartum earum, quæ sunt negatiuæ de modo, & affirmatiuæ de verbo: vt, non tantum accidens non est substantia. Propositio primi generis exponitur copulatiue per duas exponentes, videlicet, per præiacetæ & vniuersalæ negatiuam: vbi negatur predicatum de omni alio à sub

iecto: si exponatur gratia alietatis, et proportionali modo gratia pluralitatis: vt tantum homo est risibilis, homo est risibilis: & nihil aliud ab homine est risibile: tantum decem sunt predicamenta, decem sunt predicamenta: & non plura quam decem sunt predicamenta. Propositio secundi generis exponitur disiunctiue, contradictorio modo. Propositio tertijs generis exponitur copulatiue: per præiacetæ & vniuersalæ affirmatiuam: vbi affirmatur predicatum de omni alio à subiecto: vt, tantum accidens non est substantia, accidens non est substantia: & omne aliud ab accidente est substantia: tantum noui homines non faciunt populum, noui homines non faciunt populum, & omnes plures quam noui faciunt populum. Propositio quarti generis exponitur disiunctiue: contradictorio modo. Quæ quidem expositiones notantur his dictionibus? Istæ regit, propter clauo. Atque adeo propositio primi generis exponibilis gratia alietatis conuertitur mutuo in vniuersalæ affirmatiuam: transpositis terminis: vt, tantum homo est risibilis, ergo omne risibile est homo & conuerso:

Lectio prima.

De exponibilibus propositionibus. Notandum fecit Petrus Hispanus in calce Summularum vltimum capitulum, vbi nonnulla intermiscet minutiora quam vt sint digna, quæ interserantur textui. Et ideo, textum eius non prorsus ad verbum obseruamus, licet sententiæ nihil immutemus. Erunt in hoc. 4. libro septem capita: secundum species exponibilium, quæ frequentius sunt in vfu. Quorum hoc primum de exclusiuis, quatuor lectionibus distribuitur.

Notandum

**Proposi-
tio expo-
nibilis.**

Notanda sunt in primistria, quæ dicuntur in fronte textus. Primum est definitio propositionis exponibilis: quæ est illa quæ ratione alicuius termini obscurum habet sensum explicabilem per alias clariiores. Dicitur ratione alicuius termini, siue sit syncategorema: vt tantum, præter in quantum; siue sit verbum, vt, differt, incipit, definit: siue nomen, vt nomen comparatiuum, infinitum. &c. Vnde, quando obscuritas propositionis prouenit ratione amphibologiæ non est propositio exponibilis: vt aio Troianos Romanos vincere posse: sed debet prouenire obscuritas ratione simplicis significationis termini. Dicitur, obscurum sensum habens, ad excludendum alias propositiones quomodocunque probabiles per alias. Nam quanquam relatiuum sit resolvable in suum antecedens, & connotatiuum in suum absolutum, non tamen constituunt propriè propositiones exponibiles. Quia non habent obscurum sensum, vt patet in his, animal quod est homo est rationale, album fuit nigrum, & similibus. Propositio exponens est illa clarior propositio, per quã alia exponitur.

Exponēs.

Nota. 2.

**Proposi-
tio expo-
nibilis est
categori-
ca.**

Secundum dictum est quod propositio exponibilis est categorica: quod alioquin negat. Opinantur enim quod hæc propositio tantum homo est risibilis, quia exponitur per copulatiuam, propterea subordinatur illi in significando: & per consequens est hypothetica. Sed certe hoc est falsum, nam si illa subordinaretur copulatiue, sequeretur primo quod ly tantum non reperiretur in mente. Et tunc isti mentali, homo est risibilis, non posset præponi ly tantum. Nequæ eadem ratione hoc verbum differt reperiretur in mente: nam eadem ratione, Petrus differt à Paulo, subordinaretur suis exponentibus, ubi non ponitur illud verbum, quod certè absurdum est dictum. Et manifeste arguitur contra istos. Nam Latinus qui nescit exponere istas dictiones, audita exponibili, concipit illas in mente, & non exponentes. Quis enim concessit quod audita hæc reduplicatiua, omnis homo in quantum rationalis est risibilis nihil concipiat quoadusque formet quatuor categoricas per quas exponitur. Sunt ergo huiusmodi exponibiles propositiones categoricæ. Sed contra hoc est argumentum. Primum: quia in mente omnia debent esse explicita: & per consequens: nullus debet ibi esse terminus obscurus. Secundum, quia istæ exponibiles non habent omnes proprie-

tates aliarum categoricarum. Multæ enim sunt, quæ non conuertuntur, & multæ, quæ non probantur immediate per ascensum vt infra videbitur. Ergo non sunt categoricæ sed hypotheticæ. Ad primum. Respondetur quod omnia esse explicita in mente, debet intelligi hoc modo. Videlicet nullam esse in mente ultimata æquiuocationem, vt declarauimus Libro primo. quia non potest vnicius conceptus plura significare, nisi vniuoce: nihil tamen vetat quin detur illic conceptus explicabilis per alios sicut in voce. Ad secundum respondetur quod non omnes categoricæ debent probari eodem modo, sed aliæ per ascensum, & aliæ per exponentes, & aliæ alia via. *1. per se de mente.*

Tertium dictum est, primam speciem exponibilium esse exclusiuarum, quod Summulistæ huius temporis negant. Dicunt enim propositiones vniuersales esse exponibiles: vt, omnis homo est animal, & similes. Quæ exponuntur copulatiue per præiacentem & vniuersalem negatiuam: ubi negatur contradictorium prædicati de eodem subiecto, vt, omnis homo est animal, homo est animal, & nullus homo est non animal. Et fundatur hæc expositio in hoc quod exclusiua conuertitur cum vniuersali de terminis transpositis, vt habetur in calce textus. Cum ergo hæc exclusiua, tantum animal est homo, exponatur per has categoricas, animal est homo, & nihil non animal est homo, sequitur, vt conuertentes istarum sint exponentes huius vniuersalis, omnis homo est animal. in quam conuertitur illa exclusiua. Sed ex hoc fundamento sequitur vniuersalem negatiuam non posse exponi hoc modo: quia non habet exclusiuam in quam conuertatur. Et ideo assignant alium modum magis vniuersalem conuertendi, per præiacentem & vniuersalem negatiuam de ly quin. Vt omnis homo est animal, sic exponitur. Homo est animal, & nullus homo est homo, quin sit animal, nullus homo est lapis: homo non est lapis & nullus homo est homo, quin non sit lapis. Sed re vera mirandum est in mentem hominum ascendisse propositiones vniuersales esse exponibiles. Nam cum exponibi ipse perspicacissimum sensum habeant, per obscuriores exponuntur contra naturam expositionis. At vero isti nihil aliud considerabant in huiusmodi expositionibus quam quod exponibilis conuerteretur cum exponentibus. Sed certe si hoc sufficeret, eadem

N 3 ratione

*ut illa homo
est animal
probat hoc modo
homo est animal
animal est homo
non est non animal
exponibilis.*

*huc notabile per
se hanc difficultatem
an species vni-
uersales sint exponi-
biles homo est animal
dicunt species exponi-
biles, sed non sunt
inueniuntur questionibus
respondere unde et
probat.*

*consequenter
et secundum.*

**Proposi-
tio vniuer-
salis non est
exponibilis.**

*non considerant
species exponibilis
vere esse clariorem
exponibilis.*

ratione vniuersalis esse exponens illius copu-
latiue quam vocant exponentem. Item se-
queretur qd hæc indefinita, homo non est ani-
mal, exponeretur per hanc disiuctiuam; nul-
lus homo est animal, vel aliquis homo est ho-
mo qui non est animal, quæ contradicit copu-
latiue per quā exponitur sua contradictoria
vniuersalis. Et hæc, homo est animal, æ qua
ratione exponeretur per hanc omnis homo
est animal, vel aliquis homo est homo qui
est animal, cum contradictoriæ proposi-
tiones per contradictorias exponantur: quod
tamen esset assertu ridiculum. Ad hæc tan-
dem sequeretur ex dictis modis exponendi
processus in infinitum in exponentibus, cum
secunda exponens sit vniuersalis, ac subinde
exponibilis, quod tamen nomini exposi-
tionis repugnat. Quod si dicas, in propositioni-
bus de cōparatiuo, & de ita, & sicut, idipsum
contingere, cum comparatiuū exponatur per
ita & sicut, & ita & sicut, per comparatiuum,
certè non solum non satisfacis argumēto: sed
duplices inconuenientia. Nam prius est con-
cedere circulum, videlicet, qd vñ exponatur
per aliud & è conuerso: vt videbimus capitu-
lo de comparatiuis. Nulla igitur facienda est
mentio de vniuersalibus inter exponibiles:
sed sunt tantum sex species vsitate exponibi-
lium. scilicet exclusiue, exceptiue, reduplicatiue,
propositiones de differt, de incipit & desinit,
& de comparatiuo: quibus addunt iuniores
alias de ly æternum, & infinitum, &c. Quæ
certe non sunt adeo obscuræ, vt sint conu-
merandæ inter exponibiles. Ordo exponibi-
lium (tametsi non magni refert) est huiusmo-
di: prioris ordinis sunt illæ, quæ exponun-
tur ratione alicuius syncategorematis: secun-
di sunt illæ quæ exponuntur ratione verbi,
& tertiæ illæ quæ exponuntur ratione nomi-
nis. Et ratio est, quia illæ prioris ordinis ha-
bent obscuriorem sensum quàm secundæ, &
secundæ quàm tertiæ. Et in primo ordine
primum est genus exclusiuarum, quæ expo-
nuntur per duas categoricas: secundum ge-
nus est exceptiuarum, quæ exponuntur per
tres: & tertium reduplicatiuarum, quæ expo-
nuntur per quatuor.

Nota. 4.

Prima ergo species exponibi-
lium est propositionum exclusiuarum, quæ
modificantur, huiusmodi syncategoremati-
bus, tantum, solum præcise, dūtaxat, vnicum.
&c. Et possunt hæc dictiones constituere pro-
positionē de excluso extremo, quādo dictio
exclusiua fertur in alterum extremorum, &

maxime in prædicatum: vt homo est tan-
tum Dialecticus: hæc verò, Petrus habet vni-
cum filium, non est de excluso extremo, sed
de exclusa parte extremi. Et possunt etiam
constituere propositionem exclusiuam: vt
quando dictio ponitur in fronte totius pro-
positionis, vt tantum homo est risibilis. Hic
nim nisi supponatur oppositum in rigore
semper facit exclusiuam. Hic verò, homo tan-
tum animal est, potest accipi vtroque modo.
Rursus notandū quod ly tantum, faciens pro-
positionem de excluso extremo, potest ex-
cludere, aut gratia significati materialis, si fe-
ratur in terminum absolutum: vt Petrus est
tantum homo: aut gratia significati forma-
lis, si fertur in terminum connotatiuum: vt,
Petrus est tantum Dialecticus. Et istæ sunt
magis in vsu quàm priores. Et gratia mate-
riæ potest excludere etiam dupliciter, scili-
cet gratia aletatis, vt in exemplo posito: &
gratia pluralitatis, vt, prædicabilia sunt tan-
tum quinque.

Propositio de excluso extremo

Nota. 5.

exponibilis gratia significati materialis & gra-
tia aletatis, exponitur secundum iuniores
Summulistas per vnam categoricam, in qua
loco extremi exclusi ponitur copula impli-
cationis: vbi de illo termino negatur eius con-
tradietorius: vt Petrus est tantum homo: Pe-
trus est homo qui non est non homo. Et pro-
portionabiliter exponitur gratia pluralita-
tis, prædicabilia sunt tantum quinque, id est,
prædicabilia sunt quinque & nō plura quàm
quinque. Ex quo inferunt regulam vniuersa-
lem, qd huiusmodi propositiones de excluso
extremo grā significati materialis, siue ex-
clusio fiat gratia aletatis siue pluralitatis,
conuertitur cum sua præiacente: vt Petrus
est tantum homo & Petrus est homo, prædi-
cabilia sunt tantum quinque, & prædicabilia
sunt quinque. Sed contra hanc expositionem
& regulam, quando fit exclusio gratia alet-
tatis, arguitur. Hæc propositio est falsa &
hæretica, Christus est tantum homo: & ta-
men secundum expositionem illorum esset
vera: nam Christus est homo, qui non est non
homo. Et eadem ratione hic est instantia suæ
regulæ: nam præiacens est vera. scilicet Christus
est homo, & de excluso extremo falsa, Chri-
stus est tantum homo. Et ideo tutius expo-
nuntur huiusmodi propositiones per ly a-
liud: vt Christus est tantum homo. i. homo
& nihil aliud quàm homo. Et re vera hic est
germanus sensus huiusmodi propositionum,
Petrus

Proposi-
tio de ex-
cluso ex-
tremo.

hoc non
fuit exph
ali. Per
M. f. d.

hæc est conclusio respon-
si ad dubium
qd est uera et tenenda
quæ est probata per quæ
non in uerbo uerbo est ob-
iectum quædam uerba
sola sunt et per se sunt
dicta, non sunt expo-
nibiles, sed huiusmodi
sunt per se uerba
non sunt exponibiles
minime prob. quæ sunt
aliqua causa uerba
qd indiget reprob. et
probat si quis quæ ap-
paret sed istud uerbum
inductum qd aliquid
non sunt exponibiles
qd probat per exponi-
tes debent esse cor-
reptis suis exponibiles
sed exponuntur per
vnam et hæc
mo est talis quæ sunt
homo est talis et non
fuit esse quæ sunt
sunt obiectum ista
exponit si, qd per
uniuersales non sunt
sunt exponibiles

Petrus est tantum homo. Petrus est homo & nihil aliud, id est, neque est Deus neque angelus, &c. Nam dicere, Petrus est homo qui non est non homo, nihil addit supra hoc quod est esse hominem: cum tamen esse tantum hominem aliquid addit supra hoc quod est esse hominem. Vnum tamen hoc admonuerim in presentia quod huiusmodi propositiones de extremo absoluto non nunquam Latine excludunt non aliam substantiam, sed alias perfectiones ut, Petrus est tantum homo, id est, nihil est amplius, nullam aliam videlicet virtutem aut perfectionem habet: & sic non conuertitur cum sua præiacente. Contra secundum membrum gratia pluralitatis arguitur quod non conuertitur præiacens cum propositione de excluso extremo. Hæc enim est vera, Petrus & Paulus sunt duo entia: tamen hæc est falsa, Petrus & Paulus sunt tantum duo entia (saltem supposito quod totum non distinguatur a suis partibus) nam Petrus & Paulus sunt quatuor medietates: Respondetur quod quando fit exclusio gratia pluralitatis regula habet vniuersaliter verum. Et ad hoc argumentum negatur hanc esse falsam, Petrus & Paulus sunt tantum duo entia (admisso totum esse suas partes) nam quantum Petrus & Paulus sint quatuor medietates non sunt quatuor entia: quia ens non supponit pro parte entis, sed pro toto. Sed arguitur in aliis terminis. Ad minus hæc est vera Petrus & Paulus sunt quatuor partes: & tamen hæc est falsa, Petrus & Paulus sunt tantum quatuor partes, nam sunt octo partes, & sexdecim partes. &c. Et per consequens sunt plures quam quatuor. Ad hoc argumentum respondebitur infra, cap. 6. de comparatiuis argumento ultimo, ubi disputabitur an in continuo sunt plures quam duæ partes.

Not. 6.

propositio de exclusiua copula.

Sunt præterea secundum Summum listas propositiones de exclusiua copula: ut Petrus tantum est albus, tantum fuit albus, tantum erit albus: hoc tantum possibiliter est (de monstrata re possibili, quam Deus nunquam est facturus.) Et in priori editione secuti opinionem communem: diximus huiusmodi propositiones exponi per præiacentem, & aliam oppositam qualitatis, de contradictorio prædicato: ut Petrus tantum est albus, id est, Petrus est albus & non est non albus: Petrus tantum non erit albus, id est, non erit albus & erit omne non album sed re vera hoc est merum commentum & illa exclusio potius est ab opposito prædicati quam copulæ, quare non faciunt huiusmodi sensum: sed aliud, quem

illic etiam insinuauimus, hunc. (Petrus tantum est albus, id est est albus, & nec fuit nec erit albus. Hoc instans tantum est. i. hoc instans est & nec fuit nec erit, Tantum fuit albus. i. fuit albus, & non est nec erit albus. Et si admittantur negatiue, Petrus tantum non erit albus. i. non erit albus, sed est & fuit albus. Hoc tantum possibiliter est. i. hoc possibiliter est, & tamen nec est nec fuit nec erit. Itaque dictio exclusiua addita verbo, excludit alias differentias temporis, quæ non includuntur in tali verbo: quod addiderim quia, tantum est non excludit possibile. Et per hæc facile exponetur huiusmodi propositiones in quibus tamen parum est utilitatis.

Lectio secunda.

Not. 1.

Post propositiones de excluso ex

trema subsequuntur exclusiue. Vnde propositio exclusiua est illa: in qua dictio exclusiua, in principio posita, totam modificat: ut tantum homo est risibilis. Circa quas quatuor disputauimus, videlicet, quomodo exponantur, quomodo conuertantur, quomodo termini illarum supponant, ac denique quomodo in illis omne genus oppositionis constituitur.

Quo ad primum punctum attinet Not. 2.

propositionum exclusiuarum quadruplex est genus ut suis cuiusque exemplis in textu monstratum est. Et primum genus exponitur copulatiue per præiacentem, & vniuersalem negatiuam: ubi negatur idem prædicatum de omnialio a re subiecti. i. a re significata per subiectum: ut tantum homo est risibilis, homo est risibilis, & nihil aliud ab homine est risibile pari modo gratia pluralitatis mutando ly aliud, in ly plura quam, ut sunt exempla omnium generum in textu. Hanc expositionem quæ est etiam Petri Hispani & omnium antiquorum, iuniores Summulistæ tanquam insufficientem relinquunt. Primo quia inde sequeretur hanc exclusiuam esse veram, tantum pater est Deus: nam pater est Deus, & nihil aliud a patre est Deus: quia aliud a patre non supponit pro alia persona diuina: quæ tamen est falsa, in vera Theologia. Item sequeretur hanc esse veram, tantum hæc Phoenix fuit Phoenix quia nihil aliud ab hac Phœnice fuit Phœnix ubi subiectum non supponit pro alia Phœnice, supposito quod nunquam duæ Phœnices fuerunt simul: & ly fuit, vniat pro instanti. Et ideo expositio communis est, ut

N 4 loco

Liber quartus.

loco de ly aliud, apponatur terminus infinitus contradictorius subiecti: vt tantum homo est risibilis, homo est risibilis, & nihil non homo est risibilis: & alia aliorum generum proportionabiliter. Quam expositionem nos in prior editione secuti sumus. Sed re vera iam nunc magis probamus modum antiquum, non solum quia antiquior sed certe quia clarior & tutior. Sequitur enim ex ista modernorum expositione hanc propositionem tertij generis esse veram, tantum chimæra non est in mundo, vt ipsi concedunt: quia chimæra non est in mundo, & omne non chimæra est in mundo. Quod tamen repugnat modo concipiendi nam eadem ratione debent concedere, tantum Adam non est in mundo, tantum Abraham non est in mundo, & ita numerando omnes res, quæ fuerunt, & erunt & non sunt. Et mirum est quod tantum Adam non sit in mundo & tamen nec Abraham sit in mundo nec alia multæ res. Si tamen exponas per ly aliud ab, secundæ exponentes sunt falsæ: quia aliud a chimæra vel aliud ab Adam, non supponit. Nam vt hoc sit aliud a chimæra requiritur qd hoc sit & chimæra sit & hoc non sit chimæra. Vnde ad primum argumentum in contrarium respondetur hanc esse falsam, tantum pater est Deus: quia ly, tantum, non solum excludit aliam essentiam, sed aliquando aliud suppositum essentiale, scilicet, pater est Deus & nullum suppositum aliud a patre est Deus. Ad secundum itidem respondetur quod illa est falsa, tantum hæc Phoenix &c. imò alia ab ista fuit Phoenix: quia ad hoc quod ly alia ab ista, supponat mediante copula de extrinseco tempore, non exigitur quod fuerint in eodem instanti, sed satis est qd vna fuerit & alia fuerit, & vna non fuerit alia. Eadem ratione non sufficit expositio Georgij & aliorum per copulam implicationis. scilicet tantum Adam non est in mundo: id est, Adam non est in mundo, & omne illud quod non est Adam est in mundo, quia idem inconueniens sequitur, quod supra intulimus contra expositionem iuniorum. Verum est tamen qd vbi non fuerit difficultas de differentia inter hos modos exponendi, indifferenter vtetur omnibus, aliquando causa breuitatis per terminum infinitum, & aliquando causa claritatis per copulam implicationis. Sed est argumentum contra istum modum exponendi. Nam tunc sequeretur consequentiam non esse formalem ab exponentibus ad exponibilem: nec e conuerso: vt, homo est animal, & nihil aliud ab homine est

animal: ergo tantum homo est animal, quia in simili non sequitur, homo est animal, & nullum aliud album ab homine est animal: vt patet si nullum animal præter hominem sit album. Ad hoc respondetur primò quod non video quare debeat esse consequentia formalis ab exponentibus ad exponibilem. Satis enim est qd quacumq; exponibili data illo modo bene exponatur. Secundò dico qd illa expositio est formalis. Nec illa est eiusdem formæ: vbi ponitur ly album. Sed debet seruari solum relatiuum cū ablatiuo postquam ita præcipitur in regula exponendi.

Quatuor illas regulas exponendi Not. 3.

quatuor genera exclusiuarum, quò facili memoria retineantur, adnotamus his quatuor dictionibus. Iste regit proram clauo, vbi. a. significat vniuersalem affirmatiuam. i. particularem affirmatiuam. e. vniuersalem negatiuam. o. particularem negatiuam. Prima ergo dictio significat exponentes exclusiuæ primi generis esse particularem affirmatiuam & vniuersalem negatiuam. Secunda significat exponentes exclusiuæ secundi generis esse contradictorius. scilicet vniuersalem negatiuam & particularem affirmatiuam. Tertia denotat exponentes exclusiuæ tertij generis esse particularem negatiuam & vniuersalem affirmatiuam. Ac deniq; quarta significat exponentes quarti generis esse contradictorias. scilicet vniuersalem affirmatiuam & particularem negatiuam. Hæc tamen omnia intelligantur quando propositio exclusiua est de subiecto communi & vbi non ponitur aliud signum distributiuum quam ly tantum. Nam si dicas, tantum Petrus currit, prima exponens est singularis. Et si dicas, tantum omnis homo est risibilis. prima exponens est vniuersalis.

Loci arguendi in hac materia sunt Not. 4.

isti. Primus, Ab exponibili ad exponentes & e conuerso, est bona & mutua consequentia. Secundus ab exponibili copulatiuæ ad qualibet exponentium est formale argumentum, sed non e conuerso. Tertius, A qualibet exponentium ad exponibile disiunctiuæ est validum argumentum sed non e conuerso.

At vero cōtra primum locum arguitur. Non sequitur. Ens est quantitas & nihil aliud ab ente est quantitas: ergo tantum ens est quantitas. Consequens enim manifestè est falsum vt patet per vniuersalem, omnis quantitas est ens: nam quantitas discreta non est ens, sed entia. Et quod antecedens sit verum mani-

*istis locis
reducuntur
ad ista ab
hiis ad
exponentes
ad exponibile
ad exponibile
Argu. i. est
Loci. arg.*

Exclusio
fit triplici
ter.

manifestum est pro prima parte. Et probatur secunda: quia sua contradictoria est falsa, scilicet, aliquid aliud ab ente est quantitas, cuius subiectum pro nullo supponit. Circa hoc argumentum notato ly tantum, posse excludere tripliciter, scilicet, singulariter tantum, & pluraliter tantum, & simpliciter, scilicet, singulariter & pluraliter. Quæ differentia percipitur ex numero subiecti aut prædicati exclusiua.

Quando enim sunt singularis numeri, & non sunt termini collectiui, fit exclusio singulariter tantum. Et quando sunt pluralis numeri aut collectiui, fit exclusio pluraliter tantum. Quæ vero sunt partim collectiui, &c. partim diuisiui fit exclusio simpliciter. Quæ fit exclusio singulariter, debet subiectum secundæ exponentis determinari signo singularis numeri ut, tantum homo est risibilis, homo est risibilis, & nihil aliud ab homine est risibile. Quando verò fit exclusio pluraliter debet determinari signo pluralis numeri: ut tantum homines sunt risibiles, homines sunt risibiles, & nulla alia ab hominibus sunt risibilia. Sed quando fit exclusio simpliciter debet subiectum secundæ exponentis accipi singulariter & pluraliter. Vnde ad argumentum respondetur quod non recte arguitur ab exponentibus ad exponibilem. Nam illud prædicatum quantitatis est terminus partim diuisiuus & partim collectiuus. Supponit enim pro quocumque corpore quod est quantitas continua, & pro quibuscumque simul, quæ sunt quantitas discreta. Quare secunda exponens debet esse hæc, nihil aliud & nulla alia ab ente est vel sunt quantitas: quæ est falsa. Imò alia ab ente, scilicet, duo homines sunt quantitas. Verum est tamen melius esse sub singulari numero intelligere utrumque, quam barbare exprimere ambos numeros. Quo fit ut si admiseris, in hac propositione, tantum Deus non est creatura exclusionem fieri simpliciter, illa est falsa: quia aliqua alia à Deo non sunt creatura sed creatura, sed istæ ineptiæ sunt puerorum.

Argum. 2

Secundo arguitur. Non sequitur

tantum regis equus est equus, ergo regis equus est equus, & nullus non regis equus est equus, & arguitur ab exponibili ad exponentem: ergo locus ille non tenet. Minor est nota. Et prob. ma. Nam casu quo eisdem omnibus aliqui non equos regis possideant subditi, & non sunt subditi, præter alios equi, exponibilis est vera: ut patet per modum prædictum. Vnde in terminis transpositis: omnis qui est equus est regis equus. Et secunda exponens est falsa: quia alij à rege habent equos.

Circa hoc argumentum notato, quod quando signum exclusiuum fertur in aliquod cōplexum, tunc potest excludere vel ab opposito totius vel ab opposito partis. Et secundum hoc debet infinitari in secunda exponente aut totum vel pars, si fiat expositione per terminum infinitum. Et proportionabiliter per ly aliud. Vnde si in hoc argumentum fiat exclusio ab opposito totius, tunc exclusiua est vera sed illa non est secunda exponens, imò hæc, nihil aliud à regis equo est equus: vel, nihil non regis equus: ut infinitetur totum. Si vero fiat exclusio ab opposito obliqui, tunc illa est secunda exponens, sed exclusiua est falsa. Nec habet vniuersalem in terminis transpositis: ut videbimus lectione sequenti.

Tertiò principaliter arguitur. Argum. 3.

Nō sequitur, tantum album erit nigrum, ergo album erit nigrum, & nihil non album erit nigrum, & tñ arguitur ab exponibili ad exponentes, ergo minor est nota. Et maior probatur. Nam casu quo Petrus sit in posterum successiue albus et niger, & nec sint nec erunt alia alba vel nigra exclusiua est vera: ut patet per vniuersalem in terminis transpositis, omne quod erit nigrum est vel erit album. Et secunda exponens est falsa. Nam contradictoria est vera, scilicet, aliquod non album erit nigrum: quia Petrus erit niger, qui in aliquo instanti erit non album, vel aliud ab albo quod idem est. Circa hoc argumentum notato quod in exclusiuis de extrinseco tempore semper debet infinitari subiectum secundæ exponentis secundum exigentiam contradictionis ad primam exponentem. v.g. quia ly album, in illa exclusiua seu in sua prima exponente stat pro illo quod est vel erit album, etiam ly non album album vel aliud ab albo, debet accipi pro illo, quod nec est nec erit album. Et ideo si in hac, non album erit nigrum, ly nō, in rigore infinitet subiectum cum tota sua ampliatione, illæ sunt optime exponentes: & sicut exclusiua est vera in casu argumenti, ita & secunda exponens. Nam contradictoria est falsa, quæ facit hunc sensum. Quod nec est nec erit album, erit nigrum. Si vero in hac, nō album erit nigrum, nō infinitetur subiectum, nisi quoad significationem & non quoad ampliationem, ut sit sensus, quod modo non est album, vel in aliquo instanti nō erit album, erit nigrum, tunc nō recte datur secunda exponens: sed debet esse hæc, nihil aliud ab albo quod est vel erit album erit nigrum. Sed an in rigore infinitet primo vel secundo modo iam nos duximus argumento quinto de modalibus, quod Aristotel. videtur

N 5 sen-

Liber quartus.

sentire secundū modum, quando concedit q̄ nā cytharizans possibiliter est cytharizans: quæ esset impossibilis si ly non, faceret sensum, quod non possibiliter cytharizat. Sed ita communiter tenetur primus modus, quod in finitāte secundū exigentiam contradictionis, saltē quando infinitatio ponitur ante copulā nam post copulā aliud est, vt illic probauimus. Per hoc notabile exponentur istæ, tantū albū possibiliter est nigrū, album possibiliter est nigrum, & nihil aliud ab albo possibiliter est nigrū: vt sit sensus. Nihil aliud ab illo quod possibiliter est album possibiliter est nigrum. Et pari modo dicendum de ly contingēter, & de ly necessariō. Vnde in huiusmodi exclusiuis de intrinseco tempore & modalibus perspicacior fit expositio per copulam implicationis. Tantum album erit nigrum album erit nigrum, & nihil quod non est vel erit album erit nigrum. Tantum album possibiliter est nigrum, album possibiliter est nigrum: & nihil quod non potest esse album possibiliter est nigrum.

Not. 4.

Quarto principaliter arguitur.

Non sequitur, Deus possibiliter non est creatura, & omne aliud à Deo possibiliter est creatura, ergo tantum Deus possibiliter non est creatura: & tamen arguitur ab exponentibus ad exponibilem tertij generis, ergo locus arguendi nullus. Minor est nota. Et probatur maior: nam exponētes manifeste sunt. Et probatur falsitas exponibilis. Aliud à deo vt puta omnis creatura, possibiliter non est creatura, ergo non est solus Deus id quod possibiliter non est creatura. Circa hoc argumentum notandum est quod quando signum exponibile præcedit copulam & modum, & exponitur per exponentes oppositæ qualitatis. altera exponentium debet dari per copulam contradictoriam ad exponentem, quæ est præiacens. Nam cū dictio exclusiua feratur in copulam, excludit secundū exigentiam contradictionis. Vnde ad argumentum negatur recte argui ab exponentibus ad exponibilem. Imō secūda exponens est omne aliud à Deo necessariō est creatura, quæ est impossibilis sicut exponibilis. Hæc vero est necessaria: Tantum creatura possibiliter non est Deus. Quare modo sequitur. Tantum Deus impossibiliter est creatura, ergo tantū Deus possibiliter non est creatura. Nam ex parte secundarum exponentium arguitur à possibili ad necessarium. Quapropter illa exclusiua non potest habere

re subalternatam ex parte modi. Neq; subalternatam: quia neque illa infert aliam ex parte primarum exponentium, Non enim sequitur, tantum creatura possibiliter non est ens, ergo tantum creatura impossibiliter est ens.

Commendandum est memoriæ illud, quod diximus, quando signum præcedit copulam & modum, nam si modus præcedat tunc non debent dari exponentes per copulas contradictorias: vt si dicas, album possibiliter differt à nigro, vt declarauimus cap. de differt.

Quinto principaliter arguitur. Nota. 5.

Non sequitur, tantum Salmanticæ venditur piper, ergo Salmanticæ venditur piper, & non alibi quā Salmanticæ venditur piper: & tamē arguitur ab exponibili ad exponentes, ergo locus arguendi nullus. Maior est nota. Et probatur minor. Nam casu quo extra Salmanticam non venderetur piper & Salmanticæ venderetur, exponibilis est vera, vt notum est. Et probatur secundam exponentem esse falsam. In hac domo venditur piper (de monstrata domo vbi venditur) & hæc domus est alius locus à Salmantica, quia eius pars, ergo. Respondetur q̄ si ly tantum, excludat ab opposito totius. I. venditum Salmanticæ, non recte exponitur illo modo. Et casu, quo omne piper venderetur Salmanticæ & Parisijs idem numero, exponibilis esset vera, quæ conuertitur in hanc vniuersalem, omne piper venditur. Salmanticæ: & illa secūda exponens data esset falsa. Sed debet dari alia videlicet, nihil non venditū Salmanticæ est piper. Si verò fiat exclusio ab opposito solius obliqui tunc optimē arguitur ab exponibili ad exponentes: & sicut exponibilis est vera in casu argumenti: ita & secūda exponēs. Et negatur illa consequentia, in hac domo venditur piper; & hæc domus est alius locus à Salmantica: ergo alibi quā Salmanticæ venditur piper. Solum enim sequitur quod in loco, qui non est Salmantica, venditur piper, sed inde non sequitur quod alibi. Nam, alibi, tantum valet quātum, extra. Et ille locus non est extra Salmanticam, sed intra: Eadem ratione non sequitur, in Castella venditur piper, & Castella est locus alius à Salmantica, ergo alibi quā Salmanticæ venditur piper: quia locus Castellæ vbi venditur non est extra Salmanticam: sed solum sequitur quod in loco, qui non est Salmantica venditur piper, puta, in loco continente Salmanticam: Ex his sequitur

quitur hanc esse verā, tantū homo est crispus, vel tantū homo est simus: esto quod caput, quod est aliud ab homine, sit crispum, & nascitur simus. Nam, vt docet sanctus Tho. 1. p. q. 31. ar. 4. dictio exclusiua non excludit partē quando prädicatum conuenit parti sicut toti. Vnde secunda exponens illius non est hec, nihil aliud ab homine est crispum. Sed nihil aliud ab homine quod nō est pars ei⁹. Eadem ratione dictio exclusiua, quæ fertur in causas secundas non excludit causas superiores, quibus subordinantur neque instrumenta. Cōceditur enim quod tantū homo generat hominem, tamen si Deus & cœlum concurrat cum illo. Et cōceditur quod tantū faber ferat quamuis id faciat ferra.

Argu. 6.

Sexto principaliter arguitur: Nō sequitur: Tantū homo est ipsemet, ergo homo est ipsemet, & nihil aliud ab homine est ipsummet, & tamen arguitur ab exponibili ad exponentes, ergo locus arguendi nullus. Minor est nota. Et probatur maior. Exclusiua est vera, vt cōstat per eius vniuersalē, si cōgrue posset proferri, omnis ipsemet est homo quæ valet tantū quātū, omnis hō est ipsemet. Sed falsitas secunda exponentis probatur: quia aliud ab homine est ipsummet. Respondet qd exponibilis huius argumēti videtur amphibologica. Videtur enim facere hūc sensum, quātū homo est de quo verē affirmamus esse ipsummet, quæ est falsus: vt patet per exponentes datas. Sed alius est sensus magis vsitatus. scilicet quātū homo est ipsemet homo: qui est ver⁹. Sed tunc negatur illā esse secundam exponētem, quæ data est in argumento: imo est hæc, Nihil aliud ab homine est ipsemet, relatiue referēte hominem. Idem dicto de hac, Tantū homo videt se, casu quo quicumque homo videat seipsum, & nō videatur ab alijs, (sed bruta etiā videant se) quæ in primo sensu est falsa, & in secundo est vera. Quare in primo sensu vniuersalis eius terminis transpositis est hæc, omne videns se est hō, vt relatiue referat subiectū vidēs, sed in secundo sensu videbimus lectione sequenti, quam habeat vniuersalem.

Argu. 7.

Septimo arguitur. Nō sequitur, Genitiuū solus nominatiuus præcedit: & nullū aliū casum solus nominatiuus præcedit, ergo solū genitiuū solus nominatiuus præcedit: & arguitur ab exponētib⁹ ad exponibilē, ergo locus arguendi nullus. Minor est nota. Et probatur maior: exponētes sunt vere, vt notum est: & arguitur exponibilē esse falsam. Sequitur bene. Solum genitiuum solus nomina

tiuus præcedit, ergo solus nominatiuus solum genitiuū præcedit: consequens est falsum, vt manifestat prima exponēs. scilicet nominatiuus solum genitiuum præcedit, ergo & antecedens.

Ad argumentū concessa minori negatur maior. Imo sicut exponētes sunt vere, ita & exponibilis. Sed nō valet illa cōsequētia, vbi transponuntur signa exponibilia. Et multi id solū assignant pro defecto, quod variatur probatio. At non fat est hūc defectum assignare: cum quia aliās hoc esset diuerticulum ignorantium, qui vbiq̃ue assignarent hunc defectum, tum etiam quia a determinata ad confusam est bonū argumentum, vt homo nō est animal, ergo omne animal homo non est: & tamē variatur probatio. Quare ille nō est defectus. Alij assignant defectum a confusa ad determinatā ex parte de ly nominatiuus. Sed tunc restaret assignare defectum si argueretur cum distributione, solum omne genitiuum solus omnis nominatiuus præcedit, ergo solus omnis nominatiuus solum omnem genitiuum præcedit. Igitur defectus est, vt ego existimo, a confusa ad determinatā ex parte ipsiusmet signi, solum. Nam quāq̃ est vniuersale, includit particularitatem. Et ideo in antecedente ly, solum, in secundo loco confunditur a priori signo: postquā expositio debet incipi a priori. Et in consequente: quia illud signum quod sequebatur præcedit, supponit determinatē.

Argu. 8

Vltimo arguitur contra modū exponendi gratia pluralitatis. Non sequitur, tantū duo elementa non sunt calida, ergo duo elementa non sunt calida, & omnia pluralia elementa quā duo sunt calida, & tamen arguitur ab exclusiua gratia pluralitatis ad eius exponentes, ergo modus exponendi nō est bonus. minor est nota. Et probatur maior. Nam exclusiua nemo est qui non concedat, cum ex quatuor elementis duo solum non sint calida. Aqua & terra: & tamē secunda exponēs est falsa. Si plura quā duo sunt calida: nā nō sunt nisi alia duo calida: puta ignis & aer.

Argu. 9 & vltim.

Respondetur negando maiorem. Arguitur enim rectē si illa propositio exponatur gratia pluralitatis. Et sicut secunda exponēs est falsa, ita & exponibilis ipsa. Sed tamen est notandum quod nonnunquam exclusiua accipiuntur gratia aliter etiam si subiectum sit terminus numeralis. Et certē in illo sensu accipitur exclusiua assumpta in argumento, quādo conceditur, scilicet, quod duo elementa

elementa non sunt calida, & alia, quæ nō sunt de numero illorum duorum sunt calida.

Sed tamen ut plurimum, quando subiectum est terminus numeralis exponuntur gratia pluralitatis: ut tantum nouem homines nō faciunt populum, tantum duæ lineæ rectæ non faciunt figuram.

Lectio tertia.

Secundum punctum exclusiua

Not. r.

Exclusiua
conuertitur in vniuersalem.

rum est quomodo conuertantur. De quo in textu constituitur vltima propositio, videlicet. Propositio exponibilis primi generis, gratia alietatis conuertitur mutuo in vniuersalem affirmatiuam terminis transpositis: ut tantum animal est homo, ergo omnis homo est animal: & conuerso. Quæ quidem conuersio innititur consequentijs illis. 2. Perihier, ab affirmatiua ad negatiuam, & a negatiua ad affirmatiuam: variato prædicato. Sequitur enim bene, tantum animal est homo, ergo animal est homo, & nihil non animal est homo, per expositionem: rursus, ergo homo est animal, & nullus homo est non animal, per conuersionem simplicem: rursus, nullus homo est non animal, & aliquis homo est (quæ sequitur ex prima exponente,) ergo omnis homo est animal, a negatiua ad affirmatiuam, posita constantiat atque adeo, (de primo ad vltimum) tantum animal est homo, ergo omnis homo est animal. E conuerso itidem sequitur bene, omnis homo est animal, ergo aliquis homo est animal: & nullus homo est non animal. Prima pars sequitur a subalternante ad subalternatam: & secunda ab affirmatiua ad negatiuam variato prædicato. Ex quibus rursus per conuersionem simplicem sequuntur exponentes huius tantum animal est homo, & per consequens sequitur exponibilis ipsa. Hinc fit, exclusiuam secundi generis mutuo conuerti in particularem negatiuam. Si verbi gratia hæc, tantum animal est homo, conuertitur mutuo in hanc, omnis homo est animal, contradictoria eius (per regulas bonæ consequentiæ) mutuo conuertitur in contradictoriam alterius. Sequitur secundo quod exclusiua de prædicato singulari conuertitur in singularem: ut tantum Papa est Paulus: ergo Paulus est Papa: & conuerso. Sequitur denique, has propositiones, tantum Imperator possibiliter est aliquis homo, tantum iustus possibiliter est aliquis Turca, & similes esse necessarias, ut manifestant suæ vniuersales.

At vero ex eo ipso fundamento

cui innititur hæc regula conuersionis eliciuntur quinque exceptiones in quibus exclusiua non habet vniuersalem, nec vniuersalis exclusiuam. Prima, quando propositio exponitur gratia pluralitatis. Non enim sequitur, tantum duo homines sunt animalia, ergo omnia animalia sunt duo homines: nam quando in initio mundi erant soli primi parentes (cum multis brutis animalibus) exclusiua erat vera, & vniuersalis falsa. Et ratio est, quia secunda exponens non datur per terminum contradictorium, & sic non possunt tenere illæ consequentiæ intermedia. Nec conuertitur, ut aliqui putant, talis exclusiua in vnam de signo collectiuo. Nam eodem casu hæc etiam erit falsa, omnia animalia sunt duo homines. Secunda, quando prima exponens non potest conuerti simpliciter: ut si dicas, tantum homo est species (ut fiat exclusio à significato simplici de ly homo,) tunc nō sequitur, tantum homo est species, ergo omnis species est homo. Tertia, quando prima exponens est virtualiter negatiua: quia talis exclusiua virtualiter non est primi generis. Quare nulla istarum, tantum homo est vel non fuit albus: tantum homo non cōtingenter non est albus, habet vniuersalem: quia prima exponens, ut diximus de conuersionibus, est virtualiter negatiua, cum inferatur ex negatiua. Sed hæc tantum homo est & non fuit albus, optimè conuertitur mutuo in hæc omne album quod est & non fuit album est vel fuit homo. Et hæc tantum homo contingenter nō est albus, habet hanc omne album quod contingenter non est album possibiliter est homo, quia primæ exponentes istarum sunt virtualiter affirmatiuæ. Quarta exceptio. Quando subiectum vniuersalis non cōpletè distribuitur, tunc nullam habet exclusiuam in terminis transpositis, verbi gratia. Nulla istarum, omne animal fuit in arca Noe (pro generibus singulorum) vterq; homo est animal, habet exclusiuam. Ratio est, qui ly tantum, ut statim videbimus, distribuit cōpletè prædicatum. Et ideo arguendo ab vniuersali ad exclusiuam argueretur ab incompleta ad completam distributionem. Quinta exceptio. Quando in exclusiua non fit exclusio ab opposito totius, ut si dicas: tantum hominis equus est animal (ut fiat exclusio ab opposito genitui) non conuertitur in vniuersalem. Et ratio est, quia cum in secunda exponente non infinitetur totum subiectum, fit ut ex conuer-

Nota. 2
Quinq; exceptiones.

tent

*hanc exclusiua
mutuo conuertitur in vniuersalem
ut verbum an
fuerit d. r. infir
quod non potest ad
Per ill. p. d.*

*enunciatio
mutuo*

tente illius, cum constantia, non inferatur vniuersalis de predicato finito. scilicet omne animal est hominis equus. Alia sunt exceptiones, quæ non possunt cadere sub regulis: quia committitur alius defectus.

Argu. 1.

At contra tertiam exceptionem forte quis arguet, quod hæc exclusiua, tantum homo est vel non est animal, mutuo conuertatur in hanc, omne animal est & non est homo, cum tamen prima exponens sit virtualiter negatiua: nam est disiunctiua, cuius vna pars est negatiua. Ad quod negatur illam exclusiuam conuerti in illam vniuersalem: licet consequentia esset bona & mutua: quia non tenet consequentia per conuersionem nec forsan per locum intrinsecum, sed quia tam exclusiua quam vniuersalis est formaliter impossibilis.

Argum. 2.

Sed contra quartam exceptionem arguitur. Hæc vniuersalis, cuiuslibet hominis equus currit, conuertitur in hac mutuo, tantum illud cuius equus currit est homo, cum non possit dari vna vera, altera existente falsa: & tamen subiectum vniuersalis non distribuitur complete: ergo quarta exceptio non tenet vniuersaliter. Item contra quintam exceptionem: Hæc exclusiua. Tantum hominis equus currit (vt sit exclusio ab opposito partis) conuertitur in hac mutuo, omne illud cuius equus currit est homo, ergo quinta exceptio non tenet vniuersaliter. Ad hæc respondetur quod exceptiones intelliguntur de conuersione proprie dicta quando sit de subiecto predicatum, & de predicato subiectum: quod non obseruatur in his consequentijs assumptis: sed tenent istæ per alias consequentias intermedias. Vt sequitur mutuo, cuiuslibet hominis equus currit: ergo quilibet homo est illud cuius equus currit. Et consequens conuertitur in illam exclusiuam primi argumeti. Et eodem modo sequitur mutuo tantum hominis equus currit: ergo tantum homo est illud cuius equus currit, & hæc conuertitur in illam vniuersalem secundæ consequentiæ. Parum refert an istæ consequentiæ sint formales. Nam si hæc consequentia est similis formæ tantum hominis equus currit: ergo tantum homo est album cuius equus currit, clarum est consequentias non esse formales. Sed tamen credo, quod ad instandum in simili forma debet seruari illud relatiuum, vt iacet, Et ideo forte sunt consequentiæ formales.

Not. 3.

Ex ista regula conuertendi exclusiuas sequitur species suppositionis extre-

morū exclusiue quod est tertium punctum exclusiuarū. Et vt latius hoc pateat, id exponimus aliquot regulis. Prima, terminus præcedens dictionē exclusiuam supponit secundū exigentiam signorū, quæ in ipsum feruntur. Vt in hac, cuiuslibet hominis tantum equus est hinnibilis, ly hominis, supponit distributiue: & in hac hominis tantum equus est hinnibilis, supponit determinatē. Quo fit: tales propositiones immediate esse resoluendas ratione illorum terminorū præcedentium antequam exponantur ratione dictionis exclusiue.

Regu. i.

Secunda regula. Dictio exclusiua gratia alietatis confundit terminū in quē proximè fertur, & distribuit prædicatum. Hanc regulam cognoscimus per vniuersalem exclusiuam. Nam si, tantum animal est homo, æquiualeat huic, omnis homo est animal, fit vt extrema supponant eodē modo. Hoc intelligitur in propositionibus de modo loquendi consuetis. Nam si dicas, tantum homo est animal, subiectum supponit determinatē.

Nota. 2.

Regu. 2.

Ex hoc sequitur extrema istarum, tantum animal est homo, tantum animal omnis homo est, non supponere eodem modo. Nam in prima, ly, animal, confunditur in ordine ad ly homo, sicut in sua vniuersali, omnis homo est animal: sed in secunda non confunditur in ordine ad prædicatū, imò prima exponens est hæc, animal omnis homo est. Quare prima est vera & secunda falsa. Et ratio huius diuersitatis est: quia in prima prædicatū distribuitur à ly tantum, & ideo tantum confundit subiectum in ordine ad prædicatum. Sed in secunda prædicatum non distribuitur à ly tantum: sed peculiariter à ly omnis. Et ideo confusa subiecti non stet in ordine ad prædicatū: sicut supra declarauimus in hac. Cuiuslibet hominis equus non est animal: vbi ly equus, non confunditur in ordine ad prædicatum. Sequitur secundò quod regula hæc secunda debet intelligi solum in exclusiuis primi generis habetibus vniuersalē. Quare in hac, tantum hominis equus currit (vt fiat exclusio ab opposito partis) prædicatum non distribuitur: quia illa exclusiua non habet vniuersalem. Nec valet descensus copulatiuus sub illo prædicato. Nam si homines, & equi à solis hominibus possessi currerent, exclusiua esset vera, & singulares prædicati essent falsæ, in quibus demonstrarentur homines. Tertio sequitur quod prædicatum exclusiue non distribuitur nisi pro suppositis, pro quibus restringitur in vniuersali. Vt quia

quia vniuersalis huius exclusiua, tantum Deus necessario est ens, est hæc, omne ens quod necessario est impossibiliter est Deus: ubi ly ens, restringitur pro necessariis, fit vt prædicatum exclusiua non distribuatur, nisi pro necessariis, quod patet: quia illa exclusiua est vera: & singularis sub prædicato ubi demonstratur creatura esset falsa. In summa, ad cognoscendum suppositionem exclusiua primigenieris, recurrendum est ad vniuersalem. Ex quo sequitur quod sub subiecto exclusiua non valet ascensus nisi disiunctiuus: sed sub prædicato licet ascendere & descendere copulatiue. In has vero, tantum animal omnis homo est, non licet immediate ascendere sub prædicato, cum subiectum stet determinate in ordine ad ipsum. Ob idque singulares essent veræ, & exclusiua falsa. At quia in his, tantum homines homo & homo sunt, tantum equus cuiuslibet hominis quilibet equus est, prædicatum determinatur à dictione exclusiua, licet ascendere & descendere vnica acceptione sub toto prædicato, non tamen seorsum sub partibus: quia totum distribuitur vnica acceptione à ly tantum, & non partes: ita vt singulares sint istæ. Tantum homines hoc quod est homo & homo sunt tantum equus hoc quod est cuiuslibet hominis quilibet equus est. Sed tamen si ascenderes sub determinatione, tunc casu quo singuli homines singulos equos consideret, singulares essent veræ & exclusiua falsa. Nec in hac, tantum equus est hominis equus, licet descendere: nisi sub toto prædicato. Nam si descendas sub ly hominis copulatiue exclusiua est vera & multæ singulares falsæ, rebus vt nunc.

Nota. 5. Tertia regula quado extremum

Regula. 3. in quod fertur signum exclusiuum, modificatur aliis signis quam signo exclusiuo, supponit secundum exigentiam illius. Vt subiectum huius, tantum. b. homo est animal supponit determinate, & subiectum huius, tantum omne animal est homo, supponit distributiue. Et perspicacius, ac tutius resoluuntur tales propositiones per ascensum & descensum immediatum, antequam exponantur: vt prima per ascensum disiunctiuum, & secunda per copulatiuum. Ex his colligitur differentia inter has tres propositiones, tantum animal est homo, tantum animal omnis homo est, tantum. a. animal omnis homo est. Nam in prima licet immediate ascendere & descendere sub prædicato: & est vera, rebus vt nunc. In secunda ve-

ro non licet, quia subiectum stat determinate & æquualet huic, tantum. b. animal omnis homo est, vt supra declarauimus. Sed in tertia licet ascendere & descendere sub prædicato, sicut in prima. Nam prima exponens secundæ est hæc, animal omnis homo est: & prima tertie, a. animal omnis homo est, quare prima & tertia sunt æquivalentes & veræ, & secunda falsa. Nec certe sunt audiendi propter rationem dictam qui in prima exponente huius, tantum animal omnis homo est, dicunt. a. animal omnis homo est. Quod adhuc confirmatur. Nam eadem ratione prima exponens huius, tantum creatura non est ens, deberet esse hæc, a. creatura non est ens, vt subiectum confundatur in ordine ad prædicatum: & sic illa propositio esset vera: quod est inopinabile.

Quarta regula. Quando exclusiua non potest habere vniuersale, non est certa

Regula. 4

regula suppositionis terminorum. Quare tales propositiones non sunt probandæ per resolutiones extremorum, sed per expositionem dictionis exclusiua. v. g. quia hæc exclusiua, tantum angelus & ens sunt ens (vt fiat exclusio ab opposito partis) non habet vniuersalem, vt supra diximus, non est certa regula de suppositione illorum terminorum. Et casu quo sit vnus solus angelus cum Deo, vna singularis est vera sub secunda parte copulati in qua demonstraretur angelus, & tamen exclusiua est falsa. Et si accipias pro prædicato ly creatura, eodem casu exclusiua est vera, & vna singularis sub eadem secunda parte est falsa, in qua demonstraretur Deus. Quare nec licet ascendere sub illa disiunctiue, nec descendere copulatiue. Nec licet talis ascensus, aut descensus sub prædicato. Nam eodem casu, ubi prædicatum est ly ens, vna singularis est vera sub prædicato, demonstrando angelum, & tamen exclusiua est falsa. Et si accipias hanc, tantum angelus & angelus sunt ens exclusiua est vera, & vna singularis est falsa sub prædicato, demonstrando Deum. Sed hæc pauca exempli gratia sufficiant, ne in abyssum immergamur sophismatum.

His suppositis arguitur contra

Argum. ii

conclusionem textus & expositionem eius. Hæc vniuersales, omnis homo est. b. animal. omnis homo omne animal est, in nullam conuertuntur exclusiuam: & tamen secundum regulas positas deberent conuerti, ergo regulæ non sunt bonæ. Probatur maior: quia maxime conuerterentur in hanc, tantum animal est homo, quæ tamen est vera, & vniuersales

Regula. 1

sales falsæ: Respondetur negando maiore. Imò verò notanda est regula vniuersalis: Omnis propositio vniuersalis affirmatiua vbi totum subiectum completè distribuitur, conuertitur in exclusiuam in cuius prima exponente termini supponant eodem modo sicut in vniuersali. v.g. omnis homo est. b. animal, conuertitur in hanc, tantum. b. animal omnis homo est: quia in prima exponente scilicet animal omnis homo est, termini supponunt sicut in vniuersali. Et eadem ratione conuertitur in hanc, quæ illi æquiualeat: tantum animal omnis homo est. Et hæc, omnis homo omne animal est, conuertitur in hanc, tantum omne animal omnis homo est. Et hæc, omnis homo est animal: præterquàm quòd conuertitur in hanc, tantum animal est homo, conuertitur etiam in hanc eius æquiualentem, tantum. a. animal omnis homo est. Itaq; assumpta quacumq; vniuersali affirmatiua de subiecto completè distributo, transponantur extrema eodem modo supponentia, & addatur subiecto dictio exclusiua: & in illam exclusiuam conuertitur illa vniuersalis mutuo. E ratio est: quia illa vniuersalis conuertitur tunc cum prima exponente: & cum eadem vniuersalis inferat conuertentem secundæ exponentis, ab affirmatiua ad negatiuam: fit vt vniuersalis conuertatur cū exclusiua: vt quiuis facile potest experiri. Imò verò, quòd prædicatū primæ exponentis distribuitur cōpletè: & subiectum supponit determinatè aut distributiue, tunc illa non potest verificari, nisi prædicato habente vnicum suppositum. Et ideo prima exponens infert formaliter secundā exponentem. Vt si. a. omne. b. est, vel si omne. a. omne. b. est, sequitur vt nihil aliud ab. a. omne. b. sit: & per consequens prima exponens conuertitur cum tota exclusiua.

Secundo principaliter arguitur:

Argum. 2.

non sequitur, omnes hoies. a. homo & ois hō sunt: ergo tantum homo. & ois hō sunt hoies: nam casu quo essent duo homines, vniuersalis est vera, & primā exponēs exclusiue est falsa. f. homo & ois homo sunt hoies: & tamē arguitur ab vniuersali ad exclusiuam (supponimus enim exclusionē fieri ab opposito toti?) ergo. Quod si dicas. argumētariā confusa ad determinatā ex parte primæ partis copulati in ordine ad secundam: sequitur inde vniuersalem illius exclusiue debere esse hanc, omnes homines. b. homo & omnis hō sunt, quod est falsum: nam in simili forma hæc est vera, tantum homo & omnis equus sunt portantia la-

pidem, hæc existente falsa, omnia portantia lapidem. b. homo & omnis equus sunt, casu quo Brunellus cum Petro portet vnum lapidem & cum Paulo alterum, & non sint alia animalia. Ad argumentum concessa maiore negatur minor, non enim rectè arguitur, sed exclusiua eius est hæc, tantum a. homo & omnis homo sunt homines. Vbi notanda est regula, quòd quando conuertitur vniuersalis de copulato extremo, debent partes illius copulati supponere in exclusiua, sicut in vniuersali. Et quia prima pars, copulati in vniuersali supponebat simpliciter confuse in ordine ad secundam, ita debet manere in exclusiua. Et ad replicam itidem negatur illam esse vniuersalem illius exclusiue. Nam in exclusiua, tantum homo & omnis homo sunt homines, secundum regulas supra positas prima pars copulati supponit determinatè in ordine ad secundam, & confuse in ordine ad prædicatū: quia secunda pars non distribuitur a ly tantum confundente primam, tamen prædicatū distribuitur ab illo. Et ideo vniuersalis eius est hæc, omnes homines homo & omnis homo sunt: vbi prima pars copulati supponit confuse in ordine ad subiectum & determinatè in ordine ad secundam partē. Sed exclusiua alterius vniuersalis, s. omnes homines. b. homo, & omnis hō sunt, est hæc, tantum. b. homo & omnis homo sunt homines: quæ clarius probabitur per ascensum, dis-iunctiuum sub prima parte copulati.

Tertiò principaliter arguitur, nō

sequitur, tantum animal est hominis equus: ex quo cuiuslibet hominis quilibet equus est animal: nam rebus vt nunc, antecedens est verum & consequens falsum: & tamen arguitur ab exclusiua ad eius vniuersalem, ergo locus arguendi nullus. Ad hoc argumentum concessa maiore negatur minor: non enim bene arguitur. Est namque notanda tertia regula, quòd quando prædicatū exclusiue est complexum, totum distribuitur vnicæ acceptione: & ideo si debet conuerti in vniuersalem, subiectum illius debet illo modo distribui. Quare vniuersalis illius exclusiue est hæc. Quilibet hominis equus est animal. Et vniuersalis huius, tantum animal cuiuslibet hominis equus est, est hæc, omnis equus qui est cuiuslibet hominis equus est animal. Et vniuersalis huius, tantum animal cuiuslibet hominis quilibet equus est, est hæc, omnis equus qui est cuiuslibet hominis quilibet equus est animal.

Ex

Liber quartus.

Ex quo sequitur, hanc cuiuslibet hominis quilibet equus est animal, ubi subiectum distribuitur pluribus acceptionibus, nullam habere exclusiuam,

Argu. 4.

Quarto arguitur: non sequitur, tantum homo videt se: ergo omne videns se est homo, relatiuo referente utrobique illum terminum, homo, & tamen arguitur ab exclusiua ad vniuersalem: ergo locus arguendi nullus. Minor est nota, postquam relatiuum eodem modo accipitur. Et probatur maior. Nam casu quo singuli homines videant se ipsos, & omnes alios, & nihil aliud ab homine videat hominem, exclusiua est vera & vniuersalis falsa, ut notum est descendenti sub prædicato quod est antecedens relatiui. Ad argumentum conceditur maior. Arguitur enim respectu de ly homo, à confusa in ordine ad ly tantum, ad determinatam in ordine ad distributionem de ly videns. Etenim in exclusiua non licet resolvere subiectum antequam exponatur exclusiua: sed tamen in vniuersali prius resolvendum est prædicatum quod est antecedens relatiui, quam subiectum. Quare illa exclusiua non potest habere vniuersalem. Et illa vniuersalis conuertitur in hanc exclusiuam, tantum. b. homo videt se ut prius resolvatur subiectum disiunctiue, quam exponatur dictio exclusiua, Si vero in exclusiua, tantum homo est videns se, relatiuum referat determinabile, videns, iam diximus superius illam conuerti in hanc vniuersalem, omne videns se est homo, relatiuo idem referente. Sed replicatur quod exclusiua sumpta in argumento sit falsa in illo casu. Nam secunda exponens est falsa, scilicet, nihil aliud ab homine videt se, imò aliud ab homine videt se, ut patet per ascensum copulatiuum sub ly homine: quod est antecedens relatiui: nam aliud à Petro videt Petrum, &c. aliud à Paulo, videt Paulum, &c.

Respondetur negando veritatem illius aliud ab homine videt se, nec potest fieri ascensus sub ly homine, antequam resolvatur totum aliud ab homine. Et in illo casu non potest demonstrari res alia ab homine quæ videat hominem.

Argum. 5.

Vltimo arguitur, non sequitur, tantum Deus substantia fuit, ergo omnis substantia Deus fuit. Nam antecedens erat verum & consequens falsum in primo instanti esse quo incipit esse mundus: & tamen arguitur ab exclusiua ad vniuersalem: quia si aliquis esset defectus, maximè ex parte amplia-

tionis, qui tamen nullus appareret, cum utrobique, ambo extrema præcedant copulam. Respondetur concessa maiore negando minorem, arguitur enim respectu de ly substantia, à minus ad magis amplum distributione. Nam in exclusiua, esto prædicatum præcedat copulam, tenetur pro illo quod fuit quantum ad veritatem propositionis: sed in vniuersali, quia ponitur a parte subiecti, stat pro omni illo quod est vel fuit substantia. Itaque in primo instanti esse mundi, ly substantia, in exclusiua supponit solum pro Deo: & in vniuersali, pro illo & pro omni substantia creata. Et ratio huius est, quia propositio de præterito semper requirit suam de inesse veram etiam si ambo extrema præcedant. Et ideo in terminis irresolubilibus tantumdem valet, Deus substantia fuit, & Deus fuit substantia: & eodem modo restringitur prædicatum: licet in terminis resolubilibus non sit idem, Petrus albus fuit & Petrus fuit albus. Et ideo vniuersalis illius exclusiua est hæc, omnis substantia quæ substantia fuit, est vel fuit Deus. Si tamen argueretur sine distributione, bene sequeretur, Deus substantia fuit, ergo substantia deus fuit. Idem est observandum in alijs copulis vniuersalibus. Non enim sequitur, tantum Deus ens necessario est, ergo omne ens Deus necessario est. Sed inferendum est, ergo omne ens quod necessario est possibiliter est Deus. Nec sequitur, tantum creatura ens contingenter est: ergo omne ens creatura contingenter est. Sed inferendum est, ergo omne ens quod contingenter est possibiliter est creatura: sed de his satis.

Lectio quarta.

Superest tandem pro vltimo pū

cto tradere modum constituendi oppositiones in exponibilibus. Et quidem in constituenda contradictione nulla est difficultas: constituitur enim per præpositionem negationis ut præpositiones secundi generis contradicant propositionibus primi, & propositiones quarti generis contradicant propositionibus tertij. Sunt verumtamen nonnullæ regulæ magis particulares pro omni genere oppositionum. Prima. Nullæ duæ propositiones exponibiles ambæ copulatiuæ, aut ambæ disiunctiuæ sunt contradictoriæ. Nam in primis manet eadem vniuersalitas ex parte de ly &, & in secundis eadem particularitas ex parte de ly vel. Secunda. Pro propositionibus quæ non sunt immediatè exponibiles. Nullæ duæ propositiones exponibiles am-

Not. 1.

Regula. 4.
oppositio
num.

*glti circa oppositiōes hinc inde
pōit qd oppositiōes eodem modo
quædam aliæ sūt categorice
sūt contradictoriæ contrariæ
contrariæ modo et pōtnt esse subal
ternæ,*

hæ copulatiuæ, in quibus manet eadem particularitas resolubilis immediate disiunctiuæ, participant aliquam legem: quia manet eadem particularitas immediate resolubilis eadem vniuersalitas ex parte signi exponibilis: verbi gratia: admissa fictione de ly. b. (quia non possumus aliter exempla ponere) hæ tantum b. animal est homo, tantum. b. animal non est homo: nullam legem participant. Si enim inter animalia sit tantum vnus homo & vnus equus, ambæ sunt veræ: & rebus vt nūc, ambæ, sunt falsæ. Et eadem ratione si sint duæ exponibiles ambæ disiunctiuæ, & manet eadem vniuersalitas in vtraque immediate resolubilis, nullam legem participant: vt patet in contradictoriis istarum præposita negatione vtrique. Tertia regula propositionibus, quæ sunt immediate exponibiles. Omnes propositiones exponibiles immediate, ambæ copulatiuæ: quarum aliqua exponens vnus repugnat in veritate alicui exponenti alterius, & aliqua non repugnat in falsitate exponentibus alterius sunt formaliter contrariæ: verbi gratia, hæ, tantum animal est homo, tantum animal non est homo, sunt contrariæ: quia secunda exponens vnus repugnat secundæ alterius in veritate, & non repugnat in falsitate: cum sint contrariæ. Et pariter hæ, tantum omne animal est homo, tantum omne animal non est homo, quia primæ exponentes sunt contrariæ. Et hæ, tantum animal est homo, tantum omne animal non est homo, sunt pariter contrariæ: quia primæ exponentes repugnant in veritate: cum sint contradictoriæ, & secundæ exponentes non repugnant in falsitate. Itaque non requiritur quod duæ exponentes sint contrariæ, nec participant aliquam legem: sed quomocunque vna exponens vnus repugnet alteri in veritate, & illa vel alia non repugnet exponentibus alterius in falsitate. Hæc regula est vniuersalissima, non solum in exclusiuis, sed in omnibus exponibilibus. Et ratio est manifesta. Nam cum ad veritatem exponibilium quæ exponuntur copulatiue requiratur veritas omnium exponentium, sequitur quod si vna vnus: & alia alterius non possunt esse simul veræ: nec ipse exponibiles possunt esse simul veræ. Et si vna vnus & alia alterius possunt esse simul falsæ: exponibiles ipsæ possunt esse simul falsæ. Quo fit vt contradictoriæ talium exponibilium sint subcontrariæ. Sed contra hanc regulam est argumentum. Nam tunc sequeretur quod vna propositio esset contraria sibi ipsi, scilicet, omne ens

præter creaturam est ens, omne ens præter creaturam est ens: quia secunda exponens vnus, scilicet, omnis creatura est ens: & tertia alterius, scilicet, nulla creatura est ens, sunt contrariæ. Negatur consequentia. Intellegitur enim regula quod tales exponentes sint contrariæ secundum habitudinem quas sunt exponentes talium exponibilium. Modò si accipiantur in simili forma istæ exceptiuæ, omne ens præter creaturam est substantia, omne ens præter creaturam est substantia, secunda & tertia exponens non participant in prædicatis. Quarta regula: Omnes propositiones, quæ conuertuntur cum duabus contradictoriis sunt contradictoriæ, & quæ conuertuntur cum duabus contrariis sunt contrariæ, & quæ conuertuntur cum duabus subcontrariis sunt subcontrariæ. Regula est manifestissima. v. g. tantum animal omnis homo est, non tantum animal est homo, sunt contradictoriæ: quia prima æquiualeat huic, omnis homo est animal: in quam conuertitur, & secunda æquiualeat huic, homo non est animal, quæ est contradictoria illius vniuersalis, in quam conuertitur sua contradictoria exclusiua.

Ex his sequitur primo quod in exclusiuis, sicut in cæteris categoricis, potest constitui rotulus oppositionum. Exempli gratia. Ex his quatuor exclusiuis, tantum animal est homo, tantum animal non est homo non tantum animal est homo, non tantum animal non est homo, prima & secunda sunt contrariæ, tertia & quarta subcontrariæ: prima & tertia contradictoriæ: sicut secunda & quarta. Sequitur secundo propositiones immediate exponibiles non comprehendit strictè sub regulis oppositionum categoricarum. Nam istæ propositiones, tantum animal est homo, tantum animal non est homo, sunt contrariæ in quibus tamen manet eadem particularitas subiecti in vtraque. Et ratio est, quia non censentur quantum ad hoc categorice, sed hypothetice, postquam immediate resoluntur in hypotheticas.

Latius extendimus istas regulas in priori editione. Sed labor erat & grauis & vanus.

Nec est necesse hic multiplicari argumenta: quia non possumus tangere difficultatem, nisi vel contra regulas oppositionum in generali, vel contra regulas exponendi, quæ tamè superius satis examinata sunt.

Caput secundum.

Secundum

Nota. vlti

Ecundum genus exponibilium est propositio-
um exceptiuarum. **Propositio**
exceptiua est, quæ modificatur hoc
syncategoremate, præter, & simili-
bus. Atqui quatuor sunt genera ex-
ceptiuarum. Primum est purè affir-
matiuarum, ubi videlicet & verbum af-
firmatur, & modus: ut omne ani-
mal præter hominē est irrationale.
Secundū purè negatiuarum, ubi vide-
licet utrunquē negatur, ut nō omne
animal præter hominē est irrationa-
le. Tertiū: earū, quæ sunt affirmati-
uæ de modo, & negatiuæ de ver-
bo: ut omne aīal præter hominē nō
est rationale. Quartū, earū quæ sunt
negatiuæ de modo, & affirmatiuæ
de verbo, ut non omne aīal præter
hominē non est rationale. **Proposi-
tio primi generis exponitur copu-
latiue per tres exponētes: videlicet**
per præiacetē, & vniuersalē affir-
matiuā: in qua affirmatur terminus
à quo fit exceptio de parte excepta:
& vniuersalē negatiuā, in qua nega-
tur prædicatū de eadē parte excep-
ta: ut omne aīal præter hominē est
irrationale, omne animal aliud ab
hoīe est irrationale: & omnis hō est
animal, & nullus hō est irrationa-
lis. Propositio exceptiua secūdi ge-
neris exponitur disiunctiue, per con-
tradictorias exponētīū propositio-
nis primi generis. Propositio excep-
tiua tertijs generis exponitur copu-
latiue, per præiacetē, & vniuersalē
affirmatiuā: in qua prædicatur ter-
minus à quo fit exceptio de parte

excepta: & vniuersalē negatiuā affir-
matiuā, in qua affirmatur prædi-
catū de eadē parte excepta: ut o-
mne animal præter hominē nō est
rationale omne animal aliud ab ho-
mine non est rationale: & omnis
homo est animal: & omnis homo
est rationalis. **Propositio exceptiua**
quarti generis exponitur disiuncti-
uē per contradictorias exponētīū
propositionis tertijs generis: quæ
quatuor exponentium genera his
ditionibus designantur, lauate, cō-
moti, peccata, hyssopo.

Lectio prima.

Inter exponibiles secundum lo-
cum habent exceptiua, ut supra dictum est.
Quarum expositiones traduntur in textu. Vbi
primò notandum dictiones exceptiuas esse
ly, præter, præterquam, excepto, & si quæ aliæ
sunt huiusmodi. Particula, nisi licet sensum
faciat conditionalem (valet enim perinde at-
que si non) habet tamen sensum vicinū ex-
ceptiua, ut cum dicimus, vix reperitur vir-
tus nisi in cœlo, id est, præterquam in cœlo.
Et, ut notat Paulus Venerus, ly, nisi, non con-
gruē excipit nisi à distributione negatiua, for-
mali vel virtuali: ut nullus saluabitur nisi qui
legitime certauerit, vix reperitur aurū nisi in
India, &c. Sed hoc ad Grammaticam pertinet
examinare.

Secundo notandū quod in pro-
positione exceptiua quatuor sunt termini cō-
siderandi. s. terminus à quo fit exceptio: qui
est ille quē sequitur dictio exceptiua: & pars
extra capta, seu melius pars excepta: qui
est accusatiuus, aliusve casus, qui proxime se-
quitur dictionem exceptiuā: & prædica-
tum, in quo fit exceptio: & dictio ipsa exce-
ptiua, per quam fit exceptio. Atqui, ad con-
gruitatem exceptiua duæ requiruntur con-
ditiones. Prima q. terminus exceptus sit quo-
dāmodo inferior ad terminū à quo fit ex-
ceptio. i. q. ex modo eorū significandi non re-
pugnet quin terminus à quo fit exceptio pos-
sit verificari de omnibus suppositis termini
excepti, & de aliquibus alijs. Non enim con-
gruē

Nota. i.

*iste dictio
nes posant
dicitur accipi
animam rati
ne tamen, ut
decem homin
fretos dicit non
conferunt. s.
sue lora. in p
ac si fiant di
militia. s. u
exceptiui mi
quam consi
fuerit s. p. d
Nota. ii. q. u
Quatuor s. p
termini s. p
exceptiui. s. p
Possi hōne
ste p. uia*

*Postquam, ex p. h
et alijs simili.*

*quoniam ut p. m. di
s. m. exponentes
debet esse c. l. r. i. u. s.
ip. a. p. s. u. b. i. l. i. u.
m. q. s. u. s. i. c. i. e. n. t. e.
q. p. e. x. c. e. p. t. i. o. n. e. p. o. s. s. i. b. i. l. i. t. a. t. e.
m. i. t. p. e. r. s. p. e. r. s. i. o. n. e.
t. e. m. s. i. t. p. e. r. i. p. s. a.
o. m. n. e. a. n. i. m. a. l. e. s. t. i. r. r. a. t. i. o. n. a. l. e.
e. h. o. m. i. n. e. e. s. t. i. r. r. a. t. i. o. n. a. l. e.*

*ut hō non est i
rationalis*

gruē excipitur nisi pars à toto. Ineptè nanq; diceret, omnis homo præter animal, aut præter equum. Sed istæ admittendæ sunt, omne animal præter album, omne album præter dulce &c. quanquā terminus exceptus nō sit quidditatiue inferior, sicut si diceret, omne animal præter hominem. Intelligitur hæc cōditio, si dictio exceptiua accipiat exceptiue. Nam si accipiat diminutiue, id non requiritur: vt si dicas: decem homines exceptis duobus non faciunt populū. Secunda conditio est q̄ terminus a quo fit exceptio sumatur cum signo vniuersali, siue distribuatur, siue non: vt omne animal præter hominem est irrationale, non omne animal præter hominem est irrationale. Neq; hæ conditiones (vt quibuscū videtur) sunt censendæ voluntariæ. Nam fundantur in regulis Grammaticis.

Not. 3.

Extrema
exceptiueTertiò notādū est circa distinctio

nem extremorū exceptiuarū q̄ aliqui putant subiectum exceptiue esse totum complexum ex termino à quo fit exceptio & parte excepta, quod est subiectum primæ exponentis. Et secundum istos prima exponens esset præiacens exceptiuarū. Sed licet non adeo referat, postquā quæstio est de nomine, nihilominus verisimilius est subiectum esse solū terminum a quo fit exceptio. Primò, quia totum illud, animal præter hominem, non facit illic vnum congruum complexum. Secundo, quia dictio exceptiua cum parte extra capta est velut modus modificans totam exceptiuam, sicut ly, tantum: & ideo non efficitur pars subiecti. Et secundum hoc præiacens exceptiuarū, non est prima exponens, sed vniuersalis, quæ restat dempta dictione exceptiua, & patet extrà capta: vt præiacens huius, omne animal præter hominem est irrationale: est hæc, omne animal est irrationale: sicut præiacens exclusiuarū est propositio, quæ restat dempto signo exclusiuo.

Sed hoc supposito dubium est, vtrum subiectum exceptiuarū restringatur à parte extra capta, quantum ad suppositionem: verbi gratia, vtrum subiectum huius, omne animal præter hominem est irrationale, restringatur: vt solū supponat pro animali alio ab homine. Sunt qui opinantur. Sed tamen nobis non est verisimile. Imò credimus ly, animal supponere vniuersaliter pro omni animali. Et ratio est: quia dictio exceptiua non denotat subiectum non supponere pro parte extra capta (imò quando dictio affirmatur, tunc in secunda exponente verificatur

terminus a quo fit exceptio de parte extra capta) sed excipit suppositum talis termini à ratione prædicati: vt denotet prædicatum non conuenire illi.

Quarto notādū, quod nō pos-

sunt hic distingui propositiones de excepto extremo ab exceptisita proprie sicut in exclusiuis. Nam vel propositio de excepto extremo conuertitur cum exceptiua, vel est inepta. Exempli gratia. Sunt qui accipiāt hanc propositionem, omne animal præter hominem est irrationale, tanquam de excepto subiecto: vt sit sensus, omne animal quod non est homo est irrationale. Et in eodem sensu debent concedere istam, omne animal præter hominem est substantia: quia non requiritur veritas tertiæ exponentis negatiuæ: sed solū quod omne animal quod non est homo sit substantia. Sed certe huiusmodi propositiones non faciunt Latine tales sensus. Nam hæc est significatio dictionis exceptiuarū, vt aliud quod suppositum excipiat a subiecto, a quo remoueatur prædicatum. Et ideo nullam fecimus mentionem in textu de propositionibus de excepto extremo.

Quinto notādū, quod materia ex

ceptiuarum quatuor punctis absoluitur, sicut materia exclusiuarum: videlicet si sciamus quomodo exponantur, quomodo termini supponant, quomodo opponantur, & quomodo conuertantur. Quod ad primū attinet, quatuor sunt in textu genera exceptiuarum, sicut exclusiuarum. Nec sunt distinguenda octo genera, vt aliqui volunt. Dicunt enim hanc, omne animal non præter hominem est irrationale, esse in quinto genere, & contradictoriam eius in sexto: & hanc, omne animal non præter hominem non est irrationale, in septimo: & contradictoriam eius in octauo. Nam ista genera præterquā q̄ propositiones sunt Barbaræ, sub aliis generibus comprehenduntur. Quintū enim genus reducitur ad secundum, & septimum ad quartum. Vnū tamen est hic adnotandum: quod negatio nominalis, sicut fronti copulatiuæ præposita non negat copulam hypotheticalem: ita nec appositā in principio exponibilis negat signum exponibile, quod in hac parte censetur hypotheticū: postquam exponitur hypothetice. Quare hæc, nullum animal præter hominem est rationale, non est propositio secundi generis, sed tertiæ, exponibilis copulatiue.

Modi exponendi exceptiuarum

Nota. 6.

O z perspi-

Not. 4.

ppositio
de excep-
to extre-
mo.

neq; hoc notab.

neq; hoc notab.

Not. 5.

neq; hoc notab.

perpicui sunt in textu nec indigent expositione. Non vñ sumus in prima exponente termino infinito, cum Modernis, sed relativo aietatis, cum antiquis: quia melius sonat Latine, animal aliud ab homine, quam animal non homo. Et maxime: quia termini infiniti respectu copulæ de extrinseco tempore obscuritatem offundunt, vt videbimus inter arguendum. Aliquando tamen, causa breuitatis, vtremur termino infinito, & aliquando copula implicationis: vt, omne animal præter hominem, tripliciter exponamus, scilicet, omne animal aliud ab homine, omne animal non homo, omne animal quod nõ est homo. Item diximus, propositionem primi generis exponi per tres vniuersales: quia loquimur de illis, vbi pars excepta est terminus communis. Dicitio enim exceptiua distribuit terminum rectum ab illa. Si verò pars excepta fuerit singularis, secunda & tertia exponentes debent esse singulares. Sed prima exponens semper debet esse vniuersalis, vel sumpta cum signo vniuersali. Sed quod attinet ad qualitatem: prima exponens vniuersaliter est eiusdem qualitatis cum exceptiua: & tertia oppositæ qualitatis. Secunda verò, in exceptiuis primi & tertij generis, vbi dicitio exceptiua affirmatur, est affirmatiua: in secundo verò & quarto genere, vbi dicitio exceptiua negatur, est negatiua.

Quantitas
exponen-
tium.

Qualitas.

Quantitas & qualitas harum exponentium continetur his quatuor dictionibus, lauare, commoti, peccata, hyfopo. Prima videlicet denotat, exponentes primi generis esse duas vniuersales affirmatiuas & tertiam vniuersalem negatiuam. Secunda denotat, exponentes secundi generis esse contradictorias, scilicet, duas particulares negatiuas, & tertiam particularem affirmatiuam. Tertia vero denotat, exponentium tertij generis primam esse vniuersalem negatiuam, alias duas vniuersales affirmatiuas. Quarta denique significat, exponentium quarti generis contradictorio modo, primam esse particularem affirmatiuam, & alias duas particulares negatiuas.

Nota. 7.
Suppositio
num regu
la. 3.

Secundū punctum exceptiuarū est de suppositionibus terminorum exceptiuarū. Vbi sit prima regula. Terminus a quo fit exceptio supponit secundum exigentiam signorum, quæ feruntur in illum: vt in primo genere supponit distributiue, & in secundo determinate. At non licet ipsum per inductionem resolvere ante expositionem:

tum propter in congruitatem, quæ esset, verbi gratia, in hac, hoc animal præter hominem est irrationale: tum quia non valet descensus. Nam hæc est vera, omne animal præter hominem est irrationale, & quælibet singularis esset falsa: vbi sub ly, animal, demonstraretur brutum: vt patet per secundam exponentem, omnis homo est hoc animal.

Secunda regula. Pars excepta, si sit terminus communis distribuitur a dictione exceptiua si affirmatur: licet secundum Petrum Hisp. & antiquos supponat simpliciter: sed parum refert quod supponat distributiue. Cuius signum est, quia in secunda & tertia exponente distribuitur. Et licet ascendere pure copulatiue sub illa in exceptiuis primi & tertij generis, non tamen licet descendere, eò quod argueretur, ex parte subiecti primarum exponentium: ab inferiori ad superius distributum: vt patet in hac consequentia. Omne animal præter hominem est irrationale, ergo omne animal præter Petrum est irrationale. Tertia. Suppositio prædicati non potest certo designari, nam in prima exponente non distribuitur, & in tertia distribuitur. Vnde sub illo non licet ascendere disiunctiue: & per consequens non supponit determinate. Non enim sequitur, omne animal præter hominem est hoc sensibile (demonstrando brutum) ergo omne animal præter hominem est sensibile: nam casu quo nullum aliud esset animal brutum nisi illud demonstratum, antecedens esset verum, & consequens falsum, nec valet sub illo descensus copulatiuus, & per consequens non supponit distributiue. Non enim sequitur, omne animal præter hominem est irrationale: ergo omne animal præter hominem est hoc irrationale, rebus vt nunc.

Tertium punctū positum est in Not. 8.
constituendis oppositionibus, quæ per ea quæ
dicta sunt de exclusiuis, facile cognoscuntur. Opositio-
num.

Et regulæ sunt fere eadem. Contradictio enim in primis eodem modo constituitur, per præpositionem negationis: propositiones secundi generis contradicunt propositionibus primi, & propositiones quarti contradicunt propositionibus tertij, Vnde sequitur sicut in exclusiuis quod nullæ duæ exceptiue exponibiles ambæ copulatiue, aut ambæ disiunctiue sunt contradictoriæ: quia in primis manet eadem vniuersalitas, & in secundis eadem particularitas. Sed & pro aliis generibus oppositionum feruit eadem regula.

in his oppositiuibus hinc positiua, quæ
est nō est, qd ppter exclusiuis, opponunt
quandammodum alie ppter a copulatiue,

neg. hoc animal. 6. 8. 11.
q. p. ill. f. 1. 1.

neg. hoc animal. 6. 8. 11.

la, quæ in exclusiuis. Nempe, si sunt duæ exceptiua, quæ ambæ copulatiuæ exponuntur & aliqua exponens vnius alicui alterius in veritate formaliter repugnat, & exponentes ambarum non repugnant in falsitate, sunt contrariæ. v.g. Ista duæ, omne animal præter hominem est irrationale, omne animal præter hominem non est irrationale, sunt contrariæ: quia primæ exponentes sunt contrariæ. Et contradictoriæ istarum sunt subcontrariæ. Imo vniuersaliter propositiones primi, & tertij generis contrariantur: & propositiones secundi & quarti subcontrariantur si constant ex eisdem terminis: nullo alio variato, præter qualitatem copulæ: vt in his omne animal præter hominem est irrationale, omne animal præter hominem non est irrationale. Non omne animal præter hominem non est irrationale. Non omne animal præter hominem est irrationale.

Nota. 9.
Regu. tres

Ex his quæ dicta sunt, subsequuntur

tres regulæ, quas hic solent adnotare Summulistæ. Prima omnis vniuersalis in parte vera & in parte falsa, potest reddi vera per exceptionem suppositorum pro quibus redditur falsa: vt quia hæc, omne animal est irrationale, est vera pro brutis & falsa pro hominibus efficitur vera hoc modo, omne animal præter hominem est irrationale: & hæc omne animal non est rationale, efficitur hoc modo vera, omne animal præter hominem non est rationale. Vniuersalis in parte vera & in parte falsa, est illa, quæ sub termino distributo habet aliquas singulares veras, & aliquas falsas. Quare hæc, incipit omnis homo esse (casu quo nunc essent & aliqui non inciperent) non est in parte vera & in parte falsa. Imo est simpliciter falsa: quia non est resolvable immediate per illas singulares, sed per exponentes de ly, incipit. Neque ista, omne animal fuit in arca Noe (subiecto incompletè distributo) est in parte vera & in parte falsa: sed simpliciter vera: quanquam habet aliquas singulares falsas: quia non resoluitur copulatiue per illas. Sed esset in parte vera & in parte falsa, si aliqua species esset de qua nullum animal fuisset in arca Noe.

Et eadem ratione, Vterque homo loquitur (duobus hominibus loquentibus & cæteris tacentibus) non est in parte vera & in parte falsa, imo simpliciter vera. Et esset tamen in parte vera & in parte falsa: si solum essent duo homines, quorum alter loqueretur

& alter taceret. Sed tunc non posset reddi vera per exceptionem: quia non est vera per tot supposita, quot requiruntur secundum restrictionem de ly, vterque, puta pro duobus. Secunda regula est conuertens primæ, scilicet, Omnis exceptiua copulatiuæ exponibilis repugnat suæ præiacenti. Vt istæ formaliter repugnant in quibuscunque terminis, omne animal præter hominem est irrationale, omne animal est irrationale: quia ex præiacente & secunda exponente sequitur contradictoria, seu contraria tertiæ, hoc modo. Omne animal est irrationale, omnis homo est animal, ergo omnis homo est irrationalis in barbara: & eodem modo repugnant istæ, omne animal non est rationale, omne animal præter hominem non est rationale.

Nam sequitur bene, omne animal non est rationale, omnis homo est animal, ergo nullus homo est rationalis: in celarent. Vnde, si aliquando committeretur defectus, arguendo à præiacente cum secunda exponente, ad contrariam tertiæ, non esset necessarium præiacentem repugnare exceptiua. Vt hæc non repugnant, vtrunque animal est irrationale & vtrunque animal præter hominem est irrationale: nec hæc, quasi omne animal perfectum est quadrupes & quasi omne animal perfectum præter hominem est quadrupes.

Tertia regula. Omnis exceptiua primi generis infert duas subcontrarias, in quibus subiicitur terminus à quo fit exceptio, & prædicatur prædicatum exceptiue, vt formaliter sequitur, omne animal præter hominem est irrationale, ergo aliquod animal est irrationale: & aliquod animal non est irrationale. Nam affirmatiua sequitur ex prima exponente ab inferiori ad superius non distributum affirmatiue: & negatiua sequitur ex secunda & tertia exponentibus: vt nullus homo est irrationalis, omnis homo est animal: ergo aliquod animal non est irrationale: in felapton. Sed ex exceptiua tertij generis non sequuntur subcontrariæ: quia non sequitur negatiua, scilicet, omne animal præter hominem non est rationale: ergo aliquod animal non est rationale. Nam si nullum esset animal nisi solus Petrus: antecedens esset verum, & cōsequens falsum.

Lectio secunda.

His præhabitis loci arguendi in Nota. i. exceptiuis sunt tres. Primus, ab exceptiua cuiuscunque generis ad exponentes, & cō-

uerso
omnes loci arguendi sub ipso comprehensuntur ab exceptione ad suas exponentes
et eandem est legitimus arguendi modus,

Liber quartus.

uerso, est mutua & formalis consequentia

Secunda, ab exceptiua primi & tertij generis, quæ exponuntur copulatiue, ad quamlibet eius exponentium est bona consequentia: sed non è conuerso. Tertius, in exceptiuis secundi & quarti generis, quæ exponuntur disiunctiue, à qualibet exponentium ad exceptiuam, est bona consequentia: sed non è conuerso.

Argum. 1.

At verò contra huiusmodi regulas primo arguitur. Non sequitur, omne instans, præter hoc præsens fuit: ergo omne instans aliud ab hoc præsentis fuit: & arguitur per secundam regulam: ergo ille locus non tenet. minor est nota. Et probatur maior. nam exceptiua manifesta est. Et quod illa prima exponens sit falsa, patet: quia aliud instans ab hoc pro nullo supponit. Requiritur enim aliud, instans fuisse simul cum hoc ut fuerit ad aliud ab hoc. Propter hoc argumentum exponunt Summulistæ per terminum infinitum, & non per relatiuum: quia videlicet instans præteritum fuit, non hoc præsens, & tamen non fuit aliud ab hoc præsentis. Sed reuera gratis negant quod instans præteritum non fuerit aliud ab hoc. Non enim requiritur aliud instans fuisse simul cum hoc, ut fuerit aliud ab hoc: quando copula est de extrinseco tempore, sed satis est quod vnum sit vel fuerit, & aliud sit vel fuerit, & vnum non fuerit aliud.

Argum. 2.

Secundò arguitur. Non sequitur omne animal præter album non fuit nigrum: ergo omne animal aliud ab albo non fuit nigrum: & tamen arguitur per secundam regulam: ergo ille locus non tenet. Minor est nota. Et probatur maior. Nam casu quo inter animalia solum fuerint Petrus & Paulus quorum Petrus fuerit albus & niger successiue, sed Paulus nec albus nec niger, exceptiua est vera, ut notum est: quia illa vniuersalis, omne animal non fuit nigrum, est vera pro Paulo & falsa pro Petro: ergo excipiendo Petrum, qui fuit albus & niger, reperitur vera. Sed quæ exponens illa sit falsa, arguitur. Nam subiectum distributum videtur supponere pro Petro, qui in aliquo tempore non fuit albus: de quo tamen non negatur prædicatum.

Nota. 2.

Circa hoc argumentum est notanda hæc regula, pars excepta excipitur secundum exigentiam ampliationis copulæ: unde ad argumentum negatur maior: imò optime sequitur: & illa exponens est vera, sicut exceptiua, nec subiectum supponit pro Petro.

Nam negatio inclusa in relatiuo negat ablatiuum secundum totam ampliationem: ita ut tantum valeat aliud ab albo (ante ly, fuit) sicut aliquid quod nec est, nec fuit album. Et hoc perspicacius fit per relatiuum quam per terminum infinitum. Nam si diceres, omne animal non album non fuit nigrum, obscurum esset an ly, non album supponeret tunc pro Petro, qui in aliquo instanti fuit non album: vel deberet negatio infinitare totam ampliationem, quod non consonat Aristoteli concedenti, non cytharizantem possibile est cytharizare. Et forsan in his ampliationibus perspicacior est prima exponens per copulam implicationis, scilicet, omne animal quod nec est nec fuit album, non fuit nigrum. Et ita in exponibilibus primi generis. Aequa ratione prima exponens huius, omne ens præter creatas possibiliter est creatura, non est hæc in rigore, omne ens non creans, possibiliter est creatura. Nam ens non creans, supponit pro Deo, mediante ly, possibiliter, saltem secundum Aristotelem, ut modo dicebamus. Sed est hæc, omne ens quod non potest esse creans possibiliter est creatura, vel aliud à creante quod idem est: nam negatio inclusa in ly, aliud, negat totam ampliationem, ut patet in tertia exponente ipsius. Et prima exponens huius, omne ens præter creans necessario est, debet esse hæc, omne ens quod non potest esse creans necessario est. Itaque in vniuersum obseruetur ampliatio illius partis exceptæ.

Atqui quod de parte excepta digum est in prima exponente, obseruandum etiam est in secunda de termino à quo fit exceptio: ut videlicet eodem modo amplietur sicut in exponibili. Quare non sequitur, omne ens præter creaturam fuit: ergo omnis creatura fuit ens. Nam in primo instanti mundi exponibilis fuit vera, & exponentes falsæ. Sed hæc est secunda exponens: omnis creatura est vel fuit ens. Sed contra hoc est argumentum. De inesse illius exceptiue nunquam fuit vera, ante primum instans esse mundi: ergo illa exceptiua in illo instanti non erat vera. probatur antecedens: quia secunda exponens huius de inesse, omne ens præter creaturam est ante creationem mundi erat falsa. Respondetur quod huiusmodi exponibiles non sunt immediate probande per de inesse, sed per exponentes, ut patet in casu argumenti. Et eadem ratione hæc omne ens præter creaturam necessario est, est necessaria, & tamen de inesse illius non est necessaria, Imò ante creationem mundi erat falsa, ut patet per

Nota. 3.

ter per secundam exponentem. Et pari ratione hæc, omne ens præter substantiam contingenter est. a. non debet immediate resolui ratione de ly: contingenter, sed ratione de ly, præter. Nam si ly. a. valeat tantum sicut Deus vel accidēs, exceptiua est vera, & ista falsa, omne ens præter substantiam possibiliter est. a. & omne ens præter substantiam possibiliter non est. a. quæ sunt exponentes de ly, contingenter.

Argum. 3.

Tertio & principaliter arguitur: Non sequitur, omne ens aliud à creatura possibiliter est & omnis creatura possibiliter est ens, & omnis creatura possibiliter non est: ergo omne ens præter creaturam possibiliter est: & tamen arguitur ab exponentibus ad exponibilem, ergo. Antecedens probatur. Nam exponentes manifeste sunt veræ. Et quod exponibilis sit falsa: constat: nam alias præiacēs, omne ens possibiliter est: staret simul in veritate cum exceptiua: contra secundam regulam supra positam. Hic est notanda alia regula circa tertiam exponentem, videlicet. Tertia exponens debet dari per contradictoriam copulam ad copulam ipsius exceptiue. Et ratio est, quia dictio exceptiua includit negationem cadentem in verbum principale. Vnde ad argumentum negatur minor: sed tertia exponens debet esse hæc, nulla creatura possibiliter est: eadem ratione tertia exponēs huius, omne ens præter creaturam possibiliter non est est hæc: omnis creatura necessario est. Et tertia exponens huius. Omne ens præter creaturam necessario est: est hæc, omnis creatura possibiliter non est. Hinc fit, has propositiones, omne ens præter creaturam necessario est ens, omne ens præter creaturam possibiliter est ens, non esse subalternas. Imò prima est vera, & secunda falsa. Et eadem ratione, nec ista subalternantur, omne ens præter creaturam impossibiliter est creatura, omne ens præter creaturam possibiliter non est creatura: ut patet si utrobique consideres tertias exponentes. Sed quæris an saltem ista sint contrariæ, omne ens præter creaturam necessario est ens, omne ens præter creaturam possibiliter est ens: nam videtur quod sint contrariæ per regulam supra positam: quia secunda exponēs primæ, scilicet. omnis creatura possibiliter est ens, est contraria tertiæ exponenti secundæ, scilicet, nulla creatura possibiliter est ens, & exponitur copulatiue. Respondetur quod non sunt contrariæ, imò sunt impertinentes. Nec dictæ exponentes contrariantur secundum habitum quæ sunt exponentes, ut est intelligen-

da regula supra posita. Nam si accipias has in simili forma, omne ens præter creaturam necessario est substantia, omne ens præter creaturam possibiliter est substantia: secunda & tertia exponentes non participant in prædicatis. Sed de his satis.

Ultimo arguitur. Non sequitur Arg. 4. & ultim. omne animal aliud ab homine rationale non est, & omnis homo est animal: & omnis homo est rationalis, ergo omne animal præter hominem rationale non est: tamen arguitur ab exponentibus ad exponibilem: ergo locus arguendi nullus. Maior probatur: quia exponentes sunt manifeste veræ. Et quod exponibilis sit falsa, patet: nam alias præiacēs staret simul cum exceptiua in veritate contra secundam regulam supra positam. Ad argumentum negatur minor: nam tertia exponens debet dari contradictorio modo ad primam: non solum quo ad copulam: sed quo ad suppositionem prædicati. Quare tertia exponens debet esse hæc, omnis homo omne rationale est, quæ est falsa sicut exceptiua.

Caput tertium.

Tertium genus exponibilium est propositionum reduplicatiuarum. Propositionio reduplicatiua est: quæ modificatur hoc syncategoremate, inquantum & similibus. Et accipiuntur huiusmodi dictiones dupliciter, scilicet, specificatiue: & reduplicatiue. Specificatiue, ut cognosco Coruscum inquantum venientem, color inquantum color est obiectum visus. Reduplicatiue, quando denotant causam. Et tunc constituuntur quatuor genera propositionum. Primum est. Simpliciter affirmatiuarum vbi & verbum affirmatur, & modus: ut, omnis homo inquantum rationalis est risibilis. Secundum est simpliciter negatiuarum vbi vtrumque negatur: ut non omnis homo inquantum rationalis est risibilis.

Tertium est propositionum quæ sunt affirmatiuæ de modo & negatiuæ de verbo: vt omnis homo in quantum rationalis non est hinnibilis. Quartum est propositionum, quæ sunt negatiuæ de modo: & affirmatiuæ de verbo: vt non omnis homo in quantum rationalis non est hinnibilis. Propositio primi generis exponitur copulatiue per quatuor exponentes. scilicet per præiacentem & per affirmatiuam: vbi terminus reduplicatus affirmatur de subiecto exponibilis. & affirmatiuam in qua affirmatur prædicatum de eodem termino reduplicato: & per causalem vbi exprimitur ratio connexionis prædicati ad subiectum, vbi gratia, omnis homo in quantum rationalis est risibilis, omnis homo est risibilis: & omnis homo est rationalis, & omne rationale est risibile: & quia aliquid est rationale ipsum est risibile. Propositio secundi generis exponitur disiunctiue: per quatuor exponentes contradictorias exponentium primi generis. Propositio tertii generis exponitur copulatiue: per quatuor exponentes. scilicet per præiacentem: & secundam affirmatiuam in qua affirmatur terminus reduplicatus de subiecto exponibilis: & tertiam vniuersalem negatiuam: in qua negatur prædicatum de eodem termino reduplicato: & quartam causalem vbi exprimitur ratio remotionis prædicati à subiecto. v. g. omnis homo in quantum rationalis non est hinnibilis, sic

exponitur: omnis homo non est hinnibilis, & omnis homo est rationalis, & nullum rationale est hinnibile, & si aliquid est rationale, ipsum non est hinnibile. Propositio quarti generis exponitur disiunctiue per quatuor exponentes contradictorias exponentium tertii generis.

Lectio prima.

Inter propositiones ratione aduerbij, aut expositionis exponibiles, vltimum locum tenet reduplicatiua, quippe quæ quatuor propositionibus exponitur. Quod quidem genus exponibilium cæteris omnibus scientijs plurimum subscribit. Et in textu duo fiunt. Primum declaratur quid est propositio reduplicatiua, & quot modis accipiat dictio reduplicatiua. Vbi notandum dictiones reduplicatiuas esse ly, in quantum, secundum quod, prout, & si quæ sunt aliæ id genus. Et accipiuntur dupliciter, scilicet, specificatiue & reduplicatiue. Et forte est alius modus diuersus, vt accipiantur diminutiue, scilicet ly, secundum. Specificatiue accipiuntur adhuc dupliciter: vno modo vt specificat conceptum alio modo, vt specificant formam seu rationem. Primo modo accipiuntur tales dictiones quando modificant actum animi interiorem: vt cognosco coruscum in quantum venientem, denotatur, quod cognosco coruscum per illum conceptum veniens, & non per alium. Quæquæ etiam hic quodammodo specificat rationem, seu formam obiecti. Denotatur enim quod de corusco nihil aliud cognosco nisi quod est veniens: & non cognosco, an sit coruscus, vel lepus: vel aliquid aliud. Et hic, ly, homo, significat Petrum in quantum hominem, denotatur quod ly, homo, de Petro nihil significat nisi rationem communem per illum conceptum homo. Et hic, Deus odit hominem in quantum peccatorem, denotatur quod nihil aliud odit Deus de homine, nisi peccatum. Et notato quod istæ dictiones specificantes non sunt necessariae, nisi quum virtute appellationis termini non exprimitur illa ratio. v. g. cum dico, cognosco venientem, non opus est addere, in quantum venientem: quia ly cognosco, appellat illum conceptum. Sed si dico, cognosco coruscum & non cognosco illum per illum conceptum coruscus: sed per illum veniens: opus est addere in quantum venientem. Quando vero

Nota. i.
Dicitur re
duplicati-
ua.

istæ

istæ dictiones non modificant actum animi
interiorem, tunc specificant solum formam
vel rationem rei, vt color in quantum color
est obiectum visus, ens in quantum ens est
subiectum metaphy. &c.

Not. 1.

Diminu-
tiua.

Dixerim dictiones, has saltem ly,

secundum, accipi tertio modo diminutiue:
quia in hac, Aethiops est albus secundum de-
tes, non proprie accipitur reduplicatiue, cum
præiacens. s. Aethiops est albus, non sit simpli-
citer vera, quod requiritur ad veritatem redup-
licatiue: & eadem ratione, nec accipitur pro-
prie specificatiue: quia non specificatur for-
ma connexionis prædicati ad subiectum, sed
accipitur diminutiue: quia denotatur prædi-
catum, albus, non conuenire simpliciter subie-
cto, sed secundum quid. id est, secundum par-
tem. Est enim pulchra regula. D. sancti. 3. p. q.
16. ar. 8. videlicet. Ea quæ indifferentiter conue-
nire possunt toti vel parti, si conueniant soli
parti, non attribuimus simpliciter toti: vt non
dicimus q. Aethiops est albus absolute: sed
albus secundum dentes, ea tamen quæ solū pos-
sunt conuenire tota ratione partis attribui-
mus absolute toti: concedimus enim absolu-
te. Petrus est crispus: quia non dubitamus
quin hoc insit solum ratione capitis. Et ideo
non cōcedit, illic, Sanct. Thom. absolute hæc,
Christus est creatura: quia potest dubitari an
hoc conueniat Christo simpliciter vt dicebat
Arriani, an solum ratione humanitatis vt di-
cunt fideles. Et hæc, Christus secundum huma-
nitatem est creatura, ab omnibus indubiè cō-
ceditur sily, secundum, accipitur diminuti-
ue. Et negat statim ar. 9. quod Christus ince-
pit esse, quia aliqui possent dubitare ince-
pisse secundum omnem eius naturam, vt di-
cebat Arrius. Sed solum incepit, secundum
humanitatem: vt concedit Augustinus super
Ioannem.

Not. 2.

Quatuor
termini re-
duplicati-
ua.

In secunda parte textus traditur
expositio huiusmodi dictionum, quado acci-
piuntur reduplicatiue: & nota in propositio-
ne reduplicatiua quatuor terminos. Qui sunt
dictio reduplicatiua, terminus reduplicatus,
subiectum & prædicatum: verbi gratia in
hac, omnis homo in quantum rationalis est
risibilis ly, in quantum, est dictio reduplica-
tiua, & ly, rationalis, est terminus reduplicatus,
& ly, risibilis, est prædicatum, & ly, homo,
subiectum. Nam, sicuti diximus de dictione
exceptiua, etiam ly, in quantum, non efficitur
pars subiecti, sed modificat cum termino re-

duplicato totam propositionem faciens illam
exponibilem. Quare præiacens est illa, omnis
homo est risibilis.

His terminis cognitis, perspicui

sunt modi exponendi, qui traduntur in tex-
tu, secundum quatuor genera propositionum
exponibilium. Vbi nihilominus aliqua sunt
notanda. Primum, q. vniuersalis & particu-
laris constituuntur sub eodem genere: vt ho-
mo in quantum rationalis est risibilis: est pro-
positio primi generis, & proportionabiliter
in ceteris. Et ideo non diximus, primam aut
secundam exponentes debere esse vniuersa-
les aut particulares, sed primam debere esse
præiacentem, & secundam vnam affirmati-
uam siue vniuersales sint, siue particulares.
Tertia verò debet esse vniuersalis: quia ly,
in quantum distribuit terminum reduplica-
tum. Et quia nec primæ duæ exponentes, nec
quarta seruant certam quantitatem, non ad-
notauimus illas certis diffinitionibus.

Not. 3.

Sed quia dictum est, quartæ expo-

nentem esse causalem, sciendum est quod se-
cundum antiquos vt meminit. S. Tho. 1. q. de
malo. arg. 2. dictio reduplicatiua quandoque
dicit causam prædicati, quandoque solā con-
comitantiam inter terminum reduplicatum
& prædicatum: verbi gratia in his, homo in
quantum rationalis est risibilis, homo in quan-
tum materialis est corruptibilis, ly, in quan-
tum, dicit causam: sed in hac, homo in quan-
tum albus habet albedinem, ly in quantum
non dicit causam: quia esse album non est
causa habendi albedinem: sed denotatur illic
concomitantia: quia terminus reduplicatus
& prædicatum se concomitant in subiecto.
Vnde, quando ly, in quantum, dicit solū com-
mitantiam, vltima exponens non debet esse
causalis, sed conditionalis: vt si aliquid est al-
bum illud habet albedinem: sed tamē frequen-
ter non sunt in vsu huiusmodi reduplica-
tiua, nisi in sensu causali. Atqui quando ille
modus, in quantum, dicit causam, potest im-
portare omne genus causæ: nempe aut mate-
rialis: vt, homo in quantum corpus est altera-
bilis: aut formalis, vt homo in quantum habet
albedinem est albus: aut efficientis, vt ignis in
quantum calidus calefacit: aut finalis, vt, ho-
mo in quantum viuit comedit.

Not. 4.

Sed est secundum notandum circa can-
dem vltimā exponentem, q. moderni nolunt pro
subiecto antecedenti termino transcedere,

Not. 5.

O

sed

sed ipsomet termino reduplicato: ut quarta exponens huius, omnis homo in quantum rationalis est risibilis, sit hæc, quia rationale est rationale ipsum est risibile. Et ratio istorum est, quia alias (inquiunt) non esset consequentia formalis ab exponentibus ad exponibilem: saltem si fieret expositio conditionalis. V. g. hæc consequentia non esset formalis, si aliquid est rationale ipsum est album (cum ceteris exponentibus) ergo omnis homo in quantum rationalis est albus. Nam cum ly, aliquid, nullum habet synonymum terminum in exponibili, licet loco illius ponere ly, lapis, & tunc hæc consequentia esset similis formæ, omnis homo est albus, omnis homo est rationalis, & omne rationale est album: & si lapis est rationalis lapis est albus: ergo omnis homo in quantum rationalis est albus: quæ nihil valet (ut dicunt) nam casu quo omnis homo sit albus, tres primæ exponentes sunt manifestæ veræ, & quarta itidem, quia est conditionalis, cuius antecedens est impossibile: & tamen reduplicatiua est falsa pro quarta exponente, scilicet. Si homo est rationalis homo est albus: quæ est mala consequentia. At verò, isti gratis negant communem & verum modum exponendi. Est enim sciendum quod dictio reduplicatiua dicit generalem causam connexionis prædicati ad subiectum: ita ut cuiusque conveniat ratio termini reduplicati, convenit proinde prædicatum, & ideo quarta exponens debet dari per terminum transcendente, scilicet, quia aliquid est rationale ipsum est risibile. Et eodem modo si sit conditionalis. Tamen si si possit dari per subiectum ipsius reduplicatiuæ, scilicet quia homo est rationalis, ipse est risibilis. Sed tunc solum exprimitur particularis causa connexionis prædicati in hoc determinato subiecto. Unde ad rationem illorum respondetur primo quod non requiritur, ab exponentibus ad exponibilem esse consequentiā formalem: sed satis est teneat in materia. Et secundo dicimus quod etiam expositio per terminum transcendente est formalis. Et illa consequentia quæ ad ducitur in simili forma est optima: & sicut reduplicatiua est falsa, ita & quarta exponens, scilicet. Si lapis est rationalis, ipse est albus: nā est mala consequentia, cum non teneat per locum intrinsecum.

ta exponens est necessaria: quia illa est quæ explicat naturā reduplicatiuæ. Et casu quo omnis homo esset albus, tres exponentes reduplicatiuæ, omnis homo in quantum rationalis est albus, essent veræ, & tamen reduplicatiua esset falsa, defectu quartæ exponentis. Secunda conclusio. Secunda exponens itidem est necessaria, nam eodē casu hæc exponibilis est falsa, omnis homo in quantum niger est coloratus, defectu secundæ exponentis, & aliæ tres exponentes sunt veræ. Tertia conclusio. Prima & tertia exponentes non sunt necessaria: quia includuntur in alijs duabus, & ex illis inferuntur. Quod prima inferatur ex tertia & secunda manifestum est, in hac reduplicatiua, omnis homo in quantum rationalis est risibilis. Sequitur enim formaliter, omne rationale est risibile, & omnis homo est rationalis: ergo omnis homo est risibilis in barbara. Et si accipias reduplicatiuam tertiæ generis, ex tertia & secunda inferis primam in celarent. Et tertia itidem inferitur ex ij. & iij. Sequitur enim in quibuscūq; terminis. Quia aliquid est rationale ipsum est risibile, & aliquid est rationale (quod sequitur ex secunda exponente) ergo omne rationale est risibile. Imò ex sola quarta exponente sequitur tertia. Quia ad veritatem huius causalis, quia aliquid est rationale ipsum est risibile, requiritur veritas antecedentis & consequentis. Scilicet aliquid sit rationale, & omne rationale sit risibile. Si ergo secunda & quarta exponentes inferunt tertiā: & secunda & tertia inferunt primā, sit de primo ad ultimum, ut secunda & quarta solæ sufficiant. Imò verò si pro subiecto antecedentis in quarta exponente acciperemus subiectum ipsius reduplicatiuæ, sola quarta exponens inferret omnes alias, & reduplicatiua converteretur cum sola quarta exponente. Hæc nāque æquipollent, omnis homo in quantum rationalis est risibilis, & quia homo est rationalis ipse est risibilis, ut quisque potest praticare. Unde satis esset exponere per unicam exponentem, aut saltem per secundam & quartā, nisi quia Petrus Hispanus & omnes summulistæ exponunt per quatuor ut expositio sit extensior & perspicacior. Sed arguunt aliqui contra hoc ad probandum quod tertia exponens sit necessariā nec sequatur ex secunda & quarta. Nam hæc reduplicatiuæ sunt falsæ, Deus in quantum ens est Deus, omnis homo in quantum animal possibiliter est risibilis: defectu tertiæ exponentis, & tamen si illa non exprimeretur, essent veræ: quia aliæ tres exponentes sunt veræ, saltem si ultima

Dubitatio
Nota. 7.
Conclu. 1.

At, dubium est, an possit propo-

sitio reduplicatiua sufficienter exponi p. pau-
iores, quam quatuor exponentes. Respon-
detur per tres conclusiones. Prima est. Quar-

is non obstantibus sit concludendum prædicta quod illud primo
cum dictio reduplicatiua dicat causam sufficientem per expo-
nit per unam causalem, quæ est quod illa y quas apparet
D. R. probat huc concludendum quod exponens debet esse et
vires ipsa exponibilis, sed diffinitum est hoc per se in men-
te retinere quod satis exprimitur per unam causalem

ultima detur conditionaliter. scilicet si aliquid est ens, illud est Deus: si aliquid possibiliter est animal, ipsum possibiliter est risibile: quia sunt conditionales in quibus consequens est necessarium. Sed nos respondemus quod illæ reduplicatiuæ sunt falsæ, non solum ratione tertiæ, sed ratione quartæ exponētis: nam illæ conditionales sunt falsæ, cum nō teneat per locum intrinsecum.

Nota. 8.
Suppositio.

Circa suppositiones terminorū reduplicatiuæ notandum, subiectum supponere secundum exigentiam signorum, sicut in cæteris categoricis. Sed tamen terminus reduplicatus, non omnino distribuitur sicut pars excepta distribuitur à ly, præter. Cuius signum est primum quod non distribuitur in ambabus exponentibus in quibus ponitur, sed solum in tertiā. Item nec valet iste descensus, omnis homo in quantum rationalis est risibilis: ergo omnis homo in quantum hoc rationale est risibilis. Item nec supponit purè particulariter: quia nō valet ascensus disiunctiuus, scilicet, Petrus in quantum habet formam in hac materia est hoc indiuiduum: ergo Petrus in quantum habet formam in materia est hoc indiuiduum. Quare non absurdè diceretur, quod terminus reduplicatus supponit simpliciter. At verò prædicatum reduplicatiuæ supponit confusè tantum, sicut supponit in prima exponente.

Not. 6.
Oppositio.

Circa oppositiones reduplicatiuæ nihil est particulariter considerandum. Sed opponuntur sicut cæteræ categoricæ, dummodo ad contradictionem obseruetur, quod dictio reduplicatiua si affirmatur in vna negetur in altera. Et ad contrarietatem obseruetur quod vel dictio in vtraque affirmetur, vel saltem in vna. Nam si in vtraque negaretur, maneret eadem particularitas. cum dictio negata exponatur disiunctiuè. Et ad subcontrarietatem obseruetur quod dictio vel vtroque negetur, vel saltem in vna, aliā maneret vniuersalitas. Vnde propositio primi generis & propositio tertiæ contrariantur, si fuerint vniuersales: & propositio secundi generis contradicit propositioni primi generis, & subalternatur propositioni tertiæ generis: propositio verò quarti generis contradicit propositioni tertiæ generis, & subalternatur propositioni primi generis: vt patet in hac figura.

Omnis homo in quantum rationalis est risibilis.

Omnis homo in quantum rationalis non est risibilis.

Non omnis homo in quantum rationalis nō est risibilis.

Non omnis homo in quantum rationalis est risibilis.

His adnotatis, loci arguendi in huiusmodi exponibilibus, sicut in cæteris sunt tres. Primus, à reduplicatiua cuiuscunque generis ad eius exponentes, & è conuerso, est bona & mutua consequentia. Secundus. A reduplicatiua primi & tertiæ generis quæ exponuntur copulatiuè ad quamlibet exponentium est bona consequentia, sed non è conuerso. Tertius. In reduplicatiuis secundi, & quarti generis, quæ exponuntur disiunctiuè à qualibet exponentium ad exponibilem est bona consequentia.

Not. 10.
Loci arguendi

Lectio secunda.

In hoc genere exponibilium potissima essent dubia in materia incarnationis & Trinitatis, nisi caput excederet summa multarum. Arguitur ergo facilius: Non sequitur, Deus in quantum Deus contingenter creat, ergo Deus contingenter est Deus: & arguitur ab exponibili ad secundam exponentem: ergo secundus locus arguendi nullus. Quod si dicas quod in secunda exponente terminus reduplicatus debet præcedere copula sicut in exponibili, aliā variatur appellatio de ly, contingenter, supra terminum reduplicatum, adhuc non sequitur, si inferas, Deus, Deus contingenter est. Ad hoc respondetur, sicut in cæteris exponibilibus diximus: quod termini in exponentibus debent ampliari sicut in exponibili. Et quia termini præcedentes ly, contingenter, stant pro possibili, secunda exponens debet esse hæc, Deus possibiliter est Deus. Quare istæ quatuor, Deus in quantum Deus possibiliter est creans, contingenter est creans: necessario est substantia, impossibiliter est creatura, eandem habent secundam exponentem.

Argum. 1

Secundo arguitur: non sequitur, omnis homo in quantum creatura possibiliter nō est, ergo omnis homo necessario est creatura

Argum. 2

Nota.1.

tura, & tamen arguitur per regulam, ergo regula nulla. Probatur minor, quia postquam secunda exponens est opposita qualitatis ad primam, debet dari per contradictoriam copulam: ut dictum est in exceptiuis, & exclusiuis. Sed quod consequentia non valeat probatur: quia exponibilis est vera, ut notum est, nam omnis creatura: eo quod creatura potest non esse, & exponens est falsa, si termini supponant accidentaliter.

Ad hoc respondetur concedendo illam consequentiam non valere. Non enim est eadem ratio in hac parte reduplicatiuarum & exceptiuarum & exclusiuarum. Nam si in illis requirebatur exponentes opposita qualitatis dari per contradictorias copulas, eo erat, quod ly, tantum, & ly prater, includit negationes quae feruntur in copulas, & reddunt sensus contradictorios. Sed ly, in quantum, nullam includit negationem. Sed si contingit secundam exponentem non esse eiusdem qualitatis cum prima, est quia prima insequitur qualitatem copulae principalis, & secunda qualitatem dictionis reduplicatiuae. Quare secunda exponens dictae exclusiuae est, omnis homo possibiliter est creatura, ubi termini eodem modo ampliantur sicut in exponibili. Idem censendum est de quantitate terminorum, ut non dentur secundum exigentiam contradictionis. Ut si dicas, omnis homo & equus in quantum animalia, non sunt lapides. Partes subiecti eodem modo debent supponere in prima & in secunda exponente, scilicet, omnis homo & equus non sunt lapides, & omnis homo & equus sunt animalia.

Argum. 3.

Tertio arguitur, non sequitur, Petrus in quantum albus erit coloratus, ergo quia Petrus est vel erit albus Petrus erit coloratus: & arguitur ab exponibili ad quartam exponentem: ergo modus arguendi nullus. Maior est nota: quia exponibilis est vera, casu quo Petrus erit albus: & exponens est falsa quia est mala consequentia: nam stat quod Petrus sit vel erit albus & tamen non erit coloratus, ut si modo sit albus, & post hoc non erit. Sed quod arguatur ab exponibili ad exponentem, probatur: nam ly, albus in exponibili stat pro illo, quod est vel erit: & eodem modo accipitur in antecedente quartae exponentis.

Ad argumentum concessa maiore negatur illam esse quartam exponentem, sed est haec: quia Petrus erit albus Petrus erit coloratus: & ratio est, quia dictio reduplicatiua denotat concomitantiam inter terminum redu-

plicatum & praedicatum, ut supra diximus. Et ideo antecedens & consequens ultimae exponentis debent dari per eandem copulam: nisi diuersae sint copulae in ipsa exponibili: ut si dicas, Petrus in quantum est albus erit coloratus, cuius ultima exponens est, quia Petrus est albus erit coloratus, quae est falsa. Ex hoc sequitur quod quarta exponens huius, Deus in quantum Deus necessario est substantia, est haec, quia Deus necessario est Deus, Deus necessario est substantia. Et quarta exponens huius, Deus in quantum Deus contingenter creat, in rigore debet esse haec, quia Deus contingenter est Deus, Deus contingenter creat. Verum est tamen quod in huiusmodi propositionibus aures sunt consulendae: nam aliquando faciunt sensum ac si sint diuersae copulae termini reduplicati & praedicati. Ut sensus huius, Deus in quantum Deus contingenter creat, est ac si diceret, Deus in quantum est Deus contingenter creat. Quare secunda exponens erit haec, Deus est Deus: & quarta haec, quia Deus est Deus, Deus contingenter creat. Et pari modo haec, Deus in quantum Deus necessario est, videtur facere hunc sensum, Deus est Deus, & quia Deus est Deus, necessario est.

Caput quartum.

Quartum signum exponibile est verbum, differt. Cuius duo sunt genera propositionum: primum affirmatiuum, ut substantia differt ab accidente: & alterum negatiuum, ut substantia non differt ab accidente. Propositio primi generis exponitur copulatiue per duas affirmatiuas denotantes consistentiam extremorum & tertia negatiua in qua alterum negatur de altero: ut substantia differt ab accidente, sic exponitur, substantia est, & omne accidens est, & substantia non est accidens. Propositio secundi generis exponitur disiunctiue, contradictorio modo.

lectio
affirmatiua in qua 2 duabus p[ro]p[osition]ib[us] dicitur exist[ent]ia p[re]dicati et sub[ie]cti. et in q[ua] non remouet[ur] p[re]dicati a sub[ie]cto ut Petrus non differt a p[re]dicato. Petrus est et p[re]dicat[ur] et est p[re]dicat[ur] et p[re]dicat[ur]

*hinc arguitur plus a se
consequentiis p[re]dicat[ur] ut
si Petrus est albus non de
bet exponi.*

*hinc intelligitur
in p[re]dicat[ur] q[ua]ntum
differt ut in
affirmatiua exponitur
et si in p[re]dicat[ur] uerbo differt ut
al ut Petrus ne
cessario existit
et sufficiunt
exponitur. p[er] p[re]dicat[ur]
et in p[re]dicat[ur] differt
illa negat ut
Petrus differt
a chimera ex
ponitur sic Petrus
non est chimera, q[ui]a in p[re]dicat[ur]
fieri ut ex qua
differt non de
bet negari
existit.*

Lectio vnica.

Not. 1.

Post propositiones, quę sunt exponibiles ratione aduerbij aut prepositionis, sequuntur quarto loco propositiones exponibiles ratione verbi. Et primò exponibiles ratione de ly, differt, quę pauciores habent exponentes quàm ly, incipit. Atqui in huiusmodi exponibilibus non distinguuntur nisi tantum duo genera. Et ratio est, quia idem est signum exponibile & verbum propositionis. Quare si verbum affirmatur, propositio est simpliciter affirmatiua: & si negatur, simpliciter negatiua. Cuius expositiones perspicuę sunt in textu. Vbi notandum quòd prima exponens: vt dictum est in reduplicatiuis, modò est vniuersalis, modò particularis secundum quantitatem subiecti. Sed secunda debet esse vniuersalis, si ablatiuus rectus à ly, differt, fuerit terminus communis: quia ly, differt, cum includat negationem, distribuit talem ablatiuum. At vero si ambo extrema differentię præcedant verbū, tunc etiam secunda exponens potest esse particularis: vt si dicas, substantia & accidens differunt. Ex modo exponendi negatiuas, sequitur has esse veras, coelum non differt à chimæra, Antichristus non differt ab homine sanctissimo, in quibus alterum extremum non supponit: iuxta modum loquendi Aristote. 10. metaphysices, non enim nihil est idem aut diuersum.

Not. 2.

Secundò notandum, quòd quando additur verbo, differt, aliquis modus differentię, tunc ille debet proportionabiliter poni in omnibus exponentibus, vt homo differt genere à lapide, sic exponitur, homo est alicuius generis: & lapis alicuius generis, & homo non est eiusdem generis cuius est lapis: & intelligitur de immediato genere. Et hæc, homo differt specie ab equo proportionabiliter. Et hoc intelligitur quando determinatio illa denotat illud in quo differunt. Nam aliquando denotat illud per quod vnum differt ab alio: quod videlicet est ei peculiare: vt si diceret, homo ratione differt à bruto, tunc illa determinatio non debet addi alteri extremo: sed illa propositio resoluitur per hanc, homo differt à bruto, quia habet rationem, quam non habet brutum. Ex quo sequitur huiusmodi determinationes non distribui: quia ly, differt, non fertur in illas. Nec licet descendere sub illis. Non enim sequitur, Petrus differt specie à brunello: ergo differt hæc

specie: siue humanā, siue equinā demonstrat: nam si demonstrat equinā primā exponens est falsus, scilicet, Petrus est huius speciei: & si humanā, secunda est falsa: quare non absurdè diceretur quòd supponunt simpliciter.

Tertiò notandū quòd propositio- Not. 3.

tionis de ly, differt, non omnes sunt immediate exponibiles. Vnde propositio immediate exponibilis est, vbi ly differt, est verbum principale, vel participium eius ponitur à parte prædicati, sine aliquo signo quod feratur in totum: vt Petrus differt à Paulo, Petrus est differens à Paulo. Et istę sunt de modo loquendi consueto. Et tunc dicitur ly, differt capi syncategorematicè: & exponibiliter.

Sed alię sunt propositiones in quibus capitur categorematica: vt quando participium ponitur à parte subiecti, vel ponitur à parte prædicati: cum aliquo signo quod feratur in totum: vt aliquod differens ab homine est equus, Deus omne differens à creatura est.

Et sunt probandę immediate per resolutionem sub toto: vt hoc differens ab homine est equus: demonstrando equum: Deus hoc differens à creatura est, demonstrando ipsum Deum. Et illę singulares sunt probandę per suppositionem extremorum sicut ceterę categoricę. Sed ad cognoscendum an ly, differt, à creatura, supponat pro Deo, recurrendum est tandem ad expositionem de ly, differt. Sed potest prima conuerti immediate in propositionem consuetam, vt in hanc, equus est differens ab homine: nam illę inconsonetę essent potius quàm barbarę à scholis relegandę. Sed si illas admiseris: tunc hæc exclusiua, tantū differens à Deo est creatura est immediate exponibilis ratione de ly, tantum. Ex his sequitur hanc propositionem esse veram, Petrus est differens ab animali quod non differt ab equo (si relatiuum referat ablatiuum) nam tantum valet, sicut Petrus differt ab equo: sed est falsa si relatiuum referat ly, differens, vt patet per copulatiuam ad quam reducitur, scilicet, Petrus est differens ab animali, & illud differens. s. Petrus, non differt ab equo.

Quarto notandū, quòd in huius- Not. 4.

modi expositionibus de differt, extendimus verbum, differt, vt conuertatur cum ly, diuersum aut quomodo cūq; distinctum: nam iuxta modū loquendi philosophorū, quę docet Arist. v. metaph. tex. xv. & li. x. tex. xj. latius

exten-

*huc non exstruit**esset tertio*

extenditur diuersum, quàm differens. Nam diuersa dicuntur, quæcunq; quomodocūque distincta, quæquàm in nullo cōueniant. Imò quæ in nullo conueniunt, sunt primi diuersa, cum diuersum, & idem contrariè opponantur. At verò differentia non dicuntur nisi illa, quæ conueniunt in aliquo genere, vt homo differt ab equo: vnde rationale quod contrahit animal ad esse hominis dicitur differentia hominis. Quare Deus & creatura & decē prædicamenta inter se magis sunt diuersa, quàm differentia. Item in diuinis pater est alia persona à filio distincta, & tamen propriè nō est differens: quia illic non est genus nec differentia. Sed hæc non pertinent ad terministas.

Nota. 5.

Quintò notādum ly, aliud eodē modo exponi, sicut ly, differt: vt animal est aliud à lapide, hoc vno obseruato, quòd in neutro genere denotat distinctionem essentia, in masculino verò distinctionē tantum suppositorum. Quare consentientibus nobis q̄ pater in diuinis, est alius à filio, negandū est quòd sit aliud à filio. Ex quo sequitur hoc sophisma esse verū, cœlū est aliud q̄ terra & nihil aliud quàm terra. Nam cœlum est aliud ab illa re, quæ est terra & nihil aliud quàm terra.

Nota. 6. At circa suppositiones terminorum huiusmodi exponibilium nihil est notandū.

Nam termini præcedentes verbū supponūt secundum exigentiā signorum, sicut in cæteris categoricis ablatius rectus à verbo affirmato distribuitur. Et possunt huiusmodi propositiones etiam vbi verbum est immediatè exponibile, immediatè resolui per singulares, si extrema sunt termini communes. Vt in hac, omnis homo differt ab equo, potest fieri ascensus immediatè, aut sub ly, homo, aut sub ly, equo. Sed in hac, homo differt ab animali, non valet ascensus copulatiuus sub ly, animali, ante resolutionem subiecti supponentis determinatè: aliàs argueretur à pluribus determinatis ad vnicam, & rebus vt nunc, antecedens esset verum & consequens falsum. At tutius & perspicacius est exponere tales propositiones ratione verbi quàm ascendere, aut descendere sub illo ablatiuo, & maximè in propositionibus de extrinseco tempore aut modalibus vt statim videbimus. Atqui sunt nonnullæ propositiones in quibus subiectum videtur supponere simpliciter saltem ex bonitate intelligentis. Vt si dicas, homo est aliud ab equo, differt inter bonum & malum. Videtur enim sensus, non quòd iste homo vel ille differat ab equo, vel

hoc bonum ab illo malo: sed quòd species hominis differt ab equo, & genus boni à genere mali.

Circa oppositiones nihil singulare notandū est præter regulas aliarum categoricarū. Nec potest hic cōstitui rotulus, sicut in superioribus exponibilibus, ratione signi exponibilis: sed solum ratione signorū quantificantium, sicut in cæteris categoricis. Vt omnis homo differt ab equo, omnis homo nō differt ab equo: aliquis homo differt ab equo, aliquis homo non differt ab equo.

Locis arguendi in huiusmodi exponibilibus quēmadmodū in cæteris sunt tres. Primus, ab exponibili ad exponētes: & conuerso est mutua consequentia, Secundus, Ab exponibili affirmatiua ad quamlibet exponentium est bona cōsequentia: sed non è conuerso. Tertius, A qualibet exponentiū exponibilis negatiua ad exponentem est bona cōsequentia sed non è conuerso.

Cōtra modum exponēdi in primis arguitur quòd non sit formalis ab exponibili ad exponentes. s. Petrus differt à Paulo, ergo Petrus est, Paulus est, &c. quia hæc est similis formæ, Petrus differt à Paulo: ergo Petrus disputat & Paulus disputat. Vnde, vt sit consequentia formalis, dicunt in exponentibus, Petrus est Petrus, & Paulus est Paulus. Sed iam sæpe diximus non esse necesse expositionem esse cōsequentiam formalem. Sed satis est q̄ quacunque exponibili data, illo modo bene exponatur. Et ideò non est relinquendus modus antiquus & clarus exponendi. Præsertim quia sano modo intelligēdo etiam ille est formalis. Nec alia cōsequentia assumpta est similis formæ. Quia, vt sæpe diximus, in similitudine formæ debet obseruari habitudo quæ exprimitur in tali materia. Vnde, quia duæ exponentes de ly, differt, debent, denotare cōsistentiam extremorum quod sit per ly, est, secundū adiacens, idem verbum debet obseruari in similitudine formæ.

Secundò arguitur: nō sequit̃ hominis equus est, & omne animal est, & hominis equus non est animal: ergo hominis equus differt ab animali: nam si aliqui homines habeant equos & aliqui non, exponentes sunt veræ, & exponibilis falsa & tamen arguitur per primā regulā, ergo illa est nulla. Respondetur negando minorem. Imò prius debet resolui ly, homines, supponens determinatè in ordine ad ly, differt, quàm exponatur, &

Nota. 8.

omnes huiusmodi
consequenter dunt
sub ipso ab exponi
nihil ad exponētes
nec est con
sequenter dunt

Argu. 1.

huc arg. nō
explicuit ill.
fr. D.

Argu. 2.

neg. huius
arg.

tur, & tertia exponens debet dari per relati-
tum identitatis, scilicet, & eiusdem hominis
equus nō est animal. Eadem rōne nō sequi-
tur, admissa fictiōe de ly, a, homō est, & om-
ne animal est, & a, homō nō est animal, er-
go homō differt ab animali, quia in tertia
exponēte nō negatur predicatū de aliquo
determinato supposito, unde arguitur a con-
fusa ad determinatam.

Argum. 3.

Tertio principaliter arguitur: nō
sequitur, Petrus erit & Paulus erit, & Petrus
nō erit Paulus, ergo Petrus differt a Paulo.
Nam si Petrus & Paulus erunt in diuersis tem-
poribus, exponētes sunt veræ & exponi-
bilis falsa: quia (vt dicunt) in illa, quæ diffe-
runt debent esse in eodē tempore. Et tamen
arguitur per primam regulam. Communis o-
pinio est, quod in his verbis de extrinseco te-
pore debet in exponētibz exprimi consi-
stentia extremorum pro eodem simul instan-
ti: vt dicatur, Petrus in aliquo instanti erit &
Paulus erit in eodē, &c. Et ratio est quia si suf-
ficeret extrema fore in diuersis temporibus,
illa exponibilis de futuro esset vera: quæ tamē
nunquā post hac haberet de inesse veram.
nam si Petrus & Paulus nunq post hac erunt
simul, nunquā hæc erit vera, Petrus differt
a Paulo. Et ita dicit Paulus Venetus. 2. argu-
mēto primi dubij. Ex quo infert, non valere
descensum immediatū sub termino distribu-
to à ly, differt, ad omnia supposita pro quibz
supponit. Vt non sequitur, Petrus differet
ab albo: ergo Petrus differet ab hoc albo, &
differt ab hoc albo, &c. Nam si cras erit Pe-
trus niger cum alio homine albo, & postea
mortuo Petro sint multa alia alba, exponi-
bilis est vera & singulares falsæ, in quibus de-
monstrarentur alba, quæ non erunt simul cū
Petro. Quare non licet descendere, nisi ad al-
ba quæ erunt simul cum Petro. Et in eodem
casu nō sequitur Petrus differet ab albo, ergo
Petrus ab omni albo futuro differt: quia ar-
guitur à ly, albo, distributo dependenter à de-
terminatione verbi stante determinatē ad ip-
sum absolute distributum. Sed licet hæc sit
communis opinio, & forsan vera in rigore lo-
quendo, nihilominus in his propositionibus
aures sunt consulendæ. Et aliquando non ac-
cipiuntur in tanto rigore. Nam certē conce-
dimus, quod Moyses fuit alius ab Adam, li-
cet non fuerint simul. Nec requiritur quod
de præsentī fuerit vera, sed requiritur quod
vnus fuerit, & alius fuerit, & vnus non fuerit
albus. Et ita inter exponendum exceptiuas

diximus hanc esse veram, omne instans aliud
ab hoc præsentī fuit, vbi subiectum supponit
pro omni instanti præterito: licet non fuerit
simul cum hoc præsentī. Sed adhuc argui-
tur. Ad minus dicta propositio, Petrus diffe-
ret ab albo, est falsa, casu quo eras sit Petrus
niger simul cum alijs albis & postea sit albus.
Nam tertia exponens est falsa, scilicet, Petrus
nō erit albus. Et tamen sua de inesse cras
erit vera, ergo modus exponendi nō est bo-
nus. Respondetur q. tutius est has proposi-
tiones prius reducere ad tuas de inesse: vel si
exponantur, non debet in tertia exponente
negari totū tempus futurū, quia determina-
tio copulæ stat virtualiter determinatē pro
aliquo instante. Quare tertia exponens de-
bet esse hæc, Petrus in aliquo instanti nō erit
albus.

Quarto principaliter arguitur:

Argu. 4.

consequitur, Petrus possibiliter differt ab albo,
ergo Petrus possibiliter est, & omne album
possibiliter est, & Petrus impossibiliter est
albus. Nam antecedens est verum, vt patet
per possibilitatem suæ de inesse, & tertia ex-
ponens est impossibilis, & tamen arguitur
per primum locum: nam tertia exponens
postquam est oppositæ qualitatis ad primam
debet dari per contradictoriam copulam. Ad
hoc argumētum sunt qui concedant dictam
exponibilem esse impossibilem, propter ter-
tiam exponentem quam dicunt constituen-
dam esse per contradictoriam copulam ad
primam, vt dictum est in exclusiuis & exce-
ptiuis. Sed re vera in primis videtur non con-
sonare auribus peritorum, quod Petrus diffe-
rat ab albo, & tamē impossibiliter differat
ab albo. Et præterea est contra rationem dia-
lecticam. Nam ratio quare tertia exponens
in exclusiuis & exceptiuis debet dari per con-
tradictoriam copulam, est quia virtus nega-
tionis inclusa in signo exponibili fertur in co-
pulam principalem. At negatio verbi differet,
nunq fertur in modum copulæ, cum modus
semper præcedat. Imo & si diceret, Petrus dif-
fert possibiliter a Paulo, modus, quo ad sen-
sum, præcedit verbū. Vnde manifestū est, ter-
tiā exponētem nō debere dari per copulam
contradictoriam: sed si esset immediatē expo-
nibilis, deberet esse hæc, Petrus possibiliter
nō est albus. At verò huiusmodi modales
non sunt immediatē exponibiles, sed potius
regulandæ per suas de inesse: quia sensus illa-
rum nō pōt exprimi per exponētes: alias hæc
esset vera, Petrus possibiliter differt a Petro,
quam

negativ
arg.negativ
arg.

quam nullus sapiens concederet: quia Petrus possibiliter non est Petrus. Quāquā possunt exponi immediatē in sensu cōposito, vt possibile est Petrum esse: & simul omne album esse, & Petrum non esse album, & hæc, Petrus contingenter differt ab albo, pari modo sic, contingens est Petrum esse, &c. Propositio vero de modo vniuersali optimē potest exponi per modales diuisas: vt, Deus necessario differt à creatura, sic: Deus necessario est & omnis creatura, quæ necessario est, creatura necessario est, & Deus necessario nō est creatura. Additur illa reduplicatio in secunda exponente, vt seruetur restrictio quam habebat ablatius in exponibili. Ex dictis sequitur in huiusmodi modalibus de possibili & contingenti non valere immediatē copulatiuum de icensum sub ablatiuo, scilicet, Petrus possibiliter differt ab albo, ergo Petrus possibiliter differt ab hoc albo, & differt ab hoc albo. &c. Nam singularis vbi demonstratur ipsemet Petrus est impossibilis, vt patet per suam de inesse ad quam immediatē debet reduci ante quā exponatur ratione de ly differt: nam hæc est impossibilis, quæ est sua de inesse, Petrus differt ab hoc albo, ostenso eodem Petro.

Argum. 5.

Quintò arguitur, non sequitur

materia & forma differunt à Petro, ergo materia & forma non sunt Petrus, & tamen arguitur ab exponibili primi generis ad tertiam exponentem, ergo secundus locus arguendi nullus. Minor est nota. Et probatur maior nam exponens est falsa, supposito q̄ totum sit suæ partes. Et quod exponibilis sit vera arguitur: Materia & forma sunt differens à Petro & differens à Petro: ergo sunt differentes à Petro, per resolutionem termini pluralis numeri. Ad argumentū concessa minori negatur maior. Imō optimē arguitur & sicut exponens est falsa, ita & exponibilis. Nec valet illa consequentia, materia, & forma sunt differens à Petro & differens à Petro, ergo sunt differētes à Petro: seu differens à Petro. Nam negatio inclusa in ly, differunt, fertur vnica acceptione in terminū pluralis numeri, vt sit sensus q̄ materia & forma simul sumpta non sunt Petrus. Et in illo copulato exprimitur pluribus acceptionibus, videlicet, q̄ materia non est Petrus: & forma nō est Petrus. Nec resoluitur per hoc copulatū, materia & forma sunt differens & differens à Petro: vt vnicus ablatius determinet totū copulatum. Nam adhuc singulæ partes illius copulati viden-

tur supponere, & per consequens totum cum tamen terminus pluralis numeri non supponat. Quare dictus terminus pluralis numeri non potest cōmode resolui per aliquod copulatum. Vnde nō tenet hic illa regula, supra posita libro primo: videlicet, quod terminus pluralis numeri in quo fertur negatio explicita resoluitur per copulatum, in quod fertur negatio vnica acceptione: vt nō vidētes tantum valet sicut non videns & videns. Sed si negatio non sit explicita, sed implicita, in termino plurali, tunc singulæ partes copulati singulas implicant negationes: vt ly, cæci, tantū valet sicut cæcus. Est inquam hic in ly, differt instantia huius secundi membri: quia negatio hic dicit ordinem ad vnum tertium & erit instantia similiter, vt videbimus in comparatiuis. Eadem ratione non sequitur, hæc materia & hæc forma differunt specie, & hæc materia & hæc forma sunt Petrus & Paulus, ergo Petrus & Paulus differunt specie. Nam in antecedente denotatur q̄ materiæ differunt specie à formis, & in cōsequente quod Petrus differt specie à Paulo. Quare variantur extrema comparationis, siue differentia. Et est notanda differentia inter has, Petrus & Paulus differunt à se, & Petrus & Paulus differunt inter se. In prima denotatur quod differunt à se ipsis, in secunda q̄ alter differt ab altero. Quare prima est falsa & secunda est vera.

Caput quintum.

Q Vintum genus exponibiliū cōstituūt verba hæc, incipit, et desinit. Quarum duo sunt genera, nēpe, affirmatiuarū: vt angelus incipit esse & angelus desinit esse: negatiuarum, vt angelus non incipit esse, angelus nō desinit esse. Propositio de incipit, primi generis rei, q̄ simul tota producit exponitur copulatiue per affirmationem de præsentī & negationem de præterito. Propositio vero rei, quæ producit successiue exponit per negationem de præsentī, et positionem

si ad aptet
rei quæ aliqui
tibi sunt
esse simul,
sed successiue

hæc argum. explicat
M. minus q̄ utile est
J. D.

nem de futuro: vt, angelus incipit esse, angelus nunc est: & non immediate ante hac fuit: motus incipit esse, motus nunc non est: & immediate post hac erit. Propositio de de finit rei, quæ tota simul finitur: exponitur copulatiue per positionem de præfenti & negationem de futuro. Propositio vero rei quæ corrumpitur successiue: exponitur per negationem de præfenti & positionem de præterito: vt, angelus definit esse, angelus nunc est: & non immediate post hac erit: motus nunc non est, & immediate ante hac fuit. Propositio negatiua de incipit, aut de definit, exponitur disiunctiue: contradictorio modo quā sua affirmatiua.

Lectio prima.

Nota. i.

Inter verba exponibilia secundum locum habet, incipit, & definit. Vbi meminisse in primis opus est ex libro secundo, verbum, incipit ampliare ad id, quod est vel immediate post hoc erit tam terminos præcedentes quam sequentes: & ly definit, ad id quod est vel immediate ante hoc fuit, nisi quando participium horum verborum sitatur categorematice a parte subiecti: vt aliquod incipiens esse est homo, vbi nullus terminus ampliatur.

Not. 2.

Duo tantum genera.

Secundo notandum est, quod in huiusmodi exponibilibus, vt dictum est de verbo differt, duo tantum genera propositionum distinguuntur, & ratio est quia signum ipsum exponibile est copula propositionis. Vnde si illud affirmatur, propositio est simpliciter affirmatiua: & si negatur, simpliciter negatiua. Sed percontaris, nonne hæc, Petrus incipit non esse iustus, vbi ly incipit, affirmatur, & ly esse, negatur, constituit tertium genus? Nequaquam, quia ly esse, non est copula principalis atque adeo ly incipit non idem est quod definit, & eodem modo ampliatur, & æqua ratione ly definit, non idem est quod incipit, æquiualem enim, Petrus incipit non esse iustus, Petrus definit esse iustus: eademque fortium

tur exponentes: sicut, Petrus definit non esse iustus. Petrus incipit esse iustus.

Tertio notandum est, quod quatuor sunt instantia, videlicet, primum instans esse vt puta, in quo res est, & non immediate ante illud fuit: & primum non esse, in quo res non est, & immediate ante illud fuit vltimum esse videlicet, in quo res est, & non immediate post illud erit vltimum non esse, in quo res non est & immediate post illud erit. Quo fit, vt idem instans possit esse & primum & vltimum esse eiusdem rei vt si Deus faceret aliquid, quod solum duraret per instans, & pari ratione idem potest esse instans primum & vltimum non esse: vt si Deus faceret rem aliquam per solum instans cessare. Repugnat tamen vt idem instans simul sit, & primum esse, & primum non esse, aut certe primum esse, & vltimum non esse, sicut repugnat quod idem sit vltimum esse & vltimum non esse. Nam infertur statim, eandem rem simul esse & non esse.

Quarto notandum, quod aliquæ sunt res, quarum esse totum simul acquiritur, sicut angelus, anima & instans: & istæ incipiunt per primum sui esse, & desinunt per vltimum sui esse. Aliæ vero sunt res, quarum esse acquiritur successiue: vt motus & illa quæ per motum acquiruntur, & hæc incipiunt esse per vltimum non esse & desinunt esse per primum non esse. Solent igitur Summulistæ exponere quilibet propositionem de incipit, disiunctiue, per duas copulatiuas: puta per primum instans esse, vel vltimum non esse. Sed melius est distinguere, sicut facit Petrus His. tracta. septimo, vt nulla exponatur nisi per vnum instans secundum exigentiam rei quæ incipit esse. Et pariter propositio de definit. At vero, quia Summulistis non conuenit scire quæ res quomodo incipiant, aut desinant esse, licebit quandoque exponere disiunctiue, per ambo instantia, videlicet, Petrus incipit esse: ergo nunc est, & non immediate ante hac fuit vel nunc non est, & immediate post hac erit: vt consequentia teneat in omnibus terminis.

Quinto notandum est, quod dicitur lectici vtuntur hoc aduerbio, immediate, pro hoc quod est proxime. i. sine medio, quauis in hac significatione non est adeo latinum. Vnde quod duplex est ordo tot modis accipitur. Dicit enim aut propinquitatem loci, vt sol immediatus est Marti: aut immediationem dignitatis, vt post archiepiscopum immediatus est episcopus: & multis alijs modis accipitur. Sed in præsentia accipitur vt dicit ordinem temporis. Et tantum valet immediate, sicut ante quod

Not. 3.

Quatuor instantia.

Not. 4.

Dupl. res instanti.

Not. 5.

Immediata.

hic est accipit
pro eo quod est proxime

quodlibet instans futurum, vel post quodlibet prateritum, quod latine dicitur, statim. Et constituit quatuor genera exponibilium ut Petrus immediate post hac erit albus. Petrus non immediate post hac erit albus: Petrus immediate post hac non erit albus, Petrus non immediate post hac non erit albus. Et pariter in propositionibus de praterito: Quarum prima dicitur pure affirmatiua, & secunda pure negatiua: & tertia affirmatiua de modo & negatiua de verbo: quarta vero negatiua de modo & affirmatiua de verbo. Vnde propositio primi generis facit hunc sensum. Petrus ante quodlibet instans futurum erit albus: & secunda facit sensum contradictorium, & tertia facit hunc sensum, Petrus ante quodlibet instans futurum non erit albus: & quarta sensum contradictorium & proportionabiliter in his de praterito, Petrus immediate ante hac fuit albus. i. post quodlibet instans prateritum fuit albus: & ita in alijs. Et quicquid sit de instanti, perspicaciores erunt propositiones istae si loquamur de illo ad modum reali ac si sit quoddam indiuisibile continuatiu partium temporis. Et utimur tribus instantibus. scilicet initiatiuo, continuatiuo, & terminatiuo. Instantis enim initiatiui horae, est instantis horae quod nulla pars horae praecessit & terminatiuum, quod nulla pars horae subsequitur, & continuatiuum quod alia pars praecessit, & alia subsequitur. Quare duo instantia non possunt esse immediata, sed inter quaecumque duo mediat tempus continens infinita instantia infinitarum partium.

Not. 6.

Et est sexto notandum circa suppositiones terminorum harum exponibilium de, incipit, aut immediate, quod termini praecedentes signum exponibile supponunt secundum exigentiam signorum: suntque prius resoluendi per suas singulares, ut perspicacior fiat expositio: imo si fuerint connotatiui sunt etiam resoluendi ut infra videbimus. Sed termini sequentes supponunt esse tantum disunctim, si nullo alio signo modificentur: vel supponunt immobili ter, quod idem est, ita ut non liceat ipsos resolvere antequam signum exponatur: alij dicunt quod supponunt simpliciter. Ut haec, omnis homo incipit esse albus, prius est reducenda ad suas singulares, sed haec, incipit homo esse albus, prius est exponenda, & pariter haec, immediate post hoc homo erit albus. Imo & haec, incipit omnis homo esse albus, exponenda est immediate. scilicet nunc non omnis homo est albus, & immediate post

hoc omnis homo erit albus. Quare sub termino sequenti ly incipit, non licet descendere, nec arguere ab inferiori, ad superius: ut non sequitur. Incipit esse instans futurum: ergo incipit esse hoc instans futurum. Nec sequitur, Petrus incipit esse albus, ergo incipit esse coloratus: & Christus incipit esse homo, ergo incipit esse.

Vltimo tandem notandum circa oppositiones, quod quando subiectum praecedat omnino constituendus est rotulus, sicut in ceteris categoricis, ex parte quantitatis subiecti: ut omnis homo incipit esse albus, omnis homo non incipit esse albus: aliquis homo incipit esse albus, aliquis homo non incipit esse albus. Et pariter in propositionibus de, immediate. Sed est obseruandum quod si in altera contradictoriarum ly incipit, affirmatur, in altera negetur: alias maneret eadem vniuersalitas, postquam haec signa affirmata exponuntur copulatiue. Et si in altera negatur in altera debet affirmari, alias manebit eadem particularitas. Secundo debet obseruari quod termini qui sequuntur in vna etiam sequantur in altera, & qui praecedunt praecedant: sicut diximus in superiori libro de ly requiritur, & alijs signis specialibus confusionis. Quare istae non contradicunt, incipit esse instans futurum, nullum instans futurum incipit esse imo ambae sunt verae, ut patet si affirmatiua immediate exponatur, & negatiua resoluitur in singulares, & subiectum negatiuae pro nullo supponit: quia non deberet supponere nisi pro instanti futuro immediate post hoc, & nullum est tale: cum non possint esse duo instantia immediata. Et per haec notabilia clarent modi exponendi propositiones de, incipit, quae sunt in textu.

Nota. 7.

Oppositio.

Loci arguendi in huiusmodi exponibilibus sunt tres, sicut in ceteris. Primus ab exponibili ad exponentes, & e conuerso. Locum arguendi est mutua consequentia. Secundus ab exponibili copulatiue ad quamlibet exponentem est bona consequentia, sed non e conuerso. Tercius quando exponibilis exponitur disunctiue a qualibet exponentium ad exponibilem est bona consequentia, sed non e conuerso.

Not. vi.

Locum arguendi.

Lectio secunda.

At vero, ut haec nonnullis argumentis lucidiora fiant, primo arguunt quod expositio de ly immediate, non sit bona. scilicet Petrus immediate post hac erit albus, ergo ante

Argu.

arg. qui
exponit
non est
ut M.
sc. D.

quodlibet instans futurū posthac erit albus: nam si loco de ly instans, ponas hominem, consequentia est similis formæ & nihil valet: nam si plures homines incipiant esse albi, antecedens est verum, & tamen cōsequens est falsum q̄ nullus homo erit albus ante aliū. Sed ad hoc iam saepe diximus nō oportere huiusmodi expositiones esse consequentias formales. Sed satis est quæcunque talis exponibilis conuertatur cum illis exponentibus. Et præsertim, quia si sano modo intelligatur consequentia formalis, etiā illæ consequentiæ sunt formales. Nec est alia similis formæ, ubi non seruatur habitudo illa quæ exprimitur per regulas exponendi huiusmodi exponibiles: nēpe cum ly instans futurum, explicet ampliationem de ly immediate post hoc, debet proinde obseruari in simili forma.

Argum. 2.

Sed arguitur secundō, quod nec expositio sit materialis. Non sequitur, Petrus immediate post hoc erit albus, ergo Petrus ante quodlibet instans futurum post hoc erit albus. Nam si Petrus, qui modo est albus non cesset esse albus, & tamen Deus corrūpat miraculose omne tempus & instans, antecedens esset verū & consequens falsum. Propter hoc argumentum relinquunt moderni expositio nem datam, quæ est Pauli Veneti & omnium antiquiorum. Et exponunt propositionem de immediate, per præiacentē & vniuersalem negatiuā de ly, quin. s. Petrus post hoc erit albus, & nullum erit instans post hoc quin inter illud & hoc erit albus. Et in casu posito negatiua est vera: quia non ponit aliquod instans fore. Sed isti, præterquā quod faciunt exponētes obscuriores ipsa exponibili, præbent causam sexcentis quilibet inextricabilibus. Et ideo non est relinquenda expositio antiqua & clara. Nam primum omnium exponuntur propositiones seruato ordine naturali rerum. Et maximē quod est intelligendum instans futurum ad bonum sensum. i. verum vel imaginariū, ac si Deus nō impediret fluxum instantiū, cui tamen expositio per negatiuam apparuerit magis lucida, vtantur illa: nā sunt ambæ æquipollētes. Atqui replicatur adhuc. Non sequitur, Petrus ante quodlibet instans futurū erit, ergo Petrus immediate post hoc erit (demonstrato hoc vero instanti præsentis quod fuit) nam eo lapso, hora sequenti, antecedens est verum, & cōsequens falsum, quia ly hoc, tunc non superponet in consequente. Nec sequitur ē contrariō, Petrus immediate post hoc erit, ergo Petrus ante quodlibet in-

stans futurū erit. Nam si per ly, hoc, demonstraueris instans crastinæ diei, in quo Petrus incipiat esse & ante illud non sit: antecedens est verū & consequens falsum: quia nō erit Petrus ante quodlibet instans quod modo est futurum. Respondetur quod quādo signatur singulariter instans in exponibili de immediate, debet illud repeti in exponēte. s. Petrus immediate post hoc erit: ergo ante quodlibet instans futurum post hoc erit: vt ly post hoc determinet participium futurum. Sic in prima consequentia lapso instanti, antecedens est falsum, sicut consequens. Et in secunda consequens est verum, sicut antecedens. Ac verō in exponentibus de, incipit, non est necesse, vt ly hoc demonstret singulariter instans, vt statim videbimus.

Tertio arguitur: non sequitur, Pe

Argum. 3.

trus immediate post hoc non erit albus, ergo Petrus ante quodlibet instans futurū, post hoc non erit albus, & tamē arguitur ab exponibili ad exponentem, ergo expositio nulla. Probatur antecedens. Casu quo hora futura diuisa per partes proportionales, minoribus terminatis versus hoc instans, in partibus paribus Petrus sit albus, & imparibus niger, exponens est falsa, vt notum est: & tamen exponibilis videtur vera, nam ante quodlibet instans futurum erit instans, in quo Petrus non erit albus. Circa hoc argumentum notant Summulistæ, has diciones, ante, post, inter, &c. posse accipi & aduerbialiter, vt includant tempus vel instans: & præpositionaliter, vt nihil tale includant. Et consequenter concludūt in casu argumenti illam exponibilem negatiuā esse veram: si ly post accipiat aduerbialiter: nam æquiualeat huic, Petrus immediate post hoc in aliquo instanti non erit albus. Sed si accipiat præpositionaliter, dicta exponibilis est falsa: nā facit sensum quod simpliciter nō erit albus: saltem per aliquam particulam temporis immediatā huic instanti. Sed tamē non video quomodo præpositiones istæ accipiantur tãquā aduerbia cū sint præpositiōes. Nec si acciperētur tanquā aduerbia, video quomodo includāt instans: cū sint pure syncategoremata. Sed si subintelligenda est illa determinatio in aliquo instanti, potius includitur in verbo, quā in præpositione. Et ideo quando verbum negatur, vt in dicta propositione, omne tempus futurum negatur: saltem particula temporis, quæ erit immediate post hoc. Quod addiderim: nam non repugnat quod Petrus desinat esse iustus per vltimum esse,

P 2 & ta.

& tamen post diem iterū conuertatur & fiat iustus. Quare secunda exponens de ly definit non includit q̄ nunquā post hoc erit iustus sed p̄ immediate post hoc non erit iustus. Vnde in casu argumēti in rigore illa negatiua est falsa: si vero concedantur, tunc sequitur, has propositiones, Petrus immediate post hoc erit albus, Petrus immediate post hoc non erit albus, non esse contrarias: imo sunt simul veræ: quia manet eadem particularitas in vtraque, cum tamen sint contrariæ in rigore. Nihilominus in eodem casu, quomodocunque accipiantur illæ propositiones concedendum est, q̄ Petrus immediate post hoc erit niger, & immediate post hoc erit albus, & tamen nūquam simul erit albus & niger. Et eadē ratione est cōcedendū quod Petrus immediate post hoc assentiet solia, propositioni: & a. propositio immediate post hoc erit falsa, & nunquam erit æquiuoca, & tamen Petrus nūquam decipietur. Itē, quod a. immediate post hoc erit vera, & quælibet singularis illius immediate post hoc erit falsa. Vt patet, si a. propositio contingens in paribus partibus horæ sic diuisa sit vera, & in imparibus sit falsa.

Argu. 4.

Quartò principaliter arguitur cōtra expositiones de ly incipit, non sequitur: Petrus incipit esse, ergo Petrus in hoc instanti est, & non immediate ante hoc fuit, vel nūc non est & immediate post hoc erit. Nā post lapsum huius instantis demonstrati, crastina die antecedens erit verum & consequens falsum: quia ly hoc instanti tunc non supponet. Ad hoc argumentum posset quis forte dicere q̄ non requiritur, ab huiusmodi exponibilibus de incipit, ad exponentes consequentiam esse simpliciter bonā, sed satis est vt sit bona vt nunc, videlicet, vt pro quocunque instanti præsentī consideretur, recte exponatur per illud instans: sed illo elapso exponenda sit per aliud quod tunc est præsens. Alij dicūt, & melius, quod in exponentibus non debet signari singulariter instans quod modo est præsens, sed communiter, videlicet, Petrus incipit esse, ergo in instanti præsentī est. & c. vt supponat nunc pro illo quod modo est præsens, & postea pro illo quod tūc erit præsens. At vero quāquam hoc modo satis responsum sit ad argumētū, nihilominus notādū est, quod in exponentibus verbi incipit, nō est necessarium demonstrare verā instantia: nec singulariter, nec communiter: sed satis est dicere, Petrus incipit esse, ergo nunc est, & non immediate ante fuit, vel nūc non est, & immediate post

erit. Vel dicite, ante hæc, & post hæc vt posuimus in textu. Et quāquam ly nūc, naturaliter importet instans, tamen impertinēs est expositioni quod sit instans, nec ne, sed accipiuntur exponentes in hoc sensu, Petrus est & nō statim erat, vel Petrus non est & statim erit. Quod verū est: etiam si Deus omne tempus & instans destruat. Et si aliquando ad maiorem declarationem utimur veris instantibus, illud est, quia loquimur secundum ordinem naturalem rerum. Et per hoc solues sexcenta sophismata, de productionibus & reproductionibus eorundem instantium. Arguunt enim aliter sophistæ. Supposito quod instans quod modo est reproducatur cras, & modo Petrus non incipiat esse, sed cras incipiat in illa reproductione huius instantis, non sequitur, Petrus in hoc instanti modo non est, & immediate post hoc erit, ergo incipit esse. Ad quod tamen dicimus, primū, quod quāquam hæc entitas, quæ est hoc instans possit reproduci pro materiali: tamen pro formali hoc instans, id est, hoc nunc, non potest reproduci: vt videbitur in quarto Physicorum. Sed pro nunc satis est Summulistis, quod ille modus exponendi non tenet naturaliter & supranaturaliter: sed dicendum est, nunc non est, & immediate erit: & hæc secunda exponens est falsa in casu. Adnotandum est tandem hic, quod nonnunquam res dicitur incipere esse: licet non sit in puncto inceptionis, sed parum ante, vel post. Nam circa finem Ianuarij adhuc dicimus, annus incipit. Et Paulo postquam incepta est lectio, concedimus, nunc incipitur lectio.

Reprodu-
tio instās

Sed quintò arguitur, quod ad- Argu. 5.

huc naturaliter non teneat hæc expositio per instantia, siue cōmuniter, siue singulariter demonstrata. Esto, vt habetur. 6. Physicorum, q̄ motus nō fiat in instanti, non sequitur. Cœlū in hoc instanti non mouetur, & immediate post hoc mouebitur, ergo incipit moueri. Nec sequitur, in hoc instanti non mouetur, & immediate ante hoc instans mouebatur, ergo desinit moueri. Nam exponentes sunt manifeste veræ, ex hypothesi. Et si concedas exponibiles, sequitur, q̄ cœlū in hoc instanti incipit & desinit moueri. Hoc corollarium concedunt multi, propter argumentum. Sed certe est inopinabile, cum motus fuerit cōtinuus a principio mundi, & erit vsque ad finem, q̄ cœlum nunc incipiat aut desinat moueri. Et ideo ad argumētū dicimus, quod ambæ sunt optimæ consequentiæ, sed vtroque ante

tece

recedens est falsum. scilicet cœlū in hoc instanti nō mouetur. Est enim differentia inter has, cœlū mouetur in hoc instanti, & in hoc instanti cœlū mouetur. Nā prima in rigore virtute appellationis, denotat partes motus simul esse in hoc instanti: quod falsum est. Secunda vero, ubi nulla est appellatio, solū denotat, in hoc instanti esse aliquod continuatum motus: quod est verū. Eadem ratione, differentia est inter has propositiones, in hoc instanti Deus incipit esse & definit esse, Deus incipit & definit esse in hoc instanti. Nec opus est distinctione, ut aliquid distinguunt. Nā in rigore in prima ly instanti, fertur in verbum incipit & definit. Quare est sensus quod nunc est & non immediate ante fuit, nec immediate post erit: quod est falsum. Sed in secunda ly instanti, fertur in verbum, esse. Quare sensus est, quod Deus est in hoc instanti, & non fuit in hoc instanti, nec erit in hoc instanti: quod est verum, cum instans nec fuerit nec erit. Pari ratione quando Petrus discedit à Salmantica, concedendum est quod Petrus definit esse Salmanticæ: quia ly Salmanticæ, determinat verbum, esse: sed negandum est quod Salmanticæ definit esse: nam Salmanticæ, tūc determinat verbum, definit, quare sensus est quod Petrus cum existit Salmanticæ, definit esse. Sed arguitur contra hoc. Si in tali casu conceditur quod Petrus definit esse Salmanticæ, sequitur eadē ratione, quod Petrus est mortuus Salmanticæ. Nam definire esse & mori idem est viuenti, & per cōsequēs, definire esse Salmanticæ, & mori Salmanticæ, idē est. Summulistæ ita fere concedunt, quod si nunc nō est Salmanticæ, & immediate ante fuit Salmanticæ, est mortuus Salmanticæ. Eadem ratione, quando Petrus incidit in peccatum, concedunt quod est mortuus in gratia: nam nunc nō est in gratia, & immediate ante fuit in gratia. Sed re vera ista sunt absurda, & contra dialecticam. Nam ly mortuus, tantum valet, sicut, quod definit vel definit vivere. Vnde determinatio addita participio non determinat infinitum, vivere, inclusum in ly mortuū, sed verbum definit, loco cuius ponitur ly mortuū. Et ideo, Petrus est mortuus Salmanticæ, facit hunc sensum, quod mortuus est cum esset Salmanticæ. Et hæc, Petrus mortuus est in gratia, facit hunc sensum quod Petrus mortuus est dum esset in gratia, quæ falsa sunt in tali casu.

Argu. 6.

Sexto principaliter arguitur. Nō sequitur. homo nunc non est albus, & homo immediate posthac erit albus, ergo ho-

mo incipit esse albus: nā si modo aliqui sunt homines nigri qui nunquā erūt albi: & alij albi qui immediate ante hac fuerunt & immediate posthac erunt albi, exponentes sunt veræ, ut notū est, & exponibilis falsa, postquam nullus est homo qui incipiat esse albus, & tamen arguitur ab exponentibus ad exponibilem, ergo primus locus arguendi nullus. Ad hoc argumentum cōcessa maiori negatur minor quod recte arguatur. Est enim regula ut diximus, quod terminus cōmunis præcedens ly incipit, prius est resoluendus per suas singulares: & nulla singularis est vera sub subiecto illius exponibilis. Adde quod licet sit terminus singularis, si est connotatiuus, est resoluendus in suum absolutum, ut si dicas hoc album incipit esse, resoluendum est subiectum hoc modo, hoc incipit esse, & hoc est vel immediate posthac erit hoc album, ergo hoc album incipit esse. Quare non sequitur, hoc album nunc nō est, & hoc album immediate posthac erit, ergo hoc album incipit esse. Nam si Petrus qui fuit & est niger, immediate posthac sit albus, exponentes sunt veræ: quia in prima subiectum non supponit, & exponibilis est falsa ut patet resoluendo, hoc incipit esse, &c. nam Petrus non incipit esse. Imò vero, supposita illa opinione quod totum non distinguatur à suis partibus, nomen etiam absolutum rei diuisibilis est resoluendum. Quare non sequitur, Petrus nunc non est, & Petrus immediate posthac erit, ergo Petrus incipit esse. Nam si materia & forma Petri sunt & fuerint separata, & immediate posthac vniantur, exponentes sunt veræ, ut notum est & exponibilis falsa ut patet per resolutionem subiecti, scilicet, Petrus incipit esse, Petrus est hæc partes, ergo istæ partes incipiunt esse. Quanquam forsitan esset neganda hæc consequentia. Nam ly, incipit, in maiori appellat supra per se significatū de ly Petrus. Et ideo concludendum esset, ergo istæ partes sunt Petrus qui incipit esse: Sed tamen hæc consequentia, non potest negari, Christus incipit esse, Christus est Deus, ergo Deus incipit esse: nam idem est suppositum Christi & Dei. Et in hoc ly Christus, sequitur naturam termini connotatiui. Quare illa est hæretica, Christus incipit esse: sed hæc est catholica, incipit esse Christus.

Sed arguitur contra modum resoluendi terminos absolutos. Non sequitur, hæc entia incipiūt esse animalia, & hæc entia sunt vel immediate posthac erūt homines, ergo homines incipiunt esse animalia: nam casu

P 3 quo

Argu. 7.

ut diximus supra de
amplia huius arg. 2.
fo. 45.

Liber quartus.

quò nunc sint duæ materiæ & duæ formæ, ex quibus hora futura diuisa versus nos per partes proportionales. &c. in prima parte fiant Petrus & Paulus qui soluin durent per illam, & in secunda per transpositionem partium fiant alij duo homines, & in tertia per aliam diuisionem materiæ fiant alij duo & sic in infinitum, antecedens est verum, vt notum est, & consequens falsum, in quo ly homines, pro nullis hominibus supponit: & tamen arguitur expositoriè per resolutionem, ergo. Ad hoc argumentum concessa maiori negatur quòd rectè arguatur, quia ly homines, aliter ampliatur in minori quàm in conclusione: ratione cuius in minori supponit, & non in conclusione, vel consequentia nihil valet: quia arguitur à confusa ad determinatam. Vnde, vel dicendum est in minori, hæc entia homines sunt vel immediate post hæc erunt, quæ est falsa sicut conclusio: vel ex priori antecedente concludendum esset, ergo hæc entia quæ immediate post hæc erunt homines incipiunt esse animalia, quæ conclusio est vera, sicut antecedens: vel incipiunt homines esse animalia, vel. a. homines incipiunt esse animalia, quod idem est.

Argum. 8 Octauò principaliter arguitur.

Non sequitur, Petrus incipit pertransire hoc spatium, ergo nunc non pertransit, & immediate post hæc pertransibit: & tamen arguitur per regulam, postquam motus est ens successiuum, ergo locus arguendi nullus. Probatur maior: nam casu quo nunc Petrus per ultimum non esse incipiat moueri super spatium demonstratum, antecedens est verum, vt videtur, & quòd consequens sit falsum patet: nam secunda categorica est falsa, in qua denotatur quòd Petrus immediate post hæc consummabit motum: quod est impossibile. Ad hoc argumentum sunt qui concedant dictam exponibilem in illo casu: & concedunt quòd quolibet instanti signato post hæc verum erit dicere. Petrus pertransit hoc spatium: & consequenter illo transacto verum erit dicere quòd Petrus pertransiuit: quia illa de præterito habuit vnam de inesse veram, licet non peruenerit ad finem spatij. Et inde sequitur quòd ad præteritum est potentia: nam ante finem motus semper est possibile quòd Petrus non pertransit totum spatium, & sic est possibile quòd illa de præterito non fuerit vera. Hæc autem sunt ridicula. Et ideo in illo casu neganda est illa exponibilis: nam ly per, in compositione denotat consummationem operis. Vnde in se-

cunda exponente denotatur quòd immediate post hæc totum spatium erit pertransitum: quod est impossibile. Hæc vero, Petrus incipit transire seu moueri in hoc spatio, est vera in illo casu: nam immediate post hæc mouebitur super hoc spatium. Nec est distinguenda penes hoc quòd ly moueri, importet instans vel tempus: vt illa distinguunt, dicentes quòd si importet tempus est vera, & si instans, est falsa: quia motus non fit in instanti. Imò verò, licet importet instans est verum dicere quòd immediate post hæc mouebitur. Non enim denotatur quòd motus fiat in instanti: sed quòd in instanti sit continuatiuum motus. Et quanquàm includat tempus non facit sensum quem isti putant. Videlicet, quòd in aliquo tempore quod est immediatum huic instanti Petrus mouebitur. Dicunt enim hanc esse veram, Antichristus immediate post hæc mouebitur, & si non nascatur hinc ad centum annos: eo quòd totum tempus hinc futurum etiam si duret centum annos, est immediatum huic instanti. Ita solent isti miseros iuuenes deludere. Non, inquam, facit talē sensum: sed quòd Petrus ante quodlibet instans futurum aliquo tempore mouebitur.

Nonò principaliter arguitur: non Argum. 9

sequitur, Petrus nunc est ois homo, & non immediate ante hæc fuit omnis homo, ergo incipit esse omnis homo, & arguitur ab exponētibz ad exponibilem, ergo locus arguendi nullus. Probatur maior. Casu quo Petrus nunc & per totam horā præteritā fuerit solus, sed ante horā fuerint alij homines: exponibilis est falsa, quia cū nunc Petrus sit omnis homo, & immediate ante verum erat dicere, Petrus est ois homo, fit vt non incipiat esse ois homo. Sed probatur quòd secunda exponēs sit vera (nam de prima non est dubiū) quia ly homo, accipitur, p omni hoīe præterito, & Petrus non immediate ante hoc fuit omnis homo. Ad hoc argumentū in primis negatur in illo casu veritas illius exponibilis (nec est qui illā concedat) sed tunc qui negant modo istā, Adam fuit ois homo, negant secundā exponētē esse illā quæ signatur in argumento: nam illa est vera, vt patet per falsitatem suā contradictoriā, Petrus immediate ante hæc fuit omnis homo, vbi ly homo stat pro omni hoīe præterito: nam supponim⁹ ly ante, accipi præpositionaliter, vt non restringat pro aliquo instanti. Sed secunda exponēs debet esse hæc, Petrus non immediate ante hæc fuit omnis homo qui immediate ante hæc fuit. Sed certe isti destruunt artē exponēdi: nam tūc hæc esset

esset falsa, incipit esse instans futurum: quia secunda exponens consequenter esset hæc immediate post hac erit instans quod immediate post hac erit, ubi tamen ly instans, quod immediate post hac erit, pro nullo supponit, cum nullum sit immediate post hac. Vnde ad argumentum respondetur quod nullo modo currit contra nos: imo optimè arguitur. Et sicut exponibilis est falsa, ita & secunda exponens ut patet per veritatem sue contradictoriæ, scilicet, Petrus immediate antehac fuit omnis homo. Nam quamquam ly homo, distribuitur, distribuitur tamen dependenter à determinatione copulæ. Et post quodlibet instans præteritum in aliquo instanti petrus fuit omnis homo: nam post quodlibet instans in aliquo instanti hæc fuit vera, petrus est omnis homo.

Argu. 10.

Decimò principaliter arguitur.

Non sequitur, petrus nunc non est homo, & immediate post hac erit homo, ergo incipit esse homo: & arguitur per regulam, ergo regula nulla. Probat maiorem: nam casu quo incipiat esse per ultimum non esse, exponentes sunt vera, ut notum est, & quod exponibilis sit falsa, arguitur: quia vel incipit esse homo qui est, vel homo qui non est. Non primum, quia homo qui est, non supponit. Nec secundum, quia sequitur bene, incipit esse homo qui non est, ergo nunc non est homo qui non est, & immediate post hac erit homo qui non est, & secunda exponens est falsa: quia ly homo, qui non est immediate post hac non supponit. Imò ante quodlibet instans verum erit dicere, petrus est homo qui est. Ad argumentum respondetur quod si ly qui, referat illum terminum, petrus, nullum est argumentum, conceditur enim quod petrus incipit esse homo qui non est, non tamen est immediate exponenda, sed reducenda ad copulatiuam: quia ly qui, facit sensum copulatiuam, ut diximus cap. de relatiuis. scilicet, petrus incipit esse homo, & ille petrus modo non est. Si tamen ly qui, referat ly homo à parte prædicati, tunc ly incipit, fertur in totam copulam implicationis vnica acceptione. Et tunc si ly qui, restringit singulariter pro hoc instante præsentis, itidem facit sensum copulatiuū, scilicet, petrus incipit esse homo, & ille homo modo non est. At vero, probabilius est, ut in modalibus diximus, quod tota copula implicationis amplietur à ly incipit, ut stet communiter pro instante quod modo est præsens vel post hoc erit præsens. Et tunc in illo casu hæc est ve-

ra, petrus incipit esse homo qui est: nunc non est homo qui est & immediate post hoc erit homo qui est. tantum enim valet, sicut incipit esse homo existens, & clarum est quod immediate post hac erit homo existens. Sed hæc est falsa, incipit esse homo qui non est: ut patet per secundam exponentem, immediate post hac erit homo qui non est: imò erit homo qui est. Ex quo sequitur quod siue homo incipiat per primum sui esse siue per ultimum non esse, vniuersaliter conuertuntur, petrus incipit esse homo, & petrus incipit esse homo qui est: & utrobique modo incipiat, hæc erit falsa, petrus incipit esse homo qui non est. Sequitur secundo quod utrobique modo petrus incipiat esse homo (dummodo ante non fuerit) verum est dicere. Petrus incipit esse homo, qui erit. Nam si incipit esse per primum sui esse, tunc verum est dicere, nunc est homo qui erit, & non immediate ante hac fuit homo qui erit. Et si incipiat per ultimum non esse, itidem verum est dicere, nunc non est homo qui erit, & immediate post hac erit homo qui erit. Sequitur tertio quod petrus nullo modo potest incipere esse homo qui fuit: quia si nunc est homo qui fuit, etiam ante hac fuit homo qui fuit: & si nunc non est homo qui fuit, nec post hac erit homo qui fuit.

Vndecimò principaliter arguitur. Argu. 11.

Non sequitur: Deus & hoc instans nunc sunt, & non immediate antehac fuerunt, ergo incipiunt esse, & tamen arguitur ab exponentibus ad exponibilem: ergo locus arguendi nullus. Minore est nota: & probatur maiori: nam exponentes manifestæ sunt. Et arguitur quod exponibilis sit falsa: Deus & hoc instans incipiunt esse, ergo Deus incipit esse & hoc instans incipit esse, cuius prima pars est falsa: vel saltem sequitur, ergo Deus & hoc instans sunt incipiens & incipiens esse per resolutionem de ly incipientia (cuius tamen prima pars non supponit. Sunt qui negant dictam exponibilem, propter secundum argumentum (nam primum non habet apparentiam) dicentes quod ly incipientia, resolvitur in ly incipiens & incipiens sicut ly cæci, in ly cæcum & cæcum. Sed certe non potest negari dicta propositio, ut patet per eius exponentes (alias secundum istos deberet facere sensum diuisum) & ideo nos concedimus minorem, videlicet, quod arguatur per regulam: & negamus maiorem: imo exponibilis est vera, sicut exponentes. Et negamus primam consequentiā

à copulato complexiue sumpto ad copulati-
uā, & pariter secundā, per resolutionē termini
pluralis numeri in copulatū. Nam ly incipit,
quemadmodū dictū est de ly differt, includit
negationem in ordine ad ly esse, quod proin-
de in secunda exponente debet negari vnica
acceptione de toto copulato Deus & hoc in-
stās: & tamē si resoluat in copulatū. s. Deus
& hoc instans sunt incipiēs & incipiēs esse, sin-
gulæ negationes feruntur in singulas partes.
Ex hac solutione sequitur, q in quolibet instā-
ti mūdi verū est dicere: omnia entia mūdi col-
lectiue incipiūt esse: nam tūc ad minus incipit
esse illud instās præsens, & per cōsequens inci-
pit esse noua collectio omniū entīū. Sequitur
secundo hanc consequentiā nō valere. Petrus
incipit esse, & Paulus incipit esse, ergo petrus
& paulus incipiūt esse. Nam si hoc sit primū
instās esse petri & vltimū nō esse pauli & pe-
trus non daret nisi per hoc instans, antecede-
s est verum: vt notū est, & cōsequens fallum, vt
patet per exponentes. s. petrus & paulus, nunc
sunt & non immediate ante hac fuerunt (cu-
ius prima pars est falsa) vel nunc non sunt &
immediate post hoc erunt (cuius secūda pars
est falsa.) Sequitur tertio quod petrus incipit
scire. a. propositionem, & paulus incipit scire
a. & tamen petrus & paulus non incipiunt sci-
re. a. vt patet, si petrus per solum hoc instans
sciat. a. et paulus incipiat scire per vltimū non
esse. Item quarto sequitur q petrus incipit sci-
re plures propositiones quā paulus, et incipit
scire pauciores. Hoc patet, si ambo immediate
ante hac tātum sciuiſſent duas propositiones
sed nunc petrus sciat iam tres et paulus qua-
tuor, sed immediate post hac petrus sciat quin-
que, et paulus solas quatuor. Nam in tali casu
petrus nunc scit pauciores quā paulus, et
non immediate ante hac scit pauciores, er-
go incipit scire pauciores. Item, nunc petrus
nō scit plures quā paulus, et immediate
post hac sciet plures quā paulus, ergo inci-
pit scire plures quā paulus. Item quinto est
possibile q petrus incipiat esse maior quā
paulus, et minor quā paulus: vnum per pri-
mum sui esse, et alterum per vltimum non es-
se. Si ambo fuissent bipedales, et nunc petrus
sit quadrupedalis, et paulus tripedalis: sed im-
mediate post hac paulus sit quincupedalis et
petrus quadrupedalis.

Argu. vlt. Vltimo arguitur: nō sequitur, Pe-
trus in aliquo instanti nō erit albus, et imme-
diate post illud erit albus, ergo incipit esse al-
bus. Nam si petrus sit nunc albus qui nunquā

desinet esse albus, cōsequens est falsum, vt no-
tum est, & exponentes sunt veræ vt patet per
ascensum sub ly instanti, demonstrando instās
præsens: quod post hac non erit. Ad argumen-
tū concedit maior. Nec recte arguitur. Sed est
notāda regula q̄ propositio de incipit, de ex-
trinſeco tēpore aut modalis antequā expona-
tur debet reduci ad suā de inesse. Vnde, cum
de inesse illius nūquam post hac erit vera, illa
est falsa. Posset tamen immediate exponi, re-
stringendo ly instans futurum. s. Petrus in ali-
quo instanti futuro erit albus, & nō immedia-
te ante illud erit albus. &c. vel in aliquo in-
stanti futuro nō erit albus, & immediate post
illud erit albus. &c. Sed melius est probare
per de inesse. Eodē modo hæc, Petrus possibi-
liter incipit esse albus, regulanda est per pos-
sibilitatē suā de inesse. Quare illa est necessa-
ria. Nec sunt audiendi qui illam exponūt sic,
petrus nunc possibiliter est albus, & non im-
mediate ante hac possibiliter fuit albus, vel
petrus nunc nō potest esse albus & immedia-
te post hac possibiliter erit albus. Nam in pri-
mis sequeretur inde illam esse impossibilē, vt
patet per exponentes negatiuas. Et tamen est
mirandum q petrus incipiat esse albus, et ta-
mē impossibiliter incipiat esse albus. Item ar-
guitur quia negatio inclusa in ly incipit, vt di-
cebamus de ly differt, non fertur in modum
possibiliter, post quā modus præcedit. Quare
si immediate esset exponēda deberet idē mo-
dus præcedere in exponentibus, vt non dare-
tur exponens negatiua contradictorio modo
ad affirmatiuam, videlicet Petrus possibiliter
nunc est albus, & possibiliter non immediate
ante hac fuit albus, vel possibiliter nūc nō est
albus, et possibiliter immediate post hac erit
albus. Quæ quidē exponētes sunt veræ. Eo pa-
ri modo petrus necessario incipit esse albus.
s. Petrus nūc necessario est albus, & necessario
immediate ante hac nō fuit albus, vel nūc ne-
cessario non est albus, et necessario immedia-
te post hac erit albus. Sed melius est reducere
prius ad suā de inesse. At vero, quādo ly inci-
pit, præcedit modum, tūc credo modū seu co-
pulā debere negari contradictorio modo in
exponente negatiua: vt si dicas, hæc aīa inci-
pit necessario esse, exponens negatiua erit,
hec anima nō immediate ante hac necessario
fuit. Quare in primo esse aīa, credo illam esse
veram, post quā aīa incipit esse res necessaria:
cū tamen esset falsa si secūda exponens de-
beret esse hæc, necessario non immediate an-
te hac fuit. Et idem dicendum est de hac,
Petrus incipit possibiliter esse albus, quā
credo

credo esse impossibile. Nunc possibiliter est albus & non immediate ante hac possibiliter fuit albus, vel nunc non possibiliter est albus &c.

Not. 1.

Ex his omnibus, quæ dicta sunt colligitur, has consequentias non valere, Petrus incipit esse, ergo incipit incipere esse: Petrus desinit esse, ergo desinit desinere esse, nec est contrario. Nam si hora præterita, ut supra diuisa versus nos in partibus paribus fuisset, in imparibus vero non, & similiter se haberet in hora futura, nunc tamen non esset, antecedens esset verum in utraque consequentia, quia incipit esse per ultimum non esse, & desinit per primum non esse: & tamen consequens est falsum utrobique: nam cum nunc incipiat esse & immediate antehac incipiebat, non incipit incipere, & cum nunc desinat esse & immediate posthac desinet, non desinit desinere. Et si in eodem casu ponatur Petrum nunc esse, utrumque consequens est verum: quia nunc non incipit & immediate posthac incipiet: ergo incipit incipere: & nunc non desinit & immediate ante hac desinebat: ergo desinit desinere: & tamen utrumque antecedens est falsum, nam cum nunc Petrus sit & immediate ante hac fuit & immediate posthac erit, nec incipit nec desinit esse. Colligitur secundo hanc consequentiam non valere, hoc album incipit & desinit disputare, ergo hoc album incipit disputare, & hoc album desinit disputare: arguitur enim ab amplo ad non amplum respectu de ly albu, quod in antecedente ampliatur ab utroque verbo ad illud quod est vel immediate antehac fuit, vel immediate posthac erit album, & in neutra parte consequentis tantum ampliatur. Unde si Petrus immediate posthac erit albus, & nec sit nec fuerit albus, & nunc non disputet, sed disputauerit, & disputauit, antecedens est verum & secunda pars consequentis est falsa. Sed de his satis.

Nota vlti.
Regulæ. 4.
antiqui.

Solent hic tandem quatuor antiquorum regulæ constitui, duæ videlicet circa inceptionem, & totidem circa desitionem sub hoc tenore: Qualecunque erit aliquid quale ipsum non est, ipsum incipiet, aut incipit esse tale. Quod est dicere: Si Petrus quandoque erit Dialecticus, & non est Dialecticus, incipit aut incipiet esset Dialecticus. Secunda, Qualecunque est vel fuit aliquid quale ipsum antea non fuit, ipsum incipit aut incipit esse: ut si Deus est vel aliquando fuit homo, & antea non fuerat homo, vel incipit vel incipit esse homo. Tertia, Qualecunque ali-

quid non est quale ipsum aliquando fuit, ipsum desinit aut desinit esse tale: ut si Christus nunc non est passibilis & aliquando fuit passibilis, aut desinit aut desinit esse passibilis. Quarta, Qualecunque est vel erit aliquid quale postea non erit, ipsum desinit aut desinit esse tale: ut si Petrus aut nunc sit, aut eras erit iustus, qualis postmodum non erit: aut desinit modo aut desinit esse iustus. Intelligitur regulæ de re singulari signata per terminum irresolubilem, ut supra dictum est, quia non sequitur, aliquid ens quandoque erit Deus, & aliquid ens nunc non est Deus, ergo aliquid ens incipit aut incipiet esse Deus. Nec sequitur, hoc creans quandoque erit Deus, & hoc creans nunc non est Deus: ergo hoc creans incipit aut incipiet esse Deus demonstrando Deum, qui modo non creat. Contra has regulas non possunt tangi nouæ difficultates, quæ non possint terminari per ea quæ superius dicta sunt.

Caput sextum.

Extum genus exponibiliū est propositionū de cōparatio, aut de superlatiuo. Quarū duplex est genus, scilicet affirmatiuarum & negatiuarū. Propositione de cōparatio primi generis (si proprie non abusiue accipiat) exponitur copulatiue per duas affirmatiuas, in quibus positiuū affirmatur de utroque extremo comparisonis & tertiam in qua affirmatur idem positiuum de extremo excedente cum aduerbio, magis, ut leo est fortior homine, leo est fortis: et ois homo est fortis et leo est quocūque homine magis fortis. Propositione secūdi generis: ut nullus leo est fortior homine: exponit disiuctiuē, cōtradietorio mō. Atqui superlatiuum exponit copulatiue per vnā

P 5 in qua

*comparatio propria
est quæ extrema anue
niunt in eo in quo fit
comparatio, ut leo est
fortior homine, com
paratio impropria est
abusiua est quæ exte
ma non participat
eodem extremo in quo
fit comparatio, ut
maius aspiū est dul
cius quam altera ma
ius est inquit quibus
comparat,*

in qua affirmatur extremū excessum de excedente, & aliā de cōparatio affirmatiuā, si superlatiuū accipitur positiuē: & negatiuā si accipitur negatiue: vt, Aristoteles est Græcorum doctissimus (affirmatiuē) Aristoteles est Græcus & quocunq; alio Græco doctior: Cicero est Latinorum eloquentissimus (negatiue) Cicero est Latinus, quo nullus alius Latinus est eloquentior.

Lectio vnica.

Nota. 1.
Comparatiuum multipliciter est.

Post exponibiles rōne verbi subsequuntur sexto loco exponibiles ratione nominis: quales sunt propositiones de comparatio. Vbi notandum est quod comparatiuum aliquando accipitur pro positiuo: vt, plura, pro, multa: illic, terminus communis est, qui significat plura. Quandoque, vt dicant pro superlatiuo: vt horum maior est charitas, quā quam forsan in huiusmodi loquutionibus non accipitur nisi pro comparatiuo: sed sunt constructiones Græcæ, scilicet, genitiui pro ablatiuis. At in vi comparatiui accipitur dupliciter, vno modo abusiue: vt Deus est melior diabolo: quæ non ponit diabolū esse bonum: sed Deū esse bonum, & diabolū non esse tam bonum. Alio modo accipitur proprie: & isto modo exponitur in textu. Vbi notantur solum duo genera exponibilium, quia solum possunt variari penes verbum, & non penes nomen comparatiuum. Quarum expositiones cum suis exēplis sunt in textu perspicuæ. Subiectum exponibilis est primum extremum: quod dicitur excedens: & ablatiuus, seu nomen quod sequitur ly quā, est extremum excessum: vt Petrus est doctior Paulo, vel doctior quam Paulus: ly Petrus, est excedens, & ly Paulus, excessum. Proportionabiliter fiat expositio quando cōparatio fit in diuersis speciebus vt nix est albius, quā coruus est niger. Item quādo sunt diuersa verba: vt Petrus est peior, quā erit Antichristus.

Nota. 2.
Superlatiuum dupliciter sumitur.

Atqui de superlatiuo notandum est quod aliquando accipitur per se sine genitiuo, & tunc exponitur per suū positiuū

& aduerbiū, valde, vt Petrus est doctissimus id est valde doctus. Alio modo accipitur cum genitiuo recto in vi comparationis: vt Aristoteles est Græcorum doctissimus. Et ad veritatem huiusmodi propositionum primum requiritur, vt extremum excessum verificetur de excedente: vt quod Aristoteles sit Græcus. Et secundo requiritur veritas vnius de cōparatiuo, affirmatiue, vel negatiue, vt in textu expressum est.

Ex quibus primò sequitur q. superlatiuum affirmatiuum solum differt a cōparatiuo in constructione: & in hoc præterea, quod facit comparationem ad cetera sui generis. Concedimus enim quod leo est fortior homine, sed non est fortissimus hominū. Quāquam comparatiuum quando accipitur partitiue inter duo, etiam regit genitiuū: vt manuum dextera est fortior. At verò superlatiuum tunc augeat super comparatiuū, quando ipsum oratione subsequitur: vt si diceret status coniungatorum est bonus, continentium melior, sed virginum optimus. Sequitur secundo quod propositio de superlatiuo negatiue sumpta est subalternata propositionis de comparatiuo, ceteris paribus. Sequitur nanque, Petrus est doctior ceteris hominibus: ergo est doctissimus hominum, non tamen sequitur cōuerso: nam si omnes essent æque docti, antecedens esset verum & consequens falsum. Superlatiuum frequentius accipitur positiuē, sed sæpe negatiue, maxime inter Dialecticos: vt in his locutionibus, si aliqua propositio esset vera, maxime hæc: si tua opinio esset vera, maxime ex eo, &c. Sensus enim est, quod non est maior ratio quod alia sit vera, quā hæc, nec est alia potior ratio: quare tua opinio sit vera quā hæc. Et apud Philosophos: quando dicunt quantitatem terminari per maximū, vel minimum. Accipiunt enim maximū pro illo quo aliud non est maius.

Circa suppositiones terminorū huiusmodi exponibilium notato quod termini præcedentes signum exponibile supponunt secundum exigentiam signorum: atque adeo sunt resoluendi antequā propositio exponatur. Termini verò sequentes: qui reguntur a signo exponibili ex vi comparationis supponunt distributiuē. Et ita debent supponere in secunda & tertia exponentibus, vt leo est fortior homine, Petrus est doctissimus hominum: ly leo, supponit determinatē, &c.

Nota. 3.

hec ad gen.
multipliciter
est

Nota. 4.
Suppositio.

hic non
exponitur
ill. p. d.

tē: & ly homine, & ly hominū, distributiue. Sed si dicas, Petrus est ditior auro quam Paulus, ly auro, non distribuitur, sed supponit vel simpliciter vel immobiliter. Verum est quod quandoque fit comparatio inter duas species: vt in dicta propositione, leo est fortior homine. Et tunc commodius exponuntur illæ propositiones antequam resoluantur ly leo. Item notandum quod licet ablatiuus supponat distributiue, si subiectum supponit determinate & comparatio fit inter indiuidua non licet ascendere sub relatiuo, antequam sub subiecto: argueretur enim à pluribus ad vnicam determinatam. Non enim sequitur, aliqua pars. a. lineæ est maior hac parte. b. lineæ, & aliqua pars. a. est maior hac parte. b. & sic de singulis: ergo aliqua pars. a. lineæ est maior parte. b. lineæ, vt patet, si. a. & b. sint lineæ æquales: nam quacunque parte signata in. b. signabitur vna maior in. a. & tamen nulla signata in. a. erit quacunque parte. b. maior. Eadem ratione, si essent infiniti homines & infiniti leones, ita ordinati, quod primus esset leo, & secundus homo: & tertius leo & sic consequenter. Et primus leo sit fortis & homo sequens fortior illo, & leo sequens fortior & sic gradatim ascendendo se habeant omnes alij, hæc est falsa, leo est fortior homine, & quæcunque singularis sub illo ablatiuo, homine, est vera. Nā quocūq; homine demonstrato aliquis leo dabitur fortior illo: sed tamē nullus dabitur leo, qui sit quocunque homine fortior. At verò in hac, musca est fortior omni animali, dicunt Summulistæ ly animali, supponere particulariter: ita vt tertia exponens sit, musca aliquo animali est magis fortis. Et ratio est, quia duo illa signa distributiua scilicet, comparatiuum & ly omne, impediuntur. Et quanquā in ignore forsan ita sit, tamen in communi vsu non facit illum sensum, sed perinde ac si diceret, musca omni animali est fortior. Ex dictis sequitur hoc sophisma esse ambiguum, minori te & quolibet maiori te tu es maior: nam si ly minori, feratur in totum copulatum, te & quolibet maiori te, est verum. Sensus enim est quod illa re, quæ est minor te & minor quolibet maiori te, tu es maior. Sed si ly minori, uon cadat nisi in primū ablatiuū te, sophisma est falsum: vt patet per secundā partem huius copulatiuæ ad quam reducitur, minori te tu es maior. & quolibet maiori te tu es maior. Hæc verò, omne continuum aliqua proportionem est maius sua parte: est manifeste falsa, quanquam Moderni illam concedant. Nam singularis illius non

est hæc, continuum. a. proportionem est maius sua parte, vt prius descendatur sub ly parte: Sed hæc, hoc continuum aliqua proportionem est maius sua parte, Quia ly proportionem, solum cōfandebatur in ordine ad subiectum, vt dictum est in superiori libro. Et tamen continuum nulla certa proportionem excedit quamlibet partem. Hæc tamen est vera, continuum est maius aliqua proportionem sua parte, vbi ly proportionem, stat confusè, & continuum quamlibet partem aliqua proportionem excedit.

In constituendis oppositionibus Not. 5.
nulla est difficultas. Constituuntur enim ratione quantitatis subiecti, sicut in cæteris categoricis: vt omnis leo est fortior homine, omnis leo non est fortior homine: aliquis leo est fortior homine, aliquis leo non est fortior homine.

Loci arguendi sunt tres: sicut in Nota. 6.
cæteris exponentibus. Primus, Ab exponibili ad exponentes, & e conuerso. Secundus, Ab exponibili copulatiue ad quamlibet exponentem, & non e conuerso. Tertius, A qualibet exponentium ad exponibile disiunctiue & nō e conuerso.

At contra modum exponendi Argum. 1.
propositiones de cōparatiuo arguitur sic. Tertia exponens est de cōparatiuo, sicut exponibilis: ergo exponitur idē per idē: & per consequens non est expositio. Propter hoc argumentum Moderni exponūt comparatiuum per, ita sicut: vt tertia exponens huius, Petrus est doctior Paulo, sit hæc, Paulus non est ita doctus sicut Petrus. Sed tamen licet parum referat, melius est exponere per ly magis, sicut exponebant antiqui. Primò, quia ita exponitur natura comparatiui Latine, doctior, id est, magis doctus. Vnde ad argumentum, licet ly magis, sit etiam aduerbiū comparatiuum, non tamen exponitur idē per idem, quia ly magis, clarius est quam nomen comparatiuum. Item secundò arguitur, quia propositio de, ita sicut, secundū istos est pariter exponibilis per alias tres exponentes: sicut propositio de comparatiuo. Imò exponunt illam per comparatiuum, scilicet, Petrus est ita doctus sicut Paulus, id est, vterque est doctus: & Paulus nō est doctior. Et ita vtuntur circulo in expositionibus. Vnde si quis vellet vt expositione per, ita sicut, vtatur quidē, dūmodo propositio de, ita sicut, non sit amplius exponibilis, nam est clarior quam

*Arg. que sequitur
non exponitur ill.
fr. D.*

quàm vt indigeat expositione. Sed melius est exponere per aduerbium, magis: quod licet sit comparatiuum, non tamen indiget alia expositione. Verum est tamen quod quando ly magis, non commode fertur in positiuum exponendum est perit, a sicut: vt si exponas hanc Petrus est maior Paulo, non potest latine dicere, Petrus est magis magnus. Et ideo dicendum est, Paulus non est ita magnus vel nō est tam magnus.

Argum. 2. Secundò principaliter arguitur.

Non sequitur, Petrus erit magnus, & Paulus erit magnus, & Paulus non erit tam magnus quàm Petrus: ergo Petrus erit maior Paulo: nam si Petrus erit tripedalis & Paulus bipedalis, nunquàm tamen erunt simul, sed in diuersis temporibus, exponentes sunt veræ, vt notum est, & exponibilis falsa: quia nunquàm habebit vnā de inesse veram: & tamen arguitur ab exponentibus ad exponibilem: ergo locus arguendi nullus. Ad argumentum concessa maiori: negatur quod rectè arguatur. Nam, vt dictum est in propositionibus de, differt, propositiones de extrinseco tempore & modales probandæ sunt immediate per suas de inesse. Si vero exponantur debent ita exponi, vt denotentur ambo extrema esse simul: vt Petrus erit magnus, & Paulus simul tempore erit magnus. At vero, si singulæ copulæ vniant singula extrema, tunc forte nō denotatur consistentia pro eodem instanti: vt si dicas, Petrus erit maior quàm erit Paulus, videtur satis esse, vt sint in diuersis temporibus, sicut in hac, Iudas fuit peior quàm erit Antichristus. Sed contra hoc replicatur. Si Petrus cras erit melior quàm Paulus, sed postridie ambo sunt æque boni: tunc hæc exponibilis est vera, Petrus erit melior quàm Paulus: nā cras habebit vnā de inesse veram, & tamen tertia exponens est falsa, Paulus non erit ita bonus sicut Petrus: quia postridie erit ita bonus. Propter hoc dicimus tutius esse probare per suam de inesse. Sed si exponatur, omnes tres exponentes debent referri ad idem instans: vt in aliquo instanti Petrus erit bonus, & in eodem Paulus erit bonus, & in eodem Petrus erit magis bonus quàm Paulus, vel Paulus nō erit ita bonus sicut Petrus. Ex his sequitur primo, quod si cras Petrus sit maior Paulo, & postridie Paulus maior Petro, & tertia die ambo sint æquales, maiores tamen quam antea fuerint: hæc copulatiua est vera, Petrus erit maior Paulo, & Paulus maior Petro, & tamē nec

Petrus erit maior quàm erit Paulus, nec Paulus erit maior quàm erit Petrus, sed ambo erunt æquales, nam quancūque quātitatem quam vnus habet in vno tempore, alter habebit in alio. Sequitur secundò hanc consequentiam non valere, Petrus erit fortior leone: ergo quocunque leone erit fortior. Nam si modò sit leo fortior Petro, qui leo nunc desinat esse, & posthac erunt leones debiliores Petro, antecedens est verum & consequens falsum: arguitur enim à minus ad magis amplum distributum, ex parte de ly leo. Et in eodem casu non sequitur, Petrus est fortior quàm erit leo: ergo Petrus est fortior quàm est vel erit leo: eodem defectu. Nec sequitur. Petrus erit fortior leone: ergo erit fortior quam erit leo: nam si cras erit fortior leone, sed postridie sit alius leo fortior illo, antecedens est verum & consequens falsum. Quare sub ly leone, non licet descendere copulatiue ad omnes leones futuros: sed solum ad leones restrictos pro aliquo instanti signato. Alia multa corollaria tu ipse potes inferre.

Tertiò principaliter arguitur. Argum. 3.

Non sequitur, Petrus possibiliter est doctior Paulo: ergo Paulus impossibiliter est ita doctus vt Petrus: nam exponibilis est vera: vt patet per suā de inesse, & exponens impossibilis: & tamen arguitur per secundam regulam, ergo ille modus arguendi nullus. Hoc argumentum non est contra nos: nam iam diximus, tertiam exponentem congruentius dari per ly magis: videlicet, Petrus possibiliter est magis doctus quam Paulus, quæ est necessaria sicut exponibilis. Sed quia dictum est posse etiam exponi per ly ita sicut, respondetur quod huiusmodi modales tutius probantur per suas de inesse immediate. Et quia de inesse est possibilis, fit vt illa sit necessaria. Quod si placet exponere per, ita sicut, non debet dari per copulam contradictoriam ad primam exponentem. Et ratio est, vt diximus de ly differt, & ly incipit, quia negatio comparatiui non fertur in modū, postquam modus præcedit. Et sic tertia exponens debet esse, Paulus possibiliter non est ita doctus vt Petrus. Quod non considerantes dicunt Moderni illam esse impossibilem. Sed mirum esse concedant Petrum esse doctiorem Paulo, & negent quod Petrus possibiliter sit doctior Paulo. Item quod sit maior Paulo, & tamen non posset esse maior Paulo. Sed arguitur contra nostrā solutionem. Sequeretur hanc esse veram, Petrus possibiliter est doctior

etior seipso, vt patet per tertiam exponen-
tem, Petrus potest esse magis doctus seipso,
vel potest esse non ita doctus sicut ipse: nam
potest vna die plus scire quam alia. Nega-
tur consequentia. In rigore illa est falsa, vt pa-
tet per suam de inesse, quæ est impossibilis:
& tertia exponens est falsa, etiam si detur per,
ita sicut. Sed tamen concedo quod Petrus po-
test esse doctior quam modò est, & potest esse
doctior vna die, quam alia die. Et ad hunc
sensum conceduntur huiusmodi propositio-
nes. Sed quid de ista. Petrus potest esse do-
ctior quam possit esse Paulus. Respondetur
quod illa est falsa, & impossibilis. Nam post-
quam ly quam, quod est nomen compara-
tium fertur in ly potest, negatio tertiæ ex-
ponentis debet ferri in illud. Quare non se-
quitur, Petrus potest esse doctior Paulo: er-
go potest esse doctior quam potest esse Pau-
lus. Et propositiones ipsæ sonant diuersos
sensus. Istæ verò, Deus potest facere tantum
quantum potest facere, Petrus potest por-
tare tantum pondus quantum potest porta-
re Paulus, omnes sunt veræ.

Arg. 4.

Quartò principaliter arguitur.

Supposito quod totum sit suæ partes, non se-
quitur, medietates sunt minores suo toto: er-
go totum non est tam paruum, quam suæ me-
dietates: & tamen arguitur ab exponibili ad
tertiam exponentem: ergo locus arguendi
nullus, minor est nota: & probatur maior:
nam consequens videtur falsum, cum totum
nec excedat partes, nec excedatur ab illis.
Et quod exponibilis sit vera arguitur: nam
hæ duæ medietates sunt minor toto & mi-
nor toto: ergo sunt minores suo toto. Ad ar-
gumentum concessa minori negatur maior:
imò sicut exponibilis est vera, ita & expo-
nens illa: nam contradictoria est falsa, scili-
cet, totum est ita paruum sicut medietates
(nec medietates sunt ita magnæ) nam nō sunt
ita magna, & ita magna sicut totum: imò
sunt minores: quia sunt minor & minor: ita
enim resoluitur ille terminus pluralis nume-
ri. Vnde non valet illa consequentia, istæ
partes sunt hoc totum, ergo sunt æquales to-
to: quia æquales tantum valet, sicut æqua-
lis & æqualis. Sed solum sequitur quod
sunt ens æquale toto (si idem sit æquale
sibi ipsi). Item sequitur quod medietates ad-
æquant totum: nam ad æquare non est nisi
componere totum. Et certè in rigore ita di-
cendum est, quod dicta exponibilis est ve-
ra. Sed tamen quidam Summulistæ negant

quod istæ medietates simul sumptæ sunt mi-
nores toto, & concedunt quod sunt æqua-
les: quia sunt aliquid æquale: puta ipsum
met totum. Et tunc secundum istos conce-
dendum est quod Petrus & Paulus sciunt plu-
ra quam Ioannes, si Petrus sciat duas pro-
positiones, & Paulus alias duas, & Ioannes sciat
tres: nam Ioannes non scit tot, quot Petrus &
Paulus simul. Sed tunc per cōtaris, an Petrus
& Paulus sunt doctiores Ioanne. Et videtur
quod sint doctiores, eadem ratione: quia Ioā-
nes non est ita doctus sicut ambo, cum non
sciat tot sicut ambo simul. Sed nihilominus
in rigore est neganda. Est enim difficilis crē-
ditu. Nec sequitur, Ioannes non scit tot quot
Petrus & Paulus simul: ergo non est doctior.
Nam scientia Petri & scientia Pauli non sunt
in eodem intellectu, nec faciunt vnā do-
ctrinam. Quare, licet ambo sciant plura non
sunt doctiores, sed requireretur quod quili-
bet esset doctior. Et è conuerso, si vterque per-
se sciret easdem quatuor, quas ambo simul
sciunt, non scient plura quam modò sciunt,
& tamen essent doctiores: quia quilibet es-
set doctior. Ex his sequitur, hanc consequen-
tiam non valere. Petrus & sua medietas sunt
duo æqualia: ergo inter se sunt æquales, nam
Petrus & sua medietas sunt duæ medietates
æquales, & tamen inter se Petrus maior est
sua medietate.

Vltimò arguitur. Non sequitur. Argu. vlt.

Decem partes continui sunt plures partes
quam duæ medietates: ergo duæ medietates
non sunt tot quot decem, & tamen arguitur ab
exponibili ad tertiam exponentem, ergo modò
arguendi nullus. Minor est nota. Et proba-
ma. Nam exponibilis apparet manifesta o-
mnino intellectui: & quod exponens sit falsa ar-
guitur. Duæ medietates sunt decem decimæ:
ergo sunt tot partes quot decem. Hoc argu-
mentum (fateor) fuit mihi semper molestum,
non solum in via nominalium, qui tenent to-
tum continuum non distinguunt à suis parti-
bus, sed etiam in via realium: qui licet di-
cant continuum distinguunt à suis partibus, ta-
men æceruum non negant esse suas partes. Et
idem argumentum fiet de æceruo centum grano-
rum tritici. Istæ duæ medietates puta quin-
quaginta & quinquaginta sunt istæ centum
partes: ergo sunt tot partes. Et certè credo
in rigore concedendum esse quod decem par-
tes nō sunt plures quā duæ. Et in primis quod
non sunt plura entia nullus dubitat: post-
quam non sunt decem separatæ vnitates) lo-
quor

quor de partibus continui, nam partes accu-
ui sunt plura entia) sed adhuc quod decem par-
tes continui non sint plures partes quam duæ,
videtur manifestè probare argumentum.

Nam mirum esset concedere quod duæ par-
tes sint decem, & tamen non essent tot. Quod
si quis contra arguat: quia concedimus in con-
tinuo esse infinitas partes. id est, non tot quin
plures: ergo videtur quod decem sint plures
quam duæ, & centum plures quam decem.

Respondetur quod illud concedimus ad
hunc sensum, quod quibuscunque numeratis
adhuc extra illas sunt plures, que non sunt
partes illarum. Sed de illis, quæ continentur
in alijs non conceditur quod sint plures.

Nihilominus propter communem modum
conciendi possumus comminisci vnam di-
stinctionem, quod quanquam decem partes
non sint plures quam duæ Physicæ: quia sunt
eædem, nihilominus sunt plures Arithmeti-
cæ, id est, numeratæ plures. Nec sequitur, Iste
duæ sunt istæ decem: ergo sunt tot, nam ly tot,
appellat numerum: & sensus consequens est:
numerantur tot.

Caput vltimum.

Alterum nomē ex-
ponibile est infini-
tum, quod multis
modis dicitur: vno
modo negatiue:

quod videlicet nec terminat, nec
aptum est terminari: vt deus: & a-
lio modo priuatiue quod non est
terminatū: aptum tamen est termi-
nari, quod categorematicè est res
quæta, nō terminata: sed syncatego-
rematicè valet nō tantū quin ma-
gis: aut non tot quin plura. Tertiū
nomē exponibile est, eternū, quod
quādo est categorema, est id quod
habet totū esse si mul: sine principio
& sine durationis, sed syncatego-
rematicè perinde est: ac si dicas, ante
quodlibet instās præteritū, vel post
quodlibet futurum, verū vel ima-
ginarium. Nomē deniq; totus, dū

est categorema, idem pollet quod
ens suis partibus absolutū: sed dū
accipit syncategorematicè signum
est partium distributiuum.

Lectio prima.

Inter nomina exponibilia conu-
meratur etiam ly infinitū. Quod accipitur du-
pliciter, vno modo negatiue: & adhuc dupli-
citer, vno modo vt negat solum terminum
id est, significat quantitatem, aut perfectio-
nem, quæ nec est limitata, nec apta limitari
vt est Deus: alio modo vt negat simpliciter
quantitatem, vt punctum. Alio modo acci-
pitur priuatiue, & tunc dupliciter: Vno mo-
do accipitur categorematicè, & est res quæ
habet quantitatem illimitatam, aptam tamē
limitari. Vnde, vt continuum sit infinitum
requiritur quod vni certæ parti signatæ den-
tur in illo infinitæ partes æquales, non com-
municantes. Vnde licet bipedale habeat in-
finitas partes proportionales in æquales, non
est infinitum, imò habet infinitas pedalitates
communicantes. s. primā pedalitatem, & aliā
quæ constat ex secunda mediata primæ pe-
dalitatis, & prima secundæ, & tertiam quæ cō-
stat ex vltima quarta primæ, & tribus quartis
secundæ, & sic in infinitum diuidendo.

Sed multitudo infinita est, cuius non est
ultima vnitas, id est, incipiendo à prima &
nullam resumendo non datur vltima. Conti-
nuum autē non dicitur multitudo, quia non
constat ex vnitatibus separatis. Et ad hunc
modum, vt aliqua perfectio, vel virtus, vel in-
tensio sit infinita, requiritur quod habeat in-
finitos gradus. Sed infinitum syncategore-
maticè, vt attribuitur magnitudini, duplici-
ter exponitur, id est, non tantū quin ma-
ius, vel aliquantum & in duplo maius: &
in triplo maius &c. Et proportionabiliter,
vt attribuitur multitudini. s. nō tot quin plu-
ra. Et hæc dicuntur infinita in potentia, v. g.
si dicas, perfectio creaturarum potest cresce-
re in infinitum, non est sensus quod possit da-
ri creatura infinita, sed quod data quacunque
Deus potest dare perfectiorem. Eodem mo-
do infinitæ sunt partes in continuo in poten-
tia: id est, non tot quin plures.

At dubium est hic de veritate

istius, in infinitum magna est aliqua pars con-
tinui, syncategorematicè, supposito quod
continuum sit bipedale. Et videtur quod sic:

Nota. 1.

Infinitum
multiplici-
ter dicitur

Not. 5.

Dubiū. 1

Nam

ne videat. 2. h. aliqui
preferunt si se mōdo
agit de his que indige-
nt ex his que sunt in
primis, & secundis,
tertijs,

multū aliud est in si
nō negatiue mōdo
deus,

2. Et illud cui non re-
spondet fieri additū.

unde quoniam in s. mōdo
aut ut inquit si se
fuerit ab e. p. nō, ka
sic non est id
habet vni esse si
mul,

R. ut mōdo. non explicuit
ut. s. d.

Nam quacunque parte data, aliqua est maior. Sed ex alia parte secunda expositio non conuenit, id est, si quanta est pars continui & in duplo maior, & in triplo maior, &c. Solet illa propositio absolute concedi propter primam probationem. Quare dicunt secundam expositionem non esse simpliciter necessariam. Sed forte utendum esse hic distinctione, quod infinitum syncategorematicè vno modo accipitur simpliciter & absolute: & ad illud requiritur secunda expositio, id est, quod sit in duplo & in quadruplo maius sine aliquo termino, & sic falsum est quod in infinitum magna sit pars continui bipedalis. Nec satis est quod quacunque parte data continui aliqua sit maior, sed requiritur quod simpliciter quacunque quantitate imaginata finita aliqua sit maior. Alio modo accipi infinitum secundum quid, id est, quod non est intrinsece terminatum & limitatum, sed solum extrinsece. Et hoc modo in infinitum magna est aliqua pars, id est, non est dabilis maxima. Sed nihilominus non dicitur simpliciter in infinitum magna, nam partes habent terminum extrinsecum: quia nulla est ita magna sicut totum. Eodem modo concedimus quod Petrus infinitum pondus potest portare, supposito enim quod virtus Petri sit ut decem, tunc pondus ut decem non potest portare: sed quocumque minus: & ideo quocumque pondere dato quod potest portare, adhuc potest maius: nec datur maximum quod sic, sed maximum quod non, quod est terminari extrinsece. Et hoc congrue vocatur infinitum secundum quid, & non simpliciter: quia ut infinitum pondus simpliciter Petrus possit portare, non satis est quod quocumque pondere dato quod potest portare possit maius: sed quod simpliciter quocumque pondere imaginato posset maius. Et cum veneris ad theologiam ita intelligito illud S. Thom. 2. 2. q. 24. ar. 7. quod charitas viae augetur in infinitum. Intelligit enim de infinito in potentia, id est, secundum quid, quia nulla potest esse maxima in via quin possit esse maior: sed terminatur extrinsece: quia nulla est tam perfecta, ut charitas patric. At vero concedendum est simpliciter in infinitum parua est aliqua pars continui: quia non solum quacunque parte data datur aliqua minor, sed quacunque quantitate quantacumque parua simpliciter imaginata, est aliqua pars minor in duplo & in quadruplo &c. Eodem modo quantum ad multitudinem, infinitae simpliciter sunt partes in potentia: quia non solum quibuscumque partibus datis dantur plures: sed quocumque numero imaginato sunt in duplo plures & quadruplo &c.

Secundū dubium est de veritate

illius sophismatis Hentisberi, infinita sunt finita. Vbi notanda est regula Sophistarum qd ly infinitū, positū a parte prædicati accipitur categorematicè pro re infinita: sed positum a parte subiecti nullo signo modificatum, accipitur syncategorematicè, & exponibiliter. Et sic sensus illius sophismatis est, aliquot sūt entia finita, & non tot quin plura sunt entia finita. Et Hentisber in hoc sensu concedit hoc sophisma. Sed certē in rigore est falsum, quanquā ille sit sensus. Nam in rigore secūda pars est falsa, nō tot quin plura sunt entia finita, imō demonstrato toto numero creaturā, falsū est dicere qd plura illo sunt entia finita. Si tñ sit sermo de entibus partialibus, quæ dicūtur entia in potentia verū est sophisma. Imō quanquā nō esset in mūdō nisi vnū pedale, esset verum: quia aliquot sunt partes continui, & non tot quin plures. Sed tñ in rigore nō accipit nisi pro totalibus: quia partes continui nō sunt entia in actu. Si tamē sit sermo de partialibus: tunc nō sequitur infinita sunt finita: ergo aliqua finita sunt infinita. Quia in antecedenti vt vidimus capitur syncategorematicè ly infinita, et in cōsequētī categorematicè: & 2. quia dato vtrobiq; capiatur eodē modo, antecedēs est verū, vt dictū est: sed consequens est falsum, quia ly finita, solūm supponit pro numero finito indiuisibilibum (nam omnia diuisibili a sunt infinitæ partes) & tñ pro indiuisibilibus nō supponit prædicatum.

Tertiū dubiū est de veritate illi⁹

tritu sophismatis Buridani, infinita est linea
gyratiua, & tamē nulla linea gyratiua est infi
nita. Pro cuius intelligētia supponatur quod
in quocunq; corpore, v.g. in colūna bipeda
lis longitudinis & pedalis latitudinis, & signa
bilis per intellectum vna linea gyrans omnes
partes proportionales secundū longitudinem:
ita vt prima pars lineæ incipiens à puncto ter
minatio columnæ, gyret primam pedalita
tem, et secunda gyret medietatē secundæ pe
dalitatis, & ita per partes proportionales secū
dum longitudinem. Tunc clarum est q. expo
nendo syncategorematicē, quia in potentia
aliquanta est linea gyratiua, & in duplo ma
ior & i triplo, & tamē nulla est signabilis illic
linea infinita categorematicē: quia quæcūque
clauditur inter duo pūcta terminatiua colūne:
& tamē repugnat magnitudinē infinitē, clau
di inter duo pūcta, & sic infinita est linea gyra
tiua, & tñ nulla linea gyratiua est infinita: quia
in prima, ly infinita, secundū regulā posita acci
pitur

Not.3.
Dubiū. 2.

Not. 4.
Dubiū. t

4.
u.3 hoc nomen
probit illi. f.
v.

pitur syncategorematicæ, & in secunda categorématique. Sed aliqui moderni negant secundam partem sophismatis ut Maioris, imò sicut infinita est linea gyratiua syncategorematicæ, ita illa linea categorématique est infinita. Et probatur, nam illa linea habet infinitas partes non communicantes vni certæ datæ æquales, puta vni pedalitati æquales: nam quælibet pars proportionalis illius lineæ ad minus est pedalis, cum gyret totā grossitiem columnæ. Vnde consequenter concedunt quod quanquā infinitum rectum non potest claudī inter duo puncta, nihilominus potest claudī infinitum circulare. Ego tamen opinor quod vtraque est falsa: & quod infinita sit linea gyratiua, & quod linea gyratiua sit infinita. Imo in nullo corpore potest signari aliqua pars & linea, quæ sit longior ipso corpore. Quare illa totalis linea adhuc sic imaginata, non est nisi pedaliter longa: quia illæ circuitiones non protenduntur secundum longitudinem: sicut protenderetur filum, aut alia res discontinua, quæ ad modum filiper motum gyraret totum aliquod corpus. Nam alias eadem ratione concedendum esset totum illud corpus esse infinite longum. Nam potest imaginari diuisio illius per partes proportionales secundum latitudinem, ita ut prima pars sit bipedaliter longa & semipedaliter lata, & secunda sit bipedaliter longa, & lata ut vna quarta, & tertia, ut vna octaua & sic per partes latitudinis. Et cum omnes sint continuæ, sequeretur quod totum esset infinite longum cum omnes sint æquales secundum longitudinem: quod tamen esset consensu ridiculum. Si tamen loqueremur de infinito, non in actu, sed in potentia concedendum est quod est separabilis non tam longa quin longior syncategorematicæ, nulla tamen est separabilis infinite longa categorématique. Sed hoc non est præsentis speculationis: in. 3. nanque Physicorum disputandum est an Deus possit facere infinitum in actu.

Nota. 5.
Dubium. 4.

Dubitat vltimo, quomodo se

habeant infinitum categorématique & syncategorematicæ quantum ad conuertentiam: nempe in quibus casibus conuertantur, & in quibus non. Respondetur per duas propositiones. Prima, loquendo de infinito in potentia non conuertantur: nam infinite magna est aliqua pars continui syncategorematicæ, & nulla est infinita categorématique: & infinitum pondus potest Petrus portare, & nullum in-

finitum potest portare: & in infinitum potest diuidi continuum, & non possunt dari infinitæ partes actu separatae, & in infinitum potest crescere perfectio creaturæ, & tamen nulla creatura potest esse infinite perfecta. Secunda, loquendo de infinito in actu, siue sit continuum, siue multitudo idem est syncategorematicæ, & syncategorematicæ accipiatur. Quare si nunc sint entia non tot quin plura syncategorematicæ, etiam est multitudo infinita categorématique. Et si sit continuum non tantum quin maius syncategorematicæ, erit infinitum categorématique. Et si mundus fuisset ab æterno, sicut fuissent infiniti homines syncategorematicæ, ita fuissent infiniti categorématique: quia non posset signari numerus finitus omnium præteritorum. Eodem modo respectu futuri, quia gloria sanctorum & poena damnatorum durabit perpetuò, erunt infinitæ cogitationes & volitiones, id est, non tot quin plures syncategorematicæ. Et eadem ratione erunt infinitæ categorématique (licet oppositum dixeramus in prima editione) nam certe non potest signari finitus numerus cogitationum, quæ erunt. Quod si arguas quod nunquam peruenietur ad instans in quo verum est dicere, nunc sunt infinitæ transactæ, conceditur, sed tamen non requiritur veritas de inesse pro aliquo instanti futuro: sed satis est quod sit vera pro toto tempore futuro, quod erit infinitum, sed de hoc satis.

Lectio secunda.

Pari modo ly æternum, accipitur syncategorematicæ: tanquam signum exponibile, & categorématique tanquam nomen rei, quæ est æterna. Syncategorematicæ tantum valet, respectu præteriti, sicut ante quodlibet instans præteritum verum, vel imaginarium: & respectu futuri tantum valet sicut post quodlibet instans futurum verum vel imaginarium. Sed categorématique, idem est quod res quæ habet totum esse simul, sicut est Deus. Non enim satis est: ut putat fere Moderni: ad hoc quod res sit æterna quod neque habuerit principium, nec habebit finem. Nam quanquā tempus, nec habuisset principium nec finem, non esset æternum: quia non habet partes simul, sed sunt in continuo fluxu. Imò nulla creatura potest esse proprie æterna, sed solus Deus, in quo non est præteritum & futurum, ut pulchre docet Sanctus Thomas. 1. par. q. 10. sed hoc li-

Nota. 1.
Æternum.

magis sive ex
p. 1. v. 1. 11.
f. 1. v.

Nota. 2. mites transcendit Summulistarum.

Totus.

Nomen, totus, itidem accipitur. & categorematicè & syncategorematicè. Primo modo accipitur, quando ponitur à parte prædicati. Et tunc, vt attribuitur magnitudini tantum valet quantum ens per se subsistens, suis partibus constans. Nam totum, dicitur relatiuè ad partes. Quare angelus proprie non dicitur totum nec aliquid indiuisibile nisi forte totum referatur ad potentias & actus sicut illic, Diliges Dominum toto corde, tota mente &c. id est, omnibus potentiis & actibus vt nihil repugnans dilectioni Dei in mente additas. Et dixerim suis partibus constans, taliter vt sit absolutum, vt habetur in textu: nam domus semidurata non dicitur proprie tota. Dico suis partibus, quæ sunt necessariae ad esse totius. Nam homo abscissa manu dicitur totus. Et proportionabiliter vt attribuitur multitudini, totus populus dicitur, collectio ex omnibus indiuiduis. Ex quo sequitur veritas huius sophismatis: totum quod est in mundo capit bursa mea: nam vnus argenteus est totum quod est in mundo. Eadem ratione, anima sancti Petri est totum quod est in cælo. Syncategorematicè vero ly, totus, tantum valet sicut quælibet pars: vt in illo sophismate Hentisberi, totus Petrus est minor Petro. Quod si distribuat pro parte integrali, illud est verum: nam quælibet pars integralis est minor Petro: sed si pro parte essentiali, est falsum: quia materia non est minor toto. Eadem ratione istæ sunt veræ, totus Petrus est aliqua pars Petri, totus Petrus est aliqua parte Petri minor. Quamquam hæc sit falsa, aliqua parte totus Petrus est minor.

Not. 3.

Essentialiter.

Sunt quedam aduerbia, quæ inter exponibilia signa computantur: vt essentialiter, intrinsece. Quæ possunt facere sensum compositum, vt essentialiter homo est animal, id est, hæc prædicatio, homo est animal est essentialis. Prædicatio essentialis est, quando prædicatum est de essentia subiecti. Item possunt facere sensum diuisum: vt album essentialiter est coloratum, homo essentialiter est animal. Et tunc dicunt has propositiones debere resolui ratione subiecti, scilicet, hoc album essentialiter est coloratum &c. Et hæc debet resolui per suum absolutum, scilicet,

hoc album essentialiter est coloratum, & hoc album essentialiter est Petrus: ergo Petrus essentialiter est coloratum. Vnde sequitur illa propositionem, album essentialiter est coloratum, esse falsam. Pari modo hanc, homo essentialiter est animal, & Petrus essentialiter est animal. Et postea sic, Petrus est hæc materia & hæc forma: ergo hæc materia & hæc forma essentialiter est animal. Vnde pariter inferunt illam, homo essentialiter est animal, esse falsam: quia stat has partes esse quando non sint animal: vt puta cum sint separata.

At verò, certe non est philosophicum negare has, album essentialiter est coloratum, homo essentialiter est animal. Ei ideo non licet resolui connotatiuum in absolutum, nec totum in partes. Imò in illa consequentia, album essentialiter est coloratum, & album est Petrus: ergo Petrus essentialiter est coloratus, variatur appellatio. Et pariter in illa, Petrus essentialiter est animal, & Petrus est hæc partes: ergo &c. quia ly, essentialiter, appellat supra significatum formale subiecti, scilicet, qd de essentia albi in quantum album est esse coloratum, & de essentia hominis in quantum homo est esse animal. Et isto modo exponitur ly, essentialiter. Quamquam explicatur etiam per propositionem de ly, quin, aut conditionalem, aut causalem: vt nō stat aliquid esse album quin sit coloratum, si aliquid est homo illud est animal. Sed de his prædicationibus essentialibus in posterio-ribus sit latius sermo.

Tadem ly, adæquate, denotat cō-
mensurationem quandam: vt si diceret eclip-
sis adæquate durabit tres horas, sensus est
nec plus, nec minus: homo adæquate signifi-
cat hominem, id est, significat hominem &
nihil aliud. Vnde, qui opinantur quantita-
tem non distingui à re quanta, negant per-
fecte sphericum posse tangere perfecte pla-
num secundum aliquam partem adæquate,
quia nulla est signabilis pars sphaera, quæ
secundum se & quodlibet sui tangat planum.
Sed tangit secundum partem inadæquate. Et
hæc de exponibilibus.

Not. 4.
Adæquate.

FINIS QUARTI
LIBRI.

habes a. s. de quibus de 1571.
laus des,

QVINTVS.

Ropositio est oratio
affirmatiua, vel negati
ua alicuius de aliquo,
vel alicuius ab aliquo.

Terminus est in quem resoluitur
propositio, vt in subiectum & præ
dicatum. Dicitur de omni est quoniã
nihil est sumere sub subiecto, de

quo non dicatur prædicatū, vt om-
nis homo disputat: hic disputatio
prædicatur de homine, & nihil est
sumere sub homine, de quo nō di-
catur disputatio. Dici de nullo est
quando nihil est sumere sub subie-

cto à quo nō remoueat^rur prædica-
tū: vt null⁹ hō disputat, hic disputa-
tio remouetur ab hoīe: & nihil est
sumere sub hoīe, à quo nō remouea-
t^rur disputatio. Syllogismus est ora-

tio in qua quibulda positus & con-
 cessis necesse est aliud accidere per
 ea, que posita sunt & concessa: vt oē
 animal est substantia, omnis hō est
 animal, ergo omnis hō est substantia

hoc totū est orō in q̄ quibusdā po-
sitis. s. duabus premisis, necesse est
aliud accidere, scilicet, cōclusionē.
lectio prima.

Hic est apud Petrum Hispanum
quartus tractatus, nobis verò liber quintus &
respondet libris Priorum Aristotelis ubi de
syllogismo disputatio est: atq; adeo inter cæ-
teros libros Summularum apprimè est neces-
sarius, quem librum in tres partes distribu-
endum duximus. In priori textum exponen-
tes, totam syllogismorum artem oculis legen-
tium breui compendio subiicimus. In secun-
da verò rem argumentis latius explicabimus.

ibi de syllogismo est: in logica simpliciter
est genus ad dictum lectum de quo in
de quo in h. fort. sic enim non
ex fort. forte sed tantum ex fort.
est, si autem non sit
non ad demonstrandum et ad
hoc syllogismi qd. si syllogismus
dicitur syllogismus est species
syllogismus syllogismus est species

5.5.10.1
5.5.10.2

Duo prin
cipia syllo
gis.

Post prícipia materialia subsequi

le muphe qu'on do acceptus non
 bis huphe, nequid demonstratib
 differt dinterdu et demonstratib
 le muphe qz muphe dinterdu differe
 mus ut pnter dnt est. tunc dnt est ge
 dnt, dnter dnt, autem muphe dnt
 muphe est, et pnter dnt. c. qz muphe dnt
 pnter dnt. dnter dnt. dnter dnt. dnter dnt
 dnter dnt. dnter dnt. dnter dnt. dnter dnt

he ist
ist heurnd

Trester-
mini in sy
logismo.

Principiū turia textū principium formale syllogismi.
formale Vbi notandum principium formale syllo-
syllogif- gismi esse duplex, scilicet, intrinsecum: quod
mi. est dispositio in modo & figura. de quo di-

His ergo principiis priorificis nititur vis
illationis syllogismi perfecti. v. g. Negat tibi
forte pertinax quispiam, hunc syllogismum
in darij modo perfecto, omnis homo est risi-
bilis, aliquod animal est homo, ergo aliquod
animal est risibile, manifestas illum per dici
de omni hoc modo. Natura vniuersalis affir-
matuæ est hæc q̄ de quocunque subsumpto
sub subiecto dicatur prædicatum, & hoc ex-
pectetur in illa consequentia de darij: ergo illa
est bona. Nec istæ præmissæ sunt amplius p-
bandæ, sed supponedæ ex definitione vniuer-

de omni hoc modo. Natura vniuersalis affirmatiua est hæc q̄ de quocunque subsumpto sub subiecto dicatur prædicatum, & hoc expectetur in illa consequentia de darii: ergo illa est bona. Nec istæ præmissæ sunt amplius præbandæ, sed supponedæ ex definitione vniuersalis. *De omni q̄ dicitur de omni, et in toto esse realitatis idem sunt ut probatur ex stricto. I. secundum a. i. tate subiectum nam dicitur de omni et prædicatum dicitur de subiecto et de omni uolente sub subiecto et æquiuacenter, in toto autem esse est subiectum et omne contrarium subiecti æquiuacenter contrarij sub prædicato nam terminus superioris dicitur respectu inferioris,*

salis affirmatiue. Hoc enim est prædicari de
subiecto distributo, quod prædicari de quo
cunque subsumpto sub illo itaq; ostendit Ari
stoteles naturam propositionis vniuersalis es
se vim illationis syllogismi perfecti. Quod si
contra quis arguat, qm̄ hac probatione pe
titur principium: nam volumus probare darij
esse bonam cōsequentiā per darij. s. de quo
cunque subsumpto sub subiecto: vniuersalis
affirmatiue dicitur prædicatum & hoc exer
cetur in darij, ergo. Respondetur quòd deueni
endum est ad consequentiā per se notā ex
terminis, & certe darij & ceteri modi perfecti
sunt per se notæ consequentiæ. Sed Aristote
 declarat bonitatem illarum per terminos cui
dēdiores, licet non per consequentiā, quæ
ex forma sua sit euidentior & proportionabi
liter dicendum de dici de nullo.

sed contra hanc nostram expo-
sitionem est paruum argumentum. Arguitur
sic. Principia regulatiua debent esse omnibus
syllogismis communia, sed syllogismi expo-
sitorij, vt Petrus disputat, Petrus est hō : ergo
hō disputat, non regulatur per dici de omni
cū nullam habeat propositionem vniuersa-
lā, imo nec syllogismi de medio communij in
obliquo, vt cuiuslibet hōis anima est rōnalis.
Pigmæus est homo: ergo pigmæi anima est ra-
tionalis, quia in maiori prædicatum non præ-
dicatur de termino distributo, sed de ly, ani-
ma, non distributo: ergo illa non sunt prin-
cipia regulatiua syllogismi. Propter hoc ar-
gumentū modernus quidā negat contra oēs
quotquot sunt glossatores Aristotelis esse
principia formalia & regulatiua syllogismi.
Sed dicit mentē Aristo. & Petri Hispani in illo
verbo, dici de omni & dici de nullo, eam esse
vt explicarēt principia materialia ex quibus
conficitur syllogismus, quia oīs syllogismus
constat ex vniuersali affirmatiua, vel vniuers-
ali negatiua. Per qd̄ cauetur ne arguatur ex
puris particularibus. Quod nititur confirma-
re auctoritate Alberti Magni. 7. capit. prior-
um, dicentis. Dici de omni priorisficum pro-
priū esse prædicati denotātis in esse cuiusque
parti subiecti actū distributi in quo differt à
dici de omni posteriorisficum huius, homo
est animal. At vero vir alias ingeniosus sinera-
tione, imo contra rationem, negauit vniuersa-
lem scholam Dialecticorū, dicēs omnes toto
cœlo in hac parte errare. Primum omnium for-
ma ipsa verborum Aristo. ostendit illud esse
principiū formale. s. de omni est qñ nihil est
sumere subiecti de quo non dicatur prædica-
tum.

Argum. 2

gilogismus de medio
singulari dicitur ex
sebiduq, gilogismus
de medio communis
cuq, medium est ter-
minus uti aq.

sibz encinas.

filij encinas qui in
 dolore magna mi-
 seria sunt conjuncti
 in cruce si unice fi-
 lio,

Q. 2 tum.

tum. Nam hæc verba insinuant connexionem medij cum extremitatibus, & nō solum qualitatem vel quantitatem præmissarū, per consequens explicant vim illationis: nam alias satis esset dicere, dici de omni, est prædicatum dici de subiecto distributo. Secundò, Si hic solum constitueretur principium materiale syllogismi, non solum adaptaretur modis perfectis cum etiam imperfectis conueniat: vt constet ex vniuersali affirmatiua & negatiua. At verò Aristoteles postquam distinxit modos perfectos ab imperfectis statim subiungit dici de omni, & dici de nullo, ac deinceps regularitas conuersionum: insinuans quòd sicut conuersio est formale principium imperfectorū, ita dici de omni est perfectorum, vt Sanctus Thom. opusc. 47. ex tenore horum principiorum colligit solum syllogismum perfici his principiis, qui habet maiorem vniuersalem, & minorem affirmatiuam in prima figura. Tertio, Si hæc essent principia materialia nō distinguerentur, dici de omni, pro syllogismis affirmatiuis, & dici de nullo pro negatiuis. Nā bocardo & baroco sunt syllogismi negatiui, & tamen non constāt ex vniuersali negatiua: sed ex vniuersali affirmatiua. Quarto. Si hic solum doceretur omnem syllogismum constare ex vniuersali affirmatiua vel negatiua, eadem ratione deberet subiungere aliud documentum, quòd omnis deberet constare ex aliqua affirmatiua: quia etiam hoc est necessarium. Sed hæc duo principia inferius simul traduntur vbi dicitur, ex puris particularibus nihil sequitur nec ex puris negatiuis: ergo hic aliud prætenditur. Et vltimo arguitur, Aristotel. prius distinguit propositionem affirmatiuam, & negatiuam, & vniuersalem & particularem: & postea subiungit dici de omni & dici de nullo, quasi aliud principium distinctū: ergo aliud voluit sentire quā quòd syllogismus constaret ex vniuersali affirmatiua vel negatiua. Nullo ergo modo debet verti in dubium quo minus Aristotel. per dici de omni & dici de nullo intellexerit principia regulatiua. Et ad primum argumentum de syllogismo expositorio quod Sanctus Thomas loco citato ad hoc propositum format, ipse vbi respondet quòd Aristot. solum loquitur de principio regulatiuo quatuor modorum perfectorum: & syllogismus expositorius non connumeratur inter illos: sed est quædam sensibilis demonstratio, quæ alio nititur principio, vt infra videbimus. Et iste arguens sese punctim ferit. Nam etiam si dici de omni, intelligatur de principio materiali non conue-

nit syllogismo expositorio. Nec Albertus voluit negare hoc quod nos dicimus. Ad alterum de obliquis potest dici quòd hæc principia constituuntur pro syllogismis in quibus medium est subiectum enuntiationis. Vnde quando est obliquus, reducendus est, vt reguletur hoc principio ad rectum, vt perspicacior fiat. Vt cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo: ergo, &c, reducitur ad hunc. Quilibet homo est homo cuius equus est animal: Petrus est homo: ergo: vt reguletur immediate per dici de omni. Vel etiam si ne huiusmodi reductione potest regulari per dici de omni, ad bonum sensum cum simili habitudine terminorum in obliquo.

Lectio secunda.

Post principia syllogismi materiale Syllogis-

mus, ralia & formalia subsequitur in secunda parte textus definitio syllogismi, qui est oratio in qua quibusdam positus. &c. Syllogismus enim nomen Græcum est, Latini ratiocinationem appellant: seu collectionem plurium ad ratiocinandum. Nam sylloge Græce idem est quod Latine collectio. Sed est notandum duplicem esse syllogismum. Alius enim est hypotheticus, id est, cuius altera præmissarū est hypothetica: vt à conditionali cum positione antecedentis ad positionem consequentis: à disiunctiua cum destructione vnius partis ad positionem alterius: de quibus supra dictum est. Alius est syllogismus categoricus, id est, cuius vtraque præmissa est categorica. Rursus nomen, syllogismus, quandoque accipitur pro præmissis tantum: vt quando Aristot. secundo Priorum inquit, quòd vnus syllogismus potest plures conclusiones cōcludere: & vbi Petrus Hispanus capitulo sequenti inquit, omnem syllogismum constare ex duabus propositionibus & tribus terminis.

Aliquando etiam accipitur syllogismus pro tota consequentia, quæ constat ex præmissis & conclusione. Et isto modo videtur Petrus Hispanus accipere in hac definitione syllogismi, licet etiam posset definitio adaptari syllogismo accepto pro præmissis. Et dicit quòd syllogismus est oratio: nam est propositio hypothetica, in qua quibusdam positus, id est, duabus propositionibus dispositis in modo & figura: & concessis, id est, si concedantur: quæ particula non est Aristotel. quia non est de essentia boni syllogismi præmissas esse veras, aut concessas. Sed hanc par-

oratio non bene firmat loco generalitatis, genus debet poni indifferens, in quo distinctio et erroris causa non apparet, licet sitis quædam quædam distinctio, ut philosophi vult barbara. i. p. 2. c. 1.

in 3. p. 1. c. 1.

ticulam accepit Petrus Hispanus à Boetio, quæ non est prorsus superflua: nam per ipsam docentur iuvenes respondere, ut videlicet post concessam consequentiam & antecedens, teneantur concedere consequens. Quo fit ut syllogismus malus non sit syllogismus, quauis dicatur consequentia: sicut homo pius non est homo. At verò ille qui habet aliquam apparentiam dicitur paralogismus, ut quod ego sum tu non es, ego sum homo, ergo tu non es homo. Quinimò ut consequentia sit simpliciter syllogismus, exigitur ut sit consequentia formalis.

Consequentia, ut insinuauimus

lib. secundo. c. de inductione, alia est materialis, alia verò formalis. Materialis est, quæ tenet solum in talibus terminis & tali materia: formalis, quæ tenet in quacunq; materia & quibuscunq; terminis eiusdem formæ. Et dialectici huius temporis censent consequentias materiales illas, quæ tenent ab inferiori ad suum superius, à definitione ad definitum, & similes: ut Petrus est homo, ergo est animal. Nam dicunt in simili forma non valere, est homo, ergo est equus, sed re vera gratis negatur huiusmodi consequentias esse formales, cum teneant in quacunque materia, tam naturali, quam remota, quæ contingenti. Vnde nos dicimus has consequentias non esse similis formæ, Petrus est homo, ergo est animal: Petrus est homo, ergo est equus. Petrus est homo, ergo est animal rationale. Petrus est homo: ergo est animal album. Nam illa habitudo inter inferius & superius, definitum & definitionem est intrinseca & seruanda ad instandum in simili forma: gratis enim putant quod sola identitas terminorum est intrinsece seruanda. Imò verò omnis habitudo terminorum, quæ exprimitur in aliquo loco arguendi locali est necessariò seruanda in similitudine formæ. Et hæc est regula fundamentalis in hac materia. Sed consequentia materialis est illa, quæ non tenet per aliquem dialecticum locum, sed solum tenet in tali materia. Ut homo est rationalis, ergo omnis homo est rationalis, à non distributo ad distributum: homo non est lapis, ergo nullus homo est lapis. Quæ consequentia solum tenent in materia naturali & in materia remota. Vnde ad hoc quod ali-

qua consequentia sit similis formæ cum alia requiritur primò quamlibet categoricam vniuse esse similis formæ cum categorica alterius in simili situ, ut puta maiorem cum maiori, minorem cum minori, conclusionem cum

conclusionem iuxta modum expositum in de op-

po. Secundò requiritur quod qualis est habitudo inter præmissas vnius ad inuicem, & qualis est inter præmissas & conclusionem, talis seruetur inter præmissas alterius ad inuicem & inter præmissas & conclusionem, secundum exigentiam loci dialectici in tali materia. Ex his duabus conditionibus comprehenduntur innumeræ, quas multiplicat Summulistæ. Nec opus est distinguere inter similitudinem formæ & similitudinem formæ acceptionis terminorum ut dixim⁹, in de oppositionibus, v.g. Huic consequentiæ, omnis homo est homo, & aliquis homo est homo: ergo aliquis homo est homo, vis aliam assignare in simili forma, primò iuxta primam conditionem debet illa consistere ex tribus affirmatiuis: quarum maior sit vniuersalis, minor verò & conclusio sint particulares, & si consideretur tanquam in darij, tunc quia in definitione de darij habetur quod subiectum maioris sit prædicatum minoris, & subiectum minoris sit subiectum conclusionis, & præ. maioris præ. conclusionis, istæ tres habitudines sunt necessariò seruandæ. Sed identitas inter extrema eiusdem categoricæ non est seruanda. Quare hæc est similis formæ illius, omne animal rationale est risibile, aliquis homo est animal rationale, ergo aliquis homo est risibilis. Si verò consideretur in dabitis modo, concludente indirectè, tunc intrinseca habitudo est e conuerso inter prædi. ma. & sub. conclu. & subie. mi. & præ. con. Quare hæc est similis formæ secundum illam dispositionem omne animal rationale est risibile, aliquis homo est animal rationale: ergo aliquod risibile est homo. Sed si consideretur in dabitis modo tertiarum figurarum, tunc identitas intrinseca est inter subiecta præmissarum, & inter prædicatum minoris & subiectum conclusionis, & inter prædicatum maioris & prædicatum conclusionis. Quare hæc est similis formæ, omne animal rationale est risibile, aliquod animal rationale est homo, ergo aliquis homo est risibilis. Ecce quemadmodum tres istæ consequentia, quæ inter se non sunt similis formæ, omnes sunt similis formæ illius prioris, secundum diuersas considerationes. Eadem ratione in secunda figura cæsare, & camestres, non sunt eiusdem formæ, ut nullus lapis est animal, omnis homo est animal: ergo nullus homo est lapis. Omnis homo est animal, nullus lapis est animal, ergo nullus lapis est homo. Et breuiter nulli duo syllogismi diuersarum figurarum aut modorum sunt eius-

Q3 dem

similis formæ. Quoad qualitates
sem, quantitates sem, & similes
minores acceptionum eorū.

unde inductio
de exemplis
sunt vbi qm
quæ
consequē
tia forma-
lis.
quæ
formalis
non est in eis
vniuersis diff
syllogismi, &

que requiritur
ad hoc quia
cum sit simili
hæc cum alia

Liber quintus.

dem formæ: & clariùs patebit. c. secundo, vbi explicabimus dispositiones omnium figurarum & modorum.

Tres cōditiones syllogis.

Igitur ad hoc quòd aliqua conse-

quentia sit syllogismus tres conditiones requiruntur. Prima, q̄ sit consequētia formalis.

Quare hæc consequentia non est syllogismus, aliquod animal est risibile, aliquis homo est animal: ergo aliquis homo est risibilis. Secundo, quòd antecedens constet ex duabus

propositionibus debite dispositis in modo & figura: vt. c. seq. declarabitur: defectu cuius

hic non est syllogismus, si Petrus currit Petrus mouetur, sed Petrus currit, ergo. Tertio

requiritur quòd talis consequentia teneat solum virtute connexionis medij cum extre-

mitatibus. Quare hæc consequentia non est syllogismus, cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo, ergo equus est animal, quia illa conclusio ex sola maiori sequitur sine minori. Et hanc conditionem insinuauit Petrus Hispanus per illam particulam, per ea, quæ posita sunt. Et Aristot. per illam, eò quòd hæc sunt, quasi dixerit syllogismum esse consequentiam, vbi conclusio solum sequitur ex connexionione medij cum extremitatibus. Vnde hæc potest ex dictis colligi expositio definitionis: Syllogismus est consequentia formalis, in qua virtute connexionis medij cum extremitatibus, sequitur connexio extremitatum inter se. Expositio, inquam: quia pro definitione non est vtendum Summulistis nisi illa, quā tradidit Petrus Hispanus, quoadusq; definitionem Aristot. edoctus fuerit.

Expositio definitionis.

Ex his sequuntur documēta obser-

uanda in hac materia. Primū Quomodo diximus in oppositionibus conditiones esse causam legis & legem esse infallibilem effectum conditionum, ita hic cōditiones requisitæ sunt infallibiles causa bonitatis consequentiæ. Ex quo sequitur. 2. q̄ non licet cuiusq; pro libito negare consequentiam formalem esse syllogisticam, videlicet, quia deficit aliqua conditio quam ipse finxerit. Sed si consequentia est formalis virtute connexionis, per hoc probatur à posteriori nullam deficere conditionem syllogismo. Nec rursus sufficit assignare pro defectu quòd datur antecedens verum & consequens falsum. Sed si consequentia habet apparentiam syllogismi, assignandus est defectus alterius conditionis ratione cuius non est bona, Superuacanea est

Subiectū libri.

hic disputatio, syllogismus, an argumentatio in communi sit subiectum huius libri: manifestum enim est syllogismum esse subiectum sicut libris Priorum Aristot. vbi non disputatur de argumentatione, nisi quatenus pertinet ad rimandum naturam syllogismi.

Caput secundum.

Mnis autem syllogis-

mus constat ex tribus

terminis, & duab' pro-

positionibus quarum

prima vocatur maior, & secunda

minor. Ex tribus autem terminis

non possunt fieri duæ propositiones nisi aliquis illorū sumatur bis.

Et tunc ille terminus bis sumptus,

aut subiicitur in vna & prædicatur

in alia, & tunc est prima figura: aut

prædicatur in vtraq; & sic est secunda

figura: aut subiicitur in vtraq;

& sic est tertia figura. Horum autem

terminorum alius vocatur medium,

alius maior extremitas, alius

minor extremitas. Medium est terminus

bis sumptus ante conclusio-

nem. Maior extremitas est terminus

sumptus in maiori propositione

cū medio. Minor extremitas est

terminus sumptus in minori propositione

cū medio. Ad syllogismū autem

exigitur modus & figura.

Figura est ordinatio triū terminorum

secundum debitā subiectionē & prædicationē.

Hæc autem ordinatio fit tribus modis: vt dictū est prius.

Et secundū hoc tres sunt figure.

Prima figura est quando medium

subiicitur in vna propositione & prædicatur

in alia: vt oēs aīal est substantia, oīs homo est animal: ergo

omnis homo est substantia. Secunda,

quando

*concl. est
primū finis mate
riæ syllogis
mi sunt maxime
10 quinq; p̄d.
i. lūm est p̄d.
p̄d. m̄ p̄d. i. lū
p̄d. m̄ p̄d. i. lū
p̄d. m̄ p̄d. i. lū
p̄d. m̄ p̄d. i. lū*

*2a cond.
duo sunt fin
cipia p̄d. m̄
p̄d. m̄ p̄d. i. lū
p̄d. m̄ p̄d. i. lū
p̄d. m̄ p̄d. i. lū
p̄d. m̄ p̄d. i. lū
p̄d. m̄ p̄d. i. lū
p̄d. m̄ p̄d. i. lū*

quando mediū prædicatur in vtraque: vt nullus lapis est animal: omnis homo est animal: ergo nullus homo est lapis. Tertia, quando medium subijcitur in vtraque, vt omnis homo est substantia, omnis homo est animal, ergo quoddam animal est substantia. Vnde versus: Sub præ. prima: secunda, præbis, tertia, bis sub. Modus est ordinatio duarū propositionum in debita quantitate & qualitate. Debita quantitas est, quod si vna est particularis, altera erit vniuersalis. Debita qualitas est, quod si vna est negatiua altera erit affirmatiua. *secundū exigentiam modorum.*

Lectio vñica.

Principia
syllogis. 7.

In hoc secundo capite traduntur in particulari omnia principia syllogismi, quæ sunt septem: quinque materialia, scilicet maior propositio, & minor propositio, maior extremitas, minor extremitas, & medium. Sed principia formalia sunt duo, scilicet, modus, & figura. Figure sunt tres, prima, secunda, & tertia. Modi vero sunt decem & nouem, vt putauimus in prima figura, quatuor in secunda, & sex in tertia. Vbi notandum quod principium materiale, vt supra diximus, est duplex, aliud propinquum, quod est propositio: & aliud remotum, quod est subiectum, aut prædicatum. Propositio inquam, aut complexum propositionale: vt si omnis homo disputaret: & Petrus esset homo, Petrus disputaret. Et prima propositio dicitur maior, secunda vero minor. Et ratio huius est: quia secunda propositio est subsumpta sub priori: vt si dicas, omne animal rationale est risibile: omnis homo est animal rationale, subiectum primæ continet prædicatum secundæ. Et propterea dicitur maior, id est, superior vel excedens. Et est præterea notanda, vt exacte loquaris, differentia inter conclusionem & consequens, & inter antecedens, & præmissas. Nam antecedens dicitur correlatiue ad consequens: & sunt termini magis communes, qui conueniunt partibus cuiusque consequentiæ: siue sit syllogistica siue non. Sed præmissæ & conclusio specialiter di-

Maiores &
minor propositio.

cuntur de partibus syllogismi. Sed arguitur contra hoc: sequeretur in mente vltimata nullam esse maiorem, aut minorem præmissam cum nullus sit illic localis ordo. Quod si dixeris illam esse maiorem, quæ prius concipitur, ad minus si esset aliquis intellectus, qui simul conciperet ambas, non possent distinguere. Respondetur in primis, quod istæ definitiones dantur de præmissis in voce, vbi est ordo proferendi. Secundò dicimus, quod in mente illa dicitur maior, quæ concipitur tanquam sub cuius extremo alia subsumitur: sicut illud dicitur prædicatum quod concipitur tanquam de alio dictum.

Principia remota syllogismi sunt extrema propositionum. Et sunt tres termini: vnde cum ex tribus terminis, vt habetur in textu, non possint constitui duæ propositiones nisi aliquis illorum bis sumatur, ille habet vicem medij & alij duo sunt extremitates.

Vnde mediū est terminus bis sumptus ante conclusionem ita vt sit extremum, vel pars extremi, in vtraque præmissarum. Et debet esse idem voce, & significatione: vt diximus in oppositionibus. Hic enim non est syllogismus saltem ad conuincendum, omnis lapis est durus, omne saxum est petra: ergo omne saxum est durum. Maior extremitas est terminus sumptus in maiori propositione cum medio, id est, alterum extremum maioris ab illo in quo ponitur medium. Minor extremitas est terminus sumptus in minori propositione cum medio, id est, alterum extremum minoris ab illo in quo situatur medium: verbi gratia, in hoc syllogismo, omne animal est substantia, omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia, ly, animal, est medium: ly, substantia, maior extremitas: & ly, homo, minor: sed in hoc, cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo, ergo Petri equus est animal, ly, homo, est medium: non enim requiritur, quod in eodem casu sit in vtraque præmissarum. Et quanquam ly, equus ponatur in maiori cum medio, tamen non est maior extremitas, sed solum ly, animal. Et dicuntur maior & minor extremitas eadem ratione, qua maior & minor propositio, nam maior extremitas, saltem in quatuor syllogismis perfectis, prædicatur de minori. Imo in prædicationibus directis, vt videbimus in arte inueniendi medium, semper maior extremitas est terminus superior in syllogismo affirmatiuis concludentibus directe, vel saltem

Notas 2.

Medium.

Minor &
maior extremitas.

de quibus. S. c. 2. de
cond. off. c. 2. d. 12
univ. metaph. 7.

+ 10701

clausura qz ex
dum disconueniant uniter his ne sequitur qd
conueniant inter se nam homo et animalis
conueniant uniter si qd animal non in dis
conueniant inter se,

clausio erit particularis: & nō econ-
tra. Itē si aliqua præmissarum fue-
rit negatiua, conclusio erit negati-
ua. Item, medium nunquā de-
bet poni in conclusione.

Lectio vnica.

In hoc tertio capite Petrus Hi-

Quinque
regule.

spanus colligit quinque regulas ex dispositio-
ne modi & figuræ: dixerat enim debitā quā-
titatem modi eam esse, vt si vna præmissarū
sit particularis altera sit vniuersalis, & si vna
sit negatiua altera sit affirmatiua. Vnde col-
liguntur duæ regulæ. Prima. Ex puris particu-
laribus nihil sequitur. Secūda. Ex puris nega-
tiuis, nihil sequitur, id est, ambabus præmissis
existentibus particularibus, aut ambabus exi-
stentibus negatiuis, nulla sequitur conclu-
sio syllogistica. His duabus respondent alię
duæ respectu conclusionis. Tertia. Si aliqua
præmissarum fuerit particularis, conclusio
erit particularis. Permittitur tamen vt amba-
bus existentibus vniuersalibus, conclusio nō
sit vniuersalis: vt patet in baralipon & da-
rapti. Quarta. Si aliqua præmissarum fue-
rit negatiua, conclusio erit negatiua: sed si am-
bæ fuerint affirmatiuæ, conclusio debet esse
affirmatiua. Quinta regula. Medium nō de-
bet intrare conclusionem. Et hæc colligitur
ex dispositione figuræ: quæ in hoc consistit
vt ex connexionem quam habent extremita-
tes cum medio præmissis, sequatur cōnexio
extremitatum inter se.

At verò vt hæc perspicaciora

Notæ.

fiant, operæpretium est vniuersas cōditiones
boni syllogismi atq; adeo defectus paralogis-
mi ob oculos ponere. Sunt igitur primum om-
nium tria in genere requisita (vt supra dixi-
mus) adhuc vt aliqua consequentia sit syllo-
gismus: quæ in eius definitione explicantur,
videlicet, quod sit cōsequentia formalis, quod
procedat ex præmissis debite dispositis, quod
teneat virtute connexionis medijs cum extre-
mitatibus. Sed in speciali requiruntur alię

1. Cōditio.

quatuor conditiones essentielles. Prima. Me-
dium debet esse totale extremum in altera
præmissarum. Defectu cuius istæ præmissæ
non sunt debite dispositæ, cuiuslibet homi-
nis equus est hinnibilis, & cuiuslibet homi-
nis canis est latrabilis, subintelligatur in hæc
conditio, nisi aliquid ei addatur ad seruandam

aliquam proprietatem logicalem, vt hic,
cuiuslibet hominis equus est hinnibilis. Adā
possibiliter est homo qui est. Vbi illa copu-
la implicationis additur medio in minori, vt
teneatur tam strictè sicut in maiori: sed non
requiritur quod medium in vtraque sit totale
extremum: vt hic, cuiuslibet hominis equus est
animal, & Petrus est homo. Secunda. Mediū
sub ratione medijs non debet intrare conclu-

sionem: defectu cuius hic non habet formam
syllogismi, omne animal est substantia, om-
nis homo est animal: ergo omnis homo est
substantia quæ est animal. Dixerim sub ra-
tione medijs: quia quando extremitas est ea-
dem cum medio, potest intrare sub ratione
extremitatis. Item potest intrare medium cō-
clusionem ad seruandam proprietatem logi-
cale: vt hic, Coruscus est veniens, cognosco co-
ruscum: ergo congosco coruscum qui venit:
nam si inferas, cognosco venientem variatur
appellatio, vt infra latius explicabitur. Ter-

3. Cōditio.
tia. Id quod se tenet ex parte medijs in mai-
ori, debet concludi cum minori extremitate:

& id quod tenet cum medio in minori de-
bet concludi cū maiori extremitate, debetq;
concludi minor extremitas in eodem casu
quo erat medium in maiori: & maior extre-
mitas in eodem casu quo stabat medium in
minori: vt cuiuslibet hominis equus est ani-
mal, Petrus est homo: ergo Petri equus est
animal. Itē omnis homo est animal, brunellus
est hominis equus, ergo brunellus est anima-
lis equus. Quarta. Extremitates debent esse

4. Cōditio
totalia extrema tam in præmissis quam in
conclusionem: nisi aliquid concludatur cum ex-
tremitate, quod se tenebat cum medio secun-
dum tertiam regulam, vel aliquid addatur ad
seruandum proprietatem logicalem: vt si di-
cas, omnis homo possibiliter est iustus, om-
ne animal est homo: ergo omne animal quod
est, possibiliter est iustum. Nam si non adde-
res restrictionem in conclusione, argueretur à
non amplo ad amplum distributiuē. Et ca-
su quo inter animalia non essent nisi homi-
nes, antecedens esset verum & cōsequens fal-
sum. Et quando deficit hæc quarta conditio
dicitur argumentum in quatuor terminis.

Vt hic, qui videtur syllogismus in baroco,
& tamen non est, cuiuslibet hominis equus
currit, risibilis equus non currit: ergo risibile
non est homo. Nam si totalia subiecta præmis-
sarum accipiantur pro extremitatibus, est
defectus qd non sunt extrema in cōclusionem:
& si solum determinationes sunt extremita-
tes, est defectus qd non sunt totalia extrema in

Q 5 præmis-

g. adami equus est
hinnibilis, id est, sequit
per se illa præmissa
ad quodam aliquid
subiectum logicalem
2. Cōditio.

huc etiam non inle
git in syllogismo
logico, ut omnis ho
mo est iustus et om
nis iustus est homo
omnis iustus est iustus.

3. Cōditio

4. Cōditio

in baroco

q. cap. quo singuli
homines possunt
currit equus et aliter
id est, videtur et al
ter non est arte
cedens ultra et ante
quodam factum.

Liber quintus.

premissis. Illi qui opinantur in mēte vltimata nunquā solum adiectiuum esse totale extremum, sed semper ibi esse expressum substantiuum, dicunt huiusmodi argumenta peccare in quatuor terminis. Omnis propositio est vera, consequentia est propositio: ergo cōsequentia est vera. Omnis motus est velox, qualitas est motus: ergo qualitas est velox, quia in prima (dicunt) prædicatum maioris est totum hoc: propositio vera: & prædicatū conclusionis, totum hoc, consequentia vera. Ego tamen credo q̄ prædicatum vtrōq; est solum ly, vera, in mente sicut in voce: sed in maiori appellat supra significatum de ly, propositio, & in conclusione supra significatum de ly, consequentia. Et ideo nē varietur appellatio, concludendum est, cōsequentia est propositio vera. Et eodem modo in secunda concludendum est, qualitas est motus velox.

Sunt præter istas aliæ cōditiones

quodammodo accidentales ratione quantitatis & qualitatis & aliarum proprietatum logicalium: quæ quidam exprimuntur per defectus contrarios. Vnde defectuum syllogismi, alij sunt intrinseci alij verò extrinseci. Defectus intrinsecus est ille qui committitur in præmissis ex parte medij in modo subsumendi. Et talis defectus reddit præmissas inhabiles, vt nullam possint inferre conclusionem syllogisticā. Defectus extrinsecus est ille qui committitur ex parte extremitatum in modo inferendi talem conclusionem: & hic non reddit præmissas inhabiles, sed solum obstat nē inferatur talis conclusio. Et ideo quando potest assignari defectus intrinsecus nō est necesse recurrere ad extrinsecum. Igitur defectus intrinseci sunt septem. Primus, quando medium in præmissis tenetur æquiuocē. Nam tunc æquiuocenter nullum est medium: quia nullus idem terminus sumitur bis ante conclusionem. Et in hoc peccat syllogismus ille quem irridet Seneca, omnis mus est animal, mus est syllaba: ergo syllaba est animal. Nam medium in maiori tenetur personaliter, & in minori materialiter: quare præmissæ sunt inhabiles. Secundus, quando medium in altera præmissarum tenetur vnica acceptione & in altera pluribus nisi fortē illa vbi accipitur pluribus, inferat vnā aliam: vbi accipitur vnica: quare non sequitur in bocardo, Hominis equus non est animal, omnis equus hominis est hinnibilis: ergo aliquod hinnibile non est animal: verificatur enim maior pro hominibus non

habentibus equos. Sed tamen bene sequitur in darij, cuiuslibet hominis quilibet equus est animal, aliquod hinnibile est equus hominis: ergo aliquod hinnibile est animal: quia maior, vbi medium accipitur pluribus, infert hanc, quilibet equus hominis est animal, vbi accipitur vnica. Tertius, Quando medium in nulla præmissarū, nec ambabus, simul cōpletē distribuitur. Ob quem defectum istæ præmissæ sunt inhabiles, oē animal fuit in arca Noe. Aristoteli. aliquod animal est vel fuit, si distributio in maiori fiat pro generibus singulorum. At quando medium est aliquod cōplexum, sufficit vnā partem distribui in vna præmissarum & aliā in altera, nam tunc totū distribuitur in ambabus simul, vt si dicas omnis homo & equus sunt substantiæ, homo & quilibet equus sunt animalia, optimē inferūt in tertia figura, animalia sunt substantiæ. Eadem ratione si in præcedente syllogismo ly animal, distributum in maiori pro generibus singulorum, particularizaretur in minori opposito modo, nullus esset defectus. Et eadem ratione nec in his est defectus, vterque homo disputat, Petrus est alter homo: vt illa signa opposito modo distribuunt. Hunc defectum voluit sentire Petrus Hispanus per primam regulam, ex puris particularibus nihil sequitur: nā quanquā ipse non loquebatur nisi de particulari propositione, vt in materia de quantitate propositionis, tamen si ambæ præmissæ sunt particulares de modo loquendi consueto, non distribuitur medium, vt possit concludi propositio de modo loquendi consueto. Quartus, Quando medium est copulatum complexiue sumptum, cuius vna pars distribuitur in aliqua præmissarum in ordine ad aliam partē supponentē confusē, & in altera præmissa manet confusē. Quare istæ præmissæ sunt inhabiles, omnis homo & equus sunt animalia, & omnia risibilia homo & omnis equus sunt. Sed hic defectus in secūda parte examinabitur. Quintus, Quando medium vbi non distribuitur accipitur magis amplē quā vbi distribuitur. Magis inquam amplē aut minus restrictē, aut minus appellatē ita vt stet supponere pro aliquo vbi non distribuitur pro quo non supponat vbi distribuitur: nam tunc non perfectē distribuitur. Quare hæc præmissæ non sunt habiles, omne album est homo, & omnis equus possibiliter est albus. Sextus, Quando medium in præmissa affirmatiua accipitur magis amplē quā in negatiua, ita vt stet supponere in affirmatiua pro aliquo pro quo non supponat in negatiua

*omnes conditiones
sunt in istis
alij sunt intrinseci
ut sunt præmissæ
nate, alij extrinseci
accidentales
et, quas dialectice
per oppositos defectus
appellamus
scilicet quæ con
ditiones appellamus
scilicet, syllogismi
scilicet, syllogismi
cui, et agit de eis
p. clench. 2. c. 3. et
4. c. 2. defectus
in præmissis
s. 2. defectus
et 2. defectus
diale. c. 3. et 4. et 5.
Thom. in 1. 2. q. 1.
de defectibus
diale. c. 3. et 4. et 5.
et 6. et 7. et 8. et 9.
et 10. et 11. et 12.
et 13. et 14. et 15.
et 16. et 17. et 18.
et 19. et 20. et 21.
et 22. et 23. et 24.
et 25. et 26. et 27.
et 28. et 29. et 30.
et 31. et 32. et 33.
et 34. et 35. et 36.
et 37. et 38. et 39.
et 40. et 41. et 42.
et 43. et 44. et 45.
et 46. et 47. et 48.
et 49. et 50. et 51.
et 52. et 53. et 54.
et 55. et 56. et 57.
et 58. et 59. et 60.
et 61. et 62. et 63.
et 64. et 65. et 66.
et 67. et 68. et 69.
et 70. et 71. et 72.
et 73. et 74. et 75.
et 76. et 77. et 78.
et 79. et 80. et 81.
et 82. et 83. et 84.
et 85. et 86. et 87.
et 88. et 89. et 90.
et 91. et 92. et 93.
et 94. et 95. et 96.
et 97. et 98. et 99.
et 100. et 101. et 102.
et 103. et 104. et 105.
et 106. et 107. et 108.
et 109. et 110. et 111.
et 112. et 113. et 114.
et 115. et 116. et 117.
et 118. et 119. et 120.
et 121. et 122. et 123.
et 124. et 125. et 126.
et 127. et 128. et 129.
et 130. et 131. et 132.
et 133. et 134. et 135.
et 136. et 137. et 138.
et 139. et 140. et 141.
et 142. et 143. et 144.
et 145. et 146. et 147.
et 148. et 149. et 150.
et 151. et 152. et 153.
et 154. et 155. et 156.
et 157. et 158. et 159.
et 160. et 161. et 162.
et 163. et 164. et 165.
et 166. et 167. et 168.
et 169. et 170. et 171.
et 172. et 173. et 174.
et 175. et 176. et 177.
et 178. et 179. et 180.
et 181. et 182. et 183.
et 184. et 185. et 186.
et 187. et 188. et 189.
et 190. et 191. et 192.
et 193. et 194. et 195.
et 196. et 197. et 198.
et 199. et 200. et 201.
et 202. et 203. et 204.
et 205. et 206. et 207.
et 208. et 209. et 210.
et 211. et 212. et 213.
et 214. et 215. et 216.
et 217. et 218. et 219.
et 220. et 221. et 222.
et 223. et 224. et 225.
et 226. et 227. et 228.
et 229. et 230. et 231.
et 232. et 233. et 234.
et 235. et 236. et 237.
et 238. et 239. et 240.
et 241. et 242. et 243.
et 244. et 245. et 246.
et 247. et 248. et 249.
et 250. et 251. et 252.
et 253. et 254. et 255.
et 256. et 257. et 258.
et 259. et 260. et 261.
et 262. et 263. et 264.
et 265. et 266. et 267.
et 268. et 269. et 270.
et 271. et 272. et 273.
et 274. et 275. et 276.
et 277. et 278. et 279.
et 280. et 281. et 282.
et 283. et 284. et 285.
et 286. et 287. et 288.
et 289. et 290. et 291.
et 292. et 293. et 294.
et 295. et 296. et 297.
et 298. et 299. et 300.
et 301. et 302. et 303.
et 304. et 305. et 306.
et 307. et 308. et 309.
et 310. et 311. et 312.
et 313. et 314. et 315.
et 316. et 317. et 318.
et 319. et 320. et 321.
et 322. et 323. et 324.
et 325. et 326. et 327.
et 328. et 329. et 330.
et 331. et 332. et 333.
et 334. et 335. et 336.
et 337. et 338. et 339.
et 340. et 341. et 342.
et 343. et 344. et 345.
et 346. et 347. et 348.
et 349. et 350. et 351.
et 352. et 353. et 354.
et 355. et 356. et 357.
et 358. et 359. et 360.
et 361. et 362. et 363.
et 364. et 365. et 366.
et 367. et 368. et 369.
et 370. et 371. et 372.
et 373. et 374. et 375.
et 376. et 377. et 378.
et 379. et 380. et 381.
et 382. et 383. et 384.
et 385. et 386. et 387.
et 388. et 389. et 390.
et 391. et 392. et 393.
et 394. et 395. et 396.
et 397. et 398. et 399.
et 400. et 401. et 402.
et 403. et 404. et 405.
et 406. et 407. et 408.
et 409. et 410. et 411.
et 412. et 413. et 414.
et 415. et 416. et 417.
et 418. et 419. et 420.
et 421. et 422. et 423.
et 424. et 425. et 426.
et 427. et 428. et 429.
et 430. et 431. et 432.
et 433. et 434. et 435.
et 436. et 437. et 438.
et 439. et 440. et 441.
et 442. et 443. et 444.
et 445. et 446. et 447.
et 448. et 449. et 450.
et 451. et 452. et 453.
et 454. et 455. et 456.
et 457. et 458. et 459.
et 460. et 461. et 462.
et 463. et 464. et 465.
et 466. et 467. et 468.
et 469. et 470. et 471.
et 472. et 473. et 474.
et 475. et 476. et 477.
et 478. et 479. et 480.
et 481. et 482. et 483.
et 484. et 485. et 486.
et 487. et 488. et 489.
et 490. et 491. et 492.
et 493. et 494. et 495.
et 496. et 497. et 498.
et 499. et 500. et 501.
et 502. et 503. et 504.
et 505. et 506. et 507.
et 508. et 509. et 510.
et 511. et 512. et 513.
et 514. et 515. et 516.
et 517. et 518. et 519.
et 520. et 521. et 522.
et 523. et 524. et 525.
et 526. et 527. et 528.
et 529. et 530. et 531.
et 532. et 533. et 534.
et 535. et 536. et 537.
et 538. et 539. et 540.
et 541. et 542. et 543.
et 544. et 545. et 546.
et 547. et 548. et 549.
et 550. et 551. et 552.
et 553. et 554. et 555.
et 556. et 557. et 558.
et 559. et 560. et 561.
et 562. et 563. et 564.
et 565. et 566. et 567.
et 568. et 569. et 570.
et 571. et 572. et 573.
et 574. et 575. et 576.
et 577. et 578. et 579.
et 580. et 581. et 582.
et 583. et 584. et 585.
et 586. et 587. et 588.
et 589. et 590. et 591.
et 592. et 593. et 594.
et 595. et 596. et 597.
et 598. et 599. et 600.
et 601. et 602. et 603.
et 604. et 605. et 606.
et 607. et 608. et 609.
et 610. et 611. et 612.
et 613. et 614. et 615.
et 616. et 617. et 618.
et 619. et 620. et 621.
et 622. et 623. et 624.
et 625. et 626. et 627.
et 628. et 629. et 630.
et 631. et 632. et 633.
et 634. et 635. et 636.
et 637. et 638. et 639.
et 640. et 641. et 642.
et 643. et 644. et 645.
et 646. et 647. et 648.
et 649. et 650. et 651.
et 652. et 653. et 654.
et 655. et 656. et 657.
et 658. et 659. et 660.
et 661. et 662. et 663.
et 664. et 665. et 666.
et 667. et 668. et 669.
et 670. et 671. et 672.
et 673. et 674. et 675.
et 676. et 677. et 678.
et 679. et 680. et 681.
et 682. et 683. et 684.
et 685. et 686. et 687.
et 688. et 689. et 690.
et 691. et 692. et 693.
et 694. et 695. et 696.
et 697. et 698. et 699.
et 700. et 701. et 702.
et 703. et 704. et 705.
et 706. et 707. et 708.
et 709. et 710. et 711.
et 712. et 713. et 714.
et 715. et 716. et 717.
et 718. et 719. et 720.
et 721. et 722. et 723.
et 724. et 725. et 726.
et 727. et 728. et 729.
et 730. et 731. et 732.
et 733. et 734. et 735.
et 736. et 737. et 738.
et 739. et 740. et 741.
et 742. et 743. et 744.
et 745. et 746. et 747.
et 748. et 749. et 750.
et 751. et 752. et 753.
et 754. et 755. et 756.
et 757. et 758. et 759.
et 760. et 761. et 762.
et 763. et 764. et 765.
et 766. et 767. et 768.
et 769. et 770. et 771.
et 772. et 773. et 774.
et 775. et 776. et 777.
et 778. et 779. et 780.
et 781. et 782. et 783.
et 784. et 785. et 786.
et 787. et 788. et 789.
et 790. et 791. et 792.
et 793. et 794. et 795.
et 796. et 797. et 798.
et 799. et 800. et 801.
et 802. et 803. et 804.
et 805. et 806. et 807.
et 808. et 809. et 810.
et 811. et 812. et 813.
et 814. et 815. et 816.
et 817. et 818. et 819.
et 820. et 821. et 822.
et 823. et 824. et 825.
et 826. et 827. et 828.
et 829. et 830. et 831.
et 832. et 833. et 834.
et 835. et 836. et 837.
et 838. et 839. et 840.
et 841. et 842. et 843.
et 844. et 845. et 846.
et 847. et 848. et 849.
et 850. et 851. et 852.
et 853. et 854. et 855.
et 856. et 857. et 858.
et 859. et 860. et 861.
et 862. et 863. et 864.
et 865. et 866. et 867.
et 868. et 869. et 870.
et 871. et 872. et 873.
et 874. et 875. et 876.
et 877. et 878. et 879.
et 880. et 881. et 882.
et 883. et 884. et 885.
et 886. et 887. et 888.
et 889. et 890. et 891.
et 892. et 893. et 894.
et 895. et 896. et 897.
et 898. et 899. et 900.
et 901. et 902. et 903.
et 904. et 905. et 906.
et 907. et 908. et 909.
et 910. et 911. et 912.
et 913. et 914. et 915.
et 916. et 917. et 918.
et 919. et 920. et 921.
et 922. et 923. et 924.
et 925. et 926. et 927.
et 928. et 929. et 930.
et 931. et 932. et 933.
et 934. et 935. et 936.
et 937. et 938. et 939.
et 940. et 941. et 942.
et 943. et 944. et 945.
et 946. et 947. et 948.
et 949. et 950. et 951.
et 952. et 953. et 954.
et 955. et 956. et 957.
et 958. et 959. et 960.
et 961. et 962. et 963.
et 964. et 965. et 966.
et 967. et 968. et 969.
et 970. et 971. et 972.
et 973. et 974. et 975.
et 976. et 977. et 978.
et 979. et 980. et 981.
et 982. et 983. et 984.
et 985. et 986. et 987.
et 988. et 989. et 990.
et 991. et 992. et 993.
et 994. et 995. et 996.
et 997. et 998. et 999.
et 1000. et 1001. et 1002.
et 1003. et 1004. et 1005.
et 1006. et 1007. et 1008.
et 1009. et 1010. et 1011.
et 1012. et 1013. et 1014.
et 1015. et 1016. et 1017.
et 1018. et 1019. et 1020.
et 1021. et 1022. et 1023.
et 1024. et 1025. et 1026.
et 1027. et 1028. et 1029.
et 1030. et 1031. et 1032.
et 1033. et 1034. et 1035.
et 1036. et 1037. et 1038.
et 1039. et 1040. et 1041.
et 1042. et 1043. et 1044.
et 1045. et 1046. et 1047.
et 1048. et 1049. et 1050.
et 1051. et 1052. et 1053.
et 1054. et 1055. et 1056.
et 1057. et 1058. et 1059.
et 1060. et 1061. et 1062.
et 1063. et 1064. et 1065.
et 1066. et 1067. et 1068.
et 1069. et 1070. et 1071.
et 1072. et 1073. et 1074.
et 1075. et 1076. et 1077.
et 1078. et 1079. et 1080.
et 1081. et 1082. et 1083.
et 1084. et 1085. et 1086.
et 1087. et 1088. et 1089.
et 1090. et 1091. et 1092.
et 1093. et 1094. et 1095.
et 1096. et 1097. et 1098.
et 1099. et 1100. et 1101.
et 1102. et 1103. et 1104.
et 1105. et 1106. et 1107.
et 1108. et 1109. et 1110.
et 1111. et 1112. et 1113.
et 1114. et 1115. et 1116.
et 1117. et 1118. et 1119.
et 1120. et 1121. et 1122.
et 1123. et 1124. et 1125.
et 1126. et 1127. et 1128.
et 1129. et 1130. et 1131.
et 1132. et 1133. et 1134.
et 1135. et 1136. et 1137.
et 1138. et 1139. et 1140.
et 1141. et 1142. et 1143.
et 1144. et 1145. et 1146.
et 1147. et 1148. et 1149.
et 1150. et 1151. et 1152.
et 1153. et 1154. et 1155.
et 1156. et 1157. et 1158.
et 1159. et 1160. et 1161.
et 1162. et 1163. et 1164.
et 1165. et 1166. et 1167.
et 1168. et 1169. et 1170.
et 1171. et 1172. et 1173.
et 1174. et 1175. et 1176.
et 1177. et 1178. et 1179.
et 1180. et 1181. et 1182.
et 1183. et 1184. et 1185.
et 1186. et 1187. et 1188.
et 1189. et 1190. et 1191.
et 1192. et 1193. et 1194.
et 1195. et 1196. et 1197.
et 1198. et 1199. et 1200.
et 1201. et 1202. et 1203.
et 1204. et 1205. et 1206.
et 1207. et 1208. et 1209.
et 1210. et 1211. et 1212.
et 1213. et 1214. et 1215.
et 1216. et 1217. et 1218.
et 1219. et 1220. et 1221.
et 1222. et 1223. et 1224.
et 1225. et 1226. et 1227.
et 1228. et 1229. et 1230.
et 1231. et 1232. et 1233.
et 1234. et 1235. et 1236.
et 1237. et 1238. et 1239.
et 1240. et 1241. et 1242.
et 1243. et 1244. et 1245.
et 1246. et 1247. et 1248.
et 1249. et 1250. et 1251.
et 1252. et 1253. et 1254.
et 1255. et 1256. et 1257.
et 1258. et 1259. et 1260.
et 1261. et 1262. et 1263.
et 1264. et 1265. et 1266.
et 1267. et 1268. et 1269.
et 1270. et 1271. et 1272.
et 1273. et 1274. et 1275.
et 1276. et 1277. et 1278.
et 1279. et 1280. et 1281.
et 1282. et 1283. et 1284.
et 1285. et 1286. et 1287.
et 1288. et 1289. et 1290.
et 1291. et 1292. et 1293.
et 1294. et 1295. et 1296.
et 1297. et 1298. et 1299.
et 1300. et 1301. et 1302.
et 1303. et 1304. et 1305.
et 1306. et 1307. et 1308.
et 1309. et 1310. et 1311.
et 1312. et 1313. et 1314.
et 1315. et 1316. et 1317.
et 1318. et 1319. et 1320.
et 1321. et 1322. et 1323.
et 1324. et 1325. et 1326.
et 1327. et 1328. et 1329.
et 1330. et 1331. et 1332.
et 1333. et 1334. et 1335.
et 1336. et 1337. et 1338.
et 1339. et 1340. et 1341.
et 1342. et 1343. et 1344.
et 1345. et 1346. et 1347.
et 1348. et 1349. et 1350.
et 1351. et 1352. et 1353.
et 1354. et 1355. et 1356.
et 1357. et 1358. et 1359.
et 1360. et 1361. et 1362.
et 1363. et 1364. et 1365.
et 1366. et 1367. et 1368.
et 1369. et 1370. et 1371.
et 1372. et 1373. et 1374.
et 1375. et 1376. et 1377.
et 1378. et 1379. et 1380.
et 1381. et 1382. et 1383.
et 1384. et 1385. et 1386.
et 1387. et 1388. et 1389.
et 1390. et 1391. et 1392.
et 1393. et 1394. et 1395.
et 1396. et 1397. et 1398.
et 1399. et 1400. et 1401.
et 1402. et 1403. et 1404.
et 1405. et 1406. et 1407.
et 1408. et 1409. et 1410.
et 1411. et 1412. et 1413.
et 1414. et 1415. et 1416.
et 1417. et 1418. et 1419.
et 1420. et 1421. et 1422.
et 1423. et 1424. et 1425.
et 1426. et 1427. et 1428.
et 1429. et 1430. et 1431.
et 1432. et 1433. et 1434.
et 1435. et 1436. et 1437.
et 1438. et 1439. et 1440.
et 1441. et 1442. et 1443.
et 1444. et 1445. et 1446.
et 1447. et 1448. et 1449.
et 1450. et 1451. et 1452.
et 1453. et 1454. et 1455.
et 1456. et 1457. et 1458.
et 1459. et 1460. et 1461.
et 1462. et 1463. et 1464.
et 1465. et 1466. et 1467.
et 1468. et 1469. et 1470.
et 1471. et 1472. et 1473.
et 1474. et 1475. et 1476.
et 1477. et 1478. et 1479.
et 1480. et 1481. et 1482.
et 1483. et 1484. et 1485.
et 1486. et 1487. et 1488.
et 1489. et 1490. et 1491.
et 1492. et 1493. et 1494.
et 1495. et 1496. et 1497.
et 1498. et 1499. et 1500.
et 1501. et 1502. et 1503.
et 1504. et 1505. et 1506.
et 1507. et 1508. et 1509.
et 1510. et 1511. et 1512.
et 1513. et 1514. et 1515.
et 1516. et 1517. et 1518.
et 1519. et 1520. et 1521.
et 1522. et 1523*

Nullus homo possibiliter est homo, in 2. nec in 3.

gatiua. Quare istae non sunt habiles. Nul-

lus homo est albus, & omnis homo possibi-

liter est albus, nec in secunda nec in tertia figu-

ra. Septimus defectus est, quando neutra

praemissarum est affirmatiua, vt habetur in

secunda regula textuali, scilicet, ex puris

negariuis nihil sequitur. Et nota ex puris,

quia non sufficit, vt sint formaliter affirmati

Quare istae sunt simpliciter inhabiles, om-

nis homo non contingenter non est albus,

& omne risibile non contingenter non est

homo, vbi ambae praemissae sunt virtualiter ne-

gatiuae. Nam ly, contingenter, negatum,

infertur ex vna pure negatiua: quia exponi-

tur disiunctiue, & vna exponentium est pu-

re negatiua. Rationem huius regulae adducit

Sanctus Thomas opusculo. 47. quia conclu-

sio affirmatiua non sequitur nisi propter co-

uenientiam extremitatum cum vno tertio, &

ideo tunc ambae praemissae debent esse affir-

matiuae: sed conclusio negatiua non sequi-

tur nisi quia vna praemissarum disconuenit

alicui tertio cui altera conuenit. Quare

tunc altera praemissarum debet esse affir-

matiua.

Not. 4.

Defectus extrinseci in modo co-

cludendi sunt itidem septem proportiona-

biles intrinsecis. Primus. Quando aliqua ex-

tremitatum tenetur aequiuoce in antecedenti

& consequenti: vt non sequitur, nulla syl-

laba est animal, mus est syllaba: ergo mus

non est animal: quia arguendo ex contradi-

torio conclusionis cum eadem minori ad

contradictorium maioris, committeretur

primus defectus intrinsecus. Secundus.

Quando aliqua extremitatum in praemis-

sis tenetur pluribus & in conclusione vnica

aut e conuerso: debet intelligi sicut secun-

dus defectus intrinsecus. Quare non sequi-

tur, omne hinnibile est animal, hominis e-

quus non est animal: ergo aliquis equus ho-

minis non est hinnibilis: nam si ex eadem

minoris pro maiori, & contradictorio conclu-

sionis pro minori, velles inferre in bocardo

contradictorium maioris committeres secun-

dum defectum intrinsecum. Tertius. Quan-

do arguitur a non distributo ad distributum.

Qui defectus cauetur per tertiam regulam

textualem: videlicet, aliqua praemissarum

existenti particulari, conclusio debet esse par-

ticularis. Cuius sensus est quod nullus ter-

minus non distributus in antecedenti debet

distribui in consequenti. Quare non sequi-

tur, omnis homo est animal, equus non est ho-

mo: ergo equus non est animal: nam si as-

sumas eandem maiorem, & contradictoriam

conclusionis, pro minori in secunda figura,

ad inferendum contradictoriam minoris,

committes tertium defectum intrinsecum.

Et idem defectus committitur in illo sophis-

mate quod sophista quidam fecit aduersus

Diogenem: Quod ego sum tu non es, ego

sum homo, ergo tu non es homo. Quartus.

Quando arguitur a confusa ad determinatam.

Quare non sequitur in sapelino, omne risibi-

le est rationale, omnis homo risibilis non est,

ergo aliquod rationale non est homo.

Quintus. Quando arguitur a non amplo ad

amplum cum distributione ampli siue affir-

matiue siue negatiue. Per non amplum, intel-

ligo etiam, minus amplum, & magis restri-

ctum. Vt non sequitur, omnis homo pos-

sibiliter est risibilis, omne animal est homo

ergo omne animal possibiliter est risibile, vbi

ex parte minoris extremitatis arguitur a non

amplo ad amplum. Et in vtraque, si assume-

res eandem minorem & contradictorium

conclusionis pro praemissis ad inferendum

contradictoriam maioris, videres quintum

defectum intrinsecum. Liceret tamen vtro-

bique inferre particularem, vbi ly, animal,

non distribueretur. Sextus. Quando arguere-

tur ab amplo ad non amplum affirmatiue, vel

cum distributione, vel sine distributione.

Vt non sequitur, omnis homo est risibi-

lis, omne album omnis homo est vel fuit: er-

go omne album est risibile: nec sequeretur,

ergo album est risibile, nam si homines fue-

rint albi, & modo nigri, antecedens est ve-

rum & consequens falsum. Et si assumes

eandem minorem & oppositum conclusio-

nis pro praemissis, ad inferendum opposi-

tum maioris, videres sextum defectum in-

trinsecum. Per hos duos defectus, quin-

tum & sextum, explicantur alij duo op-

positi istis, videlicet, quando arguitur ab am-

plo ad non amplum sine distributione am-

ppli, vel affirmatiue vel negatiue: item quan-

do arguitur a non amplo ad amplum nega-

tiue, vel cum distributione vel sine distribu-

tione: vt in de ampliationibus expositum

est. Septimus. Quando aliqua praemissarum

existente negatiua, conclusio est affirma-

tiua contra quartam regulam textualem.

Quare non sequitur nullum creans contin-

genter est essentia diuina: Deus continen-

ter est creans: ergo Deus contingenter est

essentia diuina, quia maior est negatiua &

conclu-

Nullus homo possibiliter est homo, in 2. nec in 3.

7. Defectus.

Nullus homo possibiliter est homo, in 2. nec in 3.

Not. 4.

1. Defectus extrinsecus.

Nulla uirina est animal, mus est uirina: ergo mus non est animal.

2. Defectus.

Nullus hinnibilis est animal, hominis equus non est hinnibilis.

3. Defectus.

4. Defectus.

5. Defectus.

6. Defectus.

7. Defectus.

Libri quintus.

conclusio est virtualiter affirmatiua. Nec sequitur, omnis homo est, & non fuit albus, Petrus est vel non fuit homo: ergo Petrus est & non fuit albus. Octauus defectus, potest superaddi quando copula conclusionis non sequitur copulam maioris. Erat enim regula apud antiquos. Copula conclusionis inferatur copulam maioris. Defectu cuius non sequitur, omnis homo est albus, Petrus essentialiter est homo: ergo Petrus essentialiter est albus. At verò defectum istum comprehendunt moderni sub defectu ampliationis vel appellationis. Enimuerò variatio copulae nullus est defectus, nisi quando ratione illius variatur ampliatio, restrictio, aut appellatio. Accuratè igitur obseruate, quemadmodum singulis defectibus intrinsecis in subsumendo respondent alij extrinseci in inferendo: quæ totius artificij syllogismorum est basis.

Adiecimus olim regulas instanti pro singulis defectibus, quas iam superuacaneum duximus huc reuocare: cum quia facile ingeniosus perspecto defectu & peccato syllogismi poterit excogitare terminos quibus detur antecedens verum & consequens falsum: tum maxime, quia non est adeo necessarius tantus labor, ubi non est maximus fructus, & in fine huius partistantillū de hac re disputabimus.

Caput quartum.

Rima figura nouem habet modos. Primi quatuor cōcludunt directè: reliqui verò quinque cōcludunt iudirectè. Directè cōcludere est maiore extremitatē prædicari de minori in cōclusionē. Indirectè concludere est minore extremitatē prædicari de maiori in cōclusionē. Nota duas regulas, quarū prima tātū cōuenit primæ figuræ quo ad quatuor primos modos, et secundæ quo ad omnes. Secunda etiā cōuenit tātū primæ figuræ quo ad eius quatuor primos modos, et tertiæ figuræ quo ad oēs. Præ regula est: Maiori existēte par-

ticulari nihil sequitur. Secūda, Minore existēte negatiua nihil sequitur. Barbara, prim⁹ mod⁹ cōstat ex duab⁹ vniuersalib⁹ affirmatiuis, vniuersalē affirmatiuā directè cōcludenti salē: vt, omne animal est substantia, omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia. Celaret, secundus modus constat ex maiore vniuersali negatiua & minore vniuersali affirmatiua, vniuersalē negatiuā directè cōcludentibus: vt nullum animal est lapis, omnis hō est animal: ergo nullus homo est lapis. Darij, tertius modus cōstat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore particulari affirmatiua, particulare affirmatiuā directè cōcludētib⁹: vt, omne animal est substantia, quidā hō est animal, ergo quidam hō est substantia. Ferio, quartus modus constat ex maiore vniuersali negatiua, et minore particulari affirmatiua, particularem negatiuam directè concludentibus: vt, nullū animal est lapis, quidā homo est animal: ergo quidam homo non est lapis. Baralipton, quintus modus constat ex duabus vniuersalibus affirmatiuis, particularem affirmatiuam indirectè concludentibus: vt, omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo quædam substantia est hō. Et reducitur ad primum modū primæ figuræ per conuersionē cōclusionis per accidēs. Celātes sextus mod⁹ cōstat ex maiore vniuersali negatiua, & minore vniuersali affir-

li affir-
non intelligas qd concludit in baralip.
debet conuenire per accidens ut re-
ducatur ad baralipem sed concludit in bar-
bara cum utraque per accidens sit
baralipis.

li affirmatiua, vniuersalē negatiuā indirectē cōcludentibus: vt, nullū animal est lapis, omnis hō est animal, ergo nullus lapis est hō. Et reducitur ad secundū modū primæ figuræ, cōclusionē cōuersa simpliciter. Dabitur, septimus modus, cōstat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore particulari affirmatiua, particularē affirmatiuā indirectē cōcludentibus: vt, omne aīale est substantia, quidā homo est animal, ergo quædā substantia est homo. Et reducitur ad tertiū modū primæ figuræ, cōclusionē cōuersa simpliciter. Fapesimo, octauus modus, constat ex maiore vniuersali affirmatiua, & minore vniuersali negatiua, particularē negatiuā indirectē cōcludentibus, vt omne aīale est substantia, nullus lapis est animal, ergo quædā substantia nō est lapis. Et reducitur ad quartū modū primæ figuræ, maiore cōuersa per accidens, & minore simpliciter, & per transpositionē præmissarū. Frisesimo, nonus modus cōstat ex maiore particulari affirmatiua, & minore vniuersali negatiua, particularē negatiuā indirectē cōcludentibus: vt, quoddā animal est substantia, nullus lapis est aīale, ergo quædam substantia non est lapis. Et reducitur iste modus ad quartum modum primæ figuræ, maiore & minore conuersis simpliciter, & per transpositionem præmissarum.

Lectio vnica.

Postquā syllogism⁹ in cōmuni

& sua definitione circumscribitur est, & suis conditionibus constitutus, superest ad singulas eius species descendere, quæ per tres figuras & decem & nouem modos multiplicantur.

Vbi præsupponendum est, qd duplex est syllogismus, vnus est de medio singulari, qui dicitur expositivus: vt, Petrus disputat, Petrus est homo: ergo homo, disputat, & de hoc nihil ad præsens, sed in tertia parte. Alius est de medio cōmuni, qui ad præsentē attinet cōsolationē. Rursus syllogismorū, alius est affirmatiuus & alius est negatiuus. Syllogismus affirmatiuus est, cuius cōclusio est affirmatiua: & negatiuus, cuius cōclusio est negatiua. Itē syllogismus est duplex, scilicet cōcludens directē, & cōcludens indirectē. Concludere directē, est cōcludere maiorem extremitatē de minori. Concludere indirectē, est cōcludere minorem extremitatē de maiori. Exempla sunt in textu in barbara & baralipson. Cū dico maiorem extremitatē concludi de minori, intelligo in terminis simplicibus: nam in alijs satis est, si altera extremitatū prædicetur in cōclusionē de aggregato ex altera extremitate, & illo qd se tenebat ex parte medij: vt, cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo, ergo Petri equus est animal. Et dicitur conclusio directā, quādo maior extremitas concluditur de minori: quia in quatuor syllogismis perfectis (qui sunt dignissimi) maior extremitas prædicatur de medio, & minor subsumitur sub medio, quare directē concluditur, si quod prædicabatur de medio, prædicetur in cōclusionē de subsumpto sub medio: & indirectē si minor extremitas, q̄ est subiectū respectu medij, prædicetur de maiori, quæ prædicabatur de medio.

In secunda parte textus cōstituit Petrus Hispanus duas regulas. Prima, In quatuor primis modis primæ figuræ concludentibus directē: & in omnibus modis secundæ figuræ, maiori existente particulari, nihil sequitur. Et loquitur Petrus Hispanus in propositionibus de modo loquendi consueto: in quibus regula manifestē habet verum. Nam si maior est particularis affirmatiua, tunc vel minor est affirmatiua: & sic medium nullibi distribuitur, etiam si minor sit vniuersalis. Aut minor est negatiua & tunc cū conclusio debet esse negatiua, argueretur in vtraque figura à non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis: vt facile potes experiri in propositionibus de modo loquendi consueto. Si verò maior sit particularis negatiua, tunc minor debet esse affirmatiua.

Et ideo

*utrum syllogismus
alius sit affirmatiuus
aut negatiuus, & si
negatiuus, alius parti
cularis, alius vniuersalis
conclude re directē
& indirectē*

*itaq; syllogismus bo
na cōfessio est chari
concludat indirectē
Nota: si in qu
Regula: si in qu
duar, si in qu
si in indirecta
est,*

Not. n.
Syllogis
mus multi
plex.

Et ideo in prima figura medium nullibi distribueretur, etiam si minor esset vniuersalis: & in secunda figura argueretur à non distributo addistributum ex parte maioris extremitatis, quæ est subiectum in maiori & prædicatum in conclusione. Indirectè tamen bene sequitur in prima figura: vt, in frisesomorum. Et directè sequitur in vtraque in propositionibus de modo loquendi in consuetum. Sequitur enim formaliter, animal est substantia, omnis homo omne animal est, ergo omnis homo est substantia: animal est homo nullus equus est homo, ergo omnis equus animal non est. Secunda regula. In eisdem quatuor modis primæ figuræ concludentibus directè, & vniuersaliter in tertia figura, minore existente negatiua, nihil sequitur. Quæ regula habet verum in propositionibus de modo loquendi consuetum. Nam si minor est negatiua, maior debet esse affirmatiua & conclusio negatiua, & per consequens argueretur in vtraque figura à non distributo ad distributum, ex parte maioris extremitatis quæ est prædicatum in maiori & in conclusione. Indirectè tamen sequitur particularis negatiua: vt in Fapesmo. Et directè sequitur in vtraque in propositionibus de modo loquendi in consuetum: vt, omnis homo est animal, nullus, equus est homo, ergo omnis equus animal non est. Et si conuertas minorem simpliciter, sequitur eadem conclusio in tertia figura.

Not. 3.

Tertiò, notandum est pro sufficientia horum modorum, quod omnis syllogismus inferens vniuersalem, infert subinde in definitam & particularem subalternas, vt ait Aristot. secundo Priorum. Et ideo nec Aristot. nec Petrus Hispanus distinguunt diuersos modos quorum alius concludat vniuersalem & alius particularem subalternam: vt barbara & barbari, sed pro eodem reputatur. Vltimò, notandum est, quod quamquam figura & modus sit sola dispositio præmissarum: tamen vt designetur conclusio, quæ infertur ex vno quoque modo, singuli modi designantur dictionibus habentibus ad minus tres vocales. Quarum prima significat maiorem, secunda minorem, & tertia conclusionem. Nam vltima syllaba in Baralipon, & duæ vltimæ in Frisesomorum solum seruiunt metro. Item A significat vniuersalem affirmatiuam. E vniuersalem negatiuam. I. particularem affirmatiuam. O. particularem negatiuam. Nomine particularis intelligitur indefinitam aut singularem.

Igitur vt pateat sufficientia omnium modorum primæ figuræ, notandum, quod

duæ propositiones penes quantitatem & qualitatem, sexdecim modis possunt in quilibet figura combinari. Et primò, in prima figura ambabus existentibus vniuersalibus, aut ambæ sunt affirmatiuæ, & tunc possunt concludere directè vniuersalem affirmatiuam, & sic constituunt barbara primum modum, Vnde textus, Barbara primus modus, constat. &c. Possunt subinde concludere particularem directè. Sed hunc modum Pet. Hispan. comprehendit sub primo, qui ab aliquibus appellatur Barbari. Indirectè autem non possunt concludere vniuersalem: quia argueretur ex parte maioris extremitatis, à non distributo ad distributum, nisi maior propositio esset de modo loquendi in consuetum, vbi prædicatum distribueretur. Concludunt tamen particularem indirectè in Baralipon quintum modum. Vnde textus, Baralipon quintus modus, constat. &c. Aut. 2. ambæ sunt negatiuæ: & talis combinatio est inutilis, vt supra visum est, & ideo nullum constituit modum. Aut. 3. Prima est affirmatiua, & secunda negatiua, & tunc (per secundam regulam textualem) nihil sequitur directè, nam cum conclusio debet esse negatiua, argueretur à non distributo ad distributum, ex parte maioris extremitatis. Et eodem defectu nec concluditur indirectè particularis negatiua, concluditur tamen indirectè particularis negatiua, & sic constituitur Fapesmo. Vnde textus: Fapesmo octauus modus, constat. &c. Aut. 4. è diuerso maior est negatiua, & minor affirmatiua. Et hæc combinatio est omnium fecundissima: nam concludunt directè vniuersalem negatiuam, & sic constituunt, celarent secundum modum. Vnde textus: Celarent, secundus modus, constat, &c. Possunt concludere & subalternam dictæ conclusionis, qui modus à Pet. Hispan. comprehenditur sub eodem, & ab alijs nominatur celaro. Possunt itidem concludere indirectè vniuersalem negatiuam, & sic constituunt, celantes, sextum modum. Vnde textus, Celantes, sextus modus, constat. &c. Possunt concludere & subalternam talis conclusionis, quemadmodum à Petro Hispan. sub eodem comprehensum: alij appellant Celapto. Ecce quatuor combinationes qualitatis, ambabus existentibus vniuersalibus. Ambabus existentibus particularibus omnes quatuor combinationes qualitatis sunt inutiles: quia ex puris particularibus, vt visum est

Not. 8. Sufficiens-
tia modo-
rum.

1^a combin.

Barbari,

2^a combin.

3^a combin.

Particularis

4^a combin.

celar,

celapton

Alia 4^a 2^a
neg ad om
neg inubi

sum est, nihil sequitur nisi in propositionibus de modo loquendi in consuetudo, ubi posset cauere a tertio defectu intrinseco, et a tertio extrinseco. Maiori existente vniuersali & minori particulari: aut ambæ sunt affirmatiuæ & tunc nullam possunt concludere vniuersalem, nec directe nec indirecte: quia argueretur a non distributo ad distributum, vel ex parte minoris extremitatis, vel ex parte maioris, concludunt tamen directe particularem affirmatiuam, & sic constituunt darij tertium modum. Vnde textus: Darij, tertius modus constat. &c. Item indirecte particularem affirmatiuam & sic constituunt dabit, septimum modum. Vnde textus: Dabit, septimus, constat. &c. Aut secundo, ambæ sunt negatiuæ & talis dispositio est inutilis. Aut. 3. prima est affirmatiua & secunda negatiua, & tunc cum conclusio deberet esse negatiua, nullam possunt inferre conclusionem directe nec indirecte: quia argueretur a non distributo ad distributum vel ex parte maioris extremitatis vel ex parte minoris. Aut. 4. est diuerso prima est negatiua & secunda affirmatiua: & tunc directe non possunt concludere vniuersalem negatiuam in qua argueretur ex parte minoris extremitatis, a non distributo ad distributum, & eadē ratione nullam possunt concludere indirecte nec vniuersalem nec particularem. Concludunt tamen directe particularem negatiuam, & sic constituunt Ferio, quartū modū. Vnde textus: Ferio, quartus modus, constat. &c. Maiori existente particulari & minori vniuersali aut ambæ sunt affirmatiuæ, & tunc in prima figura medium nullibi distribuitur & ideo talis dispositio est inutilis. Aut secundo ambæ sunt negatiuæ & talis combinatio in vniuersum est inutilis. Aut. 3. prima affirmatiua & secunda affirmatiua: & tunc cum conclusio deberet esse negatiua, nullam concludunt directe: nec vniuersalem indirecte de modo loquendi consuetudo, quia ex parte maioris extremitatis argueretur a non distributo ad distributum. Concludunt tamen indirecte particularem negatiuam. Et sic constituunt Frisefomorum, nonum modum. Vnde textus: Frisefomorum, nonus modus, constat, &c. Aut denique. 4. prima est negatiua & secunda affirmatiua: & talis combinatio in propositionibus de modo loquendi consuetudo est inutilis: quib. medium nullibi distribuitur. Qualiter modi concludentes indirecte reducuntur ad modos concludentes directe (de quo in textu sit mentio) infra expositum dabimus.

Atqui Petrus Hispanus recte prius collocat modos concludentes directe, quam concludentes indirecte: & in vtroque ordine, prius ponit concludentes vniuersaliter, quam concludentes particulariter, atque adeo prius affirmatiuam quam negatiuam. Est ergo ordo nouem modorum vtilium primæ figuræ talis.

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Baralipon, Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisefomorum

Caput quintum.

Equitur de secunda figura, cuius tales dantur regulæ. In secunda figura ex prius affirmatiuis nihil sequitur. In secunda figura semper concluditur negatiue. In secunda figura maiori existente particulari nihil sequitur. Secunda figura quatuor habet modos. Cesare, primus modus, constat ex maiori vniuersali negatiua & minori vniuersali affirmatiua: vniuersalem negatiuam directe cōcluditibus. vt nullus lapis est animal, omnis homo est animal, ergo nullus homo est lapis: & reducitur iste modus ad secundum modū primæ figuræ maiore conuersa simpliciter. Camestres, secundus modus constat ex maiori vniuersali affirmatiua, & minori vniuersali negatiua: vniuersalem negatiuam directe cōcluditibus: vt, omnis hō est animal, nullus lapis est animal, ergo nullus lapis est homo. Et reducitur iste modus ad secundum modum primæ figuræ minori & cōclusiōe cōuersis simpliciter, & per trāspōitionē præmissarū. Festino, tertius modus, constat ex maiori vniuersali negatiua,

*Dabo q. omniage
ra, cuius tales dantur regu-
lae. In secunda figura ex pu-
ris affirmatiuis nihil sequitur. In se-
cunda figura semper concluditur
negatiue. In secunda figura maiori
existente particulari nihil sequitur.
Secunda figura quatuor habet mo-
dos. Cesare, primus modus, constat
ex maiori vniuersali negatiua &
minori vniuersali affirmatiua: vni-
uersalem negatiuam directe cōclu-
ditibus. vt nullus lapis est animal,
omnis homo est animal, ergo nul-
lus homo est lapis: & reducitur iste
modus ad secundum modū pri-
mæ figuræ maiore conuersa sim-
pliciter. Camestres, secundus mo-
dos constat ex maiori vniuersali affir-
matiua, & minori vniuersali nega-
tiua: vniuersalem negatiuam directe
cōcluditibus: vt, omnis hō est ani-
mal, nullus lapis est animal, ergo
nullus lapis est homo. Et reducitur
iste modus ad secundum modum
primæ figuræ minori & cōclusiōe
cōuersis simpliciter, & per trāspo-
sitionē præmissarū. Festino, tertius
modus, constat ex maiori vniuersali*

negatiua,

negatiua, & minori particulari affirmatiua: particularē negatiua directē cōcludentibus: vt nullus lapis est animal, quidā homo est animal ergo quidam hō nō est lapis. Et reducitur iste modus ad quartū modum primæ figuræ maiori cōuersa simpliciter. Baroco, quartus mod⁹ cōstat ex maiori vniuersali affirmatiua: & minori particulari negatiua: particularē negatiua directē cōcludētibus: vt, omnis homo est animal quidā lapis non est animal, ergo quidam lapis nō est homo. Et reducitur ad primū modum primæ figuræ per impossibile. Reducere autē per impossibile est ex opposito cōclusionis, cum altera præmissarum inferre oppositum alterius præmissæ. Sumatur enim oppositum cōclusionis, scilicet, omnis lapis est homo, cū hac maiori, omnis homo est animal, & arguetur sic, omnis homo est animal, omnis lapis est homo, ergo omnis lapis est animal. Quæ conclusio est cōtradictoria minoris.

Lectio vnica.

Circa secundam figuram Petrus Hispanus primò constituit tres regulas, quæ ex dictis colliguntur. Prima in secunda figura ex puris affirmatiuis nihil sequitur. Cuius ratio est: quia mediū quod vtrōque est prædicatum, nulli distribuitur: nisi forte aliqua esset, de modo loquendi in consueto: vbi prædicatum distribueretur. Hinc sequitur secunda. In secunda figura semper concluditur negatiua. Et ratio est, quia altera præmissarum existente negatiua, conclusio debet esse negatiua. Et ex hac sequitur tertia. In secunda figura maiori existente particulari, nihil sequitur. Quia tunc subiectū (quod est maior

extremitas) non distribueretur, & cum esset concludendum negatiua, argueretur ex parte illius à non distributo ad distributum. Nisi concluderes negatiua de modo loquendi in consueto: vbi prædicatum non distribueretur. Vel nisi concluderetur indirectē, vt lapis non est animal, omnis homo est animal, ergo lapis non est homo. Sed est hic notandum, quòd Petrus Hispanus nullum modum cōcludentem indirectē constituit in secunda nec in tertia figura.

Igitur in secunda figura ex sexdecim cōbinationibus duodecim sunt inutiles, & quatuor tantū viles. Nam ambabus existentibus affirmatiuis, omnes quatuor combinationes quantitatis sunt inutiles, quia mediū, quod prædicatur in vtraque, in neutra distribuitur in de modo loquendi consueto, quod semper supponitur. Et ambabus negatiuis omnes itidem quatuor sunt inutiles. Itē maiori existente particulari, sunt aliæ quatuor combinationes inutiles. Videlicet, si prima sit affirmatiua, & secunda negatiua, siue secunda sit particularis siue vniuersalis. Et si è contrario prima sit negatiua, & secunda affirmatiua: siue secunda sit vniuersalis siue particularis. Quatuor verò viles sunt istæ; Prima quando ambabus existentibus vniuersalibus, prima est negatiua, & secunda affirmatiua, & tunc concludunt indirectē vniuersalem negatiua: & constituunt, cesare, primum modū. Vnde textus, cesare, primus modus, constat. &c. Possunt subinde concludere indirectē vniuersalem conuertentem talis cōclusionis, & vtriusque subalternam particularem. Secunda, Quando ambabus itidem existentibus vniuersalibus, prima est affirmatiua, & secunda negatiua. Et tunc concludunt directē vniuersalem negatiua: & constituunt, camestres, secundum modum. Vnde textus, camestres, secundus. &c. Possunt itidem concludere indirectē vniuersalem conuertentem, & vtriusque subalternam particularem. Tertia. Quando prima existente vniuersali, & secunda particulari, prima est negatiua & secunda affirmatiua. Et tunc concludunt directē particularem negatiua: & sic constituunt, festino, tertium modū. Vnde textus, festino, tertius modus, constat, &c. Non tamen possunt concludere vniuersalem directē, nec aliquam particularem in directē de modo loquendi consueto: quia argueretur à non distributo ad distributum ex parte minoris extremitatis. Quarta combinatio vtilis

Nota. 2.

Sufficiētia mdoorū.

W. A. P. 6.
G. 4. c. 12
qui est in
me uenit
fuerit in
hanc.

per opposita in se
ipsa aut contradi
ctoria aut contradi
ctoria non qui con
tradictoria ut
tal cogit et tunc
deu duas contradi
ctorias.

nisi vnica
fuerit termin
esent termin
ri conueni
dilecti sunt enim bene
sequit ratio conuen
fuerit in se, sed ratio
conueni, non.

Nota. 1.
Tres regu
la secunda
figura.

utilis est, quando iudem maiori existenti vniuersali & minori particulari, maior est affirmatiua & minor negatiua. Et tunc concludunt directè particularem negatiuam & constituunt, Baroco, quartum modum. Vnde textus, Baroco quartus modus, &c. Non tamen possunt cōcludere aliquam vniuersalem directè, nec particularem indirectè de modo loquendi consueto, ob defectum assignatum in superiori combinatione.

Capit sextum.

Equitur de tertia figura, cuius tales dantur regulae. In tertia figura minori existenti negatiua nihil sequitur.

Item in tertia figura conclusio debet esse particularis. Tertia figura sex habet modos. Darapti, primus modus, constat ex maiori vniuersali affirmatiua, & minori vniuersali affirmatiua, particularem affirmatiuam directè cōcludentibus: vt omnis homo est substantia, omnis homo est animal, ergo quoddam animal est substantia. Et reducitur ad tertiū modū primæ figuræ minori conuersa per accidens. Felapton, secundus modus, constat ex maiori vniuersali negatiua, & minori vniuersali affirmatiua: particularem negatiuam directè cōcludentibus: vt nulus homo est lapis, omnis homo est animal, ergo aliquod animal non est lapis. Et reducitur ad quartū modū primæ figuræ minore cōuersa per accidens. Disamis, tertiū modus, constat ex maiori particulari affirmatiua, & minori vniuersali affirmatiua: particularem affirmatiuam directè cōcludentibus: vt, quidā homo est substantia, omnis hō est animal, ergo quoddā animal est substantia. Et reducitur ad ter-

tiū modū primæ figuræ maiori & cōclusionē cōuersis simpliciter: & per trāspōitionē præmissarū. Dati si, quartus modus, constat ex maiori vniuersali affirmatiua, & minori particulari affirmatiua, particularem affirmatiuam directè cōcludentibus: vt, oīs homo est substantia, quidā homo est animal, ergo quoddā animal est substantia. Et reducitur iste modus ad tertiū modū primæ figuræ minori cōuersa simpliciter. Bocardo, quintus modus, constat ex maiori particulari negatiua, & minori vniuersali affirmatiua, particularem negatiuam directè cōcludentibus: vt, quidam homo non est lapis, omnis homo est animal, ergo quoddā animal non est lapis. Et reducitur ad primū modū primæ figuræ per impossibile. Sumatur enim oppositū cōtradictoriū cōclusionis cū minori, & inferatur oppositum maioris: vt, oē animal est lapis, omnis homo est animal, ergo omnis homo est lapis. Ferison, sextus modus, constat ex maiori vniuersali negatiua & minori particulari affirmatiua: particularem negatiuam directè cōcludentibus: vt, nullus homo est lapis, quidam homo est animal, ergo quoddā animal non est lapis. Et reducitur ad quartū modū primæ figuræ, minori conuersa simpliciter.

Lectio vnica.

Sequitur tandem de tertia figura in qua duæ constituuntur regulae in textu. Prima, In tertia figura minori existenti negatiua: nihil sequitur. Cuius causa circa primam figuram allata est. Nam tunc maior debet esse affirmatiua. Vbi proinde maior ex-

R tremitas

tremitas non distribueretur. Et cum conclusio debet esse negatiua, argueretur a non distributo ad distributum, concludendo directè & in modo loquendi consue. o. Ex hac sequitur secunda: Inertia figura conclusio debet esse particularis. Nam cum minor debet esse affirmatiua, fit vt prædicatum non distribueretur, quod tamen distribueretur in cõclusionē, si conclusio esset vniuersalis.

Nota. 2.

Igitur in tertia figura ex sexdecim cõbinationibus præmissarū sunt decem inutiles, scilicet, ambabus existentibus particularibus, omnes quatuor combinationes qualitatis sunt inutiles: & ambabus existentibus negatiuis, alie tres, scilicet, si ambæ sint vniuersales, vel prima sit vniuersalis, & secunda particularis vel e conuerso. Item minori negatiua & maiori affirmatiua, tres alie combinationes quantitatis, scilicet, si ambæ sint vniuersales vel prima vniuersalis, & secunda particularis, vel e conuerso. Vnde restant solæ sex combinationes vtilēs. Prima, Si ambabus existentibus vniuersalibus ambæ sint affirmatiuæ. Et tunc inferunt directè particularem affirmatiuam, & constituunt Darapti, primum modum, vnde textus: Darapti, primus modus constat &c. possunt concludere itidem indirectè particularem, nullam tamen vniuersalem: quia ex parte subiecti conclusionis argueretur a non distributo ad distributum. Secunda, Si prima sit negatiua & secunda affirmatiua. Et tunc cõcludunt directè particularem negatiuam: & constituunt Felapton, secundum modum: vnde textus: Felapton, secundus modus, constat &c. Nullam tamen possunt concludere indirectè nec vniuersalem directè: quia argueretur ex parte minoris extremitatis a non distributo ad distributum. Tertia, Si ambabus existentibus affirmatiuis, maior sit particularis & minor sit vniuersalis. Et tunc possunt concludere directè particularem affirmatiuam, & constituunt Disamis tertium modum: vnde textus: Disamis, tertius modus, constat &c. Possunt concludere indirectè particularem. Quarta, Si e contrario prima sit vniuersalis & secunda particularis. Et tunc possunt concludere directè particularem affirmatiuam: & constituunt Datifi quartum modum: vnde textus: Datifi, quartus modus, constat &c. Possunt etiam concludere particularem indirectè. Quinta, Si maiori existenti negatiua & minori affirmatiua, prima sit particularis & secunda vniuersalis. Et tunc concludunt

directè particularem negatiuam & constituunt, bocardo, quintum modum: vnde textus: Bocardo, quintus modus, constat &c. Non tamen possunt concludere vniuersalem directè, nec aliquam indirectè: quia argueretur ex parte minoris extremitatis a non distributo ad distributum. Sexta deniq; combinatio vtilis est. Si e contrario prima sit vniuersalis & secunda particularis. Et tunc concludunt itidem directè, particularem negatiuam, & constituunt Ferison, vltimum modum: vnde textus, Ferison, sextus modus, constat &c. Non tamen possunt concludere vniuersalem directè, nec aliquam indirectè: propter eundem defectum, qui committeretur in modo proxime superiori. Sunt igitur nouem modi vtilēs in prima figura, quatuor in secunda, & sex in tertia, qui simul colliguntur decem & nouem.

Caput septimum.

Syllogismorum concludentium particularem negatiuā indirectè tales dantur regulæ. Nullus syllogismus cõcludens particularem negatiuam indirectè, potest eam concludere directè. Nec concludens eam directè, potest eam concludere indirectè. Itē prima figura concludit omnia genera propositionum, scilicet, vniuersalem, particularem affirmatiuam, & negatiuam. Secunda figura concludit particularem negatiuā & vniuersalem negatiuam. Tertia cõcludit particularem affirmatiuā & negatiuam. Versus. Barbara, Celarent, Darii, Ferio, Baralipon, Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisescorum. Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti. Felapton, Disamis, Datifi, Bocardo, Ferison. In his quatuor versibus prædictis sunt decem & nouem dictiones, decem & nouem modis deseruiētes.

Ita

*3 no in hoc die si
minor sit vniuersalis
et negatiua et maiore
affirmatiua per se
concludit siue vniuersalem
siue particularem
conclut indirecte et ois
bonis syllogis in
omniis figuris,*

*4a fig. Barbara, ca
celarent, darapti, ferio
conclut,*

Ita q̄ per primā dictionē intelligitur prim⁹ modus primæ figuræ, & per secūdā secundus modus &c. Vnde primi duo versus deseruiūt oīb⁹ modis primæ figuræ. Tertius verò versus preter ultimā ei⁹ dictionē deseruit modis secūde figuræ: ita q̄ prima dictio deseruit primo modo, & secūda secundo mō, & sic de alijs. Ultima verò dictio tertij versus cū alijs dictionib⁹ quarti versus deseruit modis tertie figuræ. Sciendū q̄ per has vocales, scilicet, A. E. I. & O. intelligūtur quatuor genera propositionū: ita q̄ per hāc vocalē, A. intelligitur vniuersalis affirmatiua: & per E. vniuersalis negatiua: & per I. particularis affirmatiua: & per O. particularis negatiua. E in qualibet dictioe sunt tres syllabę: & aliud residuū est superfluū nisi. M. vt postea patebit. Et per primā illarū syllabarū, intelligit maior propositio, & per secundā minor, & per tertā conclusio: verbi gratia, prima dictio. s. Barbara, habet tres syllabas, in quarū qualibet ponitur. A. & per. A. terpositū significat quod primus modus primæ figuræ cōstat ex duabus propositionib⁹ vniuersalibus affirmatiuis, vniuersalē affirmatiuā concludētib⁹. Et ita intelligit de alijs dictionib⁹, secūdū vocales ibi positas. Et sciendum, quod quatuor dictiones primi versus incipiunt ab his cōsonantibus. B. C. D. & F. sicut omnes aliæ dictiones sequentes. Et per hoc intelligēdum est, quod oēs modi qui incipiunt per dictionem inchoatā per. B. debent reduci ad pri-

mum modū primæ figuræ. Et oēs qui incipiunt per dictionē inchoatā per. C. ad secundum: & per. D. ad tertium: & per. F. ad quartum. Item vbicunq; ponitur. S. in illa dictione significatur quod propositio intellecta per vocalē immediatē præcedētē, debet conuerti simpliciter. Et propositio intellecta per vocalē immediatē præcedētē illā literā. P. debet cōuerti per accidēs. Et vbicunq; ponitur. M. ibi debet fieri trāspositio in præmissis. Est enim trāspositio in præmissis facere de maiori minore: & cōtrario. Et vbicunq; ponitur. C. significat quod modus intellect⁹ per illā dictionē in qua ponitur, debet reduci per impossibile. Vnde versus: Simpliciter verti vult S. P. verò per acci. M. vult trāsponi. C. per impossibile duci. Seruat maiorē: variatq; secūda minorē. Tertia maiorē variat, seruatq; minorē.

Lectio vnica.

Postquā de singulis figuris dictū est in hoc. 7. cap. duo sunt. Primò nanque concluditur potestas syllogismorum plura cōcludentium. Et secūdo traditur modus reducendi syllogismos imperfectos ad perfectos. Secunda pars incipit illic, versus &c. Circa primum notandum est, q̄ Arist. 2. prio. cap. 3. tradit sex potestates syllogismorū. s. potestatem plura concludendi, ex falsis verum syllogizandi, circulariter syllogizandi, conuersiue syllogizandi, per impossibile syllogizandi ex oppositis syllogizandi. Potestas enim syllogismi est virtus & vis syllogismi ad veritatem, aut falsitatem propositionis manifestandum: quare syllogismus hic accipitur pro præmissis tantum. Igitur potestas plura concludendi, est virtus concludendi plures propositiones que ad modum suprà dicebamus, modum concludentem vniuersalem posse concludere eius subalternā: & excludentem particularem affirmatiuam vel vniuersalem negatiuam posse concludere earum conuerrentes,

R 2

Potestas

ut inquit suprà, 2. prio. c. 3.

Potestas plura concludendi.

ut inquit suprà, 2. prio. c. 3. ad 28. in dictione q̄d affirmatiue, & q̄d negatiue, & q̄d subalternā, & q̄d excludentem.

non sequit conc lē uera ex pte mī pī falsi
hīpōthēsa ad ex conuincione et uirtute pū
mīsa q sequit conc lē.

Liber quintus.

Potestas ex fal. vera syllogizandi. Potestas ex falsis verū syllogizandi, est virtus cōcludēdi verū ex falsis, vt omnis lapis est animal, homo est lapis, ergo homo est animal.

Potestas circulariter syllogizandi. Potestas circulariter syllogizandi est, quādo ex cōclusionē propo-
siti syllogismi & conuertente vnus prēmisse sequitur altera prēmisse. Vt si proposito hoc

syllogismo, omnis homo est substantia, omne risibile est homo, ergo omne risibile est substantia, argueres sic, omne risibile est substantia, omnis hō est risibilis: ergo omnis homo est substantia. Quare si minor primi syllogismi nō cōstaret ex extremis conuertibilibus, non haberet virtutē syllogizandi circulariter: quia non posset cōuerti simpliciter ad inferendum maiorem. Et totus syllogismus dicitur circularis, quia reuertitur a cōclusionē ad prēmisse, quanquā posset itidē dici circularis si cū cōclusionē acciperetur vna prēmisse in propria forma ad syllogizandū alterā. Potestas conuersiue syllogizandi est, quādo proposito syllogismo ex contrario vel cōtradiētorio cōclusionē, cū vna prēmisse pōt inferri cōtrariū aut cōtradiētorium alterius prēmisse. Vt proposito hoc syllogismo in camestrēs, omne animal est substantia, nullus hō est substantia, ergo null⁹ hō est aīal, conuertitur in barbara sic: Oē animal est substantia, omnis hō est animal, ergo omnis hō est substantia. Et totus syllogismus dicitur cōuersiuus. Quare quidē potestas cuiusq; modo cuiuscunq; figuræ conuenit: nā in oī bona cōsequētia ex opposito cōsequētis sequitur oppositum antecedētis. Potestas ad impossibile syllogizandi est, qñ negata aliqua propositione ex opposito illius & aliquo manifeste vero, vel admissio vero infertur manifeste falsum, aut impossibile. v. g. negata hac propositione, Luna recipit lumē a Sole, q non est manifesta, colligitur sic in Baroco, oē astrū, quod eclypsatur per interpositionē opaci inter ipsū & solem recipit lumē a Sole (quæ est manifeste vera) sed Luna non recipit lumē a sole, quæ est cōtradiētoria propositionis negatæ, ergo Luna nō eclypsatur per interpositionē, &c. q est manifeste falsa. vt puta, contra experiētiā.

Potestas conuersiue syllogizandi. Potestas conuersiue syllogizandi est, quādo proposito syllogismo ex contrario vel cōtradiētorio cōclusionē, cū vna prēmisse pōt inferri cōtrariū aut cōtradiētorium alterius prēmisse. Vt proposito hoc syllogismo in camestrēs, omne animal est substantia, nullus hō est substantia, ergo null⁹ hō est aīal, conuertitur in barbara sic: Oē animal est substantia, omnis hō est animal, ergo omnis hō est substantia. Et totus syllogismus dicitur cōuersiuus. Quare quidē potestas cuiusq; modo cuiuscunq; figuræ conuenit: nā in oī bona cōsequētia ex opposito cōsequētis sequitur oppositum antecedētis. Potestas ad impossibile syllogizandi est, qñ negata aliqua propositione ex opposito illius & aliquo manifeste vero, vel admissio vero infertur manifeste falsum, aut impossibile. v. g. negata hac propositione, Luna recipit lumē a Sole, q non est manifesta, colligitur sic in Baroco, oē astrū, quod eclypsatur per interpositionē opaci inter ipsū & solem recipit lumē a Sole (quæ est manifeste vera) sed Luna non recipit lumē a sole, quæ est cōtradiētoria propositionis negatæ, ergo Luna nō eclypsatur per interpositionē, &c. q est manifeste falsa. vt puta, contra experiētiā.

Potestas per impossibile syllogizandi. Potestas ad impossibile syllogizandi est, qñ negata aliqua propositione ex opposito illius & aliquo manifeste vero, vel admissio vero infertur manifeste falsum, aut impossibile. v. g. negata hac propositione, Luna recipit lumē a Sole, q non est manifesta, colligitur sic in Baroco, oē astrū, quod eclypsatur per interpositionē opaci inter ipsū & solem recipit lumē a Sole (quæ est manifeste vera) sed Luna non recipit lumē a sole, quæ est cōtradiētoria propositionis negatæ, ergo Luna nō eclypsatur per interpositionē, &c. q est manifeste falsa. vt puta, contra experiētiā.

Potestas per impossibile syllogizandi. Potestas ad impossibile syllogizandi est, qñ negata aliqua propositione ex opposito illius & aliquo manifeste vero, vel admissio vero infertur manifeste falsum, aut impossibile. v. g. negata hac propositione, Luna recipit lumē a Sole, q non est manifesta, colligitur sic in Baroco, oē astrū, quod eclypsatur per interpositionē opaci inter ipsū & solem recipit lumē a Sole (quæ est manifeste vera) sed Luna non recipit lumē a sole, quæ est cōtradiētoria propositionis negatæ, ergo Luna nō eclypsatur per interpositionē, &c. q est manifeste falsa. vt puta, contra experiētiā.

q arguatur ex opposito, propositionis negatæ, sicut requiritur ad syllogismū per impossibile. Quare finis syllogismi conuersiu non est semper concludere falsum, sicut finis syllogismi per impossibile. Ex quo sequitur secundo differētia inter hoc, quod est ostēsiuē syllogizare, & ad impossibile syllogizare. Nam ostēsiuē syllogizare aliquā propositionē est illam concludere in syllogismo. Sed ad impossibile syllogizare, est ex cōtradiētoria illius inferre vnā manifeste falsam, vel inferre vnū impossibile. Vnde illa propositio, Luna recipit lumē a Sole, q syllogizata est in baroco per impossibile, syllogizatur ostēsiuē in darii hoc modo: Quicquid eclypsatur per interpositionē opaci inter ipsum & Solē recipit lumen a sole sed Luna eclypsatur &c. ergo Luna recipit lumen a Sole. Potestas ex oppositis syllogizandi, est syllogismus procedens ex duabus prēmisse contrariis vel cōtradiētoriis: vt, omnis hō est animal, nullus hō est animal, ergo nullus homo est homo. Vnde syllogismus ex oppositis semper est negatiuus, cōcludens negationem eiusdē de eodē. Nec potest fieri in prima figura: quia illic non possunt prēmisse esse oppositæ cum nec participant subiectis nec in predicatis. Sed potest fieri in secunda & tertia.

Igitur Pe. Hīl. in prima parte textus posuit potestatem plura cōcludendi. Vbi posuit duas regulas. Prima. Nullus syllogismus cōcludens particulare negatiuā directē, potest eā cōcludere indirectē nec ē contrario. Et ratio est, quia argueretur a nō distributo ad distributū. Intelligitur qñ solū talis syllogismus cōcludit particulare & de mō loquēdi cōsuetū. Nā si concluderet vniuersalē negatiuā, posset cōcludere cōuertētē, vt suprà iā exposuitū est. Secunda regula. Prima figura cōcludit oīa gñā propositionē. s. cuiuscunq; qualitatis aut quantitatis. Sed secūda solū cōcludit negatiuas cuiuscunq; quantitatis. Tertia verō solū particularem cuiuscunq; qualitatis.

In secunda parte textus traditur modus reducēdi syllogismos imperfectos ad perfectos. Vbi traditur duæ potestates syllogismorū. s. cōuersiue syllogizandi & ad impossibile syllogizandi. Nam aliæ tres potestates. s. ex falsis vera syllogizandi & circulariter syllogizandi & ex oppositis syllogizandi non pertinent ad propositum. Est ergo primò notandum duplicem esse syllogismum. s. perfectum & imperfectum. Quæ quidem diuisio vt inquit Albertus, non est quo ad speciem, seu existentiam, sed solum quo ad apparentiam.

Enim

Ostēsiuē syllogizare.

Potestas syllogizandi ex oppositis. quæ ex duob⁹ pōtēss oppositis in pte antea in dē negatiua in qua dicitur negatio de pte pte.

Nota q in hīs pōtēss pte negatiua.

Not. 3. Reductio duplex.

Enimuero tam necessaria illatio est in baroco quam in barbara, licet nobis sit in barbaraeuidentior. Vnde syllogismus perfectus est (inquit Arist.) qui nullius alterius. (.s. syllogismi) indiget, vt appareat necessarius. Vel aliter: Syllogismus perfectus est, qui immediate regulatur per dici de omni, aut dici de nullo: quales sunt primi quatuor primae figurae. Syllogismus vero imperfectus est qui non regulariter immediate per talia principia vt ceteri omnes. Quo fit vt ceteri omnes quindecim reducantur ad primos quatuor.

Not.4.
Literæ ad
notandæ.

Secundo notandum est, reductio-
nem designari per literas cōsonantes illarum
decem & nouē dictionū. Sūt enim in vnaqua
q; dictione tres istarū vocaliū. a. e. i. o. designā-
tes quāritatē & qualitātē prēmīssarū & cōclu-
sionis. Sūt praterea adnotandæ quatuor literæ
initiales quatuor primorum modorū. b. c. d. f.
a quibus ceteri omnes incipiūt. Quo proinde
denotatur, q̄ quicūq; modus imperfectus re-
ducitur ad perfectū incipientē ab eadem lite-
ra, qua ipsemet incipit, Vt baralip̄tō, baroco
bocardo, reducuntur ad barbarā, Celantes,
cesare, camestres, ad celarent. Dabitis, dara
pti, disamis, datisi, ad darij. Fapesimo, frifeso-
morū, festino, felap̄tō, & ferifon, ad ferio. Ter-
tiō demū adnotandæ sunt quatuor consonan-
tes. s. p. m. c. (Nam si quæ sunt aliæ literæ, aut
syllabæ, non sunt necessariae, nisi causa metri)
s. significat proportionem designatā per vo-
calem præcedentē cōuertēdā esse simpliciter
in reductionem. p. verò q̄ sit cōuertenda per
accidens, m. q̄ prēmīssæ transponatur. i. q̄ ex
maiori fiat minor, & ex minori maior. c. de-
niq; quando non est initiatiua, denotat q̄ ta-
lis modus imperfectus non reducitur ad per-
fectum per cōuersionem sed per impossibile.

Tertio igitur adnotandum est, dupliciter reduci modū imperfectū ad perfectū. s. per conuersionē aut per impossibile. Reductio per cōuersionē est syllogismus ostensiuus procedens per conuersionē alicuius præmissæ vel cōclusionis. v. g. negat tibi quis hāc consequentiā in baralipton, omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo substantia est homo. Ostendito illā per barbara hoc modo, omne animal est substantia, omnis homo est animal, ergo omnis homo est substantia, in barbara. Rursus, omnis homo est substantia: ergo substantia est homo, per conuersionem per accidens: etenim. p. litera addita terrie vocali in baralipton, denotabat conuersionem per accidēs conclusionis. Et sic de pri-

mo ad vltimum ex eisdem præmissis ostendi-
tur inferri illa particularis in baralipton. Et
hac arte ostendes celantes, per celarent, & da-
bitis per darij, conuertendo conclusionē sim-
pliciter quod denotat. s. litera post tertiam vo-
calē. Eadē arte ostendes, fapesimo, per ferio, cō-
uertendo maiorem per accidens, quod deno-
tat p. litera post primā vocalē, & minorē sim-
pliciter quod denotat. s. post secundā. Et trāspo-
nendo præmissas quod denotat. m. v. g. Nega-
tur tibi hæc cōsequētia in fapesimo, omnis ho-
mo est animal, nullus lapis est homo, ergo ali-
quod animal nō est lapis. Ostendito hoc mo-
do. Sequitur bene, omnis homo est animal,
& nullus lapis est homo: ergo nullus homo est
lapis & aliquod animal est homo. Ex præmis-
sis de fapesimo ad præmissas de ferio, per con-
uersiones & transpositionē præmissarū. Rur-
sus, nullus homo est lapis, & aliquod animal
est homo, ergo aliquod animal non est lapis
in ferio: ergo de primo ad vltimum, omnis ho-
mo est animal, nullus lapis est homo, ergo ali-
quod animal nō est lapis, in fapesimo. Eadē ar-
te reduces, frifefomorū, ad ferio, conuerfis am-
bas præmissis simpliciter & transpositis. Et
celare, ad celarent, conuersa maiori simplici-
ter. Et camestres, conuersa minori & cōclusio-
ne simpliciter & transpositis præmissis. Et ita
proportionabiliter in cæteris inferēdo ex præ-
missis syllogismi imperfecti præmissas perfe-
cti, & ex illis conclusionem perfecti. Et ex il-
la conclusionem imperfecti. Et tandem de pri-
mo ad vltimum ex præmissis imperfecti con-
clusionem imperfecti.

Sed reductio per impossibile: est Not. 6.

quonia ex contradictorio cōsequētis syllogismi imperfecti cum vna premissarum inferret cōtradiçtoria alterius in syllogismo perfecto. v.g. baroco & bocardo reducuntur ad barbara, vt patet per literas initiales. Non tamen reducuntur per conuerсионē, sed per impossibile: quod significatur per literam. c. vnde baroco reducitur seruata maiori & contradictoria conclusionis subsumpta pro minori. Vt si quis negauerit hanc consequentiā in baroco, ois hō est animal: lapis non est aīal: ergo lapis non est homo, tenetur proinde cōcedere antecedēs verū & cōsequēs falsum, tunc deducatur ad impossibile hoc modo, ois homo est aīal (quæ est maior concessa) & ois lapis est homo (q̄ est contradictoria conclusionis negata) ergo omnis lapis est animal, quæ est contradictoria minoris cōcessæ. Et sic sequuntur duæ contradictoriæ veræ, quod est impossibile.

R 3 Bocardo

habet. c. 16. et 17.
id est non est habenda
ratio conuersionis
neque transpositionis
mixtae
non est habenda
dem ratio in conuersio
ne per impossibile que ha
betur in conuersione
ostensibilis nam in redu
cione ostensibilis habui
mus respectum ad alteras
affinitates ita ut omnes
modi incipientes ab ip
sorum B. debeant redu
ci ad eandem, et sic de
alijs. inductis huius per in
ferendi q. non habet habi
torem in eo. Porro huius
inductus ad alterum. ut
a bonis ad bonum.

Liber quintus.

Bocardo verò reducitur seruata minori & assumpta cōtradiçtoria conclusionis, pro maiori inferendo cōtradiçtoriā maioris in barbara. Vt si quis negauerit hanc consequentiā in bocardo, homo non est lapis, oīs homo est animal, ergo aīal non est lapis: tenetur proinde concedere antecedēs esse verū & cōsequēs falsum, tūc reducatur ad impossibile, hoc modo, oē animal est lapis (quæ est cōtradiçtoria conclusionis negata) & oīs hō est animal (quæ est minor concessa) ergo oīs homo est lapis (q̄ est cōtradiçtoria maioris concessa.) Et sic sequitur duæ cōtradiçtoria verę quod est impossibile. Ita q; dicitur reductio ad impossibile, eo q̄ ex hoc q̄ quis concedat antecedens verū & cōsequēs falsum in baroco sequuntur duo cōtradiçtoria vera. Et est notādū q̄ quāquā horū duorū modorū propriū sit reduci ad barbara per impossibile, tñ vniuersale est omni syllogismo reduci ad aliquem modū per impossibile siue sit ex illis decem & nouem, siue alius innominatus. Et ratio est quia in omni bona consequentiā ex opposito consequentis sequitur oppositū antecedētis. Vnde cesare reducitur ad ferio, per impossibile, & camestres ad darij, & festino ad celarent seruata maiori & subsumpta cōtradiçtoria cōclusionis pro minori, inferendo cōtradiçtoriam minoris in modo perfecto. Et proportionabiliter modi tertię figuræ reducuntur ad modos perfectos per impossibile seruata minori & assumpta cōtradiçtoria conclusionis pro maiori inferendo cōtradiçtoriam maioris, vt in secunda parte latius practicabitur. At verò dicuntur baroco, & bocardo, singulariter reduci per impossibile, quia hoc solo modo reducuntur: & non per conuersionem sicut ceteri.

Caput Octauum.

Sed quia Aristoteles ī prioribus ostendit coniugationes, in quibus nō sequuntur conclusiones ex præmissis esse inutiles per inuentionem terminorum quibus non tenet huiusmodi coniugatio: ideo utilis est inuentiono talium terminorum vbicunq; fiat inutilis coniugatio contra regulas syllogismorū prius assignatas. Accipiendi igitur sunt duo termini diuersi. s. duæ species sub vno genere, vt, homo equus animal, vel duo ter-

mini quorū alter de altero prædicetur siue cōuertibiliter siue non, cū extraneo vtriusq; vt hō, risibile, lapis: vel accipiēdi sunt duo termini: quorū alter de altero prædicet siue cōuertibiliter siue nō, cū superiore ad vtrūq; vt hō risibile substantia vel hō aīal substantia: per hāc enim regulā disiunctiuā cuiusq; gñi applicet, siue substantiæ, siue quātitati, siue ali cui aliorū: semper inueniuntur termini per quos inutilis coniugatio demonstrabit nō tenere, & tales terminos appellat Aris. in priorib⁹ terminos in quib⁹ nō. Et nota, q̄ inuenire terminos in quibus nō est acceptis tribus terminis facere cōiugationē, in qua præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa, manēte eadē qualitate & quātitate propositionū. v. g. hāc est inutilis cōiugatio, nullus homo est equus, nullus lapis est hō, ergo nullus lapis est equus. Contra hanc inutile cōiugationē accipiuntur termini in quibus nō per secundū membrū regulæ, homo, equus, risibile: & arguitur sic, nullus equus est risibilis, nullus hō est equus, ergo null⁹ hō est risibilis, vbi præmissæ sunt veræ, & cōclusio est falsa, seruata eadē qualitate & quātitate propositionum in vtrāq; coniugatione, & vtrobiq; manente eadem figura.

Lectio prima.

Post principia tā materialia quam formalia quibus perficitur bonus syllogismus tādē in hoc capite traduntur principia quibus docetur coniugationē aliquā præmissarū esse inutilem: qualia sunt, dare terminos in quibus omni, & terminos in quibus nulli. At non possunt hæc principia plenē intelligi,

nisi

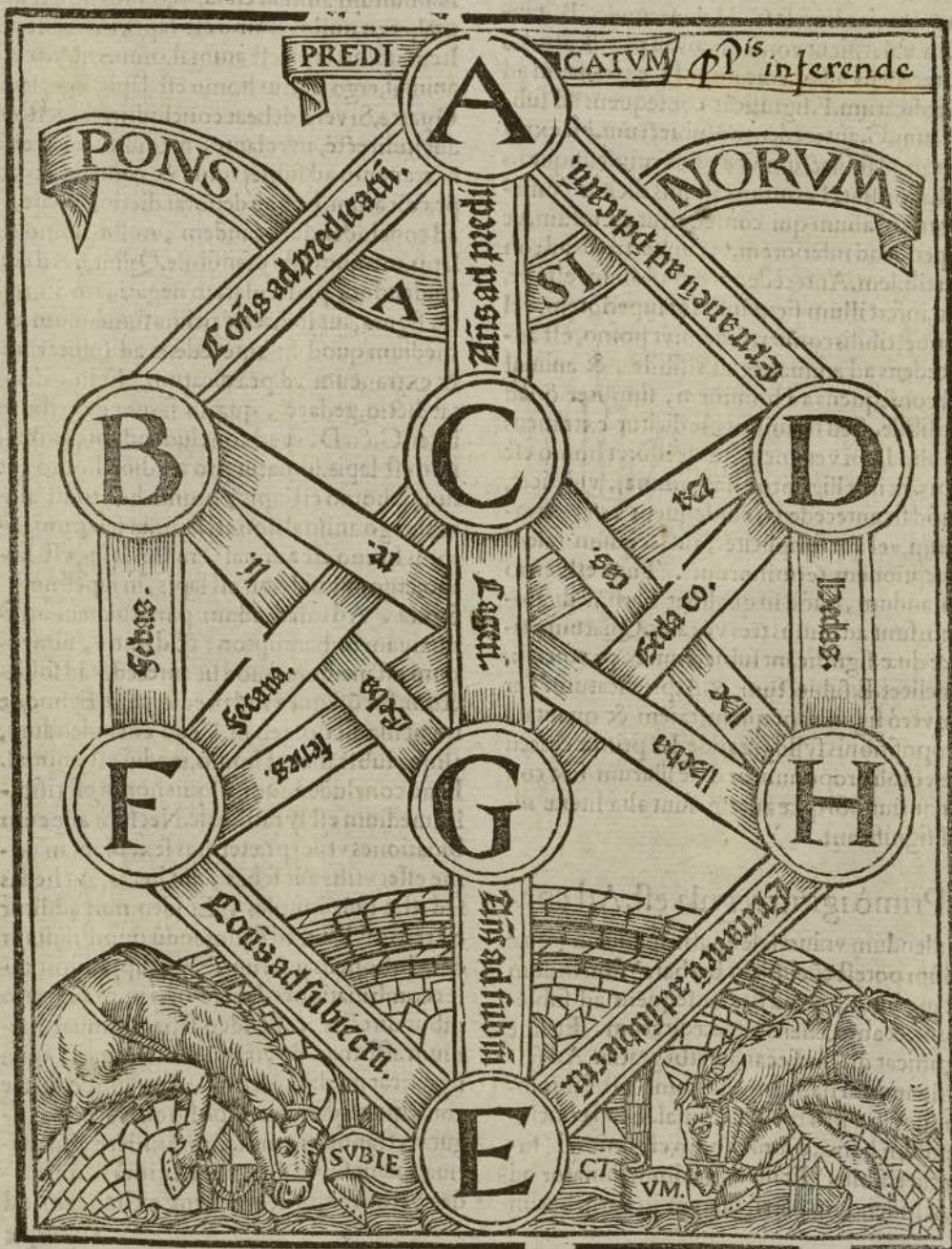
*conjugatio est
elimatio siue conso
pitiū duarū sp̄m
ad inuentionem ali
quarū conel.*

*hæc principia assulū
tū principia ab ipso
tū quā quā tādē in
ab ipso præmissis ad in
p̄cedē aliquā con
el.*

Ars inueniendi medium.

nisi prius intelligatur ars inueniendi mediū: quam Aristo. in fine primi Priorum tradit. Et ideo in hoc. c. duo facturi sumus, primum trademus artem inueniendi mediū, quā hic prætermisit Pe. Hisp. & 2. circa textū exponemus illa duo principia dare terminos, in quibus omni, & terminos in quibus nulli. Ars inueniendi medium, est ars, qua proposita quavis propositione, inueniatur vnus terminus, qui sit mediū ad cōcludēdum illam in aliquo certo modo: vt proposita hac prepositione, animal est substantia vt syllogizetur in darii medium debet esse ly corpus, & vt syllogize-

tur in darapti, mediū debet esse ly homo. Et in negatiuis suo modo, vt statim videbimus. Supponit enim Aristo. qd syllogismus debet cōstare ex prædicationibus directis. Et omiffis alijs plurimis considerationibus ibi ab Aristo. traditis, quæ captū transcendunt Summu listarum, ars hæc sex regulis compræhēditur: quæ designantur per has dictiones, Fecana, Cageti, Dafenes, Hebare, Gedaco, Gebali, quæ significant sex tales combinationes. Quibus adduntur tres aliæ inutiles, scilicet, Febas, Hedas. Hecas. Hæ nouem dictiones describuntur in sequenti figura.

P's inferende R 4 Quam
 non sicut de quibusdam...
 quoniam...
 magis...
 vnde...

Vam figuram anti-
quitus eo pontem asino-
rum appellabant, quod homi-
nibus tardi ingenij non es-
set intelligibilis: quasi
inde precipitarentur asi-
ni. At vero nunc tempo-

ris nemo est tam inops ingenij, cui non sit
transitu facillima. Vbi primo notandum est,
quod in capite figura est. A. litera designatiua
prædicati propositionis syllogizandæ. Et in
pede subiicitur. E. designatiua subiecti eiusdẽ,
& in medio situatur istæ consonantes. B. C. D.
in primo ordine. F. G. H. in secundo. B. tan-
tum valet, sicut consequens ad prædicatũ. C.
antecedens ad prædicatũ. D. extraneum ad
prædicatũ. F. significat consequens ad sub-
iectũ. G. antecedens ad subiectũ. H. extra-
neum ad subiectũ vt ex suis cuiuscunque ro-
tulis constat. Terminus aliquis dicitur conse-
quens ad alium qui consequitur ad ipsum, vt
superior ad inferiorem, vt conuertibilis ad con-
uertibilem. Antecedens verò ad alium est ille,
qui infert illum sicut inferior superiorem, vel
conuertibilis conuertibilem: vt homo, est an-
tecedens ad animal, & ad risibile, & animal
est consequens ad hominem, similiter & ad
sensibile. Sed terminus ille dicitur extraneus
ad aliud, qui vere negatur de illo: vt homo est
lapis. Et intelliguntur hæc omnia, videlicet,
quod sit antecedens, consequens, vel extra-
neum, vel aut simpliciter, aut secundum talem
acceptionem terminorum. Tunc est tertio
notandum, quod in qualibet harum dictio-
num sunt ad minus tres vocales. Quarum pri-
mæ duæ significant subiectũ & prædicatũ,
videlicet. E. subiectũ & A. prædicatũ. Ter-
tiæ verò significant quantitatem & qualitatem
propositionis syllogizandæ. Itẽ primæ & secũ-
dæ vocali proponuntur duæ illarum sex con-
sonantium. Si quæ autem sunt aliæ literæ ni-
hil significant.

Nota. i.

Primò igitur regula est. Ad con-

Fecana. i.
regula.

cludendum vniuersalem affirmatiuam (quæ
solum potest concludi in barbara) sumendum
est medium, quod sit consequens ad subie-
ctũ, & antecedens ad prædicatũ. Et hoc
significat dictio Fecana: verbi gratia. Ad syl-
logizandum hanc, omnis homo est substan-
tia, sumatur pro medio animal. Et ad conclu-
dendum hanc, omnis homo est animal (su-
matur risibile.) Et idem medium sumatur ad
concludendum particularem in darij. Secun-

da. Ad syllogizandum particularem affirma-
tiuam in 3. figura. Si in darapti, vel datisi, sumen-
dũ est mediũ, quod sit antecedens ad vtrũque
s. ad subiectũ & prædicatũ. Et hoc denotat
dictio, cageti, vt ad concludendũ, aliquod ani-
mal est substantia, medium est ly homo. Et ad
concludendũ, homo est animal, mediũ est ly
risibile. Tertia. Ad concludendum vniuersale
negatiuam in celarent, aut in cesare, sumendũ
est mediũ quod sit extraneum ad prædicatũ,
& consequens ad subiectũ. Et hoc denotat di-
ctio, dafenes. Vt ad concludendũ, nullus ho-
mo est lapis, sumendum est, animal aut risibi-
le. Si nullum animal est lapis, omnis hō est ani-
mal, ergo nullus homo est lapis, in celarent.
Item nullus lapis est animal, omnis homo est
animal, ergo nullus homo est lapis, in cesare.
Quarta, Si vero debeat concludi in camestres,
aut indirecte, in celantes, medium debet esse
extraneum ad subiectũ, & consequens ad
prædicatũ. Et hoc denotat dictio, hebare, vt
ad concludendum eandem, nullus homo est
lapis, medium est ly sensibile. Quinta. Ad con-
cludendum particularem negatiuam in ter-
tia figura, aut indirecte prima sumendum est
medium quod sit antecedens ad subiectũ,
& extraneum ad prædicatũ. Et hoc deno-
tat dictio, gedaco, quæ in figura describitur
inter. G. & D. vt ad concludendum, animal
non est lapis, sumatur pro medio, homo, vt
nullus homo est lapis, omnis homo est ani-
mal, ergo animal non est lapis, in seapton: o-
mnis homo est animal, nullus lapis est ho-
mo, ergo animal non est lapis, in seapesmo.
Sexta. Ad inferendum particularem affir-
matiuam in baralipon, & dabitis, sumen-
dum est medium quod sit antecedens ad subie-
ctũ, & consequens ad prædicatũ. Et hoc de-
notat illa dictio, gebali. Vt ad concludendum,
aliqua substantia est homo, mediũ est animal.
Et ad concludendum, aliquis homo est risibi-
lis, medium est ly rationale. Nec sunt aliæ com-
binationes viles præter has sex. Nam maxi-
me esset utilis aut febas, aut hecas, aut hedas
sed istæ sunt inutiles. Et ideo non additur
eis tertia syllaba ad denotandũ quod nullam
conclusionem inferunt. Nam supponitur ta-
les combinationes debere fieri in prædicatio-
nibus directis. Et ideo febas insinuat me-
dium affirmari de vtraque extremitate: quia
significat mediũ consequens ad vtranque, & per
consequens denotat dispositionem secundæ fi-
guræ, vtraque præmissarum existente affirma-
tiua: quam supra diximus esse inutilem. He-
das vero significat medium extraneum ad
vtranque

Cageti. 2.
regula.

Dafenes. 3.
regula.

Hebare. 4.
regula.

Gedaco. 5.
regula.

Gebali. 6.
regula.

Febas.

Hedas.

vtranque

Hecas,

utranq; extremitatē. Et ideo insinuat utranq; præmissam esse negatiuam, quæ combinatio in omni figura est inutilis. Sed Hecas, significat medium extraneum ad subiectum: & antecedens ad prædicatum: & ideo in primo membro denotat minorem esse negatiuam (nā subiectum conclusionis ponitur in minori) quæ combinatio est inutilis in modis directis primæ figuræ, & in tota tertia. Sed in secundo membro denotat mediū subijci respectu maioris quod non potest esse in secunda figura, vnde simpliciter est inutilis. Est tamen utilis pro modis indirectis primæ figuræ, puta, fapismo & frifefomorum, vt omnis homo est animal, nullus lapis est homo, ergo aliquod animal non est lapis.

Not. 2.

Propositiō syllogi

Ex dictis sequitur, quænam genera propositionum sunt pluribus modis syllogizabiles, quæ videlicet dicuntur pluribus modis abundare. Nam inter omnes particularis negatiua est maximè syllogizabilis: quia syllogizatur in tribus modis primæ figuræ, & in duobus secundæ, & in tribus tertiæ. Mox particularis affirmatiua, quæ syllogizatur in tribus primæ, & in tribus tertiæ. Deinde vniuersalis negatiua, quæ syllogizatur in duobus primæ, & in duobus secundæ. Postremo loco est vniuersalis affirmatiua, nempe, quæ solum syllogizatur in primo primæ.

Lectio secunda.

In textu traduntur illa principia,

Not. 1.

Termini in quibus omni et in quibus nulli.

dare terminos in quibus omni & terminos in quibus nulli: aliter tamen paulò, quàm traditur ab Aristot. Vbi notandum quòd Aristot. Prior. post principia regulatiua boni syllogismi, puta dici de omni & dici de nullo, quæ suprà exposta sunt, statim subiungit alia duo principia, quibus à posteriori manifestatur, quænam combinatio præmissarum sit inutilis. Vnde dare terminos in quibus omni, est dare tres terminos in aliquo syllogismo, in quibus propositio vniuersalis affirmatiua composita ex extremitatibus, stet in veritate cum præmissis compositis ex eisdem terminis. Et dare terminos in quibus nulli, est dare tres terminos in quibus propositio vniuersalis negatiua composita ex extremitatibus, stet in veritate cum præmissis compositis ex eisdem terminis. Verbi gratia, vt utamur exemplis textus. Istæ præmissæ sunt inhabiles. a. est. b. c. est. a. eò qd mediū nullibi distribuit. Dabis terminos in quibus nulli, si accipias pro medio genus: & pro extremitatibus duas species disparatas. Ista enim copulatiua stat in veritate, animal est homo, equus est animal, & nullus equus est homo. Et per hoc constat illas præmissas in habiles ad inferendum aliquam affirmatiuam: quia aliàs darentur duæ contrariæ, aut contradictoriæ veræ: nam postquam præmissæ sunt veræ, conclusio esset vera, quæ si esset vniuersalis, esset contraria dictæ negatiuæ: & si esset particularis, esset cōtradiçtoria. Et si vis dare terminos in quibus omni, accipe omnes tres terminos conuertibiles, verbi gratia, hæc copulatiua stat in veritate, rationale est risibile, & homo est rationalis, & omnis homo est risibilis. Et per hoc probatur quòd illæ præmissæ non sunt habiles ad inferendū aliquam negatiuam, aliàs darentur duæ contrariæ, aut contradictoriæ veræ. Item, hæc præmissæ sunt inhabiles, nullum. a. est. b. nullum. c. est. a. quia sunt puræ negatiuæ. Dabis terminos in quibus nulli, si accipias tres terminos disparatos, scilicet, nullus homo est equus, & nullus lapis est homo, ergo nullus lapis est equus. Et per hoc probabis, quòd illæ præmissæ non possunt inferre aliquam affirmatiuam, nec vniuersalem, nec particularem, aliàs darentur duæ contrariæ, aut cōtradiçtoria veræ. Et dabis terminos in quibus omni, si accipias pro extremitatibus terminos conuertibiles, & pro medio terminum disparatum. Vt istæ stant in veritate, nullus lapis est risibilis, nullus homo est lapis, & omnis hō est risibilis. Et per hoc probatur, quòd illæ præmissæ non possunt inferre aliquam cōclusionem negatiuam, nam aliàs darentur duæ cōtrariæ, aut contradictoriæ veræ. Itaq; Aristot. non vult probare per hæc principia malitiam propositæ consequentiæ, sed vult probare inhabilitatē præmissarū, ad inferendam aliquam cōclusionem: propter aliquem defectum intrinsecum, qui est in illis. Nec est vnū principium pro affirmatiuis & aliis pro negatiuis.

Sed vnum est, ad probandum quòd tales præmissæ nullam inferunt affirmatiuam, & aliud ad probandum, quòd nullam inferunt negatiuam. Et prima quidem pars textus sic habet vt expositum est, quæ optimè conuenit cum Aristot.

At verò Petrus Hispan. autor Not. 2.

textus huius, aliter interpretatur, dare terminos in quibus oī, & terminos in quibus nulli. Accipit enim in primis syllogismū nō pro præmissis, vt Aristot. sed pro tota consequen-

R 5 tia

i. aliquod animal est homo, et ali-
quod risibile est animal.

Liber quintus.

tia. Vnde dicit quod dare terminos in quibus omni, est principium solū pro paralogismis negatiuis, & est dare tres terminos in quibus præmissæ mali syllogismi negatiui dentur veræ & conclusio falsa. Et dare terminos in quibus nulli est principium pro paralogismis affirmatiuis, & est dare tres terminos in quibus præmissæ mali syllogismi affirmatiui dentur veræ & conclusio falsa. Itaque nō adducuntur ambo simul principia ad manifestandum inutilitatem præmissarum: sed alterum ad instandū paralogismis negatiuis, & alterum ad instandū affirmatiuis. Vt si vis instare huic paralogismo ex puris particularibus. a. non est. b. c. est. a. ergo. c. nō est. b. instabis in his terminis: animal non est risibile: homo est animal, ergo homo non est risibilis: quia hæc vniuersalis, omnis homo est risibilis, composita ex extremitatibus stat in veritate cum præmissis. Et si vis instare huic, a. est. b. c. est. a. ergo. c. est. b. instabis in his terminis, animal est equus, homo est animal, ergo homo est equus. Et quia hic textus non omninō conuenit cum Aristot. ab aliquibus censetur non esse. P. h. Et maximē quia secūdum hanc expositionem, non essent illa sufficientia pro omnibus syllogismis: quia hic est malus syllogismus negatiu⁹, nullus equus potest ridere, omne animal est equus, ergo nullum animal potest ridere: & tamen non possunt dari termini in quibus omni: nam hæc vniuersalis affirmatiua, omne animal potest ridere, composita ex extremitatibus, repugnat præmissis: cū ille præmissæ inferant sine distributione, aliquod animal non est risibile. Et ideo solū dantur termini in quibus alicui, id est, datur particularis affirmatiua, aliquod animal potest ridere, quæ stat in veritate cum præmissis. Sed dare terminos in quibus alicui, & in quibus non alicui, non est principium Aristotel. Nihilominus possumus dicere quod. P. h. licet paululum deuiauerit ab Aristot. nihilominus voluit illa principia, quibus Aristoteles probat inutilitatem præmissarum, applicare ad instandū paralogismis. Et de modo instandi plura diximus in priori æditione, quàm quæ sint hic necessaria. Nam perspecto defectu cuiuscūque paralogismi ingeniosus quisque iuuatē exercitio, poterit dare præmissas veras & conclusionē falsam. Vt si syllogismus peccat, quia medium nullibi distribuitur: tunc si est affirmatiuus, accipiat pro medio genus, & pro extremitatibus duæ species illius disparatæ: & si sit negatiuus, accipiat

pro medio genus, & pro extremitatibus duo termini conuertibiles inferiores illo: vt in exēplo modō posito faciebamus. Et proportionabili modo operandū est in alijs defectibus: sed nō est adeo utilis hic labor. Et ideo hæc de prima parte satis sint.

Libri quinti, secunda pars.

Caput primum.

¶ Superest in hac secunda parte, cō

ditiones & defectus, quæ in priori sub cōpendio positi sunt, latius examinare. Quā disputationem duobus capitibus absoluemus. In priori conditiones & defectus omnes explicabimus: in altero verō, modum subsumendi sub quibuscūq; terminis, ac syllogizandi ad singulos modos singularum figurarum facillimis exemplis applicabimus.

Prima ergo conditio ex quatuor

generalibus hæc erat. Medium debet esse totale extremum in altera saltem præmissarum. Contra quā conditionem arguitur: Hic syllogismus, cuiuslibet hominis equus ambulat, & cuiuslibet hominis canis quiescit (solo genitiuo, hominis, accepto pro medio) ergo cuius canis quiescit equus ambulat, est bonus in darapti: & tamen mediū in neutra præmissarum est totale extremum, ergo illa conditio nō est in vniuersum necessaria.

Ad argumentum negatur maior:

imō syllogismus non tenet formaliter, sed tenet virtute alterius cōsequentiae intermediæ, videlicet, quia ex illa minori sequitur hæc, quilibet homo est illud, cuius canis quiescit, ex qua cum eadem maiori, sequitur formaliter, in darapti, cuiuslibet hominis equus ambulat, & quilibet homo est illud, cuius canis quiescit, ergo illius cuius canis quiescit equus ambulat. At verō illa consequentia intermedia non est formalis tanq̃ syllogistica: quia non sequitur in simili, cuiuslibet hominis canis quiescit: ergo quilibet homo est angelus, cuius canis quiescit: nam ly angelus, est similis formæ cum ly illud. Nec esset formalis, quanq̃ inferres, cuiuslibet hominis canis quiescit, ergo quilibet homo est homo cuius canis quiescit. Nam synonymitas inter ly hominis, & prædicatam consequentis non est intrinseca. Et ideo ly angelus, pro minori extremitate est etiam similis formæ cum ly homo. Vnde priori consequentiæ instabis per hanc, cuiuslibet hominis equus

*hec omnia quæ
sequuntur in huius
libro. Terminus
aut. ut ad h.
argum. 1.
non expositi
sunt.*

Conditio

Argum. 2.

Argum. 3.

ambulat, & cuiuslibet hominis canis quiescit, ergo cuius angeli canis quiescit equus ambulat. Quod si negaueris hanc consequentiam esse eiusdem formæ cum alia, quia ly angeli, concluditur cum minori extremitate: quod tamen non se tenebat cum medio in maiori. Respondetur, quod idem defectus committebatur in prima. Concludebatur enim ly rei, seu hominis cuius: quod non se tenebat cum medio.

2. Cōditio

Argu. 4.

Secunda cōditio generalis quod medium non debet intrare conclusionem. Contra quam arguitur sic: Iste præmissæ sunt habiles, omnis consequentia est bona vel mala, & aliqua propositio est consequentia, & tamen nullam conclusionem possunt inferre, nisi medium intret conclusionem, ergo non solum illud licet, imò aliquando est necessarium. Quod præmissæ sint habiles manifestum est. Sed probatur minor. Nam si inferas, aliqua propositio est bona vel mala, cōsequentia non valet: quia propositio neque est bona nec mala. Sed si inferas, aliqua propositio est consequentia, quæ est bona, vel mala, tunc optimè sequitur: sed tamen medium intrat conclusionem.

5. Argum.

Ad hoc argumētū moderni Sūmulistæ negant, necessarium esse in hac consequentia medium intrare conclusionem: supponunt enim quod adiectiuum non potest per se esse totale prædicatum. Quare dicunt illam maiorem subordinari in mente hanc, omnis consequentia est consequentia bona vel mala. Et ideo concludendo, aliqua propositio est bona vel mala, arguitur in quatuor terminis: quia prædicatum illic est, propositio bona vel mala, quæ non erat maior extremitas. Vnde concludendum est, aliqua propositio est consequentia bona vel mala. Sed ly cōsequentia, nō intrat cōclusionem tāquā medium, sed quia erat maior extremitas.

6. Argum.

Sed tamen, vt diximus secundo libro. c. de appella. gratis negatur adiectiuum posse esse totale prædicatum, vnde in illa consequentia, omnis consequentia est bona, aliqua propositio est consequentia, ergo aliqua propositio est bona: non arguitur formaliter in quatuor terminis: quia ly bona: est per se prædicatū in maiori, & in conclusione. Sed tamen variatur appellatio: quia in maiori appellat supra significatum de ly consequentia, & in conclusione supra significatum de ly propositio. Et ideo, vt caueatur ab hoc defectu ponendum est medium in conclusio

ne, scilicet, aliqua propositio est consequentia, quæ est bona. Et tunc non intrat tanquam medium, sed ad euitandum defectum appellationis: quod frequentissimè cōtingit.

Tertia cōditio generalis erat, 3. Cōditio

id, quod se tenet ex parte medij in maiori concludatur cum minori extremitate, & id quod se tenet cum medio in minori concludatur cum maiori extremitate. Sed primum omnium regula est intelligenda quando licet addere aliquid medio: vel in maiori, vel in minori. Vbi notandum est, quod fuit regula antiquorum sub hac forma. Non debet plus prædicari in minori quàm fuerit subiectam distributum in maiori. Et per subiectum maioris & prædicatum minoris intelligebant vniuersaliter medium, eò quod illa est dispositio medij in prima figura, à qua ceteras denominabant. Vnde sensus regulæ erit: Medium debere esse totale extremum in vtraque præmissarum. At verò, quanquā regula ponebatur doctrinaliter vniuersalis, nihilominus patiebatur exceptionem. Et ideo iam modò non ponitur regula sub illis terminis, sed quod medium sit totale extremum in altera præmissarum. Notandus est ergo casus, in quo non licet addere aliquid medio in præmissis. In syllogismo negatiuo cuiuscunque figuræ non licet aliquid se tenere cū medio in præmissa affirmatiua, virtute cuius totum complexum possit de aliquo verificari, de quo non verificetur medium. Vt hæc præmissæ, nullum album est nigrum, brunellus est albi equus, nullam possunt conclusionem inferre: quia maximè inferrent illam, brunellus nigri equus non est: & tamen si solus esset brunellus inter equos, qui ab omnibus hominibus albis & nigris consideretur, præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa: quia stat ly albi equus, supponere pro aliquo in affirmatiua, pro quo non accipiebatur medium in negatiua. Hæc verò, nullum album est nigrum, brunellus est hominis album, optimè sunt habiles & inferunt, ergo brunellus hominis nullum nigrum est: quia ly hominis album, in affirmatiua non stat supponere pro aliquo pro quo non supponat ly album in negatiua. Pari ratione istæ sunt habiles, nullum animal est lapis, omnis homo est animal & substantia (ly & diuisiuè tento) quia de nullo verificatur complexum, secundum talem acceptionem, de quo non verificetur solum medium: si tamen diceres in minori, omnis lapis est aial vel substantia, præmissæ essent

Liber quintus.

essent inhabiles: quia non sequitur, ergo lapis non est lapis. Nec sequeretur si ly &, acciperetur complexiue, nulla materia est homo, Petrus est materia & forma, ergo Petrus non est homo. In syllogismis autem pure affirmatiuis, vniuersaliter licet in altera præmissarum medium non esset totale extremum quæcunq; sit illa: sicut in syllogismis negatiuis licet vniuersaliter non esset totale extremum in præmissa negatina.

Est ergo tertia conditio, quòd quando licite aliquid additur medio in maiori, concludatur cum minori extremitate, & quando in minori concludatur cum maiori extremitate, & talis extremitas concludatur eodem casu, quo erat medium in illa præmissa. Contra quam tamen conditionem arguitur. Non sequitur, omnis homo est monachus, omnerisibile est homo albus, ergo omnerisibile est monachus albus, & tamen id quòd licet se tenet cum medio in minori concluditur cum maiori extremitate, ergò conditio nulla.

Respondetur consequentiam nò valere, quia variatur appellatio. Sed concludendum est, ergo omnerisibile est homo albus qui est monachus: vbi medium intrat conclusionem ad euitandum defectum appellationis. Eodem modo si admiseris aliquam rem possideri in vno loco ab homine & non in alio (sicut mancipium, quòd in Hispania possidetur ab homine non potest ex lege possideri in Gallia) tunc non valeret hæc consequentia: cuiuslibet hominis equus est animal. a. quilibet equus est, ergò cuiuslibet hominis. a. est animal. Nam si ly, a. valeat tantum, sicut possessum in b. loco & in illo brunellus non possideatur ab homine, sed ab angelo, in alio verò possideatur ab omnibus hominibus, præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. Si vero non admittas huiusmodi casus, optima est hæc consequentia, cuiuslibet hominis equus currit, brunellus quilibet equus est, ergò cuiuslibet hominis brunellus currit. Nam quòd minor extremitas restringatur magis in conclusione, non obstat bonitati consequentiæ. Imò hoc præcepit hæc conditio, quòd illud quod se tenebat cum medio in maiori, eodem modo restringat minorem extremitatem in conclusione quod restringebat medium. Sed replicatur aduersus hoc: Non sequitur, omnis homo erit rex, brunellus erit equus hominis, ergo brunellus erit equus regis: nam casu quo omnis ho-

mo post hac erit rex, brunellus autem possideatur ab homine antequàm sit rex, sed non quando erit rex, antecedens est verum & consequens falsum, & non est alius defectus nisi quòd id quod se tenet cum medio in minori, puta ly equus, concluditur cum maiori extremitate, ergo conditio non est bona. Respondetur quod variatur appellatio. Vnde concludendum est, brunellus erit equus hominis: qui aliquando erit rex. Eodem defectu non sequitur in huiusmodi consequentijs, quicunque amat odit, Petrus amat virtutem, ergò Petrus odit virtutem. Sed concludendum est, ergò Petrus qui amat virtutem, odit, (scilicet vitium.) Quicunque comedit bibit, Petrus comedit panem, ergo bibit panem. Sed concludendum est, ergo Petrus qui comedit panem: bibit aquam. In summa ad euitandum huiusmodi defectus appellationis, medium debet semper intrare conclusionem.

Arguitur autem contra hæc. Dictum est, has præmissas, nullum animal est lapis, omnis homo est animal & substantia (ly &, diuisiue tento) esse habiles, ergo inferunt hanc conclusionem, omnis homo lapis & substantia non est: vt ly substantia, quod in minori vniebatur cum medio per ly &, vniatur pariter in conclusione cum maiore extremitate: sed tamen non sequitur in simili forma si loco de ly substantia, ponas ly risibile, & sit tantum vnus homo. Ad hoc negatur prima consequentia. Nam quanquàm ille præmissæ sint habiles, non tamen inferunt illam conclusionem: est enim defectus quòd conclusio virtualiter est copulatiua, cuius vna pars non infertur ex illis præmissis: vt patet in instantia de illa parte, omnis homo risibilis non est. Quare inferendum est, ergo omnis homo lapis vel substantia non est, (ly vel, diuisiue. (Posset tamen in conclusione ly substantia, vni in minori extremitati per ly &, vt concluderes, omnis homo & substantia nò est lapis.

Secundo replicatur ad idem. Sequitur bene, omnis homo & equus est animal, (ly &, diuisiue:) Petrus est homo, ergo Petrus est animal: item cuiuslibet hominis equus est animal, brunellus quilibet equus est, ergò brunellus est animal: & tamen id quod se tenet cum medio in maiore, non concluditur cum minori extremitate in conclusione, ergo tertia conditio non est necessaria.

Respondetur illas consequentias esse bonas:

nas: quia conclusiones illæ sequuntur ex conclusionibus, quæ deberent inferri. Inferendū enim erat in priori, Petrus & equus est animal (diuisiue) ex qua formaliter sequitur, Petrus est animal: & in secunda inferendum erat, cuiuslibet hominis brunellus est animal, ex qua sequitur, brunellus est animal. Eodem modo respondetur si arguas, hanc consequentiam esse bonam, cuiuslibet hominis equus est animal, Petrus est homo, ergo Petrus vel equus est animal: ubi tamen minor extremitas non concluditur in genituo: ubi erat medium in maiore. Respondetur inquam, quod hæc est bona: quia conclusio inferitur ex conclusione alterius, scilicet, Petri equus est animal, ergo equus est animal, & rursus, ergo Petrus vel equus est animal. Et huiusmodi syllogismos solent vocare mediatas consequentias.

Ex dictis sequitur primò cōclusionem huius consequentiæ non esse nugatoriam, cuiuslibet serui equus est animal, hominis homo est seruus, ergo hominis hominis equus est animal. Sequitur. 2. hunc syllogismum non valere, in hac anima est scientia: & hæc anima est in pede, ergo in pede est scientia: sed concludendum esset, ergo in ente quod est in pede est scientia: nam minor extremitas erat ens in pede. Sequitur tertio huiusmodi syllogismos non valere, in Salman tica non est Imperator, & Salmantica est in Hispania, ergo in Hispania non est Imperator: in his lapidibus non sunt pisces, & hi lapides sunt in Sequana, ergo in sequana, non sunt pisces, quanquam moderni Summulistæ inconsideratè concedant illas consequentias. Putant enim quod illa conclusio in Sequana non sunt pisces, facit hunc sensum, in Sequana aliqua entia non sunt pisces. Et eadem ratione sensus alterius est quod aliquod ens, quod est in Hispania non est Imperator. Sed re vera, præterquam qd est præter communem modum concipiendi, est etiam contra dialecticam, nam ly entia, non includitur in ablatiuo, in lapidibus, sed in verbo sunt: quod negatur. Et ideo sensus est, qd in Sequana nulla entia sunt pisces. Eodem modo sensus alterius est quod in Hispania nullum ens est Imperator. Quare ex prioribus præmissis concludendum est, Ergo in ente, seu in vrbē, quæ est in Hispania non est Imperator: & ex secundis præmissis inferendum est, ergo in entibus, quæ sunt in Sequana nō sunt pisces.

Quarta conditio generalis erat,

quod extremitates sint totalia extrema: tam in præmissis quam in conclusione: nisi aliquid se teneat ex parte medij, quod debeat cōcludi cum aliqua illarum. Contra quam conditionem arguitur. Hæc consequentia est formalis in baroco, cuiuslibet hominis quilibet equus ambulat, & risibilis equus non ambulat, ergo risibile non est homo (acceptis pro extremitatibus solum ly hominis: & ly risibilis) & tamen neutra extremitatum in præmissis est totale extremum, ergo illa conditio non est necessaria. Maior paret, primò, quia illa est bona consequentia, & non videtur quo alio modo teneat nisi in baroco. Secundò, quia reducitur ad barbara, per impossibile, nam ex eadem maiore, scilicet, cuiuslibet hominis quilibet equus ambulat, & contradictoria conclusionis, scilicet, omne risibile est homo, sequitur in barbara cōtradic torium minoris, scilicet, cuiuslibet risibilis quilibet equus ambulat.

Huic argumento multi concedunt

intentum, videlicet hanc conditionem, si cut & cæteras non esse simpliciter necessariā in modis imperfectis, sed re vera si quandoque requirerentur, quandoque non, non essent dicendæ conditiones. Igitur ad argumentum negatur illam consequentiam esse in baroco. Imò hæc non valet, cuiuslibet hominis quilibet equus ambulat: risibilis canis non ambulat, ergo risibile non est homo: tamen est eiusdem formæ cum illa: cum synonymitas inter terminos, qui se applicant extremitatibus, non sit intrinseca. Negaturque proinde, dictam consequentiam reduci per impossibile ad barbara. Si enim conclusio de barbara consideretur tanquam contradictoria minoris de baroco (vt debet considerari) accepto ly canis, loco de ly equus, in minori, vt modò facimus, tunc in hac cōsequentiā, cuiuslibet hominis quilibet equus ambulat, omne risibile est homo, ergo cuiuslibet risibilis quilibet canis ambulat, inferret contradictorium illius minoris: & tamen hæc non est in barbara. Hinc sequitur aliquam esse consequentiam formalem in barbara, cui tamen non correspondet aliqua, quæ sit formalis in baroco: vt hæc, cuiuslibet hominis quilibet equus ambulat, omne risibile est homo, ergo cuiuslibet risibilis quilibet equus ambulat, est formalis in barbara, tamen seruata maiore & contradictoria conclusionis inferendo

4 Cōditio

Liber quintus.

rendo contradictorium minoris non est formalis in baroco. Satis est quod sit materialis. Hoc enim vniuersale est, quod data quacunque consequentia ex contradictorio conclusionis, cum aliqua præmissarum sequatur, contradictorium alterius, licet non sit necesse, ut sequatur in consequentia syllogistica. Eodem modo respondendum est ad hunc syllogismum, qui videtur in bocardo, hominis equus non ambulat, cuiuslibet risibilis quilibet equus ambulat, ergo homo non est risibilis, quæ videtur reduci ad barbara, accipiendo eandem minorem pro maiore, & contradictorium conclusionis pro minori inferendo contradictorium maioris. Sed dicimus quod non tenet formaliter: quia hæc est eiusdem forme, hominis equus non ambulat, cuiuslibet risibilis quilibet canis ambulat, ergo homo non est risibilis, quæ tamen nec est bona, nec reducitur ad barbara.

Lectio secunda.

Defect^o. 1. Post quatuor essentielles conditiones, sequitur ut examinemus defectus, tam intrinsecos quam extrinsecos. Et primus erat, quando medium tenetur æquiuoce. Qui committitur in omni genere æquiuocationis, ut Petrus est Salmantica, Petrus est Apostolus, ergo Apostolus est Salmantica: omne quod est sanum est animal, pomum est sanum, ergo pomum est animal: nam in maiori, sanum stat pro illo in quo formaliter est sanitas: & in minori, pro illo in quo est causa sanitatis. Quicquid ridet habet os, pratum ridet, ergo pratum habet os: quicquid est Aristotelis possidetur ab Aristotele, hic liber est Aristotelis, ergo possidetur ab Aristotele: nam genitiuus ille accipitur in maiori possessiue: & in minori, ut dicit causam efficientem. Imò tota oratio potest teneri æquiuoce: ut non sequitur. Quem cumque vellem me vincere vellem esse victum à me, amorem Dei vellem me vincere, ergo amorem Dei vellem esse victum à me: nam accusatiuus, me, in maiori tenetur actiue, & in minori passiue.

At contra hunc defectum arguitur. Si æquiuocatio medijs esset defectus, sequeretur hanc consequentiam non esse syllogisticam, cuiuslibet hominis equus ambulat, Petrus est homo, ergo Petri equus ambulat: nam ut dictum est libro. 2. de Nomine, ly homo, & ly hominis, diuersis conceptibus subordinantur. Quod si dixeris, hanc non

esse propriam æquiuocationem: saltem quæ obstat syllogismo: sequeretur æqua ratione hanc consequentiam esse syllogisticam, omnis homo est animal, risibilia sunt homines, ergo risibilia sunt animal, cum tanta sit synonymitas inter singularem & pluralem numerum eiusdem nominis, quanta inter rectum & obliquum. Ad argumentum, negatur æquam efferationem de variatione casus & numeri. Nam obliquus verificatur mediante suo recto, & ideo supponunt pro eodem: plurale tamen non verificatur mediante singulari, & ideo non supponunt pro eodem. Quare prima variatio nihil obstat, obstat tamen secunda.

Secundus defectus huic proximus erat, quando medium in aliqua præmissarum accipitur vnica, & in alia pluribus. Vbi nulla est difficultas specialis, sed in celarent & in bocardo & darapti formabuntur aliqui parallogismi peccantes hoc defectu.

Nota. 2.
Defect^o. 2.

Tertia regula seu defectus erat, Nota. 3.
Ex puris particularibus, particularitate medijs nihil sequitur. Contra quam arguitur. Bene sequitur, homo est, & non est animal. Petrus est homo, ergo Petrus est, & non animal, ubi medium nullibi distribuitur. Sunt qui putant hunc defectum pati multas instantias. Sed tamen si recte intelligatur, certe nullam patitur. Vnde ad argumentum negatur quod sit consequentia syllogistica: sed tenet solum per modum extrinsecum: quia antecedens est impossibile: sicut hæc, homo est vel non est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est vel non est animal, tenet: quia consequens est necessarium.

Defect^o. 3.

Secundo arguitur, hæc consequentia est syllogistica, homo est ipsemet, Petrus est homo, ergo Petrus est ipsemet: & tamen medium nullibi distribuitur. Respondetur, quod illa tenet non syllogistice, sed quia conclusio infertur ex sola minori. Et hoc modo soluentur multa argumenta. Intelliguntur enim conditiones & defectus hoc modo, quod quando aliquis supradictorum defectuum committitur consequentia non tenet syllogistice, id est, ex sola connexionione medijs cum extremitatibus: sed quia conclusio infertur ex aliqua præmissarum vel alia via. Quare optimè sequitur in secunda figura, utrunque album alterum animal est, homo est animal, ergo homo est albus: quia maior non potest verificari nisi prædicato habente solum duo supposita

Argum. 2.

fita

sita: quod si utrumque sit album. Et ideo fortius inferitur hanc, omne animal est album, quam eundem minorem inferri illam conclusionem in duri.

Argu. 3

Tertio arguitur, hæc consequentia est syllogistica, quilibet equus hominis non est animal, Petrus est homo, ergo quilibet equus Petri non est animal: & tamen medium nullibi distribuitur. Respondetur quod virtualiter distribuitur in maiore: dictum enim est supra lib. 3. cap. de obliquis: quod quando in negativa totum complexum vnica acceptione distribuitur, virtualiter distribuitur obliquus. Vnde maior illa æquivaleret huic: nullius hominis equus est animal. Sed tamen respectu copulæ de extrinseco tempore maxime si determinatio esset terminus connotatiuus non valeret consequentia. Vt non sequitur, nullus equus hominis albi fuit animal, Petrus est vel fuit homo albus, ergo equus Petri non fuit animal: nam si nullus homo tempore quo erat albus possedisset equum, Petrus tamen cum esset niger possedisset equum & aliquando fuisset albus, antecedens esset verum & consequens falsum. Sed contra. Ergo saltem hic esset bonus syllogismus, quilibet equus regis est albus, aliquis homo est rex habens equum, ergo quilibet equus hominis est albus: nam medium putat equus, in maiori saltem distribuitur pro rege habente equum: æquivaleret enim maior huic, cuiuslibet regis habentis equum quilibet equus est albus, & cum eadem restrictione subsumitur in minori, & tamen præmissæ sunt veræ: & conclusio falsa: si quilibet equus regis sit albus, & equi aliorum hominum sint nigri. Respondetur quod arguitur a magis ad minus restrictum cum distributione, ex parte de ly equus, qui in maiori restringitur a ly regis, & in conclusione a ly hominis, quod est arguere ab inferiori ad superius. At verò si concluderes, hominis quilibet equus est albus, optima esset consequentia: quia totum non accipitur vnica acceptione, & sic non est idem defectus. Alius defectus potest signari, quia ly homo, in minori stat pure determinate, sed in conclusione, non: cum non liceat ascendere disiunctiue sub illa determinatione accepta vnice, immediate & in minori sic.

Argum. 4

Quarto arguitur, hic est bonus syllogismus, omnes Christiani sunt vna Ecclesia, Petrus & Paulus sunt omnes Christiani, ergo Petrus & Paulus sunt vna Ecclesia (ly omnes, collectivè) & tamen medium non di-

tribuitur, ergo ille non est defectus. Respondetur illum syllogismum tenere virtute syllogismi expositoris, quia terminus sumptus cum signo collectivè non potest simul in eodem instanti pro pluribus immediate supponere, mediante eadem copula. Hic verò, homo est animal, risibile est idem homo, ergo risibile est animal, in creaturis quidem tenet, ac si esset expositorius: in divinis verò non tenet, essentia divina est pater, & filius est eadem essentia divina, ergo filius est pater: ut videbimus in 3. parte. Eodem modo tenet, iste homo omne animal est, Petrus est idem homo, ergo Petrus omne animal est: quia præmissæ non possunt reddi veræ nisi pro vno eodemque supposito.

Per hanc primam regulam textualem huius tertij defectus intrinsecè explicatam manifeste intelligitur tertia. scilicet si aliqua præmissa fuerit particularis, conclusio debet esse particularis: vbi cauetur a 3. defectu extrinseco, qui est arguere a non distributo ad distributum: nam dato syllogismo in quo arguitur ex puris particularibus, tunc arguendo ex altera præmissarum cum contradictorio conclusionis ad contradictorium alterius præmissæ arguitur a non distributo ad distributum: ut quisque poterit praticare.

Quartus defectus intrinsecus est, quando medium est aliquod copulatum, cuius vna pars distribuitur in vna præmissa, & alia in altera, sed utrobique pars non distributa supponit confuse in ordine ad distributam. Contra quem arguitur. Optime sequitur in barbara, omnis homo & homo omnes homines sunt, omnia risibilia homo & omnis homo sunt, ergo omnia risibilia omnes homines sunt, & tamen committitur idem defectus, ergo. Respondetur, quod ille defectus intelligitur cum his restrictionibus: videlicet in affirmatiuis ille non est defectus, si nulla sit confusa ex parte alicuius extremitatis, sicut contingit in hoc argumento, nisi forte partes illæ, vbi committitur defectus, essent determinationes eiusdem determinabilis. Non enim sequitur, etiam si distribuas prædicatum, cuiuslibet albi & nigri quilibet equus ambulat, brunellus. a. albi & cuiuslibet nigri equus est, ergo brunellus ambulat. Nam si sint duo homines albi & duo nigri, & primus albus cum primo nigro possideat faellum qui ambulat: & cum secundo nigro brunellum qui non ambulat, secundus

duo verò albus è contrariò, cum primo nigro possideat brunellum: & cum secundo fauclum, præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. At verò in negatiuis quomodocunque est defectus. Non enim sequitur in celarent, omnis homo & homo non sunt animalia, omnia risibilia. a. homo & omnis homo sunt, ergo omnia risibilia non sunt animalia.

Nota. 6.

Sed contra solutionem principa-lis argumenti replicatur. Hic est bonus syllogismus, omnis homo & homo omnia animalia sunt, omne rationale & risibile. a. homo & quilibet homo sunt, ergo omne rationale est risibile, omnia animalia sunt, & tamen à parte minoris extremitatis ponitur aliqua cōfusa, ergo malè responsum est. Ad hoc conceditur quòd sit bonus syllogismus. Intelligitur enim regula, quòd quando à parte alicuius extremitatis ponitur aliqua cōfusa in ordine ad vniuersalitatē medij tunc defectus quartus habet locum, alias nihil obstat. Modò pars secunda minoris extremitatis determinatè quidem supponit in ordine ad vniuersalitatē medij: vnde, si diceret in minori, omne rationale & a. risibile. & c. dares præmissas veras & conclusionem falsam, si in prima parte minoris extremitatis loco de ly rationale, poneret, ly, materia hominis, casu quo ex animalibus essent soli duo homines communicantes in materia. Ex dictis sequitur, hanc consequentiam non valere, vterque homo & homo non sunt animalia, omnia risibilia. a. alter homo & vterque homo sunt, ergo omnia risibilia nō sunt animalia. Casu enim quo sint soli duo homines, præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa: potissima argumenta circa hunc defectum fiunt in his signis incompletis: sed non est necessarium illa multiplicare.

Nota. 7.

Quartus defectus extrinsecus correspondēs huic intrinseco est, nè arguatur à confusa ad determinatam. Contra quem arguitur: Optimè sequitur in baralipton, omne animal est substantia, omnis homo omne animal est, ergo aliqua substantia omnis homo est. Item in fapesmo, omnis homo est animal, nullus equus est homo, ergo animal non est equus & tamen vtroque arguitur à confusa ad determinatam ex parte maioris extremitatis, ergo ille defectus non debet.

Nota. 8.

Respondetur, quod quemadmo-dum nō est defectus, vt partes medij non distribui stent confuse, quando nulla est confusa ex parte extremitatis, ita arguere à confu-

sa ad determinatā ex parte alicuius extremitatis nullus est defectus, quādo medium in nulla præmissarum supponit confuse, sicut fit in in consequentijs assumptis, vbi medium vtro bique distribuitur. Et idem esset si vbi non distribuitur supponeret determinatè aut discretè. In diuinis vero, non tenet, omnis essentia diuina est persona, & omnis persona omnis essentia diuina est, ergo aliqua persona omnis persona est. Sed est propter alium defectum, quia medium non distribuitur completè: vt videbimus in tertia parte.

Ex quo sequitur optimè sequi in selapton nullus homo est lapis, omnis homo est animal, ergo animal non est lapis: & in bocardo, homo non est lapis, omnis homo est animal, ergo animal nō est lapis. Sed si medium in negatiua supponeret confuse, non sequeretur in fapesmo, omnis homo est rationalis, omne risibile homo non est, ergo aliquod rationale non est risibile. Nec sequeretur si aliqua pars medij maneret confuse, omnis materia & omnis forma, sunt homo omne risibile omnis materia & forma nō est, ergo homo nō est risibilis, vt patet si sint tantum duo homines communicantes in materia.

Sed contra hæc replicatur: nō se Nota. 9.

quitur, cuiuslibet hominis. a. equus non est animal, Petrus omnis homo est, ergo Petri equus non est animal (vt patet si non sit alius homo, nisi Petrus, qui habeat duos equos:) ergo adhuc medio in vtraque præmissarum distributo, est defectus arguere à confusa ad determinatam. Respondetur, quòd restrictio illa regulæ intelligebatur, quando arguitur à cōfusa ad determinatam ex parte vnius extremitatis in ordine ad aliam: sed respectu illius, quod se tenet ex parte medij semper est defectus: quomodocunque supponat medium: quemadmodum etiam semper est defectus inter partes eiusdem extremitatis. Nō enim sequitur in fapesmo, omnes homines omnis homo & homo sunt, nullum risibile est homines, ergo omnis homo & b. homo non sunt risibile: vt patet si tantum sint duo homines, & sit sermo de totalibus: quia ex parte secundæ partis maioris extremitatis arguitur à confusa ad determinatam in ordine ad primam. Sed de his satis.

Lectio tertia.

Quintus defectus intrinsecus e- Nota. 10.
rat, quando medium vbi non distribuitur, accipitur

accipitur magis ample quam ubi distribuitur. Contra quem arguitur, Optime sequitur in barbara, omne animal est substantia: omnis homo est substantia, & tamen medium in minori ubi non distribuitur stat magis ample, ergo.

Not. 2.

Ad hoc argumentum dubium est, ut vidimus in c. de ampliatione, an ly, animal, in minori supponat pro omni animali possibili, an solū necessario. Sed quicquid sit saltem mediante illa copula, necessario, nō verificatur nisi de re necessaria. Et ideo nullus est defectus in syllogismo assumpto. Intelligitur enim quintus defectus, quod nō stet medium ubi non distribuitur secundum acceptionem qua illic tenetur, & mediante eadem copula, verificari de aliquo pro quo nō distribuatur in alia præmissa. Quare hæc præmissæ sunt etiā habiles, omne animal est substantia, & homo qui est homo est & fuit animal (& quanquā subsumas homo est & non fuit animal) nā utroque modo sequitur, ergo homo est substantia, vel homo qui est vel fuit, est substantia: utraque enim minor infert hanc, homo est animal, vel hanc, hō qui est vel fuit est animal, quæ cū eadem maiori infert eandē cōclusionē. Si tamen mediū in minori præcedat copulā, non sequitur, omne albū est equus, omnis hō albus est & fuit, ergo oīs homo est equus, nā si soli equi sint modo albi, & omnes homines sint nigri & fuerint albi, præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa.

Not. 3.

Ex his sequitur, quod quādo mediū est aliquod cōplexū acceptum pluribus acceptionibus, respiciendū est ad utranque partem. Quare non sequitur, cuiuslibet hominis equus erit albus, brunellus hominis quilibet equus est, ergo brunellus erit albus. Nam si solus Petrus sit & erit homo & possideat nunc brunellū qui nūquā erit albus, & cras fauellū albus præmissæ sunt veræ, & cōclusio falsa. Sed contra ad minus in hoc syllogismo, nullus committeretur defectus. Cuiuslibet hominis equus qui est equus erit albus, brunellus hominis quilibet equus est, ergo brunellus erit albus (quia nulla pars mediij ampliatur magis in vna præmissa quā in alia (in quo tamen præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa) casu quo fauellus, qui modo est & a nullo homine possideatur, cras possidebitur & erit albus, brunellus vero qui nunc possidetur ab homine, nunquam erit albus. Negatur quod nō cōmittatur defectus, quia totum complexum in maiore ubi determinabile non distribui-

tur, accipitur pro pluribus, quā in minori: puta pro equo qui nunc possidetur vel possidebitur.

Not. 4.

Hic defectus est frequentissimus, in materia de incipit & definit ut non sequitur, omnis incipiens esse est homo, brunellus est incipiens esse, ergo brunellus est homo, quia mediū in maiore nō ampliatur categoria matrice, & nominaliter, & ideo stat solum pro re, quæ incipit esse per proprium sui esse, & in minori, quia ponitur à parte prædicati, habet amplū modū significandi. Quare si modo Petrus incipiat esse per primum sui esse, & brunellus per ultimum non esse, præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa. Nec sequitur, cuiuslibet hōis equus incipit esse, brunellus est vel immediate posthac erit hominis equus, ergo brunellus incipit esse. Nam si nunc solus fauellus incipiat esse qui ab omnibus hominibus possideatur, brunellus vero non incipiat esse, nec ab aliquo homine modo possideatur, sed hora futura diuisa per partes proportionales minoribus versus nos, in qualibet parte ab alio & alio hōie possideatur præmissæ sunt veræ, & cōclusio falsa. Ratio est: quia ly hōis, ubi non distribuitur propterea quod sequitur ly, immediate, accipitur pro aliquo pro quo non distribuitur in maiore, sed subsumendū est, brunellus hominis quilibet equus est vel immediate posthac erit. Idem defectus latet sapissimè in signis incōpletis, ut non sequitur, omne animal fuit in arca Noe, Petrus aliquod animal est, medio in maiori incomplete distributo, & in minori incōplete opposito modo singulari zato, ergo Petrus fuit in arca Noe. Nam si nunc solus sit Petrus inter hōies (ut sit de aliqua specie quodlibet animal) sed tamē fuisset in arca de qualibet specie aliquod animal, præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa, quia particularitas dely, animal, magis ampliatur in maiore quā in minore. Nec sequitur, uterque hō fuit albus, Petrus alter hō est, ergo Petrus fuit albus. Nā si Petrus qui nūquā fuerit albus modo sit solus cū alio hōie, & antea fuerint duo hōies albi, præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa.

Sed contra hæc omnia arguitur, Not. 5. ad minus hic esse bonus syllogismus secundū dicta, omne album est lapis, aliquod animal, possibiliter est albū quod est album, ergo aliquod animal est lapis postquā restringitur mediū in minori pro præsentibus, & tamen cōclusio est impossibilis, & præmissæ sunt ambæ veræ, casu quo soli lapides sint albi. Nam maior manifesta

S

nifesta

nifesta est, & minor est vera secundum doctrinam traditam. 2. libr. c. de re lativis: nam totum illud album quod est album ampliatu ly, possibiliter, ut sit sensus aliquod animal possibiliter est album existens. Respondetur, qd ut syllogismus teneat, debet ly, est, restringere taliter pro instanti presenti, ut non amplietur. At vero de hoc syllogismo. Ad a fuit omnis homo, Noe fuit homo, ergo Noe fuit Adam, iam supradictum est. c. de moda. argu. 7. quod medium in maiore non distribuitur complete pro omnibus pro quibus stat in minori. Nam distribuitur dependenter a determinatione copulae. s. Adam in hoc instanti fuit omnis homo (quae est vera.) Quare praemissae sunt verae & conclusio falsa. Sed ut valeat syllogismus dicendum est in maiore. Adam omnis homo fuit. Sed ad minus istae nullum videntur habere defectum aliquod ens possibiliter est creatura, Deus necessario est omne ens, ergo, Deus possibiliter est creatura: cum tamen conclusio sit impossibilis & maior manifeste vera & pariter minor, quia ly, ens, solum distribuitur pro ente necessario. Respondetur, qd si quis teneat ly, ens, in minori pro ente solum necessario distribui, defectus est manifestus, quia non distribuitur in minoribus pro omnibus pro quibus accipitur in maiore, sed dicendum est in minori, Deus omne ens necessario est, sed si ly ens, a parte praedicati stet pro ente possibili, optimus est syllogismus, & minor est falsa, ut patet per de inesse ad quam reducitur, scilicet Deus est omne ens, quae non est necessaria.

Not. 6.

Sextus defectus intrinsecus erat, quando medium in affirmatiua stat magis ample quam in negatiua. Contra quem pariter arguitur optime sequitur in celarent, nullum animal est lapis, omnis homo necessario est animal ergo nullus homo est lapis, & tamen animal in affirmatiua videtur stare magis ample quam in maiori. Quod si id negaveris, proportionabiliter ad ea, quae modo dicimus, quia ly, animal, secundum acceptionem quam habet in minore magis restringitur, quam in maiori. Contra sequeretur, eadem ratione, has praemissas esse habiles in festino, ois Deus possibiliter non est creans. Deus possibiliter est creans, ad inferendum hanc, Deus possibiliter non est Deus, vel quaecumq; aliam: cum tamen praemissae sunt necessariae, & quaecumq; conclusio negatiua ex illis extremitatibus sit impossibilis.

Not. 7.

Defectus 6

Sextus defectus, ut sit uniuersali

ter infallibilis, intelligendus est in hoc sensu: medium in praemissa affirmatiua non debet verificari de aliquo de quo non verificetur in contradictoria negatiua. Et proportionaliter dicendum est de partibus medij, si fuerit aliquod complexum. Vnde syllogismus primus optimus quidem est in Celarent: sed praemissae quae sumuntur in replica sunt inhabiles, quia medium in minori stat pro omni creante possibili, & in maiore negatiua stat solum pro necessario pro quo videlicet stat in sua contradictoria. s. Deus necessario est creans.

Quintus defectus extrinsecus erat Not. 8:

a non amplo ad amplum cum distributione ampli, cui correspondet alter oppositus, ab amplo ad non amplum sine distributione ampli. Sextus est, ab amplo ad non amplum affirmatiue, cui opponitur alter a non amplo ad amplum negatiue. Sed hi defectus intelligendi sunt secundum regulas arguendi in ampliationibus, quas posuimus lib. 2. cap. 3. sect. 2. Vnde quintus defectus nullam habet exceptionem. Nam sexta regula posita illic erat quod a non amplo ad amplum cum distributione ampli non modo sequitur, nec affirmatiue, nec negatiue nec cum constantia non ampli nec sine illa. Et quinta regula fuit, qd ab amplo ad non amplum sine distributione ampli nullo modo sequitur. Sed contra quoniam defectum arguitur. Optime sequitur in ferio, nullum animal erit album, homo est animal, ergo homo non erit albus: & tamen arguitur ex parte minoris extremitatis a non amplo ad amplum negatiue, ergo ille non est defectus. Respondetur quod a non amplo ad amplum negatiue est defectus uniuersalis, quando non ponitur constantia non ampli. Sed quando arguitur cum constantia & sine distributione ampli, optime sequitur ut habet secundae regula arguendi in ampliationibus. Vnde quando committitur iste defectus inter praemissam affirmatiuam & conclusionem, nihil obstat, quia arguitur tunc cum constantia non ampli. Sed si committeretur inter praemissam negatiuam & conclusionem, tunc esset defectus, ut non sequitur in baroco, omne coloratum est vel erit corpus album, quod est album non est vel erit corpus, ergo album non est, vel erit coloratum: nam tunc arguitur sine constantia non ampli: & casu quo modo nullum sit album, sed posthac erunt alba, praemissae sunt verae & conclusio falsa.

Secundo arguitur contra eosdem Argu. 2. defectus.

defectus. Ad minus sequeretur hunc esse bonum syllogismum in ferio, omne animal possibile non est album, homo possibiliter est animal, ergo homo impossibile est album, ut pote ubi nullus apparet defectus. Antiqui assignassent hic octauum defectum: quod copula conclusionis non insequitur copulam maioris, sed ille, ut diximus non est defectus, nisi propter variationem ampliationis vel appellationis. Et ideo dicendum quod committitur sextus defectus extrinsecus. Debet enim intelligi proportionabiliter, sicut sextus intrinsecus, quando committitur in syllogismo negatiuo debet enim tunc cognosci ampliationes negatiuarum per contradiatorias affirmatiuas. Vnde maior extremitas in conclusione negatur pro albo possibili & in minori pro necessario: quare inferendum est, ergo homo possibiliter non est album, si vis hanc vocare variationem appellationis placet. Eodem defectu peccat hic paralogismus, nullus homo est & fuit albus: omne risibile est vel fuit homo ergo nullum risibile est vel fuit album: nam maior extremitas stat in conclusione pro illo quod est vel fuit album, & in maiore pro illo quod est & fuit album. Vnde concludendum est, nullum risibile est & fuit album.

Not. 9.

Idem defectus ampliati- nis comittuntur respectu verbi presentis, quando fingitur importare latitudinem temporis. Quare non sequitur omne album est homo, omnis equus est albus, ergo equus est homo: si verbum maioris importet primam medietatem horæ, & verbi minoris secundam. Et secundum hoc distinguendum est hoc sophisma, qui plus sitit plus bibit, quicumque plus bibit minus sitit, ergo qui plus sitit minus sitit: in quarta figura. Qui quidem syllogismus in rigore optimus est: nam omnia verba premissarum & conclusionis in rigore referuntur ad idem instans. Et tunc sicut conclusio est impossibilis ita & premissæ sunt impossibiles. Sed tamen in sensu in quo fit, verba premissarum referuntur ad diuersa instantia, videlicet qui plus modo sitit statim plus bibit, & qui plus bibit postea minus sitit. Vnde non sequitur conclusio, quod in eodem instanti plus sitiens minus sitiat, nisi referatur ad diuersa. scilicet qui antea plus sitiebat nunc minus sitit. Eodem modo dicendum ad hoc, cui plus dimittitur, plus diligit (quod habetur in Euangelio) sed quicumque plus diligit minus peccat, & minus peccanti, minus dimittitur: ergo cui plus dimittitur, minus dimittitur. Optima enim est consequentia, & si omnia ver-

ba referantur ad idem instans, si autem conclusio est impossibilis ita & premissæ sunt impossibiles. Sed si referantur ad diuersa instantia sensus est, cui modo plus dimittitur postea plus diligit, & qui plus diligit, inde minus peccat: & minus peccanti postea minus dimittitur: unde non sequitur nisi quod cui modo plus dimittitur: postea minus dimittitur.

Hos defectus ampliati- nis adnotauit Aristoteles. 1. Priorum, multiplicando omnes combinationes modalium. At vero combinationes illæ plures sunt: quam quæ valeant memoria teneri. Nec habent verum nisi in propositionibus de modo loquendi consuetum. Immo nec in illis tenent vniuersaliter: nisi quando committitur aliquis istorum defectuum signatorum. Et ideo posteriores dialectici excogitauerunt has regulas ampliati- nis & restrictionis, quibus omnes illas combinationes comprehenderent. Quare superuacaneum est illas hic recensere. v. g. prima combinatio Aristoteli est: In prima figura maiori de necessario, & minori de inesse, sequitur conclusio de necessario. Sed tamen hæc regula non habet vniuersaliter verum, nisi in darii & ferio & in modis particulariter concludentibus, ut omne animal necessario est substantia, homo est animal, ergo homo necessario est substantia (a non amplo ad amplum sine distributione) sed in barbara & celarent, ubi arguitur cum distributione, non sequitur, omnis Deus necessario est essentia diuina, omne ens est Deus, ergo omne ens necessario est essentia diuina. Nam ante creationem mundi premissæ erant vere & conclusio falsa. Ad hunc modum censendum est de alijs combinationibus, scilicet, maiori de necessario & minori de contingente, vel e conuerso, & de quibuscunque alijs in quacunque figura.

Septimus defectus intrinsecus. Not. n. Defect. 7. rat quando arguitur ex puris negatiuis, atque adeo septimus extrinsecus est, quia aliqua premissarum existente negatiua conclusio est affirmatiua, ut habent, secunda & quarta regula textuales. Vbi solum est aduertendum ad qualitates virtuales propositionum. Nam sicut aliqua habentes formam affirmatiuarum, quæ sunt virtualiter negatiuæ e conuerso. Quare optime sequitur in barbara, omne animal contingenter non est substantia, omnis homo contingenter non est animal, ergo omnis homo contingenter est substantia: nam premissæ sunt virtualiter affirmatiuæ. Item sequitur, omne animal contingenter est substantia, omnis homo possibiliter est animal, ergo omnis homo

contingenter non est substantia: quia conclusio est virtualiter affirmatiua. Item sequitur, omnis homo est vel non fuit animal, Petrus est, & non fuit homo, ergo Petrus est vel non fuit animal: quia minor est affirmatiua virtualiter iuxta regulas positas in de qualitate propositionis. Item sequitur, tantum homo non est albus, tantum homo non est equus: ergo equus est albus: nam premissae sunt virtualiter affirmatiuae: & ex secundis exponetibus inferitur illa conclusio in darapti.

Not. 12.
Ultimus defectus.

Ultimus defectus intrinsecus ponebatur ab antiquis, quando copula conclusio nis non sequitur copulam maiorem. Vocabant copulam maiorem, copulam premissae ubi medium distribuitur, & copulam premissae negatiuae, si syllogismus esset negatiuus: nam constituebant regulas secundum dispositionem quatuor modorum perfectorum. At vero hic non est defectus, nisi committatur aliquis defectus ampliationis restrictionis, vel appellationis. Sed contra hoc arguitur: Hic syllogismus non valet, homo est niger, omnis homo fuit albus, ergo albus quod fuit albus est niger: nam casu quo nunc omnes homines sint nigri, & fuerit albi, & modo nullum sit album, premissae sunt verae & conclusio falsa: nam albus, quod fuit albus, non supponit in consequente, cum nullum sit modo albus quod fuerit album, & tamen non apparet alius defectus nisi quod copula conclusionis non sequitur copulam premissae ubi medium distribuitur. Respondetur, quod non est defectus, nisi quod minor extremitas non bene restringitur in conclusione sicut erat in minori. Nam in minori stat pro illo, quod fuit album, & in conclusione pro illo quod est modo & fuit album. Et ideo concludendum est: ergo quod fuit album est nigrum.

Caput secundum.

Not. 1.

Post haec descendendum est ad singulos modos, ubi paucis exemplis explicabitur modus syllogizandi in quocumque modo & sub quibuscumque terminis. Et ut compendiosior sit disputatio, non sequimur seriem omnino modorum, sed statim post modum vniuersalem tractabimus particularem subalternam. Et in primis notandum, barbara esse modum aptissimum ad demonstrandum vniuersaliter: ut omne animal rationale est risibile, omnis homo est animal rationale, ergo omnis homo est risibilis: darij vero est modus eius subalternus, eo quod minor & con-

clusio de darij sunt subalternae ad minorem & conclusionem de barbara: & hic etiam est accommodatus demonstrationibus particularebus: ut omne animal rationale est risibile, aliquis homo est animal rationale, ergo aliquis homo est risibilis.

Arguitur ergo primo contra hos Argu. 1.

modos. Non sequitur, omnis conclusio est falsa, omnis conclusio de barbara est conclusio, ergo omnis conclusio de barbara est falsa: nam conclusio se falsificat, & minor non se falsificat, & tamen arguitur in barbara, ergo ille modus non est formalis. Respondetur negando maiorem: Imo optimus est syllogismus. Nec obstat conclusionem esse falsam reflexione: & premissas esse veras: sed satis est, quod non potest ita esse sicut significatur per premissas: quin ita sicut significatur per conclusionem. Idem est dicendum de hac, omnis conclusio est vniuersalis, conclusio de darij est conclusio, ergo conclusio de darij est vniuersalis. Sed contra, quia conclusio est impossibilis: & quaelibet premissarum possibilis: sicut hic, nulla conclusio est negatiua, conclusio de ferio est conclusio, ergo conclusio de ferio non est negatiua. Respondetur, quod premissae sunt impossibiles.

Secundo arguitur: non sequitur, Argu. 2.

quicumque dicit te esse animal dicit verum: quicumque dicit te esse equum, dicit te esse animal ergo quicumque dicit te esse equum dicit verum: & tamen arguitur in barbara, ergo. Ad argumentum negatur maior. Imo optimus est syllogismus: & minor est falsa. Non enim sequitur ut aliqui putant, equus est animal, ergo hominem esse equum est hominem esse animal: quia hominem esse equum, est vniu impossibile: ut chimæra. Sed ad minus hic est bonus syllogismus. Quicumque dicit hominem esse animal rationale, explicat naturam hominis, sed quicumque dicit hominem esse hominem, dicit hominem esse animal rationale ergo quicumque dicit hominem esse hominem explicat naturam hominis. Respondetur, quod adhuc minor est falsa: nam quandoquidem idem sit realiter, hominem esse hominem, & hominem esse animal rationale, tamen, ly, dicit, appellat proprium conceptum vel propriam vocem. Unde sensus est, quicumque dicit hominem esse hominem proferendo hanc vocem homo est homo, dicit hominem esse animal rationale per illam vocem, homo est animal rationale. Tercio

Tertio arguitur, nō sequitur qua-
 liscunque est Hispanus est Gallus. Petrus est
 Hispanus, ergo qualiscunque est Petrus, est Gal-
 lus: nam si Paulus Hispanus & Ioānes Gallus
 essent omnino similes. Petrus vero Hispanus
 esset illis dissimilis, præmissæ sunt veræ & con-
 clusio falsa, & tamē arguitur in darij, ergo. Re-
 spondetur, concessa maiori negando minore:
 nam medium in maiori non distribuitur cō-
 plete: vt patet per resoluētem, quacunque qua-
 litate qualificatur Hispanus, qualificatur Gal-
 lus: vbi ly, Hispanus, nō distribuitur, sed si ly,
 qualiscunque acciperetur complete, vt vale-
 ret tantum, sicut quilibet homo qualis, opti-
 mē sequeretur, qualiscunque homo disputat,
 Petrus est homo qualis, ergo Petrus disputat,
 Eodem modo dicendum est ad hunc syllogis-
 mum, quotiescunque fuisti Salmanticæ fuisti
 homo, bis fuisti Salmanticæ, ergo bis fuisti ho-
 mo: est enim optimus, vt patet resoluēdo hoc
 modo (si Latine diceretur) omnibus vicibus
 quibus fuisti Salmanticæ fuisti homo, duæ sunt
 vices quibus fuisti Salmanticæ, ergo duæ sunt
 vices quibus fuisti homo: vbi ly, vices quibus
 fuisti Salmanticæ, est medium: & sicut conclu-
 sio est falsa, ita & maior casu communi quod
 bis intraueris Salmanticam: nam bis fuisse ho-
 minem denotat hominem fuisse mortuū &
 postea resurrexisse. Si tu diceres, quandocun-
 que fuisti Salmanticæ fuisti homo, heri fuisti
 Salmanticæ, ergo heri fuisti homo, præmissæ
 essent veræ sicut conclusio.

Nota. 2.

Alij sunt multi huiusmodi para-
 logismi tritissimi, vt quicquid Deus potest fa-
 cere cum causa secunda potest facere se solo,
 Deus cū causa secunda potest producere actū
 meritorium, ergo Deus se solo potest produ-
 cere actum meritorium: nam præmissæ sunt
 veræ, & conclusio falsa, committitur enim de-
 fectus, primo intrinsecus quia mediū in maio-
 ri accipitur non vnica, & in minori vnica iti-
 dem inferendo variatur appellatio. Sed arguē-
 dum est hoc modo, quicquid Deus potest fa-
 cere cum causa secunda, potest facere se solo,
 meritū est aliquid quod Deus potest produ-
 cere cum causa secunda, ergo meritum Deus po-
 test producere se solo. Itē in hoc syllogismo,
 omne quod non fuit est. Petrus non fuit, ergo
 Petrus est. Casu quo aliqua entia incipiāt nūc
 esse, per primum sui esse, sed Petrus nec sit
 nec fuerit, præmissæ sunt veræ & cōclusio fal-
 sa: quia minor est negatiua. Et ideo subsumen-
 dum est, Petrus est aliquid quod non fuit. Nā

medium in maiori solum distribuitur pro re-
 bus, quæ modo sunt & non fuerunt.

Quartò arguitur, non sequitur, o Argum. 4
 mnis equus hominis est animal, omnis mona-
 chus est hō, ergo omnis equus monachi est
 animal. Nam casu quo monachi non habeant
 equos, præmissæ sunt veræ & conclusio falsa:
 & tamen arguitur in barbara.

Hic queritur modus subsumen Nota. 3.
 sub determinatione accepta vnica. Subsume-
 re est sub alio sumere, id est, accipere terminū
 tanquam minorem extremitatē, de quo præ-
 dicetur mediū in minori, atque adeo de quo
 prædicetur maior extremitas in conclusione.
 Et in his duobus modis, s. bar. & da. ostende-
 mus artem subsumendi sub quibuscunque ter-
 minis. Atque adeo pro arte syllogistica est no-
 tanda regula, q. sub illo termino licitū est sub-
 sumere, sub quo licitū est descendere: vnde
 repetendū est memoriæ illud, quod diximus.
 3. lib. de descensu sub determinatione accepta
 vnica, diximus enim, q. ad cognoscendū qua-
 lis ascensus aut descensus valeat sub determi-
 natione accepta vnica, reducenda est talis pro-
 positio ad suam conuertentem vbi accipitur
 non vnica & per illam iudicandū est de ascen-
 su & descensu. Vnde ad argumentum conces-
 sa maiori negatur minor. Nam medium nulli
 bi distribuitur complete. Illa enim maior, qui-
 libet equus hominis est animal, nō equiualeat
 huic cuiuslibet hominis quilibet equus est ani-
 mal, æquiualeat tamē huic, cuiuslibet hominis
 habentis equum quilibet equus est animal. Et
 ideo si subsumas cum eadem restrictione, op-
 time sequitur, quilibet equus hominis est ani-
 mal, omnis monachus est homo habēs equū,
 ergo omnis equus monachi est animal. Eodē
 modo sequitur in serio, quilibet hominis equus
 non est animal, Petrus est homo, ergo Petri
 quilibet equus nō est animal, quia maior æqui-
 ualeat huic, cuiuslibet hominis quilibet equus
 non est animal, vt dictum est inter examinan-
 dum tertiū defectum intrinsecū, vbi alia etiā
 notantur circa modum subsumendi sub deter-
 minatione accepta vnica. Nō sequitur cuiusli-
 bet hominis quilibet equus currit, brunellus
 est equus, ergo brunellus hominis currit. Ea-
 dem ratione: quia nec sub determinabili acce-
 pto non vnica licet immediate subsumere, si-
 cut non licet descendere, nisi forte subsuma-
 tur cum eadem restrictione, vt si subsumeres,
 brunellus est equus hominis: nam illa maior
 infert hāc, quilibet equus hominis currit: vnde

S 3 cum

Liber quintus.

cum hac minori sequitur quod brunellus currit.

Argum. 5. Quinto arguitur, non sequitur, omnis homo vel omnis equus est brutum, risibile est homo vel equus, ergo risibile est brutum: & tamen arguitur in darij, ergo darij non est bona consequentia. Concessa maiori, negatur minor, arguitur enim ex puris particularibus: nam licet ambæ partes disiuncti distribuantur in maiori, tamen totum disiunctum nullibi distribuitur. Vnde si accipiat pluribus acceptionibus mutandum est ly, vel, in maiori, in ly, &, ne maneat eadem particularitas. Sed si accipiat totum vnica acceptione, debet totum vnica acceptione distribui in altera præmissarum, quare optime sequitur, omnis homo, vel equus est animal, risibile est homo vel equus, ergo risibile est animal, vt ly, omnis, distribuat totum disiunctiuum, & maior æquiualeat huic, omne quod est hō vel equus est animal,

Argum. 6. Sexto arguitur, non sequitur, omne videns se est homo, omnis equus est videns se, ergo omnis equus est homo. Nam si relatiuum maioris referat prædicatum & in minori referat subiectum & quilibet homo videat se, & pariter quilibet equus videt se, præmissæ sunt veræ & conclusio falsa, & tamē arguitur in barbara, ergo.

Nota. 4. Ad argumentum concessa maiori negatur minor. Est enim obseruandum quādo subsumitur sub relatiuo, vt idem referat in vtraque præmissarum, alias medium teneretur æquiuoce. Quare sub illo relatiuo nō pōt cōgrue fieri subsumptio: nā si posset maxime si relatiuum in minori referret idem prædicatum maioris: sed iam dictum est sepe, quod relatiuum reciprocum vnius categoricę non potest congrue referre antecedens in alia. Si tamen ly, se, vtrobiq; referat suum determinabile, puta, videns, optimus esset syllogismus. Sed contra saltem liceret subsumere sub dicto relatiuo referente prædicatum, resoluēdo illud in suum antecedēs, hoc modo, omne videns se est homo, equus est vidēs hominē, ergo equus est homo, & tñ præmissæ sunt veræ & conclusio falsa: casu quo Petrus videat se & à nullo alio videatur, & equus videat Paulū: nam maior habet vnam singularem verā sub prædicato: puta omne videns se est Petrus. Respondetur defectum esse tunc: quia medium in maiori non complete distribuitur, nam includit relatiuū referens terminū stātem determinare: quare distribuendum est mediū in minori aut

antecedens relatiui, optime enim sequitur, omne videns se omnis homo est, equus est videns hominem, ergo equus est homo: nullo modo tamen sequitur, ergo equus omnis homo est vt patet si loco de ly, equus, subsumas ly, risibile: illa etenim maior infert hanc, omne vidēs hominem est homo, ex qua & minore sequitur prima conclusio non secunda. Et hoc ipsum magnopere aduertendū est in subsumptionibus horum relatiuorum. Eodē modo distinguendus est hic syllogismus in serio, à nullo eodem sibi Petrus differt, Paulus idē est sibi, ergo à Paulo Petrus non differt. Nam si ly, sibi, vtrobiq; referat ly, eodem, optimus est syllogismus, & maior est falsa. Si vero in maiori relatiuum referat ly, Petrus, & in minori ly, Paulus præmissæ sunt inhabiles.

Contra hanc autem resolutionē Nota. 5.

arguitur. Sequeretur eadē ratione, quod quando subsumitur sub antecedente relatiui deberet etiam relatiuum idem referre in conclusione quod in præmissis: vt si diceres, omne animal est ipsummet, omne risibile est animal, ergo omne risibile est ipsummet, relatiuum conclusionis debet referre subiectū maioris, alias teneretur æquiuoce, sed hoc non potest congrue fieri, ergo nullo modo potest fieri subsumptio sub antecedente relatiui. Respondetur, quod certe non potest congrue inferri, nā si aliquando exprimendo antecedens ipsiusmet relatiui: vt omne animal est ipsummet, omne risibile est animal, ergo omne risibile est ipsummet animal, nam maior æquiualebat huic, omne animal est ipsummet animal.

Sed contra solutionem argui. Nota. 6.

tur, esto relatiuum in maiori referat subiectū maioris, & in conclusione, subiectum conclusionis syllogismus hic est formalis, omne animal est ipsummet, omne risibile est animal, ergo omne risibile est ipsummet: ergo non obstat æquiuocatio. Respondetur, concedendo huiusmodi syllogismos esse formales. Et tenēt ex eo, quod relatiuū reciprocu refert sigillatim pro omnibus suppositis antecedētis. Et ideo eodem modo prædicatur de quocunque subsumpto sub eodē antecedēte. An vero teneat syllogistice, disputatio est de nomine. Videtur enim ex parte argumentum in quatuor terminis: nam relatiuū conclusionis non videtur omnino synonymum cum relatiuo præmissarum. Sed ex alia parte potest dici, quod tenet syllogistice: nā relatiuum recipro

cum re

cum referens aliquem terminum & referens subsumptū sub illo censetur idem. Quanquā syllogismi affirmatiui tenēt etiam aliū de: puta, quia ex sola minori sequitur conclusio. Est veruntamen obseruandum, quod relatiuum conclusionis referat totum quod subsumitur sub antecedente: vt hic, omnis homo est ipsemet, materia & forma sunt homo, ergo materia & forma sunt ipsemet, relatiuum conclusionis non debet referre primam partem copulati, sed totū. Et hic, omne animal est ipsemet, omnis homo & omnis equus est animal, ergo omnis homo & omnis equus est ipsemet (ly, &, diuisiue) relatiuum non debet referre primam partem copulati solum, sed ambas seorsum, vt sensus conclusionis sit, omnis homo est ipsemet, & omnis equus est ipsemet. Et hic, omne animal est ipsemet, omnis homo vel equus est animal, ergo omnis homo vel equus est ipsemet (toto disiuncto vnica acceptione distributo) relatiuum debet referre totum disiunctum. Et per hunc modum operaberis in syllogismis negatiuis ex contradictorio conclusionis cum altera præmissarum inferendo alteram, vt non sequitur in bocardo, materia, & forma non sunt ipsemet (relatiuos referente primam partem subiecti) omnis materia & forma sunt homo ergo homo non est ipsemet. Sequeretur tamen, si relatiuum referret totum copulatum quod est medium.

Argum. 7 Septimo principaliter arguitur, non sequitur, omnes duo Apostoli Dei sunt duo, & duodecim sunt omnes duo (medio in maiori distributo, & in minori collectiue tento) ergo duodecim sunt duo. & tamen arguitur in darij, ergo darij non est consequentia formalis. Quod si dixeris, non licere medium in altera præmissarum teneri distributiue, & in alia collectiue. Contra, si medium ē diuerso in maiori teneretur collectiue, & in minori distributiue consequentia esset formalis, ergo ille non est defectus.

No. 7. Circa subsumptionē sub terminis
Regulæ. 4. no collectiue tēto, notato, quod terminū collectiue teneri non sufficit pro distributione medij. Quare si in altera præmissarum mediū teneatur particulariter, nō valet syllogismus. Vt nō sequitur, omnes apostoli Dei sunt duo decim (collectiue) Petrus & Paulus sunt apostoli Dei: ergo Petrus & Paulus sunt duodecim. At vero, quando utrobique tenetur collectiue, tunc tenet in virtute syllogismi singu-

laris. Nam quanquam signum collectiuum non faciat simpliciter terminum esse singularem, nihilominus facit, vt secundum talem acceptionem non possit accipi pro pluribus diuisiue pro eodem tempore. Est ergo regula prima, quod si medium in altera præmissarum accipiat cum signo collecti-uo, in altera debet eodem modo accipi cū signo collecti-uo. Quod si in vna accipiat collectiue, & in alia distributiue, tunc exigitur vt teneat, syllogismus, quod vel præmissa de signo distributi-uo inferat aliam de signo collecti-uo, vel præmissa de signo collecti-uo inferat suam præiacentem. Secunda regula. A propositione affirmatiua de termino distributo ad eandem de eodem termino collectiue tento, optime sequitur dummodo à parte alterius extremi nulla ponatur confusa. Vnde syllogismus assumptus in argumento optimus est, si medium in maiori teneatur collectiue, & in minori distributiue, vt arguitur in replica, quia minor, scilicet duodecim sunt omnes duo, infert seipsam de signo collecti-uo: cum à parte alterius extremi non sit confusa. Et eadem ratione esset bonus syllogismus, si subsumeretur vniuersaliter in barbara, scilicet, omnes duodecim sunt omnes duo. Si verò, de conuerso medium in maiori stet distributiue, & in minori collectiue vt assumitur in argumento, nullus est syllogismus quia maior non infert seipsam de signo collecti-uo, cum à parte prædicati ponatur confusa. Tertia regula. A propositione negatiua de signo distributi-uo ad eandem de signo collectiue nullum est argumentum. Vnde syllogismus negatiuus nihil valet, vbi mediū in negatiua stet distributiue & in affirmatiua collectiue, vt non sequitur, nulli duo apostoli Dei sunt duodecim, isti duodecim sunt omnes duo, ergo isti duodecim non sunt duo decim. Vltima regula. A propositione de signo collecti-uo ad eius præiacentem, affirmatiue non sequitur: vt patet in exemplis iam modo positis. Sed negatiue optime sequitur. Quare si in præmissa negatiua medium tenetur collectiue, & in affirmatiua distributiue, bonus est syllogismus: vt bene sequitur, omnes Apostoli Dei non sunt duodecim (collectiue) & Apostoli Dei, omnes Apostoli Dei sunt (distributiue) ergo Apostoli Dei nō sunt duodecim.

Sed replicatur contra principale
solutionē. Nō sequimur, omnes apostoli Dei
erunt duodecim, Petrus & Paulus sunt omnes

Not. 8.

S 4 aposto-

Liber quintus.

Apostoli Dei, ergo Petrus & Paulus erunt duodecim, medio utrobique collectiuè tēto: et tamē secundū dicta nullus apparet defectus, ergo dicta nulla. Ad hoc concessa maiori negatur minor: nam cum huiusmodi syllogismi teneant in virtute syllogismi de medio singulari, necesse est, ut medium non accipiatur in ordine ad diuersas copulas, nam tunc mediū acciperetur pro diuersis collectionibus: ut in maiori stat pro collectione omnium, qui sunt vel erunt, & in minori pro collectione omnium qui modò sunt. Ex quo sequitur quod si teneatur, hanc esse veram, Adam fuit omnis homo, tunc non sequitur Petrus & Paulus erūt omnes homines, Ioannes & Thomas erunt omnes homines: ergo Ioannes & Thomas sunt vel erunt Petrus & Paulus: nam si Petrus & Paulus in aliquo instāti post hac erunt omnes homines, & postea in alio Ioannes & Thomas erunt omnes homines, præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa.

Argu. 8. Octauo arguitur, non sequitur incipit omne album esse homo, Petrus est vel immediatē post hac erit albus, ergo incipit Petrus esse homo: nam si Petrus qui ante hac fuit niger, nunc sit omne album, & fuissent alia alba, præmissæ sunt veræ & conclusio falsa, & tamen arguitur in darij, ergo non est modus utilis.

Not. 10. Ad argumentum, concessa maiori negatur minor: nam ut notandū est in quarto argumento sub termino sub quo non licet descendere, non licet syllogizare: & superius dictum est ly, incipit, confundere terminos sequentes speciali confusione. Quare illæ præmissæ sunt inhabiles: & habent duplicem defectum intrinsecum. Primus est, quod medium nullibi distribuitur complete: quia in exponente negatiuè non distribuitur. Item quia in maiori, ubi non distribuitur complete, pro pluribus accipitur, quā in minori. Eadem ratione non sequitur, incipit Christus esse Deus, filius Dei est vel immediatē post hoc erit Christus, ergo incipit filius Dei esse Deus. Nam in primo instanti conceptionis Christi præmissæ erant veræ, & conclusio falsa: ut patet per exponentes immediatē. Quod maior sit vera probatur: Nā in illo instanti verum erat dicere, Christus est Deus, & nō immediatē ante hac Christus erat Deus. Minor vero clara est.

No. 11. Sed replicatur contra solutionē

Ad minus hic syllogismus valeret in darij, cuiuslibet hominis quilibet equus incipit esse, brunellus est vel immediatē post hac erit hominis equus, ergo brunellus incipit esse, cuius tamen præmissæ sunt veræ & conclusio falsa, si omnes equi, qui nunc possidentur ab homine incipiant nunc esse per primum sui esse, brunellus tamen nec incipiat esse nec modo possideatur: hora tamen futura diuisa per partes proportionales minoribus terminatis versus nos in qualibet parte ab alio & alio homine possideatur, qui tunc sit omnis homo. Quod si dicas defectum esse: quia medium in minori, ubi non distribuitur accipitur pro aliquo post ly, immediatē, pro quo non distribuitur in maiori ante ly, incipit, ad minus optima esset consequentia subsumere, brunellus est vel immediatē post hac erit cuiuslibet hominis quilibet equus, & tamen etiam in eodem casu hæc minor est vera: nam in quolibet instanti post hac verum erit dicere, nunc brunellus est cuiuslibet hominis quilibet equus. Respondetur, quod syllogismus non valet etiam si medium distribuitur in minori. Nam quanquā liceat medium, ubi distribuitur, aut in negatiua accipi pro aliquo pro quo non accipitur, ubi nō distribuitur, vel in affirmatiua, exigitur tamē ut in altera præmissarum accipiatur saltem pro omnibus pro quibus accipitur in alia. Modo hic in neutra accipitur pro omnibus quibus accipitur in alia. Quare, subsumendum est in minori, brunellus hominis equus est vel immediatē post hac erit. Et eodem defectu peccat hic syllogismus, Perus erit omnis homo, Paulus erit omnis homo, ergo Petrus erit Paulus, si teneas præmissas esse veras pro diuersis tēporibus. Eodem defectu nō sequitur, oēs homines incipiunt essentia, hæc entia sunt vel immediatē post hac erunt homines, ergo hæc entia incipiunt esse entia: ut patet si nunc soli Petrus & Paulus sint qui incipiant esse per primum sui esse, & tamen sint duæ materiæ & duæ formæ separatæ, quæ non incipiunt esse ex quibus hora futura diuisæ per partes proportionales minoribus versus nos, in qualibet parte fiant alij & alij homines per transpositionem partium, & diuisionem materiæ. Sed subsumendum est, hæc entia, homines sunt vel immediatē post hac erunt. Et pariter in negatiuis non sequitur, nullius hominis equus incipit esse, brunellus est vel immediatē post hac erit hominis equus, ergo brunellus non incipit esse: ut patet in eodem casu,

casu hoc mutato, q̄ equi qui modò possidentur ab hominibus non incipiant esse, sed brunellus incipiat esse. Nec sequitur, nulli homines incipiunt esse entia, hæc entia sunt vel immediatè post hac erunt homines, ergo hæc entia non incipiunt esse entia: vt patet mutato casu superiori sic, quod nulli homines nūc existentes incipiant esse: sed tamen illæ partes, ex quibus constituendi sunt hora futura illi homines incipiant esse.

Argu. ult. Ultimo tandem arguitur. Nō sequitur, omne non album est vel fuit homo, equus est non albus: ergo equus est vel fuit homo: quia si homines semper sint & fuerint nigri, equi verò fuerint albi, & sint modò nigri: nec fuerint aliæ creaturæ (nam loquimur de non albo creato) præmissæ sunt veræ & conclusio falsa: & tamen arguitur in darij: quia nihil obstat, mediū ubi distribuitur teneri magis ampliè: vt suprà notauimus. Et confir. Nō sequitur, omne non animal est insensibile, omnis homo est animal, ergo omne nō homo est insensibile, & tamen arguitur in barbara, accipiendo terminum infinitū pro medio: ergo barbara non est modus utilis. Quòd si dicas, nō licere arguere sub termino infinitato: Contrà: Optimè sequitur in darij, omne non animal est insensibile, homo est animal, ergo aliquid non homo est insensibile.

Not. 2.

Ad argumentum variè respondendum est, secundū varias opiniones. Si em̄ teneas cum communi opinione, negationē in finitare terminū secundū acceptionem, puta secundum exigentiam ampliacionis, tunc illæ præmissæ argumenti sunt inhabiles, quia medium in minori accipitur pro aliquo pro quo non distribuitur in maiore. Accipitur enim in minori pro illo, quod modò nō est album: sed in maiore solū distribuitur pro illo, quod nec est nec fuit album. Et eadem ratione in hoc syllogismo cōmittitur quintus defectus extrinsecus, nullus homo est equus omne nō album: omnis homo qui est homo, est vel fuit, ergo omne non album non est equus: vt patet in eodem casu. Nam minor extremitas in minore solū accipitur pro illis, quæ nec sunt nec fuerunt alba, & in conclusione accipitur etiam pro illo quod modò non est album. At vero secundum aliam opinionem, quam puto probabiliorem, & magis ad mētem Aristot. videlicet, quòd negatio infinitas, solū in finitat terminū quo ad significationem, & nō quo ad ampliacionem: tūc concedo illum esse

optimū syllogismū & præmissæ sunt habiles, neque stat terminū infinitum cū minori ampliacione supponere pro aliquo, pro quo nō supponat cum maiore ampliacione. Quare, medium in maiore supponit pro equo, qui est vel fuit non albus. Et ideo in illo casu maior est falsa. Et pariter secundus syllogismus est bonus, & minor est falsa. Nec aliter censendum est de subsumptione sub toto termino infinito secundum hanc opinionem quā de subsumptione in terminis finitis.

In cōfirmatione quæritur, an liceat subsumere sub termino infinitato. Et certè quæstio nō est adeò utilis: sed pro importuntione sophistarū notato, q̄ huiusmodi consequentiæ possunt tenere dupliciter, vno modo ab inferiori ad suum superius inferendo conclusionem de termino infinito. Vt optimè sequitur, non animal est insensibile, homo est animal, ergo non hō est insensibile quia subiectū cōclusionis est superius ad subiectū maioris. Et hoc modo tenet consequentiā ultimæ replicæ materialiter, sed tamen consequentiā non est formalis, considerata vt syllogismus. Non enim sequitur, omne non Deus est creatura, aliquid ens est Deus: ergo aliquid non ens est creatura. Sequeretur tamen formaliter si subsumeres in minore cum distributione minoris extremitatis, s. non animal est lapis: omne corpus est animal, ergo non corpus est lapis, non tamen sequitur inferendo cum distributione: vt fit in argumento principali confirmationis: quia arguitur cum distributione superioris. Sequeretur tamen formaliter si in minori distribueres etiam medium: scilicet, omnis homo omne animal est. Negatiuè tñ non sequitur ab inferiori ad superius, nullū non animal est sensibile, omnis homo est animal, ergo nullum non homo est sensibile. Secundo modo possunt valere syllogismi sub termino infinitato, tanquā sub termino distributo inferendo propositionē sub termino finito. Et tales syllogismi regulādi sunt per alios de termino finito reducēdo præmissam de termino infinito ad aliam de termino finito, per illā regulam superius positā, ab affirmatiua ad negatiuā, vel à negatiua ad affirmatiuā. Nam per illā censendū est, an terminus infinitatus virtualiter distribuatur, v.g. in hac, nō homo est animal, ly homo, virtualiter distribuitur: quia infert ex se hanc, animal est nō homo (per cōuersionē prius, & postea ab affirmatiua ad negatiuā, variato prædicato) in qual y, homo, distribuitur. Vnde sequi

S 5^a tuc

Liber quintus.

tur regula, quod terminus infinitatus in propositione affirmatiua, si non intercedat aliud signum inter negationem & ipsum, virtualiter distribuitur, non tamen in negatiua: in hac enim, non homo non est animal, ly homo, non distribuitur: quia non infert vnam de termino finito, vbi ly, homo distribuatur. Et ideo in affirmatiuis valet descensus copulatiuus sub termino infinito, non tamen in negatiuis. Sequitur enim bene, non homo est animal, ergo non Petrus est animal, & non Paulus. &c. non tamen sequitur, non ens non est deus, ergo non hoc ens non est deus (demonstrato Petro) vt patet si solus Petrus sit cum deo. Ex his colligitur hunc syllogismum esse bonum, non homo est animal, risibile est homo: ergo risibile animal non est: nam maior infert hanc, animal non est homo, quae cum eadem minori infert illam conclusionem in secunda figura. Et a fortiori si maior sit vniuersalis, scilicet, omne non homo est animal, erit bonus syllogismus: quia haec infert aliam maiorem. Quamquam in hac non valeat descensus immediatus sub termino infinito, nisi facto prius descensus sub toto. Non enim sequitur, omne non creatura est deus, ergo omne non Petrus est deus. Sed tamen subsumendo sub termino infinito propositionis negatiuae, praemissae sunt inhabiles, vt non homo non est animal & Petrus est homo: quia medium in negatiua non distribuitur virtualiter: per regulam supra positam, cum non inferat vnam de termino finito, vbi ly, homo distribuatur. Atque adeo praeter hos duos modos, possunt formari syllogismi sub termino infinito, qui teneat per alias consequentias intermedias: vt optimè sequitur, nullum non homo est animal, nullus equus est homo, ergo nullus equus est animal (quae est instantia contra secundam regulam textualem, scilicet ex puris negatiuis nihil sequitur) nepe, ex eadem minori, sumpta pro maiori, & contradictoria conclusionis, pro minori, sequitur contradictoria maioris: vt bene sequitur, nullus equus est homo, & equus est animal, ergo animal non est homo & animal est. Nam prima pars conclusionis sequitur in ferison, & secunda ex sola minori: ex quibus rursus sequitur: ergo animal est non homo (a negatiua cum constantia ad affirmatiuam) & per conclusionem sequitur, non homo est animal, quae est contradictoria maioris. Sed de his satis.

Lectio secunda.

Argu. i.

Postquam doctus quis fuerit subsumere sub quibuscumque terminis, quod in bar

bara & darij expositum est, facile poterit in ceteris modis syllogizare. Sed vt singula singulorum ponamus exempla, arguitur sic. Non sequitur, omne ens esse non est contingens, omnis creatura est ens, ergo omnem creaturam esse non est contingens, & tamen arguitur in celarent, ergo celarent non est modus utilis. Ad hoc argumentum distinguitur maior dicti syllogismi, omne ens esse non est contingens. Nam si ly ens supponat personaliter: vt sit sensus de omni ente, scilicet Petro & Paulo, &c. verum est dicere, quod ipsum esse ens non est contingens, tunc bonus est syllogismus, & maior est talsa. Si vero maior sit modalis composita, ita vt totum dictum sit subiectum, tunc praemissae sunt inhabiles, quia medium in maiore est pars complexi supponentis simpliciter, & in minori supponit personaliter, quae est species equiuocationis quo ad acceptionem. Quo defectu peccat haec subsumptio, homo est species, & omnis homo est animal. Moderni summulistae non admittentes suppositionem simplicem dicunt, medium in maiori supponere materialiter, & in minori personaliter. Sed melius est dicere, quod peccat: quia subsumitur sub termino supponente simpliciter. Idem defectus committitur, in his, omne ens esse est necesse, omnis creatura est ens, ergo omnem creaturam esse est necesse: omne animal esse hominem est possibile, equus est animal, ergo equum esse hominem est possibile. Proportionabilis defectus extrinsecus committitur in his, vtrunque horum scis sedere, alter horum est episcopus: ergo scis episcopum sedere: neutrum horum dubitas sedere, alter horum omnis episcopus est, ergo non dubitas episcopum sedere. Et in vtraque praemissae sunt verae & conclusio falsa, si episcopum, quem ignoras esse episcopum videas cum alio homine sedere: nam minor extremitas in minori supponit personaliter, & in conclusionem est pars dicti supponentis simpliciter. At si dixeris cum antiquis, argueris tamen hic a sensu diuiso ad compositum, vt in prioribus syllogismis defectum esse quod medium in maiori facit sensum compositum & in minori diuisum, non reprobo: quia in re idem est. Et per haec soluantur multi alij huiusmodi paralogismi.

Secundo arguitur. Non sequitur

Argu. ii.

omne falsum si est impossibile, non est verum, hominem esse animal est falsum si est impossibile, ergo hominem esse animal non est verum. Respondetur, quod si in maiori dicti syllogismi totum conditionatum vnica acceptione distri-

distribuatur, ut sit sensus, omne illud de quo verum est dicere, quod est falsum si est impossibile, non est verum, illa est falsa, & syllogismus est optimus, si verò non distribuatur nisi ly, falsum: maior est vera, & syllogismus nihil valet quia arguitur in quatuor terminis: sed subsumendum esset, hominem esse animal falsum, & inferendum esset: ergo hominem esse animal, si est impossibile, non est verum. Et proportionabiliter dicendum est ad hunc syllogismum, nullus homo dum dormit vigilat, Petrus est homo dum dormit, ergo Petrus non vigilat: nam si in maiori solū distribuatur illa pars hō, syllogismus non valet: & casu quo Petrus vigilet, conclusio est falsa & premissæ veræ: nam minor facit hūc sensum: Petrus est hō tempore quo dormit, i. si dormit. Si verò distribuatur totū cōplexū, hō dū dormit, optimus est syllogismus. Et in illo casu maior est falsa: nam sensus est, quod nullū ens de quo verum est dicere, quod est homo tempore quo dormit, modò vigilat. Sed cōtra dispositionē de ferio adhuc arguitur, Nō sequitur: nullum elementum est supra lunā, sol est supra elementum, ergo sol nō est supra lunā: & tamen arguitur in ferio, ergo dictus modus nō est utilis. Respondetur concessa maiori negando quod arguatur in ferio, deficit enim tertia conditio essentialis. In cuius expositione diximus in syllogismis negatiuis nō esse licitum, ut aliquid se teneat ex parte medij in præmissa affirmatiua, virtute cuius totum complexum pro aliquo accipitur, pro quo non supponebat in negatiua. Et ita est illic: nam existens supra elementū, accipitur pro sole, pro quo non supponit ly, elementum, quod est medium.

Argum. 3.

Cōtra dispositionē de baralip̄tō arguitur, non sequitur, omne animal est homo vel equus, omne sensibile est animal: ergo homo vel equus omne sensibile est: & tamē arguitur in baralip̄tō, ergo ille non est modus utilis. Quod si dixeris argumētari à cōfusa ad determinatam ex parte maioris extremitatis, adhuc non sequitur, omnis hō est Petrus vel Paulus, omne risibile est homo, ergo Petrus vel Paulus omne risibile est (ubi non cōmittitur ille defectus, postq̄ partes supponunt discretē) nā illis solū duobus hominibus existentibus, præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. Respondetur, quod adhuc cōmittitur idem defectus ex parte totius disiuncti seu ex parte de ly, vel (quod idem est.) Vbi notādū est, ut admonuimus in de oppositionibus, quod ad syllogizandum propositiones consuetas,

nunquā sunt necessariae illæ literæ facientes confusas aut mixtas suppositiones. Sed ad syllogizandū propositiones de prædicato distributo necessariae sunt aliquando in modis concludentibus indirecte: nāpe in quibus obseruandum est, ut conclusio modi indirecti sit cōuertens cōclusionis modi directi, verbi gratia, quia ex illis præmissis cōcluditur in barbara, omne sensibile est Petrus vel Paulus: ubi prædicatū supponit cōfusē, concludendū est in baralip̄tō. a. Petrus vel Paulus omne sensibile est: ut prius resoluator prædicatū quā propositio reducatur ad disiunctiuam. Eadē ratione nō sequitur, omnis homo omnis materia & forma est, omne risibile est homo, ergo omnis materia & forma omne risibile est, nam si solum sint duo homines cōmunicātes in materia, præmissæ sunt veræ: & cōclusio falsa. Defectus enim est quod secunda pars maioris extremitatis in maiori supponebat confusē in ordine ad mediū, & in cōclusionē supponit determinatē in ordine ad minorem extremitatē. Sed cōcludendū est, omnis materia & a. forma omne risibile est, ut simpliciter supponat cōfusē in ordine ad ambas distributiones. Et in eodē casu nō sequitur: omnis hō omnis materia, & c. forma est (admissa fictione de ly. c.) omne risibile est homo, ergo omnis materia & c. forma omne risibile est. Nam quanquā manet eadē litera in conclusione, non tamē facit eandē suppositionem sicut in maiori, propter transmutationem vniuersalitatum. Nam in maiori faciebat confusam in ordine ad medium, quod erat prima vniuersalitas, & determinatā in ordine ad ly, materia: & in cōclusionē cōuerſo, facit confusam in ordine ad ly, materia, & determinatā in ordine ad minorem extremitatē. Et eodem defectu non sequitur, omnes homines omnis homo & d. homo sunt, omnia risibilia sunt homines: ergo omnis homo & d. homo oīa risibilia sunt: ut patet: casu quo sint tantū duo homines. Nā secunda pars maioris extremitatis in maiore supponebat confusē in ordine ad primā partē, & in cōclusionē supponit determinatē in ordine ad illā: quia. d. facit determinatā in ordine ad primam: & confusam in ordine ad secundā. Ex quo sequitur, quod in priori syllogismo ly. c. mutandum est in conclusione in ly. d. & in hoc secundo mutandum est ly. d. in ly. c.

Cōtra dispositionem de dabit̄is
qui est modus subalternus ad baralip̄ton ex parte minoris propositionis, arguitur. Non sequi-

Argum. 4.

Liber quintus.

sequitur, omnis homo est & fuit animal, album est & fuit homo, ergo animal est & fuit albū. Nam si omnia animalia modò sint alba, & nunquàm fuerint alba, præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. Respondetur eadem ratione consequentiã non esse syllogismū: quia variatur restrictio seu appellatio, ex parte minoris extremitatis. Sed concludendum est, ergo animal, quod est & fuit animal, est vel fuit album. Eodem defectu non sequitur, omnis essentia diuina necessario est deus, creans possibiliter est essentia diuina, ergo deus necessario est creans. Sed cōcludendū esset, ergo qđ necessario est deus, possibiliter est creans. Nec sequitur, omnis Deus contingenter est creans, essentia diuina possibiliter est Deus, ergo creans contingenter est essentia diuina: sed inferendum est, ergo quod contingenter est creans, possibiliter est essentia diuina. Eadem arte, si ex his præmissis, omnis homo incipit esse albus, risibile homo est vel immediate post hac erit, vis rectè inferre in dabit, infer prius in darij, risibile incipit esse album, quæ conuertitur in hanc, incipiens esse albū, quod est incipiens esse album, risibile est, vel immediate posthac erit, & hanc inferes in dabit.

Argum. 5. Contra modū celantes, arguitur sic. Non sequitur, omnis homo est & nō fuit albus, omne risibile est vel fuit homo, ergo nullum albū est vel fuit risibile. Nec sequeretur, ergo nullum albū est, & fuit risibile: quia si omnes homines inciperent modo esse albi per primū sui esse, præmissæ sunt veræ & conclusio falsa nec sequeretur particularis. In his propositionibus de mixta copula videndum est in primis, quænam propositio sit virtualiter affirmatiua & quæ negatiua: quemadmodum annotauimus secundo libr. cap. De qualitate prop. Secundò cōsiderandum est, vt diximus in tertio libr. cap. de conuersionibus, qđ propositio negatiua conuertenda est in cōtradiçtoriam conuertentis suæ affirmatiuæ. Vnde ad argumentū respondetur, illas præmissas non posse inferre cōclusionem negatiuam, saltē de copula copulata: nā maior est virtualiter affirmatiua. Sed inferunt in barbara hanc, omne risibile est & nō fuit album & in baraliptō suam conuertentē per accidēs scilicet, albū quod est & non fuit fuit albū, est vel fuit risibile. Inferunt etiam hanc negatiuā in celantes, nihil quod fuit albū est vel fuit risibile, quia maior infert hanc, omnis homo non fuit albus, quæ cum eadem minori infert

hanc conclusionem. Hæc verò præmissæ, omne album est vel nō fuit homo, omne album fuit album, habiles quidem sunt in celarent & celantes, quia maior est negatiua. Non tamen inferunt, omnis homo qui est vel non fuit homo, est vel non fuit albus, vbi reduplicatur copula maioris cum minori extremitate in conclusione: nam si omnes homines ante hac fuissent albi, & modo essent nigri, nec sint nec fuerint alia alba: præmissæ sunt veræ & conclusio falsa. Sed inferunt in celarent, omne album est vel non fuit homo. Et hæc cōuertitur in hanc, omnis homo qui non est & fuit homo (prima sola copula negata) non est vel fuit album, vt negatio feratur in totam copulam, vt patet per regulas conuersionis: quare hæc infertur in celantes.

Argum. 6. Cōtra modū fapismo, arguitur: nō sequitur, omne albū & omne nigrū sūt vel erunt homines, nulla animalia sunt vel erunt albū & nigrū, ergo aliqui homines non sunt vel erunt animalia. Nam si Petrus nunc sit albus, posthac verò nec sit albus nec niger. Paulus verò modò nec sit albus nec sit niger, sed posthac erit niger, sint tamen modò & erunt simul, nec sit aliud album nec nigrum, conclusio est falsa vt manifestum est, & minor est vera: quia nulla sunt modò aut erunt animalia, quæ simul sint album & nigrū. Et probatur maiore expositoriè, Petrus & nigrum sunt vel erunt homines, & Petrus est vel erit albus, ergo album & nigrum sunt vel erunt homines, & pariter potest argumentari de Paulo. Et tamen arguitur in fapismo, ergo ille modus est inutilis. Respondetur consequentiam non esse syllogisticam, quia medium in maiori accipitur pluribus, & in minori vnica acceptione.

Argum. 7. Cōtra dispositionē de frifefomo rum arguitur. Non sequitur, requisitum ad equitandum est equus, nullum hinnibile est requisitū ad equitandum, ergo equus non est hinnibilis, & tamē arguitur in frifefomoru, ergo. Rēspōdetur, præmissæ esse inhábiles: quia medium in maiori accipitur syncategorematicè & exponibiliter immediate, & in minori accipitur categorematicè, vt tantum valeat, sicut ens requisitum ad equitandum, qui quidem defectus reducitur ad sextum defectum intrinsecum. Nam aliquid verificatur de medio secundum acceptionē, quā habet in maiori affirmatiua. Si requisitū ad equitandū, quod non verificatur de illo secundum acceptionem, quam habet in minori negatiua. Circa

Not. 1.

Circa hos modos indirecte concludentes iam diximus superius cauendū esse ne arguatur à confusa ad determinatā: vt nō sequitur in sapēmo: omnis hō est rationalis, omne risibile hō nō est: ergo aliquod rationale nō est risibile. Est tamē notandum, qd quādo medium vel aliqua eius pars non supponit confusē in aliqua prēmīssarū, nullus est defectus arguere à confusa ad determinatam respectu vnius extremitatis in ordine ad aliā vt hic assumptus esset bonus syllogismus, si subsumeres in minori, omne risibile. b. hō nō est, aut nullum risibile est hō. At verō, arguere à confusa ad determinatam in ordine ad vniuersalitatem eiusdem categoricæ, semper obstat, vt expositum est in baralipron: vt non sequitur, omnes homines. d. hō & omnis hō sunt, nullum risibile est homines, ergo hō & omnis hō nō sunt risibile, vt patet, casu quo sint tantū duo homines: quia arguitur à confusa ad determinatam, respectu primę partis copulati in ordine ad secundam.

Argum. 8

Contra dispositionem de Cesare q est primus modus secundę figurę arguitur sic. Non sequitur, omnis hō nō est vel non fuit albus, omne risibile est vel fuit albū, ergo omne risibile nō est vel non fuit hō (aut quomodocunq; aliter negatiue inferas) nam si Petrus sit & fuerit omnis hō, qui ante hac fuerit albus nunc verō niger: prēmisse sunt verę, & conclusio falsa: & tñ arguitur in cesare: ergo cesare nō est modus vtilis.

Argum. 9

Circa secundam & tertiā figurā hoc generaliter est adnotandū, quod defectus syllogismorum harum figurarū, manifestā di sunt per modos perfectos ad quos reducuntur. Vnde in his figuris tota difficultas consistit in conuertendis propositionibus. v.g. prēmisse syllogismi assumpti in argumēto sunt inhabiles: ob sextum defectū intrinsecū: quia medium in maiori negatiua stat pro illo qd est & fuit album: quod poteris dupliciter cognoscere: primō, quia in sua contradictoria affirmatiua stat pro illo quod est & fuit: item quia in conuertente illius, quę est maior in celarent, ad quē reducitur, stat pro illo quod est & fuit, conuertitur enim in hanc, nullum album quod est, & fuit album est vel fuit hō, & cum in minori affirmatiua idem medium stet pro omni illo quod est vel fuit, fit, vt pro pluribus accipiat in affirmatiua: quam in negatiua. Idem defectus committi-

tur in his, omnis Deus possibiliter nō est creans, & omnis essentia diuina possibiliter est creans, quę nullam conclusionem negatiuam possunt inferre: nam medium in negatiua stat pro creante necessario, sicut in sua contradictoria, & in affirmatiua pro creante possibili. Conuertitur enim maior in hanc maiorem de celarent, nullum creans quod necessario est creans possibiliter est Deus. Ex quo sequitur, has, omnis hō nō est vel non fuit albus, omne risibile est & fuit album, debite esse dispositas, quia medium vtroque stat pro illo quod est & fuit. Sicut istę sunt habiles, omnis essentia diuina necessario est creans: quia medium vtroque stat pro creante necessario. Et ex primis inferitur, nullum risibile est vel fuit hō, & ex secundis, nulla essentia diuina possibiliter est Deus. Quę quidem conclusiones inferuntur in celarent ex conuertente maioris & eadem minori. In summa notāda est hęc regula circa secundam figuram, quod si copula prēmisse negatiuę fuerit particularis, copula prēmisse affirmatiuę, debet esse contradictoria prēmisse negatiuę. Et tales prēmisse inferunt conclusionem particularem earundem extremitatum de copula particulari negata. Vnde hic syllogismus optimus est, omnis hō est vel non fuit albus omne risibile nō est & fuit album (prima copula negata) ergo nullum risibile est vel fuit hō. Quę quidem conclusio inferitur in celarent, ex conuertente maioris, & eadem minori.

Contra modū camestres, arguitur, non sequitur, omnes homines. a. hō & omnis hō sunt, nulla risibilia, hō, & oīs hō sunt, ergo nulla risibilia sunt homines, nam casu quo tantum sunt duo homines prēmisse sunt verę, & conclusio falsa: & tamen arguitur in camestres, ergo camestres nō est modus vtilis.

Adnotandū est circa hoc argumentum illud quod supra diximus, videlicet potestatem arguendi ex oppositis solū cōtinuere in secunda & tertia figura: nam in secunda prēmisse participant in predicatis, & in tertia participant in subiectis. Vnde sicut adnotauimus in regula superioris argumēti, copulas prēmīssarū debere esse contradictorias, ita adnotandum est hic, qd quando accipitur pro medio aliquod copulatum, cuius vna pars distribuitur in vna, & in alia altera, debent partes illę inter se supponere secundum exigē-

exigentia contradictionis, aut contrarietatis: ut cautum est in quarto defectu intrinseco. Quod fit: ut premissa huius argumenti sint inhabiles, nam secunda pars medij quae in maiori distribuebatur in ordine ad primam stantem confusa, in minori manet confusa in ordine ad eandem ut patet, quia in contradictoria minori, scilicet, aliqua risibilia homo & omnis homo sunt, secunda pars distribuitur in ordine ad primam stantem determinatam. Ex quo sequitur, quod potestas ex oppositis syllogizandi non se extendit ad subcontrarias: nam ex duabus subcontrariis non sequitur negatio vnius extremitatis de alia. Non enim sequitur, omnes homines omnis homo & homo sunt, & aliqui homines. a. homo & omnis homo sunt, ergo aliqui homines non sunt homines, ut patet in eodem casu: & tamen premissae sunt subcontrariae.

Sed replicatur contra eundem modum, non sequitur, omnis homo erit albus, nullum risibile erit album & nigrum, ergo nullum risibile erit homo & nigrum: nam casu quo nunquam homo erit simul albus & niger sed in diversis temporibus, premissae sunt verae & conclusio falsa, & tamen arguitur in camestres: ergo camestres non est utilis. Respondetur consequentiam non esse in camestres, quia variatur appellatio.

Memeto circa hos duos modos illarum regularum quae inter examinandum quartum defectum intrinsecum monstratae sunt, videlicet non esse inconueniens arguere a confusa ad determinatam in ordine ad vniuersalitatē eiusdem categoricae, etiam si medium supponat confuse in praemissa negatiua. Sicut nec obstat arguere a confusa ad determinatam respectu vnius extremitatis in ordine ad aliam medio supponente confuse in praemissa affirmatiua. Sequitur namque, omnis homo & homo omnes homines sunt, omnia risibilia homines non sunt, ergo omnia risibilia omnis homo. &c. homo non sunt. Item sequitur, omnis homo & homo sunt animalia, nulli homines sunt animalia, ergo omnes homines d. homo & quilibet homo non sunt. Et sequeretur a fortiori utrobique, si nulla sit confusa ex parte medij. Et ratio est, quia utrobique ex eadem maiori & contradictoria conclusio sequitur contradictoria minoris in darij: non obstat quarto defectu intrinseco. Sed tamen neutra consequentia esset bona, si concluderetur loco mixtae pura determinata.

Contra modum festino, arguitur.

Non sequitur, omnem equum homo. a. non habet, aliquem equum omnis homo habet, Argum. ergo aliquis equus non est equus: nam vnico existente equo, qui ab omnibus hominibus possideatur, praemissae sunt verae & conclusio falsa, & tamen arguitur in festino, ergo dictus modus non est formalis. Additur ly. a. in maiore ut prius resoluator ly habens, quam ly homo.

Pro solutione argumenti distinguendum est: quid illic sit medium, & quid illic sint extremitates. Et in primis, ut expositum est in tertio lib. cap. de conuerso, subiectum illarum praemissarum est ly, hō: & praedicatum, habes equum. licet determinatio precedat. Et ideo illa consequentia non habet formam syllogisticam: nam si accipitur pro medio solum ly, homo, quod est subiectum: tunc non concluditur maior extremitas de minori: nam virtualiter syllogismus fit in borardo, solvendae essent praemissae & concludendum esset hoc modo. a. homo nullum equum habet: quilibet homo. b. equum habet, ergo equum. a. habens nullum equum habet: quae (si locutio non esset barbara) esset bona consequentia. Quod si acciperetur pro medio ly, equum habens, concludendum esset, quilibet homo non est, in secunda figura. Si autem acciperetur pro medio solum ly habens. tunc medium nullibi esset totale extremum. Si autem singas (ut insinuat in argumento) solum ly, equum esse, extremitates & ly hō habens, esse medium, tunc non habet formam syllogisticam, quia extremitates non sunt totalia extrema. Nilominus si ly homo in maiori supponeret determinatam in ordine ad ly habens, optima esset consequentia, omnem equum homo non habet: & aliquem equum omnis hō habet, ergo equus non est equus: non propter formam syllogisticam, sed quia praemissae sunt impossibiles.

Contra modum baroco, arguitur:

non sequitur, omnis homo est albus, Petrus non est monachus albus, ergo Petrus non est monachus homo: ut patet si Petrus sit homo albus, non tamen sit monachus albus, & tamen arguitur in baroco: nam id quod se tenet cum medio in minori, concluditur cum maiori extremitate: ergo ille modus non est utilis. Respondetur consequentiam non esse in Baroco, quia vitatur appellatio ex parte illius quod se tenet ex parte medij. Immo medium in maiori & minori diuersimodē appellat

*et si de hanc modum arguitur
et si de hanc modum arguitur
in p. lib. 6. c. 1.*

pellat. Quare pro aliquo accipitur medium in præmissa affirmatiua, pro quo non accipitur secundum acceptionem quam habet in minori negatiua.

Argum. 13 Contra darapti, primum modum tertie figure arguitur. Non sequitur, omnes materiae & formae incipiunt esse animalia, omnes materiae & formae incipiunt esse homines, ergo homines incipiunt esse animalia: nam si nunc sint tantum duae materiae & duae formae separatae, ex quibus hora futura diuisa per partes proportionales, minoribus versus nos in qualibet alia & alia partefiant alij & alij homines, per diuisionem & transpositionem materialium, præmissae sunt veræ, & conclusio falsa: & tamen arguitur in darapti, ergo darapti non est modus utilis.

Ad argumentum concessa maiori negatur minor. Committitur enim ex parte minoris extremitatis sextus defectus extrinsecus, scilicet, ab amplo ad non amplum affirmatiue, quia ly homines, supponit secundum acceptionem quam habet in minori, non tamen secundum illam quam habet in conclusione. Sed concludendum est, ergo quæ incipiunt esse homines incipiunt esse animalia. Eodem modo ex his, omnis homo disputat, omnis homo fuit albus, inferendum est, quod fuit album disputat, ut ly albū, stet pro illo quod fuit album: nam si inferas, album quod fuit album disputat, ly albū, staret pro illo quod est modo album & fuit album, & tunc præmissae essent veræ & conclusio falsa, casu quo omnis homo disputat modo, & nullus esset albus sed fuissent albi. Eodem modo ex his, omnis homo disputat, omnis homo possibiliter est albus, inferendum est, quod possibiliter est album, disputat.

Argum. 14 Contra modum disamis: qui est subalternus ad darapti ratione maioris propositionis arguitur. Non sequitur, homo est præteritus, omnis homo est futurus: ergo futurum est præteritum, nec si inferes, qui est futurus est præteritus, cum casu quo nullus homo esset, & fuissent aliqui præteriti & aliqui futuri, præmissae essent veræ & conclusio falsa: & tamen arguitur in disamis, ergo disamis non est consequentia formalis.

Ad argumentum negatur consequentiam esse in disamis, committitur enim quintus defectus intrinsecus: quia medium in una præmissa stat pro aliquo, pro quo non accipitur in altera. Quare licet medium utro-

bique distribueretur, præmissae essent inhabiles, nempe si ly præteritū, sit participium verbi prætereo, ita ut dicat negationem præsentis, & proportionabiliter accipatur ly futurum: tunc medium in minori non accipitur pro aliquo illorum, pro quibus accipitur in maiori. Et idem est defectus, hic homo est suspensus, omnis homo est decollandus: ergo qui est decollandus est suspensus. Si verò ly præteritum & ly futurum, sint participia verbi, sumes, fui, ita ut non dicant negationem præsentis: tunc licet medium in minori accipatur pro aliquibus pro quibus accipitur in maiori, non tamen pro omnibus: nec est diuerso in maiori accipitur pro omnibus pro quibus in minori. Eodem modo peccat hic paralogismus, omne animal incipit esse: & omne animal definit esse, ergo quod incipit esse, definit esse, nam si omnes homines inciperet esse per vltimum non esse, & omnes equi desinerent esse per primum non esse, nec essent alia animalia, præmissae sunt veræ, & conclusio falsa.

Argum. 15 Contra modum datisi: qui est subalternus ad darapti ratione minoris propositionis arguitur. Non sequitur, omnis materia & forma omnis homo sunt, materia & omnis forma forma & omnis materia sunt: ergo forma & omnis materia omnis homo sunt: nam duobus solis hominibus existentibus, communicantibus in materia, præmissae sunt veræ & conclusio falsa, & tamen consequentia est in datisi: ergo datisi non est modus formalis.

Ad argumentum negatur consequentiam esse in datisi: arguitur enim a confusa ad determinatam ex parte primae partis minoris extremitatis, quæ in minori supponebat confuse in ordine ad secundam partem medij, & in conclusione supponit determinatam in ordine ad maiorem extremitatem. Sed contra solutionem replicatur, optime sequitur, omnis materia & forma omnis homo sunt, materia & omnis forma forma & omnis materia sunt: ergo forma & omnis materia omnis homo sunt (ut secunda pars medij determinatæ supponat in ordine ad maiorem extremitatem) & tamen respectu minoris extremitatis committitur idem defectus, ergo ille non obstat. Respondetur ad hoc quod arguere a confusa ad determinatam respectu vnius extremitatis in ordine ad aliam: non obstat quando nec medium, nec aliqua eius pars supponebat confuse in ordine ad aliam extremitatem distribuat: ut supra diximus in modis indirectis primae figurae. Et quia in priori consequentia secunda pars

pars medij supponebat confuse in ordine ad maiorem extremitatē, & in hac secunda supponet determinate, fit, vt illa prima non teneat, & hac secunda teneat, At vero in diuinis alia ratio est vt videbimus. Non enim sequitur, essentia diuina omnis persona est, omnis essentia diuina est persona: ergo persona omnis persona est: vbi obstat arguere à confusa ad determinatam respectu minoris extremitatis in ordine ad maiorem quāquam medium in maiori stet determinatē in ordine ad eandem: quia illic vna essentia verificatur de pluribus personis. Quare restringenda est solutio replicæ ad terminos creaturarum. Sed de hoc in de terminis diuinis amplius.

Argu. 16. Contra modum Felapton arguitur. Non sequitur, vterque homo non est animal, omnis homo est risibile: ergo risibile non est animal, nam vnico existente homine præmissæ sunt veræ & conclusio falsa: & tamen arguitur in Felapton, ergo Felapton non est modus utilis.

Ad argumentum negatur consequentiam esse Felapton: nam medium in affirmatiua minus restringitur quā in negatiua. Quare, si è contrario in affirmatiua plus restringatur, bene sequitur, nullus homo est lapis, vterque homo est risibilis, ergo risibile nō est lapis. Vbi notanda est regula eadem quæ in secunda figura. Videlicet, quod in hac tertia figura contingit syllogizare ex oppositis, propterea quod præmissæ participant in subiectis. Vnde defectus qui ædificat subcontrarietatem obstat syllogismis huius figuræ: qualis est priori argumento, vbi magis restringitur subiectum negatiuæ quā affirmatiuæ. Sed defectus ædificans contrarietatem nō obstat syllogismo: qualis est in secundo exemplo, vbi magis restringitur subiectum affirmatiuæ quā negatiuæ.

Argu. 17. Contra modum Bocardo qui est subalternus ad Felapton, ratione maioris arguitur. Non sequitur, hominis equus non est animal, quilibet hominis equus est hinnibilis: ergo hinnibile non est animal: nam rebus vt nunc præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. Quod si dicas medium in maiori accipi pluribus acceptionibus & in minori vnica. Contra syllogistice sequitur in ferison, qui est subalternus ad felapton ratione minoris, nullius hominis equus est lapis, equus hominis est animal: ergo animal non est lapis: & tamen committitur idem defectus, ergo ille non obstat

vniversaliter.

Ad argumentum negatur consequentiam esse in bocardo propter defectū assignatum qui est secundus intrinsecus. Sed ad replicam conceditur illum esse syllogismū in ferison: quia maior infert hanc, nullus equus hominis est lapis, vbi subiectū accipitur vnica, quæ cum eadem minori infert eandem conclusionem. Eadem ratione valet hic in bocardo, equus hominis nō currit, cuiuslibet hominis quilibet equus est animal: ergo animal nō currit: quia maior infert hanc, hominis equus non currit, vbi subiectum accipitur nō vnica, quæ cum eadem minori infert eandem conclusionem. Itaque quando mediū in vna præmissarum accipitur vnica, & in alia pluribus, nunquam valet syllogismus, nisi vel illa præmissa, vbi accipitur pluribus, inferat vnā vbi accipitur vnica: vel illa vbi accipitur vnica inferat vnā vbi accipitur pro pluribus, cæteris omnibus inuariatis. Et hæc de secūda pte dicta sint.

Libri quinti tertia pars.

Caput primum.

Superest in hac tertia parte (quod in exordio huius libri polliciti sumus) de triplici syllogismo dicere, videlicet de syllogismo expositorio, de syllogismo in terminis diuinis, ac denique de syllogismo in exponibilibus. Igitur syllogismus expositorius est syllogismus medij singularis: vt Christus est homo, & Christus est Deus: ergo Deus est homo. Hic homo est Italus, & hic homo est Papa: ergo Papa est Italus. Et dicitur syllogismus expositorius (vt docet Sanctus Thomas opusc. 47.) quia est quædam sensibilis resolutio. Etenim syllogismi de medio cōmuni omnes innituntur natura & definitione propositionis vniuersalis: quia omnes, vt supra diximus, mediate vel immediate regulantur per dici de oī, & dici de nullo. Propositio vero vniuersalis est à sensu remota & solo intellectu percipitur. At vero syllogismus expositorius ad sensum exponit suā cōclusionē. Ob idque syllogismus expositorius hoc formali principio nittitur. Quæcunque sunt eadem vni tertio, sunt eadē inter se (pro affirmatiuis) aut pro negatiuis, quæcunque quorū vnū est idem vni tertio, cui alterum est diuersum, sunt diuersa

Nota. De syllo. expositorio.

quæ exponit vni tertio de sensu vel quæ fertur in exponit hylas pro mus de me huius communis est inquit vni tertio

uerla inter se. Item notandum est tertiam figuram accomodatissimam esse in qua constituitur syllogismi expositorii, eo quod illic medium est subiectum in vtraque, & terminus singularis in prædicatione directa, potest quidem esse subiectum, sed non potest esse prædicatum, ut videbimus in prædicamento substantiæ, & tamen syllogismus expositorius fieret in prima vel in secunda figura, terminus singularis deberet esse prædicatum. Quo fit ut in predicationibus indirectis in omni figura possit formari.

Ad syllogismum expositorium in

primis omnes quatuor condiciones essentialis syllogismi de medio communi pariter requiruntur. Prima, videlicet, quod medium sit totale extremum in aliqua præmissarum. Quare non sequitur, quicquid tu amas est virtus. quicquid tu odis est vitium, ergo vitium est virtus: quia medium. s. tu, in neutra præmissarum est totale extremum. Et secunda, videlicet, quod medium sub ratione medij non intret conclusionem. Et tertia, videlicet, quod id quod se tenet ex parte medij in maiori concludatur cum minori extremitate, & id quod se tenet cum medio in minori concludatur cum maiori extremitate. Et quarta, videlicet, quod extremitates sint totalia extrema in præmissis & in conclusione. Item cum syllogismus expositorius possit confici ex terminis communibus pro extremitatibus, fit ut omnes defectus extrinseci qui committuntur in syllogismo de medio communi possint itidem contingere syllogismo expositorio. At vero defectus intrinseci non omnes contingunt syllogismo expositorio, ut puta illi qui accidunt medio ratione quantitatis, unde primus defectus, puta æquiuocationis, potest hic contingere: ut non sequitur Iudas est in cælo, & Iudas est in inferno, ergo existens in inferno est in cælo, si medium in maiori accipiat pro Iuda Thadæo, & in minori pro Scarioth. Item secundus ratione diuersarum acceptionum, puta vnica & pluribus ut non sequitur, hoc album & hoc nigrum erunt homines, nulli hoies sunt vel erunt hoc album & hoc nigrum, ergo nulli hoies sunt vel erunt homines, ubi medium in maiori accipiat pluribus, & in minori vnica. Si enim Petrus nunc sit albus qui nec erit albus nec niger, Paulus vero erit niger qui nec est albus nec niger, erunt tamen ambo simul, præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. Tertius vero defectus ratione quantitatis, videlicet, ex puris particularibus, non potest syllogismo expositorio contingere, quia

terminus singularis non est particularitas dum modo sit pure singularis: nam in terminis diuinis contingit sub forma syllogismi expositorii arguere ex puris particularibus, ut non sequitur, hæc essentia diuina est Filius, hæc essentia diuina est Pater, ergo Pater est Filius, quia singularis non æquiualeat vni de omnibus. Et in terminis creaturarum potest argui ex puris particularibus, quando medium constat ex singulari & communi, ut non sequitur, hominis brunellus non est animal, hominis brunellus est equus, ergo equus non est animal, quia maior verificatur pro homine qui non possidet brunellum, & minor pro homine qui possidet brunellum. Sed tamen si medium accipiatur vnica acceptione, bene sequitur, brunellus hominis non est animal, brunellus hominis est equus, ergo equus non est animal. Item quartus defectus intrinsecus, qui etiam contingit ratione quantitatis, non habet locum in syllogismo expositorio: quia si totale medium est terminus singularis, nullus pars est particularitas in ordine ad aliam. Nec quintus defectus eadem ratione habet locum cum, puta, si ubi non distribuitur accipiat pro pluribus. At vero sextus defectus accidere potest syllogismo expositorio, stat enim medium supponere in præmissa affirmatiua ipso non supponente in negatiua. Ut non sequitur, hoc album non est animal (demonstrato Petro nigro qui fuit albus) hoc album fuit homo qui est homo, ergo homo non est animal. Imò præmissæ sunt inhabiles sicut istæ: Brunellus Petri non est animal, & brunellus est equus. Septimus denique defectus ex puris negatiuis communis quidem est etiam syllogismo expositorio, ut facile est experiri.

At vero contra hæc arguitur primo. Non sequitur, hoc animal est homo & hoc animal est equus (primo pronomine demonstrante Petrum, & secundo brunellum) ergo equus est homo, & tamen arguitur expositorie, ergo syllogismus expositorius non est formalis. Ad argumentum negatur syllogismus esse expositorium, sed defectus diuersus est secundum diuersas opiniones. Tenentes enim pronomen demonstratiuum non esse partem subiecti, sed totius propositionis, quam denominat singularem, dicunt consequenter, medium non teneri illic æquiuoce quantum ad significationem, sed solum accipi pro diuersis, quia singularizatur pro diuersis: nam totale medium est ly animal, quod vniuoce

*1. vni syllogismo
vniuocum est siq om
ne q est sic genit
aliquid. C. quid quid
est de quibus dicitur
est falsum. unde
conditio requiritur
ad syllogismum ex
positorium est q
medium sit secundum
singularem sit addi
tione vniuocum om
ne quod est. si quid
quid est. 2. q me
dium sit singulare
sit secundum quod
hic non est vniuocum
syllogismus qualiter
falsus est scientia et
qualiter falsus est al
bedo. si albedo est
scientia. 3. q me
dium accipiat vni
uocum unde est
falsus et istud
non est falsum. q
falsus est falsus.*

Argumentum.

*hec condictio
dat qd mediu
syllogismi ex
positorii debet
esse terminus
singularis. sed
non potest esse
prædicatum. si
syllogismus
expositorius
non potest
constitui in
prima vel in
secunda figura
nota. 2
Conditio
nes syllo.
exp.
debet esse
redierum,*

*q. quid de terminis
habitu debet
minori a po
nunt post vnu
am vniuocum
a pluri dicitur
de defectu
fui prædicati
non, in maiori
accipit prædicatum
determinatio
adit de terminis
l. d. primum hoc
est in prædicato*

T signi

Liber quintus.

significat hominem & equum. Et hanc puto esse veram solutionem. Nam certe pronomen demonstratiuum non efficitur magis pars subiecti, quam signum distributiuum. At vero tenentes pronomen esse partem subiecti adhuc sunt diuersi: nam Dorpi, tenet, idem pronomen vniuoce & communiter posse demonstrare diuersa supposita. Et ideo nec secundum illam est defectus æquiocationis, sed solum quia medium accipitur pro diuersis, nam totum complexum, hoc animal vniuoce significat hominem & equum. Qui vero tenent pronomen esse partem subiecti & cum hoc tenent idem pronomen non posse vniuoce demonstrare diuersa supposita, sed esse velut notitiam singularem quæ à solo demonstrato efficitur, isti assignant dicto syllogismo defectum æquiocationis, quia totum medium aliud significat in maiori, & aliud in minori. Et certe si pronomen demonstrat rem ad sensum vel ad intellectum singulariter, credo hoc esse verum, vt diximus de quantitate propositionis, videlicet, quod sit notitia singularis rei demonstrata. Aliud est quando lego vel audio communiter, iste homo vbi nihil singulariter demonstratur. Tunc enim forte concipimus actum syncategorematicum communis significationis.

Dub. 1.

Sed dubia sunt hic parua de multis alijs paralogismis. Primo quaeritur defectus huius, hoc est necessarium, & hoc est atrametum (vtrouque demonstrata hac propositione, Deus est) ergo atrametum est necessarium. Defectus est æquiocationis maioris extremitatis. Nam ly necessarium, in maiori accipitur secundæ intentionaliter, & in conclusione primæ intentionaliter. Sed concludendum est, ergo atrametum est propositio necessaria. Secundo quaeritur defectus huius, hoc est aliud quam te esse lapidem, & hoc est impossibile (vtrouque demonstrata hac propositione, homo est equus) ergo impossibile est aliud quam te esse lapidem. Respondetur, quod si ly impossibile, & ly aliud, eodem modo accipiantur in præmissis, & in conclusione, vt puta quod ly impossibile, in conclusione accipiat secundæ intentionaliter sicut in minori optimus est syllogismus, & sicut præmissæ sunt veræ, ita & conclusio. Est enim sensus conclusionis, quod aliqua propositio impossibilis est alia res, quam te esse lapidem. Si vero ly impossibile, quod in minori accipitur secundæ intentionaliter, in conclusione accipiat primæ intentionaliter, vt faciat modalem compositam, consequentia non

Dub. 2.

valet, tum, quia ly impossibile, diuersimode accipitur in minori, & in conclusione: tum, quia non modificat in conclusione idem dictum quod erat maior extremitas: quia in maiore extremitate totum illud, aliud quam te esse lapidem, non accipiebatur tanquam vnu dictum propositionale, sed ly aliud, erat determinabile, & reliquum erat determinatio, sed in conclusione ly impossibile, fertur in totum illud aliud, quam te esse lapidem, tanquam in vnum dictum, vt æquiualeat huic, necessarium est te esse lapidem.

Secundo arguitur, non sequitur, Argumentum

hoc animal si est Petrus est rationale, brunellus est hoc animal si est Petrus (pronome vtrouque demonstrante Petrum) ergo brunellus est rationalis, & tamen arguitur expositorie, ergo. Ad secundum argumentum distinguitur, quid singularizet pronomen, hoc. Si enim singularizet totum conditionatum vni ca acceptione, quod sit medium, tunc optimus est syllogismus, & sicut conclusio est impossibilis, ita & minor. Si vero singularizet solum primam partem tanquam medium quod tunc erit terminus concurrens, syllogismus non valet. Defectus enim intrinsecus est, quia medium nullibi est totale extremum, & extrinsecus, ab amplo ad non amplum, quia minor extremitas in minori ampliatur à conditionato, quod accipitur pluribus acceptionibus. Et tunc sensus maioris est, si hoc animal est Petrus, hoc animal est rationale, & sensus minoris est, si brunellus est Petrus, brunellus est hoc animal, qui sunt ambo veri. Sed si prima parte singularizata, totum conditionatum esset medium, tunc argueretur ex puris particularibus, quia totum conditionatum est terminus communis. Et sensus est aliquid quod est hoc animal si est Petrus est rationale, & brunellus est aliquid quod est hoc animal si est Petrus, ergo brunellus est rationalis. Sed quisnam defectus est in his paralogismis, hoc animal est album, Petrus est hoc animal si est Petrus, ergo Petrus est albus si est Petrus, hoc animal est album, brunellus est Petrus si est hoc animal, ergo brunellus est Petrus si est albus (vbiunque demonstrato Petro) in quibus illud quod se tenebat ex parte medi in minori concluditur cum maiore extremitate. Respondetur, vtrouque variatur appellatio: nam variatur illatio, in primo enim subsumitur sub termino illato, vt si argueres, si Petrus est Petrus, Petrus est hoc animal, & hoc animal est album, ergo si Petrus est Petrus,

Petrus

Petrus est albus. Et in secundo subsumitur, sub termino inferente, ac si argueres, si brunellus est hoc animal brunellus est Petrus, & hoc animal est albus, ergo si brunellus est albus, brunellus est Petrus, idem est defectus huius paralogismi posito hoc albo ponitur albedo, hoc albus est Petrus, ergo posito Petro ponitur albedo, nam ablatius, hoc albo virtualiter est terminus inferens, ac si argueres, si hoc albus est albedo est & hoc albus est Petrus, ergo si Petrus est, albedo est. Eodem modo quo distinguimus in conditionatis, distinguendum est in ceteris complexis. v. g. si in hac consequentia, hic homo vel equus est homo, hic homo vel equus est equus, ergo equus est homo, totum disiunctum vnica acceptione singularizetur pro Petro, nullus est defectus: & minor est impossibilis. Si verò sola prima pars singularizetur, tunc si totum disiunctum accipitur pro medio, arguitur ex puris particularibus. Si autem sola pars particularizata sit, medium in neutra præmissarum est totale extremum. Quare neutro modo valet consequentia.

Argu. 3.

Tertio arguitur, non sequitur, quod ego habeo tibi do, ego habeo oculos, ergo oculos tibi do: nam si darem tibi librū quē habeo, præmissæ essent veræ & conclusio falsa, & tamen arguitur expositorie, ergo. Ad tertium negatur consequentiam esse expositoriam, nam si totum illud complexū, quod ego habeo accipitur pro medio, & minor accipitur in hoc sensu, oculi sunt aliquid quod ego habeo, tunc arguitur ex puris particularibus. Si vero accipitur pro medio solum pronomen, ego, tunc illud quod se tenet ex parte ipsius in maiori non concluditur cum minori extremitate, sed inferendum esset, quod ego habens oculos habeo, tibi do. Idem defectus est in hoc paralogismo, quod ego habeo tu non habes, ergo habeo oculos, ergo tu non habes oculos. Nec sequitur, ergo tu oculos nō habes. Nec sequeretur, ergo tu oculos habens non es (vt evitetur defectus extrinsecus à non distributo ad distributum.) Nam si in simili non sequitur, quod ego habeo tu non vides, ergo habeo equum, ergo tu equum videns non es: nam si tu solus videres equum meum nec alius videret equum nō tamen vides tunicam meam, præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. Sed tamen in illo sophismate proposito aduersus Diogenem, quod ego sum tu non es ego sum homo, ergo tu non es homo, non est defectus intrinsecus, nam totum illud, quod

ego sum est terminus singularis. Sed solus est defectus à non distributo ad distributum ex parte de ly homo. Quare bene inferitur, tu homo non es.

Sed dubium est de hoc paralogismo quicquid ego sum tu es, ego sum Dominicus ergo tu es Dominicus: nā ex vna parte nullus apparet defectus & ex alia videntur præmissæ veræ & conclusio falsa: quia subiectum maioris videtur distribui accommode pro natura vel specie, vt sit sensus, cuiuscunq; speciei ego sum tu es. Respondetur: quod si subiectum maioris distribuatur personaliter pro individuo, bonus est syllogismus & maior est falsa. Si vero distribuatur simpliciter pro natura, non est sufficiens distributio, sed arguitur ex puris particularibus. Eodem modo distinguendus est hic syllogismus, hæc herba est viridis in horto meo (demonstrata herba sicca quæ est extra hortum meum) hæc herba est sicca, ergo herba sicca est viridis in horto meo. Si enim est singularizatio personalis pro individuo, bonus est syllogismus, sed maior est falsa, si vero sit singularizatio solum simpliciter, syllogismus non valet, nisi conclusio accipitur in bono sensu, scilicet, herba similis huic est viridis in horto meo.

Quarto arguitur, non sequitur, Arg. 4.

Petrus habens equum non equitat illum, Petrus habens equū est homo habens equū, ergo homo habens equum non equitat illū. Nā si Petrus qui habet equū nō equitat equum propriū sed alienū, præmissæ sunt veræ & conclusio falsa tamen arguitur expositorie, ergo. Respondetur consequentiam non esse expositoriam: arguitur enim ex parte relativi ab inferiori, ad suum superius, siue à magis ad minus restrictum cum distributione. Dictum enim est in capite de relativis relatiuum substantiæ nō reciproci referēs aūs eiusdē categoriæ referre ipsum restrictē. i. cū habitudine terminorū illius extremi in quo situatur antecedens. Vnde in maiori ly illum, supponit solū pro equo possessō a Petro, & in conclusione pro quocunq; equo possessō ab homine. Quare inferēdū est ex illis præmissis, homo habens equum non equitat illum equum Petri. Sicut ex his, omnis homo habens equū equitat illum, Petrus habens equū, est homo habens equū, nō est inferendum, ergo Petrus habens equum equitat illum, ne arguatur à minus ad magis restrictum affirmatiue. Sed inferendum est, ergo Petrus habens equum equitat equum possessum ab homine.

*id quod quid est in deo, probat, qd. si illud est accident
et pater non accidit, non sequitur qd. deus ipse non est
omnino perfectus, et videtur enim per se habere perfectum, ne
substantia non sit illa quod est in deo non esset enim plura
eandem nec quatuor, namque est non homo non equus.*

Liber quintus.

Caput secundum.

Not.1.

In hoc secundo capite polliciti sumus de terminis diuinis non nihil dicere: nam exacta illorum disputatio, etiam in Theologia est difficillima. Operæ pretiū enim duximus Summulistas admonere ne errores statim imbibant, quos cum venerint ad theologiam eluere non possint. Nam à paucis hinc annis nescio quæ commenta in materia de trinitate admissa sunt, quæ sancti patres nihilominus quæ hæreticæ reputassent. Nec illa isti homines cōfississent si non præ properè de trinitate tractassent antequam sanctos patres & theologiā cōsuluisset. Nescio an dignitas rei me in acerbiora verba quam pro ingenio meo propulerit.

Not.2.

Quæritur ergo, an leges oppositionum syllogismorum ad terminos vltq; diuinos extendantur. Et videtur qd non. Hæ nāq; propositiones, omnis essentia diuina est pater, aliqua essentia diuina non est pater, sunt contradictoriæ secundum conditiones positas & tamen sunt veræ, nam affirmatiua est vera & negatiua colligitur hoc syllogismo, filius non est pater, filius est aliqua essentia diuina ergo essentia diuina non est pater. Secundò, hæc consequentia, omnis essentia diuina est pater, filius est essentia diuina, ergo filius est pater: est in darii secundum conditiones suprā cōstitutæ, & secundum fidem catholicam conclusio est falsa, cum tamē maior appareat vera ergo cōditiones syllogismi de medio cōi non habet locū in diuinis. Tertiò arguitur, hic syllogismus, hæc essentia diuina est pater, hæc essentia diuina est filius, ergo filius est pater, videtur expositorius, & tamen præmissæ sunt veræ & cōclusio falsa. Et eadem arte possumus arguere contra principia negatiua: quia non sequitur, pater non est filius: pater est essentia diuina, ergo essentia diuina non est filius. Et sic videtur quod principia oppositionum & syllogismorum nō teneant in diuinis. Sed in cōtrarium est autoritas omnium theologorum asserentium omnia principia terminorum creaturarum communia esse in vniuersum terminis diuinis. Et ratio est, quia huiusmodi principia sunt communes animi conceptiones, quibus intellectus suapte natura dissentire non potest. Vnde si in terminis diuinis paterentur instantiam, tunc articuli fidei repugnarent intellectui humano ac proinde non essent nobis persuasibiles, quod est erroneum.

*nam cum indiuisibile
aut sit una simpli
prima essentia
natura. omnis illa
essentia est pater,
et filius est
omnis essentia. et
spiritus sanctus est
omnis illa essentia*

Tria puncta tractabuntur in hoc Not.3.

capite iuxta tria argumenta proposita. Primum de oppositionibus. Secundum de syllogismis de medio communi. Et tertiū de syllogismis expositoriis. Vbi primū omnium supponenda est fides catholica: videlicet qd deus est vnus in essentia & trinus in personis. Quo fit vt quicquid est in deo identificetur cum essentia, siue in singulari, siue in plurali: siue absolutum sit, siue relatiuum: siue in abstracto accipiatur, siue in cōcreto. Vna enim simplicissima essentia est pater, & est filius, & spiritus sanctus: & omnes tres personæ complēxiuē, & est paternitas, & est filiatio, & est bonitas, & est iustitia, &c.

Ex hoc sequitur secundum nota-

Not.4.

bile qd nomen quodcūq; in diuinis habet duplex significatū, videlicet immediatū, & mediatū. Immediatū est illud qd per se significat & p quo supponit etiā si distingueretur a quo cūq; alio: vt immediatum significatum de ly essentia, est ipsamet essentia, & significatum immediatū de ly persona, est quodcūq; suppositū, & significatum immediatū de ly pater est persona patris, & significatū immediatum de ly paternitas, est relatio. Sed significatum mediatum est illud, de quo terminus verificatur eō solū quia identificatur cū suo p se & immediato significato: vt ē conuerso, essentia est significatum mediatū de ly persona. aut de ly pater, & quacūq; persona est significatū mediatū de ly essentia. Nam nomē pater non significat formaliter & de per se essentiam, sed verificatur de illa rōne identitatis cū suo significato. Et eadem ratione, nomē essentia verificatur de quacūq; persona. Vnde si per impossibile persona distingueretur ab essentia, sicut album ab albedine, neutrum nomen verificaretur de significato alterius.

Significatū in immediatū & mediatū.

Tertiò notādū est terminos diui-

Not.5.

nos esse in triplici differentia. Alij sunt essentialis, alij personales, & alij notionales. Terminus essentialis secundum modernos summulistas, est terminus qui supponit pro essentia & quacūq; persona diuina: vt ly essentia, ly Deus. Terminus personalis est, qui pro vna persona diuina supponit, non tamen coniunctim pro pluribus: vt ly persona, ly pater, & similis. Sed terminum notionalem dicunt esse terminum qui pro pluribus personis coniunctim supponit, non tamen diuissim: vt ly trinitas, ly personæ, in plurali.

Triplex terminus diuissiuus

qui significat aliquam ad diuissiuam personam distinctam

At verò

strarentur duæ personæ copulatiuæ, illa esset falsa. Per oppositum quando subiectum huius negatiuæ, aliqua essentia diuina non est pater, particularizatur incomplete, facit hunc sensum, hæc essentia diuina non est pater, & hæc essentia non est pater (primo pronome demonstrante essentiam & secundo patrem:) vel hæc essentia diuina non est pater, & hæc essentia diuina non est pater (primo pronome demonstrante essentiam & secundo filium.) Et ita transeundum est disiunctiue ad essentiam & copulatiue ad Spiritum sanctum, ut tota resolutio sit vna disiunctiua composita ex pluribus copulatiuis, & in vna parte cuiuscunque copulatiuæ demonstretur essentia, & in alia persona. Ex quo sequitur illam negatiuam esse falsam: quia quælibet copulatiua est falsa pro illa parte in qua demonstratur essentia. Quod si demonstraretur duæ personæ disiunctiue, esset vera. Nomina vero personalia non dicuntur ita proprie distribui complete vel incomplete: sed pro significato mediato vel immediato distributionem incompletam vocabant antiqui: & quidem significantius distributionem in termino, id est, pro per se significato termini: & distributionem completam vocabant distributionem termino & extra terminum, id est, pro significato mediato & immediato. Imò etiam extra numerum: nam essentia (in singulari) supponit pro singulis personis, & pro omnibus collectiue.

Not. 7.

Per hanc doctrinam respondent ad argumenta partis negatiuæ quæstionis. Dicunt enim ad primum, quod si subiectum affirmatiuæ distribuitur complete & subiectum negatiuæ particularizetur complete sunt contradictoriæ, & affirmatiua est falsa & negatiua vera. Si vero subiectum affirmatiuæ distribuitur incomplete, & subiectum negatiuæ particularizetur opposito modo incomplete: sunt itidem contradictoriæ: & affirmatiua est vera & negatiua falsa. Sed si subiectum affirmatiuæ distribuitur complete & subiectum negatiuæ particularizetur incomplete: aut contra, subiectum affirmatiuæ distribuitur incomplete, & subiectum negatiuæ particularizetur complete, neutro modo sunt contradictoriæ, quia in primo modo manet eadem vniuersalitas in vtraque suntque proinde contrariæ, & simul falsæ, & secundo modo manet eadem particularitas, ob idque sunt subcontrariæ, & simul veræ. Eadē arte respondent ad secundum. Quod si medium in maio-

ri distribuitur complete, consequentia est syllogistica, & maior est falsa. Si vero distribuitur incomplete, consequentia non valet quia arguitur ex puris particularibus. Sed quid si in maiori distribuitur incomplete, & in minori particularizetur, opposito modo incomplete: ut si dicas: filius aliqua essentia diuina est. Deberet namque consequentia esse syllogistica. Nam in ceteris omnibus signis incomplete, ut sunt ly omne, pro generibus singulorum, ly vterque ly aliter. &c. dictum est sufficere ad formam syllogisticam, quod medium in altera præmissarum incomplete distribuitur, in altera particularizetur opposito modo, incomplete, & tamen præmissæ sint veræ & conclusio falsa: si extremitates solummodo accipiuntur pro significatis immediatis. Ad hoc deberent dicere consequentiam non esse syllogisticam, quia adhuc arguitur ex puris particularibus. Nempe sic quæ dicta sunt accurate inspexeris, experieris in affirmatiuis particularizationem incompletam æquiuale re particularizationi complete, non tamen distributionem distributioni, sed in negatiuis distributionem incompletam æquiuale re distributioni complete, non tamen particularizationem particularizationi. Quare minor illa, filius aliqua essentia diuina est, est vera prædicato particularizato incomplete: nam habebit duas singulates veras demonstrando essentiam diuinam & filium. Eadem ratione respondetur ad tertium, quod si in maiori in illa, hæc essentia diuina est pater, subiectum singularizetur complete, ut æquiualeat vni de omni, scilicet, quicquid est hæc essentia diuina est pater, dictus syllogismus est expositivus, & maior est falsa. Si vero in neutra singularizetur complete, consequentia non valet, quia arguitur ex puris particularibus. Hæc est opinio modernorum Summulistarum.

Lectio secunda.

At vero contra hanc opinionem No. 2.

arguitur, & primum contra fundamentum eorum quod nomen essentiale supponit in abstracto pro persona. Nomen essentiale non accipitur pro persona, ergo non supponit pro illa: nam nomen supponere pro aliquo est, accipi pro illo: & patet antecedens, quia nomen accipi pro aliquo est quod ponatur loco illius in propositione, iuxta illud Arist. 1. El. ch. Quia res nobiscum ferre non possumus utimur terminis pro rebus: sed ly essentia, nunquam ponitur loco patris: quoniam vult enuntiare primam

primam personam Trinitatis generare. nō dicit essentia generat, vt ly essentia ponatur loco personae patris. Vnde Sanc. Thom. 1. part. quaestio. 39. artic. 5. pro eodem reputat quod subiectum huius propositionis. Essentia generat, supponat pro persona patris, & quod dicta propositio concedatur vera & vtrunque dicit fuisse, errorem Abbatis Ioachim. Si dicas Abbatem Ioachim eo errare, quia concedebat illam subiecto supponente pro significato immediato (nam pro significato mediato nullus esset error) contra. In toto capitulo. damnamus, nec in tota doctrina Abbatis Ioachim non inuenitur talis distinctio. Et si posset subiectum supponere pro persona nūquā fuisset simpliciter damnata illa propositio, sed distingueretur. Eadem ratione nec ly persona, nec illud nomen personale supponit pro essentia quia nunquam accipitur pro illa. Nūquam enim ad enūtiandum quod aliquid est commune tribus personis dicemus quod pater aut filius est communis tribus. Secundo arguitur. Si ly essentia, supponat pro persona concedenda est illa copulatiua, aliqua essentia diuina est pater, aliqua essentia diuina non est pater (subiecto vtroque complete particularizato) quam ipsi audacter concedunt. Sed certe Augustinus & omnes patres hoc nūquam ausi fuissent, nec admitterent illam negatiuam posse facere aliquem sensum verum. Repugnat enim intellectus, quod non sit nisi vnica essentia simplicissima & tamen aliqua sit pater & aliqua non sit pater: nam certe si aliqua essentia non esset pater, nescio quā nā esset pater. Sed quid putas. Est qui inueniat modum concedendi hanc propositionē. Aliqua essentia diuina est pater, & eadem essentia quae est pater non est pater: quia totam inquit illud complexum, eadē essentia quae est pater, potest accipi pro significato mediato, scilicet, filio, quā tamē propositionem abhorret Christianissimus audire. Tercio. Si ly essentia, supponit pro persona, sequitur (vt quidam eorum concedunt,) qd hāc esset vera essentia diuina differt à patre, subiecto complete particularizato, quia filius differt, vel distinguitur à patre. Imò debet concedi quod essentia quae est pater distinguitur à patre. Quod si quis concessisset tempore sanctorum patrū, credo fuisset combustus. Quarto arguitur: quod nec nomē personale accipiat nec proinde supponat pro essentia: nā alias sequitur (vt ipsi fatentur) quod pater est filius, quae quidē locutio, Sabellianis conformior est, quā Christianis. Quod si dicas illam esse veram in hoc

sensu, id est, pater est res quae est filius, hoc est erroneū qd illa propositio possit facere talem sensum. Nec hoc sancti patres admississent, nā certe si illa propositio posset facere talem sensum distinxissent sancti patres, quod nūquā somniarunt, sed simpliciter condemnarunt illam. Et Christus redemptor noster nūquā dixit, ego sum pater, sed dixit, ego & pater vnū sumus. Et Ioannes quinto cap. suae Cano. non dixit, pater est verbum, aut pater est Spiritus sanctus, sed dixit, pater, verbum, & Spiritus vnū sunt. Quinto denique arguitur. Eadem ratione cōcedenda esset hāc, pater est non pater, vt aliqui illorum cōcedunt: nam pater est filius qui est non pater. Ex quo sequitur hāc esse fallam, tantum pater est pater: nam cōtra dictoria secundae exponentis est vera, scilicet, aliquid non pater est pater.

Igitur vt sanctus Thomas loco citato docet, & est communis sententia theologorū, nec nomē essentiale in abstracto supponit pro persona, nec nomen personale pro essentia, quanquam vtrunque nomen verificetur de significato alterius. Sed isti in hoc decepti sunt, quia idem reputant nomen verificari de aliqua re, & supponere pro illa: cū tamen non conuertuntur. Nam licet omne nomen supponens pro aliqua re verificetur de illa, non tamen e conuerso: saltem in diuinis. Concedimus enim quod pater est essentia, nō quia essentia accipitur illic pro patre nec pater pro essentia, sed pater accipitur solum pro patre, & essentia pro essentia. Conceditur tamē propter identitatē essentiae cū patre, vt docet S. Thom. loco citato in solutione ad. 4. Ita quae quanquā concedamus personā esse significatum mediatum de ly essentia propter identitatem personae cum essentia, non tamen debemus aliquo modo concedere qd persona sit suppositum de ly essentia, quia nunquam ly essentia, accipitur pro persona. Et eadem ratione quanquam essentia sit significatum mediatum de ly pater, non tamen est suppositum illius, quia nunquam loco essentiae, vtinur nomine personae. Sed tamen in concreto nomina essentialia propriissime accipiuntur pro personis, quia significant illas personas in concreto in quibus formaliter est essentia. v. g. si cut album, significans albedinem de formali, & homo significans humanitatem supponit pro Petro, ita ens Deus, iustus bonus, &c. omnia supponunt pro singulis personis, in quibus est essentia, quam hae nomina significant de formali.

Nota. 2.

non ualeat pater
fieri qd supponit,

non tamen ualeat
formali idem signi
ficari et sic essentia
non supponit pro pa
tre & pater accipiet
de se sic filio et si
itay pater, sed non
non supponit pro
significatiōe in media
to et hoc idem signi
ficat ex dicto ad. 4.
possibile in materia
de suppositis qd si gen
ta pater pater fuit
dicitur et pater non
demonstrat hanc rem sig
nificatiōem per ipse
femininam qd hāc
immediata rem non con
fiteri pater pater si
pater non demonstrat
nec pater non.

T 4

Ex

ex hoc sequitur quoniam quodlibet in diuinitate non est eadem
 forme quodlibet in diuinitate est eadem forme quodlibet in diuinitate
 forme quodlibet in diuinitate est eadem forme quodlibet in diuinitate
 forme quodlibet in diuinitate est eadem forme quodlibet in diuinitate
 forme quodlibet in diuinitate est eadem forme quodlibet in diuinitate
 forme quodlibet in diuinitate est eadem forme quodlibet in diuinitate

Liber quintus.

Nota.3.

Ex hoc notabili primo sequitur

secundū, qd nullū nomen diuinū potest distri-
 bui nisi in termino. i. pro suo immediato sig-
 nificato: quia nō accipitur nisi solū pro illo
 v.g. subiectū huius, omnis essentia diuina est
 pater, non pōt distribui nisi solū pro essen-
 tia: qā non accipitur pro persona. Sed vt distri-
 buatur p personis, opus est dicere, oīs res que
 est essentia diuina est pater, vt ly res, accipia-
 tur transcendentaliter. Quare illa propositio
 non pōt admittere sensum falsū: sed simpli-
 citer est vera sine distinctione. Sicut econuer-
 so hęc, pater est filius, simpliciter est falsa, nec
 potest admittere sensum verū: quia extrema
 non possunt accipi pro essentia. Sed vt acci-
 piantur pro illa dicendum est, res quę est pa-
 ter est filius: quę est vera. Sed posset quis dice-
 re qd quanquam in rigore illa sit vera, omnis es-
 sentia diuina est pater, nihilominus potest ac-
 cipi in sensu de omni, vt æquualeat alteri, sci-
 licet, omnis res quę est essentia diuina est pa-
 ter. Et quanquam illa in rigore sit falsa, pater
 est filius, nihilominus potest accipi vt faciat
 sensum alterius, aliqua res quę est pater est fi-
 lius. Ad hoc respondetur qd nullo modo iux-
 ta propriā significationē verborum pōt hoc
 admitti: nec aliqui sancti admississent: nā dice-
 re qd hęc omnis essentia diuina est pater, faciat
 hunc sensum, omnis res quę est essentia diui-
 na est pater: & aliqua essentia diuina non est
 pater faciat illum, aliqua res quę est essentia
 diuina non est pater. Et illa, pater est filius, fa-
 ciat illū, aliqua res quę est pater est filius nul-
 latenus hoc admittit significantia propositio-
 num. Et certe si sanctos Doctores consului-
 sent, nunquā tā liberis verbis isti loquerentur:
 enimvero vt inquit Hieronymus ex verbis
 inordinate prolatis incurritur hęc hęc. Et
 Dico. i. cap. de diuinis nomini. Non est, inquit,
 audiendum aliquid dicere de Deo præter ea
 quę nobis ex sacris eloquijs sunt expressa. Et
 August. libr. 10. de citate Dei. capitul. 23. libe-
 ris, inquit, verbis vtuntur philosophi: nec in
 rebus ad intelligendum difficillimis offensi-
 ne religiosarum aurium pertimescunt: nobis au-
 tem ad certā regulā loqui fas est: ne verborum
 licetia, etiā de rebus quę his significantur, im-
 piā gignat opin. Hęc August. Et re vera qui
 concedunt tres esse deos (quod in Summulis
 imbibebant) non loquuntur catholicē, vt do-
 cet Athanasius in symbolo. Nec potest illa
 propositio admittere hunc sensum, scilicet, qd
 sint tres personę, quarum quilibet est Deus.

Ex dictis sequitur hanc proposi-

Nota.4.

tionem, omnis essentia diuina est pater, æqui-
 pollere huic, aliqua essentia diuina est pater
 & huic, hęc essentia diuina est pater: quia nō
 est nisi vnica essentia. Et vniuersaliter in omni-
 bus affirmatiuis vel negatiuis cuiuscunq; præ-
 dicati idem est qd ly essentia, distribuatur, vel
 particulariter vel discretē supponat. Sequitur
 secundo, qd quanquam nomen nunquam di-
 stribuatur nisi in termino pro significato im-
 mediato, nihilominus tales propositiones ali-
 quando æquivalent in cōsequēdo alijs in qui-
 bus distributio est extra terminum, & aliquā-
 do non. v.g. in affirmatiuis, quando prædica-
 tum est nomē essentiale vel commune perso-
 nale, æquivalent in consequēdo, omnis essen-
 tia diuina est essentia, & omnis res quę est es-
 sentia diuina est essentia: similiter omnis es-
 sentia diuina est persona, & omnis res quę est
 essentia diuina est persona: sed si prædicatum
 sit nomen singulare personę, non æqualeat,
 omnis essentia diuina est pater, & omnis res
 quę est essentia diuina est pater. In negatiuis
 verō vniuersaliter æqualeat ly essentia diui-
 na, in consequendo vni de omni etiam si nul-
 lo signo modificetur. Acquivalent enim ali-
 qua essentia diuina non est pater, & nulla res
 quę est essentia diuina est pater. Et similiter
 si a parte prædicati ponatur terminus com-
 munis, essentialis, vel personalis. Sed aliud est
 de nominibus notionalibus, non enim æqui-
 ualent, essentia non generat, & nullares quę
 est essentia generat. Tertiō sequitur (vt puto)
 qd istę propositiones, omnis essentia diuina
 est pater, aliqua essentia diuina nō est pater,
 non sunt eiusdem formę cum istis, omnis ho-
 mo est Petrus, homo non est Petrus, quia non
 faciunt sensum de omni, sicut istę.

Lectio tertia.

Per hęc ad quæstionem proponi

Nota.2.

tam responderetur affirmatiuē, videlicet quod
 omnes leges oppositionum & syllogismorum
 tenent in diuinis, sicut in creaturis. Nec fas
 esset dicere articulos fidei non posse intelli-
 gi saluis legibus & principijs dialecticis. Vnde
 ad primum argumentum conceditur illas esse
 contradictorias, omnis essentia diuina est
 pater, aliqua essentia diuina non est pater. Et
 idem esset si subiectum vtriusque staret parti-
 culariter aut discretē, cum non sit nisi vnica
 simplicissima essentia. Et affirmatiua est ve-
 ra & negatiua simpliciter falsa: nec potest
 facere

Ad primū

facere aliquem sensum verum vt expositum est. Hæc verò, persona est pater, persona non est pater, non sunt contradictoria: sed sub contrarietate. Sicut ista, homo non est Petrus, homo est Petrus: nam ly persona, supponit pro pluribus personis diuisim. De his verò, Deus est pater, Deus non est pater, statim dicemus.

Ad secundum negatur illam cō

Nota. 2. sequentiam esse in darij, omnis essentia diuina est pater, filius est essentia diuina: ergo filius est pater: nam maior non æquiualeat vni de omni: sed perinde est ac si acciperetur sine signo distributo. Quare licet subsumeres, filius omnis essentia diuina est, nihil valeret: nisi in altera illarū exprimeres, oīs res, quæ est essentia diuina: vt ly res, accipiat transcendentem & pro persona & pro essentia. Et hoc est distribui in termino & extra terminū. Ex quo colligitur defectus huius paralogismi, filius non est pater, filius est essentia diuina, ergo essentia diuina non est pater: in quo arguitur ex contradictorio conclusionis alterius & eadem minori inferendo contradictorium maioris. Arguitur em̄ virtualiter à non distributo ad distributum ex parte de ly essentia. Est em̄ regula, quam supra posuimus, quod quando in aliquo paralogismo arguitur ex puris particularibus, tunc arguendo ex vna præmissa rum & contradictorio cōclusionis ad alteram præmissam: arguitur à non distributo ad distributum. Et ita est hic. Nam in minori ly essentia, non distribuitur virtualiter: & distribuitur virtualiter in cōclusionē. Quia minor non æquiualeat huic, filius est oīs res quæ est essentia diuina: & tamē conclusio æquiualeat huic, nulla res, quæ est essentia diuina est pater, vt supra dictū est. Quare optimē sequitur filius non est pater, filius est essentia diuina: ergo aliqua res, quæ est essentia diuina non est pater: vbi cauetur ab illo defectu. Et eodē defectu peccat hic paralogismus, nullus pater est filius, pater est essentia diuina, ergo essentia diuina non est filius. Sed arguitur q̄ cōmittitur hic defectus: intrinsecus: nam maior non æquiualeat vni de omni: quia illa est vera, & hæc falsa, nullares q̄ est p̄r est filius. Respondet satis esse q̄ minor æqualeat vni de oī: huic omnis res quæ est p̄r est essentia diuina. Et ideo optimē inferitur, aliqua res, quæ est essentia diuina non est filius.

Nota. 3.

At verò hic optimus syllogismus est, omnis essentia diuina est persona, filius est essentia diuina: ergo filius est persona: quia

maiori infert vnam de omni. Omnis res quæ est essentia diuina est persona, si ly persona, absoluitur à numero: nam alias non sequitur, oīs essentia diuina est persona: binarius patris & filij est essentia diuina, ergo binarius patris & filij est persona. Sed obiter adnotandum est hic, quod in his terminis non licet arguere à confusa ad determinatam respectu vnius extremitatis in ordine ad aliam: quāquā nulla sit confusa ex parte medij: quod diximus non esse defectum in terminis creaturarum: vt non sequitur, omnis essentia diuina est persona, omnis persona est. b. essentia: ergo omnis persona est b. persona. Et eadē ratione in baroco non sequitur omnis essentia diuina est persona. a. persona non est persona, ergo. a. persona non est essentia, vbi arguitur ex eadem maiori & contradictoria conclusionis ad contradictoriam minoris: ac proinde defectus, qui in barbara erat extrinsecus, in baroco efficitur intrinsecus. Quare, eadem ratione est defectus peculiaris in diuinis, q̄ medium personale in præmissa negatiua distributum in ordine ad extremitatem stantem confusē, in altera præmissa stet confusē quando extremitas affirmatiue est nomen essentiale.

Per eandem doctrinam ad ter-

Nota. 4. tium argumentum negatur illum esse syllogismū expositoriū, scilicet. hæc essentia diuina est pater, hæc essentia diuina est filius, ergo filius est pater: quia mediū nullibi singularizatur cōpletē cū non æquiualeat huic omnis res quæ est hæc essentia, est pater. Et ideo arguitur ex puris particularibus. Vbi notandum est q̄ ly essentia, in abstracto, vt docet S. Tho. i. dī. 4. q. 1. ar. 2. habet aliqd̄ nominis singularis: vt puta quod accipitur & supponit pro vna sola re: videlicet pro essentia, & ideo non prædicatur in plurali, scilicet, essentia, nec refert ipsū distribui, aut non distribui, vt visum est. Sed tamen habet similitudinem termini cōmunis in hoc, q̄ prædicatur de pluribus personis diuisim quantuncūq; singularizetur. Sed iste esset syllogismus expositorius: Quicquid est hæc essentia est pater, & filius est hæc essentia: ergo filius est pater. Sed dubiū est hic, vtrum per ly hæc essentia, possis demonstrare personam patris. Et videtur quod sic postq̄ verificatur de illo. Et si demonstraretur persona tunc erit terminus singularis, sicut ly pater. Aliqui summuliste respondent quod per ly hæc essentia, possumus demonstrare personam patris: & tunc concedunt quod hæc

T 5 essen-

*Examine de
S. Tho. i. dī. 2. not. 2.*

*nomem essentia
habet aliquod
nominis singularis
et aliquod nomen
communis.*

*nota ubi ly hæc
essentia habet ratio-
nem termini cōm.*

dubiu.

essentia non est filius: quia pater non est filius. Sed certè hoc est falsum: nam in primis per ly, hæc essentia, fortè nō possumus p̄prie demonstrare personā: quia nō supponit pro illa. Et secundo quicquid demonstratur per ly hæc essentia, verum est dicere, hæc essentia est pater & filius, & spiritus sanctus, quanquam solū patrē demonstrēs, quia non est nisi vnica essentia. Sicut ē conuerso hæc est vera, hic pater non est filius, quicquid demonstratur per ly hic pater, etiam si demonstratur essentia, quia non est nisi vnicus pater. Et hoc est quod intelligit Anselmus per illam regulam. In diuinis omnia sunt vnum, vbi nō est relationis oppositio, scilicet, quod hæc est vera, hic pater non est filius. Sed hæc est falsa, hæc essentia non est filius, quicquid demonstratur: quia ly pater, est relatiuum, ly essentia est nomen absolutum. Hic tamen syllogismus bonus est, hæc res, quæ est essentia diuina est pater & hæc res quæ est essentia diuina est filius: ergo pater est filius, vtrōque demonstrando eandem personam. Et si demonstratur vtrōque pater, minor est falsa, quia perinde est ac si ly pater acciperetur pro medio. Et si vtrōque demonstratur filius, maior est falsa. Quæadmodum hic est optimus, hæc persona est pater, & hæc persona est filius: ergo filius est pater: nā sub termino personali eodem modo subsumitur, sicut in terminis creaturarum: atq; adeo syllogismus in terminis personalibus, in diuinis est eiusdem formæ cum terminis creaturarum.

Argu. i.

Cōtra hæc autē quæ dicta sunt arguitur. Ex his præmissis, omnis essentia diuina est pater, filius est essentia diuina, optimè sequitur: ergo filius est res, quæ est pater & eadem conclusio sequitur ex his, hæc essentia diuina est pater, hæc essentia diuina est filius: ergo in neutro syllogismo cōmittitur defectus intrinsecus ex puris particularibus: postquam inferunt aliquam conclusionem. Ad hoc, conceditur illam conclusionem inferri ex illis præmissis. Quod autem nos diximus esse inhábiles: intelligimus ad inferendam conclusionem ex solis extremitatibus compositam, scilicet: filius est pater. Illa tamē conclusio, filius est res quæ est pater, non sequitur syllogisticè ex illis præmissis, sed infertur ex sola minori. Sequitur enim materialiter, filius est essentia diuina: ergo filius est res, quæ est pater.

Lectio quarta.

Altera quæstio est in diuinis de terminis notionalibus, an prædicentur de ly essentia diuina in abstracto. Termini notionales, vt diximus sunt generans, genitus, &c. Qui significant actus notionales. Et specialis difficultas est de hac essentia generat. Et primum omnium supponendum est, illam esse simpliciter, & sine distinctione falsum: quia simpliciter est damnata aduersus abbatem Ioachim capit. dānamus. de summa Trinita. & fide catho. Ratio tamen eius falsitatis re vera est, quam suprà diximus: quia generare est actus notionalis proprius patris, quo scilicet distinguitur à filio. Et quia ly essentia, non potest supponere pro patre, sit vt illa sit falsa, essentia generat, & illa sit catholica pater generat. At verò moderni Summi illi cōcedentes quod essentia, supponit etiā pro patre. dicunt illam propositionem esse falsam: quia dicunt facere hūc sensum, essentia est essentia generans: vbi actus generandi denotatur conuenire essentia ratione essentia. Et hoc etiam est verum, videlicet, quod ly generat, appellat supra ly essentia: non quidem vt ipsi putant, quia essentia generat, subordinatur in significando huic, essentia est essentia generans, vbi ly essentia, exprimitur à parte prædicati: imò subordinatur vni mentali sicut iacet in voce de duabus notitijs, scilicet, essentia generat. Sed tamen illud prædicatū quia est verbum adiectiuum, applicat suum formale ad significatum immediatum de ly essentia. Quod si dicas hoc esse contra regulas appellationis: quia prædicatum nūquam appellat supra formale subiecti, vt patet in hac, monachus est albus. Ad hoc dicimus duo. Primum, vt diximus in de appella. quod consulenda sunt aures. Aliquando enim illa accipitur loco huius, hic est monachus albus. Et secundo dicimusq; in diuinis alia ratio est: nam significatum per se de ly, essentia, nō est nisi sola essentia. Et ideo, quanquam prædicatum non appellaret supra formale subiecti, saltem debet appellare supra significatum propriū, & per se illius, quale est essentia. Vnde, in hoc paralogismo, quo decipiebatur abbas Ioachim, pater generat, pater est essentia, ergo essentia generat, variatur appellatio: non quod arguitur in quatuor terminis, vt dicunt moderni, sed quod ly generat, diuersimodè appellat supra subiecti maioris, & conclusionis. At verò maior illa, pater generat, nullo modo est distinguenda, videlicet, quod si accipitur pro significato

Nota. i.
Termini
notiales.

2. libro

ambrosia

quoniam

imne-

huic nullus deus generat: more aliorum terminorum singularium quibus nihil refert proponi aut postponi negationem. Et idem est dicendum de istis: deus est pater, deus non est pater, deus creat, deus non creat, & de alijs similibus. Sed tamen quia nomen persona, ex sua significatione supponit pro singulis personis non est idem de illis, persona generat, persona non generat, imo sunt subcontrariae. Hæc fateor Sumulistarum terminos exilire: sed dicta sunt, ut modus contradicendi in diuinis plenè traderetur. Quo fit ut sicut hæc est falsa, hæc essentia non est pater quicquid demonstratur, ita hæc est falsa, hic deus non est pater, etiam si mostratur filius.

Not. 4.

Nec tamen aspernendus est defectus quem antiqui assignabant huiusmodi paralogismis, omnis essentia diuina est pater, filius est essentia diuina, ergo filius est pater: pater generat: pater est essentia diuina, ergo essentia diuina generat. Dicebant enim committi fallaciam accidentis. Pro quo notandum, ut refert S. Thomas tract. de fallacijs, quod quedam sunt eadem re, & ratione: ut vestis & indumentum. Et tunc quicquid prædicatur de vno, prædicatur de alio (ut sic pluraliter loquamur de eodem) Quedam vero sunt quorum ratio, seu definitio vnius non est ratio alterius, quāquam sint eadem res, & illa dicuntur esse vnum per accidens. Et isto modo differunt essentia & persona: non quod illic sit aliquid verum accidens: sed quod ratione persona differat ab essentia, eo quod essentia est communis tribus, & nulla persona est communis tribus. In his quando aliquid conuenit vni, non secundum rationem, quia distinguitur ab altero, pariter conuenit alteri. Optimè enim sequitur, essentia est substantia, pater est essentia: ergo pater est substantia. Sed quando aliquid conuenit vni secundum aliam rationem, non sequitur quod conueniat alteri. Et quia pater differat ratione ab essentia, non sequitur, omnis essentia diuina est pater, filius est essentia diuina, ergo filius est pater, quia committitur fallacia accidentis. Non enim ex eo quod pater & filius prædicentur de essentia identice, sequitur quod formaliter prædicentur de seipsis. Et eadem ratione non sequitur, pater generat, pater est essentia, ergo essentia generat. Sed concludendum est in sensu identico, filius est res quæ est pater, & pater qui est essentia generat. Non est inquam aspernendus hic defectus. Quia bonum est pluribus

medijs & responsis abundare: eo vel maxime quod in diuersis scholis diuersa placent.

Ex omnibus dictis colligitur:

primò hanc esse falsam, essentia diuina differt à patre, quia tertia exponens est simpliciter falsa. Essentia diuina non est pater. Nec sequitur, filius differt à patre, filius est essentia diuina: ergo essentia diuina differt à patre: nam arguitur à non distributo ad distributum, ex parte de ly essentia: quæ in cōclusionē æquiualeat vni de omni. Nec aliquo modo est concedendum, essentia diuina est differens à patre: quia ly differens, in rigore accipitur adiectiuè. Sed solum conceditur quod essentia est persona differens à patre. Sequitur secundò hanc esse falsam, pater est non pater. Nec potest habere aliquem sensum verum: sicut nec illa, pater est filius. Sed hæc est vera, filius est non pater: sicut hæc, filius non est pater. Sed dubium est an sit concedenda hæc, essentia est non pater. Et videtur quod sic: quia est res, quæ est non pater: ut puta, filius: sed quod sit falsa arguitur. Nam sequitur bene, essentia non est pater, ergo essentia non est pater (ab affirmatiua ad negatiua) consequens est falsum, ergo antecedens. Credo melius est illam vel distinguere, vel negare. Illa tamen simpliciter est vera, essentia est res quæ est non pater: si tamen quis aliam concedat, debet illam concedere in hoc sensu. Et tunc non sequitur ab affirmatiua ad negatiua: nec sequitur essentia est non pater (puta res quæ est non pater) pater est essentia, ergo pater est non pater. Sicut non sequeretur si loco de ly non pater, ponas filius. Et ex hoc secundo corollario, sequitur tertio, hanc exclusiuam esse veram, tantum pater, est pater.

Sed his omnibus non obstantibus arguitur alia via ad probandum illam, pater est filius, sequitur bene. Quæcumque sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, pater & filius sunt eadem vni tertio puta essentie: ergo sunt idem inter se: & per consequens saltē prædicatione identica verum est dicere, pater est filius. Maior est communis animi conceptio, cuius virtute Aristoteles, i. priorum fundat illationem identitatis extremitatis inter se ex identitate earundem cum medio: & minor est de fide.

Ad hoc argumentum theologi varie respondent, & fere omnes eodem recidunt aliqui

Not. 5. *dictum*

*quæ æquiualeat
hæc essentia
quæ est essentia
diuina est pater
sed hæc est falsa
et ita*

dictum

dictum

Argu. 1.

aliqui dicunt consequentiam illam non valere: quia in minori denotatur patrem & filium esse idem vni tertio essentialiter, & in conclusione denotatur, quod sint idem realiter, quod idem est quod personaliter: sed concludendum est, ergo pater & filius sunt idem essentialiter inter se, quare conclusio est vera. Sed tunc replicatur. Bene sequitur, quarecumque sunt eadem realiter vni tertio, sunt eadem realiter inter se, pater & filius sunt idem realiter vni tertio, ergo sunt idem inter se: & si sunt idem realiter, ergo hæc est vera, pater est filius. Et ideo alij aliter respondent: videlicet quod illa consequentia non valet, nisi quando maior æquivalet vni de omni: ut videlicet faciat hunc sensum, quarecunque sunt eadem vni tertio, & cuiusque quod identificatur cum illo tertio, sunt eadem inter se. Et si maior accipitur in illo sensu, & minor in eodem sensu: tunc consequentia est bona sed minor est falsa: nam licet pater & filius sunt eadem vni tertio, puta essentia, non tamen sunt eadem cuiusque quod identificatur cum illo tertio: quia non sunt eadem cuiusque personæ. Et hanc solutionem sub alijs verbis insinuat Capreolus. i. dist. 2. quæst. 3. ubi dicit, sciendum est, quod quando aliqua extrema sic identificatur alicui tertio, quod nullum extremorum identificat sibi illud ad æquate: imo mediū pluribus identificatur quā extrema, tunc non oportet quod extrema identificata in tali medio, identificentur inter se: ut pateret admissio illo homine vniuersali Platónico: cui quamquam Petrus & Paulus essent idem, non tamen essent idem inter se. Sed tamen hæc solutio quodammodo videtur petere principium. Et ideo aliter respondetur, quod si conclusio illius syllogismi possit facere sensum quem facit minor in antecedente, certe bona esset consequentia, & conclusio esset vera: nam esset sensus quod pater & filius essent inter se idem essentialiter: vel etiam idem realiter: ut ly realiter, accipiat transcendentaliter, ut se extendat ad personaliter, vel essentialiter: nam in illo sensu minor erat vera. Sed tamen in rigore propter relationem intrinsecā quare denotatur in illo verbo, inter se, non audent Theologi concedere illā conclusionē, pater & filius sunt idem inter se, quia perinde valet in rigore ac si dicere, pater est filius, quare simpliciter est falsa. Vnde Sanctus Thomas. 1. part. q. 28. art. 3. simpliciter negat illam consequentiam, & dicit, quod illa habet vniuersaliter verum: quando aliqua sunt eadem vni tertio re & ratione. Et si maior accipitur in hoc sensu, & minor in eodem, tunc minor est falsa: nam pater & filius licet sint idem re cum essentia,

tamen differunt ratione ab illa: & sic non sequitur quod inter se sint idem. Sicut Arist. 3. Physico. text. 21. concedit quod actio & passio sunt eadem realiter motui, tamen quia differunt ratione ab illo, differunt inter se realiter, hoc saltem modo realiter: ut hæc sit falsa, actio est passio: sed solum est concedendum, actio est res quare est passio: sicut in diuinis hæc est falsa, pater est filius: sed hæc est vera, pater est res quare est filius. Itaque cum sola distinctione rationis extremorum ab vno tertio stat aliqualis distinctio realis inter se. Nec ex hoc sequitur (ut aliqui putant) quod in creaturis est omnimoda similitudo diuinorum: quia actio & passio non distinguuntur personaliter tamen quam duo supposita, sicut personæ diuinæ.

Caput tertium.

St tandem querere in hoc Nota. 1.
ultimo cap. an principia & leges syllogismorum usque ad syllogismos exponibilia extendantur. Et videtur quod non. Sequitur namque formaliter, tantum homo est animal. tantum risibile est homo, ergo tantum risibile est animal, ubi tamen arguitur ex puris particularibus, cum ly homo, nullibi distribuatur complete. Item formaliter sequitur, tantum homo non est animal, tantum homo non est risibile, ergo risibile est animal: ubi arguitur ex puris negatiuis: & præmissa existente negatiua, conclusio est affirmatiua contra duo principia supra posita. Item formaliter sequitur: tantum homo non est animal, tantum risibile homo non est, ergo non tantum risibile non est animal: ubi tamen præmissis existentibus particularibus conclusio est vniuersalis: ergo leges syllogismorum non tenent in exponibilibus. In contrarium est, quod illa principia sunt necessaria: ergo tenent in vniuersum.

Circa hanc questionē notandum Nota. 2.
est, quod cum propositiones exponibiles plures in regula. 1.
cludant categoricas omnium exponentium, habenda est ratio. Et ideo sit prima regula. Quia conclusio est exponibilis copulatiue necesse est ad bonitatem syllogismi, aut conuertibile conclusionis, aut utraque exponentē inferri ex præmissis dicti syllogismi. Si vero est exponibilis disiunctiue, satis est alterā exponentē ex dictis præmissis inferri, ut tota exponibilis inferatur. Regula est manifesta, eo quod a parte copulatiue ad totā, consequentia non est formalis, sed a parte disiunctiue ad totā, consequentia est optima. Secunda, Quia præmissæ alterius syllo

1. eadem est.

hec est uera
sed et non in

concl. responsi
ad quæstionē

Liber quintus.

sylogismi sunt exponibiles disiunctiue, necesse est, aut conuertibiles earum, aut vtrunque exponentem inferre conclusionem dicti syllogismi: quando verò exponibiles exponuntur copulatiue, satis est quod ex vna exponente vnius, & alia alterius inferatur conclusio. Hæc regula ex eodem fundamento colligitur. Nam licet conclusio inferatur ex vna parte disiunctiue, non sequitur quod inferatur ex tota: quia potest antecedens verificari pro alia parte disiunctiue: eadem conclusione existente falsa. Sed tamen si aliqua pars copulatiue infert conclusionem, tota copulatiua infert illam. Nam casu quo altera pars copulatiue non potest esse vera sine conclusione, à fortiori nec tota copulatiua erit vera. Et proportionabiliter loquendum est: quando altera præmissarum est exponibilis, & altera simplex categorica. Tertia regula, defectus syllogismorum exponibilium dignoscuntur, reducendo illos ad suas conuertibiles simplices categoricas, vel considerando seorsum exponentes, in quarum virtute tenent. Reuocandum est tandem in memoriam ex capit. de conuersionibus: quænam propositiones sint virtualiter affirmatiue, quæve negatiue: item ex opusculo exponibilium considerandum est quomodo termini cuiuscumque exponibilis supponant. Nec opus est syllogismum expositorium formaliter constitui in aliquo. 19. modorum: sed satis est quod formaliter vel virtualiter habeat omnes conditiones supra constitutas.

Nota. 3.

Ad questionem igitur propositam, respondetur affirmatiue. In quibuscumque namque propositionibus tenent leges positæ syllogismorum. Vnde ad primum argumentum conceditur illam consequentiam esse formalem syllogismum. Nec arguitur ex puris particularibus: ut patet in syllogismo, in cuius virtute tenent. scilicet omnis homo est risibilis, omne animal est homo, ergo omne animal est risibile, cuius maior est conuertens minoris alterius: & minor conuertens maioris: & conclusio conuertens conclusionis. Tenet quoque dictus syllogismus: quia ex prima exponente maioris, & conuertente minoris, sequitur in disamis prima exponens conclusionis, scilicet homo est animal, omnis homo est risibilis, ergo risibile est animal. Et ex secunda exponente maioris, & secunda minoris, sequitur secunda conclusio: scilicet, nihil non homo est animal, nihil non risibile est homo, ergo nihil non risibile est animal: ut supra dictum est inter subsumendum sub termino infini-

tato. Quinimò, si ipsum syllogismum, ut iacet in exponibilibus, consideres, non arguitur ex puris particularibus, cum medium in minori completè distribuatur, & extremitas eodem modo supponat in conclusione: sicut in præmissis. Hic verò non est bonus syllogismus, omnis homo est animal, tantum risibile est homo, ergo tantum risibile est animal: arguitur enim ex parte maioris extremitatis à non distributo ad distributum. Et quæquam ex maiori & conuertente minoris sequatur prima exponens conclusionis in darapti, scilicet, omnis homo est animal, omnis homo est risibilis, ergo risibile est animal: non tamè sufficit ad bonitatem syllogismi: quia conclusio est copulatiua, & secunda exponens non infertur ex illis præmissis. Ad secundum argumentum pariter conceditur illam consequentiam esse syllogisticam. Et negatur argumentari ex puris negatiuis: nam illæ exponibiles tertij generis virtualiter sunt affirmatiue: cum inferant affirmatiuam. Et ideo ex secundis exponentibus sequitur illa conclusio in darapti, scilicet omne non homo est animal, omne non homo est risibile, ergo risibile est animal. Eodem modo ad tertium, conceditur illam consequentiam esse sophisticam. Nam quæquam formaliter minor appareat particularis, & conclusio vniuersalis, tenet tamen syllogismus virtute huius, homo non est animal (quæ est prima exponens maioris) omne non risibile omnis homo est (quæ est secunda minoris) ergo aliquod non risibile non est animal (quæ est secunda conclusio) quæ quidem conclusio exponitur disiunctiue.

Per hanc artem poterit quicumque gratia exercitij plura adhuc exëpla multiplicare, verbi gratia. Non sequitur, tantum substantia non est creatura, omnis homo est substantia, ergo nullus homo est creatura: quia si consideres illationem virtute primæ exponentis maioris, medium nullibi distribuatur. Si verò illam consideres in virtute secundæ exponentis, tunc arguitur à non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis. Quare optimè sequitur, tantum substantia creatura non est, omnis homo est substantia, ergo nullus homo est creatura: nam ex secunda exponente & eadem minori, sequitur illa conclusio, scilicet, omne non substantia omnis creatura est, omnis homo est substantia, ergo nullus homo est creatura: quia maior infert hanc, nulla substantia est creatura: quæ cum eadem minori, infert eandem conclusionem in celarent.

Contra

*Hæc est regula
respondens ad arg.
ubi duo moriuntur
negationes,*

Nota. 4.

*Hæc arg. quæ
sequitur non
sunt expositi
in hoc libro
Magistri. fr.
D. G.*

Contra hæc autē quæ dicta sunt

Argum. 1. arguitur primò. Sequeretur ex dictis hanc consequentiam esse bonam in barbara, tantum ens possibiliter est creatura, tantum Deus necessario est ens, ergo tantum Deus possibiliter est creatura: postquam similis syllogismus in propositionibus de inesse dictus est esse formalis: & tamen præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa: ergo illa dispositio non tenet vniuersaliter. Respondetur negando hunc syllogismum esse bonum. Nec est eadem ratio sicut in illis de inesse. Nam medium ubi non distribuitur, pro pluribus accipitur, quam ubi distribuitur, ut fit manifestum arguendo ex conuertibilibus præmissarum, omne ens quod necessario est ens possibiliter est Deus, quæ est conuertens minoris: omnis creatura possibiliter est ens, quæ est conuertens maioris: ergo omnis creatura possibiliter est deus, quæ est conuertens conclusionis. Nec sequitur, tantum creans necessario est ens, tantum Deus possibiliter est creans, ergo tantum Deus possibiliter est ens (accipiendo necessarium simpliciter, ut tantum Deus sit necessarius) arguitur enim ex parte maioris extremitatis, à minus ad magis restrictum cum distributione: ut patet in syllogismo ex conuertentibus, in cuius virtute hic tenet, scilicet, omne creans possibiliter est Deus (quæ est conuertens minoris,) omne ens quod necessario est ens, possibiliter est creans (quæ est conuertens maioris:) ergo omne ens possibiliter est Deus, quæ est conuertens conclusionis.

Argum. 2. Secundò arguitur formaliter, sequitur in secunda figura: tantum animal est homo, tantum equus non est homo, ergo non tantum equus est animal: & tamen inferendo primam exponentem conclusionis negatiuam, ex primis exponentibus præmissarum, arguitur à non distributo ad distributum ex parte maioris extremitatis: & inferendo secundam affirmatiuam ex exponentibus præmissarum affirmatiuis, arguitur ex puris particularibus particularitate medij. scilicet animal est homo, & omne non equus est homo, ergo aliquid non equus est animal. Hic notato, quod in secunda & tertia figura possunt formari optimi syllogismi, quorum illatio teneat in virtute secundarum exponentium. Vnde ad argumentum respondetur, illum esse bonum syllogismum, cuius secunda pars infertur ex secundis exponentibus præmissarum: hoc modo, nihil non animal est homo, omne

non equus est homo, ergo nullus non equus est non animal, in celare. Et cum constantia subiecti (quæ sequitur ex eadem minori) infertur, omne non equus est animal, à negatiua ad affirmatiuam: ex qua rursus infertur, aliquid non equus est animal, quæ est secunda exponens dictæ conclusionis. Eadem ratione & formaliter sequitur in tertia figura, tantum animale est homo, tantum animal non est equus, ergo equus non est homo, licet videtur argumentum ex puris particularibus. Nam ex secundis exponentibus præmissarum, sequitur illa conclusio in selapton: scilicet, nullum non animal est homo, omne non animal est equus, ergo equus non est homo.

Tertiò principaliter arguitur, non **Argum. 3.** sequitur, omne animal præter hominem est irrationale, omnis homo est animal, ergo omnis homo præter hominem est irrationalis, & tamen arguitur in barbara, ergo barbara non tenet in exponibilibus. Quod si dicas medium pro pluribus accipi in minore, ubi non distribuitur, quam in maiori, ut patet arguendo ex primis exponentibus, omne animal non homo est irrationalis, omnis homo est animal &c. ad minus, subsumendo cum eadem restrictione, omnis equus est animal non homo, sequeretur, omnis equus præter equum est irrationalis: quod est falsum. Hic adnotandum, quod in exceptiuis potest fieri subsumptio: aut sub termino à quod fit exceptio, qui distribuitur in prima exponente: aut sub parte extrinseca capta, quæ distribuitur in secunda & tertia: aut sub prædicato, quod distribuitur in tertia. At verò quando subsumitur sub termino à quo fit exceptio, vel restringendum est medium in minori, sicut in prima exponente maioris, ut dictum est modo in solutione argumenti: aut distribuendum est simpliciter in minori. Est tamen differentia, quando distribuitur in minori sine restrictione, infertur exceptiua eiusdem generis cum maiori. Ut optimè sequitur, omne animal præter hominem est irrationalis, omne album omne animal est, ergo omne album præter hominem est irrationale. At quando medium in minori non distribuitur, sed restringitur: non sequitur exceptiua: sed præiacēs. Ut omne animal præter hominem est irrationalis, omnis equus est animal non homo, ergo omnis equus est irrationalis.

Licitum est etiā subsumere sub- **Argum. 4.** parte extrinseca capta, ad inferendum affirmatiuam & negatiuam: quia distribuitur in secunda exponenti

DE INSOLV
BILIBVS.

Lectio prima.

Propositiones insolubiles, etiam Not.i.

inter antiquos Sophistas fuerunt in vſu, quas Cicero libro quarto. Acad. quaſtionum, in extricabiles appellat, & alio nomine dicuntur reflexiuæ. Et apud Græcos propoſitio inſolubilis dicitur dilemma, id eſt argumentum cornutum, quod utroque cornu capit aduerſarium. Et eſt exemplum Ciceronis, ut ſi tu pronuncies hanc propoſitionem, ego mentior: quæ tantum valet ſicut, falſum dico: tunc utroq; modo vincam te: nam vel mentiris, vel non mentiris. Si das primum: ergo profeſ ve- rum cum aſſerebas te mentiri, & per confe-
quens non mentiris. Si verò das ſecundum
f. quòd non mentiris: ergo profeſ falſum cum
aſſerebas te mentiri & per confequens men-
tidis. Hac ergo ratione dicebatur hæc propoſitio inſolubilis, quia non poterat ſolui. Sed Moderni, præter rei dignitatem, dilatauerunt iſtam materiam: in qua tamen re vera, parum eſt utilitatis, & ideo nos eam breuiter tranſ-
curemus.

curandicae semper
fieri cum mercurio
—
curandicae semper fieri
et non mercurio.

Quatuor species propositionis in Not.i.

solubilis explicantur in textu : quibus plures addunt Summulistæ. Nec sunt contenti Sophistæ huius temporis, tantum immorari in insolubilibus, sed definitiones ipsas insolubiliū inintelligibiles constituunt. Dicunt enim propositionem se falsificatē esse illam, quæ ex eius, ita esse, vel ex ita non esse cū vero vel veris, sequitur ipsam esse falsam, & nescio quas alias tricas inculcant. Sed tamen definitio, vt sæpissimè admonuimus, debet esse, & brevis & lucida, quales sunt definitiones in textu. Illæ tamen fano modo intelligendæ & explicandæ sunt. Hæc ergo propositio, hæc est falsa, quæ se demonstrat, se falsificat, nam ad veritatem illius consequitur, vt sit falsa. Sequitur enim bene, hæc est vera, ergo ita est sicut per illam significatur: & significat se esse falsam, ergo ita est. Quare si cum eadem significatione, quā modò habet, significaret etiam sub disiunctione Deū esse: illa nō se falsificat simpliciter, sed solum secūdum primam significationem. Eadem ratione hæc, omnis propositio se falsificat, falsificat se. Et hæc patet aliqua propositio est falsa, ipsa sola existente, se falsificat. Nam sequitur benè, illa est vera: ergo ita est sicut per illam significatur, sed per illam significatur aliquā propositionē esse falsam, ergo aliqua est falsa. Et nulla est in mundo nisi illa: ergo illa est falsa.

V Vbi

SED propter sophistatum importunitatem necessariū duximus & de insolubilibus propositionibus tantillum dicere: Propositio insolubilis (quam græci dilemma vocāt) est illa vt nomē præfert, quæ vtrinque capit aduersariū: vt ego mentior. Propositionis insolubilis multæ sunt species. Vnde propositio se falsificās est illa, ad cuius veritatē cōsequitur, vt sit falsa, vt hæc est falsa, quæ se demonstrat. Propositio se impossibilitās est illa, ad cuius possibilitatē cōsequitur, vt sit impossibilis, vt hæc est impossibilis. Propositio destruēs suā necessitatē est illa, ad cuius necessitatē cōsequitur vt nō sit necessaria: vt hæc non est necessaria. Propositio destruēs suā cōtingētiam est illa, ad cuius cōtingētiam cōsequitur, vt nō sit contingens: vt hæc non est contingens. Atque adeo multæ sunt aliæ id genus reflexivæ propositiones. Quo fit, vt in insolubilibus, nec repugnet duas contradictorias esse si mul falsas: vt sunt illæ, hæc est falsa, hæc non est falsa, (vtroq; pronomine demonstrante affirmatiuam, nec proinde repugnet in bona cōsequētia antecedēs esse verū & cōsequēs falsum, vt est in illa, hoc cōsequens est falsum: ergo hoc cōsequens est falsum) vtroque pronomine demonstrante consequens.

H^o in solubili
 est illa aqua cu
 ius aut sol
 tus si in quatu
 non potest fac
 Ca. ~~quatuor~~
~~quatuor~~ in
 vestigari,

1^a wult.

per hunc
in est sicut
per hunc
in fiam
ut est factum
2^a wult

Opusculum.

Vbi ex veritate alijs, adiunctis alijs veris propositionibus, sequitur illa esse falsam. Sed contra. Illa propositione existente, nulla est alia propositio vera: ergo repugnant casus, videlicet, sint alie propositiones, quæ sumuntur in antecedente. Respondetur, quod nulla est repugnantia in casu. Accipitur enim in hoc sensu, quod illa sola existere, ex veritate illius & ita esse sicut modò significatur per illas alias propositiones, sequitur illam esse falsam. Et cum dicimus ad veritatem consequi, ut sit falsa intelligitur quod sequatur per modum intrinsecum. Nam consequentia, quæ solum tenet per modum extrinsecum, iam dictum est non valere. Quare, propositio impossibilis, ut homo est lapis, non se falsificat, quâquam ad veritatem illius per modum extrinsecum sequatur, ut sit falsa. Nec ista propositio contingens Dominicus loquitur, quæ modò est falsa, falsificat se: quanquã ad eius veritatẽ consequatur ut sit falsa. Nam sequitur benè, est vera: ergo ita est ut significat: sed ita non est, ergo est falsa quia non sequitur ratione significationis ipsius, puta, quia veritas includat falsitatem eius, sed per accidens assumitur esse veram, ad probandum quod sit falsa: imò est falsa, quia non est ita ut significat.

Not. 3.

Simili modo propositio se impossibilis est illa, ad cuius possibilitatẽ consequitur, ut sit impossibilis. Ut data hac propositione, hæc propositio est impossibilis, sequitur benè, illa est possibilis, ergo potest ita esse sicut per illam significatur: & cum res non possint melius se habere ut ita sit, ergo tunc ita est & per consequens est impossibilis. Quare & illa, hæc est falsa, se impossibiliter. Nam si potest esse vera, potest ita esse sicut significat & res non possunt melius se habere ut ita sit: ergo iam ita est: & significat se esse falsam, ergo ita est quod est falsa: & res non possunt melius se habere, ut sit vera, ergo est impossibilis. Eadem ratione: illa propositio hæc non est necessaria, destruit suam necessitatem. Nam si est necessaria, ergo necesse est ita esse sicut per illam significatur: sed significat non esse necessariam, ergo nõ est necessaria. Et eadem rone illa, hæc nõ est contingens destruit suam contingentiam. Nam si est contingens sequitur posse ita esse sicut per illam significatur: & cum res non possint melius se habere ut ita sit, iam ita est, quod non est contingens. Et eadem ratione, illa propositio, hæc propositio significat aliter esse quàm est, de-

struit suum ita esse: & illa impossibiliter ita est sicut per hanc significatur, destruit suum posse ita esse. Et ita de similibus. Sed tamen si dicas, hæc propositio est vera, ut ipsam eandem demonstrates, non se verificat. Nam propositionem se verificare est, quod ad falsitatem illius sequatur veritas: & tamen concessio, illam propositionem esse falsam, non potest inferri illam esse veram, sicut nec concessio illam esse veram, sequitur illam esse falsam. Eadem ratione nec ista, hæc propositio est possibilis, se possibiliter. Quare, istæ propositiones non sunt reflexivæ. An verò detur propositio se verificans, vel se possibilitas, vel se necessitans, videbitur statim.

Sunt qui putent nullam propositionem

Not. 4.

se falsificare. Et cum queritur, an illa hæc est falsa, sit vera vel falsa, neutrum voluit dare. At verò isti non possunt sit excusare propositionem se falsificantem. Nam satis est, ut propositio se falsificet, quod ad veritatem illius consequatur esse falsam: siue concedatur esse vera, siue non: ita ut consequentia hæc teneat per modum intrinsecum, est vera, ergo est falsa. Ex quo sequitur, utranque harum propositionum, hæc propositio est falsa (primo pronomine demonstrante secundam, & secunda demonstrante primam) se falsificare. Nam sequitur benè, Prima est vera, ergo ita est sicut per illam significatur: sed per primam significatur secundam esse falsam, ergo secunda est falsa: non est potior ratio, quod secunda sit falsa, quàm prima, ergo prima est falsa. Et proportionabiliter arguitur, incipiendo à secunda. Et pari ratione: si Petrus proferat, Paulum dicere falsum, & Paulus proferat, Petrum dicere falsum, utraque propositio se falsificat.

Sed contra ea, quæ dicta sunt, ar-

Not. 5.

guitur, Pronomen non potest demonstrare propositionem, cuius est pars: ergo malè concessum est oppositum. Probatur antecedens. Aut pronomen demonstrativum est singulare, ita ut in significando, instar notitiæ intuitivæ, solum ab obiecto quod demonstrat possit produci, ipsumque solum demonstrare aut habet significationem communem qua, idem manens in mente potest diuersa demonstrare. Si primò, sic arguitur, ois effectus præsupponit suam causam: ergo in mente, antequam formetur ly, hæc debet formari tota propositio, quæ est obiectum

hæc non explicuit M. J. D.

*neg hoc
expl. uis
M. J. D.*

*hæc non
expl. uis
M. J. D.*

obiectum illius: sed ly, hæc est pars propositionis quam demonstrat, & repugnat aliquid esse prius se: ergo actus demonstratiuus non potest demonstrare propositionem, cuius est pars: quāquā possit demonstrare propositionē sequentē pronomenam certe alias idē significaret se naturaliter, pprie singulariter, quod est repugnantia. Si detur secundum membrū, videlicet, qd pronomen sit commune in significando, ferē eadem est difficultas: nam vix est intelligibile, quomodo pronomen exerceat officium in seipsum: quia actus distributiuis non potest distribuere terminum, cuius ipse est pars, nec negatio potest negare propositionem, cuius est pars, sed negat residuum dempta negatione. Quod si dicas, pari modo ly, hæc, non demonstraret totam propositionem cuius est pars, sed residuum dempto pronome, tunc non esset reflexiua, imō nec esset propositio magis, quā si diceres, hæc, animal est substantia, tota propositione materialiter sumpta, demonstrata.

neg hoc
Propter hoc argumennum, Occham & multi alij negāt pronome posse demonstrare propositionem, cuius est pars. Et forsan in rigore verū dicunt, saltē in mente vltimata. Nam certe vix potest hoc intelligi, qd pronomen demonstret seipsum. Vnde apud. Antiquos non legimus inter reflexiuas, istas quæ se demonstrent. Hoc tamen non obstante, dicimus quod causa disputationis admittitur huiusmodi demonstratio. At vero, Occham & de Aliaco vterius procedunt, videlicet, quod pars propositionis non potest supponere pro propositione, cuius est pars. v.g. subiectū huius, aliqua propositio est falsa, non potest supponere pro ipsamet propositione, cuius est pars. Nec in hac, ego dico falsum, ly, falsum, potest supponere pro ipsamet propositione cuius est pars. Et inde cōcludunt, nullam esse propositionē reflexiuā. Sed tamen quicquid sit de pronome, nō est negandū extremum propositionis posse accipi pro ipsamet propositione. Nec illud satis probant. Est enim eorum potissima ratio hæc. Notitia non potest formaliter distinctē significare se naturaliter proprie: ergo non potest accipi pro se, quia non potest esse notitia sui adæquate, quia nihil est similitudo sui ipsius. Sed tamen ad hoc respondetur, quod satis est, notitiam posse signare se communiter, sicut illa notitia conceptus significando omnes conceptus, significat se: & eadem ratione, ly, propositio, significando omnes propositiones, significat illam

cuius est pars: & per consequens potest accipi pro illa. Secunda ratio eorum est ex communi modo concipiendi. Nam si quando taceo, rogatus quid dicam, respōdeam nihil, omnes assistentes iudicabunt me dicere verum: cum tamen si ly, nihil, supponat pro propositione, cuius est pars, falsum esset: quia tunc aliquid dicerem. Et eadem ratione me proferēte, ego dico falsum, ly, falsum, non accipitur pro illo quod tunc dico: sed in communi vsu accipitur pro propositione, quā prius protulerā. Respondetur, quod nec ista ratio concludit nam cum quis dicit, nihil dico, aut dico falsum illa verba referuntur ad tempus præteritum quādo tacebam, aut dicebam falsum.

neg hoc
Secundō principaliter arguitur, Argum. sequeretur ex definitione propositionis se falsificantis, qd hæc propositio se falsificaret, omnis propositio est particularis: nam sequitur bene, illa propositio est vera, ergo est in rerum natura, & cum ipsa sit vniuersalis, sequitur vt non omnis sit particularis: sed consequens est falsum, postquam non asserit se esse falsam. Summulistæ Moderni respondent ad hoc, qd illa propositio non se falsificat. Vnde distinguūt, qd verū accipitur dupliciter: vno modo pro eo quod est vere & affirmatiue prædicari: quod quidem ponit existentia propositionis. Et isto modo, ad veritatem illius propositionis sequitur falsitas: nam ad veritatem sequitur talem propositionem existere, & inde sequitur qd sit falsa. Alio modo accipitur, verū, pro eo quod ita est sicut per propositionem significatur. Et ad veritatem isto modo non sequitur vt sit falsa, quia ita esse nō includit illā esse falsam: imo casu quo sola esset hæc propositio in mundo, aliquis homo disputat, ita esset tunc, sicut modo per illam vniuersalem significatur: & non esset falsa. Et ideo, in definitione propositionis se falsificantis, accipitur, verum, pro ita esse. Et placet iste modus dicendi. Quare, dicta propositio non se falsificat, quia non sequitur, vt sit falsa, ex hoc quod sit vera, sed ex hoc quod existit. Itaque quāquā non assumeres illam esse veram, sed illam existere, concluderes illam esse falsam.

Lectio secunda.

His præsuppositis, quæstio prima in hac materia circa vltima verba textus est, an in reflexiuis concedenda sint duo contradictoria simul falsa: Et arguitur quod non. Nam vt docet Arist. i. Perih. cap. de oppositione,

Nota. 1.

tione, primum principium per se notum est quod ex duabus contradictorijs, necesse est alteram esse veram, & alteram esse falsam. Et. 4. Metaph. latissime ostendit, quod si altera duarum contradictoriarum est vera, altera est falsa, & si altera est falsa, altera est vera: quia non est dare medium. Sed in contrarium arguitur in his, hæc est falsa, hæc non est falsa (utroque pronomine demonstrante affirmatiuam) quarum prima est falsa, postquam se falsificat, & negatiua est falsa: quia aliter est quam per illam significatur.

Nota. 2.

Quæstio hæc pendet ex vna alia quæstione antiquorum sophistarum, an omnis propositio sit vera vel falsa, etiam in reflexiuis. Nam Cicero loco citato. 4. Academica. quæstionum dicit, quod ex illo vniuersali principio, omnis propositio aut vera est aut falsa, sophistæ excipiebant reflexiuas, quæ nec sunt veræ, nec falsæ. Hanc tamen exceptionem (inquit Cicero) à me nunquam impetrabunt. Et ratio illorum erat, quia illa propositio, hæc est falsa, quemadmodum destruit suam veritatem, quia ad eius veritatem, ut dictum est, consequitur ut sit falsa: ita videtur destruere suam falsitatem, videlicet, quod ad falsitatem sequatur ut sit vera. Sequitur enim, est falsa, ergo ita est sicut per illam significatur postquam significat se esse falsam, & si ita est ut per illam significatur, inferrebant illi, ergo est vera. Et sic videtur, quod nec potest concedi vera nec falsa, & propterea dicebatur insolubilis, & dilemma: quia utraq; parte capiebat respondentem. Vnde secundum istos nunquam dantur contradictoriæ falsæ in reflexiuis, sicut nec dantur veræ. Et ex illis assumptis contradictorijs, affirmatiua nec est vera, nec falsa, sed negatiua est vera, quæ significat affirmatiuam non esse falsam. Et certe non esset omnino improbabilis iste modus dicendi, quia quæ Cicero illic non probat. Nihilominus opinio communis est, quod nulla sit propositio, quæ non sit vera vel falsa, postquam illa est definitio propositionis, scilicet quæ vere vel false significat. Et ideo dicunt, quod propositio asserens se esse falsam, est falsa. Nam cum ad utramque partem habeat apparentiam, ut modò probatum est, potior ratio est, quod sit falsa, eo quod asserit se esse falsam. Vnde ad argumentum prioris opinionis, cum arguitur illa est falsa, ergo ita est sicut per illam significatur, postquam significat se esse falsam, conceditur consequentia. Sed cum inde inferitur, ergo est vera, negatur consequentia. Imò conceditur quia est, sicut per illam significatur: & tamen est falsa quia se falsificat. Vnde illa propositio

hæc est falsa, significat vere, id est, ita esse sicut est: & nihilominus est falsa. Vnde secundum hanc opinionem, illæ propositiones assumptæ, sunt ambæ falsæ, affirmatiua, quia asserit esse falsam: & negatiua, quia aliter est quam per illam significatur.

Alij sunt hic modi dicendi, qui Nota. 3.

non habent tantam apparentiam. Vnus est, qui mihi aliquando apparebat probabilis: videlicet, quod illa propositio, hæc est falsa, sit vera. Vnde cum inferitur, ergo ita est sicut per illam significatur, conceditur. Et cum postea inferitur, ergo ita est quod est falsa, postquam significat se esse falsam, & hoc etiam conceditur. Sed cum inferitur, ita est quod est falsa, ergo est falsa, negatur consequentia. Imò propterea est vera: quia significat se esse falsam, & ita est quod est falsa. Sed re vera iam modò non videtur mihi probabilis hæc responsio, scilicet, negare illam consequentiam, ita est quod est falsa, ergo est falsa: nam antecedens includit consequens. Alij dicunt, propositiorem insolubilem non esse simpliciter propositionem, quia non significat quiesceter: cum ad veritatem sequatur ut sit falsa, & ad falsitatem sequatur ut sit vera. Et forsitan isti consentiunt in re cum priori opinione. Sed tamen postquam illa propositio, hæc est falsa, significat per modum indicatiui, male negatur significare quiesceter, nam significat ita esse sicut est. Alij dicunt, quod illa propositio reflexiua, nec est simpliciter vera, nec simpliciter falsa: sed est vera, quia ita est sicut per illam significatur, & est falsa, quia se falsificat. Et isti in re consentiunt cum comuni opinione. Alius posset fingi modus respondendi, videlicet, quod istæ non sunt synonymæ, hæc est falsa, hæc est falsa, (pronomine utrobique demonstrante primam) quia prima se falsificat: secunda vero non. Et eadem ratione, nec istæ sunt contradictoriæ, hæc est falsa, hæc non est falsa, utrobique demonstrando primum. Sed re vera in hoc parum est apparentiæ: quia illæ priores significant eandem esse falsam: & istæ secundæ sunt affirmatio & negatio eiusdem de eodem. Omnibus ergo pensatis, concedendum est, duas contradictorias esse falsas in insolubilibus. Et ad argumentum adiunctum ex. 4. Metaph. text. 26. videlicet, quod sit contra primum principium per se notum, asserere duas contradictorias veras aut falsas, respondetur quod intelligitur extra reflexiuas: ipse enim Arist. text. 29. insinuat hanc exceptionem in reflexiuis, ubi ait: Tamen asserentibus quia esse vera, quæ asserentibus omnia

omnia esse falsa, contingit illud famosum. scilicet quod destruant suas opiniones: nam qui asserit (inquit) omnia esse vera, asserit contradictoriam talis propositionis esse veram: unde sequitur illam propositionem quam profert esse falsam, vel duas contradictorias esse veras: & qui asserit omnia esse falsa, asserit & ipsam propositionem quam profert esse falsam. Hæc Aristoteles ubi concedit hanc propositionem, omnis propositio est falsa, se falsificare.

Nota. 4.

Ex his quæ dicta sunt, sequuntur corollaria multa in insolubilibus: primo sequitur aliter esse, quam per duas contradictorias significatur, ut patet in his, aliter est quam per hanc propositionem significatur, non aliter est quam per hanc propositionem significatur: utroque pronomine demonstrante primam. Secundo sequitur eandem propositionem contradicere duabus, quarum una est vera, & alia est falsa: ut patet in hac, hæc non est falsa: quæ contradicit his duabus, hæc est falsa, hæc est falsa, omnibus tribus pronominebus demonstrantibus primam affirmatiuam. Illæ enim duæ affirmatiuæ sunt synonymæ: & tamen prima est falsa, & secunda est vera. Tercio sequitur, subalternantem esse veram, & subalternam falsam, ut his duabus solis existentibus, omnis particularis est falsa, aliqua particularis est falsa, nam vniuersalis non se falsificat, & particularis se falsificat. Ex quo ulterius sequitur in bona consequentia antecedens esse verum, & consequens falsum per reflexionem. Sequitur quarto, quod aliqua vniuersalis est falsa, cuius quælibet singularis est vera: ut patet in hac, omnis vniuersalis est falsa, quæ se falsificat, & tamen nullæ eius singulares se falsificant. Sequitur quinto, quod aliqua copulatiua est falsa, cuius quælibet pars est vera, & aliqua copulatiua est vera, cuius quælibet pars est falsa: ut patet in hac copulatiua, hæc est falsa, hæc est falsa: nam utroque pronomine demonstrante totam copulatiuam, verificatur primum membrum, & utroque pronomine demonstrante categoricam, cuius est pars, verificatur secundum. Et multa alia id genus corollaria, multiplicari possunt.

Argum. i.

Sed contra solutionem quaestio- nis arguitur. Sequeretur æqua ratione duas contradictorias esse simul veras, quod multo peius sonat. Probatur sequela, hæc duæ, hæc propositio est vera, hæc propositio non est vera, utroque pronomine demonstrante negatiuam, sunt contradictoriae: & quod negatur sit ve-

ra probatur, quia ad falsitatem eius consequitur ut sit vera. Sequitur namque, illa negatiua est falsa, ergo aliter est quam per illam significatur: & per illam significatur se non esse veram, ergo aliter est, scilicet, quod est vera. Et inde sequitur affirmatiuam esse veram, quia significat ita esse sicut est.

Hic notandum est: quod aliqui Summulistæ, ut Thomas Bricot, contendunt negare in vniuersum duas contradictorias veras aut falsas, etiam in insolubilibus. Vnde ex illis superioribus, hæc est falsa, hæc non est falsa, utroque pronomine demonstrante affirmatiuam, concedit affirmatiuam esse falsam, quia se falsificat: sed dicit negatiuam esse veram, licet sit aliter quam per illam significatur: nam satis est (inquit) ut propositio negatiua sit vera, quod contradicat propositioni se falsificanti. Eodem modo respondent alij ad hoc argumentum, videlicet, quod negatiua est vera, quia se verificat, ut probatum est, sed affirmatiua est falsa, quanquam ita est sicut per illam significatur: nam satis est ut affirmatiua sit falsa: quod contradicat propositioni se verificanti. Sed tamen hæc opinio in primis petit principium, supponit enim, quod ex duabus contradictorijs, si una est falsa, altera est vera: & si una est vera, altera est falsa, cuius oppositum prætendunt argumenta probare in insolubilibus. Itæ concedere illam negatiuam, hæc non est falsa, quæ demonstrat affirmatiuam esse veram, cum tamen aliter sit quam per illam significatur: & negare illam esse veram, hæc est vera, quæ demonstrat negatiuam, cum tamen ita sit sicut per illam significatur, & non se falsificet, videtur contra communem modum concipiendi. Igitur ad argumentum, concessio in insolubilibus duas contradictorias esse falsas, negatur duas contradictorias esse veras. Nec est eadem ratio. Nam dantur duæ contradictoriae, quarum una significat ita esse sicut est, & alia aliter esse quam est: sed tamen illa quæ significat ita esse sicut est, falsificat se: & ideo efficiuntur ambæ falsæ. Sed tamen propositio quæ significat aliter esse quam est, nunquam se verificat, & ideo non dantur simul veræ. Vnde ad argumentum concedimus illas esse contradictorias, sed negamus esse veras, imò sunt ambæ falsæ: negatiua, quia se falsificat: & affirmatiua, quia aliter est quam per illam significatur. Quod autem negatiua se falsificet, probatur. Nam sequitur bene, negatiua est vera, ergo ita est sicut per illam significatur, sed per illam significatur esse non veram, ergo

V 3 non

*omnia quæ
sequuntur eam
ad obligationem
non necessarii
sunt illi.*
D.

non est vera, & per consequens est falsa. Quo fit, ut idem omnino sit, quod utraque contradictoriarum demonstret negativam, negantem se esse veram: & quod utraque demonstret affirmativam, asserentem se esse falsam. Et eadem ratione idem est, quod utraq; contradictoriarum demonstret affirmativam, asserentem se esse veram, aut negativam, negantem se esse falsam. Et ideo ex his duabus hæc est vera, hæc non est vera (prima utrobique demonstrata) neutra se verificat aut se falsificat. Sed affirmativa est vera, quæ asserit se esse veram, & negativa est falsa, quia aliter est quam per illam significatur. Et eadem ratione ex istis, hæc est falsa, hæc non est falsa (utrobique demonstrando negativam) neutra se falsificat, nec se verificat. Sed negativa potest concedi vera, quia negat se esse falsam: & affirmativa est falsa, quia aliter est quam per illam significatur. Sed dubitatur hic, an istæ contradictoriæ, hæc est falsa, hæc non est falsa (utrobique demonstrando affirmativam) sint eiusdem formæ cum his non reflexivis, hæc mulier est alba, hæc mulier non est alba. Et videtur quod non, quia alias sequeretur, quod contradictoriæ non reflexivæ, non repugnarent formaliter in falsitate. Fortè disputatio est de nomine. Sed melius est dicere, quod sunt similis formæ: postquam illæ reflexivæ sunt veræ contradictoriæ. Nec obstat legi contradictoriarum, quod dentur in simili forma in reflexivis contradictoriæ falsæ. Qui verò fingeret illas non esse contradictorias, hæc est falsa, hæc non est falsa, deberet similiter dicere, quod nec est similis formæ, cum alijs non reflexivis.

Argum. 2. Secundò principaliter arguitur, quod duæ contradictoriæ sint veræ, sit Petrus qui proferat hanc, Deus est, Paulus verò proferat hanc exclusivam, solus Petrus dicit verum, tunc vel illa exclusiva est vera, vel sua contradictoria. Si exclusiva est vera, ergo non solū Petrus dicit verum, postquā Paulus dicit etiā verum, & consequens est contradictoria illius exclusivæ, ergo duæ contradictoriæ veræ. Si autem contradictoria exclusivæ est vera, scilicet, non solū Petrus dicit verum, ergo alius à Petro dicit verum: & cum non sit alius qui loquatur nisi Paulus (nam id quodque ponimus in casu) ergo Paulus dicit verum, & non dicit nisi illam exclusivam, ergo illa exclusiva est vera, cum sua contradictoria.

Ad hoc admissio casu, negatur illas contradictorias esse veras, imo utraque est

falsa: affirmativa, quia se falsificat: & negativa, quia est aliter quam per illam significatur. Et quod affirmativa se falsificet, probatur. Sequitur benè, illa exclusiva est vera, ergo ita est sicut per illam significatur, & per illam significatur nullum alium à Petro dicere verum, ergo Paulus dicit falsum, & per consequens, exclusiva, quam profert, est falsa. Eadem ratione, acceptis his propositionibus, tot sunt adequatæ veræ propositiones, quot falsæ: non tot sunt adequatæ propositiones veræ quot falsæ, casu quo simul cum illis duabus contradictorijs sint istæ propositiones, Deus est, homo est animal, homo est lapis: ambæ illæ contradictoriæ sunt falsæ, quia affirmativa se falsificat. Sequitur nanque, Affirmativa est vera, ergo sunt tres propositiones veræ & duæ falsæ, & per consequens non sunt tot adequatæ veræ quot falsæ, imo sunt plures, & sic ad veritatem illius consequitur, ut sit falsa. Eadem ratione respondendum est ad illum casum: videlicet si Petrus paciscatur hoc modo cum Paulo. Si prima propositio quam protuleris, fuerit vera, dabo tibi librum: si verò falsa non dabo: Paulus verò proferat istam, tu non dabis librum, tunc videtur duas contradictorias esse veras, scilicet, tu dabis mihi librum, tu non dabis mihi librum. Nam quæro quæ illarum est falsa, si affirmativa est falsa: ergo negativa est vera, scilicet, non dabis, & illam protulit Paulus: ergo conditio quam posuit Petrus, est adimpleta: & si est adimpleta, ergo Petrus dabit librum: & per consequens affirmativa est vera, simul cum negativa quæ fuerat concessa. Si dicas, quod negativa est falsa, tunc affirmativa est vera, scilicet, Petrus dabit librum, & si Petrus dabit librum, iam tunc conditio, quam posuit Petrus est adimpleta: & per consequens, propositio, quam protulit Paulus, erit vera: nam illa fuerat conditio: & propositio quam protulit Paulus, erat negativa, contradictoria illius affirmativæ, ergo duæ contradictoriæ veræ. Respondetur quod ambæ illæ sunt falsæ, negativa, quia se falsificat: & affirmativa, quia aliter est quam per illam significatur. Et quod negativa se falsificet, probatur: nam si negativa est vera, ergo ita est sicut per illam significatur, & per illam significatur quod Petrus non est daturus librum Paulo, ergo non dabit, & si non dabit, ergo conditio non est adimpleta: & per consequens, prima propositio quam protulit, non fuit vera, ergo dicta negativa est falsa, nam illam protulit Paulus. Et per hæc ad multos alios similes casus, in conditionalibus promissivis respondetur.

Lectio tertia.

Secunda quaestio insolubiliū est, an detur in reflexivis bona consequentia, cuius tamen antecedens sit verum & consequens falsum. Et videtur q̄ non: nam hoc est esse bonam consequentiam, q̄ videlicet, ad veritatem antecedentis sequatur veritas consequentis. Sed ex alia parte videtur q̄ hæc consequentia sit bona, hoc consequens non est verum, ergo hoc consequens non est verum (utrobique demonstrando consequens) nam arguitur à synonymo ad synonymum, & tamen consequens est falsum, cum se falsificet & tamen antecedens est verum, cum ita sit sicut per ipsum significatur & non se falsificet.

Not. 1.

Adhuc quaestionem eodem modo respondendum est, quo ad præcedentē. Idem enim est concedere duas contradictorias simul falsas, & concedere duas synonymas, quarum una est vera, & reliqua est falsa. Vnde Thomas Bricot & alij negantes in insolubilibus duas contradictorias esse falsas negant subinde posse dari consequentiam bonam, cuius antecedens sit verum, & consequens falsum. Et ad argumentum negant consequentiam illam esse bonam, & dicunt satis esse, ut consequentia sit mala, quod consequens se falsificet, antecedens verò non. Sed tunc, vel debent negare consequentiam bonam à synonymo ad synonymum, q̄ est contra totam dialecticam, vel debent negare antecedens & consequens illius consequentiae esse synonyma, quod etiam est falsum. Nam perinde se habent illae duae propositiones, hæc est falsa, hæc est falsa, utrobique demonstrando eandem propositionem, ac si diceres, hæc mulier est alba, hæc mulier est alba, demonstrando eandem mulierem. Igitur secundum communem opinionem, sicut concedimus duas contradictorias falsas, ita concedimus in bona consequentia antecedens verum & consequens falsum. Quando enim in definitione bonae consequentiae dicitur, antecedens non potest esse verum, quin consequens sit verum: accipitur, verum, illic pro ita esse, & quando consequens non habet aliter esse annexum. Vnde in dicta consequentia ita est sicut per consequens significatur, quemadmodum ita est sicut significatur per antecedens. In hac verò consequentia, aliter est quam per hoc consequens significatur: ergo aliter est quam per hoc consequens significatur (utrobique demonstrante consequens) ita est sicut

significatur per antecedens: & tamen aliter est quam significatur per consequens: quia consequens habet aliter esse annexum. Imò sequitur, quod in bona consequentia antecedens est necessarium, & consequens impossibile. Ut si dicas, hoc consequens potest esse impossibile, ergo hoc consequens potest esse impossibile secundum hanc significationem: nam consequens se impossibilitat antecedens verò non, & necessariò ita est sicut significatur per antecedens, cum sit propositio modalis vera.

At contra solutionem quaestionis Argu. 1.

arguitur, sequeretur inde quod modi perfecti primae figurae non regularentur per dici de omni, & dici de nullo, contra Aristot. 1.º prior probatur sequela. Hæc consequentia: omnis conclusio est falsa, omnis conclusio de barbara, est conclusio, ergo omnis conclusio de barbara est falsa, est in barbara: & tamen aliquid est subsumere sub subiecto maioris, de quo non verificatur prædicatum: nam in dicta consequentia conclusio est falsa, quia se falsificat: & tamen præmissæ sunt veræ, quia ita est sicut per illas significatur, & non se falsificant. Quod si dicas satis esse quod ita est, sicut significatur per conclusionem, sicut ita est, sicut significatur per præmissas. Replica tur de isto syllogismo, omnis conclusio significat aliter esse quam est, omnis conclusio de barbara est conclusio, ergo omnis conclusio de barbara significat aliter esse quam est. Ad argumentum bene responsum est. Sed ad replicam responderetur, quod ut syllogismus reguletur per dici de omni satis est quod sit ita sit sicut significatur per præmissas, ita sit sicut significatur per conclusionem, nisi conclusio habeat aliter esse annexum sicut contingit in illo secundo syllogismo.

Secundo arguitur, Ad minus se- Argu. 2.

quitur, quod in illo priori syllogismo dantur termini, in quibus omni, & in quibus nulli. Primum patet, quia hæc copulativa est vera omnis conclusio est falsa, & omnis conclusio de barbara est conclusio: & omnis conclusio de barbara est falsa, nam illa tertia pars non se falsificat, quia non est conclusio de barbara: quanquam si formes consequentiam, conclusio se falsificabit. Sed quod dentur termini, in quibus nulli patet: nam cum in priori consequentia præmissæ sunt veræ & conclusio falsa, videtur q̄ contraria conclusionis sit vera.

V 4 postquam

Opusculum.

postquam non est nisi una conclusio de barbara. Et per consequens illa contraria negativa stat in veritate cum præmissis.

Respondetur quod in dictis præmissis dantur termini, in quibus omni, sed non dantur termini, in quibus nulli: nam quanquã in consequentia prioris argumenti præmissæ sin veræ & conclusio falsa, non tamen sequitur q̃ eius contraria sit vera, imò ambæ contrariæ sunt falsæ. scilicet omnis conclusio de barbara est falsa, & nulla conclusio de barbara est falsa. Prima, quia se falsificat: & secunda, quia aliter est quam per illam significatur. Eodem modo, hic syllogismus, nulla conclusio est vera, omnis conclusio de celarēt est conclusio, ergo nulla conclusio de celarent est vera regulatur per dici de nullo: quãquã præmissæ sunt veræ & conclusio falsa: nec in dictis præmissis dantur termini, in quibus omni, sed solum termini, in quibus nulli. At dubium est circa hæc quæ dicta sunt, utrum syllogismi non reflexivi sint eiusdem formæ cū reflexivis. v.g. utrum hic syllogismus, omnis mulier est alba, omnis mulier hispana est mulier, ergo omnis mulier hispana est alba: sit eiusdem formæ cum illo, omnis conclusio est falsa &c. Et videtur quod non, quia in non reflexivis non potest dari, quod conclusio sit falsa, & præmissæ veræ, sicut in reflexivis. Ad hoc, qui negant syllogismum esse bonum, cuius conclusio se falsificat, præmissæ verò non se falsificant, debent subinde dicere, syllogismū in reflexivis non esse eiusdem formæ cū syllogismo in non reflexivis. Sed opinio communis tenens syllogismum in reflexivis esse bonum, debet subinde dicere, syllogismū in reflexivis esse eiusdem formæ cū syllogismo in non reflexivis. Nec hoc obstat bonitati syllogismorū q̃ datur syllogism⁹ similis formæ in reflexivis, cuius præmissæ sint veræ, & conclusio falsa.

Aliud argumentum solet hic fieri de hac consequentia Martini de Magistris. Si hæc cōsequentia est bona, homo est lapis, pro nomine demonstrante eandē consequentiā, ubi contendit probare consequentiā esse bonam, & antecedens esse verum, & consequens falsum, etiam si consequens non se falsificet. Nam vel consequentia hæc est bona, vel mala. Si bona, ergo ita est sicut per antecedens significatur, cum antecedens significet consequentiā esse bonā: & cum aliter sit quam per consequens significatur, datur consequentia bona cuius antecedens est verum, & consequens

falsum. Si autem dixeris cōsequentia esse malam, tunc cum res non possit melius se habere ut sit bona secundū talem significationem, fit ut antecedens sit impossibile: unde rursus sequitur consequentiam esse bonam, & per consequens redit primum membrum argumenti. Hoc tamen argumentum tractavimus lib. 3. cap. de conditionali. in quo diximus nullam esse apparentiam. Damus enim illam esse malam consequentiā. Primò: quia arguitur à disparatis: & secundò quia se malificat. Nam ex hoc quod sit bona, sequitur antecedens esse verum, & cum consequens sit impossibile, sequitur illam esse malam. Et rursus concedimus, antecedens esse impossibile: sed cum inde inferatur consequentiam esse bonam, negamus consequentiam: quia nō tenet per modum intrinsecum.

Huic secundæ quæstioni appēdet tertia, secundum Summulistas: an videlicet detur in reflexivis bona consequentia, cuius antecedens sit scitum, & consequens nescitum, nam Arist. Post. id negat. Ait enim, q̃ in bona consequentia, cognitio maiori & minori simul cognoscitur conclusio, id est, quamprimum quis scit consequentiā & præmissas, scit conclusionem. Sed cōtrarium apparet in hac consequentia, hoc consequens est nescitum ergo hoc consequens est nescitum (utrobiq; demonstrando consequens) quæ quidem cōsequentia est bona, cū arguatur à synonymo ad synonymum: & tamen consequens est nescitum, cum ad ipsum esse scitum, sequatur ita esse sicut per illud significatur, & inde sequatur esse nescitum: & tamen antecedens est scitum. Idem apparet in hoc syllogismo, omnis conclusio est nescita, omnis conclusio de barbara est conclusio: ergo omnis conclusio de barbara est nescita.

Nō est in præsentiarum necessa- sciētia, & fid es,
rium adducere doctrinam Posteriorum, ut videlicet punctim definiamus, quid sit scientia, quid fides, opinio, aut error: sed satis est perfunctoriè adnotare propositionem scitam esse illam, cuius est scientia: & scientiam esse assensum verum, firmum, & clarum: ut est assensus huius, omnis homo est animal. Sed fides est assensus verus certus, & obscurus, ut assensus huius, Deus est Trinus. Et opinio est assensus formidolosus, verus, vel falsus. Secundò notandum est hic, quod sicut est propositio asserens se esse falsam: ita est propositio, asserens se nesciri. Et ideo sicut illa,

illa hæc est falsa, se falsificat: ita & ista, hæc est nescita, destruit suam scientiam: quia ad ipsam esse scitam sequitur esse nescitam. Sequitur enim est scita, ergo ita est sicut per illam significatur. Et per illam significatur se esse nescitam, ergo est nescita. Vnde concedendum est etiã hic, q̄ ita est sicut per illam propositionem significatur, & tamen est nescita. Imò illa est vera, quia non se falsificat, sed solum destruit suam scientiam. Ex quo sequitur, primò has contradictorias, hæc est nescita, hæc non est nescita (vtrobiq; demonstrando priorẽ) ambas esse nescitas: primã, quia destruit suã scientiam: & secundam, quia est falsa. Et quidẽ accipiendo, nescitam, pro illo cuius non habetur scientia, corollarium etiã est concedendum extra reflexiuas: nam potest quis simul dubitare has ambas contradictorias, Papa Paulus dormit, Papa Paulus non dormit. Imò verò accipiendo, nescitum, pro illo de quo est error: etiã corollarium est verũ: an potest quis assentiri huic falsæ, Deus non est trinus, & dissentire huic veræ, Deus est trinus. Quare tunc vtrq; contradictoriarum erit nescita. Sequitur secundo, illam propositionem, hæc est falsa, se falsificantem esse scitam, imò & illam, hæc est impossibilis, quæ se impossibilizat. Nam ad hoc, q̄ propositio sit scita, satis est q̄ ita sit sicut per illam propositionẽ significatur, & non destruat suam scientiam. Sequitur tertio aliquam vniuersalem esse nescitam, cuius omnes singulares sunt scitæ: vt est hæc, omnis vniuersalis est nescita. Item sequitur, aliquam copulatiuam esse nescitam, cuius omnes partes sunt scitæ, vt hæc copulatiua est nescita, & hæc copulatiua est nescita: & aliquã exclusiuã nescitã, cuius omnes exponẽtes sunt scitæ, vt tantum hæc exclusiuã est nescita. Sequitur tandem vltimò, solutio quæstionis ad partem affirmatiuam: videlicet q̄ in bona consequentia præmissæ sunt scitæ, & conclusio nescita: quia destruit suam scientiam.

Contra hanc autẽ solutionẽ quæstionis arguitur. Assensus antecedentis & bonitatis consequentiæ, sunt naturalis causa productiua assensus conclusionis: ergo per nullam reflexionem possunt impediri quo minus producant ipsum, & sic repugnat me habere assensum præmissarũ & totius consequentiæ: quin habeam assensum cõclusionis: & per consequens repugnat antecedens, scitum, in bona consequentia, & consequens nescitum. Huic argumento videtur concedendum, quod nullus potest habere assensum bonitatis con-

sequentis & præmissarum, qui habeat assensum conclusionis. Vnde in illa consequentia, hoc consequens est nescitum, ergo hoc consequens est nescitũ: quemadmodum assentimus antecedenti, ita assentimus consequenti. Nam quemadmodum ita est sicut significatur per antecedens, pariter ita est sicut significatur per cõsequens. Sed non sequitur, assentimus consequenti, & ita est sicut per illud significatur: ergo scimus illud, quia ita esse illius includit esse nescitum. Quare in hoc sensu non est inconueniens concedere vnum corollarium, quod prima fronte videtur malè sonare: videlicet, quod aliqua propositio sit nescita à Deo, & scita à creatura: vt si dicas, hæc est nescita à Deo. Quia non negatur Deum habere assensum illius, postquam ita est sicut per illam significatur. sed solum conceditur quod illa habet reflexionem, vt non sciatur à Deo tamen non habet reflexionem quominus sciatur à creatura. At verò hæc omnia, & alia id genus quæ hic Summulistæ multiplicant barbara sunt, atq; adeò indigna, in quibus tempus absumatur.

Vltimum tandem genus reflexionis est, vtrum stet aliquem simul decipi & nõ decipi, dum eidem propositioni secundũ eandem significationem assentit: nã hoc videtur inuoluere cõtradictionem. Sed tamen ex alia parte videtur id contingere, si Petrus assentiat huic propositioni, Petrus decipitur. Aut enim tunc decipitur, aut non. Si decipitur: ergo ita est sicut per dictam propositionẽ significatur, cum ad æquatẽ significet Petrum decipi: & si ita est, ergo Petrus, qui ei assentit, non decipitur. Si vero non decipitur, ergo aliter est quam per illã propositionem significatur, & per cõsequens Petrus, qui assentit ei, decipitur: & sic quancunq; partem dederis, sequitur Petrum decipi, & simul non decipi.

Hic notandum, quod aliquẽ decipi in præsentiarum est assentire falsa, vel dissentire vero: falso in quã, id est, significanti aliter esse quàm est, non ex sola reflexione. Quare qui assentit huic, hæc est falsa, nõ decipitur: nec quia assentit huic, hæc significat aliter esse quàm est: sed in reflexiuis satis est ad hoc quod Petrus decipiatur, quod ad ipsum non decipi, sequatur ipsum decipi. Vnde ad quæstionem respondetur, quod non stat aliquem simul decipi & non decipi. Et ad argumentum respondetur, quod in illo casu Petrus decipitur: & cum infertur, ergo, ita est sicut per illam

significatur, conceditur: sed cum rursus infer-
tur, ergo Petrus non decipitur, negatur con-
sequentia: quia ad ipsum non decipi, sequitur
ipsum decipi: ut dictum est in argumento.

Sed dubium est, utrum aliquo mo-
do sit concedendum, quod Deus decipitur
per reflexionem. Et videtur quod sic eadem
ratione, ut si Deus assentiat huic propositioni,
Deus decipitur, nam tunc eodem modo
ad eum non decipi, sequitur ipsum decipi.
Aliqui idem concedunt de Deo sicut de crea-
tura, quod decipitur per reflexionem, sed re vera
melius est hoc simpliciter negare: quia male
sonat. Unde dicendum, quod nunquam po-
test ita esse sicut per illam significatur, Deus
decipitur, ac subinde nec Deus potest assen-
tire illi, quia Deus non potest assentire falso.
Et quando arguitur, Deus non decipitur, er-
go aliter est quam per illam propositionem
significatur, conceditur: sed inde non sequitur,
quod Deus decipitur, quia nunquam dabo
quod assentit illi. Sed contra hoc arguitur. Pa-
riter ergo potero excusare, quod ad Petrum non
decipi, sequatur ipsum decipi, si non admi-
sero quod Petrus assentit illi propositioni, Petrus
decipitur: nam tunc ex hoc quod Petrus non de-
cipitur, solum sequitur, quod aliter est quam
per illam propositionem significatur: unde non
sequitur Petrum decipi, postquam non assentit
illi falso. Respondetur, quod si non admise-
ris Petrum assentire dictae propositioni, nun-
quam deducetur illa reflexio: sed tamen sup-
ponimus, quod ille casus est admittendus: quia
non repugnat Petrum assentire cuicumque
propositioni siue verae, siue falsa, sicut repu-
gnat, Deum assentire falso. Quo fit, ut si Pe-
trus dissentiat dictae propositioni, Petrus de-
cipitur, nulla sequitur reflexio, siue detur Pe-
trum decipi, siue non decipi. Nam si detur, quod
Petrus non decipitur, tunc solum sequitur,
quod aliter est quam per talem propositionem
significatur, unde non sequitur, rursus ipsum
decipi: quia dissentiens falso non decipitur.
Et concessio quod Petrus decipitur, solum sequitur
quod ita est sicut per talem propositionem sig-
nificatur: & cum Petrus dissentiat illi, non
sequitur ipsum non decipi, imo confirma-
tur ipsum decipi. Quare nunc illa proposi-
tio non est insolubilis, nec est maior ratio quod
concedatur tunc Petrum decipi, quam ip-
sum non decipi, nisi quia asserit Petrum de-
cipi: & ideo melius est tunc dare, quod Petrus

decipitur. Eadem ratione si Petrus assentiat
huic, Petrus non decipitur, dicta propositio
non est insolubilis, siue detur quod Petrus
decipitur, siue detur quod non decipitur. Nam
si detur quod decipitur, sequitur aliter esse
quam per illam significatur: & cum Petrus
assentiat illi, non sequitur quod non decipi-
tur, imo confirmatur quod decipitur. Et si
detur quod non decipitur, solum sequitur quod
ita est, sicut per illam significatur: & cum Pe-
trus assentiat illi, non sequitur quod decipi-
tur, imo confirmatur quod non decipitur. Et
haec pars est danda, postquam illam asserit di-
cta propositio. Si vero admittatur casus, quod
Petrus dissentiat illi, Petrus non decipitur,
qui quidem est admittendus, postquam non
repugnat, Petrum dissentire cuicumque pro-
positioni, etiam si sit vera, tunc sequitur reflexio
ad utramque partem. Nam si Petrus decipitur
ergo aliter est quam per illam significatur:
& cum Petrus dissentiat illi sequitur quod
non decipitur: nam dissentiens falso non de-
cipitur. Si vero detur quod non decipitur,
ergo ita est sicut per illam propositionem si-
gnificatur: & cum Petrus dissentiat illi, sequi-
tur quod decipitur. Quare concedendum est
in illo casu, quod Petrus decipitur, quia ad
ipsum non decipi, sequitur ipsum decipi. At
verò nunquam est admittendum, quod Deus dis-
sentiat illi, Deus non decipitur: quia illa pro-
positio est necessaria, & Deus non potest dis-
sentire vero. Eadem ratione, si Petrus assen-
tiat huic soli, Paulus decipitur, & Paulus huic
soli, Petrus decipitur, tunc uterque decipitur:
quia alter decipitur, & non est maior ratio de
uno, quam de alio. Quod enim aliquis deci-
piatur: patet: nam dato opposito quod nul-
lus decipitur, sequitur aliter esse, quam per
illam significatur, Petrus decipitur, & per con-
sequens, Paulus assentiens illi, decipitur. Ex
his sequitur, quod stat, Petrum & Paulum si-
mul assentire eidem propositioni, secundum
eandem significationem, tamen Petrum de-
cipi, Paulum verò non, ut si uterque assentiat
illi, Petrus decipitur. Item stat, quod Petrus
assentiat uni propositioni, & Paulus suae con-
tradictoriae, & tamen uterque decipiatur: ut pa-
tet, si Petrus assentiat huic, Petrus decipitur,
Paulus verò suae contradictoriae. At verò de
huiusmodi tricis ac neniis, atque adeo de insolu-
bilibus, plus satis dictum est: nec qui in his am-
plius immoratus fuerit, laudem ingenij pote-
rit comparare.

DE OBLIGATIONIBUS. hoc est de legib. respondendi.

ARTEM tãdem obligatoriã aliquot regulis absoluerè operæpretiũ est. Obligatio est præfixio enunciabilis secundũ statum sustinendi: vt si conueniat inter disputãtes vt sustineatur verum: Papã esse Romæ. Status sunt tres. Positio, depositio, dubie positio. Prima regula, possibile positũ est admittendũ. Secunda regula. Quod non est necessariũ: si deponatur, est admitrendũ. Tertia regula. Ois propositio dubiè posita est admittenda. Quarta regula. Omne positũ & admissũ, si proponat, est admittendũ & depositũ si proponat, est negadũ, & dubiè positũ dubitadũ. Quinta regula. Omne sequens ad cõcessum est concedendum, & antecedens ad negatũ est negandum, & antecedens ad dubiè positum est dubitadũ. Sexta regula. Propter nullum possibile positum est necessarium negandum aut impossibile cõcedendum. Septima regula. Ad impertinens respondendum est secundum sui qualitatem. *si est uera concedit, si dubia distinguit, si falsa negat*
Lectio prima.

pauca verba iuuenibus concedemus: quibus eos retineamus, ne desiderium eos capiat plura confingendi. In textu primo diffinitur quid sit obligatio. Est enim ars hæc velut puerorum ludus, quæ procedit ex suppositione, & placito disputantium: vt cùm arguens causa exercitiũ, ponit respondentem aliquam propositionem sustentandam in veritate, aut in falsitate, aut tanquã dubiam, quæ dicuntur tres status propositionis: Vnde cùm Petrus ponit Paulo, Papam esse Romæ, & Paulus admittit illud vinculum, quod Paulus tenetur illud sustinere, est obligatio, instar ciuilis obligationis, quæ ex petitione obligantis, & assensu obligati conflatur. Et sunt tria signa, quibus obligans utitur, scilicet, pono, de pono, dubiè pono. Vnde perinde valet pono hanc, sicut sustine hanc verã: depono hanc, sicut sustine hanc falsam: dubiè pono hanc, sicut sustine hanc dubiam, Sed si quis dicat, obligo te ad hanc, distinguendũ est à respondente, ad quem statũ velit obligare, non obligo verbum est commune ad omnes status. Et eadem ratione, respondens non debet admittere quo adusque sit certus quæ propositio ponatur & quid significet, & in quo sensu ponatur si sit æquiuoca. Vt si Petrus dicat Paulo, pono tibi aliquam propositionem quæ habet sensum possibilem, non debet Paulus admittere: nisi certus sit quæ propositio est illa, & in quo sensu ponitur.

Pono, de-
pono, du-
bie pono.

Secundò notandũ est quod sunt alij termini quibus utuntur obligatores ante obligationem, & alij quibus utuntur post obligationem. Ante obligationem utuntur his terminis, impono, suppono, vt impono tibi A. ad significandum. &c. Item suppono tibi Papam esse Romæ. Et quanquam respondens admittat huiusmodi impositiones & casus, non propterea manet obligatus, quo adusque sit posita, aut de posita, aut dubiè posita propositio. Vnde postquã admissus est casus quod Papa sit Romæ, si ponatur illa, Papa non est Romæ, admittenda est, ac proinde, sustinenda vera. Sed post obligationem est aliud signum, scilicet, propono, ad quod respondendum est, concedo vel nego.

Impono
suppono.

Ex his sequitur, quando ponitur aliqua propositio virtualiter deponitur sua contradictoria, & quando deponitur vna, virtualiter ponitur alia, & quando dubiè ponitur vna, virtualiter dubiè ponitur

V6 altera

Obligatio

Est ars inter Summulas: quam obligatoriam appellant, quæ ad materiam prædestinationis non nihil conducit. Fam tamen præter eius dignitatem extendunt, & inextricabilibus tricis inuoluunt. De qua,

*obligatio
est præfixio ali-
quæ propositionis
ad sustinendum*

*ratio huius est
quod non est
necesse, si sit
certum, sed si
dubium, ut
aliquis non sit
certus, sed
dubius*

*ratio huius est
quia alia
bona conueniunt
et est certum
aut dubium*

Liber de obligationibus.

altera: nam qui dubitat vnam contradictoriam, dubitat aliam. Sequitur secundo quod cum quis ponit aliquam propositionem alicui, non intendit obligare ipsum ut non assentiat illi (nam aliquando ponitur propositio quam respondens scit esse falsam) sed intendit obligare ipsum ut sustineat illam tanquam veram. Et eadem ratione, quando quis deponit alicui aliquam propositionem non intendit obligare ut dissentiat, sed sustineat tanquam falsam. Et eadem ratione, quando dubie ponit aliquam propositionem non intendit obligare quod respondens nec assentiat, nec dissentiat: sed quod sustineat illam ac si nec assentiret, nec dissentiret.

Regula.1. In secunda parte textus ponuntur septem regulæ quibus ars obligatoria continetur. Prima regula est. Omne possibile positum est admittendum. Et est regula Aristoteli. 8. Physicorum, ut ait: possibili posito in esse nullum sequitur inconueniens. Et intelligitur regula in sensu exclusiuo, id est, quod solum possibile admittitur, nam id quod est impossibile non est admittendum. Et accipitur, admittendum, nominaliter, id est, dignum ut admittatur. Item possibile accipitur in regula pro eo de quo potest haberi opinio quod sit possibile. Quare siue ponatur illud, quantitas distinguitur a re quanta, siue suum contradictorium utrumque per se admittendum. Quare non inconuenit in arte obligatoria admittere aliquid inopinabile, modo sit impossibile, ut nulla mater diligit filium, nullus homo appetit esse foelix, & similia. Secunda regula est. Quicquid non est necessarium, si deponatur, est admittendum. Et intelligitur etiam in sensu exclusiuo, quia necessarium non debet sustineri tanquam falsum. Tertia est, quod omnis propositio dubie posita est admittenda. Et intelligitur vniuersaliter, siue sit contingens, siue necessaria, siue impossibilis. Et ratio regulæ est, quia admittens illam non obligatur sustinere illam tanquam veram, nec falsam: nec impossibilem, nec necessariam: sed solum quod non habeat assensum, nec dissensum illius. Et ideo, forte principia per se nota quæ nullus potest dubitare, si dubie ponantur, non sunt admittenda. Et tres regulæ deseruiunt primo aggressui obligationis, scilicet, quantum ad positionem: reliquæ vero deseruiunt durante tempore obligationis.

Regula.4. Vnde quarta regula habet tres partes. Prima, omne positum bene admissum, propositum est concedendum. Et intelligi-

tur quotiescunque ponatur durante tempore obligationis, verbi gratia: Posita & admissa hæc, Petrus disputat, quotiescunque proponatur est concedenda, tempore obligationis, licet sit falsa: quia obligatio erat sustinendi illam veram. Et intelligitur regula, dummodo positum proponatur sub forma positi. Quare si fuit posita & admissa illa, Marcus orat, & proponatur illa, Tullius orat, non est concedenda virtute obligationis, sed respondendum est ad illam secundum sui qualitatem, id est, si est vera, est concedenda, & si falsa, neganda. Et ratio est, quia qui obligatur ad sustinendum aliquam propositionem: solum obligatur ad sustinendum illam, quæ est secundum synonymam voce & significatione. Secunda pars regulæ est, quod depositum admissum si proponatur: est negandum: & tertia, quod dubie positum & admissum, si proponatur, est dubitandum. Quæ quidem partes proportionabiliter intelliguntur sicut prior.

Regula.5. Quinta regula habet itidem tres partes. Prima, quod omne consequens ad concessum est concedendum. Intelligitur etiam si sit consequens ad admissum, quæquam nunquam fuerit concessum. Et eadem ratione est concedendum, omne quod sequitur ex opposito bene negati, verbi gratia, si posita fuit & admissa hæc, homo ambulat: tunc si proponatur hæc, animal ambulat, concedenda est, quia sequitur ex admissio: nam alias concederetur antecedens bonæ consequentiæ, & negaretur consequens. Et si sit deposita hæc, animal ambulat, & admissa, tunc si eadem proponatur est neganda. Et tunc si proponatur hæc, nullus homo ambulat, concedenda est, quia sequitur expositio bene negati: sequitur namque nullum animal ambulat: ergo nullus homo ambulat. Ex hac parte sequitur quod omne repugnans posito & admissio vel opposito negati est negandum: ut posita & admissa hæc, homo ambulat, si postea proponatur hæc, nullum animal ambulat: neganda est, & deposita & negata hæc, animal ambulat, si proponatur hæc, homo ambulat, neganda est, quia repugnat illi, nullum animal ambulat: alias concederentur duæ contradictoriæ. Secunda pars regulæ est, quod antecedens ad depositum & negatum est negandum: ut deposita est negata illa, animal ambulat, tunc si proponatur hæc, homo ambulat, neganda est, nam alias concederetur antecedens bonæ consequentiæ & negaretur consequens. Idem enim est concedere antecedens ad de-

ad depositum & negatum, ac si concedatur id quod repugnat opposito bene negati. Tertia pars est, quod antecedens ad dubiè positum, si proponatur, est dubitandum, id est, non est concedendum: nam potest etiam negari: verbi gratia, dubiè posita ista, homo disputat, si proponatur hæc, Petrus disputat, dubitanda est, etiam si respondens sciat esse veram: nam alias in bona consequentia daretur antecedens esse scitum & consequens esse dubium. Sed potest negari, quia non inconuenit, in bona consequentia antecedens esse falsum & scitum esse tale, & consequens esse dubium. Ex hac sequitur corollarie quod consequens ad dubiè positum non est negandum, sed vel dubitandum vel concedendum. Est enim inconueniens quod in bona consequentia antecedens sit dubium, & consequens scitum esse, falsum, sed tamen non inconuenit quod antecedens sit dubium, & consequens scitum esse verum, Sexta regula est, quod propter nullum possibile positum, est necessarium negandum, aut impossibile concedendum. Ratio est quia possibili nullum necessarium repugnat, ex possibili sequitur impossibile.

Regula.6.

Septima regula est, ad impertinens, respondendum est secundum sui qualitatem. Vbi notandum est quod pertinens est illud, quod vel antecedit ad aliquam propositionem, vel consequitur ad illam, vel repugnat illi. Vt homo ambulat, est pertinens antecedens ad illam, animal ambulat, & hæc secunda pertinens consequens ad priorem. Sed nullum animal ambulat, est pertinens repugnans utrique. Propositio impertinens alteri, est quæ nec antecedit nec consequitur ad aliam, nec ei repugnat: ut Petrus disputat, Paulus disputat. Vnde sequitur quod nulla propositio est pertinens alteri, quin altera etiam sit pertinens priori, nec aliqua propositio est impertinens alteri, quin mutuo altera etiam sit priori impertinens, facile ex dictis colligitur. Est ergo sensus regulæ, quod quoties durante obligatione proponitur aliqua propositio impertinens admissio aut concessio, respondendum est ad illam secundum sui qualitatem, ac si nulla esset obligatio: itaque si sit vera, concedatur, & si sit falsa negetur: verbi gratia, Posita & admissa illa, homo disputat, si proponatur illa, homo est lapis, neganda est, & si proponatur illa, Deus est, concedenda est.

Ex quo sequitur, quod aliqua propositio quæ priori loco est impertinens, in secundo efficitur pertinens: verbi gratia, si sit casus quod nullus homo disputet, & ponatur hæc vniuersalis, omnis homo disputat, admittenda est, quia possibilis: tunc si proponatur hæc, Petrus est homo est impertinens, & ideo concedenda est si est vera, & neganda est, si est falsa. Quod si concedatur, tunc illa: Petrus disputat facta est pertinens sequens. Nam sequitur in darij, Omnis homo disputat, Petrus est homo: ergo Petrus disputat. Sed si admissa illa vniuersali, omnis homo disputat, statim priori loco proponeres illam, Petrus disputat, tunc est impertinens, & ideo neganda est, quia falsa, & tunc illa, Petrus est homo, facta est pertinens repugnans. Nam eius contradictoria sequitur in baroco ex admissio & opposito bene negati, scilicet, omnis disputat Petrus non disputat: ergo non est homo. Et est hic notandum, quod non solum ad impertinens respondendum est secundum sui qualitatem, sed etiam ad illud quod est antecedens ad positum & concessum: & ad illud quod est consequens ad depositum & negatum, respondendum est secundum sui qualitatem ac si esset impertinens: verbi gratia. Admissa & concessa ista, animal ambulat, si proponatur hæc, homo ambulat, neganda est si est falsa, quia non conuenit in bona consequentia, antecedens est falsum & consequens verum. Et eadem ratione, deposita & negata illa, homo ambulat, si proponatur illa, animal ambulat, concedenda est si est vera.

Finis ergo artis obligatorie est, tradere modum quo quisque possit sustinere quodcunque possibile, in quocunque statu, consequenter (ut dicunt) respondendo, absque hoc quod capiatur in sermone. Vnde officium arguentis est, ponere & proponere multa impertinentia, & tandem obijcere aliquod pertinens, quod latenter præcedentibus omnibus repugnet, ut capiat in sermone respondentem. Sed officium respondentis est cautè considerare omnia pertinentia & impertinentia ne capiatur. Quod si opponens intellexerit, aduersarium malè respondisse, tunc dicat esse tempus obligationis. Quo cessante (quia iam tunc fatenda est à respondente rei veritas) manifestum faciet illum malè respondisse intra tempus obligationis. Tempus enim obligationis est quo

Libre de obligationibus.

quo respondens tenetur sustinere illud quod admisit, & consequenter responde ad omnia. Quod cessauit, vel per conuentionem factam in principio: ut si arguens dixerit, pono hanc per solam horam sequentem: vel secundò cessabit ad libitum oppositoris: quando ipse voluerit ut cesset, ad manifestandum aduersariū male respondisse.

LECTIO SECUNDA.

Notari.

Hæc omnia quæ dicta sunt, Pau-

cis exemplis explicabimus. Et quia principalis usus obligationum est in materia de prædestinatione, primò arguitur sic. Simus in illo tempore medio postquam Christus dixerat Petro, Antequam gallus cantet ter me negabis: & quando nondum negauerat ipsum, & pono tunc istam, Petrus non negauit Christum: quia admissa, quia est possibilis, propono eandem & arguitur sic. Illa non est tunc concedenda: ergo quarta regula falsa pro prima parte. Probat ut antecedens, nam illa concessa, cessat tempus obligationis. Et probò quod male respondi. Sequitur namque, Christus non potest mentiri, & dixit Petro ter me negabis, ergo Petrus negauit Christum. Maior est necessaria, quæ ut habetur in sexta regula, propter nullum possibile positum est neganda, & minor est vera, quia est posita in casu: ergo conclusio vera, & conclusio est contradictoria a propositionis concessæ: ergo due contradictoriae veræ.

Argum. 1.

Ad argumentum admissio casu: ut fuit in rei veritate, tunc proposita illa. Petrus non negauit Christum admittitur, quia est possibilis (si enim non fuisset possibilis tunc Petrus non fuisset liber ad non peccandum, & sic non peccasset.) Quare quando postea proponitur eadem propositio, concedo illam, iuxta quartam regulam. Sed cessante tempore obligationis nego quod male respondi intra tempus obligationis, & concessa maiore consequentiæ quam formas, quia est necessaria, dico quod nunquam concessissem minorem in tempore obligationis, licet sit vera, quia repugnabat posito & concessio. Istæ enim repugnant, Christus dixit Petro, ter me negabis, & Petrus non negabit, aduerte quomodo differt inter hoc quod est dicere, sit casus Christum dixisse & cetera. Et hoc quod est dice-

re, pono tibi hanc, Christus dixit, &c. Nam non obstante veritate casus, potest illa negari, quia repugnat posito per viam obligationis. Vnde si admissio casu, & cōuerso: prius posuisses illam. Christus dixit Petro ter me negabis illam admississem & concessissem: & tunc si secundo loco posuisses aliam, Petrus non negabit, negassem illam, tanquam repugnantem. Sed replicatur contra hoc. posita & concessa in priori loco illa, Christus dixit Petro ter me negabis, tunc pono illam possibile est Petrum non negaturum Christum, quam si cōcedas, quia illa modalis non repugnat propositioni concessæ, tunc ponatur in esse, & probò quod male respondeas, quia de inesse illius modalis repugnat priori concessæ. Ad hoc concedo in secundo loco illam modalem, sed non admitte quod ponatur inesse, nisi tollatur alia, Christus dixit, & cetera. quia modalis non repugnat illi, sed de inesse repugnat. Et per hanc artem respondendum est in materia de prædestinatione. Ut si opponens dixerit, sit rei veritas Deum præsciuisse Antichristum fore, quo casu pono hanc, Antichristus non erit, admitte hanc, quia possibilis, & postea concedenda, & si postea inferatur, Antichristus non erit, & Deus non potest decipi: ergo Deus non præsciuit, conceditur consequentia & consequens licet sit falsum, quia sequitur ex admissio cum vno necessario. Nota quemadmodum necessarium non exigit ut proponatur: sed quandoque assumatur, est cōcedendum, sicut impossibile negandum. Si vero quando opponens in principio dixerit, sit rei veritas Deum præsciuisse, & cetera. dixisset pono hanc, Deus præsciuit, iam esset obligatio sustinendi illam, & tunc si proponeretur illa modalis, possibile est Antichristum non fore, concedenda esset tanquam vera & impertinens: sed si postea ponerentur in esse ait, Christus nouerit, neganda esset, quia repugnat posito.

Secundò arguitur - pono tibi

hanc nihil est à te concedendum, quia admissa, quia possibilis, propono eandem. Si negas, ergo quarta regula falsa pro prima parte, si vero concedas, propono hanc, tu non male respondes, quia concessa quia vera & impertinens, arguitur sic, Tu concedis hanc: nihil à te concedendum, & non male respondes, ergo dicta vniuersalis negatiua est à te concedenda: rursus, ergo aliquid est à te conceden-

*hec arg. que se
quuntur huiusmodi
lecta sunt meum magis
propter hanc. J. C. J.*

cedendum, quæ quidem particularis est contradictoria illius vniuersalis admissæ & concessæ, & per consequens concedis duo contradictoria. Ad argumentum admitto illam vniuersalem negatiuam, quia est possibilis, & postea concedo eandem, & secundo concedo me non male respondere. Sed postea nego maiorem consequentiam quam subiungis, scilicet, tu concedis hanc vniuersalem, &c. Nam quamquam hæc maior sit vera, repugnat tamen posito & concessio. Si vero secundo loco non posuisses illam, tu non male respondes, sed hanc, tu concedis hanc vniuersalem, concessissem tanquam veram & impertinentem: sed postea negassem illam, tu non male respondes, tanquam repugnantem.

Argu. 3.

Tertio principaliter arguitur. Sit casus, quod tu sis Salmantica, & pono tibi hanc, omnis homo est Romæ: qua admissa, postquam est possibilis, propono eandem: qua concessa, propono hanc tu es Romæ. Si concedas illam, concedis falsum & impertinens, contra septimam regulam: si verò neges, tunc peto a te vbi nam sis. Si respondeas te esse Romæ, tunc concedis illud quod negaueras. Si respondeas te esse Salmantica, tunc arguitur sic, Tu es Salmantica ergo tu non es Romæ: rursus omnis homo est Romæ, tu non es Romæ: ergo tu non es homo: in baroco rursus, ergo non es Salmantica, ac subinde concedis duo contradictoria.

Ad argumentum admissa & concessa illa vniuersali, omnis hō est Romæ, & negata illa, ego sum Romæ, tanquam: falsa & impertinente, tunc quando petis a me, vbi nam sim, quero ego, velis nē teneam me posse esse in duobus locis, an non.

Si primum, tunc respondeo me esse Salmantica: quia verum & impertinens, sed tunc nego illam consequentiam, sum Salmantica: ergo non sum Romæ, imò si tertio loco proponatur mihi, tu es Romæ, teneor concedere: tanquam sequens ex posito & concessio. Sequitur namque, ego sum Salmantica: ergo ego sum homo: rursus, omnis homo est Romæ, ego sum homo: ergo ego sum Romæ. Quare concedam tanquam consequens me esse in duobus locis. Si verò secundo loco proponas me non esse in duobus locis, tunc quando petis vbi sim non possum dicere quod sum Romæ: quia est falsum & impertinens, non enim sequi-

tur, omnis homo est Romæ: ergo ego sum Romæ, vt patet si non sim in mundo, nec possum dicere, quod sum Salmantica: nam illud repugnat concessis. Sequitur enim, ego sum Salmantica: ergo ego sum homo: rursus, omnis homo est Romæ, ego sum homo ergo ego sum Romæ, & sic sum in duobus locis, quod est negatum. Nec possum respondere quod sum nullibi: nam hoc est falsum & impertinens, quia nec sequitur nec repugnat concessio. Igitur solum respondendum est quod sum alicubi: nam hoc est verum & impertinens, sed si postea insistas vbi nam sum, tunc respondeo, quod sum Romæ: nam hoc sequitur ex concessis: sequitur namque ego sum alicubi: ergo ego sum homo: rursus, omnis homo est Romæ, ego sum homo: ergo ego sum Romæ. Eadem ratione si concedis, omnis homo est Romæ, & tu non es in diuersis locis, proponas tu es Romæ vel Salmantica, concedam tanquam verum & impertinens, sed tunc rogatus vbi nam eorum locorum, respondebo, Romæ, tanquam sequens ex posito & concessio, vt modo expositum est.

Quarto principaliter arguitur, Argu. 4.

pono tibi hanc, Deus est, & homo est lapis, conuertuntur: qua admissa, quia est possibilis per nouam impositionem alterius illarum, & subinde concessa, propono hanc, Deus est. Quam si concedas, quia est necessaria, tunc propono hanc, homo est lapis. Si concedas, ergo concedis impossibile contra sextam regulam. Si verò neges, tunc negas quod sequitur ex concessis contra. v. Sequitur namque, Deus est, & homo est lapis, conuertuntur: Deus est: ergo homo est lapis.

Materia huius argumenti vocatur similitum positio, quæ solet fieri sub hac forma, pono tibi hanc, hæc duæ sunt similes, id est, conuertibiles. Et pro solutione argumenti notandū, vt supra diximus, latè differre inter hæc quod apponens dicat, impono hæc propositiones, vt conuertatur cū illa, & hoc qd dicat, pono hanc, hæc duæ conuertuntur. Nam primo modo nulla resultat obligatio, sed est mutatio impositionis, sed secundo modo resultat obligatio sustinendi conuertibilitatē illarū propositionū. Quare illa obligatio non tollit significationes quas habent termini ex sua impositione: sed admittitur illa conuertibilitas, quia est possibilis, & postea conceditur quia est admissa. Vnde semper respondendū est iuxta proprias significantias terminorum,

Liber de obligationibus.

rum, quoadusque repugnet concessis. Igitur ad argumentum admissa & concessa conuertibilitate illarum propositionum concedo secundo loco illam, Deus est: quia est necessaria: & nego illam, homo est lapis, quia est impossibilis, iuxta doctrinam sextæ regulæ. Sed tunc, nego illam consequentiam, deus est, & homo est lapis: conuertuntur, & Deus est, ergo homo est lapis: nam conclusio est impossibilis, & præmissæ sunt compositibiles. Et casu quo illa propositio, Deus est, simul significaret æquiuocè & Deum esse & hominem esse lapidem, præmissæ essent veræ & conclusio falsa. Sed aliter replicatur.

Admissa & concessa illa hæc propositiones, Deus est, & homo est lapis, conuertuntur, propono hanc, neutra illarum habet nisi vnicam significationem. Quia concessa, quia vera & impertinens, propono illam homo est lapis. Si concedas, concedis impossibile, contra sextam regulam. Si neges, negas consequens ex concessis & vno necessario. Nam sequitur bene, Deus est, & homo est lapis, conuertuntur, & non habent nisi vnicam significationem, & Deus est: ergo homo est lapis. Responderetur, quod concessa conuertibilitate illarum & quod neutra habet nisi vnicam significationem, ad huc nego hominem esse lapidem: quia impossibile. Nec valet hæc vltima consequentia. Nam semper consequens est impossibile, & præmissæ compositibiles. Et casu quo illa, homo est lapis, significaret tantum sicut, Deus est, præmissæ sunt veræ, & conclusio falsa. Licet enim tunc verum esset dicere, hæc propositio homo est lapis, est vera, non tamen sequitur homo est lapis, est vera: ergo homo est lapis, nam antecedens est contingens & consequens impossibile.

Vnde admissis & concessis illis, hæc propositiones conuertuntur, & neutra habet nisi vnicam significationem, si postea proponatur hæc propositio, Deus est, est vera, concedatur, quia est vera, contingens, & impertinens. Et si post ponatur, homo est lapis, est vera, est concedenda: quia est contingens & sequens. Sequitur enim, illæ conuertuntur, & neutra habet nisi vnicam significationem: & Deus est, est vera: ergo homo est lapis, est vera. Sed nunquam concedam illam, homo est lapis: quia hoc est concedere hominem esse lapidem: quia in tota obligatione nunquam est mutata significatio illius propositionis. Quod si admissis & concessis illis, illæ conuertuntur, & neu-

tra habet nisi vnicam significationem, proponatur statim, homo est lapis, est vera, neganda est: quia falsa & impertinens. Et si postea proponatur illa, Deus est, est vera, neganda est: quia repugnat concessis, & opposito neganti. Sequitur enim: illæ conuertuntur & neutra habet nisi vnicam significationem, & homo est lapis, non est vera, ergo Deus est, non est vera. Sed nunquam est neganda illa, Deus est, quia hoc esset negare Deum esse.

Quintò arguitur. Pono tibi hæc, tu concedis duo contradictoria, qua admissa, quia est possibilis (potes enim malè respondere) propono hanc. Deus est: qua concessa quia necessaria, propono hanc, homo est lapis: qua negata, quia est impossibilis, propono hanc, rex sedet: qua dubitata, quia est dubia, propono hanc, tu malè respondes. Si negas, tu negas sequens ex primo concessio. Sequitur enim, tu concedis duo contradictoria, ergo malè respondes. Si verò concedis, arguitur sic. Tu admittis admittendum, concedis concedendum, negas negandum, dubitas dubitandum, ergo non malè respondes. Item tu teneris semper bene respondere: ergo nunquam debes concedere quod malè respondes.

Ad argumentum admissa positione prima, quia est possibilis, & concessa illa propositione necessaria, & negata impossibili, & dubia dubitata, cum tamen proponatur, tu malè respondes: concedo, quia sequens ex posito. Et ad primam rationem in contrarium, si fiat durante obligatione, concedo me admittere admittendum, concedere concedendum, & negare negandum: quia hæc omnia sunt vera, & impertinentia: sed nego me dubitare dubitandum: quia hæc repugnat posito. Sequitur namque. Ego male respondeo: & non sunt nisi quatuor modi respondendi (hæc namque reputatur necessaria, vel proponatur ante illam, Deus est) & admitto admittendum, & concedo concedendum, & nego negandum: ergo non dubito dubitandum. Quare quæcunque tres partes proponantur, prius concedam illas tanquam veras & impertinentes: sed quartam negabo tanquam repugnantem. Et ad secundam rationem concedo quod semper teneor bene respondere.

Sextò arguitur, pono tibi hanc, nihil est tibi positum, quia admissa quia possibile, propono hanc, tu es obligatus. Si concedis, concedis repugnans: nam sequitur bene, nihil est positum: ergo non es obligatus. Si negas, arguitur sic. Ex positione & recta admissione conflatur obligatio: sed est tibi posita & rectè admissa aliqua propositio: ergo tu es obligatus. Ad argumentum admissio & concessio quòd nihil est mihi positum, nego me esse obligatum, tanquam repugnans. Et ad argumentum in contrarium, nego illam minorem: scilicet, quòd sit mihi posita & admissa aliqua propositio: nam & illa repugnat primo posito & admissio. Sed adhuc replicatur. Si tu negas illam, tu es obligatus, tanquam repugnantem: ergo repugnat posito & admissio, & si aliquid est admissum, ergo iam es obligatus. Respondetur, quòd ego nego me esse obligatum: sed non do causam intra tempus obligationis, nec confiteor me esse obligatum, & per consequens concedam duo contradictoria. Sed cessante tempore obligationis, dabo causam: quia repugnabat posito.

Lectio secunda.

Circa alias species obligationis eadem arte operandum est: verbi gratia, si deponatur hæc, tu es, est admittenda quia potest esse falsa, idem enim est deponere vnam propositionem, & ponere suam contradictoriam, & illa admissa, si proponatur hæc, tu mihi respondes, neganda est, iuxta secundam partem quintæ regulæ, quia antecedit ad depositum. Et eadem ratione si post depositionem illius, tu es, ponatur hæc disiunctiva, tu es, vel tu non potes esse, concedenda est: quia vera & impertinens: sed si postea proponatur hæc, tu potes esse, neganda est, tanquam antecedens ad depositum, nam sequitur bene, tu es, vel tu non potes esse, sed tu potes esse ergo tu es, à tota disiunctiva, cum destructione vnius partis ad positionem alterius. Sed replicatur contra solutionem: sequeretur ergo quod aliquod necessarium esset negandum contra sextam regulam. Deposita enim illa, tu es, propono tibi hanc, tu nunquam es mortuus, qua concessa quia vera & impertinens

propono hanc, tu admisisti aliquod bene positum. Si neges, negas aliquod necessarium: nam illa est de præterito, ad cuius oppositum non est potentia. Si verò concedes, concedis antecedens ad depositum, sequitur enim bene, tu admisisti aliquam propositionem: ergo tu dixisti, & nunquam es mortuus: ergo tu es. Ad replicam conceditur quòd est negandum necessarium secundum quid: puta, quod aliquando fuit possibile, tanquam antecedens ad depositum. Et eadem arte concedendum est aliquod impossibile secundum quid, quod aliquando fuit possibile tanquam consequens ad oppositum.

Circa vltimam speciem, scilicet, dubiæ positionis, arguitur sic. Sit rei veritas, quòd tu sis electus episcopus, & illud scias, tunc dubiè pono tibi hanc, aliquis homo est electus episcopus: qua admissa, quia potest dubitari, propono hanc, tu es electus episcopus: qua concessa, quia vera & impertinens, propono hanc, tu es homo. Quam si dubites, dubitas propositionem veram, quæ non potest dubitari, & à fortiori non debet negari. Si verò concedas, concedis antecedens ad dubiè positum, contra tertiam partem, quintæ regulæ. Sequitur nanque, tu es episcopus, & tu es homo: ergo aliquis homo est episcopus.

Circa hoc argumentum notandum est, quòd quemadmodum non potest negari propositio necessaria: quia non potest esse falsa, nec propositio impossibilis potest concedi, quia non potest esse vera: ita nec est admittenda propositio tanquam dubia illa quæ non potest dubitari: ut sunt prima principia per se nota, & hæc propositio, tu es, tu loqueris, & similes. Vnde ad argumentum, admissa tanquam dubia illa, aliquis homo est episcopus, quando proponitur illa, tu es electus episcopus, nullo modo est concedenda, licet sit scita esse vera, sed est dubitanda: quia cum vna quæ non potest dubitari, antecedit ad dubiè positum.

Sequitur nanque, tu es episcopus, & tu es homo: ergo aliquis homo est episcopus.

Consequens est dubium: quia admissum esset tale: ergo antecedens est dubium. Et minor non potest esse dubia: ergo maior est dubia.

Solent

Liber de obligationibus.

Solent hîc fingere sophistissimi

homines, nescio quæ portenta nominum: puta, quòd obligationum alia sit dependens, alia cadens, alia renascens. Obligatio dependens est illa, quæ fit sub aliqua conditione, quæ quidem non tenet, nisi adimpleta conditione: ut si quis dicat, pono tibi hanc, si prima propositio quam post hanc protulero fuerit negatiua. Obligatio cadens, est illa, quæ fit vsque ad præfinitum tempus, ut si

quis dicat, pono tibi hanc, quoadusque tua responsio fuerit negatiua. Quæ quidem cessat quàm primum aduersarius responderit negatiue. Obligatio renascens est illa, in quæ præfinitur tempus cessationis & reuersionis: ut si dicas, depono tibi hanc, quo adusque responderis negatiue: quæ postea reuertatur, quando responderis affirmatiue. At verò, pudet id genus sordes, ac narniarû fæces persequi: quæ non nisi nauseam mouere possunt.

FINIS.

*Acobto las de leer las sumas de mi Maestro el p^r froy Diego
de flandes sabido a 28 del mes de julio anno de 1571. Luego
se hizo capi meo in diu en capitulo general de las covevias un
dia despues de año nuevo del mes de mayo.*

SALMANTICAE,

Excudebat Andreas à Portonarijs Sacræ
Catholicæ Majestatis Typôgraphus,
anno Domini. 1568.

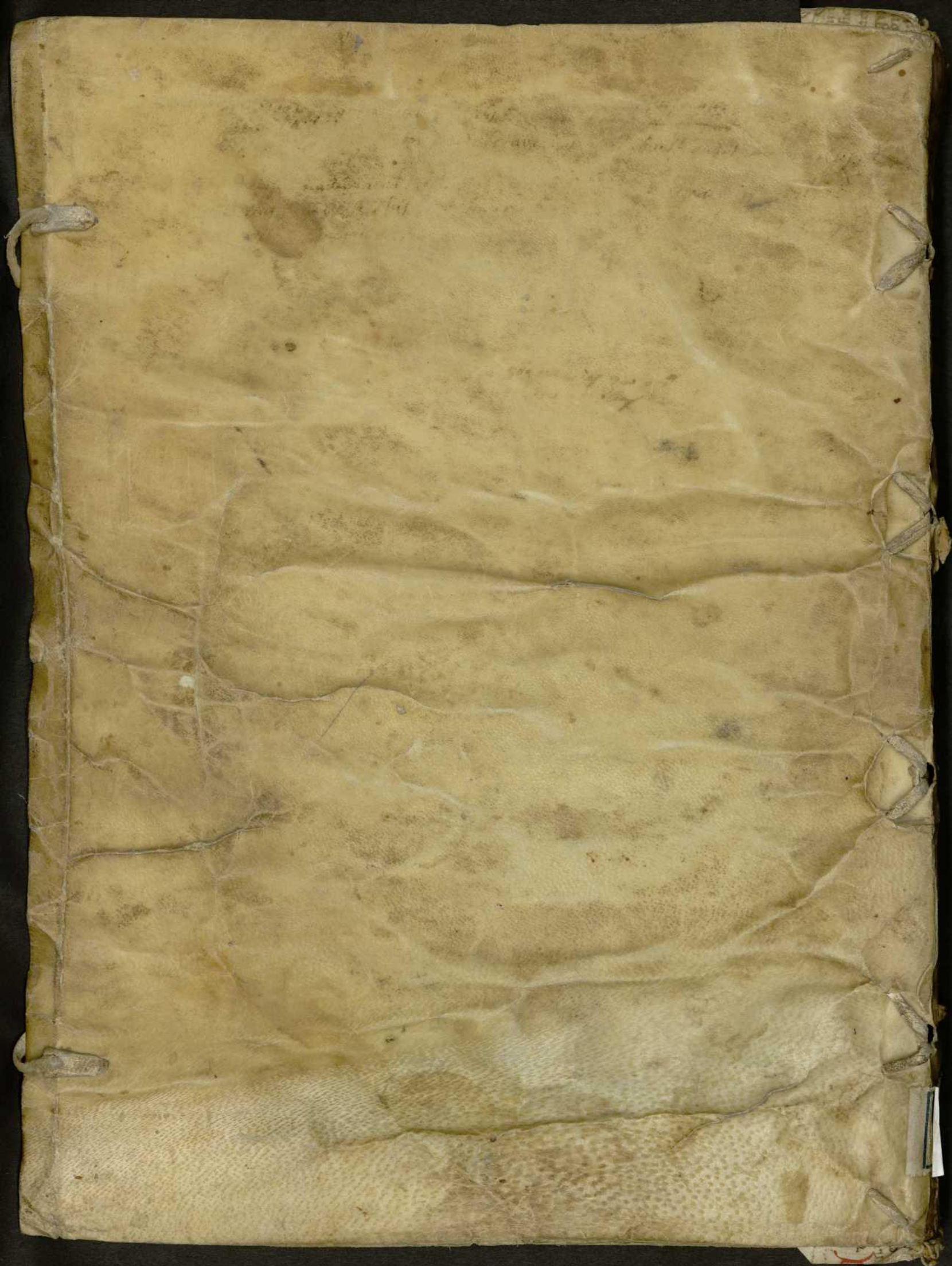
[illegible]

di-

est de e his ut prius diximus. Et hi qui inquit per
veritas affirmant. Sed hi qui inquit in
seruunt his veritatibus exinde peruenit de his
de quibus adprobandum. Nam peruenit de his
ad proferendum quod est inquit peruenit ad
a quod est inquit peruenit ad
et est inquit peruenit ad.

qui libet modis in perferendum in huiusmodi de his
in quibus aliqua vocali de quibus hi debet adduci ad
de per peruenit inquit peruenit ad
vocalis

est de his qui inquit

9.420

5
29